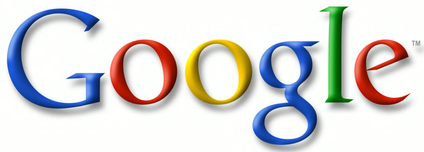

TAYLOR INSTITUTION
DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA

Η

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ε. ΜΑΚΡΗ

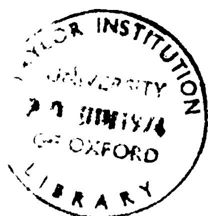

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΣ

26 — ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ — 26

1878

INSTITUTION
OXFORD
LIBRARY

Τῼ ΠΟΛΛΑΧΩΣ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΑΣΤΕΩΣ ΜΟΧΘΗΣΑΝΤΤΙ

ΠΑΝΑΓῌ Τῼ ΚΥΡΙΑΚῼ

ΔΗΜΑΡΧῼ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

Ν. Ε. ΜΑΚΡΗΣ
Λοχαγὸς καὶ Ἱππότης τοῦ Σωτῆρος

Φίλε Ἀναγνῶστα,

Ἂν ἔλαβες τὴν τύχην νὰ σπουδάσῃς τοὺς κλασικοὺς τῆς ἱστορίας τῶν Τούρκων συγγραφεῖς, ἂν ἀνεδίφησας τὰ μεσαιωνικὰ τοῦ Σάθα, τὸ βιβλίον μου ἁπλῆν μόνην τὴν διήγησιν ἀνεκδότου συμβάντος θέλει σοὶ παρέξει· ἂν ὅμως δὲν εἶχες τὴν τύχην ταύτην, ἢ ἦσαι γυνὴ μὴ λησμονήσασα τὴν βελόνην χάριν τῆς φιλοσοφίας, σὲ προτρέπω νὰ διέλθῃς μετὰ προσοχῆς τὰ ἐν αὐτῷ, διότι δύνασαι νὰ μάθῃς πολλὰ τῆς δουλικῆς ἐποχῆς τοῦ ἔθνους σου, ἅπερ δὲν θὰ ἠδύνασο νὰ εὕρῃς ἂν μὴ φιλόλογος γενόμενος ἐγκατέλιπες τὸ ἐργάζεσθαι.

Ἡ ἡμετέρα ἀρχαία, μέση καὶ νέα ἱστορία, ποικίλουσα διὰ τὰς περιπετείας τοῦ ἔθνους, περιέχει τοσαῦτα τὰ ἐπεισόδια, ὥστε κάλαμος γλαφυρὸς ἠδύνατο μιμούμενος τὸν σοφὸν Δουμᾶ, νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὴν διὰ τερπνοτάτων διηγήσεων πρὸς ἅπαντα τὸν κόσμον. Δυστυχῶς ὅμως οἱ ἡμέτεροι ἱστορικοὶ πολυτόμους ἐκδίδοντες συγγραφὰς μὴ δυναμένας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τοῦ λαοῦ τὴν καλύβην, γράφουσι μόνον χάριν τῶν φιλολόγων. Ἀνάγκη λοιπὸν ἡμεῖς ν' ἀναλάβωμεν τὸ ἔργον τοῦ λαοῦ, ἵνα οὗτοι φοβηθέντες μήτοι οἱ ἀμαθεῖς καταλάβωσι τὴν θέσιν των, σωφρονήσωσιν.

Ἐν τῷ διηγήματι τούτῳ ἐξετράπην ἐκ προθέσεως τῆς τροχιᾶς μου πολλάκις, διότι θέλων νὰ διδάξω τὸν ἀναγνώστην τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς, δὲν κατέ-

φυγον εἰς ὑποσημειώσεις, γνωρίζων ἐκ πείρας τὴν πρὸς αὐτὰς ἀπέχθειαν, ἀλλὰ τὰς ἔθεσα ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ διήγημα, ἵνα μὴ δύνανται οἱ ἀναγνῶσται καὶ μάλιστα αἱ ἀνυπόμονοι ἀναγνώστριαι, νὰ τὰς παρίδωσιν ἀτιμωρητί.

Ἂν τέλος τὸ πρῶτόν μου τοῦτο ἔργον, ὅπερ μετεγλωττίσθη καὶ γαλλιστὶ ἐνταυτῷ, φανῇ χρήσιμον πρὸς τὸν λαὸν δι' ὃν ἀπολύτως γράφω, ἐπανέρχομαι ταχέως εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸν ιε' καὶ ιϛ' αἰῶνα, ἀναφωνῶν τὸ τοῦ Ἀρχιμήδους:

Τὸ ἕν, πολλῷ πλεῖον τοῦ μηδενός ἐστί.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Ἰουλίου 1878

Ν. Ε. ΜΑΚΡΗΣ

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΣΟΥΛΤΑΝΑ ΑΘΗΝΑΙΑ

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

Ο ΚΑΔΗΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἡμβραήμ, τοῦ διαδεχθέντος τὸν αἱμοχαρῆ Μουρὰτ τὸν Δ', τρεῖς ἄνθρωποι καθήμενοι πρωΐαν τινα τοῦ Μαΐου τοῦ 1640 ἐπὶ κυλινδρικοῦ τίνος στιλπνοῦ μαρμάρου, κάτωθεν τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν κειμένου, συνωμίλουν χαμηλῇ τῇ φωνῇ. Ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ τούτων, φέρων ἔνδυμα δυτικοῦ ἱερέως τοῦ τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν τοῦ συστηθέντος τὸ 1535 ὑπὸ τοῦ Ἱσπανοῦ Λαϋόλα, τεσσαρακοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν, πελωρίου ἀναστήματος, ξανθὴν ἔχων τὴν κόμην καὶ μέλανας μικροὺς ὀφθαλμούς, ῥωμαλαῖον κανονικῶς τὸ ὅλον τοῦ σώματος καὶ κατ' ἀντίθεσιν τούτου, γλυκεῖαν τὴν φυσιογνωμίαν καὶ τὸ μειδίαμα διαρκῶς ἐπὶ τῶν χειλέων φέρων, ἐκαλεῖτο Λουδοβῖκος Βαβῖνος.

Ὁ ἰησουΐτης οὗτος, ἦτο γνωστὸν ὅτι ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὅλην ὑπηρετήσας τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου τοῦ ἱππικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ τὴν πατρίδα του τὸ 1638 μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του Λαβαλέτ, κατηγορηθέντος ἐπὶ ὀλιγωρίᾳ παρὰ τοῦ πρίγκηπος Κονδέ, εἰς τὴν κατὰ τοῦ Φονταβαρὶ πολιορκίαν· κατελθὼν δὲ εἰς Ῥώμην ἐπείσθη ὑπὸ

τοῦ Πάππα Οὐρβανοῦ τοῦ 8ου νὰ λάβῃ τὸ μοναχικὸν σχῆμα ἐπὶ προσδοκίᾳ ἐπισκοπῆς καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐκκλησίαν ὡς ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς αἱρετικὰς Ἀθήνας, καὶ ὡς πρόδρομος τοῦ μετὰ πενταετίαν ἐγκατασταθέντος ἐκεῖ σωματείου τῶν Ἰησουϊτῶν.

Τὸν Λουδοβῖκον τοῦτον, οἱ μὲν Τοῦρκοι ἀπεκάλουν καπετὰν Φραγκόπαππαν, διότι πολλάκις ἔδωκεν αὐτοῖς μαθήματα ἱππασίας καὶ σκοποβολῆς κατὰ τὰς ἐκδρομάς, οἱ δὲ χριστιανοὶ πατριώτην, διότι ὡμίλει καθαρῶς τὴν τότε ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἔλεγεν ὅτι ἐγεννήθη ἐκ μητρὸς ἑλληνίδος διαμενούσης εἰς Μασσαλίαν. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι διετέλει ἐπ' ἐσχάτων ὡς Γάλλος ὑπήκοος, ὑπὸ τὸν τίτλον Κόμης Βαβὲν καὶ ἀφ' ὅτου δ' Λαβαλὲτ ἐγένετο εὐνοούμενος αὖθις τῆς αὐλῆς τῆς Γαλλίας, ὁ Βαβῖνος διετήρει συνεχῆ ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ παντοδυνάμου πρωθυπουργοῦ Ῥεσχελιέως, φρονοῦντος ὅτι ἡ Γαλλία ἔχαιρε δικαιώματα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ πλησίον αὐτοῦ καθήμενος ἦτο καλόγηρος τῆς μονῆς Πεντέλης, πελιδνὸς τὴν ὄψιν, μακρὰν καὶ λευκὴν φέρων τὴν γενειάδα, κατερρυτιδωμένον ἔχων τὸ μέτωπον, μέτριον καὶ κυρτὸν τὸ ἀνάστημα, ἰσχνὸς τὴν ἰδιοσυγκρασίαν, μικροὺς καὶ κοίλους τοὺς ὀφθαλμούς, πλατὺ καὶ ἐξέχον τὸ μέτωπον καὶ τὰ δίοπτρα διαρκῶς ἐπὶ τῆς ῥινὸς φέρων, ἐφαίνετο ὡσεὶ ἑβδομηκοντούτης, ἐνῷ οὐδὲ τὰ πεντήκοντα εἶχεν εἰσέτι τῆς ἡλικίας του ὑπερβῆ ἔτη· ἐκαλεῖτο δὲ Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς.

Ὁ Μοναχὸς οὗτος, διατελέσας ἐπί τινα ἔτη ὡς ἐπίσκοπος Ναυπακτίας, ἐξεβλήθη κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ Βεζύρου ὡς ἐλευθερόφρων, κατά τινας δὲ ἕνεκεν τῆς κατὰ τοῦ δυτικοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Ἰγνατίου συγγραφῆς του, περὶ τῆς καταπατήσεως δύο ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν· ὁ Θεόφιλος ἦτο προσέτι γνωστὸς εἰς τὸν ἔξω κόσμον, ἕνεκα τῆς εἰς Βενετίαν τυπωθείσης Λατινιστὶ πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς διαμάχης τῶν δύο ἐκκλησιῶν καὶ ἑλληνικῆς ῥητορικῆς, ἐθεωρεῖτο δὲ

παρὰ τῶν Ἑλλήνων ὡς μία τῶν κιβωτῶν ἐκείνων, αἵτινες διέσωσαν εἰς τὰ στήθη αὐτῶν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς φυλῆς των· ὁ δὲ πάτερ Λουδοβῖκος τὸν ὠνόμαζε χαριεντιζόμενος γραμματομάνα, διότι ὤφειλεν αὐτῷ πολλὰ θεολογικὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἠγνόει, ὡς καλὸς στρατιώτης.

Ὁ πρὸς τὸ ἀριστερὸν ἀνὴρ ἑξηκοντούτης, μελαγχρινὸς καὶ ἡλιοκαὴς τὴν ὄψιν, ἀνωρθωμένον διαρκῶς φέρων τὸν μύστακα, μεγάλους καὶ ἀστράπτοντας ἔχων τοὺς μέλανας ὀφθαλμούς, ὑψηλὸν καὶ εὐσταθὲς τὸ ἀνάστημα, νεάζουσαν τὴν φυσιογνωμίαν καὶ σύνοφρυς πάντοτε, ἐφαίνετο ὡς νέος, μόλα τὰ ἐπὶ τοῦ μετώπου ῥαπίσματα τοῦ χρόνου· τὸ ἔνδυμά αὐτοῦ ὅμοιον τοῦ τῶν προκρίτων Τούρκων διέφερε μόνον κατὰ τὸ ἰσγυνὸν φέσιον, φερόμενον καθέτως, ἀντὶ τῆς τουρκικῆς κιδάρεως.

Ὁ Ἕλλην οὗτος ἦτο ὁ δημογέρων Ἄγγελος Βενιζέλος, γνωστὸς εἰς τὰς Ἀθήνας ὡς ὁ μᾶλλον ῥιψοκίνδυνος εὐπατρίδης τῆς ἐποχῆς του, ὡς ἔχων μετὰ τῶν ξένων μεγαλειτέρας τὰς σχέσεις, ὡς πεπαιδευμένος καὶ μόνος ἐκ τῶν δώδεκα δημογερόντων ὁ μηδὲν ἐνασκῶν ἐπάγγελμα πρὸς ἴδιον ὄφελος. Ὁ Βενιζέλος διελθὼν ζῶντος τοῦ πατρός του πολλάκις τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰ παράλια τῆς Γαλλίας καὶ Ὀλλανδίας χάριν ἐμπορείας, ἦτο εἷς ἐξ ἐκείνων τῶν πολιτῶν, οἵτινες διέκρινον κατὰ βάθος τὴν διαφορὰν τοῦ Εὐρωπαίου πολίτου ἀπὸ τὴν τοῦ κτηνώδους δούλου τῆς τουρκικῆς τυραννίας. Διὰ τὸν δημογέροντα τοῦτον ἔλεγον οἱ κάτοικοι ὅτι ἐκ τῶν Τούρκων οἱ μὲν τὸν ἠγάπων, οἱ δὲ τὸν ἐσέβοντο καί τινες τὸν ἐφοβοῦντο.

— Τί λέγεις, πάτερ Θεόφιλε, ἠρώτησεν ὁ Λουδοβῖκος ἐν ἀρχῇ τῆς ὁμιλίας, θὰ ἴδωμεν ἄρά γε τὰς Ἀθήνας ἀποκεκαλυμμένας ποτὲ τῆς ῥυπαρᾶς ταύτης κόνεως, ἥτις τὰς καλύπτει ἐπὶ τοσούτους αἰῶνας;

— Ἐγώ, ἀδελφὲ Λουδοβῖκε, τὰς βλέπω ἀπὸ τοῦδε σχεδὸν ἀποκαλυπτομένας, ὑπέλαβεν ὁ μοναχός, καὶ τόσον θεωρῶ

τοῦτο βέβαιον, ὥστε ἂν ἤμην ὀλιγώτερον αἰσιόδοξος καὶ περισσότερον μάντις, θὰ ἠδυνάμην ἀναμφιβόλως καὶ τὸν χρόνον νὰ προσδιορίσω τῆς ἐντελοῦς ἀποκαλύψεως, ἂν καὶ γνωρίζω ὅτι σύ, δυσπιτῶν πρὸς τὰς πεποιθήσεις μου, θὰ γελάσῃς καὶ πάλιν κατὰ τὸ σύνηθες, ὡς ἀληθὴς φράγκος.

— Ὄχι, δὲν δυσπιστῶ ἀπολύτως, ἀπεκρίθη ὁ Ἰησουΐτης, διότι πρέπει νὰ μὴ ἀνέγνωσέ τις ποτὲ ἱστορίαν, ἵνα παραδεχθῇ ὅτι ὑπῆρξεν ἔθνος τὸν αἰώνιον κοιμηθὲν ὕπνον· φρονῶ ὅμως ὅτι εἶναι δύσκολον ν' ἀναζήσῃ ἡ εὐγενὴς ἐκείνη φυλὴ τῶν ἀρχαίων καὶ συγχώρησόν μοι ν' ἀμφιβάλλω ὅτι καθίσταται δυνατὸν νὰ ἐπανέλθῃ ποτὲ ὁ λίθος ἐφ' οὗ καθήμεθα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἵν' ἀποτελέσῃ αὖθις μίαν τῶν βάσεων τῶν προπυλαίων τοῦ Παρθενῶνος.

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν σκυθρωπάζοντα Βενιζέλον.

— Καὶ σὺ τί φρονεῖς περὶ τούτου, Ἀθηναῖε αὐτόχθων, προσέθηκεν.

— Ἐγὼ τί φρονῶ; ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἐγὼ φρονῶ ὅτι πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἱερεῖς, οἵτινες συνεχῶς ἀναγινώσκετε τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, ὅλαι αἱ προφητεῖαι εἰσὶ συγκεχωρημέναι, καθ' ὅσον ὑμεῖς μόνοι δύνασθε ἀκωλύτως νὰ φαντάζησθε τὸν παράδεισον καὶ τὴν κόλασιν ὅπου καὶ ὅπως θέλετε, ὡς ἐξ ἐπαγγέλματος ὄντες σπουδασταὶ τοῦ ἰδανικοῦ μέλλοντος. Ἐγὼ ὅμως, ὅστις ὡς λαϊκός, ὀφείλω τὸν νοῦν ἐπὶ τὰ παρόντα, λέγω ὅτι τὰ βλέπω τοσοῦτον σκοτεινά, ὥστε ὅταν ἐπέλθῃ ἡ μακαρία ἐκείνη ἡμέρα, ἣν εὐκόλως συμφωνοῦντες προλέγετε, φοβοῦμαι ὅτι δὲν θέλει εὕρει λίθον ἐπὶ λίθου εἰς τὸ κατάλοιπον τοῦτο τοῦ ἑλληνισμοῦ· ἂν δ' εὑρεθῶσι καί τινες μύρμηκες συλλέγοντες κόκκους σίτου ἢ κριθῆς, οὗτοι οὐδὲ τὴν γλῶσσαν τῆς πατρίδος των θέλουσιν ἐννοεῖ πλέον, πολὺ δὲ μᾶλλον τίς εἶναι ὁ λίθος περὶ οὗ λαλεῖτε.

Δὲν ἀρκοῦσι, φίλοι μου, αἱ προφητεῖαι ὅπως συγκρατήσωσι τὸ παρόν, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ μέλ-

λον, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται ἔργα καὶ χεῖρες γιγάντων, οὓς ἐγὼ οὐδαμοῦ βλέπω, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοὐλάχιστον.

Ἐξαγαγὼν δὲ τοῦ κόλπου του καπνισμένην τινὰ ἐπιστολήν·

— Ἰδοὺ προσέθηκεν ἡ ἐμὴ ἀποκάλυψις· ἔλαβον χθὲς νεώτατα γράμματα τοῦ Νικοσίου ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Φιλίππου τοῦ Πρωτονοταρίου, οἵτινες μὲ εἰδοποιοῦσιν ὅτι πρέπει νὰ παύσω γράφων πρὸς τὸν μέγαν δραγωμάνον Παναγιώτην περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῶν προνομίων μας, διότι ἀρκετὰ ἔχομεν, ὅτι γίνεται λόγος περὶ ἀποστολῆς νέου διοικητοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον Καϊμακάμη, ὃν ὀφείλομεν νὰ κολακεύσωμεν διότι εἶναι ἀπόγονος, δὲν ἠξεύρω τίνος διαβόλου.

Νέος λοιπὸν διοικητής, ἰδοὺ νέα ἀποκάλυψις, νέα δῶρα δι' αὐτὸν καὶ τίς οἶδε ἂν δὲν φέρῃ καὶ νέον καδῆν καὶ νέους σπαχῆ ἵνα μᾶς φορολογήσουν τεχνικώτερον· ἂν δὲ ὁ κατακτητής μας οὗτος θελήσῃ νὰ κάμῃ καὶ ἐκδρομήν τινα ἵνα γνωρίσῃ τοὺς λαούς του, ἢ μᾶλλον εἰς ποῖον τῶν ὑπηκόων του ἔμεινε βοῦς τις ἀροτήρ, σύρων ἡμᾶς ὡς κτήνη ὄπισθέν του, τότε θέλομεν νέα καὶ διὰ τὴν ἐκδρομὴν ἔξοδα καὶ πρέπει ἀκόμη νὰ διατάξωμεν ὅπως χορεύσωσιν, ὡς τὸ Πάσχα, οἱ χωρικοί μας, ἐξ ἀγαλλιάσεως διότι ἀπέκτησαν νέον αὐθέντην.

Νέαι λοιπὸν δουλικαὶ ὑποκλίσεις τῶν χριστιανῶν, πρὸς δόξαν τῶν Φράγκων σοὺ φίλτατε Λουδοβῖκε, οἵτινες συζητοῦντες πόσας ὀκάδας ἰχθύων ἔφαγον οἱ Ἑβραῖοι εἰς Βυθσαϊδὰ καὶ ποῖος τῶν δώδεκα Ἀποστόλων κρατεῖ τὰς κλεῖς τοῦ Παραδείσου, νομίζουν ὅτι ὑπηρετοῦσι σπουδαίως τὸν χριστιανισμόν· ἀλλ' ἀφήσωμεν ἐκείνους καὶ ἂς σκεφθῶμεν ποῦ θέλει εὕρει ὁ δυστυχὴς αὐτὸς λαὸς τοὺς τόσους ἀλλεπαλλήλους φόρους; Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν περιτρέχοντες τὴν πόλιν ἑβδομάδα ὁλόκληρον, μόλις ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν διακόσια γρόσια δῶρον διὰ τὸν Μωλᾶν, ὅστις δι' ἀγγαριᾶς ἡμῶν αὐτῶν κατεσκεύασε μίαν κρήνην νὰ πίνωμεν ὕδωρ ὅπερ ὁ Θεὸς μᾶς στέλλει. Παραλείπω τώρα τὰς ἐξευτελιστικὰς ὑποκλίσεις τῶν δυ-

στυχῶν ὁμοφύλων μας, ἀναγκαζομένων καὶ ὅταν ἀκόμη λῃστεύονται ἢ κακοποιοῦνται, νὰ καλῶσιν ἀγᾶ καὶ τσελεπῆ τὸν ἔσχατον ἀχθοφόρον ἢ πεταλωτὴν Τοῦρκον· εἶναι λοιπὸν δυνατὸν ὑπὸ τοιαύτην ἐξευτελιστικὴν ἀγωγὴν ν' ἀναπτυχθῇ ποτε ἐθνικὸν αἴσθημα ἢ ἐθνικὸς πόθος; Καὶ ἡμεῖς δὲ οἱ λεγόμενοι οἰκοκυραῖοι ἐξηντλήθημεν ἤδη ἐντελῶς, τὰ κτήματά μας περιέρχονται καθ' ἑκάστην πρὸς τοὺς ἀγάδες μας πωλούμενα καὶ ὀλίγου δεῖν πεινῶμεν. Ὅταν δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἡμεῖς οἱ ὀλίγοι θρασεῖς ἀναγκασθῶμεν νὰ ὑποκύψωμεν ἰσοπεδοθέντες πρὸς τοὺς λοιποὺς καὶ καταγινώμεθα πρὸς συλλογὴν κριθῆς, ποῖοι θὰ μείνωσιν τότε ὅπως ἀφαιρέσωσι τὴν τέφραν περὶ ἧς λέγετε; ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν ὅτι ἀπαιτοῦνται Ἡρακλεῖς πολλοὶ καὶ οὐδένα βλέπω, σεῖς δὲ ὡς μάντεις, ἀνοίξατε τὰ θεολογικὰ βιβλία σας νὰ μοῦ τοὺς δείξητε, διότι ἐπεθύμουν νὰ γίνω καὶ ἐγὼ αἰσιόδοξος ὡς ὑμεῖς...

— Δὲν ἤλπιζον Βενιζέλε, ἀπήντησεν ὁ Θεόφιλος ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ἄκακος προφητεία μας ἤθελε σὲ ἐξάψει τοσοῦτον, ἀλλὰ παῦσον σὲ παρακαλῶ ἕως ἐδῶ καὶ ἐνθυμοῦ ὅτι «ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει» καὶ ἀφήσωμεν αὐτῷ τὴν φροντίδα. Ὁ φίλος μας Λουδοβῖκος ἑορτάζει σήμερον τὰ γενέθλια τοῦ Πάππα του καὶ μᾶς προτείνει νὰ προγευματίσωμεν ὑπὸ τὸν Παρθενῶνα, συναινεῖς;

— Διατὶ ὄχι, ἀπήντησεν ὁ Βενιζέλος· δέχομαι τὴν πρόσκλησιν πεποιθὼς ὅτι ὁ πᾶτερ Λουδοβῖκος θὰ δεχθῇ καὶ τὴν ἐμήν, ὅταν πραγματοποιηθείσης τῆς προφητείας του, δυνηθῶ καὶ ἐγὼ νὰ ἑορτάσω δημοσίως τὰ γενέθλια τοῦ τελευταίου τῶν Παλαιολόγων.

Μόλις ὅμως εἶχε τελειώσει τὴν φράσιν καὶ ἀναστὰς ἔτεινε τὸ οὖς πρὸς τὴν πόλιν, ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ἀκίνητος, εἶτα χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ χαιρετίσῃ τοὺς φίλους του, ἔδραμε πρὸς τὴν ἀγορὰν μὲ βῆμα ταχύτερον δεκαεπταετοῦς νεανίου.

Ὁ Λουδοβῖκος ἰδὼν αὐτὸν φεύγοντα, ἐςράφη πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ ἠρώτησε τί τὸ πρακτέον.

— Ἀπετύχαμεν οἰκτρῶς, ὑπέλαβεν ὁ μοναχὸς, ἀλλ' ἤδη ἀνάγκη νὰ μὴ ἀπολέσωμεν τὰ ἴχνη του καὶ παραλαβὼν τὸν Λουδοβῖκον διηυθύνθη μετ' αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν.

Ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν, γέροντές τινες καὶ παῖδες ἔτρεχον τῇδε κἀκεῖσε ὡς παράφρονες, οἱ ἔμποροι, ὀψωπῶλαι καὶ τεχνῖται χριστιανοὶ ἔκλειον ἐσπευσμένως τὰ καταστήματα, αἱ θύραι καὶ θυρίδες τῶν οἰκιῶν ὠθοῦντο παταγωδῶς παρὰ τῶν γυναικῶν καταφευγουσῶν ἐν τάχει εἰς αὐτάς, αἱ μητέρες ἔκραζον θρηνωδῶς τὰ τέκνα καὶ γραῖαί τινες ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὰς θυρίδας φαινόμεναι, ἀπέσπων τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, ἵνα παραστήσωσι σιωπηλῶς τὴν συμφοράν· ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν ἄγριαί τινες οἰμωγαί, μόλις ἀκουσθεῖσαι κατέπαυον ἀποτόμως. Μετ' ὀλίγον οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐν τῇ ἀγορᾷ, σιγὴ νεκρικὴ κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ μόνοι Ἑβραῖοί τινες χειρώνακτες ἐφαίνοντο ἥσυχοι ἢ καὶ ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὰ γινόμενα, τινὲς δὲ καὶ χαιρεκακοῦντες διηγοῦντο εὐτραπέλως τὸ συμβὰν πρὸς τοὺς οἰκείους των.

— Τί τρέχει Ἀβραάμ; ἠρώτησεν ὁ Βενιζέλος ἕνα τούτων, — φθὰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ἀσθμαίνων εἰς τὴν ἀγοράν.

— Τίποτε αὐθέντα, ὑπέλαβεν ἀταράχως ὁ Ἑβραῖος· οἱ Γενίτσαροι κάμνουν τὸ παιδομάζωμα εἰς τὴν πόλιν καὶ ὁ κόσμος ἐφοβήθη.

Ὁ Βενιζέλος ἐμβρόντητος γενόμενος εἰς τὸ ἄκουσμα, ἔμεινε πρὸς στιγμὴν ταλαντευόμενος καὶ σκεφθείς, ἔδραμε πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Χαλκοκονδύλη μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς, ὥστε οὐδὲ κἂν παρετήρησεν ὅτι διαβαίνων ἀνέτρεψε τὸν Ἑβραῖον ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῆς ἀγορᾶς.

Ἡ σκηνὴ ἐν τούτοις ἐξηκολούθει ἀνὰ τὴν πόλιν μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε σιγῆς, διακοπτομένης μόνον ὑπὸ τοῦ κτύπου τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν. Οἱ Γενίτσαροι εἰσερχόμενοι εἰς τὰς οἰ-

κίας τῶν πολιτῶν χριστιανῶν, ποῦ μὲν ἀνοίγοντες τὰς θύρας δι' ἀπειλῶν, ποῦ δὲ καὶ διὰ πελέκεων, ἥρπαζον τὰ ἀπὸ δέκα μέχρι δώδεκα ἐτῶν ἄρρενα τῶν τέκνων καὶ ἐκλέγοντες μεταξὺ αὐτῶν τὰ μᾶλλον εὐτραφῆ καὶ ῥωμαλαῖα, ὡς οἱ καλοὶ σφαγεῖς, τὰ παρέδιδον πρός τινας τῶν συντρόφων αὐτῶν ἀκολουθοῦντας μετὰ σχοινίων λεπτῶν εἰς τὰς χεῖρας, οὗτοι δὲ ἀναχωροῦντες συνηθροίζοντο περὶ τὴν δυτικὴν πύλην τοῦ φρουρίου τὴν καὶ πύλην τῶν Θηβῶν καλουμένην. Ἐκ τῶν μητέρων ὅσαι μὲν ἐθρήνουν σιγαλῇ τῇ φωνῇ ἦσαν συγκεχωρημέναι, ὅσαι ὅμως ἠμύνοντο ἢ προσεπάθουν διὰ κραυγῶν ἢ φυγῆς νὰ λυτρώσωσι τὰ τέκνα των, ἐδέροντο ἢ καὶ ἐπληγώνοντο διὰ μαχαιρῶν· ἐκ τῶν ἀνδρῶν, οἱ πλεῖστοι ἔμενον τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ἀσχολούμενοι περὶ τὰ κτήματα ἢ τὰ κτήνη, οἱ δὲ ὀλίγοι μένοντες ἐν τῇ πόλει ἦσαν γέροντές ἢ καὶ ἔμποροι μὴ προφθάσαντες οὐδὲ τὰς οἰκίας των νὰ βοηθήσωσιν· ἄλλως τε ὅλοι οὗτοι, ἄοπλοι ὄντες καὶ θαμβωθέντες διὰ τὸ αἰφνήδιον τοῦ πραξικοπήματος, οὐδὲν ἠδύναντο κατὰ τριάκοντα καλῶς ὡπλισμένων Γενιτσάρων, εἰς τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὄνομα μόνον ἔτρεμον πάντες, ὡς λέγει ὁ Βυζάντιος, ὅστις τοὺς εἶδε καὶ τοὺς ἤκουσε.

Τὸ παιδομάζωμα λοιπὸν ἐνηργεῖτο ἀφόβως καὶ μεθ' ὅλης τῆς ἡσυχίας τῆς ἀπαιτουμένης πρὸς ἀκριβῆ ἔρευναν τῶν δοκίμων. Συλλεχθέντων δὲ τριάκοντα περίπου περὶ τὴν πύλην, ὁ ὑπαξιωματικὸς τοῦ ἀποσπάσματος προσελθὼν καὶ ἀποταθεὶς πρός τινα Γενίτσαρον φέροντα χάλκινον μελανοδοχεῖον ἐπὶ τὴν ζώνην ἐν εἴδει πιστολίου.

— Πόσους ἔχομεν Γιουσούφ; ἠρώτησεν.

— Τριάκοντα δύο, Σακᾶ - ἀγᾶ.

— Τριάκοντα δύο; εἶναι μεγάλη τιμὴ διὰ τὴν ψωρούπολιν ταύτην, ὑπέλαβεν ὁ Σακᾶς, ναί, εἶναι πολλοὶ καὶ θὰ ἔχομεν παράπονα ἀπὸ τοὺς Χαλκιδεῖς, ἀφ' ὅπου μόλις δεκαοκτὼ συνέλεξεν ὁ Ἀκτσῆς μας (ἀξιωματικός).

— Μὰ εἶναι ἕνας καὶ ἕνας ἀγᾶ, προσέθηκεν ὁ Γιουσούφ, καὶ καλὸν εἶναι νὰ τοὺς κρατήσωμεν ὅλους.

— Καλὸν εἶναι νὰ κάμῃ τις ἀνθρώπους ὅσους σκύλους εὕρῃ Γιουσούφ, ἀλλὰ χρειάζονται καὶ κομμάτια πολλὰ πρὸς τροφήν των· ἔπειτα τόσοι διὰ μιᾶς Ἀθηναῖοι δὲν συμφέρει καὶ δι' ἄλλους λόγους, ὡς διατείνεται ὁ ἀξιωματικός μας, καὶ ἂς ἴδωμεν τί θὰ εἴπῃ καὶ αὐτός.

— Ἐφρόντισας διὰ τὸν Ἰμάμην ἀγᾶ;

— Καλὰ λέγεις, Γιουσούφ, ἰδοὺ τί θὰ εἴπῃ νὰ ἦναί τις γραμματισμένος, τίποτε δὲν λησμονεῖ, πρέπει νὰ εἰδοποιήσω ἀμέσως τὸν Ἰμάμην νὰ μοῦ δώσῃ ὀνόματα διὰ τοὺς παλληκαράδες τούτους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὅλοι καλοὶ καὶ φαίνεται ὅτι ἀληθεύει ἡ παροιμία «Ἀθηναῖοι καὶ Θηβαῖοι καὶ κακοὶ Μυτιληναῖοι.»

Ἐνῷ δὲ οἱ Γενίτσαροι ἐχαριεντίζοντο οὕτω συνομιλοῦντες, εἷς ἀγγελιαφόρος ἐρχόμενος δρομαίως κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ διοικητοῦ, εἶπε λέξεις τινὰς εἰς τὸ οὖς τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, ὅστις παραλαβὼν δύο στρατιώτας ἔδραμεν εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἄντικρυ τῆς νέας κρήνης τοῦ Μωλᾶ, ἠρώτησε ποῦ ἔκειτο ἡ οἰκία τῆς χήρας Γιαννακοῦ, καὶ εἰσελθὼν ἀποτόμως·

— Ποῦ εἶναι ἡ Γκιουζὲλ Βασιλικό; ἠρώτησε τὴν γραῖαν θορυβηθεῖσαν.

— Ποία Γκιουζέλ; ἠρώτησεν ἔντρομος ἡ γραῖα.

Ἀλλ' ὁ ὑπαξιωματικὸς χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ὅλην ἀπάντησιν ἀνέτρεψεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς εἰσόδου καὶ ἐνῷ ἐκείνη ἔκειτο τεθορυβημένη ὡς πληγωθεῖσα ὀλίγον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ὅπου ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Βασιλικὴ ἔμενεν ὑφαίνουσα, ἔλαβεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ ἐξῆλθε τῆς οἰκίας εἰδοποιῶν, ὅτι ἦτο προωρισμένη διὰ τὸν Σουλτάνον.

Ὀλίγα βήματα μακρόθεν, εὐπατρίδαι τινὲς Τοῦρκοι νεανίσκοι, ἰδόντες τὰ γενόμενα, ἔτρεξαν ἐκεῖ καὶ θελήσαντες ν'

ἀφαιρέσουν τὴν νέαν συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Γενιτσάρων, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ οὗτοι ἐξῆλθον νικηταὶ καὶ ἀπήγαγον τὴν λείαν των......

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡ γραῖα Γιαννακοῦ συνελθοῦσα ἔτρεχε κατόπιν τῆς θυγατρὸς αὐτῆς κράζουσα·

— Βασιλική! Βασιλική! ἐνθυμοῦ ὅτι εἶσαι Ἑλληνὶς καὶ ὅτι τοῦρκοι ἐφόνευσαν τὸν πατέρα καὶ ἀδελφόν σου· προτιμῶ τὸν θάνατόν σου παρὰ νὰ σὲ ἀκούσω τούρκισσαν, ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι ἐπανελθόντες ἐκτύπησαν αὖθις τὴν γραῖαν, ἥτις ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀναίσθητος καὶ ἠκολούθησαν τὸν δρόμον των ἡσύχως. Εὐτυχῶς δι' αὐτήν, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρ' οὐδενὸς βοήθειαν, διότι ἐρρέθη ὅτι ὁ τρόμος κατεκράτει τοὺς κατοίκους ἐν ταῖς οἰκίαις, ὁ βορρᾶς καὶ μόνον ὁ ζωογόνος οὗτος τῆς Ἀττικῆς εὐεργέτης, ἐπανέφερεν αὐτὴν εἰς τὰς αἰσθήσεις καὶ ἠδυνήθη νὰ συρθῇ μέχρι τοῦ οἴκου της· ἡμεῖς δὲ ὑποχρεούμεθα νὰ γράψωμεν ὀλίγας περὶ τοῦ βορρᾶ λέξεις, ὃν οἱ Ἀθηναῖοι γαμβρὸν αὐτῶν ἐκάλουν τότε.

Μυθολογοῦσι λοιπὸν οἱ παλαιότεροι, ὅτι ἡμέραν τινὰ τοῦ Ἰουλίου, καύσονος ἐπελθόντος πολλοῦ, νέα τις, ἡ ὡραιοτέρα τῶν Ἀθηνῶν, ἐξελθοῦσα ν' ἀναπνεύσῃ ἔπεσε πρὸ τῆς ἀκροπόλεως, ὁ δὲ βορρᾶς πνεύσας ἀμέσως ἀπεκοίμησεν αὐτὴν τοσοῦτον ἡδέως ἐπὶ *τῆς χλόης*, ὥστε ἡ νέα συνελθοῦσα ἐξέφρασε τὴν ἀγάπην της πρὸς τὸν Βορρᾶν, ὅστις λαβὼν αὐτὴν μετέφερεν ἐπὶ τοῦ Πεντελικοῦ· ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἀφηνιάσαντες διὰ τὴν ἁρπαγὴν ἐζήτουν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκδίκησιν, ὅστις διέταξε τὸν ἅρπαγα νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν κόρην, ἔκτοτε ὅμως χολωθείς, δὲν ἐφύσα πλέον· ξηρασίας δὲ γενομένης καὶ καταστραφέντων τῶν καρπῶν, οἱ κάτοικοι μετανοήσαντες ἔφερον τὴν νέαν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ καλοῦντες τὸν βορρᾶν γαμβρὸν αὐτῶν παρεκάλουν μετὰ κατανύξεως νὰ δεχθῇ τὴν κόρην· ἐκεῖνος τότε ἐπανῆλθε καὶ λαβὼν τὴν ἐρωμένην του ἐγένετο γαμβρός, ὑποσχεθεὶς νὰ μὴ ἐγκαταλείψῃ οὐδέποτε

τὴν πόλιν, ὅπερ καὶ πιστῶς ἀκολουθεῖ δροσίζων αὐτὴν τὸ θέρος καθ' ἑκάστην.

Ἐπανελθόντος τοῦ ὑπαξιωματικοῦ μετὰ τῆς νέας, ἣν θέλομεν γνωρίσει βραδύτερον, οἱ Γενίτσαροι συναχθέντες εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου, ἐσκέφθησαν ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ διαμείνωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως μετὰ τῶν παίδων καὶ πρὶν εἰσέτι φθάσῃ ἡ μεσημβρία ἐξελθόντες, ἔλαβον τὴν εἰς Δαφνίον ἄγουσαν, ὅπου ἔδει νὰ περιμείνωσι τὸν ἀξιωματικόν των καὶ τὸν Ἰμάμην τῆς πόλεως, ἵνα εὐλογήσῃ τοὺς συλλεχθέντας.

Οἱ δέκα δημογέροντες τῶν Ἀθηνῶν, ἤτοι Βερτογώνης, Καββαλιέρης, Καπετανάκης, Μακώλας, Περιολῆς, Κουρουλῆς, Σκληρός, Ζαρλῆς, Παλαιολόγος καὶ Καντζελιέρης συναθροισθέντες ἀπὸ πρωΐας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος Δημητρ. Χαλκοκονδύλη προεστοῦ αὐτῶν, συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου, προτείνοντες ἕκαστος τὴν γνώμην του, ἔντρομοι ὅμως καὶ πτοηθέντες ἕνεκα τῆς αἰφνηδίου ταύτης συμφορᾶς, δὲν ἠδύναντο ν' ἀποφασίσουν τίποτε ὁριστικόν, ἂν καὶ ὁ Χαλκοκονδύλης πολλάκις ἐπρότεινε τὰ βίαια μέτρα, διότι καὶ οὗτος διεκρίνετο ἐπὶ πατριωτισμῷ, ἐφαμίλλως τῷ Βενιζέλῳ, ἀλλ' ἔμενον πάντες σιωπηλοὶ καὶ σκεπτόμενοι εἰσέτι, καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆλθεν ἀποτόμως ὁ Βενιζέλος.

— Τί μένετε ἀδελφοί μου, εἶπε, σιωπηλοὶ καὶ ἀπρακτοῦντες; ἡ πόλις ἡμῶν φορολογεῖται τὸν φόρον τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀτιμώσεως, εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου ἡμῶν καὶ φρονῶ ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καταλληλοτέραν τὴν ἐποχήν, ὅπως ἀποθάνωμεν ὑπὲρ τῶν ὁμοφύλων μας. Προσφέρομαι πρῶτος εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος καὶ οἱ βουλόμενοι ἀκολουθήτωσαν. Ἀπέρχομαι νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τοῦ ἀνουσιουργήματος πρὸς τὸν Καδῆ καὶ τὸν Βοεβόδαν, καὶ ἂν τίποτε δὲν κατορθώσω, ἐπιστρέφω νὰ σφαγῶ μετὰ τοῦ ποιμνίου μας.

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν ἀνεψιόν του νέον Δημήτριον, ὅστις τὸν ἠκολούθει ἐκ τῆς ἀγορᾶς·

— Ἔξελθε πάραυτα, υἱέ μου, εἶπεν, ἐκτὸς τῆς πόλεως καὶ εἰδοποίησον τοὺς πάντας νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον, ὁπλιζόμενοι ὅσον τὸ δυνατόν, καὶ φρόντισον νὰ συνέλθωσιν εἰς τὴν ἀγορὰν ὅπου μετ' ὀλίγον ἔρχομαι νὰ τοὺς εὕρω, σὺ δὲ σκέψου πῶς ν' ἀποδείξῃς σήμερον, ὅτι δὲν φέρεις ἀναξίως τὸ ὄνομα τοῦ ἐναρέτου πατρός σου.

Στραφεὶς εἶτα πρὸς τοὺς δημογέροντας·

— Ἀπέρχομαι, προσέθηκε.

Οἱ δημογέροντες ἐνθουσιασθέντες διὰ μιᾶς ἀνέστησαν πάντες ἐκ συμφώνου, ἀλλ' αὐτὸς σκεφθεὶς πρὸς στιγμὴν ἀντέτεινεν, εἰπὼν ὅτι μόνον πέντε ὤφειλον νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν, οἱ δὲ λοιποὶ μένοντες εἰς τὴν πόλιν νὰ προετοιμάσουν τὸν λαὸν πρὸς ἀντίστασιν μέχρι τῆς ἐπανόδου του· παραλαβὼν δὲ τούς, Μακόλα, Κουρουλῆ, Σκληρόν, Βερτογώνην καὶ Περιολῆν, ἀπῆλθε δρομαίως πρὸς τὸν Καδῆν.

Ποία ἡ δύναμις καὶ ἡ σημασία τοῦ Καδῆ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, δὲν δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ ἐννοήσῃ ἂν δὲν ἔχῃ τὴν ὑπομονὴν νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν παρέκβασιν ἐπὶ τῆς περιγραφῆς του.

Ὁ Καδῆς τῶν Τούρκων μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1796 τροποποιήσεως τῆς δικαιοδοσίας του, ἦτο ὁ καθ' ἡμᾶς εἰρηνοδίκης, πρωτοδίκης καὶ ἐφέτης, δὲν λέγομεν δὲ ἀρειοπαγίτης, διότι αἱ πολιτικαὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἀνῃροῦντο ἐνώπιον τοῦ Βεζυρικοῦ δικαστηρίου, τὴν συγκρότησιν ὅμως τοῦ ὁποίου ὀλίγοι μόνον πλούσιοι Τοῦρκοι ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσι.

Αἱ πολιτικαὶ ἀποφάσεις αὐτοῦ ἐξετελοῦντο παραχρῆμα, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο νὰ ἀναιρεθῶσι.

Ὡς πρὸς τὰ ποινικά, ὁ Καδῆς εἶχε τὸ δικαίωμα μέχρι τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἀλλὰ τότε συνεσκέπτετο μετὰ τοῦ διοικητοῦ καὶ τοῦ ἰμάμη τῆς περιφερείας, ὁ δὲ πασσᾶς τοῦ νομοῦ

ἠδύνατο ν' ἀναστείλῃ μὲν τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ποινῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ νὰ τὴν ἀκυρώσῃ· μέχρι δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτὰν Μαχμούτη ἐξευρωπαϊσθέντος ὀλίγον, οὐδὲ κἂν ἀριθμητικὴ σημείωσις ἐστέλλετο τῶν κατ' ἔτος φονευομένων ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου χριστιανῶν, διότι τὸ Κοράνιον λέγει «τῶν σκύλων καὶ ἀπίστων ἀριθμὸς οὐκ ἔστι.»

Τὸ δίκαιον τῶν Τούρκων ἐν γένει ἐκπηγάζει πολιτικῶς μὲν ἐκ τοῦ Κορανίου, θρησκευτικῶς δὲ καὶ ποινικῶς ἐκ τοῦ Σουνᾶ. Κοράνιον καὶ Σουνᾶ λειτουργοῦσιν ἐπὶ τῇ βάσει ἐπεξηγήσεων τεσσάρων διδασκάλων, ἀντιστοιχούντων πρὸς τὰς καθ' ἡμᾶς συνόδους, οἵτινες ἔγραψαν τὰς ἐπεξηγήσεις αὐτῶν κατ' ἄρθρα καὶ κεφάλαια ἀντιστοιχοῦντα ἐπίσης πρὸς τὸ Κοράνιον.

Ὁ Καδῆς λαβὼν ἀγωγὴν κατά τινος, ἐκδίδει αὐθημερὸν τὸν φεφτᾶν, ὅστις εἶναι προδικαστικαί τινες ἐρωτήσεις, πρὸς ἃς μόνον ναὶ καὶ οὔ δύναται ν' ἀποκριθῇ ὁ ἐρωτώμενος, ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος. Εἰς τὰς ἐρωτήσεις δὲ ταύτας συνίσταται ὅλη τοῦ Καδῆ ἡ εὐφυΐα. Μετὰ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἐρωτήσεων ἐκδίδεται ἡ κυρία ἀπόφασις Ἐλάμ, ἥτις δέον νὰ ᾖ συντομωτάτη· δύο δὲ ἀποφάσεις τοιαύτης συντομίας, ἀναφέρει ὁ Χὸπφ ὡς ἑξῆς·

«Κρίναντες κατὰ τοὺς νόμους, διατάσσομεν νὰ ἐπιστραφῶσι πρὸς τὸν Θανασούλα Γρανῖκον τὰ 4,250 στρέμματα «χωραφίων τὰ κείμενα μεταξὺ τῶν χωρίων Πλατανιᾶς ἅγιος «Ἰωάννης καὶ Μπελτσίστα, ὡς πλήρης ἰδιοκτησία του.»

Τὸ δὲ φιρμάνιον τὸ καταδικάσαν εἰς θάνατον τὸν βεζύρην Ναζοὺφ πασσᾶν, εἶχεν οὕτως·

«Σὺ ὁ ἐμὸς μποσταντζῆς (ἀρχηγὸς σωματοφυλάκων) πνίξον τὸν Ναζούφ, καταδικασθέντα, ὡς προδότην τοῦ ἔθνους.»

Πολλὰς τῶν Καδῆ εὐφυΐας περιέχουσι τὰ χρονικὰ τῶν Τούρκων, ἐξ ὧν δύο θέλομεν ἐν παραδείγματι ἀναφέρει.

Ὁ Καδῆς τῆς Προύσης λαβὼν ἀγωγήν, δι' ἧς ἐνεκαλεῖτο ἀρμένιός τις ὡς ἀρνούμενος τὸν τόκον χιλίων γροσίων, ὃν συνε-

φώνησε, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιδικάσῃ τόκον, ῥητῶς ὑπὸ τοῦ Κορανίου ἀπαγορευόμενον, μὴ θέλων δὲ καὶ ν' ἀδικήσῃ τὸν δανειστήν, ἐξέφερεν ἀπόφασιν ὁρίζουσαν, ἵνα ὁ ἀρμένιος δανείσῃ πρὸς τὸν χριστιανὸν χίλια γρόσια ἐπὶ ἓν ἔτος ἀτόκως, ὅπερ ἠνάγκασε τὸν ἐναγόμενον νὰ πληρώσῃ τὸν τόκον ἑκουσίως.

Ὁ δὲ Καδῆς Βιτωλίων, λαβὼν ἀγωγὴν ὅτι ἰμάμης τις κατεκράτει δισχίλια γρόσια ἐμπιστευθέντα αὐτῷ πρὸς φύλαξιν, καὶ μὴ ὑπαρχούσης οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως, ἀπέκρυψε τὴν ἀγωγήν· προσκαλεσάμενος δὲ τὸν ἰμάμην εἰδοποίησεν αὐτὸν ὅτι ἔχων δεκακισχίλια γρόσια εἰς τὸ δικαστήριον ἀνήκοντα εἰς ἀποθανόντας διαδίκους, ἔλαβε διαταγὴν νὰ τὰ παραδώσῃ πρὸς φύλαξιν, εἰς τὸν εὐλαβέστερον ἰμάμην μέχρις οὗ παρουσιασθῶσιν οἱ κληρονόμοι, ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν καὶ μόνον γνωρίζει ὡς μηδέποτε εναχθέντα εἰς τὸ δικαστήριον, τὸν παρεκάλεσε νὰ σπεύσῃ τὴν ἐπομένην ὅπως παραλάβῃ τὴν ποσότητα. Ὁ ἰμάμης ἀκούσας ταῦτα, προσεκάλεσε διὰ νυκτὸς τὸν ἔχοντα τὴν παρακαταθήκην καὶ πληρώσας αὐτῷ τὰ δισχίλια γρόσια, τὸν ἐξώρκισε νὰ μὴ κάμῃ περὶ τούτου λόγον πρὸς οὐδένα. Μεταβὰς δὲ τὴν ἐπομένην ἵνα παραλάβῃ τὰ δεκακισχίλια παρὰ τοῦ Καδῆ, ἔλαβεν ἐννοεῖται τὴν δέουσαν ἀπάντησιν.

Ἐρημοδικία παρὰ τοῖς Τούρκοις δὲν ὑπάρχει, διότι ὁ ἐναγόμενος προσάγεται διὰ τῆς βίας ἀρνούμενος· ἐπίσης ἀποκλείονται καὶ οἱ δικηγόροι ἐκ τῶν δικαστηρίων· ἂν δὲ ἀργότερον εἰσήχθησαν τοιοῦτοι, ἐπισήμως ἀναγνωρίζονται ὡς διερμηνεῖς καὶ οὐχὶ ὑπερασπισταί.

Ὁ Καδῆς εἶναι τὸ μόνον πρόσωπον ὅπερ ἔρχεται εἰς μεγαλειτέραν μετὰ τῶν χριστιανῶν συνάφειαν καὶ εὐτυχὴς ἐλογίζετο ὁ τόπος εἰς ὃν ὑπῆρχεν ἐνάρετος τοιοῦτος. Ὁ Καδῆς ἔχει τὸ ἀπόλυτον δικαίωμα νὰ πιστεύσῃ, ἢ οὔ, εἰς τὴν μαρτυρίαν χριστιανοῦ, ἥτις κατὰ τὸν νόμον δὲν δύναται ν'

ἀποτελέσῃ ἀπόδειξιν, ὁσάκις ψηλαφητὰ γεγονότα δὲν τὴν ὑποστηρίζουσι.

Τινὲς τῶν συγγραφέων, οἷος ὁ Βάνδερ, ὑπεστήριξαν ὅτι οἱ ἐν ταῖς πολιτικαῖς δίκαις ψευδόμενοι ἔνορκοι μάρτυρες χριστιανοὶ κατεδικάζοντο εἰς θάνατον, ἀλλὰ τοῦτο ὅ,τε κορυφαῖος τῶν συγγραφέων Χάμερ καὶ ὁ ἡμέτερος πολυμαθὴς Βυζάντιος διέψευσαν· τὸ μόνον βέβαιον εἶναι, ὅτι πολλάκις ἐδάρησαν μέχρις ἀναισθησίας χριστιανοί, ψευδῶς ἐπικαλεσθέντες τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐν ταῖς δίκαις καὶ πολλοὶ ἐφυλακίσθησαν Τοῦρκοι, διότι ἐψεύσθησαν ἀπέναντι τοῦ ἱεροῦ ὅρκου, Βυλλαχὺ-Μπυλλαχύ. Πρὸς τοῦτο δὲ μόνη ἡ τοῦ Καδῆ διαβεβαίωσις ἤρκει.

Ὁ Καδῆς λοιπὸν οὐ μόνον παρὰ τοῖς χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Τούρκοις ἦτο ἄτομον σεβαστόν, ἄνθρωπος ἐγγράμματος σχετικῶς καὶ ἑπομένως ἐπιβάλλων· εἰς διαμάχας δὲ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ διοικητοῦ, σπανίως ὁ Καδῆς ἔχει ἄδικον, διότι γράφει πάντοτε στηριζόμενος ἐπὶ νόμων, οὓς οἱ Τοῦρκοι διοικηταὶ καὶ πασάδες ὀλίγιστα ἀνέγνωσαν, ἀγράμματοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τυγχάνοντες καὶ μάλιστα τὴν ἐποχὴν ἐφ' ἧς ἱστοροῦμεν.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο διετέλει Καδῆς Ἀθηνῶν ἀνήρ τις ὑπερτεσσαρακοντούτης, ἁβρὸς τὴν ὄψιν καὶ τοὺς τρόπους, ὡραῖος τὸ παράστημα, καθαρίως ὑπὲρ τὸ μέτρον ἐνδεδυμένος, μέλαινα καὶ μακρὰν γενειάδα εὐλαβῶς καλλιεργῶν καὶ πλέον ἢ τετράκις τῆς ἡμέρας νιπτόμενος· ἡ πρὸς ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ ἐγκράτεια ἦτο παροιμιώδης καὶ διετήρει μίαν μόνην γυναῖκα καὶ ταύτην χριστιανὴν τὴν καταγωγήν, πρὸς σκάνδαλον ὅλων τῶν ἀγάδων, ὧν ὁ πτωχότερος τρεῖς τοὐλάχιστον εἶχε τοιαύτας.

Τὸ κύριον αὐτοῦ ὄνομα ἦτο Χουσεῒν Χατζῆ Μουσταφᾶς, καὶ ὑποκοριστικῶς Μουστᾶς, ὅπερ ὅμως πρὸ πολλοῦ εἶχε λησμονηθῆ, διότι πάντες τὸν ἐκάλουν Σοφτᾶ Χατζῆ, τὸ ὁποῖον

σημαίνει «γραμματισμένος προσκυνητής.» Πολλὰ καὶ διάφορα διεθρυλλοῦντο περὶ αὐτοῦ, ὡς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνατροφήν του, τὸ δὲ πιθανότερον εἶναι, ὅτι καταγόμενος ἐκ Χίου ἔμενεν ἀρκετὸν καιρὸν ἐμπορευόμενος εἰς Σμύρνην, ὅπου ἔμαθε τὴν ἑλληνικὴν καὶ ὀλίγα ἰταλικὰ κατὰ πρᾶξιν· ἀπολέσας δὲ τὴν πατρικὴν περιουσίαν του, κατεγίνετο διδάσκων τοὺς νέους εἰς Μιτυλήνην, ὅπου ἐρασθεὶς τῆς χριστιανῆς συζύγου του, ἥρπασεν αὐτὴν ἐκ τῶν γονέων της καὶ μετέβη εἰς Ἀθήνας, διορισθεὶς Καδῆς τῇ μεσιτείᾳ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφοῦ του.

Ὁ Χατζῆ Μουστᾶς διετήρει ἐξαιρετικῶς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπεριποιεῖτο ἰδιαζόντως τοὺς ξένους περιηγητὰς χρησιμεύων καὶ ὡς διερμηνεὺς αὐτῶν· οὗτοι δὲ ἐπανερχόμενοι δὲν ἐλησμόνουν νὰ γράφουν περὶ αὐτοῦ, καὶ οὕτως τὸν κατέστησαν γνωστὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι ἔνιοι τῶν περιηγητῶν ἐπισκεφθέντες τὰς Ἀθήνας ἔγραψαν περισσότερα περὶ τῆς γενειάδος ἑνὸς Καδῆ ἀφ' ὅσα περὶ τοῦ Παρθενῶνος, ἐπειδὴ τότε ὀλίγοι τούτων ἐγνώριζον τί ἐζήτουν περιηγούμενοι τὴν Ἑλλάδα (Βυζάντιος).

Ἡ οἰκία τοῦ Καδῆ, κειμένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς εἰς τὴν συνοικίαν Ῥοδακιὸ σχηματιζομένης τραπεζοειδοῦς πλατείας, περιελάμβανε τρεῖς μὲν θαλάμους καὶ μίαν αἴθουσαν συνεδριάσεων εἰς τὸ ἰσόγαιον, πέντε δὲ εἰς τὸ ἀνώγαιον ὅπερ ἐχρησίμευε καὶ ὡς γυναικωνίτης αὐτοῦ.

Περὶ τὴν ὅλην οἰκίαν ἐκαλλιέργει μικρὸν κῆπον ἀνθέων, οὗ ἡ ὡραιότης εἶχέ τι τὸ ἔκτακτον ὡς ἐλέγετο, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου πάντοτε ἔστελλε τὰ ἄνθη διὰ τοὺς ἐπιταφίους τῶν χριστιανῶν ἡ σύζυγος τοῦ Καδῆ μυστικῶς, διὰ τοῦ μικροῦ της Ὀσμάν. Ὁ ἀνθὼν δὲ οὗτος περιεβάλλετο διὰ τοίχου σχηματίζοντος τὸ προαύλιον τοῦ καταστήματος.

Εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν οἰκίαν ἔδραμεν ὁ Βενιζέλος μετὰ

τῶν λοιπῶν πέντε συναδέλφων του, ἵνα παραστήσωσι τὰ δίκαια αὐτῶν, ὄχι διότι ἐφρόνουν τὸν Καδῆ ὡς δυνάμενον νὰ πράξῃ τι, ἀλλὰ διότι ἐκεῖνος εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐπισύρει τὴν συμπάθειαν τῶν χριστιανῶν διὰ τῆς ἀρετῆς του καὶ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ καταμετρήσῃ τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος καὶ παραστήσῃ τοῦτο πρὸς τὸν διοικητήν· ἄλλως τε ὁ Βενιζέλος, διετήρει στενὰς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις πρὸς αὐτὸν καὶ φιλία μάλιστα προσωπικὴ συνέδεε τοὺς δύο, ὅπερ δὲν ἦτο ἀσύνηθες μεταξὺ τῶν ἐναρέτων Τούρκων καὶ τῶν προὐχόντων χριστιανῶν· ἀπεναντίας δὲ ἔχομεν ἄπειρα παραδείγματα Τούρκων λυτρωσάντων τοὺς φίλους των χριστιανοὺς ἐκ τῶν μεγαλειτέρων κινδύνων τῆς τότε αὐθαιρέτου διοικήσεως καὶ χριστιανῶν πολλάκις ἀποκρυψάντων Τούρκους ἐκ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ λαοῦ, καὶ κυρίως κατὰ τὴν σύγχρονον ἐπανάστασιν.

Η ΝΥΞ

Ἀπὸ πρωίας τῆς ἡμέρας τοῦ παιδομαζώματος ὁ Καδῆς Ἀθηνῶν καταληφθεὶς ὑπὸ μελαγχολίας διὰ τὰ ἐν τῇ πόλει συμβαίνοντα, ἐκάθητο διπλοποδητὶ ἐφ' ἑνὸς τῶν σοφάδων τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων καὶ μελετῶν χειρόγραφόν τι κατεγίνετο εἰς τὸ γράφειν ἐκ διαλειμμάτων· ἐγκαταλείπων δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ τὰ δύο, ἐσκέπτετο θωπεύων συνάμα γραΐάν τινα γαλῆν γρυλίζουσαν πλησίον του· τί ἄρα ἐσκέπτετο δὲν ἐγένετο γνωστόν, τὸ ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι ἀνεγίνωσκεν ἀντίγραφον τῶν προνομίων τῆς πόλεως καὶ ἦτο τοσοῦτον ἀπησχολημένος, ὥστε ἡ δεκάτη παρῆλθεν ὥρα καὶ αὐτὸς βεβυθισμένος εἰσέτι εἰς σκέψεις, οὐδὲ κἂν παρετήρησεν, ὅτι δύο νέοι ἔφερον εἰς τὴν οἰκίαν τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν Ὀσμὰν ἀναίσθητον σχεδὸν καὶ οὔτε ἤκουε τοὺς εἰς τὸ ἀνώγαιον τῆς οἰκίας θορύβους καὶ στεναγμοὺς τῆς συζύγου του.

Τὸν ἀφύπνησεν ὅμως τοῦ λιθάργου ἡ θορυβώδης εἴσοδος τῶν ἓξ δημογερόντων, οἵτινες χαιρετίσαντες εὐλαβῶς ἔστησαν ἐμπρός του.

Ὁ Καδῆς τότε χωρὶς νὰ ἐγερθῇ ἐκ τῆς θέσεως, ἀλλὰ τὴν γαλῆν θωπεύων εἰσέτι·

— Χαϊρολά, εἶπε μειδιῶν, κάτι πολλοὶ καὶ ἐκτάκτως; καθίσατε, φίλοι μου, καὶ κτυπήσας τὰς παλάμας·

— Ἀλῆ, προσέθηκεν, ἀποταθεὶς πρὸς τὸν ὑπηρέτην, τσιμπούκια καὶ καφφὲ διὰ τοὺς δημογέροντας· στραφεὶς δὲ αὖθις πρὸς αὐτοὺς τί ζητεῖτε; ἠρώτησεν.

— Τί ζητοῦμεν καδῆ; ἀνέκραξεν ὁ Βενιζέλος, ἐξαφθεὶς ἐκ τῆς προσποιήσεως αὐτοῦ, σὺ ἐρωτᾷς τί ζητοῦμεν; δὲν γνωρίζεις λοιπὸν ὅτι τὴν ὥραν ταύτην σύρωσιν εἰς τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἀτίμωσιν τὰ τέκνα ἡμῶν οἱ Γενίτσαροι, οὓς τρέφομεν διὰ τῶν ἱδρώτων μας, ἀλλ' ἂν σύ, ὅστις ἐτέθης ἐν ἡμῖν ὡς φύλαξ τῶν νόμων, δὲν γνωρίζῃς τοῦτο, ποῖος πρέπει νὰ τὸ γνωρίζῃ; Δὲν μᾶς ἐβεβαίωσας τοσάκις ὅτι ἡ πόλις ἡμῶν, προνομιοῦχος τυγχάνουσα, δὲν ὀφείλει νὰ ὑποκύψῃ εἰς οὐδεμίαν ἐκτὸς τοῦ κεφαλικοῦ καὶ τῆς δεκάτης τὴν φορολογίαν, τώρα δὲ τί συμβαίνει καὶ ἐξευτελιζόμεθα οὕτω;

Σὺ γνωρίζεις πόσα ὑποφέρομεν ἀπό τινος ἐκ τῶν κατακτητῶν μας, σήμερον δὲ ἁρπάζουσι καὶ τὰ τέκνα μας, ὡς νὰ μὴ ἤρκει ἡ καθ' ἑκάστην ἁρπαζομένη περιουσία μας, θέλετε λοιπὸν καὶ τὸ αἷμα ἡμῶν ἵνα κορεσθῆτε, ἀλλὰ τότε τί μᾶς μένει χάριν τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν νὰ διακείμεθα πιστῶς πρὸς τὸν Σουλτάνον; θέλετε νὰ ἐξολοθρεύσητε τὴν φυλήν μας καὶ εὕρατε τὸ μέσον τοῦτο, ἐνῷ ἠδύνασθε νὰ μᾶς σφάξητε διὰ μιᾶς καὶ οὐχὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον διὰ τῆς ἁρπαγῆς τῶν τέκνων μας;

Ἡ πόλις μας ἀριθμοῦσα κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Μωάμεθ τὰς δέκα χιλιάδας κατοίκων, ἤδη μόλις ἓξ δύναται νὰ μετρήσῃ· ἂν λοιπὸν ὁ λαὸς οὗτος, προβλέπων τὸν βέβαιον αὐτοῦ θάνα-

τον, ἀποφασίσῃ νὰ χαθῇ ταχύτερον καὶ οὐχὶ βραδέως, οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ἐμποδίσῃ· διότι σεῖς μὲν ἀδιαφορεῖτε, ἡμεῖς δὲ σκιὰ καταντήσαντες οὐδὲν δυνάμεθα. Αὐτὰ λοιπὸν ἤλθομεν νὰ σὲ εἰδοποιήσωμεν καδῆ καὶ σὲ ἱκετεύομεν ἐκ μέρους τῆς πόλεως νὰ φροντίσῃς ὡς ἄνθρωπος τοῦ δικαίου, ὅπως ἐπιστραφῶσι τὰ τέκνα μας, ἄλλως τε ἂν περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχῃ ἐλπὶς καὶ ἡ ποινὴ αὕτη μᾶς ἐπιβάλλεται ἐσκεμμένως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, ἔχεις καθῆκον ἱερὸν νὰ τὸ εἰπῇς καθαρά, διότι τὴν φορὰν ταύτην θὰ ἐξεύρωμεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὰ μέσα τοῦ νὰ σᾶς ἀφήσωμεν νὰ χαρῆτε μόνοι τοὺς λίθους τούτους, ἀφοῦ εἴμεθα ἄχρηστοι καὶ προωρισμένοι διὰ τὸν θάνατον.

Ὁ Καδῆς ἀκροώμενος ἀταράχως μέχρι τέλους, παρήτησε τὸ ὁποῖον ἐκράτει κατὰ τὰς συνεδριάσεις κομβολόγιον καὶ λαβὼν σοβαρὸν τὸ ὕφος·

— Ἔχεις δίκαιον κατ' ἐπιφάνειαν Βενιζέλε, εἶπεν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν σὲ βλέπω ἐμπρός μου τοσοῦτον ἐξαγριωμένον, ἐξηγῶ τοὺς παραλογισμούς σου· ὁμολογῶ δὲ μετὰ λύπης ὅτι δὲν ἤλπιζον ν' ἀκούσω παρὰ σοῦ τοιούτους λόγους· παρὰ σοῦ, λέγω, ὅστις πρὸ παντὸς ἄλλου γνωρίζεις ὁπόσον τὸν λαὸν αὐτὸν ἠγάπησα καὶ ποσάκις ἐπάλαισα κατὰ τῶν τούρκων ἀρχόντων, φθάσας μέχρι καὶ τῶν ἀθεμίτων ἐνεργειῶν, ἵνα σώσω τοὺς χριστιανοὺς ἐκ τῶν ὀνύχων των.

Σὺ γνωρίζεις ποσάκις ἕνεκα τῶν ἐνεργειῶν μου τούτων ἐζητήθη ἡ παῦσίς μου, καὶ ἂν δὲν μὲ ὑπεστήριζεν ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφός μου, γραμματεὺς τοῦ Νισαντζῆ (σφραγιδοφύλακος) πρὸ πολλοῦ ἤδη ἤθελον εἶσθαι ἐγὼ μέν, χωρίου τινὸς διδάσκαλος, ἐξ ὑμῶν δέ, πολλοὶ εἰς τὰς φυλακὰς ἄνευ περιουσίας. Μάρτυς μου ὁ Προφήτης, ὅτι ἀπὸ πρωΐας οὐδὲ τὸν καφφέ μου ῥοφήσας καταγίνομαι νὰ συντάξω διὰ τὸν Σεχουλισλάμην ἔκθεσιν στηριζομένην ἐπὶ τῶν προνομίων ὑμῶν,

ἅτινα δοθέντα τὴν ἡμέραν τῆς κατακτήσεως παρ' αὐτοῦ τοῦ κατακτητοῦ, δὲν δύνανται ν' ἀλλοιωθῶσι καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Σουλτάνος ἤθελε, διότι τὸ Κοράνιον ῥητῶς τὴν περίπτωσιν ἀναφέρον λέγει, ὅτι «ὁ μὴ ὑπακούων εἰς τὰς θελήσεις τοῦ θανόντος προκατόχου του, ἀρνεῖται τὸ δικαίωμα τῆς κληρονομίας καὶ ἀπώλεσε τὸ προνόμιον τοῦ βασιλεύειν.»

Τί ἄλλο ἠδυνάμην νὰ πράξω παρὰ νὰ ζητήσω τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ δικαστοῦ καὶ αὐτῶν τῶν βασιλέων; Θέλετε ἴσως νὰ λάβω μέτρα βίαια; ἀλλ' οὐδὲ ἡ θέσις μου εἶναι τοιαύτη, οὐδὲ οἱ Γενίτσαροί εἰσιν εἰσπράκτορες ἢ διάδικοι, ἵνα ἐνεργήσω κατ' αὐτῶν νομίμως. Οἱ Γενίτσαροί εἰσι τὸ φόβητρον καὶ αὐτοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἕνεκα τῶν κατὰ καιροὺς στάσεων, τρέμει εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ὅτι δύνανται ν' ἀνατρέψωσι τοὺς λέβητάς των. Τί θέλετε λοιπὸν νὰ πράξῃ βασιλεὺς κατ' ἐκείνων, οἵτινες φονεύσαντες τὸν ἀδελφόν του τὸν ἀνεβίβασαν εἰς τὸν θρόνον; καὶ τί νὰ πράξῃ βεζύρης, ὅστις διὰ μόνης τῆς εὐνοίας αὐτῶν κατέχει τὴν θέσιν; δύναται νὰ ὑπάρξῃ δύναμις, ἀλλ' οὐδέποτε δικαιοσύνη εἰς τὰ ἔθνη, ὅπου ὁ λαὸς ἢ οἱ ἐκ τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγοὶ ἐπιβάλλουσι τὴν θέλησίν των εἰς τὸ κέντρον τῆς διοικήσεως· αὐτά, φίλοι μου, ἔπρεπε νὰ σκεφθῆτε πρὶν ἔλθητε ἐνταῦθα, λόγοι δὲ θρασεῖς καὶ πράξεις παρακεκινδυνευμέναι πρὸς οὐδὲν ὠφελοῦσι, μετὰ λύπης τὸ λέγω.

— Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν ἤλθομεν, διέκοψεν ὁ Περιολῆς, οὐδὲ ν' ἀπειλήσωμεν, οὐδὲ νὰ ζητήσωμεν παρ' ὑμῶν τὴν καταστροφὴν τῶν Γενιτσάρων, ἤλθομεν νὰ διαμαρτυρηθῶμεν διὰ τὸν θάνατον τῶν τέκνων μας καὶ νὰ διακηρύξωμεν δι' ὑμῶν καὶ τῶν ξένων ἀκόμη πρὸς ἅπαντα τὸν κόσμον, ὅτι ἀπεφασίσαμεν ν' ἀποθάνωμεν ὅπως κορέσωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς τοὺς κατακτητάς μας, ἀδιαφοροῦντες ἂν οὗτοι καλοῦνται γενίτσαροι, πασάδες ἢ Βεζύραι.

— Σ' ἐννοῶ κάλλιστα, ἐξηκολούθησεν ὁ καδῆς, γνωρίζω δὲ

πρὸ παντὸς τὰς ῥᾳδιουργίας, ἃς καθ' ἑκάστην ἐξυφαίνουσιν ἐνταῦθα οἱ φράγκοι καὶ δέν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ τώρα θὰ λάβωσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ παραστήσουν ἡμᾶς ὡς προκαλέσαντας τὴν συμφορὰν ταύτην, ἀλλὰ πιστεύσατέ με, ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες μὲ παχεῖς λόγους διεγείρουν τὸ μεταξύ μας μῖσος, ἕρπουσιν ὡς σκώληκες ἐνώπιον τοῦ παντοδυνάμου Σουλτάνου καὶ θὰ ηὔχοντο ἀπὸ καρδίας νὰ σᾶς ἴδωσιν ἀναστάτους, ἵνα βοηθήσαντες αὐτὸν νὰ σᾶς σφάξῃ, ἐκλιπαρήσωσι προνόμιόν τι ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων των.

Μάθετε ὅθεν παρ' ἐμοῦ τοῦ ἀμαθοῦς, ὅτι ὁ Πάππας θὰ δώσῃ δεκάκις, τὴν κατ' ἐμὲ γελοίαν εὐλογίαν του, εἰς τὰ ὅπλα τῶν Τούρκων καὶ οὐδ' ἅπαξ εἰς τὰ τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν, οὓς θεωρεῖ σχισματικοὺς ἀποστάτας τοῦ ποιμνίου του καὶ εὔχομαι χάριν ὑμῶν νὰ σφάλλω, ἀλλὰ τὸ παρελθόν του τοὐλάχιστον τοιαῦτα διδάσκει, διότι ἤμην παρὸν εἰς τὴν Νεάπολιν, ὅτε ἀπηγόρευσε τὴν ταφὴν τῶν Ἑλλήνων σχισματικῶν, ἐν ᾧ καιρῷ οἵ τε Τοῦρκοι καὶ οἱ Ἑβραῖοι αὐτοὶ ἐθάπτοντο ἄνευ πολλῶν διατυπώσεων ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι θὰ ἐπροτίμα νὰ σᾶς ἀκούσῃ γινομένους Τούρκους, ἢ μένοντας ἀπειθεῖς πρὸς τὰς ἀρχάς του.

Ἔμαθον ἀπὸ χθές, ὅτι ὁ φραγκόπαππας Λουδοβῖκος περιερχόμενος ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα ὡμίλει κρυφίως πρός τινας ἐξ ὑμῶν καὶ ἴσως ὑμεῖς πιστεύετε ὅτι μεριμνᾷ διὰ τὸ καλόν σας, καθ' ὅσον δὲν ᾐσχύνθη καὶ Ἕλλην νὰ ὀνομασθῇ, ἀλλ' ὅμως ἐγὼ σᾶς βεβαιῶ ὅτι ὁ Ἰησουΐτης αὐτός, προτιμᾷ ἕνα κέραμον τῆς φωλεᾶς ἐκείνης, ἣν ἀποκαλεῖ δυτικὴν μητρόπολιν, ἀπὸ τὰς κεφαλὰς ὅλων τῶν ἁμαρτωλῶν Ἀθηναίων, τῶν ὁποίων τὰ συμφέροντα τοσοῦτον ἐκθύμως φαίνεται ἐπιδιώκων· ἀπορῶ δὲ τῇ ἀληθείᾳ πῶς εὑρέθησαν μεταξὺ ὑμῶν ἄνθρωποι σεβαστοί, δίδοντες πίστιν πρὸς ἕνα ἀγύρτην. Σᾶς συλλυποῦμαι δὲ ἂν σπουδάζοντες φρονῆτε ὅτι ὁ Πάππας ἔπεμψεν ἐδῶ ἕνα συνταγματάρχην τῇ ἀδείᾳ τῆς Γαλλίας

πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ σώσῃ τὰς ψυχὰς τεσσάρων κουρελίδων Μαλτέζων, οἵτινές εἰσιν οἱ μόνοι καθολικοί του· ἀλλ' ἀφήσωμεν ταῦτα, διότι οἱ Γάλλοι βεβαίως ἐνθυμοῦνται πόσοι ἐξ αὐτῶν κατεσφάγησαν ἐδῶ πρὸ διακοσιων χρόνων ἀκριβῶς.

Ἂν ἤλθατε λοιπὸν ἐνταῦθα ἵνα σᾶς παρηγορήσω καὶ ἐνεργήσω ὑπὲρ τῆς πόλεως ὅ,τι τὸ καθῆκον μοὶ ἐπιβάλλει, καλῶς ἐπράξατε, διότι αὕτη εἶναι καὶ ἡ ἐμὴ θέλησις, ἂν ὅμως ἤλθατε, εἴτε ἐξ ἄλλων παρασυρθέντες, εἴτε οἴκοθεν νὰ ἀπειλήσητε λυποῦμαι, ὀφείλων νὰ σᾶς ἐνθυμήσω ὅτι εἶμαι ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἰσχυροτάτου αὐτοκράτορος καὶ δὲν συγχωρῶ ὑμῖν νὰ παραπονῆσθε καὶ μάλιστα δι' ἀπειλῶν κατὰ τῶν θελήσεων τοῦ Σουλτάνου αὐθέντου σας.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐν εἴδει ἐπισήμου ἀπαντήσεως καὶ σοβαρῶς πρὸς τοὺς δημογέροντας ἐμβλέψας, παρεκάλεσεν αὐτοὺς ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὰ ἴδια ἡσυχάζοντες· καὶ ἐκράτησεν εἰς τὸ κατάστημα τὸν Βενιζέλον, μεθ' οὗ πολυχρόνιος προσωπικὴ φιλία τὸν συνέδεε.

Ἀπελθόντων τῶν δημογερόντων ὁ Καδῆς λαβὼν τὸν Βενιζέλον ἐκ τῆς χειρός, τῷ ἐξήγησε τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων, καταδείξας αὐτῷ τὸ ἄσκοπον πάσης ἀντιστάσεως καὶ βίας κατὰ στρατοῦ καταπλήξαντος τὴν Εὐρώπην καὶ Ἀσίαν ἅπασαν καὶ τῷ ἐπρότεινε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὸν Βοεβόδαν (διοικητήν), ἵνα ζητήσωσιν ἱκετευτικῶς τὴν ὅσον τὸ δυνατὸν μείωσιν τοῦ κακοῦ, διότι ὁ βοεβόδας ὡς ἔλεγον, ἄσωτος καὶ ἅρπαξ τυγχάνων, ἠγάπα παραδόξως νὰ δημοκοπῇ· ὁ Βενιζέλος ὅμως ἀνθίστατο λέγων ὅτι ὁ λαὸς εἶναι εἰς ἄκρον ἐρεθισμένος καὶ ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποφέρῃ τὸ τραῦμα, ἀλλ' ὅμως σπουδαία τις ἐλάττωσις καὶ μόνη ἠδύνατο νὰ ἐλαττώσῃ καὶ τὰ ἀποτελέσματα, οὐδέποτε δὲ νὰ ἀποσοβήσῃ καὶ τὸν κίνδυνον· ὅσον δὲ δι' ἑαυτόν, ἔλεγε πρὸς τὸν καδῆ, ὅτι

εἶχεν ἀμετάθετον ἀπόφασιν νὰ συνταχθῇ μετὰ τοῦ λαοῦ ἀδιαφορῶν διὰ τὸ ἀποβησόμενον καὶ ἐπιθυμῶν νὰ θυσιασθῇ ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, διότι δὲν θὰ εὕρισκε καλλιτέραν ἐποχὴν ν' ἀπαλλαγῇ βίου ἀφορήτου.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα συνεζητοῦντο μεταξὺ τῶν δύο φίλων, φωναὶ καὶ κλαυθμοὶ ἠκούσθησαν εἰς τὸ προαύλιον καὶ ὁ ὑπηρέτης εἰσελθὼν εἰδοποίησεν ὅτι γυναῖκες εἰσορμήσασαι ἐζήτουν τὸν καδῆν.

Ὁ Καδῆς ἐξῆλθεν εἰς τὴν αὐλήν, ὅπου εἴκοσι περίπου γυναῖκες χριστιαναὶ πάσης ἡλικίας, ἐκράτουν γραῖάν τινα, ἥτις παράφορος ἐκ τῆς λύπης καὶ βραχνὴ ἐκ τῶν λυγμῶν ἔκραζε μεγαλοφώνως· «τὴν κόρην μου! τὴν Βασιλικήν μου, θέλω!» ἀνασπῶσα δὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἔτυπτε τὸ στῆθος τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε ἔπιπτεν ἄπνους καὶ μετ' ὀλίγον συνήρχετο αὖθις, ἵνα ἐπαναλάβῃ τὴν αὐτὴν σπαραξικάρδιον σκηνήν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν γυναῖκες μὴ δυνάμεναι νὰ δαμάσωσι τὴν νευρικὴν ἐκείνην ὁρμήν της, ἔκλαιον ἐξ ἀπελπισίας ζητοῦσαι τὸν Καδῆ, ὅπως ἐλεήσῃ μητέρα θνήσκουσαν ἐκ τῆς λύπης.

— Τί συμβαίνει εἰς τὴν δυστυχῆ ταύτην; ἠρώτησεν ὁ Καδῆς, προβὰς εἰς τὸ μέσον αὐτῶν.

— Ἥρπασαν τὴν μονογενῆ θυγατέρα της οἱ στρατιῶταί σας, μεγάλε αὐθέντα, ἐφώνησαν διὰ μιᾶς αἱ περὶ αὐτήν, ἔλεος! ἔλεος! διὰ τὴν δυστυχῆ, διότι θὰ παραφρονήσῃ ἀφεύκτως!

— Θέλω φροντίσει ὅσον δύναμαι, ἀπήντησεν ὁ Καδῆς, ἀλλ' ἀποσυρθῆτε, διότι πρέπει νὰ ὑπάγω μόνος καὶ ταχέως πρὸς τὸν διοικητήν.

Αἱ γυναῖκες ἀπεσύρθησαν τότε μεταφέρουσαι τὴν παράφορον μητέρα καὶ ὁ Καδῆς εἰσῆλθε μετὰ δακρύων πρὸς εὕρεσιν τοῦ ἀναμένοντος Βενιζέλου, ἐκεῖνος ὅμως εἶχεν ἀναβῆ ἤδη τὸν γυναικωνίτην ὅπου ἡ σύζυγος τοῦ Καδῆ τὸν εἶχε καλέσει· ὁ Καδῆς ἤρχισε νὰ ἐνδύηται καθαρώτερα ἐνδύματα, ὅπως ἐξέλθῃ, ἀλλ' ἀνησυχία τις ἐρχομένη ἄνωθεν τὸν ἠνάγκασε νὰ

ἀναβῇ καὶ μετ' ἀπορίας παρετήρησεν εἰς τὸν ἐξωτερικὸν θάλαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ 'Οσμὰν λειπόθυμον ἐφ' ἑνὸς σοφᾶ καὶ σπασμωδικῶς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας κινοῦντα, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τοὺς περὶ αὐτόν. Ὁ πατὴρ ἠρώτησε πόθεν τοῦτο, καὶ ἔμαθεν ὅτι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν δημογερόντων, δύο φίλοι μετέφερον τὸν 'Οσμὰν ἔξωθεν εἰς τὴν κατάστασιν ἐκείνην καὶ ὅτι πάντες ὑπέθεσαν ὅτι τὸν εἶδεν ὡς διαβάντα κατ' ἔμπροσθέν του, ἑπομένως ἀνέμενον τὰς διαταγάς του περὶ τοῦ πρακτέου.

Ὁ Βενιζέλος κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐνησχολεῖτο τρίβων τὰ ἄκρα τοῦ νέου δι' ὄξους καὶ ῥαντίζων αὐτὸν διὰ ψυχροῦ ὕδατος, ὥστε ὀλίγον μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ καδῆ ὁ 'Οσμὰν ἐπανῆλθεν εἰς τὰς αἰσθήσεις του καὶ ἰδὼν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἐταστικῶς θεωροῦντα, ἔκρυψεν ὡσεὶ ὑπ' αἰσχύνης τὸ πρόσωπον καὶ ἐπανέπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βενιζέλου, ὃν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ἐγνώριζεν ὡς οἰκεῖον τῆς οἰκογενείας του.

— Τὸ κακὸν ἐτρίτωσεν εἶπεν ὁ Καδῆς, καὶ κράξατε ταχέως τὸν ἰατρὸν Βικέντιον, ἐγὼ δὲ μετ' ὀλίγον ἐπανέρχομαι.

Παραλαβὼν δὲ τὸν Βενιζέλον, μεσημβρίας ἤδη οὔσης, ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ πρὸς τὸν Βοεβόδαν τῶν 'Αθηνῶν, ὅπου θέλομεν τὸν συναντήσει μετ' ὀλίγον, διότι μένομεν ἤδη μετὰ τοῦ ἀσθενοῦς.

Τὸν 'Οσμάν, διατρέχοντα ἤδη τὸ εἰκοστὸν πρῶτον τῆς ἡλικίας του ἔτος, ὁ Καδῆς ἀναθρέψας μεθ' ὅλης τῆς προσοχῆς καὶ αὐστηρότητος, καὶ διδάξας αὐτὸς μὲν τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν τουρκιστὶ καὶ ἑλληνιστί, ἡ δὲ μήτηρ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρακτικῶς, ἀπέστειλε κατὰ τὸ δωδέκατον ἔτος εἰς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀδελφόν του 'Αλῆ καλούμενον, ὅστις, ἐστερημένος τέκνων, τὸν εἶχεν υἱοθετήσει κατὰ τὰ τουρκικὰ ἔθιμα, ἐνδύσας αὐτῷ τὸ ὑποκάμισόν του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς περιτομῆς παρουσίᾳ τοῦ 'Ιμάμη καὶ τριῶν μαρτύρων. Θεωρῶν δὲ αὐτὸν ἔκτοτε ὡς υἱόν του ἐφρόντιζε

πάντὶ ὠθένει νὰ τὸν ἐκπαιδεύσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν τελειότερον διὰ τὴν θέσιν τοῦ Δραγωμάνου τῆς Αὐλῆς, ἢ διά τινα παραπλησίαν; καὶ γνωρίζων ἐκ πείρας ὁπόσα ἀπητοῦντο, ἔθεσεν αὐτὸν ὑπὸ καταλλήλους διδασκάλους, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος τὸν ἐδίδασκε τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ τὸν ἐνησχόλει πολλάκις εἰς τὸ γραφεῖόν του, ὅπως διδαχθῇ τὸν τρόπον τοῦ ἐκθέτειν τὰς ἰδέας του. Μετ' οὐ πολὺ διώρισεν αὐτὸν εἰς ἡλικίαν δέκα ἑπτὰ ἐτῶν γραμματέα παρά τινι γραφείῳ τοῦ Τούρκου διερμηνέως τῆς Βενετικῆς πρεσβείας, ἀλλ' ἐκεῖ δὲν ἠδυνήθη νὰ μείνῃ διαπληκτιζόμενος πολλάκις μετὰ τοῦ προϊσταμένου του λόγῳ θρησκευτικῶν θεωριῶν, καθότι ὡς ἔλεγεν ὁ προϊστάμενός του, προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θρησκεία ὅλων τῶν χριστιανικῶν φυλῶν δὲν διέφερε πολὺ τῆς τῶν Μουσουλμάνων πιστῶν.

Ὁ θεῖός του ὅθεν τὸν ἀνεκάλεσεν ἐκεῖθεν καὶ ἐπέπληξε μὲν αὐτὸν διὰ τὰς ἀπρεπεῖς ἀρχάς του, οὐχ ἧττον ὡς φρόνιμος ἄνθρωπος ἠννόησεν ὅτι ἡ μήτηρ αὐτοῦ χριστιανὴ οὖσα, βεβαίως ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του καὶ πολλάκις ἔγραφε πρὸς τὸν ἀδελφόν του, ὅτι εἶναι ἀδύνατος θρησκευτικὴ πεποίθησις εἰς οἶκον κατὰ διαφόρους τρόπους δοξάζοντα τὸν Θεὸν καὶ ὅτι εἰς τοιούτους οἴκους οἱ ἀπόγονοι ἀναμφιβόλως γίνονται ἄθεοι ἢ τὸ ὀλιγώτερον ἀνεξίθρησκοι μέχρι βλάβης· ὅσον διὰ τὸν Ὀσμὰν ἦτο βέβαιος ὅτι δὲν θὰ ἐγίνετο ποτὲ ἀρχαϊκὸς Τοῦρκος καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεφάσισε νὰ τὸν πέμψῃ εἰς Ἰταλίαν παρά τινι ἰατρῷ φίλῳ του, ἵνα σπουδάσῃ ἐκεῖ τὴν ἰταλικὴν καὶ γαλλικὴν γλῶσσαν. Πραγματικῶς δὲ μετ' ὀλίγον ὁ Ὀσμὰν ἐστάλη εἰς Λιβόρνον προσταχθεὶς νὰ ἐπιμελῆται, διότι μετὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη ὤφειλε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ὀλλανδίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς γερμανικῆς καὶ ἀγγλικῆς γλώσσης· ἀλλ' ὁ Ὀσμάν, διαμείνας τρία ἔτη εἰς Φλωρεντίαν, ἔπαθε σχεδὸν νοσταλγίαν καὶ συναντήσας νέον τινὰ φίλον του Ἀθηναῖον ὀνόματι Γεώργιον, υἱὸν τοῦ δημογέροντος Περιολῆ, μετα-

βαίνοντα εἰς Ἀθήνας διὰ τὸ Πάσχα, εἰσῆλθε μετ' αὐτοῦ εἴς τι Ὀλλανδικὸν πλοῖον καὶ ἔφθασεν ὀλίγον πρὸ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος, δικαιολογούμενος ὅτι δὲν ἤθελε νὰ μεταβῇ μακρύτερον πρὶν ἀποχαιρετίσῃ τοὺς γονεῖς του καὶ πρὶν ἡ ἐρωτήσῃ ἕως πότε ὤφειλε νὰ καταγίνηται εἰς τὰ βιβλία.

Καὶ ὁ μὲν μικρὸς Γεώργιος φθὰς εἰς Ἀθήνας ἐκλείσθη παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὁ δὲ Ὀσμὰν ὡς εὐπατρίδης Τοῦρκος καὶ λαλῶν τὴν γαλλικὴν καὶ ἰταλικὴν γλῶσσαν ἐθαυμάζετο παρὰ πάντων καὶ προσκαλούμενος παρ' ὅλων τῶν Τούρκων ἀλληλοδιαδόχως, διῆγε τερπόμενος εἰς τὰς ἐξοχάς, τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἱππασίαν· ὁσάκις δὲ συνηθροίζοντο πολλοὶ ὁμήλικες, διεσκέδαζε διδάσκων αὐτοὺς τὰ γυμνάσια τῶν Ἰταλῶν στρατιωτῶν, τὰ ὁποῖα ἐκ στήθους ἐγνώριζε καὶ ὢν ἔλαβε τὸν κόπον μάλιστα νὰ μεταφράσῃ τὰ προστάγματα εἰς τὴν τουρκικήν.

Ἐξωτερικῶς ὁ Ὀσμὰν ἦτο πρότυπον ἀνδρικῆς καλλονῆς, ὁμοιάζων τὴν ὡραίαν μητέρα του· λαβὼν δὲ καὶ τοὺς εὐγενεῖς τρόπους τῶν φράγκων καὶ ψιττακίζων τὰς ξένας γλώσσας ἐφαίνετο ἀληθὴς σοφός, εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ὀλίγιστοι Τοῦρκοι ἐγίνωσκον καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν των γραμματικῶς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ κατέστη ὁ θαυμασμὸς πάντων τῶν ἐν Ἀθήναις Τούρκων τε καὶ χριστιανῶν· ἀλλ' ὅμως οἱ Τοῦρκοι ὠνόμαζον αὐτὸν φράγκον διὰ τὰς ἐλευθερίους ἀρχάς του, οἱ δὲ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι χριστιανοὶ ὡμίλουν περὶ τοῦ νέου τούτου ὡς περὶ ἀνθρώπου μισοῦντος τοὺς Τούρκους ἐκ πεποιθήσεως καὶ ἀγαπῶντος τοὺς χριστιανοὺς ἐκ συμπαθείας διὰ τὰς συμφοράς των· ὁ Βενιζέλος μάλιστα γνωρίζων αὐτὸν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ἔλεγεν, ὅτι ἦτο κατὰ τὸ ἥμισυ χριστιανὸς ὡς ἐκ τῆς μητρός, ἀπώλεσε τὸ ἓν τέταρτον διαμείνας εἰς Ἰταλίαν καὶ οὕτως ἔμενε κατὰ ἓν τέταρτον μόνον Τοῦρκος.

Κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ Πάσχα, ὅτε ὅλαι αἱ χριστιαναὶ νεάνιδες συνείθιζον νὰ χορεύωσιν εἰς τὰς αὐλὰς τῶν οἰκιῶν ἢ καὶ

ἐκτὸς αὐτῶν, ὁ Ὀσμάν, εὑρίσκων τὸ ἔθιμον λίαν ῥωμαντικόν, ἐτέρπετο περιφερόμενος ὁλοκλήρους ὥρας ἀπὸ χοροῦ εἰς χορόν, ἐγκαταλείψας πάσας τὰς λοιπὰς τέρψεις. Ὁ δὲ Καδῆς, μαθὼν τοῦτο, τὸν κατέστησε προσεκτικὸν διὰ τὴν κατάχρησιν, λέγων, ὅτι οἱ χοροὶ ἐκεῖνοι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἶχον τὸν σκοπὸν τοῦ ἐπιδεικνύεσθαι τὰς νέας, χάριν τῶν μελλονύμφων καὶ ὅτι δὲν ἥρμοζεν εἰς αὐτὸν νὰ δαπανᾷ ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν, θεωρῶν τὰς νέας τοῦ τόπου, ἄλλως τε καὶ ὡς Τοῦρκος ὤφειλε καὶ σεβασμόν τινα πρὸς τὸ γυναικεῖον φῦλον· τότε ὁ Ὀσμὰν ἐμετρίασε μὲν τὰς ἐπιθεωρήσεις του, ἀλλ' ὅμως ὁ νέος ἄνθρωπος σπανίως δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὸν νεανικὸν πειρασμὸν τοῦ τέρπεσθαι ἐκ τοῦ ὡραίου.

Τὴν παρασκευὴν τοῦ Πάσχα, ὅτε, συμπιπτούσης καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, οἱ χοροὶ γίνονται ζωηρότεροι, ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανηγύριζον ἐκτάκτως τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ὁ Ὀσμὰν ἔστη πρό τινος μικρᾶς οἰκίας, ἔνθα ἓξ νεάνιδες ἐχόρευον τὸν συρτόν, τραγῳδοῦσαι τὸ ᾆσμα τοῦ ἐρωτευμένου, ὅπερ, ἐπειδὴ ἦτο τοῦ συρμοῦ, ἀναγράφομεν ὁλόκληρον.

Δόγε μου τὴν ἀγαπῶ, ὢ δόγε μου τὴν θέλω·
Χηκάμετέ μου μάγηλα νὰ τὴν ἀλησμονήσω.
Φορέσετέ μου σίδερα νὰ σώσετε τὸ πάθος
Νὰ μὲ βαροῦν τὰ σίδηρα νὰ μὲ σκεπάζῃ ὁ βάθος.
Γιὰ βάλετε στὸν κόρφο μου τρικέφαλον ὀφίτι
Νὰ μὲ δαγκάνῃ τὸ θηριὸ νὰ τὴν ἀλησμονήσω.

Καὶ μὴ θαυμάσῃ τις διὰ τὴν ποίησιν, διότι, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας τὸν Μαρῖνον Κρούσιον, σοφὸν Γερμανόν, ἀντιγράφομεν τὴν ᾠδὴν καὶ δύο σημειώσεις ἐκ τῶν ἐπιστολῶν Θεοδοσίου τοῦ Ζυγομαλᾶ ὡς ἑξῆς·

«Περὶ Ἀθηνῶν ἔγραψά σοι ὅτι κατὰ τὸν ἀέρα καὶ τὰ πέριξ
«θαυμάσιαι, ποταμοὶ δὲ Ἰλισσὸς καὶ Κηφισσὸς ποτίζουσιν
«ἐλαίας κατὰ χιλιάδας, δι' ὧν ἔλαιον Κωνσταντινούπολις
«καὶ ἄλλαι πόλεις ἐξαρκοῦσι. Περὶ δὲ ἀνδρῶν, τ' ἀληθὲς εἰπεῖν,

«ὦ! τῆς ἀμαθείας! γίνωσκε δὲ ὅτι τὸ ἔλαιον, λαδίφι, τὰ «σῦκα, σοῦκα, τὰ ἔξω πόλεως, Σοπόλια, τὸ ἄρα Βέλτιστε, «Γιαπᾶ καλότυχε, καλοῦσι, καὶ ταῦτα γελοίως προφέροντες. «Κλαῦσον δὲ καὶ σύ, ὅτι κάλλιον ἀναγινώσκειν ἢ ἀκούειν Ἀθή-«νας σήμερον·» ἀλλ' ἐπανέλθωμεν.

Ἡ σύρουσα τὸν χορὸν πρώτη νεᾶνις δεκαεξαέτις μόλις, μὲ μέλανας καὶ μεγάλους τοὺς ὀφθαλμούς, ξανθὴν καὶ μέχρις ὀσφύος τὴν κόμην, κομψὸν καὶ εὐλόγιστον τὸ ἀνάστημα, λευκὴ ἢ ῥοδόχρους τὴν ὄψιν καὶ τὸ νεανικὸν τῆς ἀθωότητος μειδίαμα διαρκῶς ἐπὶ τῶν χειλέων ἔχουσα, ἐτραγῴδει τοσοῦτον ἡδέως καὶ διαφερόντως τῶν λοιπῶν, ὥστε ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τοῦ Ὀσμάν, ὁ ὁποῖος κατ' ἀρχὰς μὲν ᾐσθάνετο ἡδονήν τινα ἐκ τοῦ μελῳδικοῦ τῆς φωνῆς, ἔπειτα παρετήρει αὐτὴν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ζητῶν νὰ εὕρῃ ἔλλειψίν τινα ὡραιότητος ἵνα δικαιολογήσῃ τὴν φωνὴν ἧς στεροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ ἔξοχοι ὡραιότητες καὶ μὴ εὑρίσκων, ἔστη ὡς ἄγαλμα ἐνώπιόν της, ἀδυνατῶν νὰ μακρυνθῇ, μέχρις οὗ διελύθησαν αἱ χορεύτριαι. Ἡ νέα παρετήρησεν αὐτὸν πολλάκις ἀτενίζοντα καὶ ἠρυθρίαζεν ὁσάκις κατὰ τὰς στροφὰς διέβαινε πλησίον του, ἀλλ' ὅμως ἦτο Τοῦρκος καὶ ἀνὰ πᾶσαν στροφὴν ἐλησμονεῖτο, αὐτός τε καὶ ἡ αὐθάδειά του.

Ὁ Ὀσμὰν ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον, ἀλλὰ τὴν νύκτα ἡ νεανικὴ φαντασία του πλάττουσα τὴν νέαν ἐκείνην ὑπερφυσικῶς ὡραίαν, δὲν τὸν ἀφῆκε νὰ κοιμηθῇ· ἠγέρθη λίαν πρωΐ, διῆλθε δεκάκις πρὸ τοῦ οἰκίσκου ζητῶν νὰ τὴν συναντήσῃ, ἀλλ ἐστάθη ἀδύνατον, διότι τὰ ἔθιμα ἐκράτουν τὰς ἑλληνίδας τότε ἐρμητικῶς κεκλεισμένας εἰς τοὺς οἴκους. Ἐζήτει πληροφορίας παρά τινων ὑπηρετίδων ἢ γειτονικῶν του οἰκογενειῶν, ἀλλά, παριστάνων αὐτὴν ὅπως ἡ φαντασία του τὴν διέπλασε τὴν νύκτα, δὲν ἠδύνατο οὐδὲ κἂν τὸ ὄνομά της νὰ μάθῃ. Τέλος ἐνεπιστεύθη τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν τροφόν του γραῖαν Κωνσταντοῦ, ἥτις τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ὠνομάζετο Βασιλικὴ καὶ ὅτι ἦτο

ἀδύνατον νὰ τὴν συναντήσῃ ἀλλαχοῦ εἰ μὴ τὴν νύκτα μὲν εἰς τὴν κρήνην τοῦ Μωλᾶ, ἀντλοῦσαν ὕδωρ, τὸ ἑσπέρας δὲ εἰς τὴν πύλην τῶν Θηβῶν, ἀφ' ὅπου συνήθως τὰ κοράσια, ἐξερχόμενα καθ' ὁμάδας, ἐπέστρεφον δύοντος τοῦ ἡλίου, φέροντα καὶ χόρτα εἰς τὰς οἰκίας των. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔστησε τὰς παγίδας του ὁ Ὀσμὰν καὶ πορευόμενος καθ' ἑκάστην, ἠδυνήθη τέλος νὰ τὴν συναντήσῃ ἐπιστρέφουσαν μετ' ἄλλων ὁμηλίκων ἐκ τῆς πεδιάδος· πλησιάσας δὲ πρὸς αὐτήν:

— Καλή μου κόρη, εἶπε μετὰ δειλίας, ὁ πατήρ μου ἔχει ἀνάγκην χόρτων καὶ μὲ διέταξε ν' ἀγοράσω, δὲν μοῦ δίδεις τὰ ἰδικά σου, διότι εἶναι ἀργὰ καὶ δὲν εὑρίσκω ἄλλα;

Καὶ λέγων ταῦτα ἐξέβαλε μικρὸν ἀργυροῦν νόμισμα.

Ἡ Βασιλική, ἰδοῦσα τὸ νόμισμα, ὑπέθεσεν ἀμέσως παγίδα καὶ ῥίψασα τὰ χόρτα περιφρονητικῶς πρὸ τῶν ποδῶν του·

— Σοῦ τὰ προσφέρω δωρεάν, τσελεπῆ μου, εἶπεν, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν τὰ ἠγόρασα, οὐδὲ εἶμαι πωλήτρια χόρτων.

Στραφεῖσα δὲ ἔτρεξεν ὡς ἔλαφος κατόπιν τῶν προπορευομένων συνηλικιωτίδων της, προφθάσασα ν' ἀκούσῃ ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τὰς φράσεις τοῦ Ὀσμάν.

— Σ' εὐχαριστῶ ὡραία Βασιλική, ἂν καὶ θέλῃς νὰ φανῇς κακή.

Ἐν τούτοις ὁ Ὀσμὰν ἔμεινε πρὸς στιγμὴν τεθορυβημένος, ἰδὼν ὅτι ἐπροξένησε τοσοῦτον φόβον εἰς τὴν νέαν κόρην, διότι, πρὸ πολλοῦ ζῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Ἰταλίᾳ, ἦτο ἀσυνείθιστος νὰ βλέπῃ τὰς γυναῖκας φευγούσας τοὺς ἄνδρας ὡς αἱ ἔλαφοι τοὺς κυνηγούς· ἀλλ' ὅμως, σκεφθεὶς ῥωμαντικώτερον, ἔλεγε καθ' ἑαυτόν, ὅτι τὸ σύμπτωμα δὲν εἶναι ἁπλοῦν· ἡ φυγὴ εἶναι σημεῖον τῶν ἄκρων, διότι ὁ φεύγων ἢ ἐπληγώθη ἢ φοβεῖται μὴ πληγωθῇ, καθ' ὅσον ὁ ἀπαθὴς οὐδέποτε φεύγει ἀποτόμως, ἐσκέπτετο δηλαδὴ ὅπως δύναταί τις νὰ σκεφθῇ εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην περὶ τῶν γυναικῶν τοῦ συρμοῦ· ταῦτα δὲ διαλογιζόμενος, ἔφθασεν, ἀκολουθῶν τὴν ἀνθοδέσμην τῶν

Ἀθηναΐδων μέχρι τῆς οἰκίας τῆς Βασιλικῆς, ὅπου ἐκείνη εἶχε μὲν πρὸ μικροῦ εἰσέλθει, τῷ ἐφάνη ὅμως ὅτι τὸν παρετήρει ἔσωθεν.

Ἡ Βασιλικὴ ἦτο θυγάτηρ κτηματίου τινὸς ἐκ τῶν εὐπορωτέρων τῆς πόλεως, ὅστις ἦτο κύριος ὡραίου τινὸς κτήματος κειμένου εἰς τὴν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς πεδιάδα, εἶχε δὲ καὶ ἀρκετὰ χωράφια δίδοντα αὐτῷ σῖτον, ἐνῷ οἱ πλεῖστοι ἐτρέφοντο τότε διὰ κριθῆς καὶ ὠνομάζετο Γιαννακὸς Ἀργυράμος, γεννηθεὶς μὲν εἰς Ἀθήνας, ἀλλὰ διανύσας τὸν βίον εἰς Ἰωάννινα, ὅπου κατεγίνετο ἐν ἀρχῇ μὲν εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, κατόπιν δὲ εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν προϊόντων, ἔνθεν ἀποκτήσας ὀλίγα χρήματα, εἶχεν ἐπανέλθη εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ δύο μόλις ἐτῶν καὶ ἀγοράσας τὰ κτήματα Τούρκου τινὸς θανόντος, ἀνεπαύετο φροντίζων περὶ τῶν δύο τέκνων του.

Ἐν Ἰωαννίνοις διαμένων ἔλαβε τὴν περὶ τὰ γράμματα κλίσιν, διότι ἤνθει τότε ἐκεῖ ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις καὶ νυμφευθεὶς ἀπέκτησε τὴν Βασιλικήν, ἣν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας ἔμαθε τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ ὁμιλεῖν πρακτικῶς τὴν τουρκικήν, διότι τότε ὅλαι αἱ τῆς καλῆς τάξεως οἰκογένειαι ἐμάνθανον ταύτην, ἵνα σχετίζωνται μετὰ γυναικῶν τῶν προκρίτων Τούρκων· ὅταν δὲ ὁ Γιαννακὸς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας νὰ ἐγκατασταθῇ, ἡ δεκατετραέτις Βασιλική, γνωρίζουσα ὀλίγα γράμματα καὶ τὴν τουρκικήν, ἦτο ἴσως ἡ πρώτη εὐπαίδευτος Ἀθηναία, ὁ δὲ πατήρ, ἐκτὸς ἑνὸς καλογήρου, οὐδένα ἄλλον εὗρε δυνάμενον νὰ δώσῃ μαθήματα ἐπὶ πληρωμῇ πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν δεκαετῆ υἱόν του Ἰωάννην, ὥστε ἠναγκάσθη καὶ μόνος νὰ διδάσκῃ αὐτοὺς κατ' οἶκον.

Ἡ εὐτυχία ὅμως τοῦ Γιαννακοῦ δὲν διήρκεσε πολὺν καιρόν, διότι δύο ἔτη μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐγκατάστασίν του, Τοῦρκός τις γείτων, φθονήσας τὸ παραγωγικὸν τῶν κτημάτων του, τὸν ἐνήγαγεν εἰς τὸν Καδῆ ὡς κακῶς ἀγοράσαντα κτήματα ἀνήκοντα εἰς αὐτόν· ὁ Καδῆς ἀπέρριψε τὴν ἀγωγὴν ὡς ἄδικον,

ἀλλ' ὁ Τοῦρκος, μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐξεδίκασε τὴν ὑπόθεσιν ἐνώπιον τοῦ Βεζυρικοῦ δικαστηρίου καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας ἐπανελθὼν ἔλαβε τὰ κτήματα τοῦ Γιαννακοῦ, πληρώσας πρὸς αὐτὸν τριακόσια γρόσια διὰ τὰς προσθήκας καὶ τὰς καλλιεργείας τοῦ ἔτους.

Ὁ Γιαννακὸς τότε στερηθεὶς διὰ μιᾶς τῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀφῆκεν εἰς τὴν σύζυγόν του ὅσα ἠδυνήθη νὰ οἰκονομήσῃ χρήματα καὶ παραλαβὼν τὸν υἱόν του ἀνεχώρησε διὰ Σμύρνην ὅπου ἔλεγεν ὅτι εἶχε συγγενῆ τινα δυνάμενον νὰ τὸν βοηθήσῃ ὅπως εὕρῃ πόρον ζωῆς, ἔκτοτε ὅμως ἡ Γιαννακοῦ δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν περὶ αὐτοῦ εἴδησιν καὶ ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι τὸ πλοῖον ἐναυάγησε μεταξὺ Σύρου καὶ Κέας, ἄλλοι ὅτι Ἀλγερινοὶ πειραταὶ τοὺς κατέσφαξαν, ὁ δὲ Καπετανάκης, ὅστις ὡς ἔμπορος, εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς Σμύρνης, ἐβεβαίου ὅτι τὸ πλοῖον ἐχάθη χωρὶς νὰ γίνῃ γνωστὸν πῶς. Ἐν τούτοις ἡ Γιαννακοῦ ἐθεωρεῖτο χήρα καὶ μὴ ἐλπίζουσα οὐδαμόθεν βοήθειαν κατεγίνετο μετὰ τῆς θυγατρός της εἰς τὸ ὑφαίνειν λεπτὰ ὑφάσματα διὰ τὰς ὀθωμανίδας καὶ ἔζη ἀνέτως, ἔχουσα πάντοτε ὀλίγας δεκάδας γροσίων περίσσευμα, ἵνα δίδῃ τακτικῶς τὰς προσφορὰς καὶ τὸ σαραντάριον εἰς τοὺς ἱερεῖς διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ συζύγου καὶ τέκνου της. — Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν θυγατέρα της.

Ἡ Βασιλικὴ ἐπανῆλθε τὴν ἑσπέραν τῆς συναντήσεως τοῦ Ὀσμάν, γελῶσα διὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς τὸν Τοῦρκον ἀστειότητα· ἐπῆλθεν ὅμως ἡ νὺξ καὶ ὡς νέα ὤφειλε νεανικόν τι νὰ συλλογισθῇ· ἠρώτα ὅθεν ἑαυτὴν τίς ἄρα ἦτο ὁ Τοῦρκος ἐκεῖνος ὁ τόσον τῶν ἄλλων διαφέρων, κατὰ τὴν φαντασίαν της; διατί ἐζήτησε παρ' αὐτῆς καὶ μόνης τὰ χόρτα, ἐνῷ ἄλλαι εἶχον διαβῆ ἔμπροσθέν του πρὸ αὐτῆς; ἡ φυσιογνωμία του ἦτο θελκτική, ὁ τρόπος του εὐγενής, ὡμίλει ὡραίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἐκείνην, τὴν ὁποίαν μόνον εἰς τὰ βιβλία ἀνεγίνωσκεν αὐτη· ὅταν τῇ ὡμίλει ἐγένετο καταπόρφυρος καὶ τῇ

ἐφάνη μάλιστα τεθορυβημένος· ἔπειτα, ἀφοῦ ἐζήτησε τὰ χόρτα, διατί δὲν τὰ παρέλαβεν, ἀλλὰ διέβη τῆς οἰκίας της ἄνευ τούτων καὶ κρατῶν μόνον ἓν ῥόδον, ὅπερ ἔπεσεν ἐκ τῆς ζώνης της ὅταν ἔφευγε; διατί παρετήρει τόσον ἐταστικῶς τὸν οἶκόν της; διατί νὰ τὴν ὀνομάσῃ ὡραίαν, ἐνῷ οὐδεὶς ἀνὴρ τῆς ἔδωκέ ποτε τοιοῦτον ἐπίθετον; ἆρά γε ἦτο ὡραία ἢ ἐκεῖνος τὴν ἐθαύμαζεν ἐξαιρετικῶς; φαίνεται λοιπὸν ὅτι θὰ εἶναι πολὺ εὐγενὴς νέος· ἀλλὰ πῶς ὠνομάζετο ἆρά γε; διατί δὲν ἐφόρει τὰ ἐνδύματα ὡς οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι, ἀλλὰ φράγκικα καθὼς ὁ Κόνσολας; Μήπως ἦτο Τοῦρκος δικαστὴς καὶ ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνων, οἵτινες ἔγειναν αἰτία νὰ χάσῃ τὸν πατέρα της; ἴσως ὄχι, ἀλλὰ Τοῦρκος καὶ καλὸς γίνεται; ποτέ, ποτὲ ἀπήντησε τέλος πρὸς ἑαυτὴν καὶ κατακλινθεῖσα ἐκοιμήθη τὸν ὕπνον τῆς ἀθώας παρθένου.

Τὴν πρωίαν ἐξύπνησε λίαν ἐνωρὶς καὶ αἰσθανομένη στενοχωρίαν τινά, ἀπῆλθεν εἰς τὴν πλησίον κειμένην κρήνην τοῦ Μωλᾶ νὰ φέρῃ ὕδωρ, ἐνῷ ἡ μήτηρ της ἐκοιμᾶτο εἰσέτι· ἀλλ' ὁ Ὀσμὰν εὑρέθη ἐκεῖ, καταλαβὼν δὲ τὴν νέαν μόνην, προσῆλθε καὶ ἐμβλέψας αὐτήν·

— Σουλτάνα μου, τῇ εἶπεν, εἶσαι ἡ σελήνη τῶν Ἀθηνῶν, δός μοι τὴν ἄδειαν νὰ σὲ βλέπω μόνον, σοὶ τὸ ζητῶ ὡς χάριν, ὡς εὐεργεσίαν, τίποτε ἀπολύτως, τίποτε περισσότερον δὲν ζητῶ παρὰ σοῦ.

Ἡ Βασιλικὴ ἐθορυβήθη, ἔδραμεν ἀποτόμως νὰ φύγῃ, ἔθλασε τὴν λάγηνον καί, ἀντὶ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, διῆλθε, χωρὶς νὰ θέλῃ, πλησιέστατα τοῦ νέου, ὅστις εὐλαβῶς ὠπισθοχώρησε καὶ βλέπουσα αὐτὸν μετ' ἀθυμίας ἔφθασεν εἰς τὸν οἶκόν της ἀσθμαίνουσα, ἵνα διηγηθῇ πρὸς τὴν μητέρα της τὸ συμβάν, ὡς πράττουσιν ὅλαι αἱ νεόφυτοι τοῦ υἱοῦ τῆς Ἀφροδίτης αἰχμάλωτοι.

— Χριστὸς καὶ Παναγιά, κόρη μου, ἀνέκραξεν ἡ γραῖα μήτηρ, σταυροκοπήσου, παιδάκι μου, ποῦ σὲ 'μάτιαξεν ὁ σκυλομουρτάτης; χίλιαις φοραῖς προτιμῶ νὰ μοῦ φέρῃς τὸ λαγήνι

γεμάτο αἷμα τούρκικο νὰ δροσίσω τὴν καρδοῦλα μου, παρὰ νὰ εἰπῇς μιὰ καλημέρα εἰς τοὺς φονιάδες τοῦ καϋμένου τοῦ πατέρα σου καὶ τοῦ παιδιοῦ μου.

— Καλὲ μητέρα, ὑπέλαβεν ἡ Βασιλική, ἐκεῖνος δὲν ὁμοιάζει τοὺς ἄλλους Τούρκους, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἄγριοι· αὐτὸς ἔχει εὐγενεῖς τρόπους καὶ γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν· δὲν μοῦ εἶπε τίποτε κακόν, ἀλλὰ μ' ἔβλεπε σιωπηλὸς ἀναχωροῦσαν καὶ ἔστεκεν ἀκίνητος ὡς μάρμαρον.

Ἡ γραῖα Γιανναχοῦ, ἥτις, πολύπειρος καὶ ἔξυπνος Ἠπειρῶτις οὖσα, εἶχε διέλθει καὶ αὐτὴ βεβαίως τὴν περίοδον τῆς νεότητος, ὡς αἱ πλεῖσται τῶν θυγατέρων τοῦ ἁμαρτωλοῦ Ἀδάμ, ἐθορυβήθη εἰς τὴν ἀπολογίαν τῆς θυγατρός της, ἀλλ' ὅμως ὤφειλε νὰ ὑποκριθῇ καὶ ἐμβλέψασα πρὸς αὐτὴν ἐταστικῶς·

— Σταυροκοπήσου, παιδί μου, προσέθηκε, καὶ κάμε δύο μετάνοιες εἰς τὴν Παναγίτσα μας διὰ τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός σου, ὅστις θὰ βαρυγνωμήσῃ, ἔπειτα ἔμβα εἰς τὸν ἐργαλειό σου νὰ ὑφάνῃς· ἔκαμες καλὰ νὰ μὴ τοῦ ἀποκριθῇς, διότι θὰ εἶχε κανένα κακὸν σκοπὸν ὁ σκυλότουρκος, ἀλλ' ἀφοῦ δὲν ἐστάθης διόλου καὶ εἶδεν ὅτι δὲν καταδέχεσαι τὸν φονέα τοῦ πατρός σου, βέβαια πάει στὸν ἀγύριστο καὶ λησμόνησέ τον, κόρη μου.

Ἡ Βασιλικὴ ἐπείσθη πρὸς ὥραν, ὅτι ὁ συναντήσας αὐτήν, ἂν καὶ δὲν ἦτο δύσμορφος, ἦτο ὅμως πάντοτε ὁ διάβολος μετεμορφωμένος εἰς Τοῦρκον καὶ θέλουσα νὰ τὸν λησμονήσῃ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐργαλειόν, ὅπου, ὑφαίνουσα καὶ τραγῳδοῦσα, εἰργάσθη δι' ὅλης σχεδὸν τῆς ἡμέρας, κατορθώσασα νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον, διότι ἤρχετο ἡ Κυριακή.

Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἡ Βασιλική, μὴ ἐνθυμηθεῖσα ποσῶς τὸν Ὀσμάν, διῆλθεν ἡσύχως, ἐπῆλθεν ὅμως ἡ νύξ, ἡ νὺξ ναί, ἥτις εἶναι τὸ εὐτυχὲς μέρος τῆς ζωῆς τῶν πτωχῶν καὶ τὸ ἀτυχὲς τῆς τῶν εὐτυχούντων· διότι τὴν νύκτα ὁ πλούσιος, πτῶμα γενόμενος, οὐδὲ τὸν ἀστράπτοντα χρυσόν του δύναται νὰ μετρῇ, οὐδὲ τοὺς δούλους νὰ διατάσσῃ, οὐδὲ τὰ κτή-

ματα καὶ τὰς ὡραίας αὐτοῦ ἐπαύλεις καὶ οἰκίας νὰ χαίρηται· καὶ αὐτοὶ δὲ ἀκόμη οἱ πανίσχυροι βασιλεῖς τὴν νύκτα εἰσὶ τὰ πτώματα τῆς ἡμέρας· ὁ πλούσιος, κοιμηθεὶς βεβαρημένον φέρων τὸν στόμαχον ἐκ τῶν ποικίλων φαγητῶν καὶ ποτῶν, διέρχεται πολλάκις αὐτὴν ἀγωνιῶν καὶ συνεχῶς τρομάζει τὴν σύζυγόν του διὰ τὴν δύσπνοιαν, ἥτις παρακολουθεῖ τὰς εὐωχίας· καὶ αὐτοὶ τέλος οἱ ἀγαπητοὶ τῶν πλουσίων καὶ ἀρχόντων κόλακες τὴν νύκτα ἀποσύρονται, ἵνα μελετήσωσι νέους ἐμπαιγμοὺς διὰ τὴν ἐπομένην καὶ σπουδάσωσι νέα ψευδῆ ἐπίθετα διὰ τὸν φιλοκόλακα εὐτυχῆ.

Διὰ τοὺς πτωχοὺς ὅμως ἡ νὺξ εἶναι εὐεργέτημα, εἶναι εὐτυχία παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθεῖσα. Ὁ πτωχὸς ἀντλεῖ ἐκ τῆς νυκτὸς δυνάμεις διὰ τὴν ἡμέραν, λησμονεῖ τὴν πεῖναν, τὴν γυμνότητα, τὴν πενιχρὰν αὐτοῦ οἰκίαν καὶ τὴν εὐτελῆ στρωμνήν του· κοιμᾶται, ὡς ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῆς διαίτης, ἀμέριμνος καὶ πολλάκις, εὐτυχέστερος τοῦ πλουσίου, ὀνειρευόμενος ἀγαθὰ καὶ δόξας ὑπερτέρας τῶν εὐτυχούντων, τὴν δὲ πρωίαν ἐγείρεται εὔχαρις καὶ ὑγιέστερος, ὅπως παλαίσῃ κατὰ τῆς πτωχίας του, οὐχὶ δὲ ὡς ὁ πλούσιος κατηφὴς καὶ ἐξηντλημένος, ἀναμένων τὸ τρίτον διεγερτικὸν ῥόφημα, ἵν' ἀνοίξῃ τοὺς βεβαρημένους καὶ χαύνους ὀφθαλμούς του. Εἶναι λοιπὸν ὁ πλούσιος εὐτυχὴς τὴν ἡμέραν ὅσον ὁ πτωχὸς τὴν νύκτα, καὶ ἰδοὺ ἡ ζητουμένη δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς· ἡ νὺξ ἔχει τόσας ὥρας ὅσας καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ εὐτυχία εἶναι ἴση μέχρι στιγμῆς πρὸς τὴν δυστυχίαν. Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις ὅτι ἡ νὺξ τῶν πτωχῶν διέρχεται ταχέως, ἐγὼ ὅμως διατείνομαι ὅτι καὶ αἱ ἡμέραι τῆς εὐτυχίας τοσοῦτον ταχέως φεύγουσιν, ὥστε δὲν ἐννοοῦσιν οὐδ' αὐτοὶ οἱ εὐτυχεῖς πότε ἐγήρασαν, ἂν δὲ λάβωμεν τὴν εὐτυχίαν ἐκ τοῦ παρελθόντος, εὑρίσκομεν τὸν πτωχὸν πλεονεκτοῦντα κατὰ τὴν ὑγείαν βεβαίως.

Ἐπῆλθε λοιπὸν διὰ τὴν ἀμέριμνον Βασιλικὴν ἡ νύξ· ἀλλὰ νὺξ λευκὴ ὡς τὴν λέγουσιν οἱ φράγκοι, νὺξ ἀγρυπνίας καὶ

συλλογισμῶν· τί ἄρα ἐσυλλογίζετο πάλιν καὶ δὲν εἶχεν ὕπνον; τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον νέον, ὅστις μετὰ τοσαύτης δειλίας καὶ σεβασμοῦ συνάμα τὴν ἀπεκάλεσε σελήνην, ἐπίθετον, ὅπερ, διαπεράσαν ὡς βέλος τὴν καρδίαν της, τὴν ἔκαμε νὰ πάλλῃ ταχύτερον τοῦ συνήθους; ἢ τὰς ἀρὰς τῆς μητρός, ἥτις ἐφρικίαζεν εἰς μόνον τὸ ὄνομα Τούρκου καὶ ἐθεώρει πάντας ὡς δημίους τοῦ πατρός της; καὶ τὰ δύο βεβαίως ἐπάλαιον ἐν αὐτῇ· μῖσος καὶ ἀγάπη ποσάκις δὲν συνηντήθησαν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸ αὐτὸ πεδίον; ποσάκις ὁ ἀσθενὴς θνητὸς δὲν ἠγάπησεν ἐκεῖνον, ὃν ὤφειλε νὰ μισῇ; ποσάκις πατὴρ καὶ υἱὸς δὲν ἐσφάγησαν μεταξύ των καὶ ποσάκις, ἐχθροὶ ἀλληλομαχοῦντες, δὲν ἐνηγκαλίσθησαν μετ' οὐ πολὺ περιπαθῶς;

Μ' ὅλας λοιπὸν τὰς προσπαθείας αὐτῆς ἡ Βασιλικὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ μέχρι πρωίας, διότι ἡ πάλη ἐξακολουθοῦσα δὲν τὴν ἀφῆκεν οὐδὲ τὴν ὡραίαν φυσιογνωμίαν τοῦ νέου νὰ λησμονήσῃ, οὐδὲ τὰς ἀρὰς τῆς ἀγαπητῆς μητρὸς νὰ μὴ εὕρῃ λίαν δικαιολογημένας· ἐπῆλθε τέλος τὸ λυκαυγὲς καὶ ἀποκάμοῦσα ἐκ τῆς ἀγρυπνίας, ἤνοιξε τὴν θυρίδα τοῦ κοιτῶνός της ν' ἀναπνεύσῃ τὴν πρωϊνὴν αὔραν τῆς ἀθηναϊκῆς ἀνοίξεως, ἀλλ' ὁ Ὀσμὰν εὑρέθη αὖθις ὑπὸ τὸ παράθυρον αὐτῆς, ἀναμένων.

— Ἔξελθε, τέλος πάντων, ὡραία μου, εἶπε· προαίσθησίς τις θεία ὅτι θὰ σὲ ἴδω μ' ἔφερεν ἀπὸ τοῦ μεσονυκτίου ἐνταῦθα.

Τὸ ζήτημα τῆς νυκτὸς ἐλύθη καὶ ἡ Βασιλικὴ ἦτο ὑπὲρ τοῦ παρόντος· αἱ ἀραὶ τῆς μητρὸς ἐλησμονήθησαν πρὸς ὥραν, αἱ δὲ προλήψεις αὐτῆς ἴσως συνεκεράσθησαν ἐν τῷ νῷ τῆς θυγατρός της. . . . .

— Φύγε, σὲ παρακαλῶ, ἀπήντησεν ἡ Βασιλική· φύγε, διότι ἡ μήτηρ μου ἐξυπνᾷ πρωΐ· — ἀλλά, διατί δὲν μοῦ λέγεις τὸ ὄνομά σου κἂν; . . . .

— Ὀσμάν, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος καὶ εἶμαι υἱὸς τοῦ Καδῆ. Σὲ λατρεύω ὡς τὴν ὡραιοτέραν πατριώτιδά μου, Βασιλική, καὶ

δὲν σοὶ ζητῶ τίποτε περισσότερον εἰμὴ τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ σὲ βλέπω μόνον καὶ νὰ σὲ θαυμάζω.

— Ἀρκετὰ μὲ εἶδες, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἔμαθον τὸ ὄνομά σου, γνωρίζεις τὸ ἰδικόν μου, ἰδοὺ ὁ μόνος δυνατὸς μεταξὺ ἡμῶν δεσμός, τίποτε περισσότερον δὲν δύνασαι νὰ περιμένῃς παρ' ἐμοῦ καὶ φύγε, σὲ ἱκετεύω, διότι αἰσθάνομαι φόβον.

— Φεύγω, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν, ἀλλ' αὔριον θέλω εἶσθαι τὴν αὐτὴν ὥραν ἐνταῦθα καὶ ἂν ἀκόμη μὲ βεβαιώσῃς ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃς.

— Ὑγίαινε, Ὀσμάν, καὶ μὴ ἐπάνελθε πλέον, σὲ ἱκετεύω, διότι ἄβυσσος μεταξὺ ἡμῶν χαίνει καὶ λησμόνησόν με διότι...

Ὁ Ὀσμὰν ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ηὐχαριστημένος, ἀλλὰ καὶ σκεπτόμενος πῶς θέλει δικαιολογήσει πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ τὴν πρώτην νυκτερινὴν ἀπουσίαν· ἦτο ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν θὰ ἠναγκάζετο νὰ ψευσθῇ· ἀλλ' εἶναι ἁμάρτημα τὸ ψεῦδος καὶ ἔγκλημα μάλιστα κατὰ τῆς πατρικῆς στοργῆς, ἀσέβεια δὲ πρὸς τὴν κοινωνίαν· οἱ διδάσκαλοι ἔλεγον μάλιστα ὅτι εἶναι ἀπεχθέστατος τὴν ὄψιν ὁ ψευδόμενος, αὐτὸς δὲ ἐπεθύμει νὰ ἐγίνετο μᾶλλον ὡραῖος καὶ ἱπποτικώτερος, χάριν τῆς ἐρωμένης του· τὸν κατέλαβε λοιπὸν ἡ ἀθυμία καὶ ἐσυλλογίζετο ὅτι ἀληθῶς λέγουσι μεμψίμοιροί τινες ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἄμικτον κακοῦ. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ πατὴρ δὲν ἠννόησε τὴν ἀπουσίαν, ἡ δὲ μήτηρ, εὐχαριστηθεῖσα διότι ὁ υἱός της ἐπανῆλθεν ὑγιὴς καὶ εὐθυμότερος, οὐδόλως ἠθέλησε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ· εἶναι νέος, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ὡς ὅλαι αἱ τῶν μονογενῶν μητέρες, καὶ θὰ κάμει τὰς ἀταξίας του· θὰ ἔλθει δὰ καὶ ὁ καιρὸς τῆς φρονήσεως, τί χρειάζεται πάλιν τόση αὐστηρότης;

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀσμάν, ἡ Βασιλικὴ ἀποκαμοῦσα εὗρεν ὀλίγον ὕπνον καὶ κοιμηθεῖσα ἐξύπνησε βραδύτερον τοῦ συνήθους· ἡ μήτηρ πλησιάσασα παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἐξημμένη τὸ χρῶμα, τὸ δὲ δέρμα αὐτῆς θερμότατον ὡς ἐκ πυρετοῦ βεβαίως· τὴν συνεβούλευσεν ὅθεν νὰ μείνῃ εἰς τὴν κλίνην,

διότι ἦτο Κυριακή, ὑποσχεθεῖσα νὰ φέρῃ τὸν ἱερέα νὰ τῆς ἀναγνώσῃ τὴν τῆς ὑγείας εὐχὴν (διότι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Θεὸς μόνος ἐθεράπευε τὸν λαὸν οἱ δὲ ὀλίγοι ψευδιατροὶ μόνον τοὺς εὐποροῦντας ἐπεσκέπτοντο καὶ ἴσως πρὸς βλάβην των κατὰ τὸ πλεῖστον)· ἀντιτεινούσης δὲ ταύτης, ἡ μήτηρ ἐπέμενε διισχυριζομένη ὅτι πιθανὸν νὰ τὴν ἐβάσκανέ τις καὶ ἴσως μάλιστα ἐκεῖνος ὁ σκύλος, περὶ τοῦ ὁποίου τῆς διηγήθη χθές, ὅστις βέβαια θὰ ἦτο ὁ φονεὺς τοῦ πατρός της.

— Καλὲ τί σκύλος καὶ γάτος, μῆτερ, ἀπήντησε ταραχθεῖσα ἡ κόρη, ἐγὼ αἰσθάνομαι ἑαυτὴν κάλλιστα καὶ θέλω νὰ ἐγερθῶ.

Καὶ ἀμέσως ἐγερθεῖσα ἐνεδύθη τὰ ἐνδύματα τῆς ἑορτῆς, ἐκτενίσθη ἐπιμελέστερον τοῦ συνήθους, ἔδεσεν ὀλίγον ὑψηλότερα τὸ πορφυροῦν μανδύλιον τῆς κεφαλῆς, ἵνα φαίνηται μέρος τι τῆς ὡραίας κόμης της, ἐκρέμασεν ἐπὶ τῶν παχέων πλοκάμων τὰ συνήθη τότε σειρίδια μετάξης μέ τινα ἀργυρᾶ νομίσματα καὶ σκεφθεῖσα ὅτι ἦτο ἀκριβῶς ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὴν προηγουμένην ἡμέραν εἶχεν ἀπαντήσει τὸν Ὀσμὰν εἰς τὴν κρήνην, ἥρπασε τὴν λάγηνον τοῦ ὕδατος.

— Μὴ φροντίζῃς, Βασιλική μου, εἶπεν ἡ μήτηρ θορυβηθεῖσα, ἐγὼ ἐγέμισα ἀπὸ πρωίας τὴν λάγηνον, διότι φοβοῦμαι νὰ σὲ στέλλω ἐκεῖ, ἀφ' ὅπου τόσον ἔντρομος ἐπανῆλθες χθές.

— Ἐγώ, μητέρα, δὲν φοβοῦμαι οὐδένα, ὑπέλαβεν ἐκείνη. Καὶ χύσασα τὸ ὕδωρ, ἀπῆλθεν εἰς τὴν κρήνην, δὲν ἀπήντησε τὸν Ὀσμὰν ἐκεῖ καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον, ὅπου εὑροῦσα τὴν μητέρα παρὰ τὴν θύραν σκυθρωπάζουσαν·

— Ἔ! μ' ἔκλεψε λοιπὸν κανείς; ἠρώτησε· πολὺ μεγάλην ἰδέαν ἔχεις τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν κόρην σου, μῆτέρ μου.

Ἡ δύστηνος μήτηρ, ἀσυνείθιστος εἰς τοιαύτην συμπεριφορὰν κόρης τοσοῦτον ἐπιμελῶς ἀνατραφείσης, δὲν ἤξευρε τί νὰ ὑποθέσῃ· ἡ Βασιλικὴ οὐδέποτε εἶχε δώσει σημεῖα ἀπειθείας πρὸς τοὺς γονεῖς της, ἀπεναντίας μάλιστα ὑπῆρξαν περιστάσεις, καθ' ἃς αἱ παρακλήσεις τῆς μητρός, μετὰ τὴν χηρείαν

της, δὲν κατέπεισαν ποτὲ αὐτήν, οὐδὲ φόρεμα νέον ν' ἀγοράσῃ, ἂν μὴ ὑπῆρχον τὰ χρήματα καὶ διὰ τὴν μητέρα συγχρόνως· ὑπῆρξε καὶ ἐποχή, καθ' ἣν ἡ Βασιλικὴ ἔμεινε νῆστις, ἵνα πληρώσῃ ἓν γρόσιον, ὅπως μνημονεύσῃ ὁ ἱερεὺς τὸν πατέρα αὐτῆς ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ, πλειστάκις δὲ συνέβη νὰ κλαύσῃ ὁλοκλήρους ἡμέρας ἡ κόρη διὰ μικρὰν τῆς μητρὸς ἀσθένειαν· καὶ ἡ μήτηρ; ὤ! ἡ μήτηρ τοιαύτης κόρης εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ θυσιάσῃ ὁλόκληρον τὴν ζωήν της διὰ τὴν ἐλαχίστην εὐχαρίστησιν τῆς θυγατρός· μόνοι οἱ ἄγαμοι καὶ ἐγωϊσταὶ δὲν γινώσκουσι τί σημαίνει εἰς τοὺς γονεῖς εὐπειθὲς καὶ ἐνάρετον τέκνον, μόνοι οἱ ἐγωϊσταὶ δὲν αἰσθάνονται τὴν θείαν ἡδονὴν πατρὸς ἢ μητρὸς ἀγαθῶν τέκνων· ναί, δὲν τὴν αἰσθάνονται οἱ ἄθλιοι οὗτοι, διότι, ἂν τὴν ᾐσθάνοντο, ἤθελον εὕρῃ αὐτὴν μεγαλειτέραν καὶ αὐτῶν τῶν θησαυρῶν τοῦ Κροίσου καὶ αὐτῆς τῆς ἀσβέστου μονομανίας, ἥτις καλεῖται δόξα.

Ἐν τούτοις ἡ μήτηρ κατελήφθη ἐξ ἀθυμίας καὶ ἡ Βασιλική, ἐννοήσασα τὸ σφάλμα, ἐγονυπέτησεν ἐμπρός της, κατεφίλησε τὰς χεῖράς της καὶ κλαίουσα ἐκ μετανοίας ἐζήτει συγχώρησιν, ἀλλ' ἡ μήτηρ τότε ἐλύθη εἰς δάκρυα, ὄχι διὰ τὸ λάθος τῆς κόρης, ἀλλὰ διότι ὅλα ταῦτα ἐδείκνυον αὐτῇ, ὅτι σπουδαῖόν τι νόσημα εἰσῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς θυγατρός, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ λανθάσῃ τὸν μητρικὸν ὀφθαλμόν της· τὴν ἐσυγχώρησε μετ' ὀλίγον, τὴν ἠσπάσθη, τὴν ἔσφιγξεν εἰς τὰς ἀγκάλας της, ὡσεὶ θέλουσα νὰ τῇ ἀφαιρέσῃ τὸ νόσημα, καὶ τῇ εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ πρὸς τοὺς γονεῖς ἀγνωμοσύνη οὐδέποτε ἔφερεν εὐτυχίαν, ἂν ἡ εὐτυχία τῷ ὄντι κεῖται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔκτοτε πραγματικῶς ἡ εὐτυχία ἀπέπτη ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Γιαννακοῦς, διότι ἡ μήτηρ κατεσκόπει τὴν θυγατέρα, θέλουσα νὰ τὴν σώσῃ· ἡ θυγάτηρ ἔφευγε τὰ βλέμματα τῆς μητρός, ἵνα, ἐξερχομένη εἰς γειτονικήν τινα οἰκίαν, συναντήσῃ τὸν Ὀσμὰν καὶ ἀτενίσῃ βλέμμα προσφιλέστερον τοῦ μητρικοῦ,

ὡσεὶ τοῦτο εἶναι ποτὲ δυνατὸν ἐν τῷ κόσμῳ. Ἀλλ' ὅμως τοιοῦτος εἶναι καὶ ἔσεται πάντοτε ὁ ἄνθρωπος.

Ἐξ ἄλλου μέρους ὁ Ὀσμάν, ἐγκαταλείψας πᾶσαν ἄλλην συναναστροφὴν καὶ κατηφὴς γενόμενος, ἠρκεῖτο εἰς τὰς περὶ τὸν οἶκον τῆς Βασιλικῆς κατοπτεύσεις καὶ ὁ βίος οὗτος δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τοῦ πατρός του, ὁ ὁποῖος, μὴ δυνάμενος νὰ εὕρῃ ἀκριβῶς τὸν λόγον, διέταξεν αὐτὸν ν' ἀναχωρήσῃ διὰ Κωνσταντινούπολιν καὶ μένῃ παρὰ τῷ θείῳ του μέχρις οὗ ἑτοιμασθῶσι τὰ διὰ τὴν Ὀλλανδίαν ἀναγκαιοῦντα αὐτῷ χρήματα. Ὁ Ὀσμὰν ἡτοιμάζετο ἤδη, ἀλλὰ διὰ τῆς μητρός, ἣν ὁ Καδῆς ὑπερηγάπα, ἐδίδοντο αὐτῷ προθεσμίαι ἀπὸ ἑβδομάδος εἰς ἑβδομάδα μέχρις οὗ ἐπέλθῃ τὸ θέρος, ὡς ἔλεγεν ἡ μήτηρ, φοβουμένη τὰ ναυάγια τῆς θαλασσοπλοΐας.

Αἱ μετὰ τῆς Βασιλικῆς λοιπὸν ἀθῶαι συναντήσεις, ἂν καὶ στιγμιαῖαι πάντοτε, ἦσαν ὅμως ἀρκεταὶ νὰ ὑποθαυλίσωσι τὸ πάθος ἀμφοτέρων, θεωρούντων ἀλλήλους ὡς πρότυπα ὡραιότητος· ὀλίγας δὲ πρὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἡμέρας τοῦ πασδομαζώματος, συναντήσας αὐτὴν ὁ Ὀσμὰν παρὰ τῇ οἰκίᾳ τῆς τροφοῦ του.

— Τέλος πάντων, εἶπε, πότε θέλω ἀκούσει ἐκ τοῦ μελιρρήτου στόματός σου τὴν ὡραίαν ἐκείνην λέξιν, ἣν τοσοῦτον φαίνεσαι δύσκολος νὰ εἴπῃς;

— Θέλεις νὰ τὴν ἀκούσῃς ἀπήντησεν ἡ Βασιλική, σοὶ τὴν λέγω· ἤμεθα ἀμφότεροι δυστυχεῖς! καὶ δυστυχεῖς διὰ βίου ἴσως — σημείωσον δὲ καλῶς τὰς λέξεις μου, διότι σοὶ εἶπον τρεῖς ἀντὶ μιᾶς, ἣν ἐζήτησας, καθ' ὅσον τοσαύτη εἶναι φρονῶ ἡ ἀναλογία τῆς δυστυχίας μας.

— Δυστυχεῖς διότι ἀγαπώμεθα Βασιλική; ἂν τοῦτο καλεῖται δυστυχία, τὴν δέχομαι εὐχαρίστως καὶ θὰ ἐπεθύμουν οὐδέποτε νὰ εὐτυχήσω· ἀλλ' εἶναι ἆρά γε βέβαιον;

— Ναί, Ὀσμάν, δυστυχεῖς, διότι μεταξὺ ἡμῶν χαίνει ἡ ἄβυσσος, ὡς σοὶ εἶπον, τῆς θρησκείας καὶ τῶν φυλετικῶν ἀντι-

παθειῶν, ἣν ματαίως φανταζόμεθα νὰ ὑπερβῶμεν, ἐνῷ καλῶς γνωρίζομεν ὅτι οἱ περὶ ἡμᾶς θὰ ἐπροτίμουν τὸν θάνατόν μας μᾶλλον παρά.... ὕπαγε δθεν καὶ λησμόνησόν με· σοὶ τὸ ζητῶ ὡς χάριν· ὁ προορισμός σου, ὡς μοῦ εἶπεν ἡ Κωνσταντοῦ, δὲν εἶναι νὰ μένῃς εἰς τὰς Ἀθήνας· τρέξε λοιπὸν τὸ στάδιόν σου καὶ ὅσον περισσότερον ὑψωθῇς, τοσοῦτο μᾶλλον θέλω καυχᾶσθαι ὅτι δὲν ἐθαύμασα ἄνθρωπον τυχαῖον· τὸ κατ' ἐμὲ θέλω ζήσει ἐν μόνῃ τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ νὰ σὲ ἀκούσω μέγαν καὶ τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν δι' ἐμέ.

— Ὁμολογῶ ὅτι σκέπτεσαι εὐφυῶς Βασιλική, ἀλλὰ πρῶτον εἶσαι μεστὴ ἐγωϊσμοῦ, θέλουσα νὰ εὐτυχήσω ἄνευ σοῦ καὶ χωρὶς οὐδὲ νὰ γίνῃς τὸ μέσον τῆς εὐτυχίας μου, δεύτερον δὲ αἱ ἰδέαι σου εἰσὶ πολὺ πρὸς τὰ ἄκρα, ἀφοῦ μάλιστα γνωρίζεις ὅτι καὶ ἡ μήτηρ μου, χριστιανὴ οὖσα, ἐγένετο αἰτία τῆς εὐημερίας τοῦ πατρός μου.

— Τὸ γνωρίζω, ὑπέλαβεν ἡ νέα, ἀλλ' ἡ μήτηρ σου ἀκουσίως τὸ κατ' ἀρχὰς ἔφθασεν ἐκεῖ, σὺ δὲ εἶσαι τοσοῦτον εὐγενής, ὥστε μοὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ φαντασθῶ ὅτι διὰ τοιούτου μέσου θὰ θελήσῃς νὰ φονεύσῃς τὴν μητέρα ἐκείνης, ἣν λέγεις ὅτι ἀγαπᾷς.

— Οὐδέποτε μοὶ ἐπῆλθεν ἡ ποταπὴ ἰδέα τῆς ἀπαγωγῆς, ἣν ἴσως ἐφαντάσθης, Βασιλική· θὰ ἐπεθύμουν βεβαίως τὴν συγκατάθεσιν, ἀλλὰ θέλω σεβασθῇ καὶ τὴν θέλησίν σου, ἐλπίζων εἰς τὴν τύχην· ἔστω λοιπὸν κατὰ τὴν κρίσιν σου, ἂς μένωμεν ἡνωμένοι ψυχικῶς καὶ ὁ χρόνος ἂς ἔλθῃ βοηθὸς ἡμῖν ἵνα ὑπερβῶμεν τὰ ἐμπόδια.

— Τὸ δέχομαι, ἀπήντησε καταπόρφυρος γενομένη ἡ Βασιλική, ἀφίσασα τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Ὀσμάν· σοὶ ὀρκίζομαι, προσέθηκε, ὅτι θέλω νὰ σὲ ἴδω εὐτυχοῦντα καὶ ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως, μὴ θέλουσα νὰ φωραθῇ ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν δακρύουσα, ἐκ συγκινήσεως διὰ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ ἣν ὡς ἔκτακτον ἐθαύμαζεν.

Η ΑΓΟΡΑ

Καθ' ἣν ἐποχὴν φέρομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς Ἀθήνας, ἡ κυριωτέρα καὶ μᾶλλον συχναζομένη ὁδὸς τῆς πόλεως, ἦτο ἡ τοῦ ἐμπορίου, ἥτις ἀγορά, τσαρσῆ ἢ παζάρι ἐκαλεῖτο. Αὕτη, τέμνουσα δίχα τὸν περίφρακτον βορειοδυτικὸν χῶρον τοῦ φρουρίου, ἤρχετο ἀπὸ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς ἤδη πλατείας τοῦ συντάγματος, διήρχετο τὴν συνοικίαν τοῦ Ῥοδακιοῦ, τὴν πλατεῖαν ὅπου ἔκειτο τὸ κατάστημα τοῦ Καδῆ, τὰ ἄνω καὶ κάτω ἀναβρυτήρια καὶ ἔληγεν εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Ἑβραϊκῆς συνοικίας, ἀφ' ὅπου, κάμπτουσα ἐν ἀμβλείᾳ γωνίᾳ, ἔφθανε μέχρι τῆς πύλης Πειραιῶς (ἥτις ἐκαλεῖτο Βασιλικὴ Πόρτα ὡς φέρουσα εἰς τὸν λιμένα τοῦ λεονταρίου, ἤτοι τοῦ Πειραιῶς), ἔνδον τῆς ὁποίας καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐξετείνοντο τὰ γύφτικα, ἅτινα διστάζω νὰ ὀνομάσω σιδηρουργεῖα, διότι ἐκεῖ, εἰδεχθεῖς τινες Ἀθίγκανοι, τὰς τουρκικὰς ἀκολουθοῦντες ὀρδάς, κατεγίνοντο εἰς τὸ ἐπισκευάζειν ὑννία τῶν ἀρότρων ἢ τὸ κατασκευάζειν ἀτέχνους πυρεστίας, πυράγρας καὶ κόσκινα. Ἂν δέ που ὑπῆρχέ τις Τοῦρκος, κατεργαζόμενος τὰ πέταλα τῶν ἵππων (διότι τότε δὲν ἦτο τοῦ συρμοῦ νὰ φέρωσιν οἱ ὄνοι τοιαῦτα), ἐθεωρεῖτο καλλιτέχνης, ἀπαξιῶν νὰ διαμένῃ εἰς τὴν ἀκάθαρτον ἐκείνην συνοικίαν.

Καὶ ἐλέγετο μὲν καθόλου ἡ ὁδὸς αὕτη ἀγορά, ἀλλὰ τὰ κυρίως ἐμπορικὰ ἔκειντο εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀναβρυτηρίων θέσιν, ἣν καὶ τώρα προτιμῶσι τινες τῶν ἀρχαϊκῶν Ἀθηναίων ἐμπόρων καὶ περὶ αὐτῆς ἐνδιαφερόμεθα νὰ γράψωμεν· πρὸ τούτου ὅμως ὀφείλομεν νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν Ἀθιγκάνων, οἵτινες ἀποτελοῦντες φυλήν τινα ζῶσαν ἐν ἡμῖν, ἔχουσι καὶ αὐτοὶ τὴν μικρὰν ἱστορίαν των, ἣν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ἀγνοοῦσιν οἱ ἀναγνῶσταί μου.

Οἱ Ἀθίγκανοι λοιπὸν εἰσὶν Ἰνδικὴ νομαδικὴ φυλὴ κατοι-

κοῦσά ποτε ἡνωμένη τὰ νοτιοανατολικὰ ὅρια τοῦ Ἀφγανιστὰν καὶ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Σινδέν, καθὼς λέγει ὁ Ἄγγλος Ποτένερ. Τὴν φυλὴν δὲ ταύτην, πολλάκις ἐνοχλήσασαν αὐτόν, ἐξέβαλεν ἐκεῖθεν ὁ Ταμερλάνος, κατακτητὴς Μογγόλος καὶ ἀρχηγὸς τῶν Τάρταρων τὸ 1400 μ. Χ., ὅτε διήρχετο τὰ μέρη ἐκεῖνα σύρων μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ σιδηροῦ κλωβοῦ τὸν αἰχμάλωτόν του αὐτοκράτορα Τοῦρκον Βαγιαζήτην, τὸν δὶς ἀπειλήσαντα τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τοὺς παρίας τούτους, διασπαρέντας ἔκτοτε καθ' ἅπασαν τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, οἱ μὲν Γερμανοὶ ὠνόμασαν Βοημούς, οἱ Ἰταλοὶ καὶ Ἱσπανοὶ Ἀτζιγκάνους καὶ Τζιγκάνους, οἱ Τοῦρκοι Τζεγκενέ, καὶ οἱ Ἄγγλοι Γύφτους· αὐτοὶ δὲ καλοῦσιν ἑαυτοὺς Σενδέ.

Ἡ θρησκεία αὐτῶν, οὖσα ἀρχικῶς ἡ τοῦ Βούδα, ποικίλεται ἤδη ἀμεληθεῖσα καὶ σχετίζεται ἀναλόγως τῶν φυλῶν, ἐν αἷς παροικοῦσι, διὸ καὶ Τουρκόγυφτοι, Βλαχόγυφτοι κτλ. καλοῦνται· ἀληθῶς ὅμως, παραιτήσαντες τὴν πάτριον θρησκείαν, οὐδεμίαν ἔχουσι, μὴ συντηροῦντες κατὰ συνέπειαν οὐδὲ ἱερεῖς καὶ διοικούμενοι αὐτογνωμόνως καθ' ὁμάδας ὑφ' ἑνὸς φυλάρχου των. Τὰ ἔθιμα αὐτῶν συγχωροῦσι τὸν γάμον καὶ τὴν κληρονομίαν κατ' ἀρέσκειαν, διότι ὅ,τε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ δύνανται νὰ λαμβάνωσι καὶ παραιτοῦσι τοὺς συζύγους κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀρκεῖ νὰ ὦσιν ἐνήλικες. Δὲν ἐμποδίζεται δὲ ἡ τοῦ γάμου συνάφεια καὶ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν· ἐκ δὲ τῶν συγγενῶν, κληρονομοῦσι τοὺς θνήσκοντας οἱ εἰς τὴν αὐτὴν σκηνὴν βιοῦντες.

Ἡ πτωχία ἐγέννησε παρ' αὐτοῖς τὴν ἀκαθαρσίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας πάσχουσι πληθὺν ἐπιδερμικῶν νοσημάτων· ἐπειδὴ δὲ ἔχουσι τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ ὕδωρ βλάπτει τὰ νοσήματα ταῦτα, μένουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀκάθαρτοι, δεκατιζόμενοι τοσοῦτον σκληρῶς, ὥστε, καίτοι ἐξ ἑνὸς περίπου ἑκατομμυρίου συμποσούμενοι πρὸ τεσσάρων ἑκατονταετηρίδων, μόλις σήμερον ἀριθμοῦνται εἰς διακοσίας χιλιάδας.

Ἡ τάσις αὐτῶν πρὸς τὸ νομαδικῶς ζῆν, πρὸς τὸ ἐξασκεῖν τὴν χειρομαντείαν καὶ αὐτὴ ἡ ἐξωτερικὴ φυσιογνωμία τῶν ἀποδεικνύουσιν ἐναργῶς τὴν ἰνδικὴν καταγωγήν των, ἂν καὶ δὲν κατῴκουν τὴν κυρίως Ἰνδίαν, ὡς ἐῤῥέθη· ἡ δὲ γλῶσσα αὐτῶν, οὖσα κρᾶμα ἰνδοπερσικῆς διαλέκτου, ἀπωλέσθη καὶ αὕτη, διότι εἰσήχθησαν ἐν αὐτῇ ἄπειραι τουρκικαὶ καὶ ἀραβικαὶ λέξεις, ἀκατάληπτοι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς Τούρκους, διὰ τὴν κακὴν σύνθεσιν καὶ προφοράν των. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν αναβρυτηρίων ἀγοράν.

Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἐστρωμένη διὰ λίθων καὶ πλατεῖα ὡσεὶ μέτρων δύο μόλις, καθίστατο ἀδιάβατος σχεδὸν τὰς καθημερινάς, ὅτε αἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ ἀνοιγόμεναι θυρίδες (πάγκαι), χρησιμεύουσαι καὶ ὡς καθίσματα καὶ πρὸς ἐναπόθεσιν ἐμπορευμάτων, τὰ ἐπὶ τῶν θυρῶν καὶ θυρίδων ἐπὶ δοράτων ἐξεχόντων κρεμάμενα ὑφάσματα καὶ συῤῥοή τις ἀγοραστῶν, ἀπέφραττον ἐντελῶς τὴν δίοδον καὶ μακάριος ὁ δυνάμενος δι' ἑλιγμῶν νὰ βαδίσῃ χωρὶς ν' ἀνατραπῇ. Αἱ φωναὶ ἀκολούθως τῶν ἐμποροπαίδων, προσκαλούντων τοὺς ἀγοραστάς, οἱ κτύποι τῶν ἀναμὶξ σανδαλοποιῶν, τὰ αἰώνια θορυβώδη παράπονα καὶ οἱ διαπληκτισμοὶ τῶν ἐμπορευομένων Ἑβραίων, αἱ κραυγαὶ τῶν μεταβατικῶν ζαχαροπλαστῶν Μακεδόνων καὶ ὅλα ταῦτα εἰς γλώσσας διαφόρους, ἤτοι τουρκικήν, ἑλληνικήν, ἀλβανικὴν καὶ ἑβραϊκήν, ἀπετέλουν τῇ ἀληθείᾳ τὴν ἱστορουμένην χάβραν τῆς Βαβέλ, ὅπερ ἀπεδείκνυεν ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχεν εἰσέτι κίνησίς τις ἐμπορική, διότι εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις σιωπὴ καὶ ἀπραξία, θόρυβος καὶ ἐργασία εἰσὶ ταὐτόσημα τοσοῦτον, ὥστε εἰς τὴν ἐμπορικωτάτην Κωνσταντινούπολιν τὸ μὴ ἐργάζεσθαι τοὺς ἐμπόρους καλεῖται «σιωπὴ εἰς τὸ παζάρι, γαλήνη ἐν τῇ ἀγορᾷ» καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ὁποίας θέλομεν ἀκολούθως ἀναφέρει γεωργίας, αἱ Ἀθῆναι ἐστεροῦντο τοῦ ἐλαχίστου βιο-

μηχανικοῦ καταστήματος καὶ μόνον οἱ Ἑβραῖοι εἰργάζοντο τὸν φαναροποιὸν καὶ ῥάπτην.

Τὴν ἑνδεκάκην τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἥτις εἶναι ἡ πρώτη τοῦ τουρκικοῦ μηνὸς Ἀγιὰρ καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς παραμονὴ τοῦ ἱστορηθέντος παιδομαζώματος, ἅμ' ἀνεφάνη ἡ αὐγή, ὀκτὼ Τοῦρκοι καθαρίως μέν, ἀλλὰ πενιχρῶς ἐνδεδυμένοι, τὰς καπνοσύριγγας ἀνὰ χεῖρας καὶ σακκίδια πλήρη καπνοῦ ἀπὸ τῆς ζώνης ἀνηρτημένα φέροντες, ἐτοποθετήθησαν ἀνὰ δύο εἰς τὰς τέσσαρας διασταυρώσεις τῶν ὁδῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ καθήσαντες διπλοποδητὶ ἐπὶ τῶν θυρίδων τῶν πλησίων κειμένων καταστημάτων, ἀπέτεινον πρὸς τοὺς χριστιανοὺς διαβάτας, τὴν γνωστὴν ἐτήσιον ἐρώτησιν «*Γκιαβοὺρ ἄνε χαρατσί*» ἄπιστε ἐπλήρωσας τὸν κεφαλικὸν φόρον; καὶ εἰ μὲν ὁ διαβάτης ἐπεδείκνυε πάραυτα μικρὸν τεμάχιον λευκοῦ χονδροῦ καὶ στιλπνοῦ χάρτου, ἐν ᾧ ὑπῆρχον ἀραβιστὶ γεγραμμέναι αἱ λέξεις «ὁ κομιστὴς ἔχει τὴν ἄδειαν τοῦ φέρειν τὴν κεφαλὴν» καὶ σφραγῖδά τινα κάτωθι τῆς γραφῆς, διήρχετο ἀνενόχλητος· εἰ δὲ μὴ ἀπήγετο ἐν τάχει εἰς τὰς φυλακὰς ὡς λαθρέμπορος τῆς κεφαλῆς του καὶ ἐξυλοκοπεῖτο, μέχρις οὗ προφθάσας, ὁ δημογέρων τῆς συνοικίας ἢ συγγενής τις ἐπλήρωνε τὸν φόρον καὶ ἥμισυ γρόσιον περιπλέον, διὰ τοὺς κόπους τῶν ξυλοκοπησάντων εἰσπρακτόρων· ἡ ὑποχρέωσις δ' αὕτη τοῦ ταχέως ἐπιδεικνύειν τὸν χάρτην ἠνάγκασε καὶ ἀναγκάζει ὅλους τοὺς ὑποτελεῖς χριστιανοὺς νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν πάντοτε τὰς ἀποδείξεις· διὸ καὶ θυλάκιον χωριστὸν εἰς τὰ ἐνδύματα ὑπῆρχε, χαρατσοπούγγι ἐν Θεσσαλίᾳ εἰσέτι καλούμενον.

Ὁ δὲ κεφαλικὸς οὗτος φόρος διηρεῖτο εἰς τρεῖς κατηγορίας, ὧν ἡ πρώτη, συνισταμένη ἐκ γροσίων *δώδεκα* καὶ ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς μεγαλοκτηματίας, ἐμπόρους καὶ ἐν γένει εὐποροῦντας, ἐκαλεῖτο *Ἀλᾶς*· ἡ δευτέρα ἐκ γροσίων *ἕξ*, ἐπιβαλλομένη εἰς τοὺς γεωργούς, τεχνίτας καί τινας μικρεμπόρους, ἐκαλεῖτο *Ἰφαάι*· ἡ τρίτη δ' ἐκ γροσίων *τριῶν* ἐπεβάλλετο

εἰς τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς μὴ ἀποκατεστημένους εἰσέτι νέους, ἀλλ' ὑπερβάντας τὸ δωδέκατον ἔτος καὶ ἐκαλεῖτο *Ἐττά*.

Πόσον βαρὺς ἦτο ὁ φόρος οὗτος, ὅστις δὲν ἦτο καὶ ὁ μόνος, διότι ὑπῆρχε καὶ ὁ τῆς δεκάτης τῶν προϊόντων ὅλων, ἀρκεῖ νὰ προσθέσωμεν ὅτι τότε ἓν κοίλὸν σίτου ἐτιμᾶτο ἀντὶ ἡμίσεος μόνον γροσίου καὶ ἓν γρόσιον εἶχεν ἴσην τὴν ἀξίαν ἑνὸς ἱσπανικοῦ ταλλήρου, ὥστε δώδεκα γρόσια δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι σήμερον εἴκοσι τέσσαρα κοιλὰ σίτου, ἢ κατὰ νόμισμα ἑβδομήκοντα δύο δραχμαί· ὁ δὲ φόρος τῶν ἐπιτηδευμάτων, Μπεδεὰτ καλούμενος, ἂν καὶ εἶχε κανονισθῇ ἀπὸ τοῦ 1610, μόλις τὸ 1680 ἐφηρμόσθη εἰς τὰς ἐπαρχίας· πόσαι δὲ καταχρήσεις καὶ καταπιέσεις ἐλάμβανον χώραν παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων, δυναμένων νὰ βαπτίζωσι κτηματίας τοὺς γεωργούς, ἐμπόρους τοὺς ῥάπτας καὶ εὐπόρους τοὺς ἐπαίτας, δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀποδείξωμεν ἡμεῖς, ἀφοῦ ὁ κατὰ τὰ 1660 ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθήνας Γκιουλετιέρος λέγει ὅτι εἴκοσιν εἰσπράκτορες, σπαχῆ καλούμενοι, ἀπέζων εἰς Ἀθήνας ἐκ τοῦ ἔργου τούτου, ἐνῷ ἡ πόλις καὶ τὰ πέριξ ἐπλήρωνον ἑκατὸν ὅλας χιλιάδας γροσίων κατ' ἔτος εἰς τὸ κεντρικὸν ταμεῖον κατ' ἀποκοπήν, ἐκ μόνου τοῦ περισσεύματος δ' ἔπρεπε νὰ μισθοδοτῆται ἡ φρουρά, οἱ ὑπάλληλοι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ κηφῆνες Τοῦρκοι, σύστημα τὸ ὁποῖον ἔφερε βεβαίως τὸν συναιτερισμὸν τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς εἰσπράκτορας καὶ ἄφινεν αὐτοῖς τὸ στάδιον τῆς πιέσεως ἐλεύθερον· ἐνῷ δὲ οἱ Τοῦρκοι, ἀργοὶ καὶ ἐλαττωματίαι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἔζων μεγαλοπρεπῶς, διατηροῦντες καὶ ἀνὰ τρεῖς γυναῖκας ἕκαστος κατ' ἐλάχιστον ὅρον, οἱ χριστιανοὶ μόλην τὴν λιτότητα, τὰς ἀφθόνους θρησκευτικὰς νηστείας, αἵτινες τότε εὐλαβῶς ἐτηροῦντο, δὲν ἠδύναντο οὐδὲ διὰ σίτου νὰ τρέφωνται, ἀλλ' ἔσπειρον κριθὴν καὶ σπανίως σμιγόν, διότι ταῦτα ἔδιδον περισσότερον καρπόν.

Ἐν τούτοις, εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπῆρχε τότε ὁ κλασικὸς ἐκεῖνος ἐλαιών, ὅστις, δίδων περιοδικῶς καρποὺς ἀφθόνους, περιέ-

θαλπε καὶ τοὺς κατοίκους εργαζομένους, διότι ὅλος σχεδὸν ἀνῆκεν εἰς τοὺς προὔχοντας Τούρκους καὶ ὀλιγίστους χριστιανούς· ἐκτὸς ὅμως τούτου, ἡ λοιπὴ γεωργία ἦτο ἐλεεινή, διότι οἱ Τοῦρκοι, φύσει φιλόκαλοι μᾶλλον ἢ προμηθεῖς, καταλαβόντες τὰς ὡραιοτέρας καὶ μᾶλλον ἀρδευομένας γαίας τῶν πέριξ, κατέκλεισαν τὰς Ἀθήνας διὰ κήπων, κυπαρίσσων, ἀνθώνων, ὀπωροφόρων δένδρων καὶ κλιμάτων σταφυλῆς ὡραίας καὶ ἀφῆκαν τὰς ἀγόνους διὰ τὴν κυρίως γεωργίαν· ἑπομένως μὲ ὅλην τὴν εὐάρεστον θέαν, ἣν ἐπροξένουν εἰς τὸν διαβάτην καὶ τοὺς ὡραίους καρπούς, οἵτινες εἰσήρχοντο εἰς τὰς οἰκίας τῶν Τούρκων ἀποκλειστικῶς, οὐδὲν ἔδιδε τὸ πρακτικὸν κέρδος τοῖς γεωργοῖς, οἵτινες καὶ ζημίαν ὡς ἐκ τῆς γεωργικῆς καλλιτεχνίας ταύτης ἔβλεπον, διότι οἱ κῆποι ἐκεῖνοι ἠδύναντο ἀντὶ ῥόδων καὶ κυπαρίσσων νὰ δίδωσι βάμβακα, ὄσπρια καί τινα ἄλλα προϊόντα, ἀποτελοῦντα τὴν βάσιν τῆς ζωῆς τοῦ γεωργοῦ, μετὰ τὴν ὁποίαν συγχωρεῖται τὸ ὡραῖον ῥοδάκινον ἢ τὰ ὡραῖα δαμάσκινα καὶ ἡ λοιπὴ τῶν προϊόντων πολυτέλεια, ἄλλως ὁμοιάζει τοὺς παρ' ἡμῖν μανθάνοντας τὰ κινέζικα πρὸ τῆς γλώσσης των.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἱματισμόν, ἦτο καὶ οὗτος ἀπέριττος παρὰ τοῖς χριστιανοῖς, καθότι ὑποκάμισον χονδροῦ ὑφάσματος, καταβαῖνον μέχρις ἀστραγάλων, περισκελὶς τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἱμάτιον βαμβακεροῦ ἢ μαλλίνου τοιούτου κατερχόμενον μέχρι γλουτῶν καὶ περιδεδεμένον διὰ μαλλίνου ζώνης, μανδύλιον μέλαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὰς ἐργασίμους ἡμέρας καὶ φέσιον τὰς ἑορτάς, ὑποδήματα τὰ γεμενιὰ τότε καλούμενα ἢ ἀρβίλαι (τζαροῦχια) ἄνευ περικαρπίων καὶ κάπα ἐκ τραγίου μαλλοῦ ἦσαν τὰ μόνα αὐτῶν ἐνδύματα καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἰδίων γυναικῶν ὑφαινόμενα. Οἱ εὐπορώτεροι ἠδύναντο νὰ φέρωσι καὶ φέσιον διαρκῶς, ἀλλ' ἂν τοῦτο ἦτο κατά τι νέον ἐγίνετο ἀφορμὴ ὅπως ἀναβιβασθῇ ὁ φόρος καὶ ἕκαστος ἐφυλάσσετο τοιαύτης πολυτελείας. Οἱ δὲ προεστοὶ καὶ δημογέροντες καί τινες

τῶν εὐπορούντων ἐμπόρων ἔφερον ὅλως τουρκικὴν ἐνδυμασίαν, ὁμοίαν τῆς τοῦ ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν σεβαστοῦ μεγάλου πολίτου Βούλγαρη.

Περὶ τὴν 5 τουρκιστὶ ὥραν τὴν καθ' ἡμᾶς ἑνδεκάτην π. μ., ἐνῷ οἱ ἐν τῇ ἀγορᾷ εἰσπράκτορες ἐξήλεγχον τὸν κεφαλικὸν φόρον τῶν κατοίκων, νεανίσκος τις, ἰταλικὴν φέρων ἐνδυμασίαν, δωδεκαετὴς σχεδὸν τὴν ἡλικίαν, ἀνθηρὰν τὴν ὄψιν καὶ ἀρρενωπὸν τὴν φυσιογνωμίαν ἔχων, ὑψωμένην κρατῶν τὴν κεφαλὴν καὶ κινῶν τὰς χεῖρας (ἐναντίον τῆς τότε ἐθιμοταξίας, καθ' ἣν οἱ ῥαγιάδες ὤφειλον νὰ διαβαίνωσι τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω καὶ τὰς χεῖρας ὄπισθεν ἢ ἐσταυρωμένας πρὸ τῶν κατακτητῶν ἔχοντες), συρίζων δὲ ᾆσμά τι ἰταλικόν, διέβαινεν ἐν ὅλῃ τῇ παιδικῇ ἀφροντισίᾳ πρὸ τῶν Τούρκων εἰσπρακτόρων, τῶν εἰς τὴν διασταύρωσιν τοῦ ἄνω ἀναβρυτηρίου τοποθετημένων. Εἷς τῶν δύο τούτων, σκανδαλισθεὶς διὰ τὸ αὔθαδες τοῦ νεανίου, ἠγέρθη πρὸ αὐτοῦ ἀποτόμως καὶ διακόψας τὸν δρόμον του·

— *Γκιαβούρ*, εἶπε θυμοειδῶς, *άνε χαρατσί*;

Ὁ παῖς, μηδὲν ἐννοήσας, ἔστη πρὸς στιγμήν, ἀλλ' εἶτα ὀργισθεὶς ὤθησε περιφρονητικῶς τὸν Τοῦρκον, θέλων ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ὁδόν του. Ἐκεῖνος ὅμως, συλλαβὼν αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς ἄλλης χειρός, ἡτοιμάζετο νὰ τὸν ῥαπίσῃ, ὅτε ὁ δημογέρων Καπετανάκης, τοῦ ὁποίου τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα ἔκειτο ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς κατέναντι γωνίας, δραμὼν ἐπὶ τοῦ τόπου·

— Ἀγᾶ, ἔκραξεν· ὁ νέος οὗτος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ δημογέροντος Περιολῆ, ἦλθε κατ' αὐτὰς ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐσπούδαζε καὶ δὲν γνωρίζει οὔτε τί θέλετε, οὔτε τίνες εἶσθε.

— Τόσον χειρότερα δι' αὐτόν, ἀπήντησεν ὁ Σπαχῆς ὑπεροπτικῶς· ἀφοῦ μάλιστα εἶνε καὶ διαβασμένος, ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ πῶς πρέπει νὰ φέρηται ἐνώπιον ἡμῶν, ἂν προσέτι δὲν ἐπλήρωσε καὶ τὸ χαράτσι του ὡς εὐπειθὴς ῥαγιᾶς.

— Ἀλλά, Τσελεπῆ μου, ὁ νέος δὲν συνεπλήρωσεν εἰσέτι

τὸ δωδέκατον ἔτος, ὑπέλαβεν ὁ Καπετανάκης, ἐγὼ τὸν γνωρίζω, διότι τὸν ἔχω βαπτιστικόν, ἑπομένως εἶναι ἀφορολόγητος.

— Ὅσον δι' αὐτό, ἡσυχάσατε καὶ τὸν δοκιμάζομεν ἀμέσως, προεστέ, ἀπήντησεν ὁ εἰσπράκτωρ.

Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν βοηθόν του·

— Μουσταφᾶ, εἶπε, φέρε τὸν Ἰμπρισὶμ-Χιρκᾶ.

Ὁ Μουσταφᾶς ἐξήγαγε πάραυτα τοῦ κόλπου του λεπτὸν ῥυπαρὸν σχοινίον μέτρου περίπου τὸ μῆκος καὶ προσελθὼν περιετύλιξεν αὐτὸ εἰς τὸν τράχηλον τοῦ νεανίου, ἐσημείωσε διὰ κόμβου τὴν περιφέρειαν τοῦ τραχήλου, ἔδωκε τῷ νέῳ νὰ δαγκάσῃ τὸ σχοινίον ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ κόμβου, ἔπειτα φέρων αὐτὸ διὰ τοῦ μέσου τοῦ μετώπου πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς, τὸ κατεβίβασε πρὸς τὸν αὐχένα, ἵνα παρατηρήσῃ ἂν τὸ μέγεθος τῆς περιφερείας τοῦ τραχήλου ἦτο μεγαλείτερον τοῦ ἀπὸ τοῦ στόματος μέχρις αὐχένος σχηματιζομένου τόξου, ἰδὼν δὲ ὅτι ὁ τράχηλος ἦτο κατά τι μεγαλείτερος, στραφεὶς πρὸς τὸν Δημογέροντα·

— Ὁ νέος συνεπλήρωσεν, εἶπε, τὸ δωδέκατον, διότι ἔχει τὸν τράχηλον παχύτερον τῶν δύο τρίτων τῆς κεφαλῆς, τὸ σημεῖον δὲ εἶναι ἀλάνθαστον, καθόσον τὸ ἐδίδαξεν αὐτὸς ὁ Προφήτης πρὸς δοκιμασίαν τῶν περιτεμνομένων πιστῶν, οἵτινες εἶναι μεγάλη ἁμαρτία, ὡς γνωρίζεις, νὰ περιτμηθῶσι πρὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους.

— Ἔχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ Καπετανάκης, ἀφοῦ εἶναι τόσον βέβαιον καὶ ἴσως ἐγὼ δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς τὸν χρόνον, νομίζων ὅτι ἐγεννήθη οὗτος τὸν Αὔγουστον τοῦ 1628.

Προσκαλέσας δὲ εἰς τὸ πλησίον κείμενον κατάστημά του τὸν εἰσπράκτορα, ἐπλήρωσε τρία γρόσια καὶ ἐχάρισεν ἓν μανδήλιον πρὸς αὐτόν, ἀναχωρήσαντα ἐκεῖθεν· ἀποταθεὶς δὲ πρὸς τὸν νέον·

— Χαίρω, εἶπεν, ὅτι διὰ τριῶν γροσίων ἔλαβες ἤδη ἓν μάθημα ὑπομονῆς καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι, κατανοῶν εἰς ποίαν ἐκ-

πτωσιν καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων εὑρίσκεται ὁ λαὸς τῆς πατρίδος σου, θέλεις φροντίσει, γενόμενος σπουδαῖος περὶ τὰ γράμματα, νὰ δώσῃς πρὸς αὐτὸν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι χεῖρα βοηθείας· πρὸς τὸ παρὸν σοὶ συσταίνω ὅτι ὀφείλεις νὰ κάμῃς διάκρισιν μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, ἵνα μὴ γίνησαι γελοῖος ἐνταῦθα· μιμοῦ τὸν πατέρα σου, ὅστις δι' Ἰωβικῆς καρτερίας κατέστη σεβαστὸς παρὰ τοῖς Τούρκοις καὶ ἀγαπητὸς παρὰ τοῖς ὁμοφύλοις· ἄνευ τῶν προσόντων τούτων, ἡ παιδεία σου ἔσεται ἡμῖν ἀνωφελὴς καὶ εἶναι προτιμώτερον νὰ μείνῃς εἰς Ἰταλίαν ἵνα φραγκισθῇς, καθὼς πολλοὶ ἀνάξιοι καὶ ἐγωισταὶ πατριῶται ἔπραξαν καὶ πράττουσι παρὰ νὰ ἐπανέλθῃς ἄχρηστος πρὸς τὴν γεννήσασάν σε πατρίδα.

Ὁ δὲ νεανίας, ἀσπασθεὶς τὴν χεῖρα τοῦ πνευματικοῦ πατρός, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ὅλως ἔκθαμβος καὶ συγκεκινημένος διὰ τὸ συμβάν.

Ἐπερχομένης ἤδη τῆς ὥρας τοῦ γεύματος, ὁ Καπετανάκης εἰσῆλθεν εἴς τινα μικρὸν ἐκ σανίδων θαλαμίσκον, κείμενον εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ καταστήματος ἵνα γευθῇ, ἀλλ' ὁ ὑπηρέτης δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει εἰσέτι μετὰ τοῦ φαγητοῦ ἀπὸ τὸν οἶκον, ὃν ἀναμένοντες, ἔχομεν καιρὸν νὰ διηγηθῶμεν τί ἐστιν ἔμπορος Ἀνατολίτης.

Ὁ ἔμπορος ἢ μᾶλλον ὁ αἰχμάλωτος τοῦ Ἑρμοῦ, ἐγειρόμενος τὴν πρωίαν ὅσον τὸ δυνατὸν ἐνωρίς, δὲν δύναται οὐδὲ τὸν καφφὲ νὰ ῥοφήσῃ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, διότι πρέπει ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸ καφφενεῖον, ὅπου συνέρχονται οἱ συνάδελφοι, ἵνα ὁμιλήσῃ μετ' αὐτῶν περὶ τῶν τιμῶν τῶν πραγματειῶν, νὰ μάθῃ ποία τις εἶναι ἡ πίστις τῶν μικρεμπόρων, πρὸς οὓς θὰ δώσῃ ἴσως τὴν ἡμέραν ἐκείνην πιστώσεις καὶ τέλος ποῖοι ἐκ τῶν ἐξηρτημένων ἐμπορικῶς ἐπαρχιῶν ἦλθον ἀφ' ἑσπέρας πρὸς ἀγορὰν ἐμπορευμάτων κτλ. Ἀνοίξας ἀκολούθως τὸ κατάστημα, κάμνει τὸν σταυρόν του καὶ εἰσέρχεται, ἵνα ἐργασθῇ μέχρι τῆς μεσημβρίας· καθ' ἣν δὲ ὥραν οἱ λοιποὶ ἀν-

θρωποι ἀπέρχονται νὰ γευθῶσι μετὰ τῶν τέκνων των, αὐτὸς καταγράφει τὰς πωλήσεις, ἐνεργεῖ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν πωληθέντων ἐκ τῆς ἀποθήκης καὶ μὴ δυνάμενος νὰ μακρυνθῇ, διότι μετ' ὀλίγον ἀρχίζει αὖθις ἡ εἴσοδος ἀγοραστῶν, ὀφείλει νὰ γευθῇ ἐκεῖ. Τὸ ἑσπέρας, κλείσας τὰς θύρας του, καταγίνεται μέχρι τοῦ σκότους εἰς τὴν καταμέτρησιν τῶν πωλήσεων καὶ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν, τὴν κατάταξιν τῶν πιστούχων εἰς τὸ καθαρὸν καὶ ἄλλα τινά· ἐπελθούσης τέλος τῆς νυκτός, ἀπέρχεται εἰς τὸν οἶκον, ἀφοῦ, διελθὼν τὴν ἀγοράν, λάβῃ ἔκτακτόν τι καρύκευμα ὅπως φέρῃ ἐκεῖ, ἵνα διὰ τοῦ μόνου τούτου σημείου δώσῃ δεῖγμα ἐνδιαφέροντος πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν. Κάθηται τέλος εἰς τὴν τράπεζαν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, τρώγει ὀλίγον, ἐπειδὴ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας μὴ κινηθεὶς δὲν πεινᾷ καὶ ἀλγῶν τοὺς μῦς, αἰσθάνεται ἀνάγκην περιπάτου· ἐξέρχεται λοιπὸν αὖθις καὶ διευθύνεται πρὸς τὸ καφφενεῖον μετὰ τὸν περίπατον, ὅστις εἶναι τοσοῦτον μακρότερος, ὅσον ταχύτερον ἐγκατέλειψε τὸν οἶκον. Εἰς τὸ καφφενεῖον θὰ εὕρῃ τοὺς αὐτοὺς τῆς μεσημβρίας ἐμπόρους, πάντας παραπονουμένους ἐκ συστήματος διὰ τὴν ἀπραξίαν τῆς ἡμέρας, ἂν δέ τις εὐσυνειδητότερος εἴπῃ ὅτι διῆλθε τὴν ἡμέραν καλῶς, τότε ὅλοι, πρὸς αὐτὸν ἐμβλέποντες μετ' ἀπορίας, ζητοῦσι νὰ μαντεύσωσι πόσον τάχα ἐπώλησε καὶ εἶναι εὐχαριστημένος. Ἐκεῖ θ' ἀναγνώσῃ ὁ ἔμπορος τὰ νέα τῆς ἡμέρας, εἴτε ἐκ γραμμάτων, εἴτε ἐξ ἐφημερίδων ξένων, διότι τότε ἀτυχῶς δὲν ὑπῆρχον ἑλληνικαί, θὰ μάθῃ ποῖαι αἱ τιμαὶ τῶν προϊόντων, ἡ ἀξία τοῦ νομίσματος πρὸς τὸ ἰταλικὸν ἢ ὁλλανδικόν, ὁπόσα καὶ ποίου εἴδους φορτίων φέροντα πλοῖα προσωρμίσθησαν εἰς τὸν λιμένα καὶ εἰς παραλαβὴν τίνων καὶ πλῆθος ἄλλων πληροφοριῶν, ἄνευ τῶν ὁποίων ὁ ἔμπορος δύναται νὰ παρασυρθῇ ἐξ ἀγνοίας εἰς σπουδαίας ζημίας καὶ τέλος πάντων εἶναι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος, θὰ παίξῃ ἕνα τάβλι, ἕνα παιγνίδι χαρτίων, θὰ ἀστεϊσθῇ ὀλίγον καὶ ῥο-

φήση κανένα ναργιλέν· δι' όλα ταῦτα ἀπαιτεῖται καιρὸς καὶ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασε, τότε τὸν καταλαμβάνει ὁ ὕπνος καὶ συλλογισθεὶς ὅτι ἔχει οἶκον, ἀπέρχεται ἐκεῖ καὶ εὑρὼν ὅλους κοιμωμένους, ἀνοίγει τὴν θύραν διὰ δευτέρας κλειδός, ἥνπερ σύρει πάντοτε εἰς τὰ θυλάκια, σιγαλῶς δέ, ἵνα μὴ ἀφυπνίσῃ οὐδένα, πίπτει εἰς τὴν κλίνην, ἵνα ἐγερθεὶς τὴν πρωίαν ἐπαναλάβῃ τὰ αὐτὰ ὡς ἀεικίνητος μηχανή. Τὴν κυριακὴν ὁ ἔμπορος ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας του, ἀλλ' οἱ χωρικοί, ἐργαζόμενοι δι' ὅλης τῆς ἑβδομάδος εἰς τοὺς ἀγρούς, τὴν κυριακὴν ἔρχονται ν' ἀγοράσωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἡμερομίσθιοι ἐργάται τῆς πόλεως, τοῦ σαββάτου τὸ ἑσπέρας λαβόντες τὰ ἡμερομίσθια, τὴν κυριακὴν θὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν ἀγοράν· ἀλλ' οἱ Ἑβραῖοι, οἱ ὁποῖοι τὸ σάββατον δὲν εἰσέρχονται εἰς τὴν ἀγορὰν τί νὰ γίνουν; ὅλον αὐτὸν τὸν κόσμον εἶναι τραγικὸν ν' ἀφήσῃ ὁ ἔμπορος ἄνευ τῶν ἀναγκαίων, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν οἰκογένειάν του· ὀφείλουσι μάλιστα οἱ ἔμποροι νὰ μένωσι καὶ ἀργὰ τὴν κυριακήν, διότι πολλὰ χωρία ἀπέχουσι πέντε καὶ ἓξ ὥρας ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου δὲν ἀφίνει τοὺς χωρικοὺς ν' ἀναχωρήσουν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ πρὶν εἰ λήξῃ ἡ θεία λειτουργία, καθότι δύνανται νὰ πάθωσι καθ' ὁδὸν καὶ αὐτοὶ καὶ τὰ ζῶά των ἐκ τῶν καλικαντζάρων, οἵτινές εἰσι μεθυσμένοι μικροὶ δαίμονες, πειράζοντες μόνον τοὺς μὴ λειτουργηθέντας χριστιανούς· ἀνάγκη ὅθεν νὰ περιμείνωσι καὶ τούτους οἱ ἔμποροι, διότι ἄλλως δὲν ἐπανέρχονται πλέον καὶ ὀλιγοστεύει φυσικῶς ἡ κατανάλωσις τοῦ τόπου, πρὸς γενικὴν καταστροφὴν τῆς ἀγορᾶς. Τί δὲ κάμνουσιν αἱ ἀνεπιτήρητοι γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα εἰς τὸν οἶκόν του, ὁ Θεὸς γινώσκει· εἰς τὸ τέλος μόνον τοῦ ἔτους μανθάνει ὁ ἔμπορος ὅτι ἐξώδευσε τόσας ὀκάδας βουτύρου, ζακχάρεως καὶ ἐλαίου, ὡσεὶ εἶχε δεκαπλασίαν οἰκογένειαν· ἀλλ' ὅμως μίαν ἡμέραν θὰ γίνῃ λόγος, ἔπειτα τὸ ἄψυχον κατάστιχον τὸ γνωρίζει μόνον, καὶ οἱ δανεισταί, ἄν ποτε γίνῃ

πτώχευσις, ἥτις ἄλλως τε δὲν ἦτο καὶ αὕτη τοῦ συρμοῦ κατὰ τὸ 1640, ὡς ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων ἡμερῶν μας. Ἐν τούτοις, τὸ φαγητὸν ἦλθε, διότι ὁ Καπετανάκης ἤκουσε βήματα ἐντὸς τοῦ θαλαμίσκου, εἰσῆλθε λοιπὸν αὖθις καὶ ἐξεπλάγη ἰδὼν μετὰ τοῦ ὑπηρέτου καὶ τὸν ἱερέα Θεόφιλον μετὰ τοῦ καθολικοῦ Λουδοβίκου, οἵτινες συνεχάρησαν αὐτόν, διότι ἔδωκε τόπον τῇ ὀργῇ εἰς τὸ σκάνδαλον τῶν σπαχήδων.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Καπετανάκης, ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα συμβαίνουσι καθ' ἡμέραν καὶ εὐτυχὴς ἐκεῖνος, ὅστις δύναται ν' ἀνθέξῃ οἰκονομικῶς, πληρώνων ἀντὶ τῶν ἀδικουμένων· ἀλλὰ ποῖος ἔχει τοσαύτην περιουσίαν; οἱ σκύλοι οὗτοί εἰσιν ἄπληστοι καὶ ἂν ἐννοήσωσι τοιαύτην διάθεσιν εἶναι ἀρκετοὶ νὰ συλλάβωσι καὶ τὰ θηλάζοντα αὐτά, ὅταν πρόκηται ἀσυζητητί, νὰ λάβωσι χρήματα· ἀλλ' ὅμως πεινῶ· θέλετε νὰ λάβητε μέρος εἰς τὸ γεῦμα τῆς Ἑκατης; ἂν καὶ ἐκείνη μόνον δεῖπνα λέγουσιν ὅτι ἔκαμνε.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ Θεόφιλος· ἔχομεν μυστικόν τι νὰ σοὶ ἀνακοινώσωμεν καὶ εἶναι ἀνάγκη ν' ἀπομακρύνῃς τοὺς ὑπηρέτας σου πρὸς στιγμήν.

Οἱ ὑπηρέται ἐστάλησαν πάραυτα εἰς διαφόρους ἐργασίας, ὁ δὲ Λουδοβῖκος, λαβὼν τὸν λόγον, ἐξήγησε πρὸς αὐτόν, ὅτι εὑρισκόμενος ἀπὸ πρωίας εἰς Πειραιᾶ ἔμαθε παρὰ τοῦ ἐκεῖ πράκτορος Γάλλου, ὅτι τριάκοντα Γενίτσαροι, ἐνεργήσαντες παιδομάζωμα εἰς Χαλκίδα, ἐξεκίνησαν ἀπὸ τὴν πρωίαν τῆς προηγουμένης δι' Ἀθήνας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ ὅτι τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνα ἦτο πιθανὸν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ φρούριον· εἷς μάλιστα Ὁλλανδὸς πλοίαρχος, ὅστις ἔφερεν ἐκεῖθεν τὴν ἐπιστολήν, βεβαιοῖ, ὅτι οὗτοι ἔχουσι διαταγὴν τοῦ Βεζύρου εἰδικῶς διὰ τὰς Ἀθήνας, διότι εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν θέλει ἐφαρμοσθῇ τὸ ἔθιμον. Σκεφθεὶς λοιπὸν μετὰ τοῦ Θεοφίλου, ὅτι τὸ συμβάν, καθὸ ἔκτακτον, δύναται νὰ ἔχῃ σπουδαίας τὰς συνεπείας διὰ τὴν πόλιν, ἀπεφάσισε νὰ σώσῃ ἀφ'

ἑνὸς τὰ τέκνα προκρίτων τινῶν τῆς πόλεως, μὴ δυνάμενος ὅλα καὶ ν' ἀποσύρῃ ἀφ' ἑτέρου εἰ δυνατὸν τοῦ δράματος τὸν Βενιζέλον, ὅστις, δημοτικός, θυμώδης καὶ ῥιψοκίνδυνος τυγχάνων, δύναται νὰ προκαλέσῃ αἱματοχυσίαν, ἥτις θὰ ἔχῃ βεβαίως ἀποτελέσματα πολλαπλάσια τοῦ παιδομαζώματος.

— Δὲν συμμερίζομαι τὴν γνώμην σας, ὑπέλαβεν ὁ Καπετανάκης, τοῦ νὰ ἀποσύρητε τὸν Βενιζέλον, οὐδὲ τὸν Χαλκοκονδύλην, οἵτινές εἰσι τὰ στόματα ἡμῶν, διότι ἡμεῖς οἱ λοιποί, ἐργαζόμενοι διαρκῶς, αὐτοὺς καὶ μόνους ἔχομεν νὰ μᾶς ὁδηγῶσι καὶ θέλει εἶσθαι τὸ αὐτό, ὡς ν' ἀφήσητε τὴν πόλιν ἑκουσίως κύπτουσαν εἰς τὸν φόρον τοῦτον, διὰ νὰ ἔχωμεν βεβαίως κατ' ἔτος ἐπανάληψιν· ἐγὼ μάλιστα προτιμῶ τὸν θόρυβον διὰ πρώτην φοράν, ἔστω καὶ μὲ θυσίαν μας.

— Γνωρίζεις κάλλιον ἐμοῦ τοὺς Τούρκους καὶ μάλιστα τοὺς Γενιτσάρους, ἀπήντησεν ὁ Λουδοβῖκος· παραδέχομαι δὲ ὅτι θὰ φονεύσουν οἱ ἄοπλοι πολῖταί σας ὅλους αὐτοὺς καθὼς καὶ τὴν φρουράν, φρονεῖτε τότε ὅτι ὁ Βεζύρης θέλει ἀνεχθῆ τὴν καταπάτησιν τῆς διαταγῆς του καὶ δὲν θὰ πέμψῃ ἐδῶ Γενιτσάρους διπλασίους τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως νὰ σᾶς φονεύσουν μέχρις ἑνός, ὡς ἔπραξαν εἰς τὴν Μιτυλήνην πρὸ πενταετίας; μὴ πλανᾶσθε ὑπὸ τοιαύτας ἰδέας φίλοι μου· οἱ Τοῦρκοί εἰσι πανίσχυροι σήμερον καὶ μακάριος ὁ δυνηθεὶς νὰ συμβιώσῃ μετ' αὐτῶν ἡσύχως μέχρι τῆς παρακμῆς των. Πίστευσόν με, ὅτι δι' ὅλης τῆς νυκτὸς σκεπτόμενοι μετὰ τοῦ Θεοφίλου, οὗ τὴν πρὸς τὰ γήϊνα περιφρόνησιν σὺ πρὸ παντὸς γνωρίζεις, οὐδεμίαν ἄλλην εὕρομεν διέξοδον.

— Γένοιτο τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, εἶπεν ὁ Καπετανάκης, συλλογιζόμενος τὸν τουρκικὸν στρατόν· πείθομαι εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ Θεοφίλου, ἀφοῦ αὐτὸς δὲν εὗρε καταλληλοτέραν διέξοδον· ἀλλ' ὅμως ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀφίνετε τὴν πόλιν ἀνυπεράσπιστον καὶ σκεφθῆτε καλῶς.

Τότε ἐκοινοποίησαν αὐτῷ τὸ σχέδιον, ὅπερ συνίστατο εἰς

τὸ νὰ κρύψωσιν ἀφ' ἑσπέρας εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν δώδεκα νέους σημειωθέντας, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔμελλον νὰ κοινοποιήσουν, ὅτι τὴν ἐπαμένην ἡμέραν τελεῖ ὁ ναὸς τὴν ἑορτὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Πάππα, ὅτι αὐτὸς ὤφειλε διὰ τρόπου καταλλήλου νὰ κάμῃ γνωστὸν τοῦτο πρὸς τοὺς ἐμπόρους Τούρκους, νὰ πέμψῃ ἐν τάχει δύο φορτία μύρτων εἰς τὸν ναόν, ἅτινα ἔπρεπε νὰ διέλθωσι τῆς ἀγορᾶς, νὰ ζητήσῃ παρὰ τῶν ἐχόντων κήπους ἄνθη διὰ τὴν ἑορτὴν καὶ φροντίσῃ ὅπως, παρασύρων τὸν Βενιζέλον εἰς τὸν οἶκόν του ἀφ' ἑσπέρας, τὸν κρατήσῃ μέχρι τοῦ μεσονυκτίου καὶ τὸν πείσῃ νὰ ἔλθῃ τὴν ἀκόλουθον λίαν πρωῒ εἰς τὴν πύλην τῆς Ἀκροπόλεως, ἔνθα αὐτοὶ ἀναμένοντες θέλουσι τὸν εἰσάξει εἰς τὸ φρούριον κρατοῦντες αὐτὸν ἐκεῖ μέχρι τῆς μεσημβρίας, διότι, χάριν δῆθεν τῆς ἑορτῆς, ὁ Λουδοβῖκος ἡτοίμασε μικρὸν πρόγευμα καὶ τέλος ὅτι, ἂν ὁ Βενιζέλος πεισθῇ πρὸς ταῦτα, νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτοὺς τὴν 5 ὥραν μ. μ. διὰ τῶν φράσεων «ἔχει καλῶς» ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει, ὤφειλον νὰ μεταβάλωσι σχέδιον, ὅπερ ἦτο νὰ πέμψωσι διὰ νυκτὸς εἰς τὴν ἐν Πειραιεῖ σταθμεύουσαν γαλλικὴν κορβέταν ἓξ τοὐλάχιστον ἐκ τῶν δώδεκα σημειωθέντων νέων, διότι ὅλους δὲν θὰ ἠδύναντο, τῆς ὁδοῦ φυλασσομένης. Δόσαντες δὲ τὰς ὁδηγίας ταύτας, μετέβησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Περιολῆ, ἔπεισαν καὶ αὐτὸν νὰ συντρέξῃ τὸ σχέδιον καὶ τὸν ἐπεφόρτισαν νὰ μεταβῇ ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον νὰ πείσῃ τοὺς γονεῖς, ὅπως ἀποστείλωσι τοὺς σημειωθέντας παῖδας ἐν πάσῃ μυστικότητι καὶ ἐκ διαφόρων ὁδῶν ἀπὸ τῆς πέμπτης μέχρι τῆς ἑβδόμης μ. μ. ὥρας εἰς τὸν δυτικὸν ναόν, χάριν περιεργείας δῆθεν, χωρὶς νὰ ὁμιλήσῃ περὶ τοῦ κινδύνου.

Ἀπὸ τῆς τετάρτης δὲ μ. μ. ὥρας ὁ δυτικὸς ναὸς ἐστολισμένος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν δι' ἀφθόνων ἀνθέων καὶ μύρτων ἔκρουε τὸ σήμαντρον αὐτοῦ· ὁ Λουδοβῖκος, ἐνδεδυμένος τὰ λαμπρότερα ἐκκλησιαστικὰ ἐνδύματα, ἐτέλει τὸν ἑσπερινόν, πλῆθος δὲ περιέργων ὅλων τῶν θρησκευμάτων συνωθεῖτο περὶ

τὴν θύραν. Ἡ ἱερουργία διήρκει ἐκτάκτως πως μέχρι τοῦ σκότους, οἱ προσκληθέντες παῖδες συνήχθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν περιέργων εἰς τὸν ναόν, ἐκεῖθεν δὲ ὁ ἐν τῇ θύρᾳ Μελιταῖος ὑπηρέτης εἰσήγαγεν αὐτοὺς ἀνὰ ἕνα ὅτε μὲν ἐκ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, ὅστις ἦτο πλήρης ἀνθρώπων, ὅτε δὲ διὰ τῆς μεσημβρινῆς θύρας τῆς συγκοινωνούσης μετὰ τοῦ οἰκήματος τοῦ ἱερέως πρὸς τὸν ναόν· προϊούσης δὲ τῆς νυκτός, οἱ συλλεχθέντες ἐτοποθετήθησαν νὰ κοιμηθῶσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ, ὅπου ὁ Λουδοβῖκος ἔμενεν ἐφ' ὅλης τῆς νυκτὸς φυλάσσων ἐν σιωπῇ τοὺς παῖδας, ἵνα μὴ δώσωσιν ὑπονοίας τοῖς διαβαίνουσι.

Ἐν ᾧ καιρῷ συνέβαινον ταῦτα εἰς τὴν δυτικὴν ἐκκλησίαν, ἱππεύς τις Τοῦρκος, ὃν οἱ κάτοικοι Τάταρον ἐκάλουν, διότι οἱ Τάρταροι εἶναι φυλὴ Ἀσιανῶν νομάδων ἱππέων, ἡ πρώτη προορισθεῖσα παρὰ τῶν Τούρκων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐκτάκτων ταχυδρόμων, ἔφθασε καλπάζων πρὸ τῆς θύρας τοῦ διοικητοῦ καὶ ζητήσας αὐτὸν ἐσπευσμένως, παρέδωκε φάκελλον ἐγγράφων, φέροντα ἔξωθεν τὴν σφραγῖδα τοῦ Βεζύρου· ὁ διοικητὴς φιλήσας τοῦτον καὶ θέσας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον εὐπειθείας, ἤνοιξε καὶ ἀνέγνω τὸ περιεχόμενον, ἔδωκε τῷ ταχυδρόμῳ ἀπόδειξιν παραλαβῆς καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖόν του ἔπεμψεν ὑπαλλήλους πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Καδῆ καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς φρουρᾶς ἀλβανοῦ Ἰσοὺφ-ἀγᾶ.

Ὁ Καδῆς, ἐλθὼν πρῶτος, εὗρε τὸν διοικητὴν μεγάλοις βήμασι μετρῶντα τὸν θάλαμον τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἀνήσυχον φαινόμενον.

— Κάθησον, εἶπεν ὁ Διοικητὴς πρὸς τὸν Καδῆν, σ' ἐζήτησα νὰ μοῦ δώσῃς τὴν συμβουλήν σου περὶ τοῦ πρακτέου· ἀνάγνωθι τὴν Βεζυρικὴν διαταγὴν καὶ εἰπέ μου τί λέγουν τὰ χαρτιά σου ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν.

Ὁ Καδῆς, ἀναγνοὺς τὴν διαταγήν, ἥτις ἐδίδε τοῖς Γενιτσάροις τὸ δικαίωμα τοῦ στρατολογῆσαι διακοσίους νέους ἀπὸ δέκα μέχρι δώδεκα τὸ πολὺ ἐτῶν ἐκ τῆς Πελοποννήσου,

τῆς Εὐβοίας, Λεβαδίας, Φθιώτιδος καὶ τῆς Ἀττικῆς, ἐθορυβήθη σφόδρα καὶ ἐπιστρέψας τὴν διαταγὴν τῷ διοικητῇ·

— Ἡ ἐμὴ ἀπάντησις εἶναι, ἀπεκρίθη, ὅτι οὐαὶ εἰς τὰ ἔθνη, ἅτινα ἀσεβοῦσιν εἰς τὰς διαθήκας τῶν προπατόρων αὐτῶν καὶ ἀθετοῦσι μετὰ τοσαύτης ἰταμότητος γραπτοὺς νόμους· ὅσον ἀφορᾷ σέ, ὡς διοικητήν, φρονῶ, ὅτι ὀφείλεις νὰ ὑπακούσῃς εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Βεζύρου, ὡς θὰ ὑπήκουον καὶ ἐγὼ εἰς τὰς τοῦ Σεχοὺλ Ἰσλάμῃ ἂν μὲ διέτασσε νὰ καύσω τὸ Κοράνιον, διότι ὁ ὑπάλληλος εἶναι μηχανὴ ἐνεργείας καὶ οὐχὶ νοῦς σκέψεων ἀπέναντι ῥητῶν καὶ γραπτῶν διαταγῶν.

— Ἀλλ' ἂν ἀπεφάσιζον, Καδῆ, νὰ παραιτηθῶ ἀντὶ νὰ ἐκτελέσω ταύτην;

— Τότε ὀφείλεις νὰ παραιτηθῇς καὶ τῆς κεφαλῆς σου· ἄλλως τε ἀπὸ τὸ λέγειν μέχρι τοῦ πράττειν μέγα τὸ διάστημα· ἐνέργησον ὅ,τι ἡ φρόνησις σὲ ὁδηγεῖ, διότι τὸ κατ' ἐμὲ θὰ ἐργασθῶ νὰ πέμψω ὑπόμνημα πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς θρησκείας, καταδεικνύων αὐτῷ τὸ ἀδίκημα καὶ ἂς ὄψωνται οἱ αἴτιοι· φρονῶ μάλιστα ὅτι τὰ προνόμια τῶν Ἀθηνῶν ἀποτελοῦσι συνθήκην ἀναλλοίωτον, διότι ἐδόθησαν τὴν ἡμέραν τῆς καταχτήσεως καὶ ἡ καταπάτησις εἶναι ἀσέβεια φανερὰ πρὸς τὸν καταχτητὴν αὐτόν.

— Εἶμαι σύμφωνος, προσέθηκεν ὁ διοικητής, ὑπογράφω δὲ καὶ ἐγώ, ὅστις εἶμαι εὐγενὴς ἐξ εὐγενῶν καὶ ὅταν Ἐμίρης, ὡς ἐγώ, γράφει εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ εἰσακουσθῇ. Ὁ Καδῆς ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καταφατικῶς καὶ ἐξῆλθεν, ἵν' ἀφήσῃ τὴν θέσιν του πρὸς τὸν φρούραρχον, ὅστις, χαιρετήσας βαθέως, εἰσῆλθε.

— Τί προστάζει ὁ αὐθέντης μας; ἠρώτησεν εὐπειθῶς.

— Κάθησαι νὰ δώσῃς καὶ σὺ τὴν γνώμην σου, Ἰσοὺφ ἀγᾶ, προσέθηκεν ὁ Διοικητής, ἀναγνοὺς αὐτῷ τὴν διαταγήν.

— Ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ κρατήσωμεν μυστικὴν τὴν διαταγήν, ἀπήντησεν ὁ Ἀλβανός, αὔριον δέ, ὅτε θὰ ἐξέλθωσιν

εἰς τὰ κτήματα οἱ ῥαγιάδες, δίδω παραγγελίαν εἰς τὰς πύλας νὰ μὴ ἐπιτρέψουν τὴν εἴσοδον πρὸς οὐδένα μέχρις οὗ τελειώσῃ τὸ παιδομάζωμα ἡσύχως, ὄχι δι' ἄλλον λόγον, παρὰ διὰ νὰ ἐμποδίσωμεν κανένα θόρυβον, τὸν ὁποῖον δυνατὸν νὰ προκαλέσουν οἱ Γενίτσαροι, οἱ ὁποῖοι τὸ θεωροῦν ἁμάρτημα νὰ διαβοῦν ἀπὸ πόλιν, χωρὶς νὰ βάψουν τὸ μαχαῖρί των εἰς τὸ αἷμα.

— Δὲν πρόκειται περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκτελέσεως, Ἰσούφ· ἐγὼ ἠθέλησα νὰ σὲ συμβουλευθῶ κατὰ πόσον θεωρεῖς δικαίαν τὴν διαταγήν.

— Ἐγὼ οὐδὲ κἂν ἐσκέφθην περὶ τούτου, αὐθέντα μου· εἶμαι ἀγράμματος καὶ δὲν συνειθίζω νὰ ἐρωτῶ ἂν ἦναι καλαὶ αἱ διαταγαί, ἀλλὰ πῶς ἐκτελοῦνται τεχνικώτερον.

— Ὕπαγε λοιπὸν εἶπεν ὁ Βοεβόδας καὶ κάμε τὸ χρέος σου.

Ὁ φρούραρχος ἀναχωρῶν ἀπήντησε καθ' ὁδὸν τὸν γραμματέα τοῦ διοικητοῦ ἐπανερχόμενον καὶ διακόψας αὐτόν·

— Ἔμαθες τὰ νέα; ἠρώτησε.

— Μάλιστα, ἂν ἐννοῇς τὰ τῶν Γενιτσάρων.

— Ναί· ἀλλ' ὁ Βοεβόδας δὲν ἠννόησα τί εἴδους δοκιμασίαν ἠθέλησε νὰ μοῦ κάμῃ καὶ μοῦ ἔλεγε κἄτι μπερδευμένα πράγματα πρὸ ὀλίγου.

— Τὰ ποῖα; ἠρώτησεν ὁ γραμματεύς.

— Ἐνόμισεν ὅτι εἶμαι παιδὶ νὰ φαντασθῶ ὅτι αὐτὸς θὰ παρήκουε τὴν διαταγὴν τοῦ μεγάλου βεζύρου, χάριν τῆς ἡσυχίας ὀλίγων σκύλων, τῶν ὁποίων τὰ κουτάβια θὰ λάβουν οἱ Γενίτσαροι νὰ τὰ χορτάσουν ψωμί· ἐγώ, φίλε μου, εἶμαι Τοῦρκος Ἀλβανός, κατέχω πέντε ἤδη ἔτη τὴν θέσιν ταύτην καὶ οὐδεὶς οὐδέποτ' ἐφαντάσθη νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστιν μου εἰς τὸ Δοβλέτι· ἐγὼ χιλιάκις εἶπον παρρησίᾳ ὅτι δὲν θ' ἀποθάνω εὐχαριστημένος, ἂν δὲν ἴδω ὅλα αὐτὰ τὰ παληόσκυλα ἢ νὰ προσκυνήσουν εἰς τὸ τζαμὶ ἢ νὰ γίνουν στάκτη μέχρις ἑνός. Εἰπὲ πρὸς τὸν αὐθέντην ὅτι ἀπὸ τοῦδε μέχρι τῆς αὔριον με-

σημβρίας μένω εἰς τὴν πύλην τῶν Θηβῶν καὶ ἐκεῖ νὰ μὲ ζητήση, ἂν θέλη νὰ διατάξη τι.

Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας ὁ γραμματεὺς συνέταξε, κατὰ διαταγὴν τοῦ Βοεβόδα, ἔγγραφον, δι' οὗ διδὼν πληροφορίας πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν τῶν Γενιτσάρων περὶ τῶν ὅσων ἔλαβε μέτρων, παρεκάλει αὐτὸν νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐξ Ἀθηνῶν.

Μὴ θαυμάση δέ τις διὰ τὴν ὕπουλον ταύτην συμπεριφορὰν τῶν Τούρκων, διότι ὅστις ἀνέγνωσε τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν καὶ τοὺς γράψαντας περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων αὐτῶν, παρατηρεῖ τὴν πονηρίαν των ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης μέχρι τῆς σοβαρωτάτης τῶν πράξεων. Οἱ Τοῦρκοι πολλάκις ἐκήρυττον πόλεμον τὴν επομένην τῆς χορηγήσεως προνομίων, εφυλάκιζον καὶ φυλακίζουσι τοὺς ἀντάρτας τὴν ἐπομένην τῆς ἀμνηστείας καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη ἐπέβαλον διπλασίους τοὺς φόρους τὴν ἐπομένην τῆς ἐκδόσεως τοῦ χάτι χαυμάγιοῦν, ἤτοι τοῦ συντάγματος τῆς ἰσότητος. Αὕτη ἦτο καὶ ἔσεται ἡ ἠθικολογικὴ κατάστασις αὐτῶν, τὴν ὁποίαν, ἀεροβατοῦντές τινες φράγκοι, ὕψωσαν εἰς βαθμὸν ἀρετῆς σπανίας· δὲν ὑπάρχει δὲ οὔτε ἓν παράδειγμα ὅτι Τοῦρκοι εἰσῆλθον εἰς πόλιν διὰ συνθήκης καὶ δὲν τὴν μετεχειρίσθησαν βαρβαρότερον ἐκείνης, ἣν ἐξ ἐφόδου ἐκυρίευσαν.

Εἶναι πρὸς τούτοις ἐπισήμως γνωστὸν ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἐφυλάκιζον πάντοτε τοὺς πρέσβεις τῶν ἐμπολέμων ἐθνῶν καὶ ὁ πρῶτος εὐτυχήσας νὰ μὴ φυλακισθῇ ἦτο ὁ Ἰταλίνσκης πρέσβυς τῆς Ῥωσσίας· ἀλλὰ πότε; τὴν 14 Αὐγούστου 1828, ὅτε δηλαδὴ οἱ Τοῦρκοι ἐφοβοῦντο πλέον τοὺς Ῥώσσους καὶ οὐχὶ λόγῳ δικαιοσύνης.

Ἐπελθούσης τῆς πρωίας ὁ Θεόφιλος καὶ ὁ Λουδοβῖκος, κλείσαντες τοὺς φυλασσομένους παῖδας εἰς τὸν ἐσωτερικὸν θάλαμον τοῦ γνωστοῦ οἰκήματος, ἀφῆκαν ἐκεῖ τὸν Μελιταῖον ὑπηρέτην καὶ κατηυθύνθησαν εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς εὕρομεν ἐν τῷ

πρώτῳ κεφαλαίῳ πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως θέσιν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ Βενιζέλος ἀγνοῶν τὰ τεκταινόμενα.

Τὴν δὲ μεσημβρίαν ἀκριβῶς τοῦ παιδομαζώματος καὶ καθ' ἣν ὥραν ὁ Καδῆς συνεσκέπτετο μετὰ τοῦ Βενιζέλου νὰ παρουσιασθῶσι πρὸς τὸν διοικητήν, οὗτος ἐδέχετο τὸν ἀξιωματικὸν τῶν Γενιτσάρων, ὅστις ηὐχαρίστησεν αὐτὸν διὰ τὰ ὁποῖα ἔλαβε μέτρα, τὸν εἰδοποίησεν ὅτι ἐτελείωσε τὸ ἔργον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ πέμψῃ τὸν ἰμάμην ταχέως εἰς Δαφνίον, διότι ἐσκόπει νὰ ἐπιστρέψῃ τοὺς δέκα μᾶλλον ἀδυνάτους τῶν νέων καὶ νὰ δώσῃ νέα ὀνόματα πρὸς τοὺς κρατηθησομένους εἴκοσιν. Ὁ διοικητὴς προσηνέχθη εὐμενῶς πρὸς αὐτὸν καὶ δοὺς χρυσῆν ταμβακοθήκην τὸν παρεκάλεσε νὰ τὴν ἐγχειρίσῃ πρὸς τὸν Γενιτσάραγαν ὡς σημεῖον σεβασμοῦ· ὁ Γενίτζαρος μετὰ τοῦτο ἀνεχώρησε καὶ ὁ διοικητὴς προσεκάλεσε τὸν ἰμάμην.

Μετ' ὀλίγον ἔρχεται ὁ Καδῆς μετὰ τοῦ Βενιζέλου, ὁ μὲν ἵνα διαμαρτυρηθῇ, ὁ δὲ σκεπτόμενος πῶς νὰ προφυλάξῃ τὸν Βενιζέλον ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς· εἰσῆλθον ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ διοικητοῦ, ὅστις, καίτοι γευματίζων τὴν ὥραν ἐκείνην, ἀνίσταται παρὰ τὴν τουρκικὴν συνήθειαν, ἀπαγορεύουσαν τὸ διακόπτειν τὸν τρώγοντα καὶ προβὰς κατέναντι αὐτῶν.

— Ἡσυχάσατε φίλοι εἶπεν, ἔπραξα πᾶν τὸ ἀνθρώπινον καὶ φθὰς μέχρι διαπληκτισμοῦ πρὸς τὸν Γενίτσαρον, κατώρθωσα νὰ μοὶ ἐπιστραφῶσιν οἱ ἡμίσεις σχεδὸν τῶν ἁρπαγέντων· ἐλπίζω δὲ ὅτι, πρὶν φθάσωσιν εἰς Λάρισσαν, θὰ λάβωσι διαταγὴν καὶ διὰ τοὺς λοιπούς· ἔχω πεποίθησιν εἰς τὴν φιλίαν τοῦ βεζύρου καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας ἐμίριδες, οὓς ἔχω συγγενεῖς μεταξὺ τῶν οὐλεμάδων· ἀποταθεὶς δὲ ἰδίως πρὸς τὸν Βενιζέλον.

— Ἐρώτησον προσέθηκε, τὸν φίλον σου Καδῆν, ἂν γνωρίζῃ πολλοὺς διοικητὰς δυναμένους νὰ πράττωσι τοιαῦτα κατὰ Γενιτσάρων καὶ σκέψου ἂν δικαιοῦσθε νὰ ζητῆτε πλείονα. Ὅσον μάλιστα ἀφορᾷ τὴν μὴ ἐπανάληψιν τοῦ ἀδικήματος, ὑπόσχομαι ὅτι γῆν καὶ θάλασσαν θέλω κινήσει πρὸς τοῦτο.

Ὁ Βενιζέλος καὶ ὁ Καδῆς ἔμειναν ἀναπολόγητοι εἰς τὸ ἄκουσμα, σκεπτόμενοι βεβαίως, ὅτι ἠδίκησαν τοσοῦτον ἀγαθὸν καὶ τολμηρὸν διοικητήν, ἄλλως περὶ αὐτοῦ σκεπτόμενοι.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσῆλθε καὶ ὁ ἰμάμης, πρὸς ὃν ἀποταθεὶς ὁ διοικητής·

— Ἰμάμη, εἶπεν, ἄπελθε ἀμέσως εἰς Δαφνίον νὰ παραλάβῃς καὶ μεταφέρῃς ὅσους παῖδας σοὶ δώσουν οἱ Γενίτσαροι, ὁ ἵππος μου εἶναι ἕτοιμος καὶ τάχυνον.

Συνοδεύσας δὲ αὐτὸν μέχρι τῆς θύρας, προσέθεσε λέξεις τινὰς εἰς τὸ οὖς αὐτοῦ καὶ ἐπανῆλθε.

— Ἀλλὰ τὴν δυστυχῆ ἐκείνην κόρην, εἶπεν ἱκετευτικῶς ὁ Καδῆς, δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν ἐπαναφέρωμεν, Βοεβόδα;

— Περὶ ποίας κόρης ὁμιλεῖς, Καδῆ;

— Περὶ μιᾶς καλουμένης Βασιλικῆς, ἣν ἥρπασαν οἱ Γενίτσαροι ὁμοῦ μὲ τοὺς νέους.

— Καϊμένε Καδῆ ἀπήντησεν, ἐκεῖνος ἀφελῶς, ὁμιλεῖς πλέον ὄχι ὡς Τοῦρκος, ἀλλ' ὡς φράγκος καὶ σὲ βλέπω τῇ ἀληθείᾳ παράδοξον· φαίνεσαι ὡς νὰ μὴ ἐγνώριζες ὅτι διὰ μίαν γυναῖκα δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος εἰς ἐπίσημα ἔγγραφα· τί θέλεις τώρα, νὰ γίνω γελοῖος ζητῶν νὰ ἐμποδίσω καὶ αὐτὸ τὸ χαρέμι τοῦ Σουλτάνου νὰ προσθέσῃ μίαν κόρην διὰ τὸν Παδισάχ; καὶ ὑπάρχει ἐν ἡμῖν διάταξίς τις, δίδουσα τὸ ὄνομα κἂν ἀνθρώπου εἰς τὰς γυναῖκας; Ποῦ θέλεις λοιπὸν νὰ στηρίξω τοιοῦτον παραλογισμόν; τί λέγουν τὰ χαρτιά σου; ἂν εἶχες κόρην καὶ τὴν ἀπῄτει ὁ Σουλτάνος, ἠδύνασο κατὰ νόμον ν' ἀρνηθῇς τὴν παραχώρησιν αὐτῆς;

Ὁ Καδῆς καὶ ὁ Βενιζέλος ἐνέβλεψαν ἀλλήλους ὡς νὰ ἔλεγον εἶναι ἀνωφελὴς περισσοτέρα συζήτησις καὶ χαιρετήσαντες τὸν διοικητήν, ἡτοιμάσθησαν ν' ἀναχωρήσουν πρὸς τὴν ἀγοράν· ὁ διοικητὴς δὲ προπέμπων αὐτοὺς μέχρι τῆς θύρας καὶ λαβὼν τὸν Βενιζέλον ἐκ τῆς χειρός·

— Οὔτε κἂν νὰ μὲ εὐχαριστήσῃς ἀπεπειράθης, ἀγριάνθρωπε,

εἶπεν· ἔχεις δίκαιον, διότι μὲ βλέπεις θριαμβεύοντα ἐπὶ τοῦ ἀγαπητοῦ σου Καδῆ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐνέργειαι μέχρι τῆς προσευχῆς βεβαίως ἔφθασαν.

Ὁ Βενιζέλος τὸν προσεκύνησεν αὖθις καὶ δικαιολογηθεὶς ὅτι ἦτο ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἐξῆλθεν· ἀποταθεὶς δὲ πρὸς τὸν φίλον του Καδῆ·

— Τί λέγεις πρὸς ταῦτα Καδῆ; ἠρώτησεν.

— Φρονῶ ὅτι μυστήριόν τι συμβαίνει ἐνταῦθα, καθότι ἢ ὁ διάβολος ἢ ὁ προφήτης βεβαίως ἦλθε τὴν νύκτα καὶ μετέβαλε τὸν Βοεβόδαν τοσοῦτον· ἀλλ' ὁ χρόνος θὰ μᾶς φωτίσῃ, μὴ λησμονήσῃς ὅμως νὰ πέμψῃς ὀλίγον βούτυρον εἰς τὸν ἰμάμην αὔριον καὶ ἐγὼ τὸν ψαρεύω.

Ἐν τούτοις, ἐκ τῶν προηγουμένων ἐνεργειῶν τοῦ Βενιζέλου καὶ τοῦ παθήματος αὐτῶν, οἱ κάτοικοι, ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν πόλιν, ἀφηνίασαν μαθόντες τὰ συμβάντα καὶ ἄλλοι μὲν ἔκρουον τὰ σήμαντρα τῶν ἐκκλησιῶν, ἄλλοι ἔπιπτον ὡς κεραυνόπληκτοι εἰς τὰς οἰκίας, μὴ εὑρίσκοντες τὰ τέκνα των, ἄλλοι εἰσέβαλλον βιαίως εἰς τὰς τῶν δημογερόντων καὶ τέλος οἱ περὶ τὸν νέον Δημήτριον Χαλκοκονδύλην, συναθροισθέντες εἰς τὴν ἀγοράν, συνέλαβον καὶ ἀφώπλισαν τὴν περίπολον, ἐπλήγωσαν βαρέως δύο στρατιώτας καὶ κινοῦντες ἀπειλητικῶς τὰς σκαπάνας καὶ ὀλίγα τινὰ κυνηγετικὰ ὅπλα, ἅτινα εἶχον, ἐζήτουν τὸν Βενιζέλον, ἵνα μετ' αὐτοῦ ὁρμήσωσι κατὰ τῶν Τούρκων· τέλος ἔφθασε καὶ αὐτὸς ἀφήσας τὸν Καδῆ εἰς τὸν οἶκόν του, ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ κράζοντος βοήθειαν καὶ λησμονήσας τὰ προηγούμενα·

— Ἐμπρός, εἶπεν, ἀφοῦ τὸ θέλετε· ἂς ἀποθάνωμεν ὅλοι χάριν τῶν τέκνων μας· καταλάβετε τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὸ Θησεῖον.

Ὁ λαός, ἀλλαλάζων, διευθύνθη πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλ' ὁ φρούραρχος εἰδοποιηθεὶς ἐπρόλαβε τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ πυροβολισμῶν καὶ ἡ συνοδεία τότε κατηυθύνθη πρὸς

τὸ Θησεῖον, ὅπου, ἐν ἀσφαλείᾳ ἀθροισθέντες οἱ πολῖται, συνεσκέπτοντο περὶ τοῦ πρακτέου.

Ἐνῷ δέ τινες μὲν ἐπρότεινον νὰ στασιάσῃ ὁ λαὸς κατὰ τῆς ἐξουσίας καὶ φονεύσῃ ὅλους τοὺς ἐν τῇ πόλει Τούρκους, ἄλλοι δὲ νὰ καύσωσι τὴν πόλιν καὶ μεταβῶσιν εἰς τὰ ὄρη, οἱ τολμηρότεροι, ἀρχηγοῦντος τοῦ νέου Δημητρίου Χαλκοκονδύλη, ἔτρεξαν κατόπιν τῶν εἰς Δαφνίον πορευομένων Γενιτσάρων, οἵτινες, ὀχυρωθέντες ἐντὸς τῆς μονῆς, ἐπυροβόλουν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν πολιτῶν, ἐξ ὧν ἐπλήγωσάν τρεῖς, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχηγόν.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ὁ Μοναχὸς Θεόφιλος ἐλθὼν εἰς τὸ Θησεῖον, ἔλαβε τὸν λόγον καὶ, ἀναπτύξας πρὸς τὸν λαὸν τὸ ἀνωφελὲς πάσης ἀντιστάσεως, κατέδειξεν αὐτοῖς ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἐφόνευον ὅλους τοὺς ἐν τῇ πόλει Τούρκους οὐδεμία προέκυπτεν ἡ ὠφέλεια, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ ἑκατομμύρια τοιούτων, δυναμένων νὰ ἐκδικήσωσι τοὺς ὁμοίους των, ὅτι εἰς Θήβας διέμενεν πολυάριθμος τουρκικὸς στρατὸς, μεταβαίνων εἰς Πελοπόννησον καὶ τέλος ὅτι οἱ Τοῦρκοι τῶν Ἀθηνῶν οὐδόλως εἰσὶν ἔνοχοι διὰ τὰς πράξεις τῶν Γενιτσάρων, δι' ἃς διεμαρτυρήθησαν μάλιστα, συνεπέρανεν ὅτι καλὸν ἦτο νὰ μεταβληθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς εἰρηνικὴν διαμαρτύρησιν, καθ' ὅσον καὶ οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἄοπλοι καὶ ὤφειλον νὰ ἔχωσι τὰς ἐλπίδας τῆς ἐκδικήσεως μόνον πρὸς τὸν Θεόν, ὅστις ἔμελλε νὰ τοῖς δείξῃ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Κατὰ συνέπειαν τούτου, ὁ λαὸς ἐδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ Θεοφίλου καὶ ἀγγελιαφόρος ἐστάλη εἰς Δαφνίον, ὅπως προσκαλέσῃ τοὺς ἐκεῖ πολίτας νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν πολιορκίαν μόνον τῶν Γενιτσάρων, ἐπιτροπὴ δ' ἐκ τοῦ Θεοφίλου καὶ τοῦ Βενιζέλου ἐξελέχθη ἵνα ζητήσῃ τὴν εἰρηνικὴν διόρθωσιν τοῦ ἀδικήματος παρὰ τῶν ἀρχῶν. Ὁ Βενιζέλος ὅμως ἠρνήθη τὴν ἐντολὴν ταύτην, δικαιολογηθεὶς ὅτι ὡρκίσθη νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην ἐνόπλου διαμαρτυρήσεως καὶ τότε ὁ λαὸς ἐπεφόρτισε τὸν δη-

μογέροντα Μακόλα νὰ ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ διαιτητοῦ, μένοντος τοῦ Βενιζέλου μετὰ τοῦ λαοῦ διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Ὁ Βοεβόδας ἐξ ἄλλου μέρους, ὁπλίσας τοὺς Τούρκους καὶ καταλαβὼν τὴν Πνύκα, ἐτοποθέτησε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία αὐτῶν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν εἰς τὸ Θησεῖον συναθροισθέντων, ὅτε παρετήρησε τὸν Θεόφιλον καὶ Μακόλα ἐρχομένους κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτόν· συνομιλήσας δ' ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τῆς λήθης τῶν παρελθόντων, ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ ν' ἀφοπλισθῶσιν οἱ πολῖται ἀμέσως, νὰ παραδώσωσι τοὺς πρωταιτίους καὶ πληρώσῃ ἡ πόλις 500 γρόσια πρὸς περίθαλψιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν φανευθέντων Τούρκων. Οἱ πολῖται μετὰ δυσκολίας ἐδέχθησαν τὸν συμβιβασμὸν τοῦτον, ἐκτὸς τοῦ δευτέρου, ἀλλ' ἐκ Δαφνίου οἱ Γενίτσαροι ἀφήσαντες δώδεκα ἐκ τῶν συλλεχθέντων νέων μετὰ τοῦ ἰμάμη, ὅστις εἶχε δώσει τὰ ὀνόματα πρὸς τοὺς λοιπούς, ὥρμησαν ξιφήρεις καὶ διασπάσαντες τὴν πολιορκίαν ἐβάδισαν πρὸς τὰς Θήβας ἀφόβως· οἱ δ' ἐν τῷ Θησείῳ, ἰδόντες μακρόθεν ἐπιστρέφοντας τοὺς ἐλευθερωθέντας νέους, ἔτρεξαν νὰ ἴδωσιν ἕκαστος τὸν ἑαυτοῦ καὶ οὕτως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον διαλυθέντες, ἐπανῆλθον οἴκαδε, ἐκτὸς τοῦ Βενιζέλου, μεταβάντος εἰς Δαφνίον πρὸς περίθαλψιν τοῦ ἥρωος ἀνεψιοῦ του.

Τὸ ἑσπέρας, γνωσθέντος ὅτι δέκα ὀκτὼ νέοι ἔλειπον ἐκ τῆς πόλεως, ὁ θόρυβος ἤρχισεν ἐκ νέου, ἀλλὰ τότε αἱ πύλαι τοῦ φρουρίου κατείχοντο ἀσφαλῶς καὶ πᾶν κίνημα ἀπονενοημένον ἐματαιώθη, τῇ προτροπῇ τῶν φρονίμων δημογερόντων.

Ὅσον διὰ τὴν νέαν Βασιλικήν, ἥτις ἡρπάγη ἐξ Ἀθηνῶν, αὕτη, διατελοῦσα λειπόθυμος καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὸ ἑσπέρας συνῆλθεν εἰς Μάνδραν καὶ ἔμαθεν ὅτι εἶχε μετονομασθῇ Ζοαχὴ καὶ ὅτι, θέλουσα ἢ μὴ ὤφειλε νὰ θεωρῆται τοῦ λοιποῦ Τούρκισσα τὴν θρησκείαν, δυνάμει τῆς εὐλογίας τοῦ ἰμάμη καὶ τοῦ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ αὐτῆς ἀνηρτημένου φυλα-

κτοῦ, περιέχοντος τὰ πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς της ἀναγκαιοῦντα ῥητὰ τοῦ Κορανίου καὶ τεμαχίου τινὸς κυανολίθου διὰ τὴν βασκανίαν. Ἡμεῖς ἑπομένως, διηγούμενοι τὰ συμβάντα ὀφείλομεν νὰ τὴν ὀνομάζωμεν Ζοαχή, διότι ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι γνωστὴ εἰς τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν, εἰς ἣν μεταβαίνομεν, ἀκολουθοῦντες αὐτήν.

Ἐπελθούσης τὴν ἑπομένην ἐντελοῦς ἡσυχίας εἰς τὴν πόλιν, ὁ Λουδοβῖκος ἀπέλυσε τοὺς εἰς τὸν ναὸν κρατουμένους νέους καὶ κατεγίνετο εἰς τὴν σύνταξιν τῶν κάτωθι ἐπιστολῶν, ὧν εὑρέθησαν ἀντίγραφα κατὰ τὴν μετὰ ταῦτα βιαίαν ἀναχώρησιν αὐτοῦ ἐξ Ἀθηνῶν.

Τῷ ἁγιωτάτῳ Coussin πνευματικῷ τῆς Α. Μ. Λουδοβίκου ΙΓ'.

«Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν κάθηται ἐπὶ πυρίτιδος, φρονῶ δὲ «καλὸν νὰ μάθωσιν ἐν Βερσαλλίαις, ὅτι παρά ποτε ἡ εὐκαιρία «εἶναι καταλληλοτέρα πρὸς ἐκδρομήν τινα, διότι οἱ κάτοικοι «τυραννοῦνται ἤδη ἀπανθρώπως καὶ στρατεύματα οἱασδήποτε «δυνάμεως χριστιανικῆς ἠδύναντο νὰ τύχωσιν ἀρίστης ὑποδοχῆς.

«Τὸ κατ' ἐμέ, κατορθώσας νὰ διασώσω τοὺς καλλίστους «τῶν νέων τοῦ τόπου ἐκ βεβαίας αἰχμαλωσίας, τολμηθείσης «χθές, ἀπολαύω πολλῆς ἐν τῷ τόπῳ δημοτικότητος καὶ ἐλ«πίζω ὅτι τὰς ὑπηρεσίας μου ταύτας δὲν θέλει παρίδει ἡ Α. «Ἁγιότης.

«Ἐσωκλείστως ἀναγινώσκετε ἡμερολόγιον τῶν ἐργασιῶν «μου καὶ τὰ ὁποῖα ὁ πρίγκηψ ζητεῖ συμπληρωτικὰ σχέδια «τοῦ φρουρίου καὶ τῶν πέριξ

«Εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν θέλετε λησμονήσει τὸν συνάδελφόν Σας

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΝ

Πρὸς δὲ τὴν Μαρκεσίαν Marie Coïsline, ἀδελφὴν τοῦ Καρδιναλίου Ῥισχελιέως, χήραν πρὸ πενταετίας.

Πανάγαθος Μαρκεσία,

«Ὑγειαίνω εἰς τὸν ἔρημον τοῦτον τόπον, ἐνῷ ἐπροτίμων νὰ «μελαγχολῶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, μεταβαίνων ὡς ὑμεῖς ἐκ «τῶν Βερσαλλιῶν εἰς Παρισίους καὶ τ' ἀνάπαλιν....

«Ἔμαθον τοὺς μελετωμένους γάμους ὑμῶν μετὰ τοῦ στρα- «τηγοῦ Boïsdofin. Νὰ πιστεύσω τὴν τόσην εὐτυχίαν του;

«Ἐν τούτοις, ἐγὼ εἶμαι καταδεδικασμένος νὰ μὴ βλέπω «εἰσέτι τὴν ἀγαπητήν μου σύζυγον ἐπισκοπὴν καὶ λυποῦμαι «διὰ τὴν ἀφροντισίαν τινῶν, ἀναλαβόντων τὴν προστασίαν «μου, ἐξ αἰσθήματος, ὡς ἔλεγον, πρὸς ἐμέ· εἶναι ἆρά γε μεγα- «λητέρα τιμὴ εἷς κόκκινος σκοῦφος ἀπὸ τὸν τίτλον τοῦ στρα- «τηγοῦ μελλονύμφου Σας, ὥστε νὰ μὲ φθονήσητε ἢ θὰ λάβω «τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνθυμίσω μόνος εἰς τὴν Α. Ἁγιότητα τὴν «ὑπόσχεσίν του, ἀφοῦ δὲν εὑρίσκεται ὑπὲρ ἐμοῦ οὐδεὶς ὁ με- «ριμνήσων;

Διατελῶ πάντοτε ὁ αὐτὸς

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ ΒΑΒΕΝ

ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Κατὰ τὸ 1633 ἐβασίλευε τῶν Ὀθωμανῶν Ἀμουράτης ὁ Α', ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ Ὀρχάνου, τοῦ λαβόντος σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάν. Καντακουζηνοῦ Θεοδώραν τὸ 1336

Ὁ παράδοξος οὗτος Καντακουζηνός, ὁ ἐκτάκτως συμβασιλεύσας μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ὁ ἀνεξίθρησκος μέχρι τοῦ νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του εἰς Τοῦρκον, ἐγένετο κατόπιν θρῆσκος μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ παραιτήσῃ τὸν θρόνον καὶ γίνῃ μοναχὸς εἰς τὸ Ἅγιον ὄρος τὸ 1358 ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάσαφ.

Ὁ Ἀμουράτης Α' λοιπόν, βλέπων ὅτι οἱ ἐκ τῶν κατακτω-

μένων πόλεων χριστιανοὶ αἰχμάλωτοι, ἔφθασαν εἰς ἀριθμὸν ἐπικίνδυνον, προεκήρυξεν ἐλευθερίαν καὶ στρατιωτικὸν σιτηρέσιον εἰς πάντα αἰχμάλωτον, ἀσπασθησόμενον τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν καὶ θελήσοντα νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῶν ἀπίστων· δηλωσάντων δὲ ἑξακισχιλίων τοιούτων περὶ τὰ τέλη τοῦ 1363, διῄρεσεν αὐτοὺς εἰς ἓξ χιλιαρχίας καὶ ἑξήκοντα ἑκατονταρχίας, δώσας αὐτοῖς τὸ ὄνομα Γενὶ-Σαρῆ, νέοι πιστοί, ἢ νεόφυτοι.

Οἱ ἐξομῶται οὗτοι φλεγόμενοι ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ὑπερβῶσι τοὺς αἰχμαλωτίσαντας αὐτούς, συνοικειωθέντες ἄλλως τε πρὸς τὰς κακουχίας τοῦ πολέμου, εἰς ὃν ἠκολούθουν τοὺς στρατοὺς ὡς δοῦλοι καὶ λησμονήσαντες τήν τε πατρίδα καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας, ἐῤῥίφθησαν ἀπεγνωσμένοι εἰς τοὺς κινδύνους, ὡσεὶ ἐκδικούμενοι κατὰ τῆς κοινωνίας, ἥτις τοὺς ἐστέρησε παντὸς ὅ,τι εἶχον προσφιλές· καὶ δὴ κατὰ τὴν πρώτην ἔμπροσθεν τοῦ Ἰκονίου μάχην, τὸ 1364, καθ' ἣν ἅπας ὁ τουρκικὸς στρατὸς ὑπεχώρησεν, οὗτοι, δείξαντες ὑπεράνθρωπον ἀνδρίαν, ἥλωσαν τὴν πόλιν ἐξ ἐφόδου, ἀφήσαντες μὲν ἐπὶ τοῦ πεδίου ὀκτακοσίους νεκρούς, ἀλλὰ κατασφάξαντες λυσσαλέως πάντας σχεδὸν τοὺς ἐν τῇ πόλει κατοίκους Ἀσιανούς, ὡς φυσικοὺς ἐχθρούς των.

Τὰ θαύματα τῆς καρτερίας τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐννοήσας ὁ υἱὸς τοῦ τότε βεζύρου Χαλὴλ ἐζήτησε τὴν ἀρχηγίαν αὐτῶν καὶ θέλων νὰ τοὺς διαχωρίσῃ ἐκ τῶν λοιπῶν στρατιωτῶν, ἔδωκεν αὐτοῖς ὅλως διάφορον ὀργανισμόν, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ εἶδος καὶ τὸν προορισμὸν τῶν ὑλιστῶν τούτων.

Ὠνόμασε λοιπὸν τὸν μὲν λόχον Τσορμπᾶ (φαγητόν, ζωμόν), τὸν δὲ λοχαγὸν Τσορματζῆ (τροφοδότην). Τὴν ἡμιλοχίαν Ὀδᾶ (θάλαμον) καὶ τὸν ὑπολοχαγὸν Ὀδάμπαση· τὸν δὲ ἀνθυπολοχαγὸν Ἀκτσῆ (μάγειρον) καὶ τὸν ὑπαξιωματικὸν Σακκᾶ (νεροφόρον).

Ἔθεσε δὲ καὶ σημεῖα βαθμῶν ἀνάλογα τῶν ὀνομάτων, διότι

ἀντὶ τῆς ἡμισελήνου καὶ τῶν ἀστέρων τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ λοιποὶ τοῦ στρατοῦ, οὗτοι ἔφερον: ὁ μὲν Τσορμπατζῆς ἀργυροῦν λέβητα ἴσον πορτοκαλλίου, ὁ Ὀδάμπασης σάρωθρον ὁ δὲ Ἀκτσῆς πυράγραν καὶ πυρεστίαν, δι' ἀργυρᾶς ἀλύσεως ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ κρεμάμενα· ὁ Σακκᾶς δὲ χάλκινον καδίσκον ὕδατος.

Ὁ Ὀρτάμπασης (χιλίαρχος) ἔφερεν ὅλα τὰ σημεῖα ὁμοῦ χρυσᾶ μικροτέρου μεγέθους καὶ μηλωτήν τινα, ὁμοιάζουσαν τὴν τῶν εὐγενῶν Ἐμίρων, ὁ δὲ Γενιτσάραγας (στρατηγὸς) τὰ αὐτὰ σημεῖα κρεμάμενα διὰ χρυσῆς ἀλύσεως καὶ μηλωτὴν ὁμοίαν σχεδὸν τὴν πολυτέλειαν τῆς τοῦ αὐλάρχου τοῦ Σουλτάνου.

Τὰ τάγματα, ὀρτὰ καλούμενα, ἔφερον αὔξοντα ἀριθμόν, δεικνύοντα συνάμα τὴν ἀρχαιότητα τῆς συστάσεως αὐτῶν· καὶ μέχρι μὲν τοῦ δωδεκάτου Ὀρτᾶ, ὅστις ἦτο ὁ τελευταῖος τῶν κατὰ πρῶτον συστηθέντων, ὠνομάζοντο Ὀτζακλῆ (εὐγενεῖς), διότι πρῶτοι οὗτοι ἔλαβον τὸ προνόμιον τῶν φρουρῶν τοῦ Σουλτάνου· ἀκολούθως δὲ αὐξηθέντος τοῦ σώματος, ἔλαβον καὶ οἱ λοιποὶ διάφορα ἐπιδεικτικὰ ἐπώνυμα, ἀλλὰ κυρίως οἱ Γενίτσαροι ἐκαυχῶντο εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦ Ὀρτά, ὃν πάντοτε μεθ' ὑπερηφανίας ἀνέφερον.

Καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἦτο εἰς τὸ σῶμα δεκτὸς οὐδείς, ἂν μὴ κατετάσσητο ἐκ μικρᾶς ἡλικίας καὶ δόκιμος στρατιώτης, κατόπιν ὅμως, ἐδέχοντο μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐν ταῖς μάχαις καὶ διὰ τοὺς ἀριστεύοντας, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸ σῶμα, καθ' ὃν τρόπον θέλομεν ἐκθέσει ἐν οἰκείῳ κεφαλαίῳ, ὅπερ ἐκαλεῖτο λουτρὸν ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις στρατιωτικοῦ βαπτίσματος.

Ἐνδιαφέρει ἡμᾶς νὰ γνωρίσωμεν προσέτι διάφορα ἔθιμα αὐτῶν, ἂν θέλωμεν νὰ μὴ πτοούμεθα, ὅταν, ἀναγινώσκοντες τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν, ἀπαντῶμεν τὴν λέξιν λέβης, σημαίνουσαν δύναμιν καὶ τὸ ἀπέχεσθαι τοῦ πιλαφίου ἐπανάστασιν.

Οἱ λέβητες λοιπὸν τοῦ φαγητοῦ τῶν Γενιτσάρων ἐθεωροῦντο

ὡς ἀγγεῖα ἱερὰ καὶ σύμβολα τῆς πίστεως τοῦ ὅλου σώματος. Καὶ ἂν μὲν οὗτοι ἔμενον ἐπὶ τῆς ἑστίας, τὸ στόμιον πρὸς τὰ ἄνω ἔχοντες, ἦτο σημεῖον εὐπειθείας καὶ χαρᾶς συνάμα τοῦ σώματος, ὁσάκις δ' ἀνεστρέφοντο ἐπὶ τῆς ἑστίας ἦτο σημεῖον ὅτι τὸ σῶμα ἦτο δυσηρεστημένον καὶ ἐζήτει προνόμια ἢ αὔξησιν μισθοῦ, ὁσάκις δὲ ἀναστρεφομένων τῶν λεβήτων ἐχύνετο τὸ φαγητὸν καὶ ὁ Ἀκτσῆς ἐκτύπα διὰ ῥοπάλου τὸν πυθμένα, οἱ Γενίτσαροι ὤφειλον νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα καὶ εὑρίσκοντο ἐν ἐνόπλῳ ἐπαναστάσει κατὰ τῆς ἐξουσίας, ἥτις ποτὲ δὲν τοὺς κατέβαλε. Δι' αὐτὸ τοῦτο ὁ αὐλάρχης τοῦ Σουλτάνου, πρὶν παρουσιασθῇ τὴν πρωίαν πρὸς αὐτόν, ὤφειλε νὰ ἐρωτήσῃ εἰς ποίαν θέσιν εὑρίσκοντο οἱ λέβητες τῶν Γενιτσάρων, ἵνα μεταβιβάσῃ τὴν εἴδησιν ὡς ἠρεμίαν τῶν καθεστώτων ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου πρὸς ἑτοιμασίαν τῆς ἀμύνης τοῦ Βασιλέως του.

Ἡ ἑστία, Ὀτζάκ, εἶχε καὶ αὕτη τὴν σημασίαν της, διότι οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σῶμα μηδ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου ἐξαιρουμένου, ἂν μὴ ἀναβὰς τὴν ἑστίαν διένειμεν ἐκεῖθεν φαγητὸν καὶ χρήματα τοῖς Γενιτσάροις. Ὀτζακλῆς δὲ ἐλέγετο πᾶς Γενίτσαρος, ὅστις, ἀνδραγαθήσας εἰς τὰς μάχας, δὲν ἐπροβιβάζετο δι' ἔλλειψιν θέσεως καὶ ὡς τοιοῦτος ἐλάμβανε διπλοῦν σιτηρέσιον. Ἀργότερον δὲ τὸ Ὀτζακλῆς περιέπεσε παρὰ τοῖς Τούρκοις εἰς τὴν σημασίαν τοῦ εὐγενοῦς ἐξ αἵματος, καθ' ὅσον, γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἀριστοκράτας δὲν ἔχουσιν εἰ μὴ μόνον τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνδρείων, Ὀτζακλῆς τοῦτο καὶ σήμερον σημαίνει· τὸ δὲ Ἐφένδη καὶ Τζελεπῆ εἰσι τίτλοι διδόμενοι εἰς τὴν προσωπικὴν μόνον θέσιν· ἐξαίρεσις ὑπάρχει διὰ τὸν τίτλον Ἐμίρης, διότι Ἐμίραι εἰσὶν οἱ κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τοῦ Μωάμεθ, οἵτινες καταγίνονται πάντες σχεδὸν εἰς τὰ θρησκευτικὰ ὡς ἀρχηγοὶ τῶν Οὐλεμᾶ, ἱεροσπουδαστῶν, καθὼς οἱ Λευῖται παρὰ τοῖς Ἑβραίοις.

Ἕκαστος Γενίτσαρος ὤφειλε κατ' ἔθιμον νὰ φέρῃ ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ τοῦ δέρματος τὸ σύμβολον τοῦ Ὀρτᾶ, ὅπερ ἦτο

ζῶόν τι ἄγριον, ἰχθὺς ἢ δένδρον, τὸ ὁποῖον ἐκεντᾶτο διὰ βελονῶν, ἐμβαπτομένων εἰς διάλυσιν πυρίτιδος, ἐπὶ τῶν βραχιόνων, τῶν κνημῶν ἢ καὶ τοῦ στήθους, εἰς τρόπον ὥστε καθίστατο ἀνεξίτηλον. Τὸ καταφανέστερον ὅμως σύμβολον ἦτο τὸ χρῶμα τοῦ Σαρικίου, εἴδους δηλ. κιδάρεως διαφοροτρόπως φερομένης· ἐπειδὴ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου οἱ Ὀρτᾶ ἐγένοντο πολλοί, φθάσαντες τοὺς ἑκατόν, τὰ χρώματα τῶν σαρικίων ἐποικίλλοντο ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἐχρωματίζοντο οὕτω συνεχῶς, ἵνα διακρίνωνται, ὥστε πειθόμενοι εἰς τὸν συγγραφέα τῆς Βυζαντίδος, παραδεχόμεθα τριακόσια ὅλα βαφεῖα, ἀποζῶντα διὰ μόνης σχεδὸν τῆς ἐργασίας ταύτης.

Ἐπειδὴ δὲ λόγος περὶ σαρικίων, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ταῦτα ἔφερον ἄνωθεν τὸ σχῆμα παλάμης ἀνεῳγμένης, ἥτις ἦτο ἡ χεὶρ τοῦ Σεχουλ ἰσλάμη Χατζῆ Πεκτάση, τοῦ κατὰ τὸ 1364 πρῶτον εὐλογήσαντος αὐτούς, δι' ἐπιθέσεως τῆς χειρός, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρχηγοῦ των Χαλήλ. Ἡ καθόλου ἐνδυμασία αὐτῶν εἶχε μέν τινας κατ' Ὀρτᾶ παραλλαγάς, ἀλλ' ἦτο ὁμοία ὡς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν μελανόγλαυκον ἐπενδύτην, τὸ κυανοῦν βραχὺ ἐσωφόριον (ἀντερὶ) τὴν πλατεῖαν καὶ βραχεῖαν ἴσγυνον ἀναξυρίδα, τὸ γυμνὸν τῆς κνήμης, τὰ κίτρινα ἢ κόκκινα ἀβαθῆ σανδάλια, τὸ σχῆμα τοῦ σαρικίου καὶ τὰς ἐπαργύρους λαβὰς τῶν ἐντὸς πλατείας ζώνης φερομένων διαρκῶς πιστολίων καὶ μαχαιρῶν.

Ὁ στρατὸς οὗτος ἀπετέλει κατ' ἀρχάς, ὡς ἐῤῥέθη, τὸ ἐκλεκτὸν μόνον πεζικὸν τοῦ κράτους, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1418 ἐσχηματίσθησαν παρὰ τοῦ Μεχμὲτ Σαρῆ βεζύρου καὶ τάγματα ἱππέων ὑπὸ τὰ αὐτὰ ἔθιμα, ἅτινα ὠνομάσθησαν Σπαχῆ Γενίτσαροι καὶ τὰ ὁποῖα προωρίσθησαν ὡς ἔφιππος σωματοφυλακὴ τοῦ Σουλτάνου· ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ εἰς ταῦτα κατετάχθησαν καὶ Τοῦρκοι ἀπ' εὐθείας καὶ πολλῶν προκρίτων υἱοὶ ὡς βαθμολόγοι, οἱ λοιποὶ Γενίτσαροι οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισαν αὐτοὺς ποτὲ ὡς συναδέλφους, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας, θεωροῦντες

ὡς ἀντιζήλους, συνεκρούσθησαν ἀπειράκις μετ' αὐτῶν μέχρις ἐνόπλου ῥήξεως. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱππέων τε καὶ πεζῶν Γενιτσάρων κατὰ τὴν ὁποίαν ἱστοροῦμεν ἐποχὴν τοῦ 1640, εἶχεν αὐξηθῆ εἰς 38 χιλιάδας διηρημένους εἰς 72 Ὀρτάδες πεζῶν καὶ 16 ἱππέων· τινὲς δὲ ἀναφέρουσι διὰ τὸ 1680, 56 χιλιάδας ὅπερ φαίνεται ἀπίθανον καὶ συμπεραίνω ὅτι συμπεριλαμβάνουσι τοὺς Γεϊμὲκ καὶ Τζεράκ, οἵτινες ἦσαν νέοι δόκιμοι οὔτε μισθοδοτούμενοι, οὔτε τρεφόμενοι ὑπὸ τοῦ δημοσίου, ἀλλὰ συντηρούμενοι ὡς παῖδες στρατοῦ παρὰ τῶν γεροντοτέρων, οὓς καὶ ἠκολούθουν πανταχοῦ, ἂν καὶ ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι οἱ νέοι οὗτοι, στασιάσαντες ποτὲ τὸ 1552 κατὰ τοῦ Βαγιαζήτ, παρέσυρον καὶ τοὺς λοιπούς, οἵτινες τὸν ἐξεθρόνισαν, ἀφήσαντες αὐτοὺς νὰ τὸν κρεουργήσωσιν, ἦσαν δηλ. οὗτοι ὅ,τι οἱ παρὰ τοῦ Ἰουστιανοῦ πάλληκες (ἐξ οὗ παράγεται καὶ τὸ παλληκάρι) νέοι δηλ. στρατεύσιμοι ἀκμαῖοι, ὡς δόκιμοι ἀκολουθοῦντες καὶ μὴ λουσθέντες εἰσέτι Γενίτσαροι.

Ἡ νεοσυλλεξία τοῦ σώματος ἐγένετο πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς συστάσεώς του τρόπον, κατατασσομένων δηλονότι τῶν χριστιανῶν αἰχμαλώτων νέων, οὓς ἐτούρκιζον ἢ δι' ἐθελοντῶν ὀρφανῶν παίδων πάσης θρησκείας, οἵτινες ὤφειλον καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ λησμονήσωσι κατατασσόμενοι, οἱ δὲ ἴτςὀγλὰν ἦσαν οἱ παρὰ τῶν γερόντων Γενιτσάρων υἱοθετούμενοι παῖδες, οὓς συνήθως ἐλάμβανον ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας καὶ οἵτινες, μένοντες διαρκῶς παρ' αὐτοῖς, εἶχον δικαίωμα κληρονομίας τῆς τε περιουσίας καὶ τῆς ἐν τῷ σώματι θέσεως. Ἐπειδὴ ὅμως οὗτοι ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τέκνα ἔκθετα, ἡ ἐπωνυμία ἴτσ-ὀγλάν, ἥτις δηλοῖ μικρὸς ἀνήρ, περιέπεσεν ἀκολούθως εἰς ὑβριστικὴν σημασίαν.

Ὁσάκις ὅμως ὁ πόλεμος ἐβράδυνεν ἢ δὲν παρῆγε νεοσυλλέκτους, τότε οἱ Γενίτσαροι, περιφερόμενοι ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἥρπαζον τὰ τέκνα τῶν χριστιανῶν καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς αὐθαιρέτου νεοσυλλεξίας ἐκαλεῖτο παιδομάζωμα.

Τοῦ σώματος τούτου ἀπειράκις ἐν ταῖς μάχαις διαπρέψαντος, ἡ ἱστορία ταὐτίζεται μετὰ τῆς δόξης τοῦ ὀθωμανικοῦ ἔθνους καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ὅσοι περὶ Γενιτσάρων ἰδίως ἔγραψαν δὲν διεφιλονίκησαν ὅτι, μόνον ἀφ' ὅτου οἱ χριστιανοὶ ἔλαβον μέρος ὑπὲρ τῶν Τούρκων ὡς Γενίτσαροι, τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ἐδοξάσθη, καταστραφέντων δὲ τούτων, συγκατεστράφη καὶ ἡ δόξα τοῦ ἔθνους. Ἐκτὸς ὅμως τῆς Γενικῆς Ἱστορίας τοῦ ἔθνους, ἕκαστος Ὀρτᾶ εἶχε καὶ τὴν μερικὴν τῶν ἀνδραγαθημάτων αὐτοῦ ἱστορίαν, παραδιδομένην διὰ ζώσης ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ἡ δὲ μᾶλλον περιεργοτέρα λέγεται ἡ τοῦ ἑξηκοστοῦ πρώτου Ὀρτᾶ τοῦ κατὰ τὸ 1410 ἐξ Ὀτζακλίδων καταρτισθέντος καὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνδρες ἐλάμβανον διαρκῶς δέκα τρία μηνιαῖα μισθὸν κατ' ἔτος καὶ ἡ τοῦ 65^{ου}, ἥν, χάριν περιεργείας, ἀναγράφομεν. Ὁ Ὀρτᾶς οὗτος, τοῦ ὁποίου ἀρχηγὸς ἦτο Δαοὺτ τις χιλίαρχος, συνετέλεσεν εἰς τὸν κατὰ τὰ 1622 φόνον τοῦ δυστυχοῦς Ὀσμάν, τοῦ ὁποίου Γενίτσαρός τις ὀνόματι Ἀλτυτζόγλους ἀπέκοψε τὸ ὠτίον καὶ ἔπεμψε τῇ μητρὶ αὐτοῦ· διὰ τὸ ἀνουσιούργημα τοῦτο οἱ Γενίτσαροι διέλυσαν τὸν Ὀρτᾶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀριθμὸς ἔμενε κενὸς μέχρι τέλους· καθ' ἑκάστην δὲ τετάρτην, ἥτις ἦτο ἡμέρα ἀφιερωμένη διὰ τοὺς θανόντας καὶ αἰχμαλώτους, οὓς ἕκαστος Ὀρτᾶς ἐμνημόνευεν, ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ γραφείου ἔκραζεν ἀλτὶ-μπές! 65· εἷς δὲ ἀξιωματικὸς ἀντεφώνει Γερὲ-μπὰτ-σὺν δηλ. ἐρρέτω· καὶ οἱ λοιποὶ ἐφώνουν ἀμήν.

Τὰ κατὰ καιροὺς ῥηθέντα ἀνδραγαθήματα τῶν Γενιτσάρων, χορηγοῦντα αὐτοῖς προνόμια ἐπὶ προνομίων, κατέστησαν τὸ σῶμα τοσοῦτον ἔνδοξον, ὥστε ἀπὸ τοῦ 1545 καὶ ἐντεῦθεν πάντες οἱ Σουλτάνοι κατεγράφοντο Γενίτσαροι μὲ βαθμὸν Τσορμάτζῆ εἰς ἕνα τῶν ἱστορικωτέρων Ὀρτάδων, ὤφειλον δὲ μάλιστα, προσερχόμενοι κατὰ μῆνα μὲ τὴν στολὴν τοῦ σώματος, νὰ λαμβάνωσι τὸν μισθόν, ὃν πολλαπλασιάζοντες διένειμον τοῖς στρατιώταις καὶ ἀνεχώρουν ἀνευφημούμενοι. Ὀλίγοι δὲ

ἀπὸ τοῦ 1450 μέχρι τοῦ Ἠμβραὴμ ἐγένοντο Βεζύραι, μὴ ὄντες Γενίτσαροι· ἐκ τοῦ βαθμοῦ δὲ τοῦ Γενιτσάραγα εἰς τὸν τοῦ Βεζύρου προαχθέντες ἱεραρχικῶς ἀναφέρονται ὑπὸ τοῦ Χάμερ οἱ ἑξῆς. Καδὺκ τὸ 1477, Μιζὶχ 1580, Σιαβοὺζ τὸ 1586, Χασὰν τὸ 1603, Χουσεῒν τὸ 1621, Δαοὺτ τὸ 1622, Δερβὺς τὸ 1623, Χοσλὲβ τὸ 1625, Καρὰ Μουσταφὰς τὸ 1641, καὶ οὗτοι μέχρι τῆς ἐποχῆς, ἣν ἱστοροῦμεν, βραδύτερον δὲ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ μέχρι τοῦ τελευταίου Χουσεῒν Πασσᾶ.

Προϊόντος τοῦ χρόνου, τὸ παντοδύναμον τοῦτο σῶμα ἔθεσε χεῖρα ἐπὶ τὰ ἐσωτερικά, ὡς οἱ πραιτοριανοὶ τῆς Ῥώμης. Καὶ τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν περιωρίσθη εἰς τὸ ἐπιβάλλειν Βεζύρας τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοῦ καὶ ζητεῖν προνόμια καὶ μισθοὺς ἐκτάκτους, ἀλλὰ κατόπιν ἔφθασεν εἰς θέσιν νὰ ἐκθρονίζῃ αὐτοκράτορας καὶ ἐνθρονίζῃ ἄλλους, κατὰ τὸ δοκοῦν καὶ νὰ σφάζῃ πολλάκις τοὺς ἐκθρονιζομένους, ἵνα μὴ προσβληθῇ ὁ νόμος τοῦ Μωάμεθ κελεύων, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ὕπαρξις δύο ἐνταυτῷ ἐστεμμένων κεφαλῶν εἰς τὸ αὐτὸ κράτος.

Τὸ καθ' ἡμᾶς, μὴ θέλοντες νὰ ἐκτροχιασθῶμεν πολύ, ἀναφέροντες λεπτομερείας τῶν κατὰ καιροὺς ἐκθρονισθέντων καὶ φονευθέντων Σουλτάνων παρὰ τοῦ σώματος τούτου, παραθέτομεν ἁπλῶς τὰ ὀνόματα αὐτῶν πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ κεφαλαίου τούτου ὡς ἑξῆς.

Κατὰ τὸ	1552	ἐξεθρονίσθη παρ' αὐτῶν	καταχρεουργηθεὶς ὁ Σουλτὰν Βαγιαζήτης.
»	1596	»	ἐξευτελισθεὶς ὁ Σουλ. Μουρὰτ Γ'
»	1622	»	καθεσθεὶς ἐπὶ ψωραλαίου ὄνου Ὀσμὰν ὁ Β'
»	1630	»	καταχρεουργηθεὶς ὁ Μουςαφᾶς Γ'
»	1639	»	φονευθεὶς ὁ αἱμοχαρὴς Μεχμὲτ Δ'.

Καὶ ταῦτα μέχρι τῆς ἐποχῆς ἣν ἱστοροῦμεν, μετὰ τούτους δὲ ὁ Ἠμβραήμ, ὁ Ἀχμὲτ Δ'. ὁ Σουλεϊμὰν Γ'. καὶ τελευταῖος ὁ Μπαϊρακτάρης ἔπεσαν θύματα τῆς τῶν Γενιτσάρων στάσεως.

Τέλος ὅμως κατέστρεψεν αὐτοὺς ὁ Σουλτάνος Μαχμούτ, διότι, θελήσαντας αὖθις νὰ στασιάσωσι τὴν 8 Μαΐου 1826, τοὺς ἐνέκλεισεν εἰς τοὺς στρατῶνας, συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ γαμβροῦ του Γενιτσάραγα Χουσεῒν πασσᾶ καὶ πολιορκήσας δι' ὀγδοήκοντα χιλιάδων τακτικοῦ στρατοῦ, τοὺς κατεκεραύνωσε διὰ μύδρων καὶ ὀβουζίων τοσοῦτον ἐπιτυχῶς, ὥστε μετὰ τρεῖς ὅλας ἡμέρας εὑρέθησαν διὰ μιᾶς φονευμένοι καὶ βαρέως πληγωμένοι εἴκοσι ἓξ χιλιάδες, ἐκτὸς τῶν εἰς τὰς συνοικίας μεμονωμένως κρεουργηθέντων καὶ πνιγέντων.

Τοσαύτη δὲ ἐντελὴς ὁμολογεῖται ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἡ ἐπιτυχία, ὥστε ὅταν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Σουλτάνος ἠρώτησε τὸν γαμβρόν του Χουσεΐν.

— Πόσοι ἔμεινον;

— Ὁ δοῦλός σου μόνος, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ὡς ἀρχηγός των, καὶ παρέδωκε τὴν σπάθην του ἵνα φονευθῇ· ἀλλ' ὁ Σουλτάνος διώρισεν αὐτὸν μέγαν βεζύρην πρὸς ἀμοιβήν.

Τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος τούτου δικαίως οἱ Τοῦρκοι μεγιστᾶνες θεωροῦσιν ὡς τρόπαιον τῆς εὐτυχίας των· οἱ ὑποτελεῖς ὅμως λαοὶ ἔχουσιν ἐπίσης λόγον νὰ τὴν θεωρῶσιν ὡς ἐθνικὴν συμφοράν· διότι τὸ σῶμα τοῦτο, κατασταθὲν κράτος ἐν κράτει, παρέλυε τοσοῦτον τὸ κέντρον τῶν Τούρκων, ὥστε ἂν ἐξηκολούθει ἐπ' ὀλίγον εἰσέτι, τὸ ἔθνος τῶν ὀσμανλίδων, διαιρεθὲν εἰς δύο ἀλληλομαχούσας μερίδας, ἤθελε τάχιστα ἢ ἀναγκασθῇ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῶν ὑποτελῶν, ὑψοῦν αὐτοὺς εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἰσότητος, ἢ ἤθελε διαλυθῆ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη, ἢ ἐπὶ τέλους ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη, μὴ ἀνεχομένη τὴν κατάστασιν ταύτην, πρὸ πολλοῦ ἤθελεν ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ χάρτου φυλὴν τοσοῦτον ἐξαχρειωθεῖσαν καὶ μὴ δυναμένην ν' ἀντισταθῇ κατὰ τῶν ἐκ τῆς ἄρκτου φόβων της.

Τὰ δεινὰ ἄλλως τε, τὰ ὁποῖα ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Βυζάντιος ἀναφέρει ὅτι ἔπασχον οἱ χριστιανοὶ ἐκ τῶν Γενιτσάρων, ἦσαν ἀσήμαντα, παραβαλλόμενα πρὸς τὴν ὑπεράσπισιν, ἣν

παρεῖχον οὗτοι κατὰ τῆς τουρκικῆς κακοδιοικήσεως, πολλάκις ἁρπάσαντες τῶν χειρῶν τῆς ἐξουσίας προστατευομένους χριστιανούς, μεθ' ὧν πλεῖστοι συνεδέοντο συγγενικῶς· ἂν δὲ ἐφορολόγουν ἐνίοτέ τινας πλουσίους τσορκοφίλους, ἡ φορολογία αὕτη ἦτο μηδαμινὴ ἀπέναντι τῶν μετὰ ταῦτα Εὐρωπαϊκῷ τῷ τρόπῳ ἐπιβληθεισῶν ἀπείρων φορολογιῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Καὶ τέλος ὁ γράφων περὶ Τούρκων καὶ χριστιανῶν συνάμα, δὲν ὀφείλει νὰ κρύπτῃ τὴν ἀλήθειαν, διατεινόμενος ὅτι οἱ Γενίτσαροι ἐγένοντο θρασεῖς πρὸς κακὸν τῶν ὑποτελῶν, ἀλλὰ πρὸς καταστροφὴν τῆς δεσποζούσης φυλῆς, διότι τὰ πράγματα λόγων οὐ χρῄζει. Εἶναι δὲ πολλαχῶς βεβαιωμένον ὅτι οἱ Γενίτσαροι, καί τοι τουρκιζόμενοι, οὐδέποτε ἠγάπησαν εἰλικρινῶς τοὺς Τούρκους καὶ οὐδέποτε ἐλησμόνησαν τὴν χριστιανικὴν καταγωγήν των ὡς ἦτο φυσικόν· ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς Ἀθήνας.

Ἡ μήτηρ τῆς Βασιλικῆς, τρέχουσα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τῆς ἁρπαγῆς τῆς θυγατρός της ἀπὸ τοῦ Καδῆ πρὸς τὸν διοικητὴν καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τοὺς δημογέροντας, μὴ αἰσθανομένη οὐδὲ τὰ ἐν τῇ πόλει συμβάντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, κατέπεσε τὸ ἑσπέρας βαρέως ἀσθενοῦσα καὶ μεμονωμένη εἰς τὸν οἶκόν της ἔτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ὁ ἱερεὺς Θεόφιλος, περιερχόμενος πρὸς παρηγορίαν τὰς οἰκίας τῶν πολιτῶν, μόλις κατὰ τὸ ἑσπέρας ἔμαθε τὴν θέσιν τῆς δυστυχοῦς, εἰδοποίησε τὸν πλησίον κατοικοῦντα δημογέροντα Μακώλα νὰ πέμψῃ τὴν ὑπηρέτριάν του πρὸς αὐτήν, ἀναισθητοῦσαν ἤδη· ἡ ὑπηρέτις ἔφθασεν ἐν τάχει καὶ μόλις τὴν πρωίαν κατώρθωσε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἀσθενῆ εἰς τὰς αἰσθήσεις της.

— Πῶς εἶσαι, καλή μου Γεωργούλα, εἶπε πρὸς αὐτήν, δὲν πίνεις ὀλίγον ζωμόν, τὸν ὁποῖον σοῦ στέλλει ὁ ἀφέντης;

— Μὴ ἐρωτᾷς, καλή μου, πῶς εἶμαι, γνωρίζεις νὰ μοῦ εἰπῇς ποῦ εὑρίσκεται τὴν ὥραν ταύτην ἡ Βασιλική μου; αὕτη εἶναι ἡ μόνη τροφή, ἣν θέλω νὰ λάβω.

— Ἄφες τὴν τύχην νὰ τρέχῃ τὸν δρόμον της, προσέθηκεν ἡ γραῖα ὑπηρέτις· τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ οὐδεὶς δύναται νὰ τὰ ἐμποδίσῃ· ποῖος ἠξεύρει ἂν δὲν γίνῃ Βεζύραινα ἢ σύζυγος κανενὸς μεγάλου πασσᾶ νὰ εὐτυχίσῃ καὶ σέ· πάρε τώρα ὀλίγον ζωμὸν καλή μου, διότι εἶσαι πτωχὴ καὶ ἔχεις ἀνάγκην δυνάμεως διὰ νὰ φροντίσῃς τὸν οἶκόν σου καὶ ἔλπιζε εἰς τὸν μεγαλοδύναμον.

— Σύζυγος πασσᾶ λέγεις; ἀλλὰ τοῦτο θὰ εἰπεῖ τούρκισσα· καὶ προτιμῶ, πρὶν ἀκούσω τὸ αἰσχρὸν τοῦτο ἐπίθετον, νὰ εὕρω τὸν σύζυγόν μου εἰς τὸν ᾄδην, νὰ τὸν εἰδοποιήσω τοὐλάχιστον ὅτι ἐγὼ τὴν ἀφῆκα, καθὼς μοὶ παρήγγειλε, χριστιανήν· ἀλλ' ὄχι, χιλιάκις ὄχι — ἡ Βασιλική μου ἀνετράφη μὲ τὴν ἔχθραν τῶν τούρκων εἰς τὸ στῆθος καὶ δι' ὅλους τοῦ κόσμου τοὺς θησαυροὺς δὲν θὰ θελήσῃ νὰ τουρκίσῃ· ἀδύνατον, ἀδύνατον!

— Καλέ, ἀδελφή μου, ἀπήντησεν ἡ γραῖα, μήπως νομίζῃς ὅτι ἔχει ἀνάγκην νὰ τουρκίσῃ; δὲν βλέπεις τὴν Καδίνα μας πόσαις λειτουργιαῖς στέλλει εἰς τὴν Παναγίαν καὶ πόσαις φοραῖς κράζει τὸν παππᾶ Θεόφιλον εἰς τὸν οἶκόν της, ἐν γνώσει τοῦ Καδῆ, ὅστις γελᾷ ὅταν τὰ ἀκούῃ; Μία ἔξυπνη γυναῖκα παιδί μου, πόσα δὲν κατορθώνει.

— Εἴθε, εἶπεν ἡ Γεωργούλα, ἀναστενάξασα βαθέως, ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἄτυχος, διότι ἂν εἶχον τύχην, θὰ ἔζη ὁ σύζυγός μου καὶ δὲν θὰ ἥρπαζον τὴν κόρην μου· ὢ! ἡ δυστυχής! φρίττω συλλογιζομένη τὴν ὥραν ἐκείνην, ὁποῦ οἱ ἄγριοι σκῦλοι ἐκύκλωσαν τὸ σπῆτί μου καὶ ἠρώτουν ποῦ εἶναι ἡ Γκιουζὲλ Βασιλικό· ἐγὼ ἡ πτωχὴ ἐνόμιζα ὅτι ζητοῦν καμμίαν τούρκα Γκιουζὲλ καὶ τοὺς ἔλεγα ὅτι ἐδῶ κάθηνται χριστιανοί.

— Χριστιανοὶ βέβαια, μοῦ εἶπεν ὁ μεγάλος σκῦλος μὲ τὰ πιστόλια εἰς τὸ σελάχι καὶ ἔδραξε τὴν Βασιλική μου ἀπὸ τὸ χέρι, ὅταν ἐσηκώθη νὰ ἴδῃ τί τρέχει· ἐγὼ ἡ μαύρη ἐφώναξα, ἀλλὰ μὲ ἀνασκέλωσε εἰς τὸν ἀργαλιὸ ὁ σκῦλος καὶ μετὰ πολλὴν ὥραν συνῆλθα ἀπὸ τὸν κτύπον· δὲν ἀπέθνησκα ἔκτοτε;

διατί ζῶ ἀκόμη; Βασιλική μου! θέλω ν' ἀποθανω πρὶν μάθω ὅτι εἶσαι τούρκα. Καὶ λέγουσα ταῦτα ἐπανέπεσεν ἀναίσθητος.

— Ἡ ὑπηρέτις ἀπελπισθεῖσα ἔδραμε πρὸς τὸν ἱερέα, ὅστις ἐλθὼν εὗρεν αὐτὴν σχεδὸν ψυχοῤῥαγοῦσαν, ἔπραξεν ὅτι ἠδυνήθη ἵνα τὴν ἐπαναφέρῃ καὶ μετὰ πολλὴν ὥραν συνελθοῦσα ἡ ἀσθενὴς μὲ γαλήνιον τὴν φυσιογνωμίαν·

— Ἐξομολόγησον τὴν δούλην σου, πᾶτερ, εἶπε πρὸς τὸν ἱερέα.

Ὁ ἱερεὺς ἔθεσεν ἐπ' αὐτῆς μικρὸν σταυρὸν καὶ τὸ περιτραχήλιόν του, ἐψιθύρισε τὴν εὐχὴν καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τὴν ἀσθενῆ·

— Ἐλπίζω ὅτι ὁ Θεὸς θέλει σώσει σὲ καὶ τὴν θυγατέρα σου, εἶπε. Ἔχεις τι νὰ εἴπῃς πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ὑψίστου;

— Ναί, πᾶτερ, εἶμαι ἁμαρτωλὴ πλέον πάσης ἄλλης, ἀλλ' ἀποθνήσκω εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου· ἄν που ἴδῃς τὴν θυγατέρα μου, εἰπὲ αὐτῇ, ὅτι ἐὰν δι' οἱανδήποτε δόξαν τοῦ κόσμου, μεταβάλῃ θρησκείαν, τὴν καταρῶμαι καὶ τὴν περιμένω ἐντὸς τοῦ ἔτους εἰς τὸν ᾄδην, νὰ δώσῃ λόγον πρὸς τὸν πατέρα της...

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἡ μήτηρ, ἔπεσεν αὖθις ἀναίσθητος ἐπὶ τῆς ἀχυρίνης στρωμνῆς της, ἵνα κοιμηθῇ τὸν αἰώνιον ὕπνον· τότε δὲ ἡ γραῖα ὑπηρέτις παρετήρησεν, ὅτι ἡ ἀσθενὴς εἶχε μέγα τι ἐξόγκωμα ἐπὶ τοῦ ὄπισθεν τοῦ κρανίου μέρους, ὅπερ βεβαίως ἔφερε τὸν θάνατον.

— Εἶναι τὰ πάντα περιττὰ πλέον, εἶπεν ὁ ἱερεὺς ἀπομακρυνθεὶς δακρύων· εὑρὼν δὲ καθ' ὁδὸν τὸν γέροντα Μακώλαν, ἐρχόμενον εἰς τὸν οἶκον τῆς θανούσης·

— Εἶναι ἀδύνατον, εἶπε, τοιαύτη γενναία φυλὴ νὰ μὴ ἀναστηθῇ ταχέως· ἡ γυνὴ αὕτη μ' ἐνέπλησε σήμερον ἀθυμίας καὶ ἐλπίδος συνάμα, διότι ἀπέθανεν ἐπ' ἀκριβῶς ὡς ἀρχαία Σπαρτιᾶτις καὶ ἂς ἔλθωσιν οἱ φράγκοι νὰ ἴδωσιν, ἂν τριῶν αἰώνων κτηνώδης δουλεία ἠδυνήθη νὰ μᾶς ἐξανδραποδίσῃ ὡς

διατείνονται οἱ ἠλίθιοι· τοιαύτας ἡρωΐδας μόνον ἡ ἡμετέρα ἱστορία ἀναφέρει καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἔθνους, ἂν ἡ μνήμη δὲν μὲ λανθάνῃ.

Ἀλλὰ τὸ θῦμα τοῦτο δὲν ἦτο τὸ μόνον τοῦ παιδομαζώματος· τέσσαρες ἀλληλοδιαδόχως μητέρες, παθοῦσαι τὸ σῶμα καὶ τὰς φρένας, ἀπέθανον ἐκ τῆς λύπης καὶ τῶν κακώσεων καὶ ἔμελλον νὰ ταφῶσι τὴν ἐπομένην, πρὸς δόξαν τοῦ Μωάμεθ. Οἱ ἱερεῖς πάντες καὶ πλέον τῶν ἄλλων ὁ δημοτικὸς Θεόφιλος, τρέχων μετά τινων δημογερόντων ἀπὸ οἴκου εἰς οἶκον, ποῦ μὲν ἐπαρηγόρει τοὺς ἀπαρηγορήτους, ποῦ δ'ἐξομολογῶν τοὺς θνήσκοντας καὶ ἀλλαχοῦ κενώνων τὸ πτωχὸν αὐτοῦ βαλάντιον πρὸς ἀνακούφισιν ἐνδεῶν, κατεγίνετο μέχρι βαθείας νυκτός, ἀλλὰ τὸ τραῦμα ὑπῆρξε δεινὸν καὶ ὑπεράνθρωπος ἀπῃτεῖτο δύναμις.

Ὁ φρούραρχος τῆς πόλεως μαθὼν τὰ συμβάντα, ἀπηγόρευσε τὴν σύγχρονον καὶ ἐν ἡμέρᾳ ταφὴν τῶν θανουσῶν, διατάξας νὰ ταφῶσι μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ διαλειμμάτων, ἐκ φόβου μὴ ἐπαναληφθῶσιν ἐκ τοῦ πένθους αἱ δυσάρεστοι σκηναί. Οἱ δημογέροντες Βενιζέλος καὶ Χαλκοκονδύλης ὑπεχρεώθησαν νὰ μείνωσιν ἐντὸς τοῦ οἴκου των, καὶ οἱ ἱερεῖς εἰδοποιήθησαν νὰ ψάλωσι τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ναὸν τοῦ νεκροταφείου· ἐξαίρεσις δὲ ἐγένετο μόνον διὰ τὴν χήραν Ζαρλῆ, ἧς ἡρπάγη ὁ μονογενὴς υἱός, καὶ ἡ ὁποία ἀπέθανεν ἀπόπληκτος.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης μετεκομίσθη τὸ λείψανον αὐτῆς εἰς τὸν παρὰ τὴν βορειανατολικὴν πύλην τοῦ φρουρίου ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου Κυρίτζη· τὸ φέρετρον ἐκρατεῖτο κατὰ τὴν τότε συνήθειαν παρὰ τῶν συγγενῶν μέχρι τοῦ τάφου· οἱ πολῖται σχεδὸν ἅπαντες ἠκολούθησαν τὴν κηδείαν, ἐπιστρέψαντες, ὡς καὶ σήμερον, εἰς τὸν οἶκον τῆς θανούσης, πλὴν τῶν γυναικῶν, αἵτινες κατὰ τὴν συνήθειαν ἔμεινον κλαίουσαι ἐπὶ τοῦ τάφου καὶ ἄσιτοι μέχρις ἑσπέρας, ἐπέστρεψαν δὲ φέρουσαι ἑκάστη ἐπὶ τῆς ζώνης ἓν ἄνθος ἐκ τῶν κοσμησάντων τὴν νε-

κρὰν συγγενῆ, ὅτε αἱ φίλαι οἰκογένειαι ἐκόμισαν τὴν πανηγυρητικὴν τράπεζαν, εἰς ἣν ἐθεωρεῖτο κακὸν νὰ φάγωσιν ἄλλοι παρὰ τοὺς μείναντας ἐπὶ τοῦ τάφου συγγενεῖς καὶ φίλους.

Τὰ τριήμερα καὶ τὰ τεσσαρακονθήμερα μνημόσυνα ἐγίνοντο, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Τὰ μοιρολόγια ὅμως, διὰ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον ἐξ ἐπαγγέλματος γυναῖκες, δυνάμεναι ν' ἀποσπῶσι τὰ δάκρυα καὶ τοῦ ἀπαθεστέρου ἀκροατοῦ, καθίστων τραγικὴν πάντοτε τὴν σκηνήν. Αἱ συγγενεῖς, παροτρυνόμεναι ὑπὸ τῶν τεχνιτριῶν διὰ προσπεποιημένων λυγμῶν καὶ καταλλήλων ᾀσμάτων, κινούμεναι καὶ ὑπὸ τῆς ἰδίας λύπης, ἀπέσπων τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἔτυπτον τὸ στῆθος καὶ τὴν κεφαλὴν τοσοῦτον βιαίως, ὥστε πολλάκις ἀναίσθητοι ἐσύροντο ἐκεῖθεν πρὸς θρίαμβον τῶν μοιρολογητριῶν, τῶν ὁποίων ἐθαυμάζετο τότε ἡ τέχνη παρ' ἁπάντων· τὴν συνήθειαν ταύτην, περὶ ἧς πολλοὶ ἔγραψαν, μετέφεφερον εἰς τὴν Ἀνατολὴν οἱ Ἀσιανοί, διότι καὶ παρὰ τοῖς Μωαμεθανοῖς ὑφίσταται ἡ τῶν Μεβλεήδων θρησκευτικὴ ὄρχησις, συνισταμένη εἰς τὸ ᾄδειν, χορεύειν καὶ τύπτειν τὸ σῶμα μέχρις ἐξαντλήσεως τῶν δυνάμεων. Καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς τὸ τύπτεσθαι διὰ καλάμων καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις τὸ μένειν τὰς συζύγους ἐπὶ τοῦ τάφου ἐπὶ ἡμέρας ὁλοκλήρους καὶ κακοποιεῖσθαι ὑφίσταται εἰσέτι· παρ' ἡμῖν δὲ οἱ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἰδίως οἱ τῶν Ψαρῶν, Μιτυλήνης, Σάμου καὶ Σμύρνης κάτοικοι, εἰσὶ θιασῶται τῶν βασάνων τούτων καὶ σήμερον ἀκόμη, ἀλλ' ὄχι βεβαίως, ὡς εἰς προγενεστέραν ἐποχήν. Αἰγυπτιακῆς ὡσαύτως ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς εἶναι καὶ τὸ ἔθος τοῦ ῥίπτειν πήλινα ἀγγεῖα ἐκ τῶν θυρῶν, ὅπερ τότε ἐγίνετο οὐχὶ ἐκ τῆς θύρας τοῦ θανόντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ὅλων τῶν σχετικῶν οἰκιῶν, εἰς ἃς ὑπετίθετο ὅτι ἔπιέ ποτε ὕδωρ ὁ ἀποθανών· τὸ ἔθιμον τοῦτο τῶν Αἰγυπτίων ὑφίσταται καὶ σήμερον εἰς τὰς ἐπιδημίας, τῷ φόβῳ τῆς διαδόσεως τοῦ νοσήματος εἰθιζόμενον ἐκεῖ.

Τὴν δ' ἐν τοῖς νεκροταφείοις σκηνὴν τοῦ πρώτου Σαββά-

του τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, γράφει ὁ κατὰ τὸ 1694 ἰδὼν τὰς Ἀθήνας Βερνάρδος, δὲν θὰ ἠδύνατο οὐδ' αὐτὸς ὁ Αἰσχύλος νὰ περιγράψῃ. — Φαντασθῆτε, λέγει, ὁλόκληρον τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν μετοικοῦσαν, μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν νηπίων, εἰς τὸ νεκροταφεῖον, διῃρημένην δὲ καθ' ὁμάδας καὶ κλαίουσαν ἅπασαν ἐπὶ τῶν τάφων, τὰς γυναῖκας ἀνασπώσας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, τὰς ἐξ ἐπαγγέλματος μοιρολογητρίας μεταφερομένας ἀπὸ θέσεως εἰς θέσιν, ὅπως ἐξάψωσι τὴν λύπην τῶν κλαιουσῶν, τοὺς ἱερεῖς γοργῷ τῷ βήματι ἀπὸ τάφου εἰς τάφον δίδοντας κατανυκτικὰς εὐχάς, τὰ μικρά, θρηνοῦντα ἐπίσης, χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὸν λόγον, ἀλλὰ κατὰ συμπάθειαν, τοὺς ἄνδρας ὅλους κατηφεῖς καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δακρύοντας καὶ τούτους, ἐργάτας τινὰς ἀσεβῶς ἀνασκάπτοντας τάφους πρὸς εὕρεσιν ὀστέων, τοὺς νέους θρήνους τῶν συγγενῶν εἰς τὴν θέαν τούτων, καὶ λαμβάνετε ἀμυδρὰν ἰδέαν τοῦ θεάματος, ὄχι ὅμως ἐντελῆ· ἀλλὰ μήπως ἤρκει τοῦτο; τὸ ἑσπέρας ἡ πόλις παρίστα τὴν ἱστορουμένην κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, διότι οἱ συγγενεῖς τῶν ἀπὸ τριετίας θανόντων, οἵτινες ἐξέβαλον τὰ ὀστᾶ, ὤφειλον, διὰ τελευταίαν φορὰν τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, νὰ θρηνήσωσι μέχρι μεσονυκτίου, ὅπου συνερχόμενοι καὶ οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς παρέσυρον οὕτως ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν πόλιν ἅπασαν εἰς δέκα ἢ δεκαπέντε οἰκίας καὶ οἱ θρῆνοι ἤρχιζον ἐκ νέου, ἀποτελοῦντες φοβερὸν τὸ ἄκουσμα, ἕνεκα τῆς νυκτερινῆς σιγῆς· ἔπρεπε δὲ νὰ παρέλθῃ ἀρκετὸν μέρος τῆς νυκτός, μέχρις οὗ ἡ ἐπελθοῦσα πρωία εὕρῃ τοὺς πάντας νεκροὺς μᾶλλον ἢ κοιμωμένους, ἐκ τοῦ καμάτου καὶ τῶν θλιβερῶν ἀναμνήσεων.

Ἀλλὰ τὰ κόλυβα τὰ ἐλησμονήσαμεν, μὴ νομίσητε δὲ ἀναγνώστριαί μου, ὅτι τὰ κόλυβα δὲν ἔχουν καὶ αὐτὰ τὸ ἱστορικόν των ἀκανθάκι, καθότι διὰ τὰ εὐλογημένα αὐτὰ κόλυβα, τὸ 1780 οἱ ἐν ἁγίῳ Ὄρει μοναχοὶ ἤρισαν σπουδαίως, τῶν μὲν διατεινομένων ὅτι κατὰ Σάββατον ἔδει ταῦτα γίνε-

σθαι, τῶν δὲ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν· τοσαύτη δὲ ἐγένετο ἔρις, ὥστε τῶν πρώτων ἰσχυσάντων, διακόσιοι ἀντιφρονοῦντες καλόγηροι ἐσφάγησαν, ριφθέντες εἰς τὴν θάλασσαν, ὀνομασθέντες Κολυβισταί, διότι ἤθελον νὰ τρώγωσιν εἰς πᾶσαν ἡμέραν κόλυβα καὶ ὄχι κατὰ Σάββατον μόνον, ὅπερ εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ ἔσωσε, διότι ἀμφιβάλλω ἂν οἱ ἄνδρες ἤθελον ἐπιτρέψει τὸ εἰς ἄλλας ἡμέρας ταῦτα γίνεσθαι.

Μετὰ τὴν ταφὴν τῶν θυμάτων τοῦ παιδομαζώματος, ὁ Μωλᾶς, διδάσκαλος τοῦ ἐν Μενδρεσὲ σχολείου τῶν τουρκοπαίδων, μαθὼν τὰ ἐν τῷ δυτικῷ ναῷ συμβάντα τῆς ἀποκρύψεως τῶν παίδων, ἀνέφερε τοῦτο πρὸς τὸν διοικητήν, ὅστις, ἔξαλλος ἀπὸ θυμοῦ γενόμενος, διέταξε τὴν φυλάκισιν τοῦ δυτικοῦ ἱερέως· ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος, εἰδοποιηθείς, κατέφυγεν εἰς τὸ ἐν Πειραιεῖ γαλλικὸν πρακτορεῖον, ὁ δὲ πλοίαρχος τῆς ἐκεῖ σταθμευούσης κορβέτας ἀνελθὼν ἔπεισε τὸν διοικητὴν ν' ἀναστείλῃ τὴν διαταγήν, δικαιολογηθείς, ὅτι ἐκ θρησκευτικῆς μᾶλλον φιλανθρωπίας ἐγένοντο ταῦτα καὶ παρεκάλεσε μάλιστα νὰ παραδώσῃ πρὸς αὐτὸν τὴν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἣν πρὸ καιροῦ ὁ Βεζύρης ἐγγράφως εἶχεν ὑποσχεθῆ πρὸς τοὺς πρέσβεις τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Βενετίας. Λαβὼν δὲ τὴν ὑπόσχεσιν, δὲν παρέλειψε νὰ δωρήσῃ τῷ διοικητῇ ὡραῖον ζεῦγος γαλλικῶν πιστολίων τῆς ἐποχῆς.

Ὁ διοικητής, εὑρὼν κατάλληλον τὸ πεδίον τῆς ἐκδικήσεως, ἔγραψε πάραυτα πρὸς τὸν ἀπὸ πολλοῦ κλινήρη ἀρχιερέα, ὅτι τῇ διαταγῇ τοῦ βεζύρου ἐκδοθείσῃ τῇ ῥαδιουργίᾳ τοῦ Λουδοβίκου, ὤφειλε νὰ παραδώσῃ τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου πρὸς αὐτόν, διισχυριζόμενον ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου Ντεβὶν τὸ 1273.

Τὸ πρᾶγμα διεκοινώθη ταχέως εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐνῷ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, πρὸ πολλοῦ ἔρημον οὖσαν, οὐδεὶς ἐπεσκέπτετο, τότε οἱ περισσότεροι τῶν κατοίκων ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ τὴν λειτουργήσωσι. Μία δὲ γραῖα, μείνασα τὴν παρα-

μονὴν τοῦ Σαββάτου ἐκεῖ, εἰσελθοῦσα ἀπὸ πρωίας εἰς τὴν πόλιν, διεκοίνωσεν, ὅτι εἶδε κατ' ὄναρ τὸν ἅγιον Διονύσιον γυμνόν, ζητοῦντα βοήθειαν, διότι θέλουν νὰ κακοποιήσουν τὸν οἶκόν του οἱ ἀλλόθρησκοι· τότε οἱ ἱερεῖς, ἀνοίξαντες τὸν συναξαριστὴν Δαμασκηνόν, εὗρον ὅτι ὁ ἅγιος Διονύσιος ἦτο ὁ μόνος αὐτόχθων ἅγιος καὶ ἑπομένως προστάτης τῆς πόλεως. Ἔφεξαν λοιπὸν τὸ Σάββατον φέροντες κηρία, ἔλαιον καὶ ὅλα τὰ χρειώδη, ὅπως λειτουργήσωσι τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν Κυριακὴν ἠνάγκασαν τὸν ἀρχιερέα, καίτοι γεγηρακότα καὶ ἡμίπληκτον, νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν τελετήν. Τὸ σήμαντρον τῆς ἐκκλησίας ἔκραζεν ἀπὸ πρωίας τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν λειτουργίαν. Ἀλλὰ διατί σήμαντρον καὶ ὄχι κώδων (καμπάνα); Ὁ κώδων εἶναι ἐργαλεῖον, ἐφαρμοσθὲν ἐν ἐκκλησίᾳ εἰς Βενετίαν τὸ 796 μ. Χ. ἐλθὸν τὸ 615 ἐκ Βουργωνίας, ἀφ' ὅπου τὸ 872 ἐστάλη τὸ πρῶτον ἓν ὡς δῶρον τῷ αὐτοκράτορι Βασιλείῳ τῷ Μακεδόνι καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλην· ἐπὶ τουρκοκρατίας ὅμως, ἐπεβλήθη ἡ κατάργησις αὐτοῦ, ὡς αὐθαδειάζον κατὰ τῆς ἡσυχίας τῶν Τούρκων καὶ ἀντικατεστάθη διὰ μικρῶν τεμαχίων μετάλλου, κρουομένων ξυλίνῳ ῥόπτρῳ, ὅπερ καλεῖται σήμαντρον· ἔστιν ὅτε τοῦτο ἦτο καὶ ξύλινον, τυπτόμενον διὰ ῥοπάλου σιδηροῦ· τὸ πρῶτον δὲ κατασκευασθὲν σήμαντρον ἦτο τεμάχιόν τι τοῦ κώδωνος τῆς ἁγ. Εἰρήνης, ὅπερ οἱ χριστιανοί, ἀναρτήσαντες ἐπὶ τοῦ ναοῦ ἐπὶ τῆς παμμακαρίστου Θεοτόκου, ἐπλήρωσαν ἀδρῶς πρὸς τὸν τότε Γιουσοὺφ Πασσᾶ, γενικὸν φρούραρχον Κωνσταντινουπόλεως.

Ἔξωθεν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Διονυσίου ἐτοποθετήθησαν τρεῖς Τοῦρκοι στρατιῶται μετὰ τοῦ γραμματέως τοῦ διοικητοῦ καὶ ἐνῷ ἤδη εἶχε τελειώσει ἡ ἀκολουθία, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἠσπάζοντο τὰς εἰκόνας τὰς ἁγίων, αὐτὸς εἰσελθών·

— Ἔχω διαταγήν, εἶπε μεγαλοφώνως, νὰ παραδώσω πρὸς τὸν καθολικὸν ἱερέα Λουδοβῖκον τὴν ἐκκλησίαν ταύτην σήμερον.

Ὁ λαὸς ἤρχισε τότε νὰ γογγίζῃ καὶ αἱ γυναῖκες ἔλεγον ὅτι

ὁ ἅγιος εἶναι θαυματουργὸς τῆς πόλεως προστάτης· τινὲς δὲ τῶν πολιτῶν ἠθέλησαν ν' ἀντισταθῶσιν, ἀλλ' ὁ γραμματεὺς ἔλεγεν ὅτι μόνος ὁ Λουδοβῖκος ἠδύνατο νὰ παραχωρήσῃ αὐτήν, διότι αὐτὸς ἦτο αἰτία τοῦ νὰ τοῖς ἀφαιρέσωσι τὸν ναόν· τότε ὁ ὄχλος ὥρμησε πρὸς τὴν πόλιν, εἰσῆλθον πολλοὶ εἰς τὸν δυτικὸν ναόν, κατέστρεψαν ὅ,τι ἠδυνήθησαν, ἐκακοποίησαν δύο ἱερεῖς βοηθοὺς καὶ τὸν ὑπηρέτην, ἀλλ' ὁ Λουδοβῖκος καὶ πάλιν προλαβὼν ἀνεχώρησεν εἰς Θήβας, διότι ἡ εἰς Πειραιᾶ ἄγουσα ἦτο κατειλημμένη ἤδη παρὰ τοῦ ὄχλου, ζητοῦντος αὐτόν.

Εἰς Θήβας παρρουσιάσθη ὁ Λουδοβῖκος πρὸς τὸν Καρὰ Μουσταφᾶ πασσᾶν, ὅστις, διαβαίνων μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ ἐκ τῆς στερεᾶς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔμενεν ἐκεῖ ὀλίγας ἡμέρας, ἐξήγησε πρὸς τὸν στρατηγὸν τὰ κατὰ τοῦ διοικητοῦ παράπονά του, ἀλλ' ὁ πασσᾶς δὲν ἠννόησε οὐδὲ κἂν περὶ τίνος προὔκειτο, ἄλλα ἴσως σπουδαῖα σκεπτόμενος, τὸν παρέπεμψεν ὅμως πρὸς τὸν γραμματέα του, ὃν ὁ Λουδοβῖκος εὗρε εἰς τὴν αὐλὴν μετ' ἄλλων ἀξιωματικῶν συνδιαλεγόμενον· ὁ γραμματεὺς τὸν ἐδέχθη, ἐκ δὲ τῶν ἀξιωματικῶν, τῶν θεωμένων τὸ περίεργον τῆς ἐνδυμασίας, τῷ ἀπέτεινον μονολόγους τινὰς ἐρωτήσεις ὅσοι ἐγνώριζον ἑλληνικά, οὗτος ἤρχισε τότε νὰ δημηγορῇ, οἱ Τοῦρκοι δὲν ἐννόησαν καλῶς τί ἔλεγε καὶ νομίσαντες αὐτὸν ἀπειλοῦντα διὰ τῶν κινήσεων τῶν χειρῶν του, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἂν μὴ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐξήρχετο ὁ στρατηγὸς νὰ φωνάξῃ, ἤθελεν εἶσθαι ἔκτοτε καταγεγραμμένος εἰς τὸ βιβλίον τῶν μαρτύρων, ὡς ἀναφέρει εἰς σύγχρονος αὐτοῦ ἱερεὺς Ἰησουΐτης Γκιουλετιέρος, περιηγηθεὶς μετ' ὀλίγον τὰς Ἀθήνας.

Ἐκεῖθεν ὁ Λουδοβῖκος ἀνεχώρησεν εἰς Χαλκίδα, ὅπου μετὰ ἑπτὰ μῆνας ἔλαβε τὴν ἀκόλουθον τῆς Κυρίας Boisdauphine ἐπιστολήν·

Σεβαστὲ ἐπίσκοπε,

«Λάβετε λοιπὸν τὸν κόκκινον σκοῦφον, ἀφοῦ σᾶς εἶναι προσ-
«φιλέστερος πάντων τῶν ἐπὶ γῆς. Ἐγώ, ὡς ἀνήκουσα εἰς τὸ
«ποίμνιόν σας, ἐλπίζω νὰ λάβω πρώτη τὴν εὐλογίαν σας, διό-
«τι ὁ στρατηγὸς πρόκειται νὰ διορισθῇ πρέσβυς εἰς Κωνσταν-
«τινούπολιν, ὅπου ἡ ἕδρα σας· δὲν πιστεύω νὰ εἴσθε τόσον
«κακός, ὥστε ν' ἀρνηθῆτε τὴν εὐλογίαν καὶ πρὸς τὴν κυρίαν
«Montchevreuille, ἥτις ἔλαβεν, ὡς ἔμαθον, ἐπιστολὴν σας,
«περιέχουσαν χριστιανικάς τινας ἀληθείας»

Χαίρετε καὶ μὴ λησμονῆτε τὸ ἐν Βερσαλλίαις ποίμνιόν σας.

MARIE

Ὁ Λουδοβῖκος ἑπομένως, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀποχαιρετιζόμεθα πρὸς τὸ παρόν, διωρίσθη ἐπίσκοπος Γαλατᾶ, εἶτα Καρδινάλιος εἰς Ῥώμην καὶ ἐγένετο, ὀλίγου δεῖν, Πάππας τὸ 1659, ἂν μὴ ὁ θάνατος προκατελάμβανεν αὐτόν, κύριος οἶδε πῶς· διότι, ὀλίγοι θηρεύοντες τοιαύτας θέσεις, εἶχον τὴν ζωὴν ἀσφαλῆ τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ.

Ἐπανερχόμενοι πρὸς τὸν Βοεβόδαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ Λουδοβίκου, εὑρίσκομεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Καδῆ εἰς τὸ διοικητήριον, ἀναγινώσκοντα τὴν ἑξῆς διαταγὴν τοῦ ἐν Θήβαις ἐστρατοπεδευμένου Καρὰ Μουσταφᾶ πασσᾶ.

Βοεβόδα Ἀσλάν,

«Ἀρκετὰς φροντίδας ἔχομεν μὲ τοὺς φράγκους καὶ κακῶς
«ποιῶν ἐξερεθίζεις τὰ πράγματα. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἔχῃ ἡ κυ-
«βέρνησις καὶ μὲ ἄλλα ἔθνη ἀφορμάς· καθησύχασον τὸν πρόξε-
«νον Γάλλον, ὅστις παραπονεῖται· αὕτη εἶναι ἡ θέλησίς μου.

«Στεροῦμαι ἱκανοῦ εἰς ξένας γλώσσας γραμματέως καὶ μά-
«λιστα τῆς ἰταλικῆς, ἂν ὑπάρχῃ αὐτόθι νέος τις ἱκανός, ἔστω
«καὶ χριστιανός, πέμψον μοι αὐτὸν τάχιστα ἐπειδὴ δὲν θέλω
«διαμείνει πλέον τῶν δέκα πέντε ἡμερῶν ἐνταῦθα.»

ΜΟΥΣΤΑΦΑΣ

Ὁ Καδῆς δὲν ἐγνώριζεν οὐδένα τοιοῦτον εἰς Ἀθήνας, ὅσον διὰ τὸν υἱόν του, ἔλεγεν ὅτι εἶχεν εἰσέτι ἀνάγκην σπουδῶν καὶ ὤφειλε ν' ἀπέλθῃ ἐν τάχει εἰς Ὀλλανδίαν.

Ὁ διοικητὴς ὅμως ἐνόμισε καλὸν νὰ γράψῃ πρὸς τὸν πασσᾶν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Καδῆ ἦτο σπανίας ἱκανότητος καὶ ὅτι ὁ Καδῆς ἐξ ἀντιπολιτεύσεως ἠρνεῖτο νὰ τὸν πέμψῃ, τὴν αὐτὴν δ' ἑσπέραν ὁ Καδῆς ἔμαθε τοῦτο παρὰ τοῦ ἰμάμη, χάρις εἰς τὰ πρὸ ὀλίγου σταλέντα πρὸς αὐτὸν δῶρα, διὰ τοὺς λόγους, οὓς προανεφέραμεν καὶ τοὺς ὁποίους ἔμαθε μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ ἀναγνώστης.

Πρὶν τελειώσωμεν τὸ ἄχαρι κεφάλαιον τῆς γενιτσαρικῆς ἱστορίας, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ Βενιζέλος, μαθὼν παρὰ τοῦ Καδῆ ὅτι ἐπρόκειτο νὰ σταλῇ δέσμιος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Λιβόρνον ὅπου ἔμενε μέχρι τῆς μεταβολῆς τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν θέλομεν ἀναφέρει βραδύτερον, ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Δημήτριος συλληφθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἐχρειάσθησαν ἀρκετὰ χρήματα, ἀντὶ τῶν ὁποίων ἐχαρίσθη αὐτῷ ἡ ζωὴ παρὰ τοῦ πασσᾶ τῆς Λαρίσσης.

Ο ΟΣΜΑΝ

Ἐξελθόντος τοῦ Καδῆ μετὰ τοῦ Βενιζέλου τὴν ἀξιομνημόνευτον ἡμέραν τοῦ παιδομαζώματος, ὁ Ὀσμὰν ἔπεσεν αὖθις ἐπὶ τῆς κλίνης, πάσχων τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ταραχῆς τῶν καρδιακῶν ἀγγείων, ὅπερ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται ἐν εἴδει λει-

ποθυμίας κατὰ τὰς ἐκτάκτους αὐτοῦ ταραχάς, καὶ μὴ θέλων νὰ βλέπῃ οὐδένα, πολὺ δὲ ἧττον νὰ ὁμιλῇ.

Ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καταθλιβομένη ἐπίσης, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἦτο δυνατὸν νέος τόσον ἀκμαίας ὑγείας νὰ καταβληθῇ διὰ μιᾶς, ἐν τῇ ἀπογνώσει δὲ αὐτῆς ἐζήτει καὶ παρὰ τῶν ὑπηρετῶν συμβουλάς· ἀλλὰ τέλος ὁ ἰατρὸς ἦλθεν.

Ὁ Βικέντιος ἦτο Ἰταλός τις Παταβῖος, ὅστις, κατοικήσας ἀπό τινος τὰς Ἀθήνας, ἐφόρει φράγκικα ἐνδύματα, ἔφερε φάρμακά τινα εἰς τὰ θυλάκια, ἀνεγίνωσκε κατ' οἶκον μεγάλα τινα βιβλία ὅτε ἤρχετό τις νὰ τὸν ζητήσῃ καὶ τοῦτο ἤρκει ὅπως φημισθῇ ἰατρὸς περίφημος· ὅσον διὰ δίπλωμα καὶ τὰς λοιπὰς τῆς ἐποχῆς μας διατυπώσεις, αὗται ἐθεωροῦντο τότε περιτταί· ἄλλως τε οἱ παθολόγοι ἀναγκαῖοι ἦσαν τότε μόνον διὰ τοὺς χριστιανούς, τῶν ὁποίων τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶχε τὴν θεραπευτικὴν τοῦ Κορανίου ἰδιότητα καὶ ἑπομένως οἱ πιστοὶ ὀλίγον περὶ αὐτῶν ἐφρόντιζον

Ἑπομένως, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Τούρκους, οὗτοι τὰ ἐσωτερικὰ αὐτῶν νοσήματα ἐθεράπευον διὰ τοῦ Νουσκᾶ, ὅστις εἶναι ῥητά τινα ὡρισμένα τοῦ Κορανίου, γεγραμμένα ἐπὶ χάρτου καὶ τὰ ὁποῖα εἰς μὲν τὰ ὀξέα νοσήματα τίθενται ἐπὶ μίαν νύκτα εἰς τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον καθίσταται θεραπευτικὸν πινόμενον κατὰ δόσεις, πολλάκις ἐπαναλαμβανομένας, εἰς δὲ τὰ χρόνια νοσήματα, ὁ Νουσκᾶς ῥάπτεται ἐπὶ τοῦ σαρικίου μέχρις ἐντελοῦς θεραπείας.

Διηγοῦνται μάλιστα ὅτι τοσαύτη εἶναι ἡ πρὸς τὸν Νουσκᾶν πεποίθησις αὐτῶν, ὥστε ὅταν ὁ Καδῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰτζὲ-Χουρσῆς, ἀσθενῶν ἐξ ἰκτέρου, ἔῤῥαψε τὸν Νουσκᾶν, εἰδοποίησεν ὅτι μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἀναλαμβάνει τὰς ἐργασίας του· παρελθουσῶν δὲ τῶν ἡμερῶν τούτων ἄνευ θεραπείας, προσεκάλεσε τὸν ἰμάμην καὶ ἐκφράζων τὴν ἀπορίαν του, ἠρώτησεν αὐτόν·

— Μήπως ὁ Νουσκᾶς ἦτο ἀνορθογεγραμμένος; (Βυζάντιος).

Διὰ δὲ τὰς πληγὰς οἱ Τοῦρκοι μετεχειρίζοντο τοὺς ἐμπειρικούς, οἵτινες, ἕνεκα τῶν συχνῶν πολέμων καὶ τῆς ἐκ τούτων πείρας, εἶχον φθάσει εἰς τελειότερον βαθμὸν πολλῶν τῶν σήμερον ἐπιστημόνων, μόλας τὰς τῶν χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ τῶν ἀνατομικῶν πινάκων ἐφευρέσεις. Οἱ πατριῶταί μας μάλιστα Κομπογιανῖται, βλέποντες τὰς τότε μεγάλας τοῦ ἐπαγγέλματος ὠφελείας, μετέβαινον ἀθρόοι καθ' ὁλόκληρα χωρία ἀπὸ τοῦ ὀκτοήχου εἰς τὸν Ἱπποκράτην καὶ κατέκλυσαν τὴν ἀνατολὴν ἀπὸ τοῦ Βαγδατίου μέχρι τοῦ Μαλέα, ὡς ἄλλοι ἀπόστολοι τῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Βικέντιος λοιπὸν προσελθὼν βραδεῖ τῷ βήματι πρὸς τὸν ἀσθενῆ ἐξήτασε τὸν σφυγμὸν καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἠρώτησε ποίου εἴδους τροφὴν ἔλαβε τὴν προηγουμένην καὶ σκεφθεὶς ἐπ' ὀλίγον, ἵνα κάμῃ τὴν διάγνωσιν.

— Ἡσυχάσατε, εἶπε, διότι ὁ ἀσθενὴς δὲν ἔχει σπουδαῖον νόσημα καὶ φρονῶ ὅτι ταχέως θὰ ἐγερθῇ· θὰ τῷ πέμψω ἀμέσως ἓν φάρμακον, τὸ ὁποῖον νὰ πίῃ κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ ἂν τὸν ἐνεργήσῃ, μὲ εἰδοποιῆτε νὰ ἐπανέλθω.

Ταῦτα δὲ εἰπὼν σοβαρῶς, ἀνεχώρησεν ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου, ἵνα δώσῃ τὸ φάρμακον.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ ἐμπειρικὸς Τοῦρκος, ὅστις εἰλικρινέστερος τοῦ πρώτου ἐξετάσας αὐτόν·

— Δὲν ἔχει κανένα γιαρᾶν εἶπεν, ἴσως εἶναι ἀερικό, δηλ. προσβολὴ δαίμονός τινος καὶ καλὸν εἶναι νὰ πάρῃ τὸν Νουσκᾶν του διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Ταῦτα δὲ συμβουλεύσας ἀνεχώρησε καὶ αὐτός, ἀλλ' ἡ μήτηρ δὲν ἡσύχαζε μὲ τὰς τοιαύτας ἐλπίδας καὶ ἀδημονοῦσα ἐζήτει εἰσέτι μεγαλειτέραν βοήθειαν· ἡ δὲ ὑπηρέτις αὐτῆς βλέπουσα τὴν ταραχήν.

— Καλὲ κυρά, εἶπεν, ὁ ἰατρὸς ὑποθέτει ὅτι εἶναι ἀγερικό, δὲν κράζομεν τὸν ἰμάμην;

— Ὄχι Χαΐλοῦ ὑπέλαβεν ἡ καδίνα, κράξον ταχέως τὴν τροφὸν τοῦ υἱοῦ μου, Κωνσταντοῦ.

Ἡ γραῖα Κωνσταντοῦ, κατοικοῦσα πλησίον, ἀνῆλθε ταχέως τὴν κλίμακα καὶ ἰδοῦσα τὸν Ὀσμὰν κλινήρη.

— Χριστὸς καὶ Παναγιὰ εἰς τὸ παιδί μου, ἀνεφώνησε, καλὲ τὸ παιδί μας εἶναι ματιασμένο, καδίνα μου, καὶ γλυτώνει ποτὲ ἀπὸ μάτι τέτοιος ὡραῖος λεβέντης; σκόρδα στὰ μάτια τους, κερά μου, σκόρδα.

Ἡ καδίνα ἀνέπνευσεν ὀλίγον καὶ στρέψασα πρὸς αὐτὴν·

— Λοιπὸν Κωνσταντοῦ μου, εἶπεν, ἀτενίζουσα αὐτὴν ἱκετευτικῶς·

— Λοιπόν, θὰ τὸν ξεματιάσω ἀμέσως.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἡ Κωνσταντοῦ, ἔδραμεν εἰς τὸν οἶκόν της, ἀφ' ὅπου λαβοῦσα πράγματά τινα ἐντὸς μικροῦ δέματος, ἐπανῆλθε καὶ διέταξε νὰ τῇ φέρωσι ταχέως ὀλίγους ἀνημμένους ἄνθρακας, ἀποταθεῖσα δὲ πρὸς τὴν ἀγωνιῶσαν μητέρα·

— Ἰδού, εἶπεν, ἂν τὰ κάρβουνα ταῦτα συντριβῶσιν εἰς τεμάχια ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὁ αὐθέντης μου εἶναι ματιασμένος, ἀλλ' ἂν δὲν συντριβῶσι, τότε γίνεται δοκιμὴ διὰ τοῦ ἅλατος καὶ τῶν γαροφάλων τὰ ὁποῖα, ῥιπτόμενα εἰς τὸ πῦρ, θὰ τρίξωσιν ἂν πραγματικῶς πάσχῃ τὸ μάτιασμα.

Γενομένων δὲ καὶ τῶν τριῶν ἀλληλοδιαδόχως πειραμάτων, ἡ βασκανία ἀπεδείχθη ἐναργῶς, ὅτε πλέον ἡ Κωνσταντοῦ, ἐκβαλοῦσα μικρὸν κηρίον καὶ ὀλίγα ἄνθη τοῦ ἐπιταφίου τῆς ἐνορίας, ἧναψε τὸ κηρίον, καύσασα τὰ ξηρὰ ἄνθη δι' ὧν ἐθυμίαζε σταυροειδῶς τὸν νέον, λέγουσα καὶ μυστηριωδῶς κάτι τι, τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀνακαλύψω καί τοι πολλὰς ἐρευνήσας ἡμέρας· μία δὲ μόνη γραῖα μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι κατὰ τὴν θυμίασιν ταύτην ἀναθεματίζονται ὅλα τὰ ὑποκείμενα δι' ὅσα ὑπάρχει ὑπόνοια ὅτι ἔχουσι κακὸν ὀφθαλμὸν καὶ μάλιστα καταμαύρους τοιούτους, διότι οἱ γαλανοὶ δὲν ματιάζουν διόλου, οἱ δὲ καστανοὶ ὀλιγώτερον τῶν μαύρων.

Ὁ Ὀσμὰν ἤκουε μεθ' ὑπομονῆς τὰ περὶ αὐτὸν γινόμενα, ἀλλὰ μὴ θέλων νὰ δυσαρεστήσῃ τὴν μητέρα του ἐσιώπα· ὅταν ὅμως ἡ Κωνσταντοῦ ἀδιακρίτως ἔθεσε τὸ θυμίαμα ὑπὸ τὴν ῥίνα του, ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν, ἠγέρθη ἀποτόμως, ἔῤῥιψεν ἐκ τοῦ παραθύρου τὸ φάρμακον τοῦ Βικεντίου καὶ ἐμβλέψας τὴν μητέρα.

— Ἄφες τὰς ἀτόπους ταύτας προλήψεις, μῆτερ, εἶπε, διότι οὐδὲ ἡ θρησκεία σου νομίζω συγχωρεῖ τὸν ἐμπαιγμὸν τοῦτον τῆς ἀληθείας· δὲν ἔχω τίποτε ἔκτακτον, καθ' ὅσον καὶ ἐξ ἀρχῆς σοὶ εἶπον ὅτι αἰσθάνομαι ζάλην τινά, ἥτις διὰ τῆς ἡσυχίας καὶ μόνης ἠδύνατο νὰ κατευνασθῇ, ἀλλ' ἀφοῦ μοὶ τὴν ἀφαιρεῖς, δός μοι τὰ φορέματα νὰ ἐνδυθῶ, διότι δὲν θέλω νὰ μὲ εὕρῃ ἐδῶ ὁ πατήρ μου καπνιζόμενον γελοιωδῶς ὡς ἅγιον Ἰνδόν.

Τὴν ὥραν δὲ ἀκριβῶς ἐκείνην, πυροβολισμοὶ ἤρχισαν ν' ἀκούωνται ἀνὰ τὴν πόλιν καὶ ὁ Ὀσμάν, σπεύσας νὰ ἐξέλθῃ, ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τοῦ πατρός του, ἐπανερχομένου ἐκ τοῦ Βοεβόδα.

— Τί συμβαίνει πάτερ; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν.

— Οἱ χριστιανοὶ ὡπλίσθησαν κατὰ τῶν Γενιτσάρων, ὑπέλαβεν ὁ Καδῆς, ἀλλὰ κατὰ τῆς κεφαλῆς των ἐνεργοῦσι φρονῶ, διότι δὲν ἤκουσαν τὰς εἰλικρινεῖς συμβουλάς μου, σὺ δὲ εἴσελθε νὰ ἡσυχάσῃς, διότι δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ ἀναμιγνύεσαι ἀκόμη εἰς τὰ τῆς πολιτείας.

Ἡ καδίνα ἐντούτοις, θαυμάζουσα τὴν τέχνην τῆς Κωνσταντοῦς, τῇ ἔδωκε ὀλίγα λεπτά, ἓν κηρίον διὰ τὴν Παναγίαν τὴν Βλασαροῦ καὶ ἓν διὰ τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον πλησίον τῆς οἰκίας της κείμενον, εἶτα εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμόν της νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ τῶν ἀγωνιζομένων χριστιανῶν.

Μετ' ὀλίγον ἔφθασε καὶ ὁ ἰατρὸς Βικέντιος, ὅστις, εὑρὼν τὸν ἀσθενῆ ἐπὶ ποδός, ηὐχαριστήθη, διότι ἐθεράπευσε καὶ Τοῦρκον, σημειώσας αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἀσθενῶν του.

Τὴν ἐπομένην ὁ Ὀσμὰν ἠγέρθη κατηφέστερος τοῦ συνήθους, τὸ δὲ πρόσωπον αὐτοῦ εἶχε μεταβληθῇ ἐπὶ τὸ ὠχρότερον· ὁ

πατὴρ παρετήρησε τὴν διαφορὰν τοῦ χρώματος, ἀλλὰ δὲν ἔδωκε εἰς τοῦτο προσοχὴν ὅσον εἰς τὴν κατήφειαν αὐτοῦ, ἥτις τῷ ἐδιδεν ὑπονοίας τινάς. Τὸ ἑσπέρας ἔθεν, καλέσας φίλον τινα τοῦ Ὀσμὰν ὀνόματι Μουχτάρ, υἱὸν πλουσίου γείτονος, ὃν καὶ αὐτὸς ἠγάπα ὡς εὐμαθῆ, τὸν παρεκάλεσε νὰ συνοδεύσῃ τὸν υἱόν του εἰς διεξοδικὸν περίπατον, φρονῶν ὅτι ἤθελεν ὠφεληθῆ ἐκ τούτου.

Ὁ Ὀσμὰν ἐξῆλθε μετὰ τοῦ φίλου του καὶ διαβαίνων πρὸ τῆς θύρας τῆς Βασιλικῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας τὴν ὥραν ἐκείνην ἔκειτο θανοῦσα ἡ δυστυχὴς μήτηρ.

— Στῆθι, εἶπε πρὸς τὸν Μουχτάρ, ἐδῶ, ναὶ ἐδῶ· ἐνθυμεῖσαι σὺ τί ἔτρεξε χθές; διηγήσου μοι σὲ ἱκετεύω, διότι ἡ κεφαλή μου βομβοῦσα εἰσέτι δὲν ἀφίνει οὐδὲ τὴν μνήμην νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μου· διηγήσου μοι τὰς λεπτομερείας, σὲ ἱκετεύω, διότι θέλω νὰ συνάψω τὰ γεγονότα καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μόνον φάρμακον τῆς ἀσθενείας μου· ἀλλὰ μεῖνε σὲ παρακαλῶ ὀλίγον, διότι βλέπω ὅτι εἰσῆλθεν ὁ ἱερεὺς τῆς ἐκκλησίας, αὐτὸ δὲ σημαίνει παρὰ τοῖς χριστιανοῖς ἐγγίζοντα ἢ ἐλθόντα τὸν θάνατον· ἡ γραῖα ἴσως ἀποθνήσκει, δυστυχὲς θῦμα τῆς ἀνθρωπίνου κακίας.

— Ἄφες τὸ λυπηρὸν ἐκεῖνο συμβὰν ἀπήντησεν ὁ Μουχτάρ, καὶ λαβὼν τὸν Ὀσμὰν ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν παρέσυρεν ἀνεπαισθήτως ἔξω τοῦ φρουρίου· βλέπων δ' αὐτὸν εἰσέτι μελαγχολικόν.

— Νὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ, φίλε Ὀσμάν, τὴν ἀλήθειαν, προσέθηκεν· ἐλυπήθην πολὺ διὰ τὸ ἐπισόδειον ἐκεῖνο, ἀλλὰ χαίρω διὰ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀναλογιζόμενος ὅτι νέος ὡς σὺ υἱὸς τοσούτου σπουδαίου πατρὸς καὶ ἐκπαιδευόμενος μετὰ τοσαύτης δαπάνης μεθ' ὅσης οὐδεὶς ἄλλος ἐξ ἡμῶν, ἦτο ἄδικον τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἔχῃς τὸν νοῦν σου διαρκῶς ἐπὶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ὡς νὰ ἐχάθησαν δι' ἐσὲ αἱ γυναῖκες τοῦ κόσμου καὶ ὡς νὰ μὴ ἠδύνασο ν' ἀγοράσῃς βραδύτερον ὅσας θέλῃς. Τοῦρκος ὑπὸ τοι-

αὐτὰς ἰδέας εἶναι παράδοξον, σὲ βεβαιῶ, μόνον δὲ πρὸς τοὺς ἀπίστους, οἵτινες ἔφθασαν μέχρι τῆς ἀνοσιότητος τοῦ νὰ θέσωσι καὶ βασιλικὸν στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀκαθάρτου τούτου ὄντος, εἶναι ἴσως συγκεχωρημέναι τοιαῦται μικραὶ ἰδέαι· εἰς ἡμᾶς ὅμως οἵτινες ἐδιδάχθημεν ὅτι καὶ οἱ ἄψυχοι λίθοι τῶν προσευχητηρίων ἡμῶν ῥυπαίνονται διὰ τῆς εἰσόδου γυναικός, εἶναι βεβαίως ἀνακόλουθον, ἵνα μὴ εἴπω ἄτοπον καὶ πολὺ περισσότερον πρὸς σέ, διὰ τὸν ὁποῖον καταβάλλονται τόσαι προσπάθειαι ἵνα κατασταθῇς ἀληθὴς Ἐμίρης· ἄλλως τε φρονῶ ὅτι καταπατῶν τὰ πάτρια ἔθιμα καὶ θέλων νὰ θεωρῇς ὑπεράνω σεαυτοῦ τὴν γυναῖκα, ἀπειθεῖς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς γονεῖς· ἀφοῦ δὲ σὺ ὁ τοσοῦτον ἀνεπτυγμένος πράττεις τοιαῦτα, τί θέλομεν γίνει ἡμεῖς οἱ ἀμαθεῖς; ἐχάθη λοιπὸν ἀναντιῤῥήτως ὁ ἀρχαϊκὸς τῶν ὀσμανλίδων χαρακτὴρ καὶ εἶναι, κατ' ἐμὲ κριτήν, τὸ ἀλάνθαστον σημεῖον τῆς καταστροφῆς μας· δικαιολογῶ δὲ πληρέστατα τοὺς γέροντας, ὁμολογοῦντας ὅτι ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐκπαίδευσις καταστρέφει ἄρδην τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἅτινα μᾶς ἐδόξασαν.

— Ἔχεις ὑγιεῖς ἀρχάς, Μουχτάρ, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμὰν καὶ σὲ συγχαίρω ἀπὸ καρδίας· παρατηρῶ μάλιστα ὅτι ἔχι ἀδίκως καυχᾶται ὁ Μωλᾶς ὅτι ὑπῆρξες ὁ εὐφυέστερος τῶν μαθητῶν του καὶ ὁ μόνος προωρισμένος ν' ἀναπληρώσῃς τὸν γηράσκοντα πατέρα μου, συνομολογῶ δὲ μετὰ σοῦ ὅτι ἡ μόνη φιλοσοφία ἡ ἁρμόζουσα εἰς Τοῦρκον εἶναι ἡ τοῦ ὑλιστοῦ καὶ ἡ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, διότι εἰς αὐτὴν φυσικῶς ἐπιδίδομεν πλέον παντὸς ἄλλου ἔθνους καὶ μωροὶ οἱ φρονοῦντες ὅτι ἡ παιδεία δύναται νὰ μεταβάλῃ ἡμᾶς, ἀφοῦ ἡμεῖς αὐτοὶ κατωρθώσαμεν νὰ μεταβάλωμεν οὐ μόνον αὐτήν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τοῦ Κορανίου τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς εἰς σοφίσματα, διδάσκουσα τρυφὴν καὶ ἀδικίαν· τί ζητεῖς περισσότερον, ἀφοῦ πίνομεν οἰνόπνευμα ἀντὶ τοῦ ἀπαγορευθέντος ἡμῖν οἴνου, λόγῳ ἐγκρατείας, ἀφοῦ σφάζομεν ἄνθρωπον, διότι ἀκουσίως καὶ τυχαίως ἔχει ἄλλην τὴν θρησκείαν,

ἐνῷ προφυλάττομεν μετὰ σεβασμοῦ τοὺς κύνας, διότι τὸ Κοράνιον ἀπαγορεύει ἡμῖν τὸν φόνον μέχρις αὐτῶν τῶν ἐντόμων ὡς πλασμάτων τοῦ Θεοῦ, καταστρέφομεν τὰς περιουσίας τῶν ὑποτελῶν φυλῶν διὰ δυσβαστάκτων φόρων καὶ δὲν αἰσχυνόμεθα καὶ φόρον ὕδατος νὰ ἐπιβάλλωμεν, ἐνῷ ῥητῶς διετάχθημεν, ὅτι εἴμεθα ἐπικατάρατοι ἂν μὴ δώσωμεν δωρεὰν ὕδωρ τῷ διψῶντι καὶ ἄρτον τοῖς πινῶσιν. Ἔπρεπε ν' ἀκούσῃς Μουχτὰρ εἰς τὴν Ἰταλίαν μετὰ πόσης εὐλαβείας καὶ ποίαν ἐξήγησιν δίδουσιν οἱ εὐρωπαῖοι διδάσκαλοι εἰς τὰς διατάξεις τοῦ Κορανίου, ἵνα κρύψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἐξ αἰσχύνης διὰ τὴν διαστροφὴν τῶν Μολλάδων μας, οἵτινες μετέβαλον τὴν παροῦσαν ζωὴν εἰς ἀσωτείαν ἀκόλαστον καὶ τὴν μέλλουσαν εἰς βουνὰ μπακλαβάδων καὶ πιλαφίου, οὐδόλως τὸν προφήτην ἐννοοῦντες. Ἔπρεπε, λέγω, ν' ἀκούσῃς τὴν παραβολὴν τοῦ Κορανίου πρὸς τὸ χριστιανικὸν εὐαγγέλιον, ἵνα μάθῃς πόθεν ἐπήγασε τοῦτο καὶ ὁπόσον ὡς πρὸς τὰς δέκα τοῦ Μωϋσέως ἐντολὰς καὶ τὰς ἐκ τῆς ἐγκρατείας ἀρετὰς συμφωνοῦσιν ἀμφότερα ὡς ἐκ μιᾶς ἐρχόμενα πηγῆς ἵνα ἐννοήσῃς μετὰ πόσου σεβασμοῦ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ Μωϋσέως, τοὺς ὁποίους ῥητῶς διατάσσει νὰ ἐπικαλούμεθα, ὡς δὲν ἀγνοεῖς, εἰς τὴν κυρίαν προσευχήν μας, διὰ νὰ μάθῃς, λέγω, ὅτι οἱ τὰ αὐτὰ μεθ' ἡμῶν πρεσβεύοντες μὲ τινας τροποποιήσεις δὲν εἶσαι σκῦλοι, ὡς ἡμεῖς τοὺς ὀνομάζομεν, ἀλλ' ἡμεῖς κατηντήσαμεν τοιοῦτοι, τρώγοντες τὰς σάρκας αὐτῶν καθ' ἑκάστην καὶ διαστρέφοντες τοὺς νόμους· ὡς Τοῦρκον λοιπὸν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν πόλεμος κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τρυφὴ μετὰ τὴν νίκην εἶναι τὸ σύνθημα ἡμῶν, σὲ δικαιῶ πληρέστατα, διότι εἶσαι ἀληθῶς, οἷος ὤφειλες νὰ ἦσαι· ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀπολύτως σὲ οἰκτείρω, διότι τοιαῦτα πρεσβεύων ἐπλάσθης οὐ μόνον πρὸς ὄλεθρον τῆς λοιπῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς γενεᾶς σου· ἀποθνήσκων δὲ ἀντὶ πάσης μνήμης θὰ καταστήσῃς τὸ σῶμα παχύτερον, ἵνα διαθρέψῃ περισσοτέρους τοὺς σκώληκας.

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν ταῦτα, σὲ ἱκετεύω, διότι ἔχω τὴν φαντασίαν ἐξημμένην καὶ αἰσθάνομαι κόπωσιν· διηγήσου μοι τὰ χθεσινὰ συμβάντα, ἀφοῦ βλέπεις ὅτι αἱ θεωρίαι σου δὲν μὲ ἐπηρεάζουν, ἀλλὰ μᾶλλον μὲ κατετάραξαν· μὴ ἀντιτείνῃς, σοὶ τὸ ζητῶ ὡς χάριν, καθ' ὅσον ἐγὼ ἔμαθα νὰ θεωρῶ τὴν γυναῖκα ὡς κύριον μοχλὸν τῆς ὑπάρξεως τοῦ κόσμου καὶ σὺ φρόνει, ὅτι ἡ μήτηρ σου εἶναι ἀγγεῖον ἀκάθαρτον μέχρι περιφρονήσεως· τοῦτο δὲν θὰ μᾶς χωρίσῃ βεβαίως.

Ὁ Μουχτὰρ καταπεισθεὶς διηγήθη αὐτῷ ὅτι τὴν πρωίαν τοῦ παιδομαζώματος ἀπῆλθον ὁμοῦ νὰ παρακαλέσουν τὸν ἀξιωματικὸν τῶν Γενιτσάρων, ὅπως, εὐσπλαγχνισθεὶς τῆς θνησκούσης χήρας Ζαρλῆ, ἀφήσῃ τὸν μονογενῆ αὐτῆς υἱόν, ὅτι ὁ Γενίτσαρος περιφρονητικῶς τοὺς ἀπέβαλε, ζητῶν μάλιστα πληροφορίας, ἂν ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι μονογενεῖς, ὅτι μετὰ τοῦτο ἀπῆλθον εἰς τὴν κρήνην τοῦ Μωλᾶ, ἀφ' ὅπου ἤκουσαν φωνὰς καὶ δραμόντες ἔφθασαν εἰς τὸν οἶκον τῆς χήρας Γιαννακοῦ, καθ' ἣν ὥραν, ἡ μὲν Βασιλικὴ ἔκραζεν, «Ὀσμὰν σῶσόν με ἐκ τῆς ἀτιμίας» ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς, «Βασιλικὴ ν' ἀποθάνῃς χριστιανή,» ὅτι αὐτὸς ὥρμησε κατὰ τοῦ Σακᾶ τοῦ κρατοῦντος αὐτὴν ἐκ τῆς χειρός, ἀλλ' ἕτερος ἐλθὼν ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ ξιφήρης, ἐκεῖνον δὲ ἀφοπλισθέντα παρ' αὐτοῦ, διεδέχθη τρίτος, ὁ ὁποῖος τὸν ἐκτύπησεν ἐπὶ τοῦ στήθους τοσοῦτον ἰσχυρῶς διὰ τοῦ κοπάνου τοῦ ὅπλου, ὥστε ἔπεσεν ἀναίσθητος·

— Καὶ ἡ Βασιλική; ἠρώτησεν αὖθις ὁ Ὀσμάν.

— Αὕτη ἐξηκολούθει κράζουσα· Ὑγείαινε Ὀσμὰν διὰ παντός, οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν πατρίδα μου καὶ σέ, ὅστις ἠθέλησας νὰ μὲ σώσῃς.

— Ὢ εὐγενὴς καρδία, ἀνέκραξεν ὁ Ὀσμάν, πρέπει, φίλε, νὰ ἦναί τις Τοῦρκος μαθητὴς τοῦ Μωλᾶ ὡς σύ, ὁ ὁποῖος πτύει τρὶς τοὺς κόλπους του κατὰ τὴν διάβασιν τῆς γυναικός, ἥτις τὸν ἐγέννησεν, ἵνα μὴ βλέπῃ τὴν ἀρετήν, ὅπου καὶ ἂν

αὕτη ὑπάρχῃ· διατί ἄρα εἶναι περιφρονητέα, σὲ παρακαλῶ, ἐνάρετος γυνὴ καὶ ἐπαινετὸς παρ' ἡμῖν ὁ τὰ ἀθῶα τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἀνάνδρως ἁρπάζων Γενίτσαρος; δὲν συνομολογεῖς τώρα Μουχτὰρ ὅτι εἴμεθα τὸ κάκιστον τοῦ κόσμου ἔθνος; εἰς ποῖον τῆς γῆς μέρος συμβαίνουσι τοιαῦτα, ἐπικροτουσῶν τῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους; καὶ ὅμως ἐτόλμησας πρὸ ὀλίγου νὰ μοῦ εἴπῃς, ὅτι δὲν εἶμαι Τοῦρκος. Ἂν Τοῦρκοι πράγματι εἰσὶ τὰ καθάρματα ταῦτα, αἰσχύνομαι, τῇ ἀληθείᾳ, διὰ τὸ ἱστορικόν μου ἔθνος.

Ὁ Μουχτὰρ ἐξηκολούθησε τὴν σειρὰν τοῦ συμβάντος, προσθέσας ὅτι ὁ Ὀσμὰν μετεφέρθη εἰς τὸν οἶκον σχεδὸν ἀναίσθητος, ἀλλ' ὁ πατήρ του ἠσχολημένος δὲν τὸν ἐννόησε ποσῶς, ὅτι κατ' ἀρχὰς μὲν ἔκλαιεν ὡς παιδίον τοῦ ὁποίου ἀφήρπασαν τὰ ἀθύρματα, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἔπεσεν εἰς εἶδός τι ἡσυχίας μεταξὺ νάρκης καὶ ὕπνου.

— Εἶναι βέβαιον, εἶπεν ὁ Ὀσμὰν ἀκούσας τὰς λεπτομερείας, ὅτι ὁ ἔρως δὲν ἁρμόζει ἀκριβῶς πρὸς τοὺς ἄνδρας, εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναντίῤῥητον, ὅτι οὐδεὶς ἐγωϊστὴς δύναται ν' ἀγαπᾷ ὑπεράνω ἑαυτοῦ ἄλλον ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν πατέρα μου· φοβοῦμαι πολύ, Μουχτὰρ ὅτι δὲν θέλει διαφύγει αὐτῷ τὸ συμβὰν καὶ ἐπεθύμουν ν' ἀναχωρήσω τὸ ταχύτερον.

— Διὰ τὸν πατέρα σου δὲν γνωρίζω ἄλλο, ἀπήντησεν ὁ Μουχτάρ, παρ' ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξηρχόμην νὰ σὲ παραλάβω, ἐζήτησε τὸν ἰδικόν μου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ συνομιλῶσιν εἰσέτι.

Οὕτω συνδιαλεγόμενοι, οἱ δύο φίλοι ἐπανῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ὀσμάν, ὅπου ὁ Καδῆς περιέμενε τὸν υἱόν του διὰ νὰ δειπνήσῃ· ἰδὼν δὲ αὐτὸν τὴν ὄψιν φαιδροτέραν ἔχοντα, δὲν προέβη εἰς οὐδεμίαν μετ' αὐτοῦ συζήτησιν, καί τοι ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ Μουχτὰρ εἶχε τὰ πάντα πληροφορηθῆ.

Τὴν ὀγδόην τοῦ παιδομαζώματος ἡμέραν, ὁ Καδῆς ἐλθὼν ἐκ τοῦ διοικητοῦ, παρ' οὗ, ὡς εἶναι γνωστόν, εἶχε λάβει γνώ-

σιν τῆς περὶ γραμματέως ἐπιστολῆς τοῦ Πασσᾶ, ἔμεινε δι' ὅλης σχεδὸν τῆς ἡμέρας σύννους καὶ μεγάλοις βήμασι τὸν κῆπον μετρῶν, οὐδένα ἠθέλησε νὰ δεχθῇ, λέγων ὅτι ἠσθένει· τὸ ἑσπέρας ὁ Ὀσμὰν ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ συνήθους περιπάτου καὶ ὁ Καδῆς παρατηρήσας, ὅτι εἶχεν ἐπανέλθει πλέον εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς κατάστασιν ἡ ὑγεία του, καλέσας αὐτὸν διὰ τοῦ συνήθους σοβαροῦ ἤθους του.

— Πῶς ἔχεις, Ὀσμάν; ἠρώτησεν, ἰατρεύθης ἄρα ἐκ τῆς σπουδαίας ἐκείνης νόσου ἢ θὰ λάβω ἀνάγκην νὰ σὲ πέμψω εἰς τὸ φρενοκομεῖον;

— Δὲν εἶναι εὔκολον νὰ παραφρονήσῃ τις τόσον ταχέως, πάτερ, ἐκτὸς ἂν ὑμεῖς ἐπεισθῆτε ὅτι εἶναι πραγματικὸν καὶ τοῦτο ἀρκεῖ, ἵν' ἀληθῶς παραφρονήσω, διότι ἔχω πεποίθησιν, ὅτι οὐδέποτε αἱ κρίσεις σας ἐλανθάσθησαν.

— Ἀλλά, τέλος, ἀφοῦ δὲν εἶσαι παράφρων, ποῦ θέλεις ν' ἀποδώσω τὰ ἆθλά σου ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα λεπτομερῶς ἔμαθον;

— Ἡ νεότης καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία ἀκολουθεῖται συχνάκις, ἀπήντησε δειλῶς ὁ Ὀσμάν, ἔκ τινων αἰσθημάτων ὀξέων.

— Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν σου δὲν εἶναι ἀληθές, διότι οὐδεὶς τῶν ἀνιόντων σου ἀπέθανε παράφρων, καυχῶμαι μάλιστα, ὅτι ἡ ἐγκράτεια τοῦ πάππου σου καὶ ἡ ἐμὴ δὲν εἶσὶ τοσοῦτον συνήθεις εἰς τὴν φυλήν μας, ἀλλὰ σύ, φαίνεται, θ' ἀποτελέσῃς ἐξαίρεσιν. Ὅσον διὰ τὴν ἡλικίαν σου, μοὶ φαίνεται ποταπὴ ἡ δικαιολόγησις, διότι τριάκοντα καὶ πλέον ἀριθμοῦνται Βασιλεῖς, οἱ δοξάσαντες τὰ ἔθνη εἰς ἡλικίαν μικροτέραν τῆς ἰδικῆς σου, καὶ σὺ νομίζεις σεαυτὸν ἀνίκανον εἰσέτι νὰ σκεφθῇς περὶ τοῦ σπιθαμιαίου σώματός σου; εἶναι ἀπελπιστικὸν τῇ ἀληθείᾳ· ἔμαθες λοιπὸν ὀλίγα κολυβογράμματα, ἵνα τὰ ῥίψῃς ὑπὸ τὸν ἱστὸν πτωχῆς κόρης, ἥτις, δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι, φρονιμωτέρα τυγχάνουσα, σὲ περιεφρόνησεν ἀρκούντως. Ἐγὼ γνωρίζω κάλλιον σοῦ τί φρονοῦσιν οἱ ἀνεπτυγμένοι τῶν χριστιανῶν περὶ ἡμῶν καὶ ἂν μὲ ἠρώτας θὰ σοὶ

ἔδιδον ἀκριβῶς τὴν ἀπάντησιν οἵαν καὶ ἐκείνη, δηλ. ὅτι εἶσαι Τοῦρκος, ὅπερ ἔστι μεταξὺ σκύλου καὶ ἀνθρώπου τυγχάνων. Ἐννοῶ ὅτι ὡς ἄνθρωπος ἠδύνασο νὰ ἔχῃς ἀδυναμίαν τοιούτου εἴδους, ἀλλ' ὄχι καὶ μέχρι μονομανίας, ἄλλως τε καὶ ἐγὼ ἠγάπων τὴν μητέρα σου εἰκοσαετής, ἀλλ' οὐδέποτε ἐφαντάσθην νὰ τὴν ἐνοχλήσω πρὶν ἀρχίσω τὸ στάδιόν μου καὶ πρὶν γίνω αὐτοσυντήρητος καὶ δυνάμενος νὰ τὴν εὐτυχίσω. Σὺ δὲ δὲν εἶσαι προωρισμένος νὰ γίνῃς Καδῆς, ἑπομένως τὸ στάδιόν σου δὲν ἤρχισας εἰσέτι, καθ' ὃ ἔχων ἀνάγκην νὰ μαθητεύσῃς ἀκόμη διὰ νὰ κάμῃς ἔναρξιν τοῦ σταδίου σου· δὲν ἐνεργεῖς λοιπὸν ὡς παράφρων, ἀρχίζων ἐκεῖθεν, ὅπου οἱ ἔχέφρονες τελειώνουσι τὸ στάδιον; Τί εἶναι λοιπὸν ἡ παραφροσύνη, ἂν μὴ ἡ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον παρανόησις τοῦ ὀρθοῦ λόγου; καὶ τί διαφέρει, σὲ παρακαλῶ, τοῦ κατὰ μονομανῆ φαντασίαν πλουσίου ἐκεῖνος, ὅστις μὴ δυνάμενος οὐδὲ λεπτὸν νὰ κερδίσῃ, ἀρχίζει ἀπὸ τὸν καταρτισμὸν γυναικωνίτου, ἐπομένων δηλ. ν' ἀρχίσῃ ἀντιστρόφως τὴν πλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν του; Ἂν δὲν ἔμαθες ἐπὶ δεκαπενταετίαν ὅλην ἐν τοῖς σχολείοις διατρίβων, τὰ κεφαλαιώδη ἀξιώματα ταῦτα τῆς λογικῆς, ἀπελπίζομαι, σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω· ὅσον δὲ καὶ ἂν θέλω νὰ σκεφθῶ ἐπιεικῶς περὶ σοῦ, δὲν δύναμαι νὰ μὴ σὲ θεωρήσω μονομανῆ ἢ ἠλίθιον, διότι οὐδεὶς υἱὸς τοσοῦτον ἐπιμελῶς ἀνατραφεὶς ἠδύνατο ὑγιᾶ ἔχων τὸν νοῦν, νὰ λυπήσῃ ἑκουσίως, τοὺς γονεῖς μὲν μέχρι θανάτου, ἑαυτὸν δὲ νὰ καταστήσῃ τοῦ γελοίου γελοιωδέστερον.

— Ἀλλά, πάτερ, πολὺ ἐξογκώνεις τὰ πράγματα καὶ ἴσως ἔχεις δίκαιον, ὡς πατήρ, ἀλλὰ σὲ διαβεβαιῶ, ὅτι τὸ αἴσθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διὰ τοιούτων ζωφερῶν χρωμάτων παρέστησας, οὐ μόνον δὲν θέλει μὲ ἀποτρέψει τῶν σπουδῶν καὶ τοῦ προορισμοῦ μου, ἀλλ' ἴσως πολλάκις ἐγένετο εἰς ἄλλους πρόξενον ὑπερανθρώπων ἐνεργειῶν, τὸ δὲ ἀθῷον ἐκεῖνο παίγνιον, τὸ ὁποῖον ὡς τελευταίαν ἐξαχρείωσιν φαντάζεσθε, δὲν

ὑπάρχει παράδειγμα ὅτι κατέστησεν οὐδένα ἄνθρωπον περιφρονητέον.

— Παραίτησον, σὲ παρακαλῶ, τὰς ἰταλικὰς ῥωμαντολογίας, διότι, κατ' ἐμὲ κριτήν, αὗταί εἰσι ληρήματα τῶν φράγκων ψευδιπποτῶν, οἵτινες δὲν ἐγένοντο ἀνδρεῖοι εἰμὴ χάριν τῆς ἐρωμένης των· ἀλλὰ τοὺς ῥωμαντικοὺς τούτους γνωρίζεις πόσον ταχέως ἐδιώξαμεν καὶ διώκομεν ὡς πρόβατα πανταχόθεν, μ' ὅλην τὴν ἀρετὴν αὐτῶν τοῦ νὰ περιφρουροῦνται διὰ τοῦ ἔρωτος, καὶ ποῖοι; ἡμεῖς οἱ μὴ ποσῶς ῥωμαντικοὶ καὶ οἱ ἔχοντες διαγεγραμμένον ἐκ τῶν βιβλίων τὸν θεὸν τοῦτον· ἀλλὰ τέλος κολακεύομαι νὰ πιστεύσω, ὅτι ἀναγνωρίζων τὸ σφάλμα σου θέλεις προσπαθήσει νὰ βελτιωθῇς, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει εἰς πρώτην ἔνδειξιν ἐπιμονῆς ἐπὶ τὸ παρελθὸν ἢ ἀρνήσεως τῶν διαταγῶν μου, εἶμαι καλὸς νὰ σὲ ἀποκηρύξω ἀμέσως καὶ σὺ λαβὼν οἱονδήποτε ὄνομα θεᾶς τινος τῶν φράγκων θέλεις, ὕπαγε νὰ γίνῃς ἱππότης ἐρωτευμένος· τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν ἐλέγχομαι ὑπὸ τῆς συνειδήσεως, διότι τὸ πατρικὸν καθῆκον ἀκριβῶς ἤδη ἐξεπλήρωσα.

— Δὲν ἐφαντάσθην, πάτερ, ὑπέλαβεν ὁ νέος, ν' ἀπειθήσω ποτὲ πρὸς τὰς διαταγάς σου καὶ δὲν ἐννοῶ, διατὶ ὅλα ταῦτα τὰ προοίμια.

Ὁ Καδῆς, κατανοήσας τέλος ὅτι ἔφερε τὸν Ὀσμὰν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεδίωκε σημεῖον μετανοίας, τὸν εἰδοποίησεν ὅτι σκοπὸν εἶχε μέχρι τῆς χθὲς νὰ τὸν πέμψῃ ἐπὶ ἓν ἀκόμη ἔτος εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, μετὰ τοῦτο δὲ νὰ τὸν προσκολλήσῃ εἴς τινα πρέσβυν ὡς διερμηνέα, διότι ἐκεῖθεν ἐφρόνει, ὅτι ἠδύνατο νὰ γίνῃ μέγας Δραγομάνος, καθόσον μάλιστα, πρὸ καιροῦ ἐλλειπόντων καταλλήλων Τούρκων διὰ τὴν θέσιν ταύτην, εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο Ἕλλην τις Χῖος Παναγιώτης Νικόσιος, ὃν οἱ αὐλικοὶ θὰ ἔχαιρον μεγάλως ἂν ἔβλεπον ὑποσκελιζόμενον ὑπὸ Τούρκου, ἀλλ' ὅμως ἀπελπισθεὶς ἐκ τῆς διαγωγῆς του καὶ φρονῶν, ὅτι ὁ ἔρως εἶναι τὸ ἀλάνθαστον ση-

μεῖον τῆς παραιτήσεως τῶν γραμμάτων, δὲν ἐπεθύμει νὰ χάσῃ νέαν τινὰ εὐκαιρίαν· καὶ ἐπειδὴ ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς, στρατηγὸς χαίρων τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου καὶ δακτυλοδεικτούμενος παρ' ὅλων ὡς ὁ μέλλων Βεζύρης, ἐζήτει γραμματέα κάτοχον τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, ἐνόμισε καλὸν νὰ τὸν ἀποστείλῃ πρὸς αὐτόν.

— Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς καὶ κυρίου μου, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν.

— Αὔριον λοιπὸν πρέπει ν' ἀναχωρήσῃς λίαν πρωΐ, προσέθηκεν ὁ Καδῆς, φρόντισον δὲ νὰ ἑλκύσῃς τὴν εὔνοιαν τοῦ στρατηγοῦ, ἥτις φρονῶ ὅτι θὰ σοὶ εἶναι χρησιμωτέρα τῆς εὐνοίας πτωχῆς χριστιανῆς· ὕπαγε τώρα νὰ ἑτοιμασθῇς, διότι, σοὶ εἶπον, ὅτι θ' ἀναχωρήσῃς αὔριον λίαν πρωΐ.

Ἀκολούθως, εἰσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖόν του, συνέθεσε τὴν πρὸς τὸν πασσᾶ ἐπιστολήν, δι' ἧς ἐξέθετε τὰς γνώσεις τοῦ υἱοῦ του καὶ παρεκάλει αὐτὸν νὰ δεχθῇ ὡς γραμματέα τὸν Ὀσμάν, τελειώνων κατὰ τὸ σύνηθες διὰ τῶν ἑξῆς φράσεων· «Θέτω τὴν ζωὴν τοῦ δούλου σου τούτου ὑπὸ τὴν αἰχμὴν τοῦ «ἐνδόξου ξίφους σου, ὅπως μάθῃ νὰ ᾖ πιστὸς καὶ ταπεινὸς «ἐνώπιον ὑμῶν ἐς ἀεί.»

Ἀπελθὼν εἶτα εἰς τὸν γυναικωνίτην, εὗρεν αὐτὸν μὲν ἑτοιμάζοντα τὰ βιβλία του, τὴν δὲ μητέρα κλαίουσαν διὰ τὸν φόβον τοῦ νὰ γίνῃ ὁ υἱός της στρατιωτικός, ἀλλὰ μὴ δώσας οὐδεμίαν προσοχήν·

— Λάβε τὴν ἐπιστολήν, εἶπε, καὶ ἀναχώρησον πρὶν τῆς αὐγῆς· ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐθιμοταξίαν τῆς παρουσιάσεως, αὕτη δὲν διαφέρει ποσῶς ἐκ τῆς ὁποίας σοὶ ἐδίδαξα κατὰ τὴν πρώτην εἰς τοῦ Βοεβόδα ἐπίσκεψιν. Μεγαλειτέρας συμβουλὰς καὶ μαθήματα ἐπιμονῆς εἰς τὸ ἔργον καὶ ὑπομονῆς πρὸς τοὺς προϊσταμένους σου, θέλει σοὶ δώσει ἡ μήτηρ τὸ ἑσπέρας τοῦτο, διότι αὕτη κάλλιον ἐμοῦ τὰ γνωρίζει.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ὀσμάν, ἀκούουσα τοσαύτας κατεπειγούσας

καὶ δρακοντείους διαταγάς, ἐνῷ ἐγνώριζε τοῦ Καδῆ τὴν πατρικὴν ἀδυναμίαν, δὲν ἐκρατήθη πλέον καὶ εἰσελθοῦσα ἐζήτει κατ' ἀρχὰς μὲν ἱκετευτικῶς παρὰ τοῦ συζύγου νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπ' ὀλίγας ἔτι ἡμέρας διαμονὴν τοῦ Ὀσμὰν λόγῳ τῆς ὑγείας του, ἔπειτα δὲ ἀπήτει τοῦτο μητρικῷ δικαιώματι, ἀλλ' ὁ Καδῆς διὰ πρώτην ἴσως ἐπὶ τῆς ζωῆς του φοράν, λαβὼν αὐτὴν ἀπὸ τῆς χειρός.

— Μὴ ἀντιστρατεύεσαι, εἶπε, κατὰ τῶν διαταγῶν μου· εἶμαι ὁ αὐθέντης καὶ ἀπόλυτος κύριος τῆς οἰκίας καὶ ὀφείλετε πάντες τυφλὴν ὑπακοήν. Ὁ Ὀσμὰν θ' ἀναχωρήσῃ αὔριον, δύο ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ δὲν συγχωρῶ οὐδὲ λόγος νὰ γίνεται πλέον περὶ τούτου.

Ταῦτα δὲ λέγων, ἐξῆλθεν ἵνα πορευθῇ εἰς τὸν Βοεβόδαν, ὅπως τὸν πληροφορήσῃ περὶ τῆς ἀποφάσεώς του.

Τὴν πρωίαν ὁ Ὀσμὰν ἀνεχώρησεν, ἀφοῦ, προσκαλέσας τὸν φίλον του Γεώργιον Περιολῆν, ἔλαβεν ὅσας ἤθελε σημειώσεις καὶ συνεφώνησε μετ' αὐτοῦ συνεχῆ τὴν ἀλληλογραφίαν.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ὁ Καδῆς, παρηγορῶν τὴν κλαίουσαν μητέρα, ἐξήγησεν αὐτῇ, ὅτι ὁ γραμματεὺς τοῦ Βοεβόδα τὸν εἰδοποίησεν, ὅτι εἶχε μηνυθῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν ὡς ἔχων κατάλληλον υἱὸν διὰ γραμματέα, ὃν δὲν ἤθελε νὰ πέμψῃ λόγῳ ἀντιδράσεως, καὶ ὅτι ὁ φόβος μήπως ὁ πασσᾶς, ὡς παντοδύναμος, κακοποιήσῃ αὐτόν, τὸν ἠνάγκασεν οὐ μόνον νὰ ἐνδώσῃ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀσμάν, διότι, ἄνευ τούτου, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱόν του τοιοῦτο κινδυνῶδες στάδιον· φοβούμενος δὲ νὰ εἴπῃ πρὸς αὐτὸν ὅτι ἀκουσίως πράττει τοῦτο, εὗρε τὴν πρόφασιν τῆς παρεκτροπῆς του, καθότι ἄνευ τούτου ἦτο πιθανὸν ν' ἀρνηθῇ καὶ νὰ θέσῃ καὶ τοὺς δύο εἰς βέβαιον κίνδυνον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς των.

Ὁ Ὀσμὰν ἐξ ἄλλου μέρους, βαδίζων ταχέως, ἔφθασε τὴν μεσημβρίαν τῆς ἐπομένης εἰς Θήβας καὶ κατάκοπος ἐκ τοῦ

καύσωνος καὶ τῆς πορείας, ἀνεπαύθη εἰς πατρικόν τινα φίλον, ἵνα τὴν πρωίαν παρουσιασθῇ πρὸς τὸν στρατηγόν, δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ ὡς μελετῶν τὸν τρόπον τῆς παρουσιάσεως καὶ τὰς φράσεις του, διότι ἐνόμιζε τὸν Πασσᾶν στρατηγὸν καὶ κατὰ τὴν παιδείαν.

Ὁποίαν ἰσχὺν εἶχε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Πασσᾶς, διοικῶν πολυάριθμον στρατὸν καὶ εὐνοούμενος τοῦ Σουλτάνου, δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὅστις δὲν ἀνέγνωσε τὴν τουρκικὴν ἱστορίαν. Ἐνώπιον τοῦ Πασσᾶ οἱ λοιποὶ διοικηταί, καὶ τοι φέροντες πολλάκις τὸν αὐτὸν τίτλον ἢ βαθμὸν καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ὑπάλληλοι ἔκλινον τὸ γόνυ οὐχὶ ὡς πρὸς ἀνώτερον, ἀλλ' ὡς πρὸς αὐθέντην ἀπόλυτον κύριον τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς καὶ τῆς περιουσίας των, καθότι ἓν νεῦμα αὐτοῦ ἤρκει νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν οἱουδήποτε ὑποδεεστέρου καὶ μικρὸν τεμάχιον χάρτου ν' ἀποστερήσῃ αὐτὸν πάσης περιουσίας. Ὁ στρατηγὸς ὁδηγῶν εἰς πόλεμον, ὅστις συνήθως ἐλάμβανε καὶ τὸν τίτλον Βεζύρου, ἦτο ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ Σουλτάνος, ἀντιπρόσωπος ὢν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔδιδεν αὐτῷ φερμάνιον, δι' οὗ ἠδύνατο, ἐν ὀνόματι αὐτοῦ, νὰ ἔχῃ ἀπόλυτον κυριαρχίαν καὶ ἄνευ λογοδοσίας πρὸς τὸν μέγαν Βεζύρην, ἤρκει μόνον νὰ ἐξεπλήρου τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς του. Ἀπέναντι δὲ τῆς τοσαύτης δικαιοδοσίας, ἐπλήρωνε πάντοτε διὰ τῆς κεφαλῆς του τὴν ἀποτυχίαν, πολλάκις δὲ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτήν, διότι ἐν ἐποχῇ, καθ' ἣν οἱ θρόνοι τῶν Σουλτάνων δὲν ἦσαν στερεοί, πᾶς ἔνδοξος στρατηγὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ζῇ πολύ, καθιστάμενος ἐπίφοβος.

Ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς, Ἀλβανὸς τὸ γένος, ἀγράμματος καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἀλλ' εὐφυής, δραστήριος καὶ ἀνδρεῖος στρατιώτης, καταταχθεὶς ὡς ἁπλοῦς Γενίτσαρος, προήχθη δι' ἀλλεπαλλήλων ἀνδραγαθιῶν μέχρι τοῦ βαθμοῦ Γενιτσάραγα· κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Σουλτὰν Μουρὰτ τὸ 1638 πολιορκίαν τοῦ Βαγδατίου, εἰς τὴν ἔφοδον τοῦ ὁποίου ἐφο-

νεύθη ὁ ἀνδρεῖος βεζύρης Ταγιάρ, ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς, λαβὼν τὴν ἀρχιστρατηγίαν καὶ κατορθώσας τὴν ἅλωσιν, ὠνομάσθη στρατηγὸς καὶ ἐπίδοξος Βεζύρης, ἀλλὰ δὲν ἔλαβε τὴν Βούλαν εἰμὴ κατόπιν, ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ ἐνεργήσῃ κατὰ τῆς Κρήτης, ἴσως δὲ καί τινων ῥαδιουργιῶν. Ἐπελθούσης δὲ μετ' ὀλίγον καὶ τῆς πτώσεως τοῦ Μουράτ, ὁ Μουσταφᾶς, τῇ διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου Ἠμβραήμ, συνήθροιζε στρατόν, ἵνα κρυφίως ἀποβῇ διὰ Μονεμβασίας εἰς Κρήτην, ὅπου ὤφειλε νὰ δώσῃ τὴν διοίκησιν καὶ πολεμικὰς συμβουλὰς πρὸς τὸν Μεχμὲτ πασσᾶ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν. Λέγομεν δὲ κρυφίως, διότι ἐνῷ οἱ Τοῦρκοι ἡτοίμαζον στρατὸν πρὸς ἀπόβασιν ἐπὶ τῆς νήσου, ὁ Βεζύρης ἔστελλε δῶρα καὶ ἔδιδε προνόμια πρὸς τὸν πρέσβυν τῆς Ἑνετίας (Βάϊλον), ὅταν ἐκεῖνος ἠρώτα πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνωνται αἱ ἑτοιμασίαι αὗται, ἀφοῦ πόλεμος οὐδαμοῦ ἠπειλεῖτο· ἅπαξ δὲ μόνον ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἡτοιμάζετο ἡ ἐκστρατεία κατὰ τῆς Χίου, ἀλλ' οἱ Ἑνετοὶ τότε εἶχον λάβει τὰ μέτρα των, πεισθέντες περὶ τίνος ἐπρόκειτο, καθ' ὃ γνωρίζοντες τὴν πολιτικήν των.

Ἑτοιμασθέντος λοιπὸν τοῦ στρατοῦ, τὸ μὲν διὰ τῆς Ἠπείρου κατερχόμενον μέρος ὤφειλε ν' ἀποβιβασθῇ ἐκ Ναυπάκτου, τὸ δὲ ἐκ Θεσσαλίας, διοικούμενον αὐτοπροσώπως παρ' αὐτοῦ ἐκ Δουβρένης εἰς Πελοπόννησον. Εἰς Θήβας δὲ ὁ Μουσταφᾶς περιέμενε τὴν εἰδοποίησιν τοῦ δευτέρου σώματος, ὅπως ἡ διάβασις γίνῃ αὐθημερόν, διότι οἱ Ἑνετοὶ κατεῖχον τὸ φρούριον τοῦ Ῥίου καὶ ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῶσιν ἐκ δύο μερῶν, ἂν ἡ μικρὰ ἐκείνη φρουρὰ ἀνθίστατο.

Εὗρε λοιπὸν ὁ Ὀσμὰν τὸν στρατηγὸν εἰς Θήβας μίαν ἡμέραν ἀκριβῶς βραδύτερον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Βοεβόδα, ἥτις δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀποσφραγισθῆ, πολλῆς τῆς ἐργασίας ὑπαρχούσης.

Ὁ στρατηγὸς καθήμενος ἠκροᾶτο τοῦ γραμματέως ἀναγινώσκοντος τὴν διακοίνωσιν τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας καὶ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Βεζύρου, κάτωθι ὅμως αὐτῆς ὑπῆρχε

κατὰ τύπον γεγραμμένον καὶ τὸ ἰταλικὸν κείμενον τῆς διακοινώσεως, ἣν ὤφειλε νὰ κάμῃ ὁ στρατηγὸς ἐν Κρήτῃ, πρὸς τοὺς Ἑνετούς, εἰς ὃ φθὰς ὁ γραμματεὺς ἐστάθη ὡς μὴ γνωρίζων οὐδεμίαν ξένην γλῶσσαν.

— Κράξατε τὸν Μαλτέζον, διέταξεν ὁ στρατηγός, ἐννοῶν Γενουίνσιον τινὰ μέθυσον, ὃν ὡς διερμηνέα ἔφερε μετ' αὐτοῦ καὶ ὅστις ὀλίγιστα ἐγίνωσκε τὰ τῶν τριόδων τουρκικά.

Εἷς τῶν ὑπασπιστῶν τότε ἀνήγγειλεν, ὅτι νέος τις, ἐξ Ἀθηνῶν ἐλθών, ἐζήτει ἀκρόασιν, ὁ δὲ στρατηγός, ἀναμένων τὸν διερμηνέα, διέταξε νὰ τὸν εἰσάξωσι ταχέως.

— Πόθεν ἔρχεσαι καὶ τί ζητεῖς; ἠρώτησε τὸν Ὀσμὰν ὁ Μουσταφᾶς.

— Ἐξ Ἀθηνῶν, εἶπεν ὁ νέος, θέσας εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ πατρός του.

Ὁ δὲ γραμματεύς, ἀναγνοὺς ταύτην πρὸς τὸν στρατηγόν, τῷ ὑπενθύμισεν, ὅτι εἶχον ζητήσει ἐξ Ἀθηνῶν γραμματέα ξένων γλωσσῶν.

Ὁ Πασσᾶς τότε, δώσας τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Βεζύρου, τὸν διέταξε νὰ τὰς ἀναγνώσῃ ἐκ νέου. Ὁ Ὀσμὰν ἤρχισε τὴν ἀνάγνωσιν καθαρῶς καὶ προβὰς εἰς τὸ ἰταλικὸν κείμενον ἠκολούθησε μεταφράζων ἀπροσκόπτως.

— Πολὺ καλῶς, ἐψιθύρισεν ὁ Πασσᾶς, κατευχαριστηθεὶς ἔκ τε τοῦ λεκτικοῦ καὶ τῆς εὐχερείας τοῦ νέου· ἐμβλέψας δὲ πρὸς αὐτόν, «τὸ χαρτὶ τοῦ πατρός σου, προσέθηκε, λέγει ὅτι γνωρίζεις καὶ γαλλικὰ εἶναι ἀληθές;

— Ὄχι πολλά, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ χρείας τυχούσης δύναμαι νὰ σᾶς χρησιμεύσω.

— Σὲ δέχομαι λοιπὸν εὐχαρίστως, ὑπέλαβεν ὁ στρατηγός, καὶ λάβε τὸ κονδύλιον ν' ἀπαντήσῃς πρὸς τὸν πατέρα σου.

Ὁ νέος ἔλαβε χάρτην ἐπὶ τῶν γονάτων.

— Γράψε λοιπόν· «Ἀγαπητέ μοι Καδῆ, ἂν ὁ υἱός σου ἔχῃ τόσην πίστιν πρὸς ἐμέ, ὅσα εἶναι τὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα

γνωρίζει, ταχέως θέλω τὸν καταστήσει εὐτυχῆ, ἂν ὅμως τὸ ἐναντίον, ταχέως ἐπίσης θέλω σοὶ πέμψει τὴν κεφαλήν του.»

Ὁ Ὀσμὰν ἔδωκε τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν νὰ ὑπογράψῃ, ἀλλ' ἐκεῖνος πρὸς ἀπορίαν του, λαβὼν παρακειμένην σφραγῖδα φέρουσαν ὄνομα κεχαραγμένον, ἐτύπωσεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ γράμματος καὶ ἐφάνησαν τὰ στοιχεῖα «Καραῒ Μουσταφᾶς ἀρχιστράτηγος.»

Εἶτα προσκαλέσας ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν του:

— Ζαντρίκ, εἶπεν ἐπιτακτικῶς· ὁ νέος οὗτος διορίζεται ἰδιαίτερος γραμματεύς μου ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Ὀμέρ· δὸς σήμερον τὴν ἄδειαν εἰς τὸν Μαλτέζον νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἑκατὸν γρόσια διὰ τὰ ἔξοδά του· ἀλλ' ἐπειδὴ γνωρίζει τινὰ μυστήρια τῆς ὑπηρεσίας, καλὸν εἶναι νὰ τὸν φυλακίσουν εἰς τὴν Λεβαδείαν, μέχρις οὗ φθάσωμεν ὅπου δεῖ. Ὁ νέος νὰ λάβῃ τριακόσια γρόσια σήμερον πρὸς καταρτισμὸν στολῆς Μουλαζὶμ (ὑπολοχαγοῦ) καὶ ἔχει ἀπὸ τοῦδε τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέρχηται ἀκωλύτως παρ' ἐμοί· ὁ Ἀλῆς ἂς ἐπανέλθῃ εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ στρατηγείου διότι μόνον τὸν Ὀσμὰν θὰ κρατήσω εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μου ἀλληλογραφίαν, σὺ δὲ γραμματικέ, εἶπεν ἀποταθεὶς πρὸς τὸν Ὀσμάν, ὀφείλεις νὰ κατοικῇς εἰς τὸ αὐτὸ μετ' ἐμοῦ οἴκημα, νὰ ἦσαι μὲν ὅλος ὦτα καὶ νοῦς ἐνώπιόν μου, κωφάλαλος δὲ πρὸς πάντα ἐρωτῶντά σε, ἔστω καὶ τὰ ἁπλούστερα περὶ ἐμοῦ πράγματα, ἐννοεῖς;

— Ἐννοῶ κάλλιστα, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν.

Καὶ προσκυνήσας τὸν Πασσᾶν ἀνεχώρησεν, ἵνα μεταβῇ πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐνδυμάτων καὶ βιβλίων του, ἀλλ' οἱ κάτωθεν ἱστάμενοι ἀξιωματικοὶ τὸν προσεκάλεσαν εἰς τὸ γεῦμά των, ὅπου ἔμελλε νὰ σχετισθῇ μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ ἀρχηγοῦ.

Κατὰ τὸ γεῦμα παρατήρησε συνάθροισίν τινα ἐπὶ τοῦ κήπου τοῦ οἰκήματος καὶ γέλωτα ἄκρατον ἔξωθεν· ἐρωτήσας δὲ τί συμβαίνει, ἔμαθεν ὅτι πρό τινων ἡμερῶν περίπολος εἶχεν εὕρει παιδά τινα ἀναίσθητον ἐκ τῆς πείνης, δύο ὥρας μακρὰν

τῆς πόλεως καὶ ὅτι οἱ στρατιῶται, ἐνδύσαντες στολὴν μικροῦ γενίτσάρου ἔπαιζον μετ' αὐτοῦ, διότι ἦτο πολὺ ἔξυπνος. Ὁ Ὀσμὰν ἐξελθὼν παρετήρησεν, ὅτι ἦτο ὁ υἱὸς τῆς χήρας Ζαρλῆ, ὅστις τῷ διηγήθη ὅτι, δραπετεύσας τὴν νύκτα, καθ' ἣν περιεπλανήθησαν οἱ Γενίτσαροι, μὴ θέλοντες νὰ διαβῶσιν ἐκ Θηβῶν, ἀλλὰ κατευθυνθέντες εἰς Λεβαδείαν, ἔχασε καὶ αὐτὸς τὸν δρόμον του καὶ ἐφοβεῖτο ν' ἀναφέρῃ τοῖς στρατιώταις πόθεν ἤρχετο καὶ κατεγίνετο νὰ εὐχαριςῇ αὐτούς, λέγων ὅτι εἶναι βοσκὸς τῶν πέριξ μερῶν. Ὁ Ὀσμὰν τὸν ἐζήτησε τότε ὡς ὑπηρέτην καὶ τὴν ἐπομένην, ὅτε ἐγκατεστάθη εἰς τὸν οἶκον τοῦ στρατηγοῦ, τὸν ἔλαβεν μετ' αὐτοῦ εὐχαριστούμενος νὰ μανθάνῃ τὰ καθέκαστα τῆς μέχρι Θηβῶν πορείας τῆς Βασιλικῆς καὶ ἀναμένων κατάλληλον εὐκαιρίαν ἵνα τὸν ἀποστείλῃ εἰς Ἀθήνας.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης ὁ Ὀσμάν, προσελθὼν εἰς τὸν στρατηγὸν ὅπως ἀρχίσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔλαβε διαταγὴν νὰ συντάξῃ ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς διοικητὰς καὶ ὑποδιοικητὰς τῆς Πελοποννήσου, διατασσομένους νὰ ἔχωσιν ἕτοιμα τὰ διὰ τὸν στρατὸν χρειώδη, ἥν, συνταχθεῖσαν ἐν τάχει, παρέδωκε πρὸς τὸ ἐπίσημον γραφεῖον. Εἶτα συνέθεσε, τῇ ὑπαγορεύσει τοῦ στρατηγοῦ, ἀπάντησιν πρὸς τὸν Βεζύρην καὶ ἔκθεσιν τῆς ποσότητος καὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ λίαν ἐκτενῆ, μετὰ τὸ τέλος τῆς ὁποίας τὸν διέταξε νὰ τῷ ἀναγνώσῃ αὐτὴν βραδέως.

Ὁ Ὀσμὰν ἀνέγνωσε ταύτην δίς· ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἐκπληχθεὶς διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὰς ὡραίας φράσεις, ἃς μετεχειρίζετο ὁ Ὀσμάν, ἐμβλέψας αὐτόν·

— Εὖγε, τέκνον μου, εἶπεν· ἔχω ἐπὶ τριακονταετίαν ὅλην γραμματικούς, ἀλλ' εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν δὲν ἀναγκάζομαι νὰ διορθώσω τὴν ἔννοιαν τῶν γραφομένων· σὲ συγχαίρω διὰ τὴν παιδείαν σου καὶ σὲ εἰδοποιῶ ὅτι ἡ πολύτιμος εἶσαι δι' ἐμὲ θησαυρὸς ἡ ἡ τύχη σ' ἔπεμψε· διὰ τὸν ἐναντίον λόγον ἂν τὸ πρῶτον, εὔχου εἰς τὸν Θεὸν νὰ γίνω ταχέως με-

γας Βεζύρης, ἂν δὲ τὸ δεύτερον, θὰ σὲ κρεμάσω ὡς ὑπεσχέθην, διότι ἀπὸ τοῦδε προβλέπω μέγα τὸ μέλλον σου. Πρὸς τὸ παρὸν λάβε διακόσια γρόσια μηνιαῖον μισθόν, τροφὴν καὶ κατοικίαν παρ' ἐμοὶ καὶ μὴ λησμονήσῃς, ὅτι ἀπὸ τοῦδε σὲ θέλω ἀνήκοντα πρὸς ἐμὲ ὄχι ὡς ὑπάλληλον, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον μετ' ἐμοῦ συνδέσαντα τὴν τύχην του, ἐπιθυμῶ δ' ἐπίσης νὰ μοὶ ἐξηγηθῇς σαφῶς, ἂν ἦσαι ἀποφασισμένος νὰ κρεμασθῇς ἐν ἀνάγκῃ μετ' ἐμοῦ ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ δοξασθῇς μετ' ἐμοῦ ἐπίσης.

Ὁ Ὀσμάν, θορυβηθεὶς διὰ τὴν πρόωρον ταύτην εὔνοιαν, ὑπέθεσεν ὅτι ὁ Πασσᾶς θέλει νὰ δοκιμάσῃ τὴν φιλοδοξίαν του καὶ προσκυνήσας αὐτὸν ἐκ νέου·

— Μεγάλην σημασίαν δίδετε στρατηγέ, ἀπήντησεν, εἰς πρωτόπειρον μαθητὴν μόλις τοῦ σχολείου ἐξερχόμενον.

— Αὕτη εἶναι ἡ μεγαλειτέρα ἀρετή σου, ἀπήντησεν ὁ Πασσᾶς, διότι ἂν ἦσο ἀρχαῖος ὑπάλληλος θὰ ἐφοβούμην νὰ σ' ἔχω συνεργάτην, ὑποπτευόμενος τὴν πονηρίαν, ἐπειδὴ ὅμως εἶσαι νέος καὶ διαβλέπω ἐκ τῆς πείρας μου ὅτι ἂν σωφρονῇς ὅσον ἐσπούδασας δύνασαι νὰ μοὶ χρησιμεύσῃς, θέλω ἀπὸ τοῦδε νὰ συνδεθῶμεν· καὶ ἐγὼ μὲν νὰ σὲ προστατεύσω, σὺ δέ, γενόμενος ἱκανὸς καὶ σπουδαῖος, ν' ἀναπληρώσῃς τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἔλλειψίν μου.

— Δέχομαι ἐξ ὅλης καρδίας, εἶπεν ὁ Ὀσμάν, νὰ ἐξαρτήσω τὴν τύχην μου διὰ βίου ἐκ τῆς εὐνοίας Σας· ἄλλως τε σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι αὕτη εἶναι καὶ ἡ οριστικὴ θέλησις τοῦ πατρός μου.

— Ἐλησμόνησα, ἀπήντησεν ὁ Πασσᾶς, ὅτι ἔχω ἓν γράμμα τοῦ Βοεβόδα Ἀθηνῶν, ὅπερ δὲν ἀνέγνωσα εἰσέτι.

Ὁ Ὀσμάν, λαβὼν τὸ γράμμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ διοικητὴς ἔγραφε περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶναι παιδείας οὐ τῆς τυχούσης καὶ ὅπερ ἐτελείωνε κατηγορῶν τὸν Καδῆν, ὅτι συλλογιζόμενος νὰ καταστήσῃ αὐτὸν δραγομάνον τοῦ Σουλτάνου, ἠργεῖτο νὰ τὸν

πέμψη, καὶ ἐμελέτα νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν· τὸ ἀνέγνωσε πιστῶς.

Ὁ δὲ Πασσᾶς, ἀκούσας καλῶς τὴν ἐπιστολήν·

— Γράψε πρὸς τὸν πατέρα σου, ἀπήντησεν, ὅτι αἱ μεγάλαι θέσεις ἀποκτῶνται σήμερον διὰ τῆς σπάθης καὶ οὐχὶ διὰ τῶν ξηρῶν γραμμάτων. Κοπτερὰ σπάθη, βοηθουμένη ὑπὸ τεχνικοῦ καλάμου, δύνανται νὰ κάμωσι δεκαπλάσια παρ' ὅ,τι μόνος κάλαμος καὶ μόνον ξίφος· πρὸς σὲ δὲ λέγω, ὅτι ἔχεις ἀνάγκην τοῦ ξίφους μου, ὡς ἐγὼ τοῦ καλάμου σου· ἂν μὲ ὑπηρετήσῃς καλῶς, ὁ Μέγας Δραγομάνος ἔσεται ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μας. Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ, ὅτι εὗρον καρδίαν παρθένον καὶ ῥίπτω ἐπὶ σοῦ τὰς ἐλπίδας μου, ῥίψον καὶ σὺ ἀνεπιφυλάκτως τὰς ἰδικάς σου πρὸς ἐμὲ καὶ τὸ πεπρωμένον ἂς στέψῃ τοὺς πόθους μας... τοιοῦτον ὡς σὲ νέον παιδείας ζητῶ πρὸ πολλοῦ, καὶ εὗρον μέν τινας, ἀλλ' ὑπόπτου καταγωγῆς, ἐνῷ ἐπόθησα νὰ εὕρω τὴν ἁγνότητα, ἤδη δέ, κολακευόμενος ὅτι ἐπέτυχον, σὲ συγχαίρω καὶ πάλιν ἀπὸ καρδίας· ὕπαγε τώρα ν' ἀναπαυθῇς, διότι τὸ ἑσπέρας θὰ ἔχωμεν ἐπιθεώρησιν τοῦ στρατοῦ.

Καὶ τοῦ Ὀσμὰν μακρυνθέντος, ὁ Πασσᾶς, στρέψας τὸ βλέμμα πρὸς ἀνατολάς·

— Ἐπικατάρατε Ἀχμέτη, ἀνέκραξε, μόνος ὁμιλῶν, εὗρον, εὗρον καὶ τὸν κάλαμον, δι' οὗ κατώρθωσας νὰ στομώσῃς τὸ κοπτερὸν ξίφος μου· μὲ κατηγορῇς αἰωνίως ὡς ἀγράμματον, ἀλλὰ θὰ σοῦ δείξω ὅτι ἡ γραφίς μου εἶναι τεχνικωτέρα τῆς ἰδικῆς σου καὶ ἐὰν ὁ νέος οὗτος εἶναι οἷος ἐλπίζω, ταχέως ὁ δήμιος θὰ μετρήσῃ τὸν λαιμόν σου πρὶν μὲ ὑποσκελίσῃς βεβαίως· ἡ τύχη δὲν μ' ἐγκατέλειψεν ἀκόμη, θὰ κάμω τὸν εὐφυᾶ τοῦτον νέον νὰ ὀμνύῃ εἰς τὸ ὄνομά μου καὶ ἀρκεῖ........

Τὴν ἐπομένην ἀπὸ πρωίας ὁ Στρατηγὸς ἐπεθεώρει τὸν στρατόν του, παρατεταγμένον καθ' ὁμάδας ἀτάκτους εἰς τὸ μεταξὺ Θηβῶν καὶ Παλαιοκάστρου ὁροπέδιον. Ἐκτὸς τῶν διακοσίων σπαχίδων, ἀποτελούντων τὴν σωματοφυλακὴν τοῦ Πασ-

σα, ἡ λοιπὴ στρατιὰ συνέκειτο ἐκ τεσσάρων χιλιάδων Γεντσάρων πεζῶν ὅλων καὶ ἓξ χιλιάδων ἀτάκτων, τὸ πλεῖστον Ἀλβανῶν· πυροβολικὸν δὲν ὑπῆρχε, διότι μετεφέρετο διὰ θαλάσσης ἐπὶ τοῦ στόλου· κατὰ δὲ τὴν ἐπιθεώρησιν, συνισταμένην εἰς ἁπλῆν μόνον ὄψιν τῶν στρατιωτῶν, καταμέτρησιν αὐτῶν παρὰ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐπιτελείου καὶ τὴν σημείωσιν τῶν περὶ τὸν ὁπλισμὸν καὶ τὰ πολεμεφόδια τῶν ἀνδρῶν ἐλλείψεων, ὁ στρατηγός, καλέσας τοὺς εἴκοσιν ἀρχηγοὺς τῶν σωμάτων, ἠρώτησε πότε θέλουσιν εἶσθαι ἕτοιμοι νὰ ἐκκινήσωσι, τὸν δὲ γραμματέα τοῦ ἐπιτελείου, ὅστις ἦτο καὶ ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ στρατοῦ, πόσος καιρὸς ἐχρειάζετο ἵν' ἀναπληρωθῶσι πᾶσαι αἱ ἐλλείψεις· ἀκούσας δὲ τὴν γνώμην των, ἀπεφάνθη ὅτι μετὰ πέντε ἡμέρας ὤφειλον ν' ἀναχωρήσωσι διὰ Δουβρέναν, καθ' ὅσον ὁ ἐξ Ἠπείρου ἰσάριθμος στρατὸς ἐπλησίαζεν ἤδη εἰς Ναύπακτον, ὅπου ὤφειλε νὰ πέμψῃ τὰς διαταγάς του, ἐπομένως ἔπρεπε νὰ καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια πρὸς ταχεῖαν ἑτοιμασίαν.

Τὴν ἐπομένην ἀπὸ πρωίας ὀλίγοι ἱππεῖς, συνάξαντες τοὺς κατοίκους τῶν Θηβῶν καὶ τῶν πέριξ χωρίων, ἀφήρεσαν πάντα τὰ κτήνη καὶ διαιρέσαντες αὐτοὺς εἰς τέσσαρας ὁμάδας, τοῖς ἐπέβαλον τὴν ἀγγαρείαν τῆς καθάρσεως τῆς ἀπὸ Θηβῶν εἰς Δουβρέναν ὁδοῦ, ἥτις, πετρώδης καὶ ἀνώμαλος οὖσα, ἔπρεπε ταχέως νὰ ἐπισκευασθῇ, διότι ὁ στρατηγὸς πρώτην ἤδη φορὰν ἐδήλωσεν ὅτι ἐκεῖθεν θέλουσι διαβῇ. Ὁποῖα δεινὰ ὑπέφερον οἱ δυστυχεῖς ἐκεῖνοι Ἕλληνες, ἐργαζόμενοι ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, ἰδιοσυγκρασίας καὶ ἐπαγγέλματος ἐπὶ δώδεκα ὥρας καθ' ἑκάστην, Μαΐου μεσοῦντος, τί ἔτρωγον μακρυθέντες ἄλλοι μὲν δύο, ἄλλοι καὶ τέσσαρας ὥρας τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, μόναι αἱ γυναῖκες, αἱ μεταφέρουσαι τὴν τροφήν, ἐγίνωσκον, διότι οἱ Τοῦρκοι οὐδὲ κἂν ἠρώτων περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀσθενούντων, ἀρκούμενοι νὰ δέρωσι τοὺς ὀκνηροὺς, ὡς ἀπίστους πρὸς τὸ Δοβλέτι.

Ὁ Ὀσμάν, ἐπανελθὼν μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν, ἐξέθηκε τῷ στρατηγῷ ὅτι εἰς τὴν Ἰταλίαν, ὅπου ἐπί τινα καιρὸν ἔμεινε, παρετήρησεν, ὅτι κατὰ τὰς ἐπιθεωρήσεις διατηρεῖται τάξις τις, εἰς τὴν ὁποίαν τίθενται αἱ ἑκατονταρχίαι ἐν γραμμῇ καὶ οἱ ἑκατοντάρχοι πρὸ τῶν γραμμῶν, οἱ στρατιῶται εἰς δύο ζυγούς, ὅπερ φέρει μεγάλην τὴν εὐκολίαν καὶ ὡραῖον τὸ θέαμα, ὁ δὲ στρατηγός, περιεργείας χάριν, τὸν διέταξε νὰ σχηματίσῃ κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν γραμμὴν τοιαύτην, ἣν εἶδε μὲν ἐν Οὐγγαρίᾳ πολεμήσας, ἀλλ᾽ οὐδέποτε ἠννόησε, διότι πάντοτε αἱ γραμμαὶ ἐκεῖναι ἐνικήθησαν.

Οἱ Γενίτσαροι, καθὼς καὶ ὅλος ὁ στρατὸς τῆς Τουρκίας, ὅστις εἶχε φρικτὴν κατὰ τῆς τάξεως ἀπέχθειαν, ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα εἶδός τι παιδιᾶς καὶ πάντες τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν ἔτρεξαν εἰς τὸ ἐπιδειχθὲν μέρος.

Καταγοητευθέντες δ᾽ ἐκ τοῦ πειράματος ἐδήλωσαν τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅτι ὁ Γραμματικὸς πρέπει νὰ γίνῃ Γενίτσαρος, διότι δὲν ἤθελον νὰ βλέπωσι τόσον ἄξιον νέον ἀνήκοντα εἰς ἄλλο σῶμα· ἀλλ᾽ ὁ στρατηγὸς ἠρνήθη τοῦτο ὡς ἀντιβαῖνον εἰς τὰ ἔθιμα τοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἦτο ἀρχηγὸς καὶ ὤφειλον νὰ μὴ ζητῶσι τὰ ἀδύνατα.

ΤΟ ΔΩΡΟΝ ΤΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝΟΥ

Οἱ ἐνεργήσαντες τὸ παιδομάζωμα Γενίτσαροι, μὴ δυνηθέντες, ὡς ἐρρέθη, ν᾽ ἀναχωρήσωσι ταχέως ἐκ Λεβαδείας, διότι ἡ Ζοαχή, ἐξασθενήσασα ἐκ τῶν καθ᾽ ὁδὸν λειποθυμιῶν, τῆς κοπώσεως καὶ τοῦ φόβου, ἔκειτο κλινήρης, ἐζήτησαν ἰατρόν, ὅστις προσκληθείς, παρετήρησεν ὅτι ἡ νέα ἔπασχεν ἐκ νευρικῶν κλονισμῶν καὶ ὅτι συνεχῶς παρελήρει· ἐπομένως ἀπεφάνθη ὅτι αὕτη εἶχεν ἀνάγκην ἡσυχίας καὶ οἰκιακῆς περιποιήσεως. Κατὰ συνέπειαν, ὁ μὲν ἀξιωματικὸς τῶν Γενιτσά-

ρων, ἀναχωρήσας μετὰ τῶν παίδων διὰ Κωνσταντινούπολιν, ἀφῆκε τρεῖς στρατιώτας, οἵτινες τὴν νύκτα μόνον ἐκοιμῶντο ἔξωθεν τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως καὶ τὴν πρωίαν ἀνεχώρουν ἐκεῖθεν, βεβαιούμενοι περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς Ζοαχῆ· ὁ δὲ διοικητὴς τοῦ τόπου, πρὸς ὃν ἀπετάθησαν οἱ Γενίτσαροι, μαθὼν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ γυναικός, ἀνηκούσης εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου, ἐτέθη ἀμέσως εἰς κίνησιν καὶ ἐπιτυχὼν ἱερέα τινὰ χριστιανὸν ἔγγαμον καὶ ἄνευ τέκνων, προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ, ἐπὶ ὁρισθείσῃ ἀμοιβῇ, τὴν νοσηλείαν τῆς ἀσθενοῦς, μὲ τὴν ῥητὴν διαταγήν, ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ δεχθῇ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο οὐδένα ἄνδρα εἰς τὸν οἶκόν του, ἂν δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ ἔνοχος ἐσχάτης ἀσεβείας πρὸς αὐτὸν τὸν Σουλτάνον.

Ἡ σύζυγος τοῦ ἱερέως, καίτοι φέρουσα τὸν τίτλον πρεσβυτέρας, ἦτο γυνὴ νεωτάτη, ἀρκούντως ὡραία καὶ ἀνήκουσα εἰς μίαν τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων οἰκογενειῶν τοῦ τόπου, καθ' ὅσον τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ οἱ ἱερεῖς, ἀποτελοῦντες τὴν ἀριστοκρατίαν τῶν χριστιανῶν καὶ τὴν μᾶλλον πεπαιδευμένην καὶ σχετικῶς εὐπορωτέραν τάξιν, ἠδύναντο νὰ νυμφεύωνται τὰς θυγατέρας τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. Ἐν Λεβαδείᾳ μάλιστα καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τοῦτον ἡ ἀριστοκρατία τῶν Ἑλλήνων, δὲν ἠρεύνησα διατί, ἴσως διὰ τὸ εὔπορον τοῦ τόπου, ὑπερεῖχε κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸ ποιὸν ἐπὶ πολὺ τῶν λοιπῶν τῆς στερεᾶς πόλεων. Ὅσον διὰ τοὺς ἱερεῖς, ἡ αἰτία εἶναι γνωστή, διότι ὁ Μωάμεθ, καταλαβὼν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ καταλύσας πᾶσαν βυζαντινὴν ἀριστοκρατίαν, ἐσεβάσθη τὸν κλῆρον, εἰς ὃν οὐ μόνον ἀφῆκε πάντα τὰ προνόμια, ἀλλὰ καὶ ἐτιτλοφόρησεν ἡγεμόνα καὶ φυλάρχην τὸν Πατριάρχην, καϊμακάμας (ὑποδιοικητὰς) ὅλους τοὺς ἐπισκόπους, δώσας αὐτοῖς δικαιοδοσίαν θρησκευτικοῦ κριτοῦ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν· ἔκτοτε δὲ ἡ παιδεία καὶ ἡ εὐγένεια ἔμειναν ἀποκλειστικὸν σχεδὸν δικαίωμα τοῦ κλήρου, ὅστις τὴν διεφύλαξεν ὁμολογουμένως μέχρις ἡμῶν· διότι ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς κατακτήσεως

πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, οἱ πλεῖστοι ἀνήκουσιν εἰς τὸν κλῆρον, αἱ δὲ βιβλιοθῆκαι, μόνον εἰς τὰς μονὰς συγκεντρωθεῖσαι, διεσώθησαν.

Ὁ ἱερεὺς λοιπόν, λαβὼν ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ τὴν Ζοαχή, κατῆλθεν εἰς τὸ ἰσόγειον τῆς οἰκίας, ἵνα σχηματίσῃ τὸ ἀνώγειον ἀληθῶς γυναικωνίτην, ὃν οὐδ' αὐτὸς ἠδύνατο νὰ ἐπισκεφθῇ, ἐπειδὴ ἡ πρεσβυτέρα ἔλεγεν, ὅτι ἦτο μεγάλη ἁμαρτία νὰ βλέπῃ ὁ παππᾶς της τόσον ὡραίαν Τούρκισσαν· ἐκείνη δὲ κατεγίνετο ἀόκνως εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀσθενοῦς, ἀμελήσασα καὶ τὸν σύζυγον, πρὸς ὃν παραπονούμενον ἔλεγεν, ὅτι οἱ ὡραῖοι ἄνθρωποι ἀγαπῶνται παρ' ὅλων ἄνευ διακρίσεως φύλου, γένους ἢ θρησκείας καὶ ὅτι αὕτη ἠρᾶτο τῆς ἀσθενοῦς.

— Μήπως θέλεις διάβασμα, πρεσβυτέρα; ἠρώτα τότε ὁ παππᾶς.

— Ὅταν ἀποθάνω μὲ διαβάζεις, παππᾶ μου, ἀπεκρίνετο ἐκείνη· ἀλλ' ὁ ἱερεύς, σκεπτόμενος ὅτι τὸ ἐπάγγελμα δὲν συνεχώρει δεύτερον γάμον, διέστρεφε τοὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου καὶ ἀνεχώρει σιωπῶν ἢ καὶ λέγων ἐνίοτε·

— Δὲν ὑπάρχει μεγαλείτερος τύραννος ἀπὸ τὴν γυναῖκα, ὅταν αὕτη γνωρίσῃ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνδρός.

Ἡ Ζοαχὴ ἐντούτοις, χάρις εἰς τὰς ἐνδελεχεῖς φροντίδας τῆς πρεσβυτέρας, περὶ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἀνέλαβεν ὀλίγον καὶ ὁ ἰατρὸς ἀπεφάνθη, ὅτι ἦτο ἐκτὸς κινδύνου· ἀλλ' ὅμως αἱ ἀναμνήσεις τῆς πατρίδος, τῆς μητρὸς καὶ ἴσως τοῦ Ὀσμάν, ὃν ἐνόμιζε πληγωθέντα θανασίμως πρὸς χάριν της, τῇ ἔφερον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν λειποθυμίας μικροτέρας, ἔστιν ὅτε καὶ παραληρήματα.

Ὁ Ὀσμάν, διαμένων εἰσέτι ἐν Θήβαις καὶ μαθὼν παρά τινος χριστιανοῦ σιτεμπόρου, ὅτι ἡ Ζοαχὴ ἔμενεν εἰς Λεβαδείαν ἀσθενοῦσα, εὗρεν εὐκαιρίαν τὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ ἐν Λεβαδείᾳ μέρους τοῦ στρατοῦ καὶ ἀκολουθήσας, τῇ ἀδείᾳ τοῦ στρατηγοῦ, τὸν χιλίαρχον Ζαντρήκ, ἔφθασε τὴν ἀκόλουθον ἡ-

μέραν ἐκεῖ, ὅπου ὁ διοικητὴς τοὺς ἐξένισεν εἰς τὸν οἶκόν του· τὴν δὲ μεσημβρίαν, ἐξελθὼν μόνας καὶ εὑρὼν τὸν ἱερέα εἰς τὴν θύραν τοῦ προαυλίου του, τὸν ἠρώτησεν ἂν ἀληθῶς νοσηλεύῃ νέαν τινὰ ἀσθενῆ καὶ ποία τις ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας της.

Ὁ ἱερεύς, ἰδὼν αὐτὸν ἀπὸ πρωίας οἰκείως μετὰ τοῦ διοικητοῦ συνομιλοῦντα, δὲν ἐδίστασε μὲν νὰ ὁμολογήσῃ τὸ γεγονός, ἀλλ' ὅμως ἔλεγεν ὅτι ἠγνόει τὴν κατάστασιν αὐτῆς, διότι δὲν ἦτο ἔργον του.

— Καὶ πῶς; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν, σὺ ἱερεὺς τοῦ Ὑψίστου, ἀγνοεῖς περὶ τῆς καταστάσεως πλάσματος τοῦ Θεοῦ, ἐμπιστευθέντος σοι νὰ τὸ σώσῃς;

— Ἔχεις δίκαιον, Τσελεπῆ μου, ἀλλὰ τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ ἀνέρχονται εἰς πολλὰ ἑκατομμύρια· τοῦτο δὲ ὁ Ὕψιστος γινώσκων, διήρεσε τὸν κόσμον κατὰ φυλάς, ἵνα ἕκαστος φροντίζῃ περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης αὐτῷ μερίδος καὶ μόνον, ἀπήντησεν ὁ ἱερεύς.

— Καὶ πόθεν γνωρίζετε, Ὁσιώτατε, ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη δὲν ἀνήκει εἰς τὴν μερίδα τὴν λαχοῦσαν ἡμῖν; ἠρώτησεν αὖθις ὁ Ὀσμάν;

Ὁ ἱερεὺς ἡτοιμάζετο ν' ἀποκριθῇ, ὅτε ἡ πρεσβυτέρα, κατελθοῦσα ταχέως καὶ ἰδοῦσα τὸν εὐγενῆ ἐκεῖνον νέον·

— Ἄφες τὸν παππᾶ, Τσελεπῆ μου, εἶπε, διότι βιάζεται ν' ἀναχωρήσῃ καὶ εἴσελθε νὰ σοὶ δώσω ἐγὼ τὰς πληροφορίας.

Θέσασα δὲ αὐτὸν ἐπί τινος τῶν ἐν τῷ ἰσογείῳ ἀνακλίντρων (σοφάδων), ἐκάθησεν ἄντικρυ αὐτοῦ καὶ τῷ περιέγραψε πάσας τὰς φάσεις τοῦ νοσήματος τῆς Ζοαχῆ, καταλήξασα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ νέα ἦτο πολὺ ὡραία καὶ ὡς ἐκ τούτου τὴν ἠγάπα ἐπιθυμοῦσα νὰ τὴν σώσῃ, ἀλλ' ὅμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παραληρήματά τινα καὶ ὀνόματα Ἀθῆναι, μήτηρ, Ὀσμὰν καὶ κλαυθμοὶ ἀνεχαίτιζον τὴν ἀνάῤῥωσιν, ὅπερ τὴν ἔθετεν εἰς φόβους ὑποτροπιάσεως τῆς νόσου.

Ὁ Ὀσμὰν τότε παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ ὅπως τὴν ἴδῃ ἐκ τῆς θύρας μόνον, ἐκείνη δὲ ἀντέτεινε φοβουμένη τὸν διοικητήν, ἀλλ' ὅμως ὁ Ὀσμὰν ὡμίλει καλῶς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶχε γλυκεῖαν τὴν φωνὴν καὶ πειστικοὺς τοὺς τρόπους, ἡ δὲ πρεσβυτέρα τὴν ἡλικίαν τῶν εἴκοσι τριῶν ἐτῶν, ὅτε ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀκόμη χωρὶς καρδίαν, μετά τινας περιστροφὰς μεταξὺ τοῦ ναὶ καὶ ὄχι, ἐνέδωκεν.

Ὁ Ὀσμὰν ἀνέβη τότε τὴν κλίμακα καὶ ἐθεᾶτο ἔξωθεν τὴν Ζοαχῆ, ἥτις, ἔξυπνος οὖσα, νομίζουσα ὅμως ὅτι ἔβλεπεν ὄνειρον,

— Ναί, ναί! σ' ἔχω εἰς τὴν μνήμην μου, εἶπεν, Ὀσμάν! δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὴν αὐταπάρνησιν καὶ τὴν ἀρετήν σου.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐλειποθύμησεν αὖθις, ὁ δὲ Ὀσμὰν φοβηθεὶς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν λυπημένος.

Ἡ πρεσβυτέρα, μετανοοῦσα διὰ τὸ σφάλμα της, ἔτρεξε πρὸς αὐτὴν μὲ τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τὴν ἐπανέφερε διὰ τῶν φαρμάκων, τὰ ὁποῖα εἶχε πρόχειρα καὶ ἐρωτῶσα αὐτὴν τί ἔπαθεν ἐνῷ ἦτο ἀπὸ πρωίας τόσον καλά.

— Εἶδον ἕνα ἄνθρωπον εἰς τὴν θύραν, ὑπέλαβεν ἡ ἀσθενής, μοὶ ἐφάνη μάλιστα, ὅτι ἦλθε καὶ πλησίον μου.

— Καὶ τόσον κακὸς ἦτο ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὥστε κατετρόμαξες;

— Ὄχι, ἀπ' ἐναντίας, εἶδα τὸν Ὀσμάν, ὅστις εἶναι ὁ ὡραιότερος καὶ εὐγενέστερος τοῦ κόσμου νέος, ἀλλὰ Τοῦρκος.

— Καὶ εἶναι κακὸν τάχα, νὰ ἦναί τις Τοῦρκος; ἠρώτησεν ἡ πρεσβυτέρα.

— Ὦ! ἄφες ὑπέλαβεν ἡ Ζοαχή, ἄφες με νὰ ἡσυχάσω, σὲ παρακαλῶ, διότι μὲ κουράζουσιν αἱ ἐρωτήσεις.

Τῆς πρεσβυτέρας ὅμως δὲν ἐπληρώθη ἡ περιέργεια τοῦ νὰ μάθῃ τὰ μυστήρια τῆς νέας καὶ τῇ ἀπέτεινεν εἰσέτι μονολόγους τινας ἐρωτήσεις, ἀλλ' ἐκείνη ἐσιώπα, δεικνύουσα ὅτι ἠνοχλεῖτο μέχρις ἀθυμίας, ὥστε ἡ πρεσβυτέρα ἐσιώπησεν ἢ μᾶλλον ἀνέβαλε τὴν ἐξέτασιν εἰς ἄλλον χρόνον, διότι αἱ γυ-

νάϊκες δὲν παραιτοῦνται εὐκόλως τῆς πολυπραγμοσύνης, ἥτις ὁμολογουμένως εἶναι γένους θηλυκοῦ, εὑρεθεῖσα εἰς τὸ κιβώτιον τῆς Πανδώρας, ἐκτὸς ἂν αἱ ἀναγνώστριαί μου δὲν τὴν δέχονται, καὶ τότε ἐγὼ τὴν βαπτίζω γένους κοινοῦ, ποτὲ ὅμως οὐδετέρου, διότι εἶναι ζῶσα.

Τὸ ἑσπέρας ὁ διοικητὴς ἐξῆλθε μετὰ τῶν ξένων του εἰς τὸν περίπατον καὶ διαβὰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἱερέως, ἐνόμισε καλὸν ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἀσθενοῦς, ἡ δὲ πρεσβυτέρα, εὑρεθεῖσα εἰς τὴν θύραν, ἔδωκε τὰς δεούσας πληροφορίας καὶ δὲν ἐλησμόνησε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν διοικητὴν πῶς ὠνομάζοντο οἱ δύο μετ' αὐτοῦ φίλοι. Ὁ διοικητὴς νομίσας ὅτι ἡ πρεσβυτέρα ἔρριψε τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τοῦ νέου.

— Ὀσμὰν καλεῖται ὁ νέος, ἀπεκρίθη, ὁ δὲ γέρων, Ζαντρήκ· ὁ μὲν εἶναι γραμματεύς, ὁ δὲ χιλίαρχος τοῦ Πασσᾶ, ἀλλ' ἀναχωροῦσι ταχέως. Καὶ λέγων ταῦτα ἀπεμακρύνθη ἐκεῖθεν γελῶν.

Ἡ πρεσβυτέρα ἐν τούτοις ἔμαθε τὸ ὄνομα τοῦ νέου καὶ ἐφλέγετο ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ μάθῃ ποία τις ἡ σχέσις μεταξὺ Ὀσμὰν καὶ Ζοαχή. — Θὰ μάθω, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ἓν τουρκικὸν μυστήριον, ὡς ὁ παππᾶς μανθάνει τὰ μυστικὰ τῶν χριστιανῶν, διότι ἐπὶ τέλους καὶ ἐγὼ εἶμαι παππαδιὰ καὶ ἔχω τὸ δικαίωμα.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης, ὁ Ὀσμάν, ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἦτο Κυριακὴ καὶ ὁ ἱερεὺς ἠσχολεῖτο εἰς τὴν λειτουργίαν, ἐπορεύθη λίαν πρωὶ πρὸς τὴν πρεσβυτέραν, ἥτις χωρὶς νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ σκεφθῇ·

— Εὖγε, Τσελεπῆ, εἶπε μειδιῶσα, δὲν μοῦ ἔλεγες ὅτι σὺ ἦσο ἡ αἰτία τῆς ἀσθενείας τῆς καλῆς μου ξένης, ἵνα μὴ σὲ ἀφήσω νὰ τῇ ἐπαναφέρῃς τόσους νέους παροξυσμούς; ἐγὼ ἔχω σκοπὸν νὰ προδώσω τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν διοικητὴν καὶ μὴ πρὸς βάρος σου, διότι φοβοῦμαι.

— Ἔλα δὰ πρεσβυτέρα, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν, καὶ δὲν σοῦ ὁμοιάζει διὰ κατάσκοπος, οἱ τοιοῦτοι συνήθως εἰσὶν ἰσχνοὶ

μελαγχροινοὶ καὶ ἄσχημοι· σὺ δὲ ξανθοῦλα, παχυλὴ καὶ.... νὰ τῷ εἰπῶ;

— Διατὶ ὄχι, ἂν ἦναι ἀληθές.

— Ὡραία.

— Ὡραία πρεσβυτέρα, ἐννοεῖτε βεβαίως.

— Ἔστω προσέθηκεν ὁ Ὀσμάν, ἂν ἡ ἰδιότης αὕτη εἶναι πλεονέκτημα ἀποκλειστικὸν τῶν πρεσβυτῶν, θὰ ἐπεθύμουν νὰ γίνω χριστιανὸς πρεσβύτερος ποτὲ δὲ λαϊκός· ὅσον διὰ τὸν φόβον, δύναμαι νὰ σὲ διαβεβαιώσω ὅτι τὰ μόνα ὄντα, τὰ μὴ φοβούμενα τοὺς ὡπλισμένους ἄνδρας, εἰσὶν αἱ γυναῖκες, τὸ δὲ κατ' ἐμὲ δὲν θὰ ἐπεχείρουν ποτὲ κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὅσον δήποτε ἰσχυρὸς καὶ ἂν ἤμην.

— Ἀλλά, τέλος πάντων, διέκοψεν ἐκείνη, τί κοινὸν μεταξὺ σοῦ καὶ τῆς νέας; δὲν δύναμαι νὰ μάθω;

— Ἰδού, σοὶ τὸ λέγω πρεσβυτέρα· ὅταν ἡ νέα αὕτη ἰαθεῖσα ἀκολουθήσῃ τὴν πορείαν της, θὰ σοὶ πέμψω ὡς δῶρον διακόσια γρόσια, τὰ ὁποῖα θὰ λάβῃς ἐξ Ἀθηνῶν παρά τινος Μουχτάρ, ἂν ἐγὼ δὲν εὑρεθῶ εἰς Θήβας.

— Σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν μεγαλοδωρίαν σου, ὑπέλαβεν ἡ πρεσβυτέρα, ἀλλ' ἤδη μοῦ ἐσύγχισας τὰς ἰδέας περισσότερον, διότι ἐνῷ ἐγὼ φρονῶ, ὅτι ἀγαπᾷς τὴν φίλην μου, σὺ πληρώνεις ἤδη νὰ σταλῇ ταχύτερον πρὸς ἄλλον.

— Καὶ ποῖος σοὶ εἶπεν ὅτι τὴν ἀγαπῶ; ἠρώτησε μειδιῶν ὁ Ὀσμάν.

— Αἱ κινδυνώδεις ἐπισκέψεις σου.

— Παρατηρῶ, πρεσβυτέρα, ὅτι παίζεις μὲ τὰς λέξεις, ὅπερ δεικνύει ὅτι εἶσαι εὐφυής, ἐγὼ δὲ φοβοῦμαι πολύ, διότι πάντοτε ὑπὸ τῆς γυναικείας εὐφυΐας ἐνικήθην, ὁσάκις μάλιστα αὕτη τυγχάνῃ ἐπὶ πρεσβυτικῆς φυσιογνωμίας, ὡς τὴν ἰδικήν σου· ἀλλ' ὅμως ὑγείαινε, διότι κατεπείγομαι ν' ἀναχωρήσω καὶ σοὶ συσταίνω τὴν ἀσθενῆ, ἐλπίζων εἰς τὴν φιλανθρωπίαν σου· μὴ φοβοῦ δὲ τὰς ἐπισκέψεις μου, διότι θὰ λάβω πρόνοιαν.

— Ὑγείαινε Ὀσμάν, ἀνέκραξεν ἐκ τῆς θύρας τοῦ θαλάμου της ἡ Ζοαχή, ἥτις, γαλβανισθεῖσα ἐκ τῆς φωνῆς τοῦ Ὀσμάν, ἠγέρθη ἐκ τῆς κλίνης, ἤκουσε τὸν διάλογον καὶ μὴ δυναμένη νὰ κρατηθῇ ὀρθία ἐξηπλώθη ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων βαθμίδων τῆς κλίμακος.

Ὁ Ὀσμὰν ἔστη πρὸς στιγμὴν ἐνεός, εἶτα ὥρμησε πρὸς τὴν κλίμακα, ἐγονάτισε πρὸ τῆς Ζοαχῆ, τὴν παρεκάλεσε νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς ὑγείας της καὶ ἀνεχώρησε περίλυπος αὖθις, διὰ τὴν νοσηρὰν αὐτῆς κατάστασιν, μὴ δυνηθεὶς οὐδὲ μίαν λέξιν ν' ἀκούσῃ παρ' αὐτῆς. Ἡ πρεσβυτέρα ἐντούτοις ἔμαθε τὸ τουρκικὸν μυστήριον καὶ ἡσύχασεν· ἔκτοτε δὲ ἡ Ζοαχὴ ἐξωμολογήθη πρὸς αὐτὴν ὅτι ἠγάπα ἐξ ἴσου τρία πράγματα ἐν τῷ κόσμῳ· τὰς Ἀθήνας, τὴν μητέρα της καὶ τὸν Ὀσμάν. Ἡ ἐξομολόγησις αὕτη καθὼς καὶ αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου της, ἃς διηγήθη πρὸς τὴν πρεσβυτέραν, ἐλάφρυνον αὐτήν, ἥτις, παύσασα τὴν σιωπηρὰν μελαγχολίαν, ἀνέλαβε δυνάμεις ταχέως, ὥστε μετὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐξῆλθε μετὰ τῆς πρεσβυτέρας εἰς τὸν κῆπον.

Ὁ Ὀσμάν, ἀναχωρήσας τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἐκ Λεβαδείας, παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Καϊμακάμη, νέον εἰκοσαέτη, ὁ ὁποῖος ἐπεθύμει νὰ προσφέρῃ τὰ σεβάσματά του πρὸς τὸν στρατηγόν.

Οἱ δύο φίλοι προπορευόμενοι συνωμίλουν περὶ διαφόρων ἀντικειμένων, τέλος δ' ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, εἰς ὃ πάντες οἱ νέοι συναντῶνται πολυλογοῦντες.

— Πῶς διέρχεσθε εἰς Λεβαδείαν τὸν καιρὸν τῆς ἀργίας σας; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν.

— Ἀπελπιστικώτατα, φίλε μου, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, διότι ἐκ τῶν ὀθωμανίδων, αἱ μὲν ὡραῖαι κρύπτονται ἵνα μὴ τὰς βασκάνωμεν, αἱ δὲ δύσμορφοι, ἵνα μὴ τὰς ἀνακαλύψωμεν· ἐκ τῶν χριστιανῶν, αἱ μὲν ἄγαμοι φεύγουσιν ὡς λαγωοὶ καὶ νυμφεύονται προώρως ἵνα μὴ τὰς ἁρπάσωμεν, αἱ δὲ ἔγγαμοι εἶσὶ

κάλαὶ νὰ ἐξομολογηθῶσι τρὶς εἰς τὸν ἐπίσκοπον, ὅταν τὰς ἐρωτήσωμεν πῶς ὀνομάζονται· μᾶς μένουσι λοιπὸν αἱ μαῦραι καί τινες λευκαὶ γραῖαι, μὲ τὰς ὁποίας εὑρισκόμεθα ἀληθῶς εἰς καλὰς σχέσεις, ἀλλὰ χρηματικάς, ἐπειδὴ πληρώνομεν διὰ τὰς πληροφορίας των, αἵτινες δὲν εἰσὶ πάντοτε ἀληθεῖς καὶ τόσον εἶναι βέβαιον, ὥστε πρό τινος καιροῦ φίλος μού τις, ἐρασθεὶς τῆς θυγατρὸς τοῦ Μωλᾶ ἐκ τῶν πληροφοριῶν μαύρης τινὸς δούλης, τὴν ἔλαβεν εἰς γάμον καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν μόλις ἀνεκάλυψεν ὅτι ἦτο οὐ μόνον ἦτο κοινῆς φυσιογνωμίας, ἀλλὰ καὶ χωλὴ τὸν πόδα.

— Ὥστε εἶναι φόβος καὶ νὰ νυμφευθῇ τις εἰς τὴν πατρίδα σου; ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν.

— Ὁ φόβος εἶναι πανταχοῦ, φρονῶ, ἀφοῦ ἡ θρησκεία μᾶς ἀναγκάζει νὰ νυμφευώμεθα, χωρὶς νὰ ἔχωμεν τὸ δικαίωμα νὰ βλέπωμεν προηγουμένως τὰς μελλονύμφους καὶ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ λαμβάνωμεν τὰς πληροφορίας ἐκ τῶν συγγενῶν μας. Εἰς τὴν Λεβαδείαν ὅμως ἔτι περισσότερος εἶναι φόβος νὰ φορτωθῇ τις καμμίαν ἀνάπηρον, διότι ὁ πατήρ μου, ἔχων φίλους τινὰς Πασσάδες, καταγίνεται νὰ κάμνῃ τὸν προξενητὴν καὶ νὰ στέλλῃ πρὸς αὐτοὺς πᾶσαν τοῦ τόπου ὡραίαν, εἰς τρόπον ὥστε ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπεγύμνωσε τὴν πόλιν πάσης καλλονῆς· ὅταν δὲ ἐγὼ παραπονοῦμαι ἐνίοτε.

— Γενοῦ καὶ σὺ μεγάλος, ἀπαντᾶ, ἵνα σοῦ στέλλωσιν οἱ ἄλλοι ὅσας ὡραίας θέλῃς.

Ταῦτα περίπου μονολογοῦντες οἱ φίλοι ἔφθασαν εἰς Θήβας ὅπου ὁ Ὀσμὰν ἀποδίδων τὴν ξενίαν διετήρησε παρ' αὐτῷ τὸν νέον καὶ τὸν παρουσίασε πρὸς τὸν στρατηγόν, ὅστις τὸν διώρισεν ἀρχηγὸν τῆς φρουρᾶς Λεβαδείας· αὐτὸς δὲ ὁ Ὀσμὰν τοῦ ἐδύσπησε τὸν ἱερέα, εἰς οὗ τὴν οἰκίαν ἔμενεν ἡ Ζόαχῆ, ἀπαιτήσας ἵνα θεωρῆται παρὰ τοῦ πατρός του ὡς εὐνοούμενος τοῦ στρατηγοῦ, ὅπερ τὸν ἔθετεν ὑπεράνω πάσης καταπιέσεως.

Οἱ Γενίτσαροι, ἰδόντες τὴν Ζοαχῆ ἀναρρωννύουσαν ἤδη, εἰ-

δοποίησαν τὸν Διοικητὴν ὅτι εἶχον διαταγὰς νὰ τῇ προμηθεύσωσι διδάσκαλόν τινα, ἵνα ὁμιλῇ μετ' αὐτῆς διαρκῶς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, ὃν ἐσκόπευον νὰ παραλάβωσι καὶ μεθ' ἑαυτῶν καθ' ὅλην τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν πορείαν, πρὸς συνοδείαν τῆς νέας, διότι ἐκεῖνοι ἤθελον ἐπασχολεῖσθαι καθ' ὁδὸν πρὸς μόνην τὴν ἀσφάλειαν. Ὁ Διοικητής, πρόθυμος πάντοτε, προσεκάλεσε γέροντά τινα ἰμάμην, ὅστις ἐδέχθη τὴν θέσιν ἐπιτηρητοῦ συνάμα καὶ διδασκάλου, πρὸς μεγάλην λύπην τῆς πρεσβυτέρας, ἥτις δὲν ἠδύνατο, ὡς καὶ πρότερον, νὰ ὁμιλῇ μετ' αὐτῆς διαρκῶς περὶ θέματος, ὅπερ ηὐχαρίστει καὶ αὐτὴν οὐκ ὀλίγον· δὲν ἠμέλησεν ὅμως νὰ προκαλέσῃ ἐπιστολὴν τῆς Ζοαχῇ πρὸς τὸν Ὀσμάν, δηλοῦσαν ὅτι ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς καθ'ὃν ὤφειλε νὰ πέμψῃ τὸ ὑποσχεθὲν δῶρον· ἡ δὲ Ζοαχή, ὅλως περιχαρὴς διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ἔγραψε τὴν πρώτην πρὸς τὸν Ὀσμὰν ἐπιστολήν, ἔχουσαν οὕτω:

«*Κύριε ἀξιωματικέ,*

«Χάρις εἰς τὰς περιποιήσεις τῆς κατὰ τὴν φράσιν Σας ὡ-«ραίας καὶ εὐφυοῦς πρεσβυτέρας, εἶμαι ἤδη ἐντελῶς ὑγιὴς καὶ «μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀναχωρῶ, ἀκολουθοῦσα τὸ πεπρωμένον «μου. Ἂν ἡ ἀνάρρωσίς μου ἢ ἄλλη τις αἰτία Σᾶς κατέστησεν «ὀφειλέτην, καιρὸς εἶναι πρὸς αὐτὴν μὲν νὰ πέμψητε τὴν ὀ-«φειλήν σας, πρὸς ἐμὲ δὲ δύο γραμμὰς ἵνα μάθω ποῦ κατευθύ-«νεσθε, ἵνα προσεύχωμαι ὑπὲρ τῆς εὐημερίας σας.»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Ὁ Ὀσμὰν ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην δύο μόλις ὥρας πρὸ τῆς ἐκ Θηβῶν ἀναχωρήσεώς του καὶ δώσας τετρακόσια γρόσια πρὸς τὸν κομίσαντα ταύτην ὑπηρέτην τῆς ἐκκλησίας, ὃν εἶχεν ἡ πρεσβυτέρα ἐπίτηδες πέμψει ἐκεῖ, ἀπήντησε πρὸς τὴν Ζοαχή:

Βασιλική,

«Πέμπω τὴν πρὸς τὴν ὡραίαν πρεσβυτέραν ὀφειλήν μου καὶ «εἰπὲ πρὸς αὐτὴν ὅτι ἀπὸ τοῦδε τὴν θεωρῶ ὡς τὴν ὡραιοτέ-«ραν τοῦ κόσμου γυναῖκα, ἀφοῦ τοῦτο κατέστη αἰτία τῆς «ἀναῤῥώσεώς σου· ἀναχωρῶ μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ εἰς Κρήτην «καὶ ἂν ὁ Θεὸς θελήσῃ ταχέως διὰ Κωνσταντινούπολιν. Φρόν-«τισον περὶ τῆς ὑγείας σου καὶ ἄφες τὴν τύχην νὰ φροντίσῃ «περὶ τοῦ μέλλοντος· εἰπὲ τῇ ὡραίᾳ πρεσβυτέρᾳ ὅτι ὁ παπ-«πᾶς ἐσυστήθη στενῶς πρὸς τὸν διοικητήν.»

ΟΣΜΑΝ

Ἡ πρεσβυτέρα, ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολήν, ἐγένετο περιχαρὴς καὶ ὅταν μετρῶσα τὰ γρόσια εὗρεν ὅτι ἦσαν τετρακόσια ὥρμησε πρὸς τὸν παππᾶ, τῷ ἔῤῥιψε τὸ σακκίδιον καὶ ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ, διότι δὲν ἔδειξε περισσότερον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀσθενῆ.

— Καὶ ποῖος στέλλει τὰ γρόσια ταῦτα; ἠρώτησεν ὁ Ἱερεύς.

— Εἷς ἐξάδελφός της ἀξιωματικός, ἀπήντησε μετὰ παῤῥησίας ἡ πρεσβυτέρα· ἀλλ' ἄφες τὰς ἐρωτήσεις καὶ φρόντισον νὰ φέρῃς κανὲν ὡραῖον φόρεμα διὰ τὴν νέαν ταύτην καὶ στεῖλέ μου τὸν ἔμπορον νὰ λάβω καὶ ἐγὼ ὅ,τι θέλω, διότι πρέπει νὰ μάθῃς ὅτι τὰ διακόσια εἶναι μόνον ἰδικά μας, καθ' ὅσον τὸ ἓν τῶν δεμάτων φέρει τὸ ὄνομα τῆς νέας.

— Τότε ἐγὼ λαμβάνω τὰ διακόσια, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς καὶ σὺ ἐνδύσου ἀπὸ τὰ τῆς ξένης.

Καὶ ταῦτα λέγων ἔκρυψε τὸ ποσὸν εἰς τὸν βυθὸν μεγάλου κοφφίνου, περιέχοντος ἀραβόσιτον, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἔῤῥιψεν ὅσα πράγματα ἠδύνατο· ἀλλ' ἐνῷ ἠσχολεῖτο εἰς τοῦτο, οἱ δύο γενίτσαροι ἐφάνησαν ἐπὶ τῆς θύρας.

— Τί καταγίνεσαι ἐκεῖ παππᾶ μου; ἠρώτησεν ὁ εἷς, κἄτι πολὺ κοπιάζεις, βλέπω.

— Τίποτε, τίποτε, ἀγάδες μου, καταγίνομαι νὰ κρύψω ὀλίγα αὐγὰ εἰς τὸν κόφφινον.

— Αὐγά; Ἀ, καλή σου ὥρα, καὶ ἔχομεν μία πεῖνα σήμερον, ὅπου μὲ δύο αὐγὰ δύνασαι νὰ σώσῃς δύο παλληκάρια ἀπὸ τὸν θάνατον· δός μας λοιπὸν τὰ αὐγά.

Ὁ ἱερεὺς τὰ ἔχασε καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ· ἀλλ' ἡ πρεσβυτέρα, ἐννοήσασα τὴν ὑπόθεσιν, κατηυθύνθη ταχέως πρὸς τοὺς στρατιώτας καὶ τείνασα τὴν χεῖρα

— Ἀφήσατε τὸν παππᾶ μου ἥσυχον εἶπε, διότι τὰ αὐγὰ τὰ φυλάττει διὰ πουλιὰ καὶ προτιμᾷ τὴν ζωήν του ἀπὸ ἐκεῖνα, λάβετε δέκα παράδες καὶ ἀγοράσατε ἄλλα, διότι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ μείνετε πεινασμένοι σήμερον.

Οἱ Γενίτσαροι ἔλαβον τὸ νόμισμα καὶ ἀπελθόντες ἐσκέπτοντο ὅτι εἶναι ἀδύνατον ὁ παππᾶς νὰ εἶχε τόσην ἀγωνίαν, ὅπως κρύψῃ ὀλίγα αὐγά, ἅτινα ἐτιμῶντο τότε ἀντὶ ἑνὸς παρᾶ ἕκαστον, συνεφώνησαν δὲ νὰ ἐρευνήσωσι τὴν νύκτα, χάριν περιεργίας· ἡ πρεσβυτέρα ὅμως ἀνέσυρεν ἐκεῖθεν τὸ δέμα τῶν χρημάτων, ἔθεσεν εἰς τὸν κόφφινον ὀλίγα αὐγὰ καὶ ἐτοποθέτησε τὰ χρήματα εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ πατώματος καὶ τῶν δοκῶν αὐτοῦ σχηματιζόμενον κενόν. Τὸ ἑσπέρας, κοιμωμένου τοῦ ἱερέως, οἱ Γενίτσαροι εὗρον τὰ αὐγὰ καὶ ἐπείσθησαν ὅτι ἡ πρεσβυτέρα εἶχε δίκαιον.

Τὴν ἐπομένην, ὁ διοικητὴς ἐπεσκέφθη, κατὰ τὸ σύνηθες, τὸν ἱερέα, ἔδωκεν αὐτῷ πεντήκοντα γρόσια διὰ τὰ ἔξοδα τῆς νέας καὶ διεβεβαίωσεν αὐτόν, ὅτι εἶχε λόγους νὰ τὸν περιβάλλῃ διὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐνοίας του· ἐπεθύμει μάλιστα τοῦ λοιποῦ νὰ τὸν θεωρῇ ὡς φίλον του ἀτομικόν· ὁ δὲ ἱερεὺς ὡς μόνην χάριν ἐζήτησε νὰ τοποθετηθῶσιν οἱ Γενίτσαροι εἰς ἄλλον οἶκον, ἐπειδὴ εἶχε νέαν γυναῖκα καὶ ἐθεώρει σκάνδαλον τὴν ἐπὶ τόσας ἡμέρας διανυκτέρευσιν αὐτῶν εἰς τὴν θύραν του· ὁ δὲ διοικητής, ἐννοεῖται, διέταξεν αὐτοὺς νὰ μένωσι τοῦ

λοιποῦ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ διοικητηρίου, ὅπερ ἔκειτο πλησίον τῆς οἰκίας τοῦ ἱερέως.

Ἡ Ζοαχή, ἔκτοτε ταχέως πρὸς τὴν ἀνάῤῥωσιν βαίνουσα, ἐξήρχετο συνεχῶς μετὰ τῆς πρεσβυτέρας εἰς τὰς πέριξ ἐξοχὰς καὶ μετὰ εἴκοσι περίπου ἡμέρας ἀποκατέστη ὡς καὶ τὸ πρότερον ῥοδόχρους· ὁ διοικητὴς δέ, πεισθεὶς περὶ τούτου, εἰδοποίησεν αὐτὴν ὅτι ὤφειλε ν' ἀναχωρήσῃ μετ' ὀλίγον καὶ ἡ πρεσβυτέρα ἤρχισε νὰ κλαίῃ, ἡ δὲ Ζοαχὴ λησμονήσασα πρὸς στιγμὴν τὴν θέσιν της, ἐνεθυμήθη αὖθις ὅτι ἦτο αἰχμάλωτος ἀνθρώπου, ὃν οὐδ' ἐξ ὄψεως ἐγνώριζε καὶ ὃν ἴσως ἀπηχθαίνετο ἐκ προκαταλήψεως, ἀλλ' ὅμως ὤφειλε ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἡτοιμάζετο, τὰ δὲ μείναντα αὐτῇ χρήματα διεμοίρασεν εἰς τινας πτωχοὺς κατὰ τὸ πλεῖστον, κρατήσασα ὀλίγα δι' ἐνδεχομένας κατὰ τὴν ὁδὸν ἀνάγκας καὶ πρὸς περίθαλψιν τοῦ πτωχοῦ αὐτῆς διδασκάλου, ὅστις πρὸ ὀλίγου, χάρις εἰς τὴν γενναιοδωρίαν της, ἐφόρει καθαρὰ καὶ νέα ἐνδύματα.

Ἔφθασε τέλος ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως. Ἡ Ζοαχὴ καὶ ὁ γέρων διδάσκαλος ἀνέβησαν ἐπὶ τῶν ἵππων, ἡ δὲ πρεσβυτέρα, κλαίουσα ἐχαιρέτα καὶ μακρόθεν τὴν φίλην της ἀναχωροῦσαν, ὁ ἱερεὺς ὅμως ἀνεκουφίσθη ἐκ τοῦ βάρους τῆς εὐθύνης, ὅπερ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ ἐπέπληττεν αὐτὴν διὰ τοὺς ἀνοήτους θρήνους της, χάριν μιᾶς Τουρκοπούλας.

— Τουρκοπούλα λέγεις, παππᾶ μου; εἶσαι πολὺ ἁπλοῦς νὰ νομίζῃς, ὅτι θὰ ἠγάπων τόσον πολὺ μίαν Τούρκισσαν.

— Δὲν σ' ἐννοῶ, τῇ ἀληθείᾳ, πρεσβυτέρα· μήπως θέλεις διάβασμα;

— Θὰ μ' ἐννοήσῃς καλῶς, ὅταν μάθῃς ὅτι ἦτο χριστιανή, ἁγιωτέρα τῆς συζύγου σου.

— Χριστιανή! ἀνεφώνησεν ὁ ἱερεὺς περίφοβος, μ' ἐκόλασες λοιπόν! γυναῖκα! ἀκοῦς ἐκεῖ, νὰ ἔχω χριστιανὴν κινδυνεύουσαν εἰς τὸν οἶκόν μου καὶ οὔτε κἂν νὰ τὴν ἐξομολογήσω; εἶναι φρικτὸν ἔγκλημα δι' ἱερέα τὸ ἐννοεῖς ἢ ὄχι; θὰ χάσω λοιπὸν

καὶ τὴν ψυχήν μου ἐξ αἰτίας σου, ὡς ὁ Ἀδὰμ ἐξ αἰτίας τῆς Εὔας;

— Καλὲ ἡσύχασε, παναγιώτατε τῆς ἡμέρας, διέκοψε σκωπτικῶς ἡ πρεσβυτέρα, καὶ δὲν εἶχον δὰ σκοπὸν νὰ σὲ ἀφήσω ποτὲ μόνον μὲ τὴν νέαν ἐκείνην, διὰ νὰ μοῦ ὑπάγῃς εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἂς ἔχω ἐγὼ τὴν ἁμαρτίαν· ἄλλως τε σὲ θέλω μαζύ μου εἰς τὴν κόλασιν, ἂν ἐκολάσθῃς, διότι εἶσαι σύζυγός μου καὶ συνεφωνήσαμεν νὰ ἤμεθα ὁμοῦ.

— Πρόσεξε τοὐλάχιστον μὴ τὸ μάθῃ κανεὶς καὶ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ἐπισκόπου, διότι γνωρίζεις πόσον αὐστηρὸς εἶναι καὶ ἄφησον τὰς ἀνοήτους προφυλάξεις σου, διότι ὁ κακὸς δὲν γίνεται καλὸς μὲ τὰς προφυλάξεις τῆς γυναικός του· ἐλθὲ τώρα νὰ γευματίσωμεν διότι, θὰ εὔγω εἰς τὴν ἐξοχὴν ν' ἀγοράσω δύο βόας, ἐπειδή, ὡς γνωρίζεις, ἐγήρασαν ἢ μᾶλλον ἦσαν γέροντες ἐκεῖνοι, οὓς μοῦ ἔδωκε προῖκα ὁ φιλάργυρος πατήρ σου.

— Θὰ γίνῃ, παππᾶ μου, ὑπέλαβεν ἡ πρεσβυτέρα, μεταβαλοῦσα θέμα ὁμιλίας, ὁ γάμος τοῦ Κὺρ Θωμᾶ τὴν Κυριακήν;

— Διατί ἐρωτᾷς;

— Διότι θέλω νὰ παρευρεθῶ καὶ ἐγὼ μὲ τὸ νέον φόρεμα, ὅπερ ἠγόρασα.

— Δηλαδὴ θέλεις νὰ δείξῃς τὸ φόρεμά σου, ἀπήντησεν ὁ ἱερεύς.

— Διατί ὄχι; μήπως εἶναι καὶ τοῦτο αἰτία νὰ κολασθῇς;

— Ἐγὼ ὄχι, ἀλλὰ σὺ ναί, διότι ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ματαιότης εἰσὶ θανάσιμα ἁρματήματα.

— Λοιπὸν ἂς κολασθῶ ἐγὼ καὶ δι' αὐτό, ἂν θέλῃς μάλιστα νὰ ὑπάγω βαθειὰ εἰς τὴν κόλασιν, ἀγόρασόν μου καὶ τὸ μεταξωτὸ μανδύλι, διὰ τὸ ὁποῖον σὲ παρεκάλεσα χθές.

— Ἄφες με ἥσυχον, πρεσβυτέρα, διότι δὲν ἔχω χρήματα διὰ τὰς φαντασίας σου.

— Ἔχω ἐγὼ ὀλίγα, τὰ ὁποῖα ἐφύλαξα δι' ὁδοιπορικά, ὅταν

θὰ ὑπάγω, κατὰ τὸ λέγειν σου, εἰς τὴν κόλασιν, τὰ θέλεις; σοῦ τὰ δίδω, ἀλλ' εἶναι τῆς κολάσεως.

— Τὰ θέλω, ἀπήντησεν ὁ παππᾶς καὶ γελῶν συνεβιβάσθη περὶ πάντων πρὸς τὴν σύζυγόν του.

Τὴν Κυριακὴν λοιπόν, ἡ πρεσβυτέρα ἐνδεδυμένη τὸ νέον αὐτῆς φόρεμα Κουτουνί, καὶ τὸ νέον μεταξωτὸν τῆς κεφαλῆς δέμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε μικρὸν ἴσγυνον φέσιον κεκαλυμμένον, ἐπορεύθη πρῶτον εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ κατόπιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ κυρ Θωμᾶ, νέου γαιοκτήμονος, ὅστις ἐνυμφεύετο τὴν μεσημβρίαν. Πλῆθος γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ, ὅπου ἡ μήτηρ τοῦ μελλονύμφου ὑπεδέχετο τοὺς πάντας, χαίρουσα.

Μετ' οὐ πολὺ ἐπανῆλθεν ἐκ τοῦ κουρείου, ὅπου ἐξυρίσθη, ὁ μελλόνυμφος, προπορευομένων δύο μουσικῶν ὀργάνων καὶ ἑπομένων τῶν φίλων του· εἰσελθόντων δὲ τούτων, ἡ πενθερὰ παρεκάλεσε πάντας νὰ σχηματίσωσι κύκλον εἰς τὸν θάλαμον, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου μετεκομίσθη ἡ προῖξ τῆς νύμφης· ὁ κῆρυξ δὲ προβὰς τότε εἰς τὸ μέσον καὶ μετρῶν ἀνὰ ἓν τὰ εἴδη ταῦτα ἐφώνει εἰς ἑκάστην καταμέτρησιν·

— Εἴκοσι κοντὰ (ὑποκάμισα), δέκα συντρόφια (ἐσώβρακα), τρία χαρανιὰ (λέβητες), τρία ζευγάρια κουντοῦρες, δύο δακτυλίδια χρυσᾶ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς· ὅλοι δὲ οἱ παριστάμενοι ἀντεφώνουν·

— Καλοροίζικα! Καλοροίζικα!

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς προικοπαραδόσεως ἐπεῖχε τόπον τοῦ καθ' ἡμᾶς προικοσυμβολαίου καὶ ἐγίνετο ὁσάκις ἡ προῖξ εἶχεν ἀξίαν τινά, διότι ἐν πάσῃ ἀμφισβητήσει ταύτης, ὁ κῆρυξ καὶ δύο μάρτυρες ἤρκουν πρὸς ἀπόδειξιν οἱασδήποτε διαφορᾶς.

Μετὰ τοῦτο ὁ μελλόνυμφος, ἀκολουθούμενος παρὰ τῶν φίλων καὶ τῶν συγγενῶν του, ἐπορεύθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἀφ' ὅπου ἔμελλε νὰ λάβῃ αὐτὴν παρὰ τῶν γονέων της,

ἀλλ' ἡ θύρα ἦτο κεκλεισμένη, ἔκρουσεν ὅθεν αὐτὴν τυπικῶς καὶ γυνή τις ἐξελθοῦσα ἄνωθεν ἠρώτησε.

— Τί ζητεῖτε παλληκάρια;

— Τὴν νύμφην μας, ἀπεκρίθησαν πολλοί.

— Ποῦ εἶναι τὰ ταξίματα; (ἤτοι προγαμιαία δωρεὰ) ἠρώτησε τότε ἡ ἄνωθεν γυνή.

Καὶ ἡ περὶ τὸν νυμφίον ἔδειξαν αὐτῇ μανδύλιον φέρον ἓν ζεῦγος ἐνωτίων, ὀλίγα φλωρία διὰ τοὺς πλοκάμους τῆς νύμφης, ἓν φόρεμα ἄῤῥαφον καὶ δίσκον, περιέχοντα γλυκίσματα· τότε ἡ γυνή, κράζουσα ἄξιος, ἄξιος, κατῆλθε καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν, ὁ δὲ μελλόνυμφος εἰσῆλθε πρῶτος διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς καὶ προβὰς εἰς τὸν θάλαμον ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς πενθερᾶς καὶ πάντες παρεκάθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν. Μετ' ὀλίγον ἐξῆλθεν ἐξ ἑτέρου θαλάμου καὶ ἡ νύμφη κεκαλυμμένη διὰ πέπλου ῥοδοχρόου καὶ ἐτοποθετήθη πλησίον τῆς μητρός της μεθ' ὅ, τῇ ἐπινεύσει τοῦ πενθεροῦ, ἡ συνοδεία διηυθύνθη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, προπορευομένης τῆς νύμφης, ἥτις ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ πατρός της καὶ ἑπομένου τοῦ νυμφίου μετὰ τῶν συγγενῶν του· εἰς δὲ τὸν ναὸν ἤρξατο ἡ τελετὴ τοῦ γάμου, ἥτις διέφερε τοῦ καθ' ἡμᾶς μόνον κατὰ τὸ ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρωτῶντος τοῦ ἱερέως ἂν ἡ νύμφη ἤθελε τὸν νυμφίον, ἐκείνη δὲν ἀπεκρίνετο, ἀλλ' ἡ μήτηρ ὤθει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὰ κάτω, ὅπερ ἐσήμαινεν ἐναργῶς ὅτι ὁ γάμος ἐγένετο τῇ θελήσει τῶν γονέων καὶ οὐχὶ τῇ ἐκλογῇ τῆς νύμφης· πιθανὸν δὲ τοῦτο, ἀναγνώστριαί μου, νὰ ἦτο ὀλίγον τυραννικόν, ἀλλ' ὅμως πεισθῆτε, ὅτι τὰ διαζύγια τότε, ὅτ' ἐξέλεγον οἱ γονεῖς τοὺς νυμφίους, ἦσαν ἂν ὄχι ἄγνωστα, σπάνια ὅμως ὡς οἱ κομῆται, ἐνῷ ἤδη ὅτε τοὺς ἐκλέγετε σεῖς ὡς ἄπειροι..... ἂς σιωπήσω.

Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ναοῦ ἔξοδον, ἡ πενθερά, προσελθοῦσα ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης στρογγύλον καὶ λεπτὸν ἄρτον, ὃν αὕτη κρατοῦσα ἐβάδισεν ἐφ' ὅλην τὴν ὁδὸν μέχρι τῆς θύρας

τοῦ οἴκου τοῦ νυμφίου, ὅπου σταθεῖσα, ἔθλασε τὸν ἄρτον εἰς τεμάχια καὶ διεμοίρασεν αὐτὸν τοῖς ἀκολουθοῦσι· τούτου γενομένου ἐξῆλθεν ἡ μήτηρ τοῦ νυμφίου, ἥτις προσέφερεν αὐτῇ ἀγγεῖον μέλιτος καὶ κόκκους τινὰς σησαμίου καὶ ἅλατος, εἰς ἃ ἐμβάψασα τοὺς δακτύλους ἡ νύμφη; ἔχρισε τὸ κατώφλιον τῆς αὐλαίας θύρας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον, ὅπου ἐῤῥίφθη πρὸ τῶν ποδῶν τῆς πενθερᾶς, ἥτις ἐναγκαλισθεῖσα ἐτοποθέτησεν αὐτὴν μετὰ τοῦ νυμφίου εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ σοφᾶν· ἀκολούθως προβᾶσα ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἀφήρεσε τὸν πέπλον καὶ πάντες ηὐχήθησαν τοὺς μελλονύμφους· δοθέντων μετ' ὀλίγον τῶν ἀναψυκτικῶν, συγκειμένων τότε ἐξ ὀπωρικῶν, οἴνου καὶ ῥακῆς πρὸς τοὺς προσκεκλημένους, ἀνεχώρησαν οἱ ξένοι καὶ ἔμειναν οἱ συγγενεῖς καὶ ὀλίγοι στενοὶ φίλοι. Τότε ἡ νύμφη ἀναστᾶσα ἔλαβε μέγα δέμα μανδυλίων συνεχομένων ἐν εἴδει σχοινίου καὶ περιετύλιξε πάντα τὸν ὅμιλον ἱστάμενον εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης ὄρθιον, ἕκαστος δὲ στραφείς, ἔλαβε τὸ τυχὸν αὐτῷ μανδύλιον καὶ εὐχόμενος ἀνεχώρησε, μεινάντων μόνον τῶν στενοτάτων συγγενῶν, διότι μετ' ὀλίγον παρετίθετο γεῦμα, ἤτοι ἀμνὸς ὀπτός, σφαγεὶς παρὰ τοῦ νυμφίου.

Κατὰ τὸ γεῦμα οἱ συγγενεῖς σχηματίζοντες δύο γραμμὰς παραλλήλους, κάθηνται οἱ μὲν ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὴν νύμφην, οἱ δὲ τὸν νυμφίον· μετὰ τὰς συνήθεις προπόσεις καὶ τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ ἄρχονται οἱ ψόγοι καὶ τότε ἀποσυρθεισῶν τῶν γυναικῶν ἔμεινον μόνοι οἱ ἄνδρες· καὶ οἱ μὲν συγγενεῖς τοῦ νυμφίου ἔλεγον, ὅτι αὐτὸς ἦτο λεβέντης, ἔξυπνος καὶ ἐργατικὸς δυνάμενος νὰ ἔχῃ καλλιτέραν τύχην κτλ., οἱ τῆς νύμφης, ὅτι ἡ κόρη ἦτο ἀξία ἀνωτέρας τύχης, ὡς σπουδαίας ὡραιότητος, ὅτι ὁ γαμβρὸς ἐφαίνετο αὐτοῖς λίαν ὀκνηρός; ἀβέλτερος καὶ τὰ παραπλάσια. Καὶ ἐν μὲν ταῖς μᾶλλον πολιτισμέναις οἰκογενείαις, ἐλέγοντο ταῦτα ἀπαθῶς καὶ ἐν εἴδει ἀστεϊσμῶν διὰ τὸ ἔθιμον, ὅπερ ὁμολογουμένως εἶναι ἀρχαιότατον, ἀναφερόμενον παρὰ πολλῶν συγγραφέων ῥωμαίων,

καὶ σκοπὸν ἔχον τὴν γνῶσιν τῶν σφαλμάτων ἑκάστου, ἵνα μὴ οὐδεὶς τῶν δύο εἰσέλθῃ ἐν τῷ νέῳ βίῳ ὑπερήφανος ὅτι κατεῖχε μεγαλείτερα τὰ προσόντα. Ἐν ταῖς κατωτάταις ὅμως κοινωνικαῖς τάξεσιν, οἱ διαπληκτισμοὶ οὗτοι ἔφθανον πολλάκις εἰς ὕβρεις, καὶ αἱ ὕβρεις ἐνισχυόμεναι ὑπὸ τοῦ οἴνου ἔφερον πλέον παρ' ἅπαξ εἰς ἕκαστον χωρίον αἱματηρὰς σκηνάς.

Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦ μὴ συνέρχεσθαι εἰς γάμον τὸν Μάϊον, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν ἀρχαῖον Θεργιλιῶνα, ὅτε ἑώρταζεν ἡ Ἄρτεμις, ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς τυγχάνον, διατηρεῖται καὶ σήμερον ἀκόμη εὐλαβῶς, φρονῶ δὲ ὅτι ὁ λόγος εἶναι ἡ θέσις τοῦ μηνὸς τούτου· διότι εἶναι ὁ τελευταῖος μετὰ τὴν συγκομιδήν, ὅτε αἱ ἀποθῆκαι τῶν γεωργῶν κεναὶ οὖσαι, δὲν συγχωροῦσι προσθήκην ἐν τῷ οἴκῳ· ἄλλως τε ἐν Αἰγύπτῳ, ἀφ' ὅπου τὰ πλεῖστα τῶν ἀρχαίων ἐθίμων μετὰ τῆς θρησκείας εἰσεκομίσθησαν, ὁ Μάϊος εἶναι ὁ μᾶλλον ἐπικίνδυνος τῶν γεωργῶν μήν, διότι ἂν τὸν μῆνα τοῦτον πνεύσῃ ὁ Χάμψιν, ὅστις ἀρχίζει συνήθως τὰ τέλη Ἰουνίου, τότε ὁ σῖτος ἀπώλετο ἀφεύκτως· κατὰ συνέπειαν καὶ τώρα ἀκόμη ἐκεῖ, διάφοροι μάγοι ἄραβες, τὸν Μάϊον περιφερόμενοι τὰς πεδιάδας, φροντίζουσι τὴν περιστολὴν τοῦ ἀνέμου τούτου διὰ μαγείας, δένοντες αὐτὸν παντοιοτρόπως.

Οὐδαμοῦ ὅμως ἠδυνήθην νὰ εὕρω τὸ ἔθιμον τῆς μὴ κοινοποιήσεως τοῦ τόπου τοῦ γάμου, ὅπερ τώρα ἀκόμη ἐν Ἀθήναις ἰδίοις ὀφθαλμοῖς εἶδον καὶ ὅπερ γίνεται, ἵνα μὴ ἑκουσίως ἐχθρός τις μαγεύσῃ τὸν νυμφίον, ὅστις τότε δύναται νὰ πάθῃ μέχρις ἀτεκνίας· ὑποθέτω ὅμως αὐτὸ ἀλβανικῆς καταγωγῆς, διότι εἰς τὰς τοιαύτας ἐπαρχίας σώζεται ἡ πρόληψις ἀκμαιοτέρα καὶ ἰσοδύναμος τῇ βασκανίᾳ.

Τὴν ὀγδόην τοῦ γάμου ἡμέραν, ἡ νύμφη, τὰ ὡραιότερα φέρουσα ἐνδύματα, ἐκάθητο παρὰ τὴν θύραν τῆς αἰθούσης ἔχουσα πλησίον αὐτῆς δίσκον καὶ κάνιστρον ἀνθέων· πάντες δὲ οἱ τὰ ῥινόμακτρα κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου λαβόντες, ὤφειλον

νὰ ἐπισκεφθῶσιν αὐτήν, ἣν ἀσπαζόμενοι ἐπὶ τοῦ μετώπου, εἰσήρχοντο ῥίπτοντες εἰς τὸν δίσκον νομίσματα τριπλάσια κατ' ἐλάχιστον ὅρον τῆς ἀξίας τοῦ μανδυλίου καὶ λαμβάνοντες ἄνθη· οἱ δὲ στενοὶ συγγενεῖς καὶ ποσότητας ἀνωτέρας, διότι τὰ χρήματα ταῦτα ἦσαν τὰ μόνα μετρητὰ ἅπερ ἐλάμβανεν ἡ νύμφη καὶ ἕκαστος συγγενὴς ἔχων κόρας ἀγάμους, ἐγνώριζεν ὅτι οἱ πρὸς οὓς ἔδιδεν, ἤθελον τῷ ἀποδώσει τὰ ἴσα ἐν καιρῷ τῷ δέοντι· τοιουτοτρόπως ἐσχηματίζοντο δι' ἀλληλοβοηθείας ἀνάλογοι χρηματικαὶ προῖκες. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εἶναι ἀκριβῶς ῥωμαϊκῆς καταγωγῆς, περιελθὸν κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ διατηρούμενον ἀκμαιότατον εἰσέτι ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς ἐπαρχίαις τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, καθ' ἅπασαν τὴν Μακεδονίαν καὶ δι' ἐπιβεβλημένου τρόπου παρὰ τοῖς ποιμέσι Ῥουμοῦνοις (Καραγκούνιδες), οἵτινες ὑποχρεωτικῶς ὀφείλουσιν ἀνὰ μίαν ἀμνάδα τοῖς πεντήκοντα καὶ ἀνὰ δύο ταῖς διακοσίαις εἰς πᾶσαν νεόνυμφον, ἐκτὸς τοῦ ἀναδόχου ὑποχρεωμένου νὰ δώσῃ καὶ τὸν ἀναγκαιοῦντα κριόν, ἵνα μετὰ τῆς περιουσίας τοῦ νυμφίου σχηματίσῃ ἡ νέα οἰκογένεια, πλῆρες ἴδιον ποίμνιον.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πρεσβυτέραν μας, ἡ ὁποία ἐν τῷ γάμῳ τοῦ κὺρ Θωμᾶ, ἔκαμε τὴν πρώτην ἐπίδειξιν εἰς τὸν δίσκον τῆς νύμφης, ῥίψασα δρᾶκα ἀργυρῶν νομισμάτων, ἐκ μέρους τοῦ Παππᾶ.

Τότε ἤρχισε νὰ γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς καὶ ἡ μὲν ἐνθυμεῖτο ὅτι εἶδε πολλάκις εἰς τὸν οἶκόν της νέον τινὰ Τοῦρκον ὁλόχρυσα ἐνδεδυμένον καὶ ὡραῖον, ἡ δὲ ὅτι ὁ παππᾶς, καί τοι ἔχων δυνατοὺς εἰσέτι τοὺς βόας, ἠγόρασε νέους ἀροτῆρας διατηρῶν καὶ τοὺς παλαιούς, ἄλλη ὅτι καὶ ὁ διοικητὴς ἀπό τινος λίαν φιλοφρόνως ἐφέρετο πρὸς τὸν ἱερέα καὶ τὴν πρεσβυτέραν καὶ ὅλα ταῦτα ὁμοῦ ἔδιδον τὸ συμπέρασμα, ὅτι κάτι λάκκον εἶχεν ἡ φάβα τῆς πρεσβυτέρας, ὅταν δὲ καὶ ὁ τρίτος ἐξάδελφος τοῦ νεωκόρου, διηγήθη ὅτι ἔμαθεν ἐμπιστευτικῶς ἀπὸ τὴν

δεύτερον ἐξάδελφόν του ὅστις καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν γυναῖκα τοῦ νεωκόρου πάλιν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ σύζυγός της ἔφερε διὰ τὴν πρεσβυτέραν χρήματα ἐκ Θηβῶν, τότε τὸ μυστήριον ἐξηγήθη διὰ τῆς ἐντελοῦς ἐνοχοποιήσεως αὐτῆς καὶ ἔκτοτε αἱ τίμιαι οἰκογένειαι ἤρχισαν νὰ κακολογοῦν τὴν οἰκογένειαν τοῦ παππᾶ.

Ἡ δυστυχὴς πρεσβυτέρα, μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ τίποτε ἐκ τούτων ὅλων, ἠθέλησε νὰ πορευθῇ εἴς τινα γειτονικὸν οἶκον τὴν 24 Ἰουνίου, ὅτε τὰ κοριτσάκια ῥίπτουν τὸν κλήδωνα καὶ ἐκεῖ ἔμαθε παρά τινος ἀθώας νέας, τί ἐλέγετο περὶ αὐτῆς, ὥστε ἠναγκάσθη ἀπροκαλύπτως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι θεραπεύσασα μίαν Σουλτάναν εἰς τὸν οἶκόν της, ἔλαβε παρὰ τοῦ Πασσᾶ τῶν Θηβῶν ἐκ μέρους τοῦ χαρεμίου τετρακόσια γρόσια, καὶ δύναται καὶ τὸ γράμμα νὰ παρουσιάσῃ πρὸς ἀπόδειξιν, ὥστε ἀπεστόμωσε τὰς κακὰς γλώσσας διὰ μιᾶς.

— Ἀλλ' ἡ εὐλογημένη μονομανία τῶν ἐθίμων μᾶς ἐξέβαλε πάλιν τοῦ θέματος καὶ ἐλησμονήσαμεν, ὅτι ἡ Ζοαχὴ ὁδοιπορήσασα τρεῖς ὅλας ἡμέρας, ἔφθασεν εἰς Ζητούνιον (Λαμίαν), ὅπου ἠναγκάσθη καὶ αὖθις νὰ διαμείνῃ ἡμέρας τινάς, ὡς μὴ οὖσα εἰσέτι ἐντελῶς ὑγιὴς ἵνα βαδίζῃ διηνεκῶς· ὁ διδάσκαλος αὐτῆς ἐξηκολούθει καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦτον καὶ καθ' ὁδὸν προσέτι τέρπων αὐτὴν δι' ἱστορικῶν διηγήσεων εἰς καθαρεύουσαν τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ ἀπαιτῶν καθ' ἑκάστην ἑσπέραν τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν, διώρθωνε τὰ λάθη της· ἐπὶ τέλους ἔφθασαν εἰς Λάρισσαν καὶ ἐκεῖθεν μετὰ δεκαήμερον πορείαν εἰς Θεσσαλονίκην, ἀφ' ὅπου ἐπεβιβάσθησαν διὰ τῆς Θάσσου εἰς Καλλίπολιν, ἔνθα πλοῖον, ὁρισθὲν ὑπὸ τοῦ Σώματος, περιέμενεν αὐτούς, ἵνα τοὺς μεταφέρῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Η ΑΜΦΙΘΑΛΗΣ, ΘΥΓΑΤΗΡ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Προκειμένου νὰ μεταφέρωμεν ἤδη τὸ ἱστορικὸν ἡμῶν ἐπεισόδιον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴν νεωτέραν ταύτην ἕδραν τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμῶν πόθων, ὀφείλομεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἔθνους, ἀρχόμενοι ἐνωρίτερον τῆς ὁποίας γράφομεν ἐποχῆς.

Καὶ πρῶτον πάντων διισχυριζόμεθα ὅτι συκοφαντοῦσιν οἱ μεμψιμοιροῦντες ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ἔπεσε συνεπείᾳ ἐκπτώσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, διότι ἡ ἐπίφθονος αὕτη πόλις, οὐ μόνον ἀντέστη ἀνδρείως καθ' εἴκοσι καὶ πλέον ἐναντίον αὐτῆς πολιορκιῶν, ἐκτὸς τῶν ὀκτὼ προηγουμένων, ἀλλ' οὐδ' ἐφάνη καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν πρώτην δειλιῶσα, καὶ καρτερικῶς ἐπολέμησε μέχρις ἐξοντώσεως· δὲν ἔπεσε δὲ οὔτε ὡς ἡ Ἱερουσαλὴμ τῶν Ἑβραίων διὰ μιᾶς, οὔτε ὡς ἡ Ῥώμη ἐσωτερικῶς, οὐδ' ὡς ἡ Ἐνετία εἰς τὴν πρώτην ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν, ἀλλὰ παλαίουσα ἐπὶ ὀκτακόσια διαρκῶς ἔτη κατὰ τῶν ἰσχυροτέρων τοῦ κόσμου φυλῶν καὶ μὲ πάταγον μεγαλείτερον πασῶν τῶν ἁλωθεισῶν μεγαλοπόλεων τοῦ κόσμου.

Ἐπειδὴ δὲ γράφω πρὸς τὸν λαόν, ὀφείλω ν' ἀπαριθμήσω τὰς πολιορκίας ταύτας, ἵνα μάθῃ οὗτος, ὅτι οὐδέποτε ὁ Ἕλλην εὑρέθη ἄξιος μυκτηρισμοῦ διὰ τὴν δειλίαν του.

Πολιορκεῖται λοιπὸν ἡ Κωνσταντινούπολις.

1	Βασιλεύοντος	Ἡρακλείου	τὸ	616	μ.Χ.	ὑπὸ	τοῦ	Πέρσου Χουρσόου
2	»	»	»	626	»	»	»	Οὔνου Χοχάνου
3	»	Κώνσταντος	»	654	»	»	»	Ἄραβος Μωραβιὲ
4	»	»	»	668	»	»	»	» Γιεζήδ
5	»	Πωγωνάτου	»	672	»	»	»	» Σοφίαν Αἰούφ
6	»	Λέοντος Ἰσαύρου	»	717	»	»	»	Καλίφου Μουσλεμᾶ
7	»	» »	»	739	»	»	»	Ὀθωμαν. Σουλεϊμάνου
8	»	Κωνσταντίνου Ε'	»	764	»	»	»	Βουλγάρου Παγάνου
9	»	»	»	780	»	»	»	Τούρκ. Ἀαροὺν Ῥασὴδ
10	»	Εἰρήνης	»	798	»	»	»	» Ἀβδοὺλ Μαλὲκ

11	Βασιλεύοντος	Νικηφόρου	τὸ	811	μ.Χ.	ὑπὸ	τοῦ	Σλάβου Κρούμου
12	»	Λέοντ. Ἀρμενίου	»	820	»	»	»	» Θωμᾶ
13	»	Βασιλείου Μακεδ.	»	866	»	»	»	Ῥώσσου Ἀσκὸλ, Ῥὴδ
14	»	Κωνσ. Πορφυρογεννήτ.		914	»	»	»	Βουλγάρου Συμεῶνος
15	»	Μιχαὴλ Πωγωνάτου		1041	»	»	»	Τούρκου Ὀμὲρ
16	»	Ἰσαὰκ Ἀγγέλου		1203	»	»	»	Λατίν. Μουρτζούφλου
17	»	Μιχ. Παλαιολόγου		1396	»	»	»	Τούρκου Βαγιαζήτ
18	»	»		1402	»	»	»	» »
19	»	»		1414	»	»	»	» Μουρὰτ Β'.
20	»	Κωνστ. Παλαιλόγου		1422	»	»	»	» Μεχμὲτ Β'. καὶ
21	»	»		1453	»	»	»	» Μωχαμὲτ Β',

ὅστις ἐπόρθησεν αὐτὴν τὴν 6 Ἀπριλίου, ἀλλ' ὅμως διώκει 400 χιλιάδας στρατοῦ, ἀπέναντι τῶν 15 χιλιάδων, μόλις, ἐντὸς αὐτῆς εὑρισκομένων, Ἑλλήνων στρατιωτῶν.

Ἐν τῇ γεννήσει τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δύναταί τις νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, διότι οὗτος μεταφερθεὶς βιαίως εἰς Ῥώμην, ἀφοῦ κατέστη ἐκεῖ τὸ σύμβολον τῆς ἀριστοκρατίας, μόλις μεταβὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσκίρτησε τῆς δύσεως καὶ ὑπὸ νέους κανόνας ἐφαρμογῆς παρουσιασθείς, ἤρξατο αὖθις διδάσκειν· ἐκεῖθεν αἱ εἰσηγήσεις, αἱ νεαραὶ καὶ πληθὺς σοφῶν νόμων ἐπισύρουσιν εἰσέτι τὸν σεβασμὸν τοῦ κόσμου καὶ ἀποτελοῦσι τὰς βάσεις τοῦ δικαίου τῶν λαῶν· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἀρχιτεκτονικήν, ποία τῶν τότε πόλεων ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ, πρὸς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ δημόσια καταστήματα αὐτῆς;

Ἀλλ' ἀφήσωμεν τὰς ἱερεμειάδας ἵνα κατέλθωμεν εἰς τὸν λαόν.

Ἀναγνώσωμεν ἤδη περικοπάς τινας ἐπιστολῶν τῶν γεγραμμένων παρὰ τοῦ Πρωτονοταρίου (ἀρχιγραμματέως) τοῦ Πατριαρχείου, Θεοδοσίου Ζυγομαλᾶ, ὅστις ἔγραψε μετὰ τοσαύτης παρρησίας, μεθ' ὅσης οὐδ' αὐτοὶ οἱ Εὐρωπαῖοι τῆς Δύσεως θὰ ἐτόλμουν, ἐν ἐποχῇ καθ' ἣν ὠνόμαζον τὸν Σουλτάνον μέγαν Κύριον καὶ ἔφερον ἐπὶ κεφαλῆς Κίδαριν ὅπως ἴδωσι τὴν περιχειρίδα του μόνον.

«Τῶν μὲν ἀνδρῶν τὸ πλεῖστον ἔργον μαχαίρας γέγονεν, ἢ

«δουλείᾳ καρτεροῦσι, τῶν δὲ παίδων οὐ τὰ θήλη, ἀλλά.... ἀ-
«τιμίᾳ ὑπὸ τῶν βαρβάρων δέδοται.»

Καὶ ἀλλαχοῦ·

«Πεύθομαι λέγων ὅτι Ἀθήνας νῦν βαρὺς ὤλεσε βαρβαρικοῖς «δαμάσας ἤθεσιν, ὥς τις λόγιος Ἀντώνιος Ἔπαρχος ἐκ Κερ«κύρας διακοσίοις στίχοις ἐθρήνησε.

Ἐρωτώμενος δὲ περὶ Ζυγομαλάδων,

«Θαυμάζω ὅτι κώνωπος ζητεῖς οἰκίαν, ἀλλ' οὐκ ὀκνήσω.»

«Περὶ τὸ 1281 Γουΐδιὼν Ντεβίντις, Γάλλος καὶ μετὰ τοῦ«τον Ἰάκωβος Ντελαρόκας ἦσαν κύριοι Ἀθηνῶν καὶ εἰς Ἄρ«γος μετῴκησαν, λαβόντες θησαυροφύλακα Μιχαὴλ Σαγομα«λᾶν, Ζυγομαλᾶν μετονομασθέντα, διὰ τὸ καλῶς σταθμεῖν, «ζυγίζειν τὸ δίκαιον.

Καὶ ἀλλαχοῦ περὶ Ναυπλίου·

«Περὶ τὸ 1399 Μαρία τις Γαλλίς, ἣν διάδοχος Γυυΐδιών, «κληρονομήσασα τ' ἀρχῆς, Ναυπλίου καὶ Ἄργους, λαβοῦσα «σύζυγον Ἑνετόν, Πέτρον Κορνάρον· χηρεύσασα δὲ ἔδωκε Ναύ«πλιον καὶ Ἄργος Λεωνάρδῳ Ταντάλῳ, ἵνα λαμβάνῃ κατ' ἔ«τος χρυσίνους ἑπτακοσίους.

Ἐπιστολή τις ἐκ Ναυπλίου τὸ 1580 γραφομένη πρὸς τὸν Θεοδ. Ζυγομαλᾶ ἀναφέρει ὅτι·

«Ἀπέθανον ἐκ τοῦ θανατικοῦ πολὺς κόσμος καὶ ἡ γυναι«καδέλφη σου κυρὰ Ἀλεξοπουλίνα.»

Μήπως βραδύτερον, παππᾶς τις παρεμβὰς μετωνόμασε ταύτην Παππαλεξοπούλου; διότι ἐγὼ δὲν εὑρίσκω ἐκεῖ ἄλλην οἰκογένειαν ὑπὸ τοιοῦτον ὄνομα.

Ἕτερον Ἀλεξόπουλον ἀναφέρουσιν ὡς ἀρχηγοῦντα τοῦ ἐν Πελοποννήσου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ὀρλὼφ στρατοῦ τὸ 1770.

Μεταβαίνομεν ἤδη τροχάδην ἐπὶ τοῦ κλήρου.

Πρῶτος Πατριάρχης, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ, ἦτο Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, ὅστις μετέφερε μετὰ δύο ἔτη

τὰ Πατριαρχεῖα ἀπὸ τῶν ἁγ. Ἀποστόλων, ὅπου ἐκτίσθη τὸ Μεχμὲτ τζαμί, εἰς τὴν γυναικεῖαν μονὴν τῆς Παμμακαρίστου, ἥτις γενομένη καὶ αὕτη τζαμίον, τὸ 1614 ἀφῃρέθη. Ἔκτοτε δὲ μετετέθη εἰς τὸν παρὰ τῷ Φαναρίῳ ναὸν τῆς Θεοτόκου καὶ ὅπου μέχρι τοῦ νῦν εὑρίσκεται.

Βραδύτερον τοῦ Σχολαρίου διωρίσθη τὸ 1456 ὁ Ἰωσαφὰτ ὅστις ἐξωρίσθη διὰ λόγον ἄξιον ἀναγνώσεως.

Φονευθέντος τότε τοῦ κυριάρχου Ἀθηνῶν Ἀκιαβέλλου ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ οὖσα τοῦ Κορινθίου αὐθέντου Δημητρίου Ἀσᾶ, μετεφέρθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ὁ κόσμος ἐθαύμασε τὴν ὡραιότητα αὐτῆς. Χριστινὸς δέ τις Τραπεζούντιος ὑπηρετῶν ὡς θαλαμηπόλος τοῦ Σουλτάνου, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν τοῦ πατριάρχου τούτου, ὅπως τὴν συζευχθῇ, καί τοι ἔγγαμος ὤν, ἀρνηθέντος δὲ περιφρονητικῶς τοῦ Πατριάρχου, ὁ βεζύρης τὸν ἐξώρισε πάραυτα.

Ἐπὶ Μαξίμου τοῦ λογίου συνέβη καὶ ἓν θαῦμα κατὰ μιᾶς γυναικός, ἥτις κακολογήσασα τὸν Πατριάρχην τοῦτον, ὅτι ἐζήτησε νὰ τὴν ἐκβιάσῃ, ἀπέθανε παραδόξως μετ' ὀλίγον καὶ ἐκταφέντος τοῦ σώματος αὐτῆς μετὰ 40 ἡμέρας, εὑρέθη τοῦτο ἄλυτον, ὡς ἀφορισθέν, καὶ ἰδὼν ὁ λαὸς ἐθαύμασε τὴν ἁγιότητα τοῦ ἀνδρός (Κρούσιος).

Ἐπὶ τῆς δευτέρας Πατριαρχίας τοῦ Ἱερεμίου, 1540 ἐξεδόθη παρὰ τοῦ Σεχουλ-Ἰσλάμη, φεφτᾶς (διαταγὴ ἱερά), δι' ἧς ἔπρεπε νὰ καταδαφισθῶσι πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι. Τότε ὁ ἀκάματος οὗτος ἱεράρχης βοηθούμενος ὑπὸ ἄρχοντός τινος Ξενάκη τοὔνομα, φίλου τυγχάνοντος τοῦ βεζύρου, παρουσιάζεται πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅστις τοῦ ζητεῖ μαρτυρίας Τούρκων, ὅτι ἔλαβεν ἡ πόλις παρὰ τοῦ κατακτητοῦ τὸ προνόμιον τοῦ διατηρεῖν ναοὺς δημοσίως· οὗτος δὲ διὰ μεγάλης δαπάνης κομίζει ἐξ Ἀνδριανουπόλεως τρεῖς ὑπεργήρους μεγιστᾶνας Τούρκους, οἵτινες ὁμολογοῦσιν ἐνόρκως τὸ προνόμιον καὶ σώζεται ἡ ἐκκλησία· ἔκτοτε ὅμως ἡ φορολογία τοῦ Πα-

τριαρχείου ἀνεβιβάσθη ἀπὸ τρισχιλίων εἰς τετρακισχίλια ἑκατὸν φλωρία κατ' ἔτος.

Ἐρχόμενοι ἤδη εἰς τοὺς ἐπισκόπους ἀναγινώσκομεν τινὰ περὶ τῶν Πελοποννησίων.

Ὁ ἐπίσκοπος Ναυπλίας καὶ Ἄργους Διονύσιος γράφει τὸ 1682 πρὸς τὸν Πατριάρχην καταγγέλλων (χωρὶς νὰ ἐρωτηθῇ), τὸν ἐπίσκοπον Τριπόλεως, ὅτι λαμβάνει δικαιώματα πλείονα τῶν κεκανονισμένων, ἐνῷ καιρῷ ὁ Μητροπολίτης Κορινθίας Ἰωάσαφ, καταγγέλλει τὸν ἐπίσκοπον Ναυπλίας, ὡς εὐλογήσαντα γάμον παράνομον, διότι ὁ νυμφευθεὶς ἔλαβεν ὡς δευτέραν σύζυγον τὴν βαπτιστικὴν τοῦ πενθεροῦ του, ἤτοι τὴν πνευματικὴν ἀδελφὴν τῆς θανούσης συζύγου του, καὶ ζητεῖ τὴν ἀκύρωσιν τοῦ γάμου.

Ὁ δὲ Μητροπολίτης Μονεμβασίας, καίτοι παυθείς, ἐξακολουθεῖ ἱερουργῶν καὶ χειροτονῶν ἱερεῖς, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν.

Ὁ κατὰ τὸ 1640 διορισθεὶς ἐπίσκοπος Ναυπλίας Νικόδημος Μεταξᾶς, κατορθοῖ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ἐπισκοπὴν Κεφαλληνίας ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Μητροπολίτου Κορινθίας καὶ μετατεθεὶς εἰς αὐτήν, νομίζει ὅτι εὐεργετεῖ τὸν τόπον, διακόπτων τὸν μόνον μεταξὺ Ἑλλήνων ὑπάρχοντα τότε σύνδεσμον.

Φθάνοντες ἤδη εἰς τὴν ὁποίαν ἱστοροῦμεν ἐποχήν, ἴδωμεν τὰς Μούσας τοῦ λαοῦ, ἀναγινώσκοντες γραμματισμένον τινὰ ποιητὴν λαϊκὸν φυλακισμένον.

«Ποῦ γνῶσι καὶ ποῦ νοῦς μέσα εἰς τὸ Τουμπροῦκι
«κι' ἂν ἦταν μοῦ τὴν πήρανε οἱ φύλακες οἱ Τοῦρκοι
«Ποῦ 'δῶ εἰς τὸ Μουντζούραγια, βιβλία μὲς τῇ χάψι.
«ὅπου νὰ δώσῃ ὁ Θεός, γιαγκίνι νὰ τὴν κάψῃ
«Ἐγύρεψα ἀπὸ παντοῦ, ἀλλ' ὅμως τίς μοῦ δείνῃ;
«κι' ἂν δώσῃ διαβάζονται μέσα εἰς τὸ σκοτείδι;
«Καὶ ἕνας ὅπου κείτεται στὴ χάψη ἑπτὰ μῆνες
«σκοτίζεται καὶ σβένονται τοῦ νοῦ του αἱ ἀχτῖδες.

Ἀπέναντι ὅμως τῆς ἀμαθείας τοῦ λαοῦ, ὅστις μόνον διὰ τῶν δημογερόντων ἠδύνατο νὰ σταθμίζῃ ἐνίοτε τὸ βάρος τῶν ὁποίων ἔφερεν ἁλύσεων, ὁ αἰὼν ἐφ' οὗ γράφομεν εἶχε καὶ τοὺς λογίους του, ἂν καὶ σχετικῶς ὀλίγους ὡς πρὸς τοὺς προηγουμένους αἰῶνας, διότι ἀληθῶς ὁ 17ος καὶ 18ος αἰὼν ἤθελον ἔχει φοβερὰς διὰ τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν συνεπείας, ἂν μὴ ὁ 19ος ἐπελθὼν δὲν ἔσωζεν αὐτὴν ὡς ἐκ θαύματος· ἂς ἴδωμεν τέλος τοὺς ὀλίγους τούτους τοῦ 17ου αἰῶνος λογίους.

Πέτρος Ἀρκούδιος διδάσκων θεολογικὰ ἐν Ῥώμῃ καὶ καταγόμενος ἐκ τοῦ ἐν Κυνουρίᾳ Ἀρκουδοῤῥεύματος (Μολίῤῥυτος).

Βησσαρίων Μακρῆς Ἠπειρώτης, γράψας ἐν Κερκύρᾳ ἱστορίαν καὶ ῥητορικὴν (Θρ.).

Νικόλαος Ξανθάκης Κρής, γράψας τὸ 1639 χρονικὰ τῶν Βυζαντινῶν.

Ἀπόστολος Τσιγαρᾶς Ζακύνθιος, γράψας «περὶ τοῦ πότε ἐπῆραν οἱ φράγκοι τὸν Μωρέαν.» (Κρ.)

Ἰωάννης Σκυλίτζης, γράψας τὸ 1630 Βυζαντινὴν ἱστορίαν (Ζυγ.)

Δημήτριος Χαλκοκονδύλης Ἀθηναῖος ἔγγονος τοῦ κατὰ τὰ 1484 Δημητρίου, τοῦ πρώτου ἐκδόσαντος τὸν Ὅμηρον, συγγράψας ἱστορίαν καί τινα ἄλλα (Μιλ.).

Ἰάκωβος Μάνος Ἀργεῖος, γράψας περὶ τὰ τέλη τοῦ αἰῶνος ἑλληνικὴν ἱστορίαν (Μιλ.).

Παναγιώτης Νικόσιος Χῖος πολύγλωττος, πρῶτος Ἕλλην μέγας δραγομάνος τοῦ Σουλτάνου Ἡμβραήμ.

Παρθένιος Α' ὁ καὶ Γέρων καλούμενος, γράψας ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν, ὅστις διεδέχθη τὸν Κύριλλον, τὸν κατὰ τὸ 1639 καρατομηθέντα ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου Μουράτ.

Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεὺς Ἀθηναῖος, γράψας θεολογικά.

Ἐξ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν, μόνη ἡ Χῖος παρατηρεῖται ὡς διατηρήσασα τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαίαν χρονολογίαν μέχρι τοῦ 1600· ἄπειροι δὲ Χίων ἐπιστολαὶ εὑρίσκονται φέρου-

σαι, Γαμηλιῶνος Πυανεψιῶνος καὶ Θαργηλιῶνος ἔκτη ἐπὶ εἰς κάδος κτλ. ὧν τινας δημοσιεύει ὁ Γερμανὸς Μαρῖνος Κροβσιος.

Οἱ Χῖοι, πρῶτοι ἀναδειχθέντες εἰς τὰ μεγαλείτερα ἀξιώματα τοῦ Πατριαρχείου, κατῴκησαν τὴν συνοικίαν τοῦ Φαναρίου ἐξ ἀνάγκης, διότι ἐκεῖ μετετέθη τὸ Πατριαρχεῖον· συστηθείσης δὲ τῆς συνοικίας, ἔδραμεν ἐκεῖ καὶ πολλοὶ τῶν τότε λογίων ἐκ διαφόρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν μικρὰν ἐκείνην κοινωνίαν, ἥτις εὐτυχήσασα νὰ διορίσῃ ἡγεμόνας εἰς Βλαχίαν καὶ Μολδαυΐαν τῇ μεσολαβήσῃ τῆς Ῥωσσίας, ἀνέδειξαν νέον αὖθις πυρῆνα τοῦ ἑλληνισμοῦ, διότι μόλις ἰσχύσαντες εἰς τὰς ἡγεμονίας οὗτοι, εἰσήγαγον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὡς ἐπίσημον καὶ ἐγκαταστήσαντες ἄπειρα σχολεῖα ἑλληνικά, ὀλίγου δεῖν ἐξελλήνιζον τοὺς Ῥουμούνους, ἀλλ' ὁ καιρὸς δὲν ἤρκεσε, καθ' ὅσον 100 μόλις ἔτη διήρκεσεν ἡ ἰσχύς των.

Δὲν δύναται δέ τις εἰ μὴ μετὰ σεβασμοῦ ν' ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου Χίου, πρώτου τὸ 1716 ἐν Μολδαυΐᾳ καὶ ἔπειτα ἐν Βλαχίᾳ ἡγεμόνος, ὅστις, εὑρὼν ἓν καὶ μόνον ἑλληνικὸν σχολεῖον συστηθὲν τὸ 1679 ὑπὸ τοῦ Σερμπᾶν Καντακουζηνοῦ, συνέστησεν εἴκοσι τρία τὸ ὅλον ἐν διαστήματι τριετίας, ὥστε οὐδεὶς μετ' ὀλίγον Ῥουμοῦνος ἠδύνατο νὰ θεωρῆται εὐμαθὴς ἂν μὴ ὡμίλει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν· τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἠκολούθησεν ὁ Ἀλ. Μουρούζης καὶ Μιχαὴλ Σοῦτσος, ἀναδειχθέντες τὸ 1792.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι βραδύτερον οἱ Ἕλληνες οὗτοι καθὼς καὶ οἱ ἀκόλουθοι αὐτῶν, οἵτινες ἐλάμβανον θέσεις ὑψηλὰς ἐκεῖ, τραπέντες τὴν ὁδὸν τῆς ῥαδιουργίας κατὰ τῶν ὁμοφύλων των μέχρις αἵματος καὶ θελήσαντες νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τάξις τις εὐγενῶν ῥαγιάδων, μὴ διδόντες τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ὀνομάζωνται φαναριῶται οὐδ' αὐτοὶ οἱ κατοικοῦντες τὸ Φανάριον, ἂν δὲ ἦσαν τιτλοφορημένοι Σπαθάριοι, Κλοτσάριοι κλ. ἀλλ' ἁπλῶς Κωνσταντινουπολῖται, καὶ ἀντιποιούμενοι τίτλους εὐγενείας, ἀπέδειξαν ὅτι δὲν ἐγνώριζον, ὅτι σύνθημα τῶν δούλων

φυλῶν εἶναι ἡ ἰσότης, τῷ δικαιώματι τῆς ὁποίας μόνης οἱ λαοὶ διεκδικοῦσι τὰ δίκαιά των, ἀλλ' ὅτι ἐφρόντιζον περὶ αὐτῶν καὶ μόνον, ὥστε ὀλίγος δὲν παρῆλθε χρόνος καὶ τὸ ὄνομα Φαναριώτης ἐγένετο ταυτόσημον τοῦ Ἀρχολίπαρος οὐ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ξένοις, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ κατ' αὐτῶν ἔγραψαν. Ἐμφαντικωτέρα ὅμως εἶναι ἡ πρὸς τὴν γερουσίαν τῆς Ἑπτανήσου ἐπιστολὴ τοῦ πρέσβεως τῆς Ῥωσσίας Ταμάρα, ὅστις τὸν Μάρτιον 1800 ἔγραφεν, ὅτι ὤφειλον νὰ φοβοῦνται πάντες οἱ Ἕλληνες τοὺς Φαναριώτας, διότι οὗτοί εἰσιν ἐπιφοβώτεροι τῶν Τούρκων. Τοσαύτην δὲ ἰσχυρὰν ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν ἡ διαγωγή των αὕτη τοῦ περιφρονεῖν τοὺς λοιπούς, ὥστε ἂν καὶ κατόπιν καταδιωχθέντες ἀπέδειξαν θαύματα καρτερίας καὶ ἀρετῆς εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα τοῦ 1821, μολαταῦτα πάντες ἐτρόμαξαν, ἵνα μὴ εἰσπηδήσαντες εἰς τὴν ἀρχήν, ἐπαναλάβωσι τὰ αὐτά· ἡ αἰτία δ' αὕτη ὤθησε τὸν μακαρίτην Ζωγράφον νὰ ἐκφέρῃ τὴν διαιρετικὴν ἐκείνην αἵρεσιν τῶν ἑτεροχθόνων καὶ αὐτοχθόνων ἐν τῇ συνελεύσει τοῦ 1843, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶχε κατὰ βάθος δίκαιον, διότι ἡ Ἑλλάς, ἥτις παρ' ὅλων τῶν συγγραφέων, μηδὲ τοῦ Φαλλμεράϋερ ἐξαιρουμένου, ἔχει τὴν θαυμασίαν ἰδιότητα τοῦ ἐξελληνίζειν Οὔνους, Φράγκους, Ῥωμαίους καὶ Ἀλβανούς, ἦτο ὁμολογούμενον ὅτι θὰ ἐξελλήνιζε καὶ τούτους ἑκόντας ἀέκοντας. Πραγματικῶς δὲ μία δὲν παρῆλθεν εἰσέτι γενεὰ καὶ οὐδεὶς ἀκούει πλέον εἰ μὴ πολίτας Ἕλληνας καὶ τίποτε περισσότερον, καθ' ὅσον μάλιστα οὗτοι ἀνεπτυγμένοι ὄντες πρωϊμότερον, ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι εἰς τόπον ὅπου οἱ τίτλοι καὶ αὐτῶν τῶν βασιλοπαίδων ἤχησαν ὡς ξενισμός, πολὺ περισσότερον ἤθελον εἶσθαι ξένοι, οἱ πρίγκιπες, Σπαθάριοι καὶ Δομνίτσαι τῶν ῥαγιάδων, ὥστε, ταχέως εἰσοπεδωθέντες ἐφάνησαν εὐφυέστεροι τῶν Πελοποννησίων, μ' ὅλον τὸ παρὰ τῶν Τούρκων δοθὲν αὐτοῖς δίπλωμα τοῦ Μώραλι-Σεϊτὰν διὰ τὴν εὐφυΐαν των.

Ἐπανερχόμενοι αὖθις εἰς τὴν Πελοπόννησον, δὲν γνωρίζομεν ποῦ εὗρε τὰς πληροφορίας ὁ Κυριάκος Μελίρρητος, γράφων ὅτι, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1767, χίλιοι Πελοποννήσιοι ὑπὸ τὸν Κέρσον ἰατρὸν Τουβίλλον, ἀποικήσαντες εἰς τὴν Ἀμερικήν, συνέστησαν παρὰ τῷ ἁγίῳ Αὐγουστίνῳ πόλιν, κληθεῖσαν Νέαν Σμύρνην, τὸ κατ' ἐμὲ εὗρον ὅτι περὶ τὸ 1774, ὅτε ὁ ἐκστρατεύσας Ὀρλὼφ ἐγκατέλειψεν αἰφνιδίως τὴν Πελοπόννησον εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων, οἵτινες ἤρχισαν νὰ σφάζωσι τοὺς χριστιανούς, ἐγένοντο τοιαῦται πολυπληθεῖς μεταναστεύσεις εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἴσως δὲ καὶ τὴν Ἀμερικήν.

Ο ΕΠΙΔΟΞΟΣ ΒΕΖΥΡΗΣ

Ὀκτὼ ἀκριβῶς ἡμέρας μετὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Ὀσμὰν παρὰ τῷ Μουσταφᾷ, ὁ στρατὸς τῆς δυτικῆς Ἑλλάδος, συναθροισθεὶς εἰς Ναύπακτον, εἰδοποίησεν ὅτι ἦτο ἕτοιμος πρὸς ἐπιβίβασιν, ἑπομένως ὁ Μουσταφᾶς ὤφειλε ν' ἀναχωρήσῃ συγχρόνως καὶ ἀπὸ πρωΐας διέταξε τὸν στρατόν του νὰ ἑτοιμασθῇ πρὸς πορείαν· τὴν δὲ ἑβδόμην πρωϊνὴν ὥραν, ἀρξαμένης τῆς κατὰ σῶμα πορείας, οἱ Γενίτσαροι προπορευόμενοι παρέλαβον τὸν Ὀσμάν, ὃν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς διαιρέσῃ κατὰ τμήματα καὶ οὕτως ἐβάδισαν μέχρι τῆς Δοβραίνης, διασκεδάζοντες μετ' αὐτοῦ, τὴν ἐπομένην δὲ ἀπεβιβάσθησαν εἰς Ἅγιον Γεώργιον τῆς Κορινθίας, ὅπου ὁ στρατὸς ὤφειλε νὰ διαμείνῃ, ἐπιτηρῶν τὴν διάβασιν τοῦ δευτέρου σώματος καὶ ὅπου ὁ πασᾶς ἔλαβε δύο ἐπιστολὰς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, δι' ἐπίτηδες ταχυδρόμου.

Ἡ πρώτη τῶν ἐπιστολῶν τούτων, ἦτο τοῦ Διφθερδάρη Ἀχμέτ, ὅστις, ἐν ὀνόματι τοῦ Βεζύρου, ἔγραφε πρὸς αὐτὸν ὅτι ὁ στόλος ἐξεκίνησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατηυθύνετο εἰς Μονεμβασίαν μετὰ τῶν ἀναγκαίων πυροβόλων καὶ ὤφειλε νὰ σπεύσῃ τὴν πορείαν του, ἵνα μὴ οἱ Βενετοὶ λάβωσι

πρὸ αὐτοῦ ἐπικουρίας· καὶ τέλος, εὐχόμενος αὐτῷ ἔνδοξον ἐπάνοδον καὶ ὑγείαν, τὸν παρεκάλει νὰ μὴ τὸν λησμονήσῃ κατὰ τὴν ἀνάβασίν του εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Μεγάλου Βεζύρου.

— Ποῖος εἶναι ὁ Δεφθερδάρης οὗτος, ὅστις γράφει τόσον γλαφυρῶς; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς.

— Δεφθερδάρης λέγεται ὁ τὸ Οἰκονομικὸν τοῦ κράτους τμῆμα διατηρῶν, βοηθὸς τοῦ Βεζύρου καὶ γραμματεὺς ἢ ὑπουργὸς τῆς οἰκονομίας κατὰ τοὺς φράγκους, ἀπήντησεν ὁ πασᾶς, ἂν δ' ἐρωτᾷς περὶ τῆς ποιότητος αὐτοῦ, σὲ πληροφορῶ, ὅτι εἶναι ὄν, τὸ ὁποῖον ἢ ἐγὼ ἢ σὺ θὰ κρεμάσωμεν, ἂν καὶ οἱ δύο δὲν κρεμασθῶμεν παρ' αὐτοῦ, διότι μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει καὶ σοὶ τὸ γνωστοποιῶ ἀπὸ τοῦδε, μολονότι θὰ τὸ μάθῃς βραδύτερον ἐμπράκτως, ἀλλ' ἀνάγνωθι τὴν ἄλλην ἐπιστολήν.

Ἡ δευτέρα ἐπιστολὴ ἦτο τοῦ προσωρινοῦ ἀναπληρωτοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν τοῦ Γενιτσάραγα, Σαλὴχ πασσᾶ, ὅστις τὸν ἐπληροφόρει ὅτι αἱ ῥᾳδιουργίαι τοῦ Ἀχμέτη ὅπως τὸν κρατήσῃ εἰς Κρήτην, ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον, ὅτι ἠθέλησε, συμφώνως πρὸς τὰς διαταγάς του νὰ πέμψῃ διὰ τοῦ στόλου δισχιλίους Γενιτσάρους αἰτήσαντας τοῦτο, ἀλλ' ὁ Ἀχμὲτ παρουσίᾳ τοῦ Βεζύρου, τὸν ἐμπόδισε, λέγων, ὅτι ὁ Μουσταφᾶς εἶναι τόσον ἀνδρεῖος, ὥστε δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλοῦ στρατοῦ· ἀρκεῖ νὰ θέλῃ καὶ ἡ Κρήτη εἶναι εἰς τὰς χεῖράς του, ἔστω καὶ δι' ὀλίγου.

— Ἔχει καλῶς, ἀπήντησεν ὁ Μουσταφᾶς. Γράψον τώρα πρὸς τὸν Βεζύρην, ἐκ μέρους τοῦ ὁποίου ἐγράφη ἡ πρώτη ἐπιστολή, καὶ εἰπὲ αὐτῷ μὲ διφορούμενον τρόπον, ὅτι τὰς διαταγάς, ἃς ἔλαβον παρὰ τοῦ στόματος τοῦ Σουλτάνου, θέλω ἐκτελέσει ἀκριβῶς καὶ ἂν ἀκόμη ἐπρόκειτο διὰ τῆς ζωῆς μου νὰ πληρωθῶσι. Γράψον μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν βασιλομήτορα Κιοσέμ, εἰς ἥν, ἀφοῦ ἐκθειάσῃς τὸ πνεῦμα, τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν καλοκἀγαθίαν τῆς ἐχίδνης ταύτης, νὰ

τῇ ἐνθυμήσῃς τὰς περὶ ἐμοῦ ὑποσχέσεις της· πρὸς δὲ τὸν Γιαλήχ, ὅτι ὀφείλει ὅσον τὸ δυνατὸν συνεχέστερον νὰ μοῦ γράφῃ καὶ ἂς παύσῃ φροντίζων περὶ ἐπικουρίας. Διὰ τὰς ἐπιστολὰς ταύτας, σοὶ δίδω δύο ἡμερῶν καιρόν, ἀλλ' ἐπιθυμῶ ν' ἀναπτύξῃς πᾶσαν τοῦ νοός σου τὴν λεπτότητα καὶ τοῦ καλάμου σου τὸ γλαφυρόν, διότι θέλω δι' αὐτῶν νὰ καταφανῇ ἐναργῶς, ὅτι κατέχω τὸν πρὸς τὸ γράφειν ἀντίπαλον τοῦ Ἀχμέτ.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπιούσης ὁ Ὀσμὰν παρουσίασε τὰς ἐπιστολὰς καὶ ὁ Μουσταφὰς ἀναγνώσας ταύτας κατ' ἐπανάληψιν.

— Εὖγε Ὀσμάν, ἀνέκραξε περιχαρής, ἐλπίζω ὅτι καὶ πάλιν θὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι εἶμαι ὁ αὐθέντης των· εἶτα σκεφθεὶς ὀλίγον·

— Γράψον τώρα, προσέθηκε, πρὸς τὸν Ἀχμὲτ ἀραβιστὶ ὀλίγας φράσεις, εὐχαριστῶν αὐτὸν διὰ τὸν κόπον, ὃν ἔλαβε νὰ γράψῃ ἐκ μέρους τοῦ Βεζύρη τοσαύτας σοφὰς συμβουλὰς καὶ εὔχου αὐτῷ ν' ἀναβῇ ταχέως τὴν βεζυρικὴν θέσιν, ἥτις εἰς νέους γραμματισμένους μᾶλλον ἢ γέροντας στρατιώτας ἁρμόζει.

Ὁ Ὀσμὰν ἔγραψε τὰς ἐπιστολὰς καὶ τοῦ ταχυδρόμου ἀναχωρήσαντος, ὁ στρατὸς ἐτέθη αὖθις εἰς πορείαν κατευθυνόμενος εἰς Μονεμβασίαν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ὁ ναύαρχος Μεχμὲτ Ἀλῆ Πασσᾶς μετὰ ὀκτὼ πολεμικῶν πλοίων, ἀναμένων εἰς Μονεμβασίαν, ἀπεβίβασεν εἰς Κρήτην τοὺς ἐν τῷ στόλῳ πυροβολητάς, διοικουμένους ὑπὸ τοῦ Οὔγγρου ἐξωμότου Ἀσλὰν Ἀγᾶ, εἴς τινα μεταξὺ Σφακίων καὶ Ῥεθύμνου ὅρμον, ὃν ἀπό τινος κατεῖχε τὸ ὑπὸ τὸν Σεβέτ, χιλίαρχον Ἀλβανόν, σῶμα, λῃστρικῶς ἐκεῖ πρὸ πολλοῦ τοὺς Ἐνετοὺς ἐπασχολοῦν· τὴν ἑπομένην δὲ ἤρξατο ἡ ἀποβίβασις τοῦ πεζικοῦ, τελεσθεῖσα ταχέως ἕνεκα τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως καὶ τῆς πληθύος τῶν πλοίων. Τὸν χιλίαρχον Σεβέτ, πολλάκις διώκοντες οἱ Ἐνε-

τοὶ ἐνίκησαν καὶ ἤθελον τὸν καταστρέψει, ἂν αἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰδήσεις δὲν ἐβεβαίουν αὐτοὺς περὶ τῶν φιλικῶν διαθέσεων τῆς Πύλης, ἑτοιμαζομένης νὰ διατάξῃ τὴν ἀνάκλησίν του· ὅτε δὲ ὁ στόλος τῶν Τούρκων ἀνεφάνη πρὸ τῆς Μονεμβασίας, οἱ Ἐνετοί, ἀμέριμνοι ὄντες, δὲν κατέλαβον τὰς ἐπικαίρους τῆς ἀποβάσεως θέσεις. Εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ πρέσβυς ἔπεμψεν ἅμα τῇ ἐκπλεύσει τοῦ τουρκικοῦ στόλου πλοῖον ὅπως εἰδοποιήσῃ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Ἑνετικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ ἐπειδὴ τοῦτο φοβούμενον τὸν τουρκικὸν στόλον, προσωρμίσθη εἰς Ἀντικύθηρα, παρῆλθον δύο ἡμέραι ὅπως μεταβιβάσῃ διὰ λέμβου τὰς διαταγάς· καὶ ὅταν οἱ Ἐνετοὶ ἔμαθον ὅτι ὁ στρατὸς θέλει καταλάβει ἐξ ἀπροόπτου τὴν νῆσον, οἱ Τοῦρκοι κατεῖχον ἤδη ἀσφαλῶς τὸ μέρος τῆς ἀποβάσεως.

Περαιωθείσης δὲ ταύτης, οἱ μὲν Ἑνετοί, συναθροισθέντες εἰς τὰ φρούρια, ἀπεφάσισαν τὸν ἀμυντικὸν πόλεμον, ὁ δὲ Μουσταφᾶς, πέμψας ἀρκοῦσαν ἐπιτηρητικὴν φρουρὰν κατέναντι τῆς Ῥεθύμνου, ὅπως ἐμποδίσῃ τὴν συγκοινωνίαν, ἐβάδισε πρὸς τὸ Ἡράκλειον, ἐνῷ ὁ στόλος εἶχεν ἀποκλείσει διὰ θαλάσσης τὸ φρούριον τῶν Χανίων.

Οἱ Ἐνετοί, προετοιμασθέντες ὅσον ἠδύναντο, κατασκεύασαν προχείρους τινὰς ἐξωτερικοὺς προμαχῶνας ὅπως αὐξήσωσι τὴν ἀκτῖνα τῆς ἐνεργείας των καὶ θέσαντες τὴν σημαίαν τοῦ πολέμου ἐπὶ τοῦ φρουρίου, ἔπεμψαν πρέσβεις, ὅπως ἐκφράσωσι τὴν ἀπορίαν των ἐπὶ τῶν συμβαινόντων καὶ ἐρωτήσωσι τί ζητεῖ τοσοῦτος στρατὸς εἰς χώραν φιλικοῦ κράτους, ἀφοῦ μάλιστα πρὸ μηνὸς ἤδη ἔλαβον διαταγὴν νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰρηνικῶς τὴν ἐκ τῆς νήσου ἀναχώρησιν τοῦ χιλιάρχου Σεβέτ.

Ὁ Ὀσμάν, διαταχθεὶς ν' ἀναλάβῃ τὰ ἔργα τοῦ διερμηνέως, ἀπήντησεν αὐτοῖς ἐκ μέρους τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι μετὰ τὰς φιλικὰς ἐκείνας διαβεβαιώσεις, πλοῖον πολεμικὸν τῆς δημοκρατίας συνέλαβεν ἀναιτίως ἔξωθεν τῆς Κύπρου ἐμπορικὸν ὀ-

θωμανικόν, ὅπερ οὐ μόνον ἐλῄστευσεν, ἀλλὰ καὶ ἐβύθισεν ἐπὶ τέλους, λαβὼν πάντα τὰ εἰς Μέκαν στελλόμενα ἱερὰ δῶρα καὶ φονεῦσαν τὸν ἐντὸς τοῦ πλοίου ἀδελφὸν τοῦ Σουλτάνου Ὀσμανλῆν· ὅτι ἔκτοτε πᾶσα περὶ τῆς φιλίας τῶν Ἑνετῶν διαβεβαίωσις ἐθεωρεῖτο ψευδὴς καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ Σουλτάνος διέταξε νὰ καταλάβωσι τὴν νῆσον, κυριεύοντες τὰ φρούρια διὰ πάσης θυσίας· συνεβούλευε δὲ αὐτοὺς ἐν τέλει νὰ παραδοθῶσιν ὑπὸ ὅρους τιμῆς, συμφωνηθησομένους μετὰ τὴν συγκατάθεσιν ἀμφοτέρων.

Οἱ Ἑνετοὶ ἀπήντησαν ὅτι αὗται ἦσαν προφάσεις κατακτήσεων, διότι, καθ' ἃς οὗτοι εἶχον ἐπισήμους πληροφορίας, τὸ μὲν πλοῖον ἐβυθίσθη ἐκ νυκτερινῆς συγκρούσεως, ὁ δ' ἐν αὐτῷ πνιγεὶς ἦτο Κάλλιστός τις ἐξωμότης, μετονομασθεὶς Ὀσμανλῆς καὶ οὐχὶ ὁ τοῦ Ἠμβραὴμ ἀδελφός· ἀλλ' ὅμως περὶ τούτου ἀδιαφοροῦσι καὶ εἰσὶν ἕτοιμοι πρὸς ἀντίστασιν, μὴ συνειθίζοντες νὰ παραδίδωνται ζῶντες. Τρεῖς δὲ πυροβολισμοί, ἐκ τοῦ φρουρίου ῥιφθέντες κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν πρέσβεων, ἔδωκαν τὸ σημεῖον τῆς ἀποδοχῆς τοῦ πολέμου.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποτυχούσης ταύτης δευτέρας ἐπὶ τὴν Κρήτην ἐκστρατείας τῶν Τούρκων δὲν ἀνήκει ἡμῖν νὰ ἐξιστορήσωμεν, δὲν θέλομεν ὅμως σιωπήσει ὅτι ὁ λόγος τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦτο ψευδὴς καὶ μόνον σκοπὸς κατακτητικὸς ἦτο τὸ αἴτιον· διότι ὅτε Χάμερ καὶ ὁ Ῥεφενὲλ συμφωνοῦσιν, ὅτι τὰ περὶ θανατώσεως δῆθεν τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἠμβραὴμ Ὀσμανλῆ λεχθέντα εἰσὶν ἀπολύτως ψεύδη, μολονότι τινὲς τῶν Τούρκων ὑπομνηματιστῶν τὰ ἐβεβαίωσαν καὶ κατόπιν.

Ὁ Ὀσμάν, λαβὼν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν πρώτην δοκιμαστικὴν κατὰ τοῦ φρουρίου ἔφοδον, παρεσύρθη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κινδύνου εἰς τὰς πρώτας γραμμὰς καὶ περὶ τὸ ἑσπέρας εὑρέθη ἐν μέσῳ ἐξωτερικοῦ τινος προμαχῶνος μετά τινων Γενιτσάρων, χωρὶς ἴσως νὰ γνωρίζῃ ποῦ εὑρίσκετο· ὁ στρατηγὸς μαθὼν τοῦτο ἔπεμψεν ἰσχυρὸν σῶμα πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ

Γενίτσαροι, στήσαντες τὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ ὀχυρώματος, ἀνεφήμουν τὸν Ὀσμὰν ὡς γενναῖον μαχητήν.

Τὴν πρωίαν τῆς ἑπομένης ὁ Μουσταφᾶς ἐπέπληξεν αὐτὸν διὰ τὸ ῥιψοκίνδυνον τοῦ διαβήματος, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐνέδωκεν εἰς τὰς παρακλήσεις τινῶν Γενιτσάρων, ζητούντων νὰ διορισθῇ εἰς τὸ σῶμα Τσορμπατζῆς (λοχαγὸς) ἀνθ' ἑνὸς τῶν δύο κατὰ τὴν μάχην φονευθέντων. Συλλέξας ὅθεν τοὺς ἀξιωματικοὺς τοῦ 58^{ου} ὀρτᾶ εἰς ὃν ἀνῆκε καὶ αὐτὸς πρὶν γίνει στρατηγὸς καὶ ἐρωτήσας αὐτοὺς ἂν ἤξιζε τὸν βαθμὸν ὁ Ὀσμάν, ἔλαβε καταφατικὴν ἀπάντησιν καὶ ἐξέδωκε τὴν διαταγὴν τοῦ διορισμοῦ του, διατάξας νὰ γίνῃ τὸ λουτρὸν τοῦ νέου Γενιτσάρου τὴν πρώτην Παρασκευήν, ἥτις ἤρχετο μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Τὴν προσδιορισθεῖσαν δὲ ἡμέραν, ἐπιστρέφοντος τοῦ στρατοῦ ἐκ τοῦ Τζαμίου, ὁ Ὀσμὰν παρουσιάσθη πρὸ τοῦ λέβητος τοῦ λόχου, ὃν ἔμελλε νὰ διοικήσῃ, φέρων τὰ ἐνδύματα τοῦ ἁπλοῦ Γενιτσάρου, γευθεὶς δ' ἐκ τοῦ φαγητοῦ διετάχθη νὰ διαμοιράσῃ τὸ συσσίτιον εἰς τοὺς ἄνδρας, οἵτινες προσερχόμενοι νὰ λάβωσι τοῦτο ἐπεφώνουν «Μασαλᾶ τζορμπᾶ» ὡραῖος ζωμός, ὅπερ ἦν σημεῖον ἀποδοχῆς τοῦ Τσορμπατζῆ· μετὰ τοῦτο οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ λόχου ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ φορέματα τοῦ βαθμοῦ του, ἐνῷ ὁ ἀνάδοχος, ὅστις ἦτο ὁ στρατηγός, διένειμε χρήματα πρὸς τοὺς στρατιώτας, τὰ καλούμενα «Γιεμὲκ παρασί.» Τούτων γενομένων, ὁ λουσθεὶς μετεφέρθη δι' ἀλλαλαγμῶν καὶ εὐφημιῶν ἐνώπιον τοῦ Ὀρτάμπαση (ταγματάρχου), ὅστις περιέζωσεν αὐτὸν τὴν σπάθην καὶ ἔθεσε περὶ τὸν τράχηλόν του τὰ σημεῖα τοῦ βαθμοῦ.

Τὸ ὅλον τῆς παρατάξεως ταύτης καλεῖται, ὡς ἐῤῥέθη, λουτρόν· κατέστη δὲ ἱστορικόν, διότι πολλάκις ἐγένετο αἴτιον σπουδαίων στάσεων· οὕτω κατὰ τὴν βασιλείαν τοῦ Μουσταφᾶ Δ', διορισθέντος εὐγενοῦς τινος ἐν εἰρήνῃ τζορμπατζῆ καὶ μὴ προσερχομένων τῶν Γενιτσάρων εἰς τὸν λέβητα διὰ τὸ συσ-

αἴτιον, ἐκεῖνος ἐπέμενε στηριζόμενος εἰς τὸν ἀνάδοχόν του βεζύρην, ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι, ὁπλισθέντες, ἀνέτρεψαν τοὺς λέβητας, κατεξέσχισαν τὸν νέον καὶ ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ βεζύρου φεύγοντος, συνεπλάκησαν μετὰ τῶν Σπαχῆ καὶ ὀλίγου δεῖν ἀνέτρεπον τὸν Σουλτάνον, ἂν μὴ παρέδιδεν αὐτοῖς τὸν βεζύρην Ἀβδὶν πασσᾶ, ὃν καθίσαντες ἐπὶ ὄνου, ἀπέκτεινον διὰ λίθων καὶ ῥοπάλων.

Τὸν Ὀσμὰν ὅμως ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς οἱ Γενίτσαροι καὶ διότι ἀπὸ πολλοῦ σχετισθέντες μετ' αὐτοῦ τὸν ἠγάπων καὶ διότι ἐπεδίωκον τὴν κατάταξιν εἰς τὸ σῶμα αὐτῶν ἐγγραμμάτων νέων, οἵτινες, συχνότατα ἀναδεικνυόμενοι βεζύραι, συνετέλουν εἰς τὴν αὔξησιν τῶν προνομίων των.

Μετὰ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους ἐφόδους, ὁ Μουσταφᾶς, ἐννοήσας ὅτι φρούρια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κυριευθῶσιν ἄνευ βαρέως πυροβολικοῦ, κατέπαυσε τὰς ἐπιθέσεις καὶ διέταξε τακτικὴν πολιορκίαν. Μὴν δὲ ὁλόκληρος εἶχε παρέλθει καὶ οἱ Ἑνετοὶ οὐ μόνον δὲν ἐφαίνοντο στενοχωρηθέντες, ἀλλ' ἐξήρχοντο καὶ πολλάκις ἵνα προκαλῶσι τοὺς πολιορκοῦντας.

Ὁ στρατηγὸς ἔγραφε συνεχῶς περὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδεμία ἐδίδετο αὐτῷ ἀπάντησις· περὶ δὲ τὰ τέλη Ἰουλίου πλοῖον, ἐλθὸν κατ' εὐθεῖαν, ἐκόμισεν αὐτῷ ἐπιστολάς.

Ἡ πρώτη τούτων ἦτο αὐτόγραφος τοῦ Σουλτάνου, δι' ἧς τὸν ηὐχαρίστει διὰ τὰς ἐνεργείας του, μαθὼν ὅτι κατήρτισεν ἀξιόμαχον στρατὸν διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς νήσου· ηὔχετο δὲ αὐτῷ νὰ ἐπανέλθῃ ταχέως ὡς καὶ προφορικῶς τὸν διέταξε καὶ ἐξέφραζε τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει λάβει εὐκαιρίαν νὰ τὸν καταστήσῃ βεζύρην τῆς Βούλας.

— Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, εἶπεν ὁ Μουσταφᾶς, διορῶ τὴν χεῖρα τῆς Βασιλομήτορος, ἥτις, μὴ δυναμένη ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Σουλτάνου, ἐπιθυμοῦντος νὰ μὲ διορίσῃ βεζύρην, ἀνέμιξε καὶ τὰ τῆς ἐκστρατείας, ἵνα μὲ φέρῃ εἰς θέσιν νὰ βραδύνω τὴν ἐπάνοδόν μου. Εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι ὁ

'Αχμὲτ θὰ μοῦ ἐξηγῇ τὸ πρᾶγμα κατὰ τὰς θελήσεις του, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ γραμματεὺς αὐτῆς· — ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τὰς λοιπάς.

Ἡ δευτέρα ἦτο τῷ ὄντι τοῦ Δεφδερδάρη 'Αχμέτ, ὅστις καὶ πάλιν ἔγραφεν ἐκ μέρους τοῦ Βεζύρου, ὅτι ὅλαι αἱ περὶ βαρέως πυροβολικοῦ αἰτήσεις αὐτοῦ ἐνεργοῦνται δραστηρίως καὶ νὰ μὴ ταχύνῃ τὰς ἐργασίας του, διότι ὁ Σουλτάνος ἐννοεῖ νὰ κυριευθῇ ἡ νῆσος διὰ πάσης θυσίας.

—'Εμάντευσα, εἶπεν ὁ Μουσταφᾶς αὖθις, εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι εἶναι καλὸς νὰ μὲ κρατήσῃ ἐδῶ δέκα χρόνους ἀναμένοντα τὸ πυροβολικόν, ἀλλ' ἂς ἴδωμεν τίνος ἡ θέλησις δύναται νὰ θριαμβεύσῃ.

Ἡ τρίτη ἦτο τοῦ Ῥεΐζ πασσᾶ, φίλου τοῦ Γιαλήχ, ὅστις ἔγραφεν αὐτῷ ὅτι ἡ περὶ πυροβολικοῦ αἴτησίς του δὲν ἔφθασε ποσῶς εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅτι ὁ 'Αχμὲτ ῥαδιουργῶν ὀλίγου δεῖν ὑποσκελίζει τὸν βεζύρην καὶ ἀνάγκη νὰ ἔλθῃ ταχέως, διότι αἱ περιστάσεις εἰσὶ κρίσιμοι.

—Ὁ Γιαλὴχ λέγει δι' αὐτοῦ ἀληθείας, ἀπήντησεν ὁ Μουσταφᾶς· ἄλλως τε ὁ καϊμένος ἔχει μέγα τὸ συμφέρον, διότι, γινομένου ἐμοῦ Βεζύρου, αὐτὸς γίνεται Γενιτσὰρ ἀγᾶς.

'Αλλ' ἂς ἐξέλθωμεν τώρα ὀλίγον καὶ αὔριον σκεπτόμεθα.

Ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς, μὴ δυνηθεὶς νὰ κοιμηθῇ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ἐκάλεσε λίαν πρωὶ τὸν 'Οσμὰν καὶ τοποθετήσας αὐτὸν πλησίον του.

— Τί ἐσκέφθης καὶ σὺ περὶ τῆς θέσεώς μας, ἠρώτησεν;

—'Εγὼ σκέπτομαι ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐπιμείνωμεν διὰ τὸ πυροβολικὸν καὶ ἀφοῦ κατακτήσωμεν τὴν νῆσον νὰ εἰσέλθωμεν τροπαιοῦχοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα καταπατήσωμεν τὸν πονηρὸν 'Αχμέτ.

— Καὶ ἂν δὲν μᾶς πέμψουν πυροβολικόν;

— Τότε.

— Τί τότε; λέγε.

— Δὲν ἠξεύρω τί νὰ εἴπω.

— Ἐγὼ ὅμως ἠξεύρω καὶ ἄκουσον· σοὶ τὰ λέγω ὅλα, ἵνα σὲ εἰσαγάγω εἰς τὰ μυστήρια τῶν ἐχθρῶν μας.

Ὅταν ὁ Σουλτάνος, καλέσας με, μοὶ ἀνεκοίνωσε τὴν θέλησίν του περὶ τῆς κατακτήσεως τῆς νήσου, εἶπον αὐτῷ ὅτι ἔχω εἴκοσιν ἐκστρατείας εἰς τὴν ῥάχιν μου, ἃς οὐδεὶς ἄλλος στρατηγός, γηράσας δὲ ἤδη θὰ παρεκάλουν ἂν δυνατὸν νὰ μὲ ἀφίσῃ ὅπως ἡσυχάσω ὀλίγον, διότι μάλιστα μία τῶν πέντε πληγῶν μου μὲ ἠνώχλει· ὁ Σουλτάνος, κτυπῶν με εἰς τοὺς ὤμους, μὲ παρεκάλεσε νὰ ἐπιχειρήσω καὶ ταύτην πρὸς χάριν του, μὲ ῥητὴν καὶ ἀμετάκλητον διαταγὴν τοῦ νὰ ἐπιστρέψω ἅμα τοῦ στρατοῦ καταλαβόντος τὴν νῆσον καὶ ἀφοῦ δώσω τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσᾶν.

Ἐγὼ ἔκλινα τὸν αὐχένα, προσθέσας ὅτι τὰ φρούρια τῶν Ἐνετῶν δὲν κυριεύονται ἄνευ μεγάλων πυροβόλων, ἀλλὰ τότε ὁ πονηρὸς Ἀχμέτ, λαβὼν τὸν λόγον, εἶπεν, ὅτι εἶναι ἀνάρμοστον διὰ τὸν στρατηγὸν Μουσταφᾶ, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὸ μέγα Ἰκόνιον καὶ τὸ Βαγδάτιον μὲ τὸ ξῖφος εἰς τὰς χεῖρας, νὰ φοβῆται ἤδη τοὺς ποντικοὺς τῆς Κρήτης· ὁ Σουλτάνος ἐπεκρότησεν εἰς τὸ ἐπιχείρημα καὶ δράξας ἐκ τοῦ παρακειμένου θαλάμου τὸ ὁποῖον φέρω ξίφος μοὶ τὸ ἐνεχείρισε, προσεπιλέγων ὅτι μὲ περιμένει ταχέως, διότι εἶμαι ὁ πιστότερος τῶν ἀνδρείων του. Ἐγὼ δὲ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ἡτοιμάσθην διὰ τὴν ἐκστρατείαν.

Τὴν ἐπομένην μ' ἐζήτησεν ἡ Βασιλομήτωρ, ἥτις προσποιεῖται τὴν φίλην, ἀλλὰ θὰ ἐχαίρετο νὰ μὲ ἴδῃ κρεμάμενον χάριν τοῦ Ἀχμέτ, καὶ δίδουσά μοι τὰς εὐχάς της, μοὶ προσέθηκεν ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Κρήτης θέλει μὲ ἀποθεώσει· ἔκτοτε ἠννόησα, ὅτι αὕτη μετὰ τοῦ Ἀχμὲτ ἐπεθύμουν νὰ φονευθῶ, εἰ δυνατόν, ὅπως θέσουν τὸν Σουλτάνον ἀπὸ τοῦ θρόνου νὰ εἴπῃ, ὡς ὁ ἀδελφός του Μουρὰτ διὰ τὸν φίλον μου Ταγιὰρ «ἐχάσαμεν τὸν Ταγιὰρ τί τὸ θέλομεν τὸ Βαγδάτ;» ταχέως ὅμως

μετ' ὀλίγον, παρηγορηθεὶς ἐκεῖνος, προσέλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Βαγδατίου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μέθυσον βεζύρην Ἐμὴρ πασσᾶ, οὐδεὶς λόγος, διότι αὐτός, ἀνίκανος ὢν καθ' ὅλα, διωρίσθη τῇ εἰσηγήσει τῆς Κιοσέμ, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς γέφυρα διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἀχμέτ, ἀλλ' ἔχω καὶ ἐγὼ τοὺς σκοπούς μου, διότι εἶμαι Ἀλβανὸς καὶ δὲν κοπιάζω τοσαῦτα ἔτη νὰ παχύνω, ὅπως μὲ καρατομήσῃ αὐτός.

Τί λέγεις λοιπὸν πρὸς ταῦτα μαθητά μου;

— Φρονῶ ὅτι πρέπει ν' ἀναχωρήσωμεν, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν, ἀφοῦ συμπεραίνετε ὅτι αὕτη εἶναι ἡ θέλησις τοῦ Σουλτάνου.

— Βεβαίως θ' ἀναχωρήσωμεν καὶ εἰδοποίησον τὸν πλοίαρχον τοῦ Σουλτανιὲ Καζάν, ὅτι ὀφείλει νὰ ἑτοιμασθῇ πρὸς ἀπόπλουν, ὡς τάχιστα.

Τὴν ἐπομένην ὁ στρατηγὸς διέταξε νέαν κατὰ τοῦ φρουρίου ἔφοδον καὶ ὁ πυροβολισμὸς ἀρχίσας ἀπὸ πρωίας, ἔκαμε ῥήγματα τινὰ ἐπὶ τοῦ φρουρίου· πολλοὶ Γενίτσαροι εἰσεπήδησαν ἐντός, ἀλλ' οὐδεὶς ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, μέχρι δὲ τῆς ἑσπέρας οὐδὲν ἐπῆλθε τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ὁ στρατηγὸς δὲ αὐτός, δὶς ὁρμήσας μετὰ τοῦ ἵππου του πρὸς ἐνθάρρυνσιν, ἔλαβεν ἐλαφρὰν πληγὴν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ.

Ὀκτὼ μετὰ τὴν ἀπόπειραν ταύτην ἡμέρας, ὁ στρατηγὸς διέταξε τὴν ἐπιβίβασιν τῶν πληγωμένων Γενιτσάρων εἰς τὸ Σουλτανιέ, αὐτὸς δέ, δώσας ἁπάσας τὰς ἀναγκαιούσας διαταγάς, εἰδοποίησεν ὅτι ἀπέρχεται ὅπως φροντίσῃ περὶ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ ὅτι παραδίδει προσωρινῶς τὴν ἀρχηγίαν πρὸς τὸν ναύαρχον Μεχμὲτ Ἀλῆν, ἄξιον διάδοχόν του καὶ τὴν ἀκόλουθον ἐπεβιβάσθη μετὰ τοῦ Ὀσμὰν καί τινων ὑπηρετῶν του.

Κατὰ τὴν ἐπιβίβασιν εἰς τὸ πλοῖον, ὁ Μουσταφᾶς συνέστησε στενῶς πρὸς τὸν Ὀσμὰν τὴν περιποίησιν τῶν πληγωμένων

Γενιτσάρων, οἵτινες ἦσαν περὶ τοὺς ἑκατόν, ὁ δὲ Ὀσμάν, φύσει ἀγαθός, δὲν ὤκνει νὰ ἐπισκέπτηται αὐτοὺς τρὶς καὶ τετράκις καθ' ἑκάστην, εὐχαριστούμενος πολλάκις καὶ τοὺς χειρούργους νὰ βοηθῇ, πρὸς ἀλλαγὴν τῶν πληγῶν των.

Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἐπιθεωρῶν τὸ πλοῖον, ὁ Ὀσμὰν παρετήρησε νέον τινὰ δωδεκαετῆ, ὑπηρετοῦντα εἰδικῶς τὸν πλοίαρχον καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία τῷ ἐφαίνετο ὡς γνωστή. μετ' ὀλίγας ἡμέρας προσεκολλήθη τοσοῦτον εἰς αὐτόν, ὥστε ᾐσθάνετο ἀθυμίαν τινὰ ὁσάκις ὁ πλοίαρχος τὸν ἐῤῥάπιζεν ἢ τὸν ὕβριζε γκιαβούρ· ἄλλως τε ὁ δυστυχὴς ἐκεῖνος παῖς εἶχε τὴν φωνὴν τοσοῦτον γλυκεῖαν, ὥστε ὁσάκις ὡμίλει, ὁ Ὀσμὰν ᾐσθάνετο ῥῖγός τι ἐν ἑαυτῷ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ αἴτιον· ἀλλὰ τέλος, ἀπολέσας τὴν ὑπομονήν, τὸν προσκαλεῖ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ ἐμβλέπων αὐτὸν κατὰ πρόσωπον, ὡσεὶ ἤθελε νὰ μαντεύσῃ τι.

— Πῶς ὀνομάζεσαι μικρέ μου; τὸν ἠρώτησεν.

— Ἰωάννης αὐθέντα.

— Εἶσαι χριστιανός;

— Ἀναμφιβόλως εἶμαι καὶ θὰ μένω μέχρις οὗ μοῦ κόψητε τὴν κεφαλήν, διότι δὲν θέλω νὰ γίνω Τοῦρκος ποτέ, ποτέ, εἶπεν ἐμφαντικῶς καὶ ἀνεχώρησε δρομαίως.

— Μὴ φεύγεις μικρέ μου, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν, καὶ δραμὼν συνέλαβεν αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν.

— Τί θέλεις λοιπὸν ἀγᾶ;

— Ποία εἶναι ἡ πατρίς σου καὶ ποῖος ὁ πατήρ σου;

— Πατρίς μου εἰσὶν αἱ Ἀθῆναι, ὁ πατήρ μου καλεῖται Γιαννακός, ἀλλὰ νομίζω ὅτι τὸν ἔκοψαν οἱ Τοῦρκοι, διότι μᾶς συνέλαβεν εἷς πλοίαρχος Ἀλγερινός, ὁ ὁποῖος μὲ ἐπώλησεν εἰς Τένεδον, ἀφ' ὅπου μὲ ἠγόρασεν ἢ μᾶλλον μὲ ἔκλεψεν εἷς ναύτης τοῦ πλοίου τούτου· τὸν δὲ πατέρα μου δὲν εἶδον πλέον, προσέθηκεν ὁ παῖς, καὶ ἤρξατο νὰ κλαίῃ.

— Ἔχεις ἄλλους συγγενεῖς εἰς Ἀθήνας; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν.

— Μάλιστα, ἔχω τὴν καϋμένη τὴν μανοῦλά μου καὶ μίαν ἀδελφὴν ὀνόματι Βασιλικήν, ἀπεκρίθη ὁ παῖς.

Ὁ Ὀσμὰν κατελήφθη ὑπὸ ψυχροῦ ἱδρῶτος εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦτο καὶ τότε ἠννόησε τὸ ἐπὶ τὸν παῖδα ἑλκύον αὐτὸν αἴσθημα, τότε ἀνεκάλυψεν ὅτι ἡ φωνὴ καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδὸς εἶχον πολλὴν τὴν ὁμοιότητα μετὰ τῆς Βασιλικῆς καὶ ὀλίγου δεῖν τὸν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀλλ' ἦσαν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ οἱ τοῦ πλοίου ἔβλεπον· ἀπέλυσε λοιπὸν αὐτὸν καὶ κατῆλθε παρὰ τῷ στρατηγῷ μελαγχολικὸς καὶ κάτωχρος.

Τὴν μεσημβρίαν ὁ στρατηγός, ἐννοήσας ὅτι ὁ Ὀσμὰν ἦτο μελαγχολικός, τὸν ἠρώτησε τὴν αἰτίαν καὶ ἐκεῖνος ἐν ὅλῃ τῇ νεανικῇ ἀφελείᾳ διηγήθη πρὸς τὸν στρατηγὸν τὰ παθήματά του· ὁ Γέρων Καρὰ Μουσταφᾶς ἐγέλασεν ἀπὸ καρδίας καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρός.

— Εὔχου εἰς τὸν Θεόν, εἶπε, ἵνα ὅλα τὰ δεινά σου ὁμοιάσουν τὸν ἀποτυχόντα ἔρωτα, ἀλλ' εἶσαι νέος καὶ δὲν ἐννοεῖς τί λέγω· ὅταν αἱ τρίχες σου λευκανθῶσι, τότε βεβαίως θὰ ἐννοήσῃς, ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ ἄλφα τῶν ἀνθρωπίνων θλίψεων....

Πρὸς τὸ παρόν, θὰ ζητήσω τὸν νέον τοῦτον ἀπὸ τὸν Καζὰν καὶ σοὶ τὸν χαρίζω ἀπὸ τοῦδε.

Ὁ δὲ Ὀσμὰν προσκαλεσάμενος τὸν παῖδα·

— Θέλεις νὰ ἔλθῃς μετ' ἐμοῦ, Ἰωάννη, ἠρώτησεν;

— Ἀδιαφορῶ, ἀπήντησεν ὁ νέος, ἀφοῦ καὶ ὁ αὐθέντης μου καὶ σὺ εἶσθε ὁμοίως Τοῦρκοι.

— Ἀλλ' ἐγὼ μικρέ μου εἶμαι Τοῦρκος Ἀθηναῖος, προσέθηκε ὁ Ὀσμάν.

— Τόσον χειρότερα, ὑπέλαβεν ὁ νέος, διότι ὁ πατήρ μου ἔλεγεν ὅτι εἷς Τοῦρκος Ἀθηναῖος τοῦ ἥρπασε τὰ κτήματα καὶ τί παράδοξον νὰ εἶσαι σὺ ἐκεῖνος· ὄχι, ὄχι προτιμῶ τὸν αὐθέντην μου ἀπὸ Τοῦρκον Ἀθηναῖον.

— Ἀλλ' ἂν σοὶ δώσω τὴν ἐλευθερίαν σου νὰ μεταβῇς εἰς Ἀθήνας;

— Τότε ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα καὶ ἔρχομαι, ἀλλὰ μὲ τὴν συμφωνίαν νὰ μὲ δώσῃς εἰς χριστιανὸν πλοίαρχον.

— Εἴμεθα σύμφωνοι εἶπεν ὁ Ὀσμὰν καὶ ἀνεχώρησε γελῶν.

Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας, τῇ παρακλήσει τοῦ στρατηγοῦ, ὁ πλοίαρχος Καζὰν ἐχάρισε τὸν μικρὸν Ἰωάννην πρὸς τὸν Ὀσμάν, λόγῳ ὅτι ἦτο συμπολίτης του καὶ ἔκτοτε ὁ μικρὸς ὑπηρέτει αὐτὸν ἀποκλειστικῶς.

Ἐν τούτοις τὸ πλοῖον ἐβραδυπόρει, διότι ὀκτὼ ἤδη εἶχον παρέλθει ἡμέραι καὶ ἡ γαλήνη ἐκύλεεν αὐτὸ πολὺ τῆς Χίου μακράν, ὅπου τέλος περὶ τὴν ἐνδεκάτην ἡμέραν ἔφθασαν· ὁ στρατηγὸς καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐξῆλθον ὀλίγον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκεῖ ὁ Ὀθσμὰν παρετήρησεν ἠγκυροβολημένον εἰσέτι τὸ πλοῖον διὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐκ Κρήτης πέμψει εἰς Ἀθήνας τὸν υἱὸν τῆς χήρας Ζαφλῆ, ὁ ὁποῖος, μαθὼν τὴν ἄφιξιν τοῦ στρατηγοῦ, εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον ἵνα ἐρωτήσῃ περὶ τοῦ Ὀθσμάν, μὴ εὑρὼν δὲ αὐτὸν ἐκεῖ, ἀνεγνώρισε τὸν μικρὸν Ἰωάννην, ἔμαθεν ὅτι ἦτο μετὰ τοῦ Ὀσμάν, διηγήθη αὐτῷ παιδικῶς τὰ περὶ τῆς ἁρπαγῆς τῆς ἀδελφῆς του παρὰ τῶν Γενιτσάρων, προσέθηκεν ὅτι τὸ πλοῖον αὐτοῦ ἔκαμε νερὰ καθ' ὁδὸν καὶ ἔμενον ἵνα τὸ ἐπισκευάσωσι, ἔπειτα δὲ ἀνεχώρησε ταχέως ἵνα εὕρῃ τὸν Ὀσμὰν ἔξω.

Ὁ Ὀθσμὰν συνήντησεν αὐτὸν εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ μαθὼν παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς ἐκεῖ διαμονῆς του, προσεκάλεσε τὸν πλοίαρχον, τῷ ἐσύστησε τὴν ταχεῖαν ἀναχώρησιν καὶ εἰσῆλθε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸ πλοῖον του, ὅπου εὗρε τὸν μικρὸν Ἰωάννην κλαίοντα διὰ τὴν ἁρπαγὴν τῆς ἀδελφῆς του, ἀλλ' οἱ μικροὶ παρηγοροῦνται ταχέως καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐγνώριζε πῶς νὰ τὸν ἡσυχάσῃ.

Τέλος μεθ' ὁλόκληρον δίμηνον πλοῦν, ἡ φρεγάτα Σουλτανιὲ ἐφάνη πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου καὶ ὁ Καρᾶ Μουστα-

φας, βλέπων διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὸν ἐξέχοντα κατάφυτον λόφον τοῦ Σεράϊ Μπουροῦν, ἀνεστέναζεν ἐξ ἐλπίδος καὶ ἀδημονίας ἐνταυτῷ· μὴ δυνάμενος δὲ νὰ περιμένῃ, γαλήνης οὔσης, τὴν βραδεῖαν εἴσοδον τῆς φρεγάτας, εἰσῆλθεν εἰς πολύκωπον λέμβον καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸ Βυζάντιον, ὅπου ἡ κατοικία του.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἐγένετο ἡ ἐν Γαλατᾶ ἱστορικὴ σφαγὴ ἀριθμοῦ τινος Ἰουδαίων παρὰ τῶν Γενιτσάρων, ὥστε ὁ Γέρων Καραμουσταφᾶς ἠναγκάσθη νὰ μεταβῇ μόνος ὅπως καταπαύσῃ τὴν στάσιν, ἥτις ἦτο πρόφασις γενικωτέρας τινὸς κατὰ τοῦ βεζύρου, ὃν ἀπηχθαίνοντο οἱ Γενίτσαροι, ἕνεκα οἰκονομιῶν τινῶν γενομένων κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ἀχμέτ, ἐπιδιώκοντος τὴν ἐξόντωσιν αὐτοῦ διὰ παντὸς μέσου.

Ὁ Σουλτάνος, μαθὼν τὸ κατόρθωμα τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ, ἐνισχύθη περισσότερον εἰς τὴν ἰδέαν του νὰ τὸν ἐγκαταστήσῃ ταχέως βεζύρην· ἀλλ' ἡ στάσις ἐκείνη, ἣν δὲν ἤθελε νὰ περιθάλψῃ δι' ἀμοιβῆς τοῦ ἀρχηγοῦ των καί τινα τῶν ἀνακτόρων ἐμπόδια, ἐκώλυον αὐτόν, ὅπως θέλομεν κατωτέρω διηγηθῇ.

Ἐπειδὴ δὲ λόγος περὶ τῶν Ἰουδαίων, ὀφείλομεν ὀλίγας λέξεις, ὅπως καταδείξωμεν τὴν αἰτίαν τῆς γενικῆς κατὰ τοῦ ἔθνους τούτου ἀδίκου περιφρονήσεως, ἥτις βεβαίως δὲν εἶναι μόνη ἡ θρησκεία, διότι ἂν τοῦτο ἦτο ἀληθές, οἱ εἰδωλολάτραι ἤθελον ἀσυγκρίτως περιφρονεῖσθαι.

Ἀρχικὴ αἰτία τοῦ κατὰ τῶν Ἰουδαίων διωγμοῦ τῶν Τούρκων, ὅςις εἶναι ὁ ἀρχαιότερος ὅλων, ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τοῦ Μωάμεθ συμμαχία αὐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἢ πραγματικῶς δὲν ἐφάνησαν πιστοὶ ἢ αὐτοὶ οἱ τοῦ Μωάμεθ ἀκόλουθοι κατέστησαν δύσπιστον, ἵνα κυριεύσωσι τὴν Παλαιστίνην, ὅπερ ὅμως δὲν κατώρθωσαν, ζῶντος τοῦ προφήτου· καὶ πρώτη κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐχθροπραξία ὑπῆρξεν ἡ τοῦ φρουρίου Ὄχρα πολιορκία καὶ ἅλωσις, ἣν οἱ ἱστορικοὶ λέγουσιν ἀρξαμένην ἕνεκα τῆς παρὰ τῶν Ἰουδαίων δολοφονίας τεσσάρων Μουσουλμάνων πρεσβευτῶν, στελλομένων εἰς τὰς πόλεις Κάρας καὶ Ἀδχάλ·

τοῦτο ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοσαύτην σημασίαν ὅσον ἡ ἰδέα τοῦ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἐδηλητηρίασαν τὸν Μωάμεθ διὰ μαγείας· τὴν πρόληψιν δὲ ταύτην οὐ μόνον πάντες οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὑπεστήριξαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ἐν τῇ ἕκτῃ αὐτοῦ προσευχῇ μαρτυρεῖ λέγων· «Λύτρωσόν με, Κύριε, ἐκ τῆς μαγείας τῶν ἐχθρῶν, τὴν φέρουσαν τὸν ὄλεθρόν μου καὶ ἀπὸ τοὺς μάγους, οἵτινες ποιοῦσι κόμβους·» καὶ βεβαίως πῶς ἄλλως ἦτο δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ παρὰ τῶν ὀπαδῶν του ὁ μαρασμός, ἐξ οὗ ὑπέφερε πολὺν χρόνον; λέγεται μάλιστα μετὰ πιθανότητος καὶ ὁ τρόπος τῆς μαγείας αὐτοῦ ὡς ἑξῆς.

Ὀρεινός τις Ἰουδαῖος νεκρομάντις, ὃν ἐβοήθησαν αἱ θυγατέρες του, αἵτινες ἦσαν κάτοχοι τῆς τέχνης, ἐσχημάτισεν κηρίνην εἰκόνα τοῦ Μωάμεθ, περιέβαλεν αὐτὴν μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς του, ἐνέπηξεν ἕνδεκα βελόνας, καὶ λαβὼν χορδὴν τόξου ἐποίησεν ἕνδεκα κόμβους καὶ ἐνεφύσησεν εἰς ἕκαστον κόμβον, περιτυλίξας ἔπειτα τὴν εἰκόνα διὰ τῆς χορδῆς τοῦ τόξου, ἔρριψεν τὸ ὅλον εἰς βαθὺ φρέαρ.

Μετ' οὐ πολὺν, χρόνον δευτέρα κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσις τῶν Ἑβραίων, μὴ ἐπιδεχομένη ἀμφισβήτησιν, εἶναι ἡ δηλητηρίασις αὐτοῦ παρὰ τῆς συζύγου του Ἰουδαίας Ζαϊνάβης, ἥτις, τυγχάνουσα ἀνεψιὰ τοῦ Μαρχάβ, ἀνδρείου πολεμιστοῦ, ὃν ἰδιοχείρως ἐφόνευσεν ὁ πιστὸς τοῦ Μωάμεθ Ἀλῆς, ἠθέλησε νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, ὡς ἀναφέρει ὁ ἱστορικὸς Ἴρβιγγος, ἀλλ' ἀπέτυχει.

Ὅλα ταῦτα ὁμοῦ καί τινα δευτερεύοντα παραπλήσια ἔφερον τὸ θρησκευτικὸν μεταξὺ τῶν δύο φυλῶν ἄσπονδον μῖσος.

Θανόντος δὲ τοῦ Μωάμεθ, ὁ πενθερὸς αὐτοῦ καὶ διάδοχος Ἀβοὺ-βεκὴρ (τοῦ ὁποίου διάδοχος ἦν ὁ Ὀμάρ, ὁ πυρπολήσας διὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Ἀμαροῦ Ἐλᾶς τὸ 640 τὴν περίφημον τῆς Ἀλεξανδρείας βιβλιοθήκην, εἰπὼν ὅτι ἂν μὲν αὕτη περιέχῃ τὸ κοράνιον εἶναι περιττή, ἂν δὲ δὲν τὸ περιέχῃ, τότε εἶναι ψευδὴς καὶ ἐπομένως περιττή), ἐξέδραμε καθ' ὅλης τῆς

Παλαιστίνης, ἀνηκούσης τότε τῷ Βυζαντινῷ αὐτοκράτορι Ἰοβιανῷ καὶ ἐν ἔτει 642 μ. Χ. Ἕνεκα δὲ τῶν κατὰ τόπους ἀντιστάσεων καὶ διαφόρων ἐνεδρῶν τῶν Ἰουδαίων, ὁ διωγμὸς αὐτῶν ὡς ἀπίστων ἐγένετο θρησκευτικὸν σύμβολον παρὰ τοῖς Τούρκοις· τὸ μῖσος καὶ ὁ θρησκευτικὸς φανατισμὸς ἐξήφθησαν τοσοῦτον, ὥστε, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ὑποτελεῖς φυλαὶ εἶχον καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐξασκεῖν τὰ θρησκευτικά, εἰς αὐτοὺς ἀπηγορεύθη οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ προσηλυτισμὸς ὡς ὑποκριτικὸς θεωρούμενος καὶ ἐξεβάλλοντο ἄρδην τῶν πόλεων αὐτῶν. Μετὰ τοὺς Τούρκους ἐκληρονόμησαν τὴν ἀπέχθειαν οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανοί, οἵτινες ἔχοντες τὰς περὶ σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐντυπώσεις καὶ βλέποντες αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας ὡς ὑπηρέτας τοὺς Τούρκους κατὰ διαφόρους μετὰ ταῦτα ἐκστρατείας κατ' αὐτῶν, τοὺς ἐμίσησαν ἐπίσης· ἐδέησε δὲ νὰ παρέλθωσι τοσοῦτοι αἰῶνες καὶ νὰ ἐγκολπωθῶσι τὰ ἔθνη τὴν ἀνεξιθρησκείαν ὡς δόγμα τῆς πολιτείας, ἵν' ἀπολαύσωσι καὶ οἱ ἀδικούμενοι οὗτοι τὰ προνόμια αὐτῶν ὡς ἄνθρωποι, ἐκτός, ἐννοεῖται, τῶν ἐν Τουρκίᾳ, ὅπου εἰσέτι περιφρονοῦνται απολύτως. Ὁ διωγμὸς οὗτος καὶ ἡ ἔλλειψις κέντρου πρὸς σύστασιν βιομηχανίας καὶ γεωργίας ἔρριψαν τοὺς Ἰουδαίους ἐξ ἀνάγκης ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ ἐμπόριον, ὅπερ καὶ μόνος ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἄτομον, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ· ἐκ δὲ τῶν τοσούτων ἐμπόρων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, ὅτε οἱ ἱππόται δὲν κατεβαινον μέχρι τοῦ ἔργου τούτου, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ὅτι πολλοὶ ἐπλούτισαν καὶ ἀλληλοβοηθούμενοι, ὡς συμβαίνει φυσικῶς πρὸς τοὺς συγκαταδιωκομένους, κατέστησαν ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ πλουσιωτέρα τοῦ κόσμου φυλή.

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν 12ον καὶ 17ον αἰῶνα διωγμοῦ αὐτῶν ἐξ Ἱσπανίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας δὲν ἀναφέρω, διότι ἦτο καθαρὰ Ἰησουϊτικὴ κακεντρέχεια ἄνευ λόγου, καθόσον τότε οἱ Ἑβραῖοι, διεσπαρμένοι ὄντες, οὐδὲν εἶχον τὸ ἐπικίνδυνον κατὰ τῆς κοινωνίας ὅπως ἐξορισθῶσι.

ΤΟ ΑΝΑΚΤΟΡΟΝ

Ἐκ τῶν πολλῶν κατὰ καιροὺς κτισθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλικῶν ἀνακτόρων, τὸ μεγαλήτερον, σπουδαιότερον καὶ καθ' αὐτὸ ἐπίσημον ἀνάκτορον εἶναι τὸ παρὰ τοῦ κατακτητοῦ Μωάμεθ ἐν ἔτει 1468 κτισθὲν καὶ ἐπὶ Σουλεϊμὰν τοῦ Μεγάλου τελειοποιηθέν, ὅπερ καὶ μόνον παρὰ τῶν Τούρκων εἰδικῶς Σεράϊ καλεῖται· τὸ δὲ ὅλον ὁμοῦ μετὰ τοῦ ὑπερμεγέθους ἐν τῷ λόφῳ περιβόλου, Σεράϊ Μπουρνοῦ.

Τὸ μέγαρον τοῦτο, κείμενον ἐπὶ τῆς ἀρχαίας τοῦ Βυζαντίου ἀκροπόλεως, κτισθὲν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Βυζαντινοῦ Παλατίου τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὀγδοήκοντα ἀλλεπαλλήλως κατῴκησαν Ἕλληνες αὐτοκράτορες, ἐπὶ αἰῶνας ἕνδεκα καὶ κατέχον ὁλόκληρον τὸν λόφον τὸν ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ εἰσχωροῦντα ἐν εἴδει γηΐνου γλώσσης ἐν τῇ προποντίδι, περιβάλλεται διὰ τείχους ὀχυροῦ, ὑπερασπιζομένου διὰ πύργων, ὑψουμένων ἀπὸ θέσεως εἰς θέσιν, κατὰ τὴν τότε ὀχυρωτικὴν τέχνην.

Ἡ περίμετρος τοῦ περιβόλου τούτου, κατέχοντος χῶρον ὁλοκλήρου πόλεως ὀλίγον μικροτέρας τῶν Ἀθηνῶν, κατοικουμένου ὑπὸ ὑπερδεκακισχιλίων ψυχῶν, ὑπελογίσθη τριῶν περίπου ἀγγλικῶν μιλλίων, ἤτοι 22,800 μέτρων· αἱ δὲ εἴσοδοι ἤτοι αἱ πύλαι αὐτοῦ εἰσὶ πολλαί, ὧν τὰς κυριωτέρας, ὡς ἐχούσας ἱστορικὴν τὴν ἀξίαν, περιγράφομεν ἐν συντόμῳ ὡς ἑξῆς.

Τὸ Τόπ-καποῦ (πύλη κανονίων), εἰς ἣν τοποθετοῦνται τέσσαρα μεγάλης ὁλκῆς πυροβόλα καὶ ἄνωθεν τῆς ὁποίας ὑπῆρχε τὸ ὡραιότερον ἐκ μαρμάρου κιόσκιον, καθ' ἣν ἐποχὴν ἱστοροῦμεν, (διότι ἤδη δὲν ὑπάρχει). Ἔνδον καὶ κατ' εὐθεῖαν τῆς πύλης, ἡ μεγίστη τοῦ παλατίου δεξαμενὴ κτίσμα τοῦ Ἀναστασίου Δικόρου βασιλέως, ἐντὸς τῆς ὁποίας αἱ εὐνοούμεναι καὶ οἱ βασιλόπαιδες λεμβοδρομοῦσιν ἐπὶ χρυσῶν ἀκατίων καὶ

τέλος ὁ φοῦρνος τοῦ Μποσταντζῆ μπασῆ (ἀρχισωματοφύλακος), ὅστις χρησιμεύει ἤδη ὡς εἱρκτὴ τῶν ἐνόχων μεγιστάνων.

Ἡ πύλη αὕτη εἶναι ἐν χρήσει μόνον διὰ τὴν θεραπείαν καὶ τοὺς αὐλικοὺς ὑπαλλήλους.

Τὸ Μπαμπὺ-Χουμαγιοῦν (ἱερὰ εἴσοδος) ἡ ὑψηλὴ πύλη, ἥτις εἶναι πάντη ὁμοία τῶν λοιπῶν, κτισθεῖσα τὸ 1478 ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. Ἐπειδὴ δὲ μόνον δι' αὐτῆς εἰσέρχονται οἱ ἐν τέλει καὶ οἱ ξένοι πρέσβευταί, ὅπως ἴδωσι τὸ ἱερὸν ἢ ὑψηλὸν πρόσωπον τοῦ Σουλτάνου, ὠνομάσθη Ὑψηλὴ Πύλη, ἤτοι ὑψηλοῦ βασιλέως εἴσοδος, ἐξ αὐτῆς δ' ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο περιφραστικῶς ἡ τοῦ Σουλτάνου κυβέρνησις καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ κατάστημα αὐτῆς, καίτοι ἔξω τῶν ἀνακτόρων κείμενον, καλεῖται γραφεῖον τῆς ὑψηλῆς πύλης, ἤτοι γραφεῖον τοῦ ὑψηλοῦ βασιλέως. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἦτο ποτὲ τοιαύτη, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐχαμηλώθη τοσοῦτον, ὥστε ἀπό τινος οἱ πρεσβευταὶ διέρχονται ἐκεῖθεν μὲ τὰ μαστίγια ἐπὶ χεῖρας. Ὁ δὲ ναύαρχος Ὀρλώφ, ὃν οἱ Τοῦρκοι ὠνόμασαν (ἀσεβῆ) τεπσίζ, κατὰ τὸ 1828, μεταβαίνων εἰς τὸν Σουλτάνον, ἔδεσε τὸν ἵππον αὐτοῦ ἐκ τοῦ κρίκου τῆς πύλης Μπαμπὺ Χουμαγιοῦν, πρὸς περιφρόνησιν, ὡς λέγουσιν οἱ Ῥῶσσοι.

Πρὸ τῆς πύλης ταύτης ὑπάρχει τετράγωνός τις πλατεῖα, ἥτις χωρίζει αὐτὴν ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγ. Σοφίας καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ὑψοῦται τετράγωνος ἐκ μαρμάρου κρήνη.

Δεμὺρ-Καποῦ (σιδηρᾶ πύλη), ὄνομα καὶ πρᾶγμα, ἥτις συνδέει τὸν λόφον πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεται ὁ Σουλτάνος, ὅταν θελήσῃ ἄγνωστος νὰ περιέλθῃ τὴν πόλιν.

Ὀρτὰ-Καποῦ (μεσαία), ἐσωτερικῶς τῆς ὁποίας κεῖται τὸ κατάστημα τοῦ ἀρχιθυρωροῦ καὶ τὸ τοῦ δημίου, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνεται μικρά τις πλατεῖα, εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁποίας φαίνεται ἡ κιγκλιδωτὴ θύρα ἡ φέρουσα εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀφανεῖς οὗτοι ἐθεῶντο τὴν ἐκτέλεσιν τῶν θανατικῶν ποινῶν. Διὰ τῆς πύλης ταύτης ἐξά-

γονται τὰ πτώματα τῶν ἀποκεφαλιζομένων μεγιστάνων, ἵνα ῥιφθῶσιν εἰς τὸν Βόσπορον ἢ καὶ πολλάκις νὰ πωληθῶσι πρὸς τοὺς συγγενεῖς, ἐκτὸς τῆς κεφαλῆς, ἥτις ἐτοποθετεῖτο εἰς μίαν τῶν ἑκατέρωθεν τῆς πύλης κογχῶν ὑπὸ πινακίδα, φέρουσαν συνήθως τὴν ἐπιγραφὴν προδότης, ἀσεβὴς ἢ ἄπιστος.

Ἔνδον καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς πλατείας ἐφαίνετο καὶ μέγας σιδηροῦς ὅλμος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκοπανίζοντο οἱ ἔνοχοι Σεχοὺλ-ἰσλάμαι (πατριάρχαι ὀθωμανοὶ), διότι τὸ κοράνιον δὲν συγχωρεῖ ν' ἀποκεφαλίζωνται οἱ ἅγιοι οὗτοι, ὡς οἱ ἁμαρτωλοὶ τοῦ λαοῦ.

Τὴν πύλην ταύτην μόνος ὁ Σουλτάνος δύναται νὰ διέλθῃ ἔφιππος.

Τὸ Μαλὺκ-Καποῦ (ἰχθύων πύλη), μικρά τις παραπυλὶς ἐπιθαλάσσιος εἰς τὸ μᾶλλον εἰσέχον πρὸς τὴν θάλασσαν ἄκρον, ὀνομαστὴ διότι ἐκεῖ ἐκβάλλει ἡ ἔνδοθεν τῶν οἰκημάτων τοῦ Σουλτάνου ὑπόγειος δίοδος, κατεσκευασμένη πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις· ἐκεῖθεν ἐξεβάλλοντο, ὅπως ῥιφθῶσιν εἰς τὴν θάλασσαν, αἱ δυσμοιροῦσαι ὡραῖαι καὶ ἐκεῖθεν τέλος ἐξήρχοντο ἀφανεῖς αἱ εὐνοούμεναι καὶ οἱ βασιλόπαιδες πρὸς θαλασσίαν ἐκδρομήν.

Τὸ μοναδικὸν τοῦτο ἀνάκτορον, διῃρημένον εἰς τρία μεγάλα τμήματα ἀκανόνιστα καὶ χωριζόμενα διὰ τριῶν μεγάλων λιθοστρώτων πλατειῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἐμβαδὸν ὑπελογίσθη τεσσαράκοντα χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων, κοσμεῖται διὰ πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ κήπων, ἀνθώνων, δασῶν καὶ θηριοτροφείων περιέχει δὲ πολλὰ ἐπίσημα κτίρια καὶ ναοὺς ἀσιατικῆς ὄντως πολυτελείας, ὧν τὰ κυριώτερα καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τὴν ἱστορίαν εἰσίν·

Ὁ ναὸς τῆς ἁγ. Εἰρήνης, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ εἰς ὃν συνῆλθεν ἡ δευτέρα τὸ 382 οἰκουμενικὴ σύνοδος τῶν 150 πατέρων καὶ ὅστις χρησιμεύει ἤδη ὡς μουσεῖον τροπαίων καὶ ὅπλων τουρκικῶν.

Ἡμεῖς δέ, πιστοὶ εἰς τὸ πρόγραμμά μας, δὲν θὰ προχωρήσωμεν πρὶν διδάξωμεν τὸν ἀναγνώστην ποῖαι καὶ πόσαι αἱ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν σύνοδοι· καὶ

ἡ μὲν α'.	σύνοδος	συγκειμένη ἐκ	318	πατέρων	συνῆλθεν	ἐν	Νικαίᾳ	τὸ 325	μ.Χ.
β'.	»	»	150	»	»	»	Κ/πόλει	» 382	»
γ'.	»	»	200	»	»	»	Ἐφέσῳ	» 431	»
δ'.	»	»	630	»	»	»	Χαλκηδ.	» 451	»
ε'.	»	»	160	»	»	»	Κ/πόλει	» 553	»
ϛ'.	»	»	170	»	»	»	»	» 680	»
ζ'.	»	»	350	»	»	»	Νικαίᾳ	» 783	»

γέγραπται καὶ μία ἥτις ἐγένετο ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἔκδοσιν 102 κανόνων μὴ ἐκδοθέντων τὴν πέμπτην καὶ ἕκτην, διότι δὲν παρευρέθησαν οἱ Λατίνοι καὶ ἥτις ὀνομάζεται Πενθέκτη· συνέκειτο δὲ αὕτη ἐκ 227 πατέρων καὶ ἔλαβε χῶραν τὸ 691, θεωρουμένη ὡς παράρτημα τῆς ἕκτης.

Τὸ Κουμπὲ Ἀλτί, αἴθουσα ἔνθα συνεδριάζει τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῶν ἑπτὰ μεγιστάνων, παρουσίᾳ τοῦ Σουλτάνου, ἐξηπλωμένου ἐπὶ πρασίνου Σοφᾶ, τοῦ ὁποίου τὰ ἑπτὰ προσκέφαλα φέρουσι κεντημένας ἑπτὰ διατάξεις τοῦ κορανίου ὁλοκλήρους.

Τὸ Μπὰμ Σελάμ, ἤτοι κυρίως κατοικία τοῦ Σουλτάνου, οὗτινος τὴν θύραν οὐδεὶς διέρχεται, χωρὶς νὰ φιλήσῃ τὸ κατώφλιον, τὸ εἰδικῶς Σελὰμ (εὐχὴ) καλούμενον.

Τὸ σχῆμα τοῦ πολυτελεστάτου τούτου ἐνδιαιτήματος καίτοι ἐν ὅλῳ ἀκανόνιστον, ἕνεκα τῶν κατὰ καιροὺς προσθηκῶν, φαίνεται ὅμως κατὰ μέρος συμμετρικόν, οἱ δὲ πανταχόθεν συλλεχθέντες πρὸς καλλωπισμὸν αὐτοῦ κίονες καὶ ἀνάγλυφα πάσης ἐποχῆς, τὸ κατέστησαν καὶ ἀρχιτεκτονικῶς μοναδικόν. Ἐντὸς τοῦ Μπὰμ-Σελὰμ εὑρίσκεται καὶ ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου, τέσσαρας ἔχουσα τὰς θύρας, ὧν τῆς πρώτης εἰσέρχεται μόνον ὁ Σουλτάνος, διὰ τῆς δευτέρας ὁ Βεζύρης, τῆς τρίτης οἱ πρεσβευταὶ καὶ τῆς τετάρτης μόνον οἱ ἔνοχοι Βεζύραι καὶ βασιλεῖς, ἥτις καὶ θύρα τιμωρίας καλεῖται. Τοὺς ἐνόχους

τούτους δικάζει μόνος ὁ βασιλεύς, τοῦ Σεχοὺλ-ἰσλάμη γράφοντος τὴν ἀπόφασιν, μετὰ τὴν ὁποίαν, ἄνευ ἄλλων διατυπώσεων, ἀπέρχονται οἱ καταδικασθέντες ἀκέφαλοι νὰ λουσθῶσιν ἐκ τοῦ Ὀρτᾶ Καποῦ εἰς τὸν Βόσπορον.

Ὁ θρόνος τοῦ Σουλτάνου, ὡς γράφει ὁ Μομὰρς δραγουμάνος, ἔχει δύο μόνας βαθμίδας καὶ εἶδός τι κουβουκλίου, ὑφ' ὃ μένει ὁ βασιλεὺς δεικνύων τὴν χεῖρα αὐτοῦ, φέρουσαν τὸν ἡγεμονικὸν δακτύλιον τοῦ Μωάμεθ· ἑκατέρωθεν δὲ τούτου εἰσέχουσι δύο κόγχαι, ἐν αἷς εἰσι τοποθετημένα τὰ δύο μεγάλα ἀδαμαντοστόλιστα καβούκια, κιδάρεις, ἢ στέμματα τοῦ Σουλτάνου, σημαίνοντα τὴν ἐπὶ τῶν δύο Ἠπείρων καὶ θαλασσῶν κυριαρχίαν αὐτοῦ.

Μετὰ τῆς αἰθούσης ταύτης καὶ δι' ἑνὸς διαδρόμου κιγκλιδωτοῦ συνέχονται οἱ χειμερινοὶ μόνον γυναικωνῖται, ἀποτελοῦντες ἴδιον πολυγωνικὸν κτίριον, διότι οἱ θερινοὶ κεῖνται ἄνωθεν τοῦ περιγραφέντος Τὸπ-καποῦ, ὅλως κεχωρισμένον ἀποτελοῦντες κατάστημα.

Ἕτερον ἀξιοσημείωτον μέρος, συνεχόμενον μετὰ τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου καὶ πρὸς τὸ ἀντίθετον τοῦ γυναικωνίτου μέρος, εἶναι τὸ Χιρκᾶ Τζαμί, (ἱερὸν τζαμίον), ὅπου φυλάσσονται τὰ ἱερὰ κειμήλια, ἤτοι τὸ Σατζὰκ Σερὶφ (ἱερὰ σημαία), ἥτις εἶναι τὸ σαρίκιον τοῦ σημαιοφόρου τοῦ Μωάμεθ Σεχμῆ, χρώματος πρασίνου, τὸ τόξον, ἡ σπάθη καὶ ἡ μηλωτὴ τοῦ Μωάμεθ, τὸ σαρίκιον τοῦ Ὀμὰρ καί τινα ἀρχαῖα κοράνια χειρόγραφα.

Πρὸς Ἀνατολὰς τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου κεῖται τὸ θησαυροφυλάκιον, χαζνές, τοῦ ὁποίου ὁ πλοῦτος ἐλέγετο μυθώδης· ἡμεῖς δὲ εὑρίσκομεν τὸν Χάμμερ βεβαιοῦντα, ὅτι μόνον τὰ ἐπὶ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σελὴμ Β' σταλέντα παρὰ τοῦ σατράπου Ἐριβὰν δῶρα, συνίσταντο ἐκ δύο μαργαριτῶν, ζυγιζόντων τεσσαράκοντα δράμια καὶ ἑνὸς ῥουμπινίου ἴσου πρὸς μικρὸν ἀπίδιον, ὅτι εἷς ἀδάμας, εὑρεθεὶς παρά τινος παιδὸς καὶ

ὀνομαζόμενος Κασικτσῆ, ζυγίζει ὀγδοήκοντα τέσσαρα κεράτια καὶ τέλος ὅτι εἰς τὸν χαζνὲν τοῦτον εἰσήρχοντο ἐκ μόνου τῆς Δακίας 130 χιλ. φλωρία κατὰ πᾶσαν Παρασκευήν, ἐπὶ πολλὰ ἔτη· εἰς δὲ τὸν Chevalier ὅτι, θελήσας ποτὲ ὁ Σουλεϊμὰν ν' ἀνοίξῃ τὸν χαζνέν, ἵνα δωρήσῃ 200 χιλιάδας γρόσια, ἡ μήτηρ αὐτοῦ τυχοῦσα ἐκεῖ·

— Εἶναι ἐντροπή, εἶπε, ν' ἀνοιχθῇ ὁ χαζνές, διὰ τοιοῦτο εὐτελὲς ποσὸν καὶ διέταξε νὰ μετρηθῶσι ταῦτα ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῆς ταμείου.

Τὸ καφάσι ἢ Κοὺσ-χανές, κτίριον τετράπλευρον μετὰ κήπου, ἐφ' ὅλων τῶν πλευρῶν περιβαλόμενον διὰ τοίχων ὑψηλῶν μέχρι τοῦ ἀνωτάτου σημείου τῶν παραθύρων καὶ ὅπου φυλάσσονται ὡς θηρία οἱ ἀνεψιοὶ τοῦ Σουλτάνου, ἢ ἀδελφοὶ διάδοχοι τοῦ θρόνου, ὑπηρετούμενοι κατὰ προτίμησιν ὑπὸ κωφαλάλων καὶ ὑπηρετῶν κομιζομένων ἐξ ἀπωτάτων ἐπαρχιῶν, ὅπως μὴ λαμβάνωσι σχέσιν τοῖς ἔξωθεν. (Μὴ λησμονήσῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι γράφομεν διὰ τὸ 1640).

Παρεκτὸς τῶν κτιρίων τούτων, κατεσκευάσθησαν παρὰ διαφόρων βασιλέων πλῆθος ὡραίων καὶ πολυτελῶν περιπτέρων, ἢ κιοσκίων, εἰς ἃ καταδαπανῶσι τὰ χρήματα τοῦ κράτους καὶ τὸν καιρὸν αὐτῶν οἱ Σουλτᾶνοι καὶ ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ὡραιότερον καὶ ἀγαπητότερον τῷ Ἡμβραήμ, ἦτο τὸ Ἰντζιλὶ-Κιόσκ· ἤτοι ὁ Μαργαρίτης, κείμενος ἀριστερόθεν τοῦ Μπαμπὺ-Χουμαγιοῦν, ἀφ' ὅπου ἐφαίνετο ἡ θάλασσα καὶ αἱ εἴσοδοι τοῦ Τὸπ-καποῦ καὶ Χουμαγιοῦν ὁμοῦ.

Ὁ Μαργαρίτης οὗτος συνδέεται στενῶς καὶ ἴσως εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, Μαργαρίτης Τρίκλινος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ Θεόφιλος συλλέξας τὰς ὡραιοτέρας νεανίδας τοῦ βασιλείου, ἔδωκε τὸ χρυσοῦν μῆλον πρὸς τὴν Θεοδώραν, προτιμήσας αὐτὴν τῆς ὡραίας Κασιανῆς, ἥτις, μοναχὴ γινομένη, συνέγραψε τὸν γνωστὸν ὕμνον τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος· δὲν φαίνεται δὲ τοῦτο ποσῶς ἀπίθανον, διότι ἡ

θέσις αὕτη εἶναι πραγματικῶς ἡ ὡραιοτέρα πασῶν, οἱ δὲ Βυζαντινοί μας δὲν ὑστέροῦν κατὰ τὴν καλαισθησίαν καὶ τρυφιλότητα τῶν διαδόχων των Σουλτάνων.

Εἰς τὸν Μαργαρίτην λοιπὸν τοῦτον εὑρίσκομεν περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰουνίου 1841 καθήμενον τὸν Σουλτάνον Ἠμβραήμ, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ τὸ θῆλυ γένος καλαισθησία ὑπερέβη ἐκείνην τῶν προκατόχων του· ἔμενε δὲ ἐκεῖ, διότι τὸ θέρος ἐκεῖνο, ὑπαρχούσης σποραδικῆς πανώλης, δὲν μετέβη εἰς τὸ Μπεσήκ-τασι, ὡς ἐσυνείθιζε καὶ ἐξηπλωμένος ἐπὶ πλουσίου σοφᾶ, ἐθεᾶτο τοὺς καθ' ἑκατοντάδας εἰσερχομένους καὶ ἐξερχομένους ἐκ τοῦ Τὸπ-καποῦ δούλους του, καθὼς καὶ τὰς καθ' ἑκάστην εἰσερχομένας ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν ὡραίας, ἵνα δοκιμασθῶσι κατὰ τὸ προσεγγίζον Κουρμπὰν-Μπαϊράμ, ὅτε ἡμιλλῶντο πάντες οἱ διοικηταὶ νὰ ἐπιδείξωσι τὴν ἱκανότητα αὐτῶν, εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἡμετέρου Πάριδος.

Περὶ τὸν Ἠμβραὴμ ἐκάθηντο τρεῖς τῶν εὐνοουμένων γυναικῶν, αἵτινες διὰ παντοίων θωπειῶν καὶ παιγνιδίων ἐφαίδρυνον τὸ καταβεβλημένον πρόσωπον τοῦ Σουλτάνου, ὧν ἡ μία, Κιρκασία τὴν καταγωγήν, ἀνεγίνωσκε γλυκυθύμως, ψιθυρίζουσα, νεωστὶ γεγραμμένην ἀραβικὴν μυθολογίαν καὶ κρατοῦσα ἐπὶ τῶν γονάτων τὴν κεφαλήν του· ἡ δευτέρα Γεωργιανὴ τὴν πατρίδα, ἔπαιζεν ἐπιχαρίτως διὰ τῶν πτυχῶν τοῦ ἐπανωφορίου αὐτοῦ καὶ διακόπτουσα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὴν ἀναγινώσκουσαν δι' εὐφυῶν ἀστεϊσμῶν, ἀπέσπα τὸν γέλωτα τοῦ χασμωμένου Ἠμβραήμ· ἡ δὲ τρίτη νωχελὴς καὶ λευκόσαρκος Ἀρμενία, πρὸ τῶν ποδῶν του ἐξηπλωμένη, ἐμέτρει τοὺς μαργαρίτας τῶν ἐμβάδων του, στιχουργοῦσα ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν τοὺς στίχους ἐκείνους, οὓς μόνον ἐν τῇ τουρκικῇ γλώσσῃ δύναταί τις νὰ εὕρῃ ἐπιτυχεῖς· καὶ αἱ τρεῖς δὲ ἐξ ὑπαμοιβῆς ἔσκωπτον τοὺς ἐκ τῶν πυλῶν διαβαίνοντας μεγιστάνας, ἵνα προκαλέσωσι τὸ μειδίαμα τοῦ θηλυδρίου αὐθέντου των.

Ἡ τετάρτη μ. μ. ὥρα ἐσήμανεν ἤδη, καὶ ὁ Παδισάχ, κε-

κμήκως εἰσέτι, ἀνεπαύετο ἐπὶ τῶν παχυλῶν γονάτων τῆς Κιρκασίας, ὅτε αὕτη παρετήρησε συνοδείαν τεσσάρων Γενιτσάρων καὶ ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, ἥτις, παρακολουθοῦσα γυναῖκα, κεκαλυμμένην ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, εἰσήρχετο βραδέως τὴν πύλην Τὸπ-καποῦ.

— Τί ἄρα μᾶς φέρει ἡ συνοδεία αὕτη; ἠρώτησεν ἡ ἀναγινώσκουσα Κιρκασία, πρώτην φορὰν βλέπω καὶ Γενιτσάρους εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην.

— Ἴσως εἶναι τοῦ συρμοῦ, ἀπεκρίθη ἡ Ἀρμενία, ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν φέρῃ τοιαύτη χονδροειδὴς συνοδεία, βεβαίως δὲν θὰ φθάσῃ μέχρις ἡμῶν, ἀλλὰ θὰ ταφῇ ἀναντιῤῥήτως εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀρχιευνούχου, ἀφοῦ πρῶτον τινάξει ὡς τόσαι ἄλλαι τὰ θηλάκιά της καλῶς, διότι γνωρίζετε ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ τύχη ὅλων σχεδὸν τῶν ἀγριμίων, ὅσα καθεκάστην στέλλουσιν οἱ πασσάδες, νομίζοντες ὅτι πάντα τὰ κτήνη τῶν ἐπαρχιῶν εἶσι κατάλληλα διὰ τοὺς σοφάδες τοῦ Μεγάλου Βασιλέως·

— Τί φλυαρεῖτε, ὡραῖαί μου, διέκοψεν ὁ Ἠμβραήμ, ἀφυπνισθεὶς ἐκ τῆς γλυκείας τῆς Ἀρμενίας φωνῆς.

— Λέγομεν ὅτι τέσσαρες γενίτσαροι ἔφερον ἓν ἀγρίμι μὲ γυναικεῖα ἐνδύματα, δεμένον ἀπὸ τὰ κέρατα, καὶ δὲν εἶναι παράδοξον νὰ τὸ φέρουν εἰς τὸ χαρέμι, διὰ νὰ μᾶς κάμουν νὰ πέσωμεν ὅλαι ἀπὸ τὰ παράθυρα ἐκ τοῦ φόβου· εἶναι τρομεροὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ βεβαίως θὰ ἔχουν καὶ ἀνάλογον τὴν καλαισθησίαν τοῦ ὡραίου.

— Εἶναι ἀληθές, ὑπέλαβεν ὁ Ἠμβραήμ, ὠθήσας τοὺς δακτύλους του ἐντὸς τῆς λελυμένης παχείας κόμης τῆς Χαλοῦνης, ὅτι εἶναι ἄγριοι, ἀλλ' ἠξεύρετε κορίτσια μου, προσέθηκε, χασμώμενος, ὅτι καὶ ἐγὼ εἶμαι Γενίτσαρος, Τσορμπατζῆς.

— Τί καλά; εἶπεν ἡ Γεωργιανή· λοιπὸν θὰ σὲ παρακαλέσωμεν νὰ εἴπῃς εἰς τοὺς συναδέλφους σου, νὰ μὴ μᾶς τρομάζουν πολύ.

— Χά, χά, χά! ἐγέλασεν ὁ Σουλτάνος, μὲ κάμετε νὰ λάβω

περιέργιαν τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἔχω λόγον σπουδαῖον, ἐπειδὴ ἄλλως δὲν εἶναι καὶ δίκαιον νὰ περιφρονῇ τις τὰ δῶρα τοσούτων γενναίων στρατιωτῶν, ὅταν μάλιστα εἶναι τόσον πιστοί, ὥστε καὶ περὶ τοῦ χαρεμίου μου νὰ φροντίζουν· ποῖος ἄλλος Σουλτάνος ἠγαπᾶτο ὅσον ἐγώ;

— Λοιπὸν καὶ καλὰ νὰ πέσωμεν ἀπὸ τὰ παράθυρα θέλετε, ἠρώτησεν ἡ Κιρκασία, ἀπὸ τὸν ἔρωτά σας πρὸς τοὺς Γενιτσάρους;

— Ὄχι δά· ἀφῆτε τὴν φροντίδα εἰς τὸν ἀρχιευνοῦχον καὶ ἐκεῖνος γνωρίζῃ πῶς νὰ προνοήσῃ περὶ τῆς σωτηρίας σας, διότι δὲν θέλω νὰ σᾶς χάσω, πρὶν εὕρω ὡραιοτέρας.

Καὶ τοιαῦτα φλυαροῦσαι περίπου αἱ συνοούμεναι διεσκέδασαν τὸν αὐθέντην μέχρις ἑσπέρας, ὅτε, ἀποχωρήσαντος τούτου, διευθύνθησαν χωρὶς κἂν νὰ χαιρετηθῶσι μεταξύ των, εἰς τὰ οἰκήματά της ἑκάστη καὶ ὅπου ἐσκέπτοντο διαρκῶς πῶς νὰ ὑποσκελίσῃ ἡ πρώτη τὴν δευτέραν καὶ ἡ τρίτη τὰς δύο.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ εἰσελθόντες μετὰ τῆς γυναικὸς Γενίτσαροι ἔφθασαν εἰς τὸ οἴκημα τοῦ Ἀρχιευνούχου καὶ μετὰ πολλὰς διατυπώσεις παρουσιάσθησαν ὑποκλινῶς πρὸς μαῦρον πελώριον αἰθίοπα, ὅστις αὐτόχρημα δοῦλος ἀργυρώνητος τῆς εὐτελεστέρας ἀνθρωπίνης φυλῆς καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς πωληθείς, κατεῖχεν εἰς τὰ ἀνάκτορα τὴν δευτέραν μετὰ τὸν αὐλάρχην θέσιν, μόνην ἀρετὴν ἔχων ὅτι ἐκτομίας γενόμενος, ἐπέζησε δεκάδος τινὸς ὁμοίων του, ὑποστάντων τὴν ἐγχείρισιν· ἐξήγησαν πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς των, εἶτα προσκυνήσαντες ἐδαφιαίως, ἐπαρουσίασαν τὴν ὁποίαν ἔφερον ὡς δῶρον κόρην, μὴ λησμονήσαντες νὰ προσθέσωσιν ὅτι αὕτη προσφέρεται ὑπὸ τοῦ τσορμπᾶ, εἰς ὃν ἀνῆκεν ὁ Σουλτάνος, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς πίστεως καὶ ἀγάπης των.

— Ἔχει καλῶς, ἀπεκρίθη μετὰ στόμφου ὁ ἀρχιευνοῦχος, καὶ χαιρετίσας ἀπεσύρθη εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, δώσας αὐτοῖς τὸ νεῦμα ν' ἀναχωρήσωσι· πλησιάσας δὲ πρὸς

τὴν κόρην, τρέμουσαν ἤδη ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς συγκινήσεως, ἀπεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς καὶ ὡς ἔμπειρος φυσιογνώμων·

— Εὔμορφη εἶσαι κόρη μου, εἶπεν, ἀλλὰ πῶς ὀνομάζεσαι;

— Ζοαχή, ἐψιθύρισε μετὰ δειλίας ἡ νέα.

— Ζοαχή; ὡραῖον ἀραβικὸν ὄνομα καὶ πόθεν ἔρχεσαι;

— Ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

— Δηλαδὴ εἶσαι Ἀρμενία; ἠρώτησεν ὁ Μαῦρος.

— Ὄχι Ἀρμενία, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

— Ἀ! πλησίον θὰ εἶναι βεβαίως, εἶπε, ταραχθεὶς ἐκ τῆς ἀγνοίας ὁ εὐνοῦχος, ἀλλὰ δὲν πειράζει δι' αὐτό, τί ἔχει νὰ κάμῃ ἡ πατρὶς διὰ τὰς ὡραίας, ἀλλὰ ποῦ ἔχεις τὰ δῶρά σου;

— Δὲν ἔχω οὐδὲν δῶρον, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή, ἥτις λειποθυμοῦσα ἤδη ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῶν καρδιακῶν παλμῶν, ἐκάθισεν ἢ μᾶλλον ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ παρακειμένου σοφᾶ.

Ὡραῖα πράγματα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ ἀρχιευνοῦχος, καὶ στρέψας τὰ νῶτα πρὸς αὐτήν, ἔκραξεν ἕνα τῶν βοηθῶν του ὀνόματι Χαραμῆ·

— Λάβε τὴν νέαν ταύτην, εἶπε πρὸς τὸν ἐλθόντα, τοποθέτησον αὐτὴν εἰς τὴν θυρωρὸν καὶ ἐπάνελθε ταχέως.

Ἐπανελθόντος δὲ τούτου·

— Φρόντισον, προσέθηκε, νὰ μοῦ εὕρῃς αὔριον κανένα πλούσιον ἀγᾶν, νὰ πέμψωμεν τὴν κόρην ταύτην δῶρον ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου καὶ ἂς ἔλθῃ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ· θὰ λάβῃς δὲ καὶ σὺ κανὲν φλωράκι, διότι καιρὸν ἔχεις νὰ μεταφέρῃς γυναῖκας ἔξω.

Βαδίζων δὲ μεγάλοις βήμασιν εἰς τὴν αἴθουσαν·

— Ἐπετύχαμεν τῇ ἀληθείᾳ, προσέθηκε· μᾶς φέρουν γυναῖκας χωρὶς νὰ συλλογισθοῦν ὅτι αὗται θέλουσι διδασκάλους, δωμάτια νὰ στρώσωμεν, θέλουσιν ὑπηρεσίαν, ἐνδύματα πολυτελῆ, ἁβρὰν τροφὴν καὶ τόσα ἄλλα ἄπειρα ἔξοδα, ἵνα φθάσωσιν εἰς τὸ οὖς τοῦ Σουλτάνου, ἀφ' ὅπου, κύριος οἶδε, πόσα χρήματα ὀφελοῦνται οἱ στέλλοντες ταύτας· καὶ δι' ὅλα αὐτὰ

οὐδὲ λεπτὸν δίδουν· ἂν ἀκούσῃ δὲ κανεὶς καὶ τὰς Καδίνας, ὅλαι ἀπὸ ἐμὲ θέλουν δῶρα, θέλουν νὰ διατηρῶ σωρείαν ἀνθρώπων νὰ μανθάνω ποῖος ἔδηξε καὶ ποῖος ἐπταρνίσθη καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Βαλιδὲ θὰ ζητήσῃ αὔριον καὶ κανένα νέον λουτρόν, ἐγὼ δὲ ποῦ νὰ τὰ εὕρω, ἀφοῦ οἱ τόσα κερδίζοντες δὲν στέλλουσιν ἓν μέρος; εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι νέα, διότι ἐκτὸς τοῦ χαμένου ἐκείνου διοικητοῦ τοῦ Ἐρζερούμ, κανεὶς ἄλλος δὲν ἔστειλε γυναῖκα χωρὶς χίλια φλωρία· ἀλλὰ τὸ νέον τοῦτο κροῦσμα μὲ ἐνοχλῇ καὶ ἄλλοτε δὲν δέχομαι καμμίαν χωρὶς χρήματα· ἔχω σταθερὰν ἀπόφασιν, ἀκούεις Χαραμῆ, σταθερὰν καὶ ἀμετάθετον, χίλια φλωριὰ εἶναι τὸ ὀλιγώτερον, διότι θέλω νὰ ἐξοδεύω τὰ πεντακόσια, καὶ νὰ μένουν εἰς ἐμὲ τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως· ὕπαγε λοιπὸν καὶ αὔριον τὸ μεσημέρι θέλω ἀπόκρισιν, ποῦ θὰ διαβιβάσωμεν τὴν ἀρμένισσαν αὐτήν. Εἶναι βέβαιον ὅτι εἶναι ἀρκετὰ νόστιμη καὶ φαίνεται καὶ ἔξυπνη, καθὼς τὰ μάτια της δεικνύουσιν, ἀλλὰ τί τὰ θέλομεν ἡμεῖς αὐτά, Χαραμῆ, ἀφοῦ ὁ Θεὸς μᾶς κατηράσθη νὰ ἤμεθα γυναῖκες· ἔ! Χαραμῆ, δὲν ἔχω δίκαιον;

— Βέβαια αὐθέντα, ὑπέλαβεν ὁ βοηθός, γυναῖκες φθονοῦσαι τοὺς ἄνδρας καὶ ἄνδρες ἀπαιχθανόμενοι τὰς γυναῖκας.

— Ἔλα πάλιν, εἰς τὴν κακήν σου εἶσαι σήμερον, μήπως ἐρόφησες ῥακάκι;

— Ὀλίγον μόνον αὐθέντα — ἀλλὰ πῶς τὸ ἐννόησας;

— Ὕπαγε, ὕπαγε, καὶ αὔριον πρὶν ῥοφήσῃς σκέψου περὶ τῶν διαταγῶν μου, διότι ἂν μισοῦμεν τὰς γυναῖκας, ὡς λέγεις, δὲν μισοῦμεν ὅμως τὰ χρήματά των· καὶ ὅταν περὶ τούτου πρόκειται, σὲ θέλω μὲ τέσσαρα μάτια καὶ δέκα ποδάρια, ὄχι τρεκλίζοντα ὡς σήμερον· ἀλλὰ στάσου μίαν στιγμήν· ποῦ ἔχεις τὰς σημειώσεις τῶν νέων τῆς σήμερον, θέλω νὰ τὰς ἴδω, ἐπειδὴ ἔχω πρόσκλησιν τῆς Φατμὲ δι' αὔριον τὸ πρωὶ καὶ ἠξεύρεις ὅτι δὲν χορατεύει ἡ κακὴ αὐτὴ ὡραία μας.

Ὁ Χαραμῆς ἐξήγαγε τοῦ κόλπου μικρά τινα τεμάχια χαρ-

τίου καὶ παραδοὺς ταῦτα τῷ ἀρχιευνούχῳ, τὸν ἀφῆκε νὰ καταγίνηται μέχρι βαθείας νυκτὸς ἵνα τὰ συναρμολογήσῃ καὶ ἀνεχώρησεν ἐσπευσμένως.

Ἡ Ζοαχή, τοποθετηθεῖσα παρὰ τῇ θυρωρῷ, ἐκοιμήθη τὸν ὕπνον τῆς νέας κοπιώσης καὶ μόνον τὴν πρωίαν, μαθοῦσα παρὰ τῆς γραίας ὅτι ἔπεσεν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐπειδὴ δὲν εἶχε δῶρα, ἔκλαυσε πικρῶς, ζητοῦσα νὰ σταλῇ εἰ δυνατὸν εἰς τὴν πατρίδα της καὶ ὄχι νὰ δοθῇ πρὸς τὸν τυχόντα Τοῦρκον, ἀλλ' ὅλα ταῦτα ἦσαν ὄνειρα ἀπραγματοποίητα κατὰ τὴν γραῖαν, διότι πᾶσα γυνή, διελθοῦσα ἅπαξ τὸ κατώφλιον τοῦ Σεραγίου, ἐθεωρεῖτο σκλάβα ἐφ' ὅρου ζωῆς· ἡ δὲ Ζοαχή, ἀκούουσα ταῦτα, περιέπεσεν εἰς νέαν μελαγχολίαν.

Ἵνα δὲ φωτίσωμεν τὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς δουλικῆς ταύτης θέσεως τῶν ἀτυχῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου (ἢ εὐτυχῶν, κατὰ Βυζάντιον), ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι πᾶσαι αἱ εἰς τὰ ἀνάκτορα φερόμεναι νεάνιδες, ἅπαξ τῷ Σουλτάνῳ δωρηθεῖσαι, εἰσὶ κτῆμα αὐτοῦ· ἂν δὲ τύχωσι καὶ περιουσίας τινὸς ἐκ κληρονομίας, καὶ αὕτη πρὸς τὸν αὐθέντην των ἀνήκει δικαιωματικῶς.

Αἱ νόμιμοι τοῦ Σουλτάνου γυναῖκες αἱ καὶ χασεκῆ γενικῶς καλούμεναι, δὲν συγχωρεῖται νὰ ὑπερβαίνωσι τὰς ἑπτά· ἂν δέ τινες, ἀγνοοῦντες τὰς διατάξεις τοῦ Κορανίου, ἀναφέρουσιν ὀγδόην καὶ ἐννάτην σύζυγον, τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἢ αἱ πρὸ αὐτῆς ἀπελύθησαν χωρισθεῖσαι, ἢ ἀπέθανον· τῶν σκλάβων ὅμως καὶ μὴ νομίμων εὐνοουμένων, ἀριθμὸς δὲν ὑπάρχει.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου, εἰ μὲν ὁ διάδοχος τυγχάνῃ υἱὸς ἢ ἀδελφὸς νεώτερος τοῦ θανόντος, αἱ τοῦ χαρεμίου γυναῖκες, μεταφέρονται λόγῳ σεβασμοῦ εἰς ἄλλα οἰκήματα, τρέφονται ἐφ' ὅρου ζωῆς ἢ καὶ ἐλευθεροῦνται ἵνα νυμφευθῶσι μεγιστάνας εὐνοουμένους τοῦ διαδόχου, αἱ δὲ ἡλικιωθεῖσαι σκλάβαι, μένουσιν ὡς θαλαμηπόλοι τῶν νεωτέρων. Ὁσάκις ὅμως ὁ διάδοχος τύχῃ ἀνεψιὸς ἢ ἐξάδελφος κατατυ-

ραννηθεὶς ὡς ὕποπτος ἐν τῷ Κουσ-χανὲ καὶ πολλάκις τὴν ζωήν του κινδυνεύσας ἕνεκα ῥαδιουργίας, τότε ἡ πρώτη αὐτοῦ πρᾶξις εἶναι ν' ἀποπέμψῃ κακὴν κακῶς πάσας, πνίγων μὲν ἐκείνας, αἵτινες εἶχον ἐπιῤῥοήν τινα ἐπὶ τοῦ κατατυραννήσαντος αὐτόν, ὑπανδρεύων τὰς ἀκάκους μετ' ἀξιωματικῶν τοῦ Σεραγίου, καὶ ἀποβάλλων τὰς ἡλικιωθείσας, αἵτινες καταντῶσιν εἰς δευτερευούσας οἰκίας, οἰκονόμοι ἢ θαλαμηπόλοι.

Ἐξαιροῦνται δὲ πάσης αὐθαιρεσίας καὶ ἀπολαμβάνουσιν ἰσόβιον σύνταξιν, ὅλαι αἱ μετὰ τοῦ Σουλτάνου ἀποκτήσασαι τέκνα, κἂν ζῶσι ταῦτα, κἂν μὴ ζῶσι.

Ὡς ἐκ τοῦ ἐπικειμένου τούτου κινδύνου τῆς τελείας καταστροφῆς των, αἱ γυναῖκες αὗται, καταλαμβάνονται ἐξ ἀπελπισίας εἰς πᾶσαν τοῦ Σουλτάνου κακοδιαθεσίαν, παραγγέλουσαι στερεοτύπως τῷ ἰατρῷ ὅτι φονεύεται, ἂν μὴ ὁ Σουλτάνος ἰαθῇ· ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ παραδείγματα ὅτι ἐπιπεσοῦσαι ἔπνιξαν ἰατροὺς διὰ τῶν ζωνῶν των. Αἱ θρῆνοι τέλος τῶν γυναικῶν τούτων συναποθνησκουσῶν ἠθικῶς μετὰ τοῦ Σουλτάνου, ἐννοοῦνται οἴκοθεν, δὲν ἔχουσιν ὅμως ποτὲ αἰτίαν, ὡς ἔγραψε μία Ἀγγλίς, τὸν πρὸς τὸν Σουλτάνον ἔρωτα· διότι ἂν ὑπῆρξέ ποτε ἀνήρ τις ἀγαθὸς ἀγαπήσας γυναῖκα, δύο ἔχουσαν συζύγους, γυνὴ ἀναντιῤῥήτως οὐδέποτε εὑρέθη, ἀγαπήσασα ἄνδρα, δύο ἔχοντα γυναῖκας, καὶ οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ τοιαύτη.

Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Ἠμβραὴμ, διαδεχθέντος τὸν ἀδελφόν του Μουρὰτ, ὅστις τὸν ἠγάπα, αἱ γυναῖκες τοῦ χαρεμίου διετηρήθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, διότι ἀριστοκράτιδες μάλιστα τυγχάνουσαι, διὰ τὴν τάσιν ταύτην τοῦ Μουράτ, εἶχον ὅλαι καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἐκ τῶν δώρων τοῦ Σουλτάνου περιουσίας, καὶ φίλους ἐν τοῖς πράγμασιν, ὁ δὲ Ἠμβραὴμ ἦτο ὁμολογουμένως ἀγαθός, ὁσάκις δὲν ἐῤῥαδιουργεῖτο.

Ἐπανερχόμεθα ἤδη πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον Καραλῆ, ὅστις συλλέξας ὅλας τὰς πληροφορίας του, ἐξῆλθεν ἀπὸ πρωίας, ὅπως παρουσιασθῇ πρὸς τὴν πανίσχυρον Φατμέ, εὐνοουμένην

Ἀρμενίαν καὶ ἐπίτιμον τοῦ Σουλτάνου σύζυγον, ἣν ὤφειλε νὰ ἐπισκεφθῇ πρὸ τῶν λοιπῶν, αἵτινες ἐπίσης ἀνέμενον τὰ νέα τῆς παρελθούσης ἡμέρας παρ' αὐτοῦ.

Ἡμεῖς δέ, ἀναζητοῦντες μετὰ τοῦ ἀρχιευνούχου τὴν Χανοῦμ Φατμέ, εἰσερχόμεθα εἰς τὸν παρὰ τῇ Πύλῃ Τὸπ Καποῦ θερινὸν γυναικωνίτην, πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ὁποίου ἀπαντῶμεν κατ' ἀρχὰς μὲν μικρὸν λιθόστρωτον πλατεῖαν, εἶτα δάσος τεσσάρων περίπου στρεμμάτων καὶ ἀκολούθως κῆπον μικρὸν μὲν τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ περιέχοντα τὰ ὡραιότατα τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης ἄνθη, καλλιεργούμενα ἐπιμελῶς ὑπὸ τεσσάρων κηπουρῶν καὶ ἐν τῷ μέσῳ πίδακα διαυγοῦς ὕδατος, ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, φέροντα ἐπίχρυσα γράμματα, δηλοῦντα τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευάσαντος τοῦτον· μικρὸν δὲ ποτιστήριον ἀργυροῦν τοποθετημένον ἐπί τινος μικρᾶς κόγχης, ἐχρησίμευε διὰ τὰς ἁβρὰς τῆς εὐνοουμένης χεῖρας, ὁσάκις αὕτη ἐπότιζε τὰ ἄνθη μόνη. Κατέναντι ἀκριβῶς τῆς ἐξωτερικῆς θύρας καὶ μετὰ τὸν κῆπον, ἀπαντῶμεν μαρμάρινον κλίμακα βαθμίδων ἑπτὰ μόνον, ἧς αἱ ἑκατέρωθεν κιγκλίδες ἐκ χαλκοῦ κεχρωματισμένου ἔξωθεν, παρίστανον δέσμας ἀνθέων δεδεμένων διὰ χρυσῆς ταινίας ὀφιοειδῶς ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς ἀνερχομένης, ἑκάστη δὲ κιγλίς, ἴδιον παριστῶσα ἄνθος, ἔφερε καὶ διάφορα τὰ χρώματα· ἀνιόντες τὴν κλίμακα ταύτην, ἀπαντῶμεν τὴν θύραν τοῦ οἰκήματος, ἥτις ἐκ ξύλου πύξου κατεσκευασμένη, φέρει ἐπ' αὐτῆς πληθὺν ἀναγλύφων, ἀνθέων, κυπαρίσσων καὶ τζαμίων, ὅλων κεχρυσωμένων, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνωτάτου μέρους τῶν θυροφύλλων αὐτῆς, τὸν Τουγρᾶν καὶ χρυσᾶ ἀραβικὰ γράμματα, δηλοῦντα «εὔχεσθαι ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως,» λαβὴ δὲ καθαροῦ χρυσοῦ, προέχουσα τῆς θύρας, χρησιμεύει ὡς ῥόπτρον εἰδοποιήσεως διὰ τὴν ἔσωθεν διαμένουσαν θυρωρόν.

Ὁ πρὸς δεξιὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς θύρας εἴσοδον, τετράγωνος θάλαμος, ὑπερκείμενος τῷ ἀνθῶνι, χρησιμεύει ὡς αἴθουσα ὑποδοχῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου δύω θύραι φέρουσιν εἰς τὰ

λοιπὰ τῆς ὑπηρεσίας δωμάτια· πρὸ τοῦ θαλάμου τούτου ἐκτείνεται καθέτως ὡραιότατος διάδρομος, ὅστις, χωρίζων δίχα τὸ ὅλον κτίριον, φέρει τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ εἰσερχομένου εἰς τὸν ἀπέναντι ἀνθῶνα καὶ δι᾽ αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν· ἡ δὲ πρὸ τῆς θύρας τῆς αἰθούσης σχηματιζομένη εἴσοδος, ἐστρωμένη διὰ πολυτελῶν ταπήτων, φέρει δύο μικροὺς μόνον πρὸς ἀριστερὰ σοφάδες, ἐφ᾽ ὧν κάθηται ἡ θυρωρὸς καὶ εἷς τῶν εὐνούχων ὁσάκις ὁ Βασιλεὺς διατρίβει ἐκεῖ· τὸ ὅλον τοῦ γυναικωνίτου τούτου, ἔχων σχῆμα ἀκανόνιστον, περιβάλλεται καθ᾽ ὅλας τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ὑπὸ κυπαρίσσων καὶ ἀνθώνων καὶ περιέχει πλέον τῶν δώδεκα οἰκημάτων, ἐχόντων χωριστὰς καὶ ἀναλόγως πολυτελεστάτας εἰσόδους, διότι ἐκεῖ κατοικοῦσι τὸ θέρος αἱ πρῶται εὐνοούμεναι ὁσάκις δὲν γίνεται μετάβασις εἰς θερινὰ ἀνάκτορα.

Ἐσωτερικῶς ἡ αἴθουσα κοσμεῖται κατὰ τοὺς τοίχους μὲν δι᾽ εἰκονογραφιῶν ὡραίων γυναικῶν, ὁλοκλήρων πόλεων, καὶ τῶν τζαμίων τῆς Μέκας· ἐπὶ τοῦ πατώματος ἦν ἐστρωμένος πολυτελὴς τάπης Περσικός, φέρων ἐπὶ τὰς ἄκρας κεντημένα τὰ ὕδατα καὶ ἀκάτια περιπλέοντα, ἐπὶ τοῦ μέσου δὲ ὑπερμεγέθη λέοντα, πατοῦντα διὰ τῶν ποδῶν ἄρκτον λευκήν.

Τὸ ὑποστέγασμα, ἐκ ξύλου κυπαρίσσου κατασκευασθέν, περιεῖχε διαφόρους ξυλογραφικὰς ἐργασίας ἐπιχρύσους, καὶ εἰς τὸ μέσον οὐρανόν, τοῦ ὁποίου τὸ κέντρον κατεῖχεν ἡ Σελήνη. Ἐπὶ τῶν τεσσάρων τοίχων ἐκτείνονται ὁριζοντίως τέσσαρες σοφάδες ἐκ παχέος πρασίνου ὁλοσειρικοῦ καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν τριπλῆ σειρὰ προσκεφάλων χρυσοκεντημένων, ὧν ἕκαστον φέρει ἴδιον τὸ χρῶμα καὶ κέντημα· κάτωθεν δὲ τῶν σοφάδων μικροὶ σκίμποδες, εἰς οὓς φαίνεται ἅπασα ἡ εὐφυΐα καὶ ὁ πλοῦτος τῶν εὐνοουμένων, καθ᾽ ὅσον ἐπ᾽ αὐτῶν ἀκουμβῶσιν οἱ πόδες τοῦ βασιλέως τῶν δύο Ἠπείρων καὶ Θαλασσῶν καὶ οἱ τοιοῦτοι πόδες, οὓς ὀλίγοι ἀξιοῦνται νὰ φιλήσωσι, μόνον ἐπὶ μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων πατοῦσι λίθων· ἐπὶ τὰ κατώ-

φλτα τῶν παραθύρων, ὧν τὰ ἓξ ὑπέρκεινται τοῦ ἀνθῶνος, εἰσὶν ἐπίσης ἐστρωμένα ἐπιμήκη προσκέφαλα τοῦ αὐτοῦ χρώματος τῶν λεπτοϋφάντων, καθέτων προθυρίδων (κουρτίνων), αἵτινες ἐνταῦθα ἀναπληροῦσαι τὰ ἐν τοῖς κοινοῖς οἰκήμασι τῶν Τούρκων δικτυωτὰ (καφάσια), πίπτουσι κατακορύφως ὡς διαφανεῖς πέπλοι, ἵνα καλύψωσι τὰς ἔσωθεν θεωμένας γυναῖκας. Ἄνωθεν τῶν τεσσάρων σοφάδων εἰσὶ κατεσκευασμέναι ὀκτὼ ἐπίχρυσοι ἐσωτερικῶς κόγχαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων τίθενται ἐναλλὰξ ναργιλέδες, φέροντες σύριγκας εἰκοσάκις περίπου ἐπὶ τοῦ φυσητῆρος διπλουμένας, πληθὺς ἀγγείων πολυτίμων πεπληρωμένων ἐξ ἀρωμάτων καὶ δοχεῖά τινα ἀνθέων, ἅτινα ὁμοῦ ἀναδίδωσιν ἡδεῖς ἀναθυμιάσεις μύρων καὶ φυτῶν πληρούσας τὴν ἀτμοσφαῖραν, μέχρι τῆς ἐξωτερικῆς θύρας τῆς κατοικίας. Ἐπὶ τῶν σοφάδων τούτων τίθενται τακτικῶς τὴν νύκτα τὰ ἐνδύματα, ἅτινα θέλουσι φέρει τὴν ἑπομένην αἱ εὐνοούμεναι, ἵνα λάβωσι τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην εὐωδίαν, ἣν μόνον ὀλίγαι εὐαίσθητοι γυναῖκες γνωρίζουσι νὰ μεταχειρίζωνται καταλλήλως, ἵνα μὴ βαρύνωσι τὴν εἰς ταύτας ἀσυνήθη τῶν ἀνδρῶν ὄσφρυσιν.

Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πρὸς ἀριστερὰ σοφᾶ καὶ κατάντικρυ τοῦ πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν εἴσοδον παραθύρου, ἐκάθητο τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ ὡραία Φατμὲ, μία τῶν παντοδυνάμων εὐνοουμένων τοῦ Σουλτάνου Ἡμβραήμ,. ἥτις μετ' ὀλίγον ἐγένετο μήτηρ τοῦ ἐν βρεφικῇ ἡλικίᾳ θανόντος Σουλεϊμὰν καὶ τῆς ἱστορικῆς διὰ τὸ κάλλος Ἐϊνὲ, ἡ ὁποία τριετὴς μόλις, ἐνυμφεύθη τὸν Φαζὶλ πασσᾶν, ἑπταέτις τὸν Μουσταφᾶ πασσᾶν, δεκαέτις τὸν διοικητὴν χαλεπίου Μεχμὲτ πασσᾶν, καὶ τούτου καρατομηθέντος τὸν Ναύαρχον Ἡμβραὴμ, τὸν ὁποῖον, ἀφήσασα διὰ τὴν στειρίαν της, ἔλαβε τὸν διοικητὴν Αἰγύπτου Τζουμπουλῆ Σαδὲν, ὅστις φρονῶν, ὅτι αἱ στεῖραι γυναῖκες περιφρονοῦσι τοὺς ἄνδρας πάντοτε, ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς τὴν αἰωνιότητα δι' ὀλίγου ὀπίου. Μὴ θαυμάσῃ δέ τις διὰ τοὺς πολλοὺς

τούτους συζύγους, διότι οἱ Σουλτάνοι θέλοντες νὰ καταστήσωσιν ὑποχειρίους πάντας τοὺς περιφανεῖς ἄνδρας, ὑπανδρεύουσιν αὐτοὺς μετὰ τῶν νηπίων εἰσέτι θυγατέρων των, ἵνα δώσωσι τὸν τίτλον τοῦ Γαμβροῦ πρὸς ἐκείνους, οὓς συνήθως, φονεύοντες ἢ ἐξορίζοντες, μετ' οὐ πολὺ κληρονομοῦσι διὰ τῶν θυγατέρων των, αἵτινες ὑπανδρεύονται ἄλλους καὶ πολλάκις ὁλόκληρον δωδεκάδα, μέχρις οὗ φθάσωσι τὴν τοῦ γάμου ἡλικίαν, ὁπότε λαμβάνουσι τοὺς ἀρέσκοντας αὐταῖς. Τοῦτο δὲ εἶναι στερεότυπον δι' ὅλους σχεδὸν τοὺς Σουλτάνους.

Ὁ Εὐνοῦχος λοιπὸν Καραλῆς, εἰσελθὼν καὶ γονατίσας πρὸ τῶν ποδῶν τῆς εὐνοουμένης Φατμέ,

— Τί προστάζει τὸ ἄστρον τοῦ Οὐρανοῦ; ἠρώτησεν.

— Τὰ νέα, Καρᾶ, τὰ νέα τῆς ἡμέρας λέγε ταχέως, ἀπήντησεν ἐπιτακτικῶς ἡ εὐνοουμένη.

— Μικρὰ πράγματα σήμερον Σουλτάνα μου· ἔχομεν πρῶτον τὴν εἴδησιν ὅτι ἔρχεται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς μὲ τὰ κλειδία τοῦ φρουρίου τῆς Κρήτης· τρόμος καὶ φόβος κατέλαβε τὸν Βεζύρην, διότι λέγουν ὅτι δὲν βαστᾶ καλὰ τὴν Βούλαν· αὔριον τὸ πρωὶ ἀπέρχεται ὡς συμπεραίνω εἰς τὸν παράδεισον ὁ διοικητὴς τοῦ Ἐριβὰν Χουσεῒν Ὀγλοῦ, διότι ἀπὸ σήμερον ἐτοποθέτησαν τὸ δικαυωτὸν τοῦ Σουλτάνου ἄντικρυ τῆς πλατείας τοῦ δημίου· ὅσον ἀφορᾷ τὴν πόλιν, ἐκτὸς μικρᾶς πυρκαϊᾶς ὀγδοήκοντα οἰκιῶν εἰς τὸ Ἀγιᾶ Καποῦ καὶ τοῦ φόνου τριῶν Σπαχίδων παρὰ τοῦ Ὀρτᾶ, οὐδὲν ἕτερον ἔχω ἀξίζον τὸν κόπων σας.

— Τίποτε ἄλλο, Καρᾶ, τίποτε, κουτὸς πάντοτε εἶσαι καϋμένε, διὰ τὰ ὀλίγα αὐτὰ πράγματα μοῦ ἐπάτησες σήμερον τοὺς ὡραίους τάπητας, δὲν ἀξίζεις τὴν φθορὰν αὐτῶν τῇ ἀληθείᾳ.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ Σουλτάνα εἶχε δίκαιον, διότι αἱ γυναῖκες αὗται, κεκλεισμέναι ἑρμητικῶς εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἀπολαμβάνουσαι ὅλα τὰ ὑλικὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς οἰκιακὰς τῶν ἐξοχῶν

καὶ τῶν λουτρῶν ἀπολαύσεις, ὑστεροῦσι τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ εἰς τὰ κοινωνικὰ ἀναμιγνύεσθαι καὶ αὐτὴν μόνην τὴν στέρησιν μεγεθύνουσαι φυσικῶς πάσχουσιν ὅ,τι ὁ Μέγας Ναπολέων εἰς τὴν Ἁγίαν Ἑλένην, καὶ καταλαμβάνονται ὑπὸ τοιαύτης μονομανίας καὶ πολυπραγμοσύνης διὰ τὴν κοινωνίαν, ὥστε θησαυροὺς δύνανται νὰ ἐξοδεύσωσι διὰ τὴν ἀπόλαυσιν ταύτην· δὲν ὑπῆρξε δὲ ἀρχιευνοῦχος μὴ διατηρῶν εἴκοσι τοὐλάχιστον ὑπαλλήλους διὰ τὰ νέα τῆς ἡμέρας. Ὁ δὲ Ῥοδόλφος Χάβρος διηγεῖται ὅτι ἐπὶ Σελὴμ τοῦ Β΄. εὐφυής τις ἀρχιευνοῦχος λευκὸς, Μουλοὺκ καλούμενος, ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ἐντέλειαν τὴν ἐργασίαν ταύτην, ὥστε διατηρῶν χιλιάδα ὁλόκληρον ἀστυνομικῶν πρακτόρων καὶ ἐντὸς ἀκόμη τῶν οἰκιῶν ὅλων τῶν ἐντέλει καὶ μεγιστάνων, διηγεῖτο ἅπαντα τῆς κοινωνίας τὰ ἀνέκδοτα, δι' ἅπερ καὶ κατεπλούτισεν· ὅταν δ' ὁ ἥρως τῆς Κριμαίας ἐξόριστος Δαλὺκ πασσᾶς, ἀναλαβὼν τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου καὶ παρουσιασθεὶς ἅμα τῇ ἀποβιβάσει του εἰς τὸ Σαράϊ, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀστεϊζόμενος, πόσα χρέη εἶχε τὸ χαρέμι του;

— Τριάκοντα τέσσαρες χιλιάδας καὶ πεντακόσια τεσσαράκοντα γρόσια, ὀφειλόμενα εἰς τὸν Ἀρμένιον Σαμπᾶ, ἀπεκρίθη ὁ Μολοὺκ, ἀναγνώσας μικρὰν σελίδα ἐπὶ τοῦ σημειωματαρίου του.

Τοῦτο ὅμως ἀληθεῦσαν, ἤρκεσεν ἵνα κρεμασθῇ τὴν ἐπιοῦσαν, ὡς ἀσεβὴς τῇ ἐπιμόνῳ αἰτήσει τοῦ παντοδυνάμου Βεζύρου, ὁ περίφημος τοῦ Σεραγίου ἀστυνόμος, διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ὁποίου πικρῶς ἔκλαυσαν ὅλαι αἱ γυναῖκες τοῦ Χαρεμίου.

Ὁ πτωχὸς λοιπὸν Καρᾶ Ἀλῆς ἔμεινεν ἐμβρόντητος ἐνώπιον τῆς Φατμὲ, τὴν ὁποίαν δὲν ηὐχαρίστησαν τὰ ὀλίγα αὐτοῦ νέα· ῥίψας δὲ ἐκ νέου τὸ ἄγκιστρον εἰς τὸ μνημονικόν του:

— Ναί, ἐλησμόνησα, προσέθηκεν· ἰδοὺ ἓν περίεργον νέον. Τέσσαρες Γενίτσαροι μοῦ ἔφερον χθὲς ἐν πτωχοκόριτσον ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ἔτρεχον οἱ δυστυχεῖς ὀγδοήκοντα ἡμέρας ξηρὰν

καὶ θάλασσαν νὰ τὴν φέρουν ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν, ἢ τὴν Δαμασκὸν νομίζω, διότι ἐκεῖ τὴν ἐψάρευσαν.

— Τί λέγεις, Καρᾶ ὑπέλαβεν ἡ νοήμων Ἀρμενία; Ἀθηναία; ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Δαμασκόν, ὀγδοήκοντα ἡμέρας δρόμον; Τὰ ἔχασες κακότυχε τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἤθελα νὰ σὲ ξεκουμπίσω ἀπ' ἐμπρός μου ἂν δὲν ἐνδιεφερόμην νὰ μάθω τίς εἶναι ἡ νέα αὕτη, καὶ ἂν ἦνε αὐτὴ ἐκείνη ἣν εἶδον ἀπὸ τὸ Ἰντζελὶ κιόσκ τὴν δείλην τῆς χθές, φερομένην ὑπὸ τεσσάρων Γενιτσάρων, ἀλλ' ἀπὸ πότε διετάχθησαν, παρακαλῶ, οἱ Γενίτσαροι νὰ φέρουν γυναῖκας; δὲν ἀρκοῦσι τάχα οἱ διακόσιοι πασσάδες; καὶ τέλος ποίας καλλονῆς τυγχάνει ἡ Γενιτσαροπούλα αὕτη, δὲν μοῦ λέγεις;

— Δὲν τὴν ἐγνώρισα ἀκόμη, Σουλτάνα μου, ὑπέλαβεν ὁ μαῦρος τρέμων, δὲν μοῦ φαίνεται ὅμως τίποτε ὡς πρὸς τὴν ὡραιότητα, τὴν στιγμὴν μάλιστα ταύτην, ὅτε βλέπω ἐνώπιόν μου τὴν Σελήνην· ὅσον διὰ τοὺς Γενιτσάρους, πρώτη καὶ μόνη φορὰ εἶναι αὕτη καὶ ἴσως εἶναι καμμία ῥαδιουργία τοῦ Μποσταζῆ Μπασῆ.

— Κάμε μου τὴν χάριν νὰ μοῦ τὴν παρουσιάσῃς σήμερον ἀφεύκτως, ἀπήντησεν ἐπιτακτικῶς ἡ Φατμέ, σὺ εἶσαι κουτὰς καὶ θέλω ἐγὼ μόνη νὰ ἐξιχνιάσω τὸ πρᾶγμα, θέλω νὰ μάθω ἀπὸ ποῦ ἔχει τὴν πηγήν της ἡ νέα αὕτη συνωμοσία, διότι θὰ παρακαλέσω τὸν Σουλτάνον νὰ τὴν καταργήσῃ.

— Ἀλλά, Βαλιδέ μου, ἐψιθύρισεν ὁ Καρᾶς, διέταξα νὰ τὴν δώσουν σήμερον εἰς κανένα ἀγᾶν, διότι δὲν ἀξίζει τὸν κόπον διὰ τὸ χαρέμι.

— Δὲν θέλω αἰτιολογίας καὶ μάλιστα ἀνοήτους, ἀπήντησεν ἡ θυμώδης Φατμέ. Καὶ ἀναστᾶσα εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, ἀπαξιοῦσα καὶ νὰ χαιρετίσῃ τὸν ἀρχιευνοῦχον ἀναχωροῦντα· μακρυθέντος δὲ ἐκείνου·

— Ἂν τὸν κατορθώσω νὰ τὴν διώξῃ, ἔλεγε πρὸς τὴν θαλαμηπόλον της, θέλω χαρεῖ διὰ δύο λόγους, τὸ μὲν διότι ὁ

νέος συρμὸς ὃν μετὰ χαρᾶς ἐδέχθη ὁ Σουλτάνος θὰ λείψῃ ταχέως, τὸ δὲ διότι ἡ κεφαλὴ τοῦ βλακὸς αὐτοῦ ἀρχιευνούχου θὰ πέσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα φέρω τὸν ἐξυπνόν μου Σαδήκ.

Ταῦτη δὲ λέγουσα, ἔχαιρετο ἐκ τῆς ὑποτιθεμένης ἐπιτυχίας καὶ ἔλαβε τὸ Ταντούρι της (μουσικὸν ὄργανον) ἵνα τραγῳδήσῃ.

Ὁ Ἀρχιευνοῦχος ἐξ ἄλλου μέρους, ἀναχωρῶν δυσαρεστημένος, ἐψιθύριζε καθ᾽ ὁδὸν ἔξαλλος ἐκ θυμοῦ· ἔχει δίκαιον ὁ Χαραμῆς μου, διότι ὅταν πρὸ δύο ἐτῶν ἡ Φατμὲ ἐπαρουσιάσθη πρὸς ἐμὲ μὲ πεντακοσίους Μαχμουτιέδες καὶ αὐτοὺς κουρεμένους, διὰ νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ χαρέμιον, ἐγὼ ἀντὶ νὰ τὴν ξεκουμπίσω, ἠθέλησα νὰ κάμω ἐπίδειξιν τῆς ἱκανότητός μου καὶ ἐξώδευσα διπλάσια νὰ τῆς δώσω ὀλίγην χάριν καὶ κάποιαν ἐκπαίδευσιν, τώρα δέ, ὅτε ἔχω τὴν ἀνάγκην της, μὲ μεταχειρίζεται ὡς σκῦλον καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς εὐνοουμένας αὐτὴ καὶ μόνη θέλει τὴν καταστροφήν μου, ἴσως ἴσως θὰ ἤθελε νὰ μὲ ἴδῃ καὶ κρεμάμενον· ἀλλ᾽ ὄχι, ὄχι, εἶμαι Ἀφρικανὸς καὶ θὰ εὕρω τὸ μέσον τῆς ἐκδικήσεως· ἂν ἡ νέα ἐκείνη δὲν ἦναι ὡραιοτέρα αὐτῆς, θὰ εὕρω ἄλλην ταχέως καὶ χωρὶς δῶρα, ἀποφασίζω καὶ νὰ ἐξοδεύσω μάλιστα, διὰ νὰ σὲ ὑποσκελίσω ἀχάριστον γύναιον· καὶ ταῦτα περίπου μονολογῶν ἔφθασε μέχρι τοῦ οἰκήματός του, ἀφ᾽ ὅπου ἐκάλεσε τὴν Ζοαχὴ καὶ τὴν Καδούμ Σεφιγέ, μίαν τῶν τρεφομένων ἀρχαίων εὐνοουμένων τοῦ Μουρὰτ Δ΄. Δείξας δὲ πρὸς αὐτὴν τὴν Ζοαχή, ἥτις ὡς ἐκ τῆς δειλίας ἦτο κάτωχρος ἤδη καὶ μόλις ἵστατο εἰς τοὺς πόδας της·

— Παρατήρησον καλῶς τὴν νέαν ταύτην, εἶπε, καὶ δῶσόν μοι τὴν γνώμην σου, διότι ἀνησυχῶ.

Ἡ Σεφιγέ, ἐξετάσασα τὴν νέαν, ἀσχέτως πρὸς τὴν ὠχρότητα, ἣν εἶχε τότε, κλαίουσαν σχεδὸν ἀπὸ πρωίας·

— Εἶναι ὡραιοτάτη, εἶπεν αὐτῷ εἰς Ἀραβικὴν γλῶσσαν, καὶ ἂν δὲν μὲ λανθάνῃ ἡ πεῖρα, ταχέως θέλει κατασταθῇ ἐπίφοβος.

Ὁ Καραλῆς τότε, παραλαβὼν αὐτήν, εἰδοποίησεν ὅτι πρόκειται νὰ τὴν παρουσιάσῃ πρὸς τὴν Σουλτάναν Φατμέ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ζητήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της καὶ ὅτι ἂν θέλῃ νὰ τὴν ἐπιτύχῃ, ὀφείλει νὰ κλαύσῃ ἔμπροσθέν της, ἵνα τὴν κινήσῃ εἰς οἶκτον· διαβὰς δὲ μετ' αὐτῆς τροχάδην τοὺς κήπους καὶ διαδρόμους, ἔφθασεν ἐν τάχει εἰς τὴν Φατμὲ καὶ τῇ ἐπέδειξε τὴν Ζοαχῆ, ἥτις, κατάκοπος φθάσασα καὶ συγκεκινημένη ἐκ τῶν προηγουμένων, μόλις ἐπρόφθασε νὰ ζητήσῃ παρ' αὐτῆς ἔλεος καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ τάπητος σχεδὸν ἀναίσθητος.

Ἡ Φατμὲ συνεκινήθη μὲν ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς νέας, ἀλλ' εὐχαριστηθεῖσα διὰ τὴν κακὴν ἐντύπωσιν, ἣν τῇ ἔκαμεν ὡς πρὸς τὴν ὡραιότητα, διενοήθη ὅτι δὲν συνέφερε νὰ τὴν βοηθήσῃ ὅπως ἐξέλθῃ τοῦ χαρεμίου· διὸ πλησιάσασα πρὸς αὐτήν, τὴν ἀνήγειρεν εὐγενῶς καὶ τοποθετηθεῖσα πλησίον της, προσεπάθει νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ ἐκ τῆς ἀθυμίας· ἰδοῦσα δὲ ὅτι συνῆλθεν ὀλίγον·

— Πῶς ὀνομάζεσαι κόρη μου, ἠρώτησεν αὐτὴν μετὰ γλυκείας φωνῆς.

— Βασιλική .... Ζοαχή, ἐψέλλισεν ἡ νέα τεθορυβημένη εἰσέτι καὶ μὴ δυναμένη νὰ συνάψῃ τὰς ἰδέας της.

— Εἶσαι θυγάτηρ Γενιτσάρου τινὸς ἀξιωματικοῦ καὶ ποίου;

— Ὄχι, εἶπεν ἡ Ζοαχή, ἀποστρέφομαι μάλιστα τοὺς Γενιτσάρους· εἶμαι πτωχὴ Ἀθηναία, ἣν διὰ τῆς βίας ἥρπασαν οἱ κακοῦργοι καὶ ζητῶ τὴν ἐλευθερίαν μου. Σᾶς χαρίζω τὰ πλοῦτη καὶ τὰς τιμὰς καὶ δὲν θέλω νὰ μείνω φυλακισμένη κατ' οὐδένα λόγον. Σᾶς ζητῶ νὰ μ' ἐλευθερώσητε, χάριν εὐσπλαγχνίας, ἂν ἔχετε ψυχὴν εὐαίσθητον πρὸς τὸ καλόν· ἄλλως τε, ἂν δὲν δύνασθε νὰ κάμετε καλόν, τί τὰ θέλετε τὰ πλοῦτη καὶ τὰς τιμάς; Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἔκλαιεν ἀδιακόπως καὶ κατεφίλει τὰς χεῖρας τῆς Φατμέ, παρακαλοῦσα αὐτὴν νὰ τὴν εὐσπλαγχνισθῇ, διότι θὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς λύπης.

Ἡ Φατμὲ δὲν ἀπεκρίνετο μὲν ποσῶς, ἀλλά, συγκινηθεῖσα

ὡς ἐῤῥέθη, ἐπεθύμει ἀφ' ἑνὸς νὰ τῇ φανῇ χρήσιμος, ἀφ' ἑτέρου ὅμως, αἰσθανομένη ὅτι ἤθελεν ἀπαρέσει εἰς τὸν Σουλτάνον, ἐνόμισε τὸ μέσον κατάλληλον, ὅπως τὸν ἐκδικηθῇ διὰ τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὰ δῶρα τῶν Γενιτσάρων· καὶ λύσασα τὴν σιωπήν·

— Μὴ ἀπελπίζεσαι, κόρη μου, εἶπεν, εἶσαι ἀρκετὰ ὡραία καὶ οὐδεμία παράκλησις δύναται νὰ πείσῃ τὸν Σουλτάνον νὰ σὲ δωρήσῃ εἰς ἄλλον, ὡς διατείνεται ὁ ἀγᾶς, οὔτε εἶναι δυνατὸν ν' ἀφήσῃ τόσον ὡραίαν Ἀθηναίαν, νὰ ἐπιστρέψῃ ποτὲ εἰς Ἀθήνας.

Ῥίψασα δὲ εἰς τοὺς ὤμους της ὡραῖον σάλιον τῆς Λαχώρης καὶ ἀσπαθεῖσα αὐτὴν ὡς δῆθεν συνάδελφον, ἔστρεψε πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον καὶ μὲ ὕφος γλυκύ.

— Ἀγᾶ, εἶπε, λάβε τὸ δῶρον τῶν γενιτσάρων καὶ φρόντισον ὅπως ταχέως ἑτοιμασθῇ διὰ τὸ χαρέμιον· ἐπιθυμῶ δὲ νὰ εἰσαχθῇ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχέως καὶ πρὸ πάσης ἄλλης· λάβε καὶ παρὰ τοῦ ταμείου διακόσια μαντζάρικα (φλωρία) διὰ λογαριασμόν μου· πλησιάσασα δὲ αὐτόν, ἂν δὲν σὲ διαβάλουν, προσέθηκε μυστικῶς, ὡς ἀδαῆ τῶν ἀρχῶν τῆς ὡραιότητος, θὰ κάμῃς τὴν τύχην σου ἀφεύκτως, Καραλῆ.

Ἀναχωρησάντων δὲ τούτων, καλέσασα αὖθις τὴν θαλαμηπόλον της·

— Καλὲ τί ζῶον ἦτο ἐκεῖνο, πρὸς Θεοῦ, εἶπε, νὰ μὴ γνωρίζῃ οὐδὲ δύο λέξεις νὰ ἀρθρώσῃ ὁμοῦ, τί χρῶμα φθισιώσης, τί ἄγριον ὕφος· εἶναι φρίκη σὲ βεβαιῶ καὶ ἀναντίῤῥητον ὅτι ὁ Σουλτάνος θὰ τὴν ῥίψῃ ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἴσως χάσῃ τὴν θέσιν του καὶ ὁ κουτὸς ἐκεῖνος.

Ἐμβλέψασα δὲ πρὸς τὴν θύραν·

— Ἂν δὲν κρεμασθῇς τὴν φορὰν ταύτην, βλακίστατε Κισλάραγα, εἶπε, βεβαίως θὰ γίνῃς ἀθάνατος ὡς ὁ μέγας Προφήτης.

Ὁ ἀρχιευνοῦχος, ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν μετὰ τῆς Ζοαχῆ, κα-

τηυθύνθη εἰς τὸν θάλαμον τῆς Κατοὺμ Σεφιγέ, ἣν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ περιγράψωμεν, χάριν τῶν ἐθίμων τοῦ Τουρκικοῦ Σεραγίου καὶ αὐτῆς τῆς ἱστορίας μας.

Κατούμ, εἶναι ἐπίθετον συνώνυμον τῆς εὐγενοῦς κυρίας, διδόμενον πρὸς ὅλας τὰς χάριν τοῦ Σουλτάνου διατηρουμένας γυναῖκας, ὧν πολλαὶ ἴσως οὐδέποτε εἶδον αὐτὸν κατὰ πρόσωπον· ἡ Κατούμ, ἀρέσκουσα τῷ Σουλτάνῳ καὶ λαμβάνουσα χωριστὸν οἴκημα καὶ θεραπείαν, ὀνομάζεται Χανοὺμ ἢ καὶ Σουλτάνα τιμητικῶς· ἀποκτήσασα δὲ τέκνα, εἰ μὲν ταῦτα βασιλεύωσι, καλεῖται Βαλιδὲ Σουλτάνα, εἰ δὲ μή, Χασεκῆ ἢ ἁπλῶς Σουλτάνα.

Ἡ Κατοὺμ Σεφιγὲ νέα τριακονταέτις μὅλις, μονογενὴς θυγάτηρ πλουσίου Ἀρμενίου, ἡρπάσθη παρὰ τοῦ διοικητοῦ Ἐρζερούμ, ὄχι διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτῆς, ἀλλὰ μᾶλλον διότι ἐθεωρεῖτο ἐκεῖ ἐκτάκτου πνεύματος καὶ σπουδαίας διὰ τὴν ἐπόχὴν της ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐστάλη δῶρον πρὸς τὸν Σουλτάνον Μουρὰτ Δ'. προκάτοχον καὶ ἀδελφὸν τοῦ Ἠμβραήμ. Μὴ ἀρέσκουσα δὲ πρὸς αὐτόν, ἔμενε τρεφομένη ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ὡς ἀνήκουσα εἰς εὐγενῆ τάξιν· ἀποθανόντος ἀκολούθως τοῦ πατρός της, ἡ περιουσία αὐτοῦ μετέβη εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις τὴν διώρισε τότε ἀρχιθαλαμηπόλον· μετὰ ταῦτα ὅμως, ἐκθρονισθέντος ἐκείνου τὸ 1639, ἡ Σεφιγὲ ἀπώλεσε τὸ ἀξίωμα καὶ ἔμεινεν ἁπλῆ Κατούμ, περιορισθεῖσα εἰς ἕνα κοιτῶνα καὶ καταγινομένη περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν μουσικήν, ὡς ὅλαι αἱ ἀποτυγχάνουσαι ὡραιότητες· κατὰ καλὴν ὅμως αὐτῆς τύχην, ὁ Ἀρχιευνοῦχος, ἀγράμματος τυγχάνων καὶ ἔχων ἀνάγκας γραφικάς, τὴν μετεχειρίζετο πολλάκις εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας, δώσας ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῆς καὶ τὸν διδάσκαλον τοῦ Σουλτάνου Ἠμβραὴμ Ἀβδουλᾶ, ὅστις, παθὼν παραλυσίαν τῶν κάτω ἄκρων ἀπό τινος, ἔμενε διαρκῶς κλινήρης καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ χαρεμίου, καθὸ γέρων.

Ἔκτοτε παρῆλθον δύο ὁλόκληρα ἔτη καὶ ἡ φιλομαθὴς Σε-

φιγὲ κατέστη ἀληθὴς γραμματισμένη τῆς ἐποχῆς της, διότι ἐκτὸς τῆς Τουρκικῆς καὶ Ἀραβικῆς γλώσσης, ἃς ἐγνώριζε νηπιόθεν, ἔμαθεν ἀρκετὰ ἑλληνικὰ καὶ ἄπειρα πράγματα ἱστορίας καὶ γεωγραφίας, ἐσχάτως δὲ κατεγίνετο, τῇ ὑπαγορεύσει τοῦ Ἀβδουλᾶ, νὰ συντάξῃ φρασεολογικόν τι Τουρκικῆς καὶ Ἀραβικῆς γλώσσης λεξικόν, πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν εἰσερχομένων εἰς τὸ χαρέμιον νεανίδων. Διὰ τὰς γνώσεις της ταύτας ὁ Ἠμβραὴμ τὴν κατέστησεν αὖθις ἀρχιθαλαμηπόλον, ἀλλ' αὐθημερὸν ἡ διαταγὴ ἀνεκλήθη, τῇ ἐνεργείᾳ τῆς Φατμέ, ἥτις δὲν ηὐνόει αὐτὴν, ὡς ἀνήκουσαν πρὸς τὸν Καραλῆ. Ὁ ἀρχιευνοῦχος λοιπὸν Καραλῆς, εἰσελθὼν ἀποτόμως εἰς τὸν θάλαμον αὐτῆς.

— Παῦσον, εἶπε, πλέον τοῦ νὰ μανθάνῃς γράμματα τὰ ἄψυχα χαρτία, διότι καιρὸς εἶναι νὰ μεταδώσῃς ταῦτα πρὸς τὴν ζῶσαν ἐκείνην νέαν καὶ τὴν καταστήσῃς ἱκανὴν νὰ πατήσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως, ὅστις σὲ μὲν ἔδηξε θανασίμως, ἐμὲ δὲ ἑτοιμάζεται νὰ φαρμακίσῃ τὸ ταχύτερον· σοὶ δίδω ταύτην ὑπὸ τὴν προστασίαν σου καὶ δὲν θέλω νὰ περάσουν ὀκτὼ Σελῆναι, ὅτε πρέπει νὰ ἦναι ἐντελῶς ὡπλισμένη διὰ τὸν πόλεμον· μέχρις ὅμως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἄκρα μυστικότης εἰς τὰ ἔργα σου καὶ τὴν ὡραιότητά της· σοὶ προσθέτω δύο θαλάμους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν σου καὶ ὁ νοήμων εὐνοῦχος Χαραμῆς ἔστω ὑπηρέτης τῶν θελήσεών σου.

Μετὰ δύο ἡμέρας, ἡ Ζοαχὴ ἀποκατέστη παρὰ τῇ Σεφιγὲ εἰς ὡραῖον καὶ ἀρκετὰ πολυτελῆ θάλαμον, ὅπου τὸ πρῶτον συνήντησε τὸν Ἀβδουλᾶ, ἐκπλήξαντα αὐτὴν διὰ τὴν ὡραίαν ἑλληνικὴν προφορὰν καὶ τὰς περὶ τῶν Ἀθηνῶν γνώσεις του.

Ἡ Κατοὺμ Σεφιγέ, μελαγχολικοῦ μὲν χαρακτῆρος, ἀλλὰ φύσει ἀγαθὴ οὖσα, κατέθελξε τοσοῦτον τὴν Ζοαχὴ διὰ τῶν ἀόκνων περιποιήσεων καὶ θωπειῶν της, ὥστε ὀλίγαι δὲν παρῆλθον ἡμέραι καὶ αἱ δύο φίλαι δὲν ἠδύναντο οὐδὲ πρὸς στιγμὴν νὰ χωρισθῶσι. Μετ' ὀλίγον ἤρξατο ἡ διδασκαλία τῆς

Τουρκικῆς καὶ Ἀραβικῆς γλώσσης, ἀκολούθως ἀθύρματα ἱστορίας καὶ γεωγραφίας καὶ ἀρχαὶ φωνητικῆς μουσικῆς. Ἡ Ζοαχὴ δὲ πεισθεῖσα ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐξέλθῃ πλέον ἐκεῖθεν, κατέβαλλεν ὅλας τὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὅπως μάθῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα, ἵνα, γινομένη Σουλτάνα, ὡς τὴν ἐβεβαίου ἡ Σεφιγέ, πωλήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της εἰς ὅσον δυνατὸν μεγαλειτέραν τιμὴν καὶ πρὸς τοῦτο εἶχε πᾶσαν τὴν σκέψιν της· ἂν δ' ἐφαίνετο ἐνίοτε μελαγχολοῦσα καὶ ἀφίνουσα ἀποτόμως τὰς μελέτας της, τοῦτο προήρχετο ἐκ τῶν ἀναμνήσεων τῆς μητρός της, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ νέου ἐκείνου Ὀσμάν, ὅστις, καί τοι Τοῦρκος, εἶχε καταθέλξει τὴν καρδίαν της, διὰ τοῦ ἱπποτικοῦ χαρακτῆρός του.

Ὅσαι τέρψεις διὰ περιπάτων, θαλασσίων ἐκδρομῶν, πολυτελοῦς ἐνδυμασίας, ἀγορᾶς βιβλίων καὶ ἁβρᾶς διαίτης, ἠδύναντο νὰ εὐχαριστήσωσιν αὐτήν, ὁ ἀρχιευνοῦχος, τῇ εἰσηγήσει τῆς Σεφιγέ, τὰς ἐχορήγει δι' ἀπαραμίλλου ἐλευθεριότητος. Ὅλαι αἱ εὐχαριστήσεις αὗται καὶ ἡ χαρίεσσα συναναστροφὴ τῆς Σεφιγέ, ὡς καὶ ἡ συμπάθεια τοῦ Ἀβδουλᾶ, ἐπέδρασαν σπουδαίως ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ὡραιότητος τῆς Ζοαχή, ἥτις μετ' οὐ πολὺ κατέστη ἀληθὲς πρότυπον χάριτος καὶ καλλονῆς τοῦ Σεραγίου, ὅπου ταχέως θέλομεν τὴν ἀπαντήσει, ὀφείλοντες μόνον νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ Ἀβδουλᾶς, ἀληθὴς φιλόσοφος Τοῦρκος, ἠρώτα αὐτὴν ἑκάστην πρωίαν.

— Ποῖα εἶναι τὰ ὡραιότερα στολίσματα τῆς γυναικός, κόρη μου;

— Ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἐκπαίδευσις,

— Τί ὠφελοῦσι ταῦτα τὸν ἄνθρωπον;

— Εἰς τὸ πράττειν τὸ καλόν, ἀπεκρίνετο ἐκείνη καὶ τότε ἤρχιζε τὸ μάθημα.

Τὴν ἐπομένην τῆς παρουσιάσεως τῆς Ζοαχὴ πρὸς τὴν Φατμὲ ὁ Σουλτάνος Ἠμβραὴμ εἰργάζετο ἀπὸ τῆς 9ης πρωινῆς ὥρας εἰς τὸ Κουμπὲ Ἀλτύ, ὅπου οἱ ἐννέα μεγιστᾶνες καὶ ὁ

Σεχοὺλ Ἰσλάμης, συνεδριάσαντες, ἀνέγνωσαν τὴν κατηγορίαν τοῦ διοικητοῦ Ἐριβὰν Γκιοὺν Ὀγλοῦ, ὅστις ἦτο ἔνοχος προδοσίας, διότι αἰτήσας τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, δὲν ἐπερίμενε νὰ φθάσῃ ὁ δήμιος ὅπως τῷ ἀποκόψῃ τὴν κεφαλήν, ὡς ἦτο τότε τοῦ συρμοῦ, ἀλλά, πωλήσας λάθρα τὴν ἀκίνητον περιουσίαν του, ἦλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ προσεπάθει νὰ καταφύγῃ εἰς Ἰταλίαν, ὅπου κατέφυγον καὶ ἄλλοι πλούσιοι Ἀρμένιοι, ἵνα σώσωσιν ἑαυτοὺς ἐκ τῶν ὀνύχων τῆς Τουρκικῆς δικαιοσύνης. Εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο δικαστήριον ἡ ἀπολογία τοῦ κατηγορουμένου ἐγράφετο ἐπὶ χάρτου, κατὰ κεφάλαια καὶ κάτωθεν αὐτῆς ἐτίθετο ἡ ἀπόφασις, ἥτις δὲν ὑπάρχει παράδειγμα ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἀθωωτικὴ καὶ προκαλοῦμεν τοὺς θιασώτας τῆς Τουρκικῆς δικαιοσύνης νὰ μᾶς διαψεύσουν, ἂν δύνανται· δὲν λέγομεν δὲ ταῦτα ἀξιοῦντες νὰ κλονήσωμεν τὰς πεποιθήσεις Ἄγγλων τινῶν, ἀλλ' ἀποροῦμεν ἀναγινώσκοντες καί τινας τῶν ἡμετέρων, φέροντας μέχρι τοῦ χαιρετισμοῦ τὰ τεκμήρια τοῦ πρὸς τὴν δικαιοσύνην σεβασμοῦ τῶν Τούρκων καὶ διατεινομένους ὅτι ὁ μὲν προπέτης χριστιανὸς χαιρετίζει ἐκβάλλων αὐθαδῶς τὸν πίλον, ὁ δὲ δίκαιος καὶ ἀγαθὸς Τοῦρκος, θέτων σεβασμίως τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ κύπτων τὸν αὐχένα, ἆρα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἦναι πλήρης ἀγαθότητος καὶ δικαιοσύνης;

Ἡ δίκη λοιπόν, διὰ τῆς ὁποίας κατεδικάσθη εἰς δήμευσιν περιουσίας καὶ θάνατον ὁ Γκιοὺν Ὀγλοῦ, περὶ οὗ ὁ Chevalier μαρτυρεῖ, διαρκέσασα μέχρι τῆς 2ας ὥρας, κατεκόπωσε τὸν εὐσυνείδητον Ἠμβραὴμ τοσοῦτον, ὥστε ἀπεφάσισε, φεύγων πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν, νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν εὐνοουμένην Φατμὲ χάριν ἀναψυχῆς καὶ ἑπομένως εἰδοποιήθη, ὡς ἔδει, ὁ ἀρχιευνοῦχος.

Ἡ εἴσοδος τοῦ Σουλτάνου εἰς τὸ χαρέμιον ἔχει καὶ αὕτη τὰς διατυπώσεις της· καὶ κατὰ πρῶτον ὁ ἀρχιευνοῦχος ὀφείλει νὰ στρώσῃ τοὺς ὡρισμένους πολυτελεῖς τάπητας ἀπὸ τῆς

ἐξωτερικῆς θύρας μέχρι τῶν θαλάμων τῆς εὐνοουμένης· εἶτα τίθεται πρὸ τῆς θύρας σκοπὸς κρατῶν τὸ μέγα ῥόπαλον (τοπούζι) τοῦ εὐνούχου, ὁ ὁποῖος ἐν στολῇ μετὰ τῶν θεραπαινίδων τῆς εὐνοουμένης, τοποθετεῖται εἰς τοὺς προδόμους· εἶτα ὁ Πεσκερτζίμπασης, κατέχων θέσιν πρώτου θαλαμηπόλου, ἐρευνᾷ ὅλα τὰ μέρη τοῦ οἰκήματος μετὰ προσοχῆς, μεταφέρει ἐκ τῆς ἀποθήκης του τὰ ἀναψυκτικὰ ποτὰ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ καπνοῦ τῶν ναργιλέδων, διὰ τοὺς ὁποίους ὑπάρχει ὁ Τσιμπουκτσήμπασης, ἄλλος ἄρχων, καὶ τούτων γενομένων τοποθετοῦνται περὶ τὸν κῆπον οἱ Σωματοφύλακες Μποσταντζίδες καλούμενοι, μετὰ τοὺς ὁποίους προσέρχεται ὁ Σουλτάνος, ἵνα φροντίσῃ περὶ τῆς αἰωνιότητος τοῦ Στέμματος.

Εἰσερχομένου τοῦ Σουλτάνου, προπορεύεται ὁ ἀρχιευνοῦχος χρυσοποίκιλτος καὶ κρατῶν μικρὰν ἀργυρὰν ῥάβδον, δι' ἧς, κρούων τρὶς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος, ἐκφωνεῖ· Παδισὰχ Γκιλιὸρ (ὁ Βασιλεὺς ἦλθε) καὶ ὑποχωρεῖ. Ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς ἀνεωχθείσης θύρας καὶ ἐσωτερικῶς τοῦ θαλάμου, κεῖται προσκυνοῦσα τοὺς πόδας αὐτοῦ ἡ εὐνοουμένη, ἥτις μένει πρὸ τῶν ποδῶν του μέχρις οὗ, λαβὼν ταύτην ἐκ τῆς χειρός, τὴν σύρῃ ἐπὶ τοῦ σοφᾶ, εἰς ὃν προτιμᾷ νὰ καθήσῃ ὁ Σουλτάνος. Πόσοι καὶ ποῖοι οἱ καλλωπισμοὶ τῶν γυναικῶν τούτων, ποία ἡ μελέτη τῶν γενησομένων ἐρωταποκρίσεων μετὰ τοῦ Σουλτάνου ἀργότερον θέλομεν περιγράψει, ἐπαρκούμενοι νὰ προσθέσωμεν τώρα ὅτι, ἐπειδὴ εὐφυΐα καὶ ὡραιότης ἔκτακτος, κατὰ θείαν φαίνεται οἰκονομίαν, σπανίως συγκατοικοῦσιν, αἱ ὡραῖαι ἔχουσιν ἀνάγκην προμελέτης· ἂν δέ που εὑρεθῶσι τὰ δύο ὁμοῦ, τοῦτο καλεῖται τοῦ κανόνος ἐξαίρεσις.

Περὶ τὴν 6ην ὥραν Μ. Μ. δεκάτην τῆς ἡμέρας Τουρκιστί, ὁ Σουλτάνος εἰσῆλθεν εἰς τὰ δώματα τῆς Φατμέ.

— Πῶς ἔχει ἡ Φατμέ, ἠρώτησεν ὁ Ἠμβραήμ;

— Εἶμαι ὑγιεστάτη καὶ ἡ εὐτυχεστέρα τοῦ κόσμου θνητή,

δοξαζομένη σήμερον διὰ τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου μου, ἀπεκρίθη ἡ Φατμέ.

— Εἶχον μάθει ἀπὸ τὸν Καρᾶ ὅτι ἦσο προχθὲς ὀλίγον ἀδιάθετος.

— Καὶ τοῦτο ἂν ἦτο, ἡ χαροποιὰ εἴδησις τῆς σημερινῆς δόξης μου, μ' ἐθεράπευσεν ὁλοσχερῶς.

— Εἶμαι κατάκοπος, Φατμέ, προσέθηκεν ὁ Ἡμβραὴμ χασμώμενος, ὡς νὰ μὴ ἤκουσεν οὐδένα τῶν τετορνευμένων λόγων της καὶ ἐξηπλώθη ἀνετώτερον ἐπὶ τοῦ παχέος σοφᾶ.

Ἡ Φατμὲ ἠγέρθη πάραυτα, ἔλαβε παρὰ τῆς χειρὸς θαλαμηπόλου χρυσοῦν δίσκον, περιέχοντα πορφυρᾶν κρυστάλλινον φιάλην καὶ δύο φιαλίδια, ἐξεκένωσεν ἐπὶ τοῦ ἑνός, παρουσίᾳ αὐτοῦ, ὑγρόν τι χρώματος ῥοδίνου, ἔπιεν αὐτό, ἔπειτα δὲ θέτουσα ἐπὶ τῆς δευτέρας φιαλίδος διπλασίαν ποσότητα τοῦ σερμπετίου ἐκείνου, τὸ προσήγγισεν εὐλαβῶς ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Ἡμβραήμ, ὅστις, μόλις ῥοφήσας, ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θέσας τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς ὡραίας κόμης τῆς Φατμέ, ἥτις ἔμενε γονατισμένη πρὸ τῶν ποδῶν του·

— Εἶμαι κουρασμένος φρικτά, εἶπεν· ἔχεις τίποτε ἀπὸ τὰ συνηθεισμένα ἀνέκδοτά σου νὰ μὲ διασκεδάσῃς; ἐβαρέθηκα, σὲ βεβαιῶ, τὸν ξεκουτιασμένον αὐτὸν καὶ μέθυσον Βεζύρην, εἶναι κοπιώδης τῇ ἀληθείᾳ· πότε νὰ ἔλθῃ ὁ παλληκαρᾶς μου Μουσταφᾶς νὰ ἡσυχάσω ὀλίγον ἀπὸ τὰς φροντίδας, ποτέ μου δὲν εἰργάσθην τόσαις φοραῖς καὶ τόσον ἀργὰ εἰς τὸ κατηραμένον Κουμπὲ Ἀλτύ. Ἐνῷ δὲ τοῦ ἔχω τόσα ἄλλα δικαστήρια νὰ κόψῃ ὅσας χιλιάδας προδότας θέλει, αὐτὸς μὲ ζαλίζει αἰωνίως μὲ δίκας, ἀλλὰ μήπως ἀρκεῖ τοῦτο, πρέπει καὶ αὔριον νὰ μείνω ἡμίσειαν ὥραν χωρὶς οὐδὲ ἀναπνοὴν νὰ ἔχω εἰς τὸ καφάσι τοῦ Μποσταντζῆ καὶ νὰ ἴδω .... ὤ! ἂς τὰ ἀφήσωμεν τώρα· λέγε τίποτε νὰ γελάσω διότι δὲν θέλω μελαγχολίας.

— Ἄπειρα ἔχω, ὑπέλαβεν ἡ Φατμὲ καὶ ἤρχισε νὰ διηγεῖται πλῆθος μικρῶν οἰκογενειακῶν ἐπεισοδίων καὶ ῥαδιουργιῶν

τοῦ χαρεμίου, ἅτινα, ποικίλουσα ἐπὶ τὸ κωμικώτερον διὰ τοῦ γεγυμνασμένου νοός της, ἐφαίδρυνε τὸν ἄθυμον Ἠμβραήμ, ὅστις ἐξεκαρδίζετο γελῶν. Ὅταν μάλιστα εἶδεν αὐτὴν φέρουσαν τὴν γενειάδα τοῦ Βεζύρου καὶ μιμουμένην τὰς γεροντικὰς ἐκείνου κινήσεις καὶ τὴν ἐπίῤῥινον προφοράν.

— Εἶσαι ἔξυπνος σήμερον Φατμέ, ὑπέλαβεν ὁ Σουλτάνος γελῶν εἰσέτι· καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ κόλπου του χαρτίον, περιέχον ἀριθμὸν εἴκοσι χιλιάδων γροσίων, τὸ παρέδωκε πρὸς αὐτήν, προσκυνοῦσαν μέχρις ἐδάφους, ἐπιλέγων·

— Ἰδού, σὲ ἀποστομώνω διὰ τὴν φλυαρίαν σου.

— Ὄχι, εἶπεν ἡ Φατμέ, μὴ μὲ ἀποστομώνης ἀκόμη, διότι ἔχω κἄτι τι νὰ προσθέσω δωρεάν.

— Ἔλα λοιπόν, ἂς ἴδωμεν καὶ τὴν δωρεάν σου διότι πρώτην φορὰν ἴσως θὰ λάβω δῶρον, χωρὶς νὰ πληρώσω καὶ τὸ δέχομαι ἀπὸ τὸ ὡραῖον στόμα σου, ἂν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ εἶναι μῦθος.

— Ἀπεφάσισαν, προσέθηκεν ἡ Φατμέ, ἐν συμβουλίῳ ὅλοι οἱ Γενίτσαροι νὰ γίνωσιν εὐνοῦχοι, ὁ δὲ Γενιτσὰρ ἀγᾶς, ὃν πεῤῥιμένεις διὰ Βεζύρην, θὰ γείνει ἀρχιευνοῦχος· δὲν τὸ ἐμάθατε; τὸ ἔχουν κρυφὸν διὰ νὰ σᾶς καταπλήξουν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν· πρὸ ὀλίγων μάλιστα ἡμερῶν, ὡς γνωρίζετε, ἐπαρουσιάσθησαν τέσσαρες, θέλοντες νὰ προλάβουν τοὺς λοιποὺς καὶ πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι ἐγένοντο τοιοῦτοι, ἔφερον καὶ μίαν κόρην ἣν διεμαρτύροντο ὅτι δὲν τοῖς ἦτο χρήσιμος, ἂν καὶ ἦτο σκλάβα τοῦ ἀξιωματικοῦ των. Θέλετε μεγαλειτέραν ἀπόδειξιν; τὸ κακὸν εἶναι ὅτι θὰ δυσκολευθῶμεν νὰ εὕρωμεν θαλάμους διὰ τόσους Ὀτζακλίδες.

Ὁ Σουλτάνος ἤρχισε νὰ γελᾷ αὖθις, ἀλλ' ἡ Φατμέ, ἀναλαβοῦσα σοβαρὸν ἦθος.

Νομίζετε, προσέθηκεν, ὅτι εἶναι μῦθος;

Θεὸς φυλάξοι, ἀπήντησεν ὁ Σουλτάνος γελῶν· συλλογίζομαι μάλιστα ὅτι θὰ καταγραφῶ μετ' αὐτῶν καὶ ἐγὼ διότι εἶμαι,

ὡς γνωρίζεις, Γενίτσαρος καὶ τότε, Κυρὰ Φατμέ, θὰ ἴδωμεν ἂν γελᾷς μὲ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν.

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἐσκέφθην τῇ ἀληθείᾳ πῶς θὰ οἰκονομηθῇ καὶ ἀρχίζω νὰ διστάζω ἂν θὰ ἐπιτύχῃ ἡ ἐφαρμογή, ὥστε καλὸν νομίζω ν' ἀρνηθῆτε ἀπὸ τοῦδε τὴν αἴτησίν των ταύτην· δὲν συμφωνεῖτε;

— Ἄ! ὑπέλαβεν αὖθις, καγχάζων ὁ Ἠμβραήμ, ἤρχισες νὰ διστάζῃς βλέπω.

— Ὄχι, ὄχι· τὸ δέχομαι καὶ ἐπειδὴ σεῖς εἴσθε Γενίτσαροι, ἐγὼ γίνομαι Γενιτσάρισσα, ὅταν δ' ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ σχεδίου, μοιράζομεν τὴν ζημίαν, ἀπήντησεν ἡ Φατμέ.

— Παρατηρῶ ὅτι σήμερον εἶσαι εἰς τὰ καλά σου, προσέθηκεν ὁ Ἠμβραὴμ καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῶν χειρῶν τὴν ἐτοποθέτησεν (ὡς σημεῖον οἰκειότητος) ἐπὶ τοῦ σοφᾶ προσειπών, λέγε μου τώρα τί ζητεῖς μὲ τοῦτο καὶ μὴ μὲ κάμῃς νὰ γελῶ περισσότερον, διότι θὰ πάθω δύσπνοιαν.

— Ἐγὼ δὲν ζητῶ τίποτε, ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει, εἶπε σοβαρῶς ἡ Φατμέ, ὅτι οἱ Γενίτσαροι, μὴ ἔχοντες πλέον πόλεμον μὲ τοὺς ἐχθρούς, ἀπεφάσισαν νὰ πολεμῶσι τοῦ λοιποῦ μὲ τὰς γυναῖκας, τὰς ὁποίας συλλαμβάνοντες εἰς τὰς ὁδοὺς ἀόπλους, φέρουσιν ἐδῶ διὰ νὰ τὰς θρέψητε· ἐπειδὴ δὲ ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ πολέμου εἶναι εὔκολος καὶ θὰ εἰσέλθωσι κατὰ χιλιάδας αἱ Σκλάβαι, θὰ ἐπέλθει βεβαίως ἀνάγκη νὰ φροντίσωσι καὶ δι' ἀναλόγους εὐνούχους· φρονῶ ὅθεν ὅτι καλῶς ἤθελον σκεφθῆ νὰ γίνουν τοιοῦτοι, διότι θὰ χρειασθῶσιν εἴκοσι χιλιάδες τοὐλάχιστον καὶ οὐδεὶς ἄλλος στρατὸς δύναται νὰ μᾶς δώσῃ τόσον ἀριθμὸν ἀνδρῶν, ὅσους ὁ τῶν Γενιτσάρων.

— Καὶ ἀπὸ πότε ἔγεινεν ἡ ἀρχὴ τοῦ τοιούτου πολέμου.

— Πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἔφερον τὴν πρώτην αἰχμάλωτον πρὸς δοκιμασίαν.

— Αἴ! τώρα ἐνθυμοῦμαι, ἀπήντησεν ὁ Ἠμβραήμ, ἀλλ' ἀφοῦ τὴν ἔφερον, τὴν δοκιμάζομεν καὶ ἂν ἦναι κακή, τὴν ἐπι-

στρέφομεν, διατάσσοντες νὰ μὴ φέρουν ἄλλην, ἀφοῦ τόσον πολὺ φοβεῖσαι τὴν συλλογὴν τοῦ εἴδους τούτου.

— Ἐγὼ ἐπροτίμουν νὰ μὴ ἐγίνετο ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀπήντησεν ἡ εὐνοουμένη.

— Εἶναι ὀλίγον δύσκολον καὶ τὸ θεωρῶ ἀπρεπὲς διὰ τὸν ὀρτᾶ μου.

— Ἐγὼ ὅμως Σᾶς ἱκετεύω καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ εἰσακουσθῶ, ἐκτὸς ἂν...

— Τί ἄν;

— Ἐὰν ἦναι ἀνάγκη νὰ φορέσωμεν ὅλαι σαρίκια Γενιτσάρων.

— Ἀφήσωμεν ταῦτα, ὑπέλαβεν ὁ Ἠμβραήμ, ὀλίγον σοβαρῶς· καλὴ κακὴ τὴν ἔφεραν τώρα, ἀλλ' ἔχω ἀνάγκην ὕπνου, ἐπειδὴ αὔριον πολὺ ἐνωρὶς ὀφείλω νὰ ἐργασθῶ ὡς σοὶ προεῖπον· καὶ ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα, ὃν ὤφειλε νὰ ἐπιθεωρήσῃ αὖθις ὁ ἀρχιευνοῦχος, τοῦ ὁποίου τότε ἔληγεν ἡ ὑπηρεσία, διότι παρὰ τὴν θύραν ἐτοποθετήθησαν ἤδη οἱ Μποσταντζίδες.

Ὡς ἐκ τῶν ἐθιμοταξιῶν καὶ τῶν προφυλάξεων τούτων, εἶναι πασίδηλον ὅτι πᾶσα ἡ χορεία τῆς χιλιάδος τῶν τοῦ Παλατίου ὑπαλλήλων καὶ ὑπηρετῶν, ἐγίνωσκε καθ' ἑκάστην ποῦ καὶ πόσον διαμένει ὁ Σουλτάνος καὶ ποία τῶν εὐνοουμένων ἔχει τὴν μεγαλειτέραν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιῤῥοήν, ἵνα τὴν θυμιάζωσι περισσότερον· ἐντεῦθεν ἡ ἀντιζηλία τῶν λοιπῶν γυναικῶν καὶ τῶν πρὸς ταύτας συμπαθούντων ὑπαλλήλων, ἥτις ὡς ῥᾳδιουργία μέν, φθάνει τὸν ἀνώτατον τῆς τέχνης βαθμόν, ὡς ἔχθρα δέ, πολλάκις ἔφερεν αἱματηρὰς σκηνὰς καὶ κατὰ τῶν γυναικῶν, πνιγεισῶν ἐπὶ Σουλεϊμὰν καὶ Ἀχμὲτ Γ'. κατὰ δεκάδας καὶ κατὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἠμβραήμ, ἣν θέλομεν διηγηθῆ ἐν καιρῷ.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἠμβραήμ, ἡ εὐνοουμένη Φατμέ, ἐργαζομένη ἐντὸς θαλάμου, κειμένου ἄντικρυ

μικροῦ ἀνθῶνος, ὃν ἐκαλλιέργει ἰδίαις χερσὶν, ἐνεθυμήθη τὴν νεόφυτον καὶ μολονότι διέκειτο ψυχρῶς πρὸς τὴν Κατοὺμ Σεφιγέ, ὡς συμβαίνει πάντοτε μεταξὺ ἀντιζήλων γυναικῶν, καὶ μάλιστα τοιούτων, ἀπεφάσισε νὰ τὴν προσκαλέσῃ παρ' αὐτῇ, θέλουσα νὰ μάθῃ περὶ τῆς Ζοαχῆ.

Λαβοῦσα ὅθεν τὸ ἀπατηλὸν ἐκεῖνο μειδίαμα, ὅπερ μόναι αἱ θυγατέρες τῆς Εὔας μεταχειρίζονται τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν θέλουν ν' ἀποκρύψουν τί ἐν τῇ καρδίᾳ ἔχουσιν, ἠσπάσθη περιπαθῶς τὴν ἐλθοῦσαν Σεφιγὲ καὶ λαβοῦσα ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ἐτοποθέτησεν οἰκείως πλησίον της, παρακαλέσασα αὐτὴν νὰ ταχύνῃ ὅσον δυνατὸν τὴν προετοιμασίαν τῆς Ζοαχῆ, ἐπειδὴ ἐπεθύμει νὰ τὴν ἴδῃ ὅσον τάχιον εἰσαγομένην εἰς τὸ χαρέμιον.

Ἡ Σεφιγὲ, καίτοι γνωρίζουσα καλῶς τὰς ῥᾳδιουργίας ταύτας, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ πόθεν ἡ εὐχαρίστησις αὕτη πρὸς ταχεῖαν εἴσοδον νέας, ἥτις, κατὰ τὴν κρίσιν της, ἦτο λίαν ἐπίφοβος διὰ τὴν Φατμέ· μολαταῦτα, σιωπήσασα ὡς πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, ἠρκέσθη νὰ βεβαιώσῃ αὐτὴν ὅτι θέλει προσπαθήσει νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐντελέστερον.

— Δὲν εἶπον ἐντελέστερον, διέκοψε θυμωθεῖσα ἡ Φατμέ· εἶπον ταχύτερον.

Ἡ Σεφιγὲ ἠννόησε πάραυτα.

— Λέγω ἐντελέστερον, ὑπέλαβεν ἡ Κατοὺμ, διότι ἡ πτωχὴ ἐκείνη νέα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ἀδαὴς καὶ τῶν ἐλαχίστων τῆς ἐθιμοταξίας τρόπων, δὲν γνωρίζει καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Σεραγίου εἰσέτι. Πῶς εἶναι δυνατὸν λοιπὸν νὰ εἰσάξω ἄνθρωπον εἰς τὸ χαρέμιον, οὐδὲ τὸ ὁμιλεῖν γινώσκοντα; διστάζω νὰ δώσω τοιαύτην ἀφορμὴν καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ μὲ δικαιώσητε.

— Δὲν λέγω δὰ τοῦτο, ἀλλ' ἐννοῶ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη μεγάλων γνώσεων, καθόσον ἡ κόρη εἶναι πολὺ ὡραία καὶ ἡ ὡραιότης, ὡς γνωρίζεις, ὁμιλεῖ ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου, δὲν εἴσθε τῆς γνώμης μου ὅτι αὕτη εἶναι κἄτι τι ἔξοχον;

— Ἀφοῦ σεῖς τὴν εὑρίσκετε τοιαύτην, ἐγὼ ὀφείλω νὰ συμφωνήσω, ἀπήντησεν ἡ Σεφιγέ.

— Ὄχι δά, σεῖς ἀρχαία καὶ πολύπειρος καλλονή, δὲν εἶναι δίκαιον νὰ συμφωνήσητε ἀνεξετάστως μὲ τὴν γνώμην ἐμοῦ τῆς τόσον νεωτέρας, θέλω τὴν γνώμην σας ἀπολύτως.

— Τὸ κατ' ἐμὲ φρονῶ ὅτι δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν ὅτι εἶναι πολὺ ὡραία καὶ μολαταῦτα νὰ συμβαίνῃ τὸ ἐναντίον ἢ καὶ τὸ μέτριον, διότι γνωρίζετε ὅτι ἡ ὡραιότης δὲν ἔχει ἀκριβεῖς τοὺς προσδιορισμούς· ἄλλως τε ἐξαρτᾶται καὶ ἔκ τινας ἀφανοῦς ἰδιότητος, ἥτις καλεῖται χάρις καὶ ἣν οὐδεὶς ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ μᾶς προσδιορίσῃ, ἵνα διδαχθῶμεν ποῦ καὶ εἰς ποίαν δόσιν εὑρίσκεται αὕτη· ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ περὶ τοῦ ὡραίου κρίσις εἶναι τόσον ἰδιόρρυθμος, ὥστε δὲν θὰ κατεγινόμην ποτὲ νὰ τὴν προσδιορίσω ἀκριβῶς.

— Ἐλᾶτε τώρα, μὴ εἶσθε πάντοτε κακὴ γλῶσσα διὰ τὴν πτωχὴν μαθήτριάν σας, ὑπέλαβεν ἡ Φατμέ· ἐγὼ κολακεύομαι ὅτι εἶναι ὡραία, τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲ συμβουλεύω νὰ τὸ παραδεχθῆτε καὶ σεῖς ἀνεξετάστως διὰ τὸν ἁπλοῦν λόγον, ὅτι προστατεύεται παρὰ τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες γινώσκω, ὅτι οὐδέποτε σᾶς ἔκαμον κακόν, ἂν καὶ τῇ ἀληθείᾳ σεῖς εἶσθε ἡ μόνη δικαιουμένη τιμητικῆς τινας θέσεως ἀφοῦ καὶ ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Μουρὰτ σᾶς ἠδίκησε καὶ κατὰ συνήθειαν ὤφειλε νὰ σᾶς δικαιώσῃ ὁ ἀδελφός του.

Ἡ Σεφιγέ, λυπηθεῖσα διὰ τοὺς ὑπαινιγμοὺς τῆς ἀποτυχίας της, προσεποιήθη ὅτι δὲν ἠννόησε καὶ ἐπανελθοῦσα εἰς τὸ πρῶτον θέμα.

— Δὲν εἶναι καμμία κατηγορία, ἀπήντησε, νὰ μὴ γεννηθῇ τις ὡραῖος· ἡ ὡραιότης εἶναι τυχαῖόν τι καὶ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν τύχην, ἵνα ὦσιν ἐξίσου ὡραῖοι· τί νὰ γίνῃ; ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐκλήθη, ὅλοι δὲν ἐγεννήθημεν διὰ τὰς εὐτυχίας, πρέπει δὲ νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἀτυχεῖς, ὅπως ἔχῃ τὸ γόητρόν της ἡ εὐτυχία.

— Γνωρίζεις, ἀπήντησεν ἡ Φατμέ, πεισθεῖσα ὅτι καὶ ἡ Σεφιγὲ δὲν ἐθεώρει ποσῶς ὡραίαν τὴν Ζοαχή, ὅτι ἔχω ἀγαθὴν τὴν καρδίαν καὶ ὅτι οὐδέποτε ἔπραξα τὸ κακόν, πιστεύω δ'ὅτι δὲν μνησικακεῖς πρὸς ἐμὲ καὶ ὅτι θὰ δεχθῇς τὴν φιλίαν μου, ἀφοῦ μάθῃς ὅτι δὲν εἶμαι ποσῶς ἔνοχος τοῦ παρελθόντος· σὲ θέλω ὅθεν, φίλην εἰλικρινῆ καὶ ἂν δέχεσαι τὴν συνθήκην ταύτην, εἶμαι ἕτοιμος νὰ σὲ ὑποστηρίξω δι' ὅλης τῆς δυνάμεώς μου, εἰς οἱανδήποτε θέλῃς θέσιν.

— Σ' εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας, ὑπέλαβεν ἡ Σεφιγέ· οὐδέποτε ἀμφέβαλλον περὶ τῆς ἀγαθότητός σου, ἄλλως τε ἂν αἱ εὐτυχεῖς δὲν εἰσὶν ἀγαθαί, τί θὰ γίνωμεν ἡμεῖς αἱ ἀτυχεῖς; δὲν βλέπετε τοὺς βασιλεῖς ὅτι εὐτυχοῦντες φαίνονται μεγαλόδωροι, ἵνα δείξωσιν ὅτι εἰσὶ καὶ ἀγαθοί; τὰ δύο ταῦτα πρέπει νὰ συνυπάρχωσι βεβαίως.

Ἡ Φατμέ, κολακευθεῖσα ὅτι κἄτι τι κατώρθωσεν, ἤνοιξε μικρὸν κιβώτιον ἐκ ξύλου δαγασίου, διὰ μαργαριτῶν κεκοσμημένου ἔξωθεν, ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ ζεῦγος ἀδαμαντίνων ἐνωτίων καὶ δώσας ταῦτα πρὸς τὴν Σεφιγέ.

— Ἰδού, εἶπεν, ὁ ἀῤῥαβὼν τῆς μεταξύ μας εἰλικρινοῦς φιλίας· τοῦ λοιποῦ ἔρχου ἀκωλύτως νὰ ζητῇς παρ' ἐμοῦ ὅτι ἂν θέλῃς· ἐγὼ δὲ πρὸς τὸ παρὸν μίαν μόνην ἔχω τὴν ἀπαίτησιν, τοῦ νὰ εἰσάξῃς ὅσον δυνατὸν ταχύτερον τὴν Γενιτσαροπούλαν εἰς τὸ χαρέμιον, ἐπειδὴ σκάζω ἐξ ἀνυπομονησίας διὰ τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ Καδούμ, εὐχαριστήσασα τὴν Φατμέ, ἀνεχώρησεν ἱκανοποιημένη καὶ αὐτὴ διότι ἡ Ζοαχή, ἣν ἤδη ὑπερηγάπα, ὑπερασπιζομένη ὑπὸ τὴν ἐσφαλμένην ἰδέαν τοῦ ὅτι ἤθελεν ἀπαρέσει πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἔμενεν ἀκαταδίωκτος παρὰ τῆς τοῦ χαρεμίου ῥαδιουργίας, χαίρουσα δὲ διὰ τὸ συμβὰν παρεκάλεσε καὶ τὸν εὐνοῦχον Χαραμῆ, καθὼς καὶ τὰς τῆς ὑπηρεσίας γυναῖκας, νὰ διαδίδωσιν ὅτι ἡ νεόφυτος τυγχάνει μετριωτάτη κατὰ τὴν καλλονὴν καὶ τὸν νοῦν. Ἀπελ-

θοῦσα δὲ μετὰ ταῦτα εἰς τὸν κοιτῶνά της, εὗρε τὴν Ζοαχὴ καταγινομένην νὰ γράφῃ Τουρκιστὶ διαλόγους εὐφυολογίας, ὑπαγορευομένους παρὰ τοῦ Ἀβδουλᾶ καὶ ἀποταθεῖσα πρὸς αὐτὸν ἠρώτησεν εἰς ἀραβικὴν γλῶσσαν, πῶς εὑρίσκει τὴν μαθήτριάν της.

— Θαυμασίαν, ἀπεκρίθη ὁ Ἀβδουλᾶς, ἂν καὶ ἦναι ἀληθὲς ὅτι εἶχε γνώσεις τινὰς τῆς χυδαίας Τουρκικῆς, ἀλλ' ἔκαμε τόσας προόδους εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ὅσας οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο εἰς μίαν τριμηνίαν, ἀρκεῖ νὰ μάθῃς ὅτι γνωρίζει ἐκ στήθους διακοσίους ἤδη διαλόγους

— Ὁμολόγησον ὅμως, προσέθηκεν ἡ Καδούμ, ὅτι καμμία μέχρι τοῦδε γυνὴ δὲν ἠξιώθη διδασκάλου σοφοῦ, οἷος ὑμεῖς· ἀλλ' εἰπέ μοι σὲ παρακαλῶ, πόσος καιρὸς φρονεῖς ὅτι χρειάζεται ἵνα κατασταθῇ ἱκανὴ διὰ τὸν προορισμόν της;

— Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν, πείθομαι ὅτι μετὰ τρεῖς μῆνας δύναται νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν Ἠμβραήμ, ὡραιότερα παρ' ὅ,τι ὁ Βεζύρης, τὸν ὁποῖον γνωρίζω τί ξυλοσχίστης εἶναι· ἀλλ' ὅμως δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· ἡ Ζοαχὴ ἔχει ἀνάγκην ὀλίγης ἱστορίας, γεωγραφίας καὶ μουσικῆς, ἐπειδὴ δὲ ἔχει ὡραίαν φωνήν, μὴ ἀμελήσῃς τὸ προσὸν τοῦτο.

— Κατὰ τὸν χαρακτῆρα, πῶς εὑρίσκεις αὐτήν;

— Φρονῶ ὅτι εἶναι ἀγαθή, διότι εἶναι λάλος, ὅπερ εἶναι ἀλάνθαστον σημεῖον τῆς ἀγαθότητος. Μάθε δὲ ὅτι ὁ κακεντρεχὴς ὁμιλεῖ ὀλίγον καὶ σκέπτεται συνήθως τί λέγει, φοβούμενος μὴ προδοθῇ· παρατηρῶ ὅμως μὲ λύπην μου ὅτι ἔχει καὶ στιγμάς τινας τοσοῦτον ἐκτάκτου μελαγχολίας, ὥστε πολλάκις ἀνησύχησα καὶ δὲν ἠδυνήθην εἰσέτι νὰ ἐννοήσω τί συμβαίνει· ἀλλ' ἀναντιρρήτως ἡ κόρη αὕτη ἢ ἐρωτευμένη εἶναι, ἢ νοσταλγίαν τῆς πατρίδος πάσχει· ἐπειδὴ ὅμως ὁ νοσταλγῶν ἀσθενεῖ καὶ τὸ σῶμα συνήθως, ἐνῷ αὕτη εἶναι πρότυπον ὑγείας, κλίνω ἤδη εἰς τὸ πρῶτον καὶ ὁ καιρὸς ὁδηγός.

Αὔριον θὰ τῇ ἀρχίσω μαθήματα ἐπιστολογραφίας αἰσθηματικῆς, καὶ θὰ τὴν δοκιμάσω τεχνηέντως.

— Γνωρίζει καλῶς τὴν Ἑλληνικήν;

— Γράφει ὡραιότατα καὶ σχεδὸν ἀλανθάστως, ἔχει δὲ καὶ εἰκόνα γραφῆς σπανίαν· ὅτι μάλιστα παραξενεύομαι εἶναι, πῶς πτωχὴ κόρη γνωρίζει τόσα πράγματα; τοῦτο εἶναι μυστήριον δι' ἐμέ.

— Δὲν ἐγεννήθη πτωχὴ ἡ Ζοαχή, ὡς φρονεῖς, ὑπέλαβεν ἡ Σεφιγὲ, ἀλλ' ἐγένετο πολὺ βραδέως τοιαύτη, ὁ δὲ πατήρ της τὴν εἶχε μονογενῆ καὶ δὲν ἠμέλησε νὰ τὴν μάθῃ ὀλίγα γράμματα. Τὸ μόνον, ὅπερ παρετήρησα ἐγώ, εἶναι ὅτι δὲν ἔχει ποσῶς θάῤῥος, καὶ ὀφείλω νὰ κοπιάσω πρὸς τοῦτο ἐγὼ καὶ μόνη.

Ἔπειτα στραφεῖσα πρὸς τὴν Ζοαχή, ἥτις, μὴ ἐννοοῦσα τί ἔλεγον, κατεγίνετο εἰς τὸ μάθημα καὶ δίδουσα αὐτῇ τὰ ὁποῖα παρὰ τῆς Φατμὲ ἔλαβεν ἐνώτια·

— Ἐλθὲ κόρη μου, εἶπεν, ἀρκετὰ σήμερον ἔγραψες, σοὶ χαρίζω τὰ ἐνώτια ταῦτα, ὡς δεῖγμα τῆς ἀγάπης μου. Σήμερον θὰ ἐξέλθωσιν ὅλαι σχεδὸν αἱ εὐνοούμεναι εἰς τὰς ἐξοχὰς καὶ ἡμεῖς μετὰ μεσημβρίαν θὰ ἐπισκεφθῶμεν ὅλον τὸ ἀνάκτορον καὶ πρὸ πάντων τοὺς γυναικωνίτας, διότι θέλω νὰ λάβῃς μίαν ἰδέαν τοῦ βίου τῶν εὐνοουμένων. Μέχρι δὲ τῆς μεσημβρίας θὰ κάμωμεν ἕνα γῦρον εἰς τὸν κῆπον τοῦ Τζαμίου, ὅπου θὰ σὲ διδάξω ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν ἀνθέων, διότι πρέπει νὰ μάθῃς ὅτι ὅλα τὰ ἄνθη ἔχουν τὴν σημασίαν των κατὰ τοὺς Ἄραβας συγγραφεῖς. Ἡμεῖς ὅμως ὀλίγα γνωρίζομεν περὶ τούτων, διότι ἐκεῖ σχηματίζουν ἐκτενεῖς διαλόγους, πέμποντες καὶ λαμβάνοντες ἄνθη καὶ χόρτα. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲ μόνον ὁ Σινὰν πασσᾶς, διηγοῦνται ὅτι, Βεζύρης ὢν καὶ φυλακισθείς, κατώρθωσε, συνεννοούμενος δι' ἀνθέων μετά τινος πιστοῦ φίλου του, οὐ μόνον νὰ ἐξέλθῃ τῶν φυλακῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τριετίαν ἰσχυρότερος καὶ ἴσως ὁ μόνος ἄνθρωπος, ὁ κατορθώσας νὰ γίνῃ δὶς Βεζύρης. Ἔκτοτε

καὶ οἱ Βασιλεῖς καταγίνονται εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἧς ὀλίγιστα καὶ ἐγὼ ἔμαθον παρὰ τοῦ Ἀβδουλᾶ, ὁ ὁποῖος μοῦ λέγει ὅτι Μουχτάρ τις Σάχης τῆς Περσίας κατὰ τὴν πρώτην ἐπὶ τοῦ Ὀμὲρ κατάκτησιν, συνέταξεν ἐντελὲς σύγγραμμα τῆς γλώσσης τῶν ἀνθέων, ὅπερ ἀποτελεῖ τρισχιλίας λέξεις καὶ δυσχιλίους διαλόγους, διὰ τοῦ συμπλέγματος διαφόρων χόρτων, τὸ ὁποῖον ὅμως μένει ἀκίνητον εἰς τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην, εἰς ἣν μόνος ὁ διδάσκαλος τοῦ βασιλέως καὶ ὁ Σέχουλ-Ἰσλάμης δύνανται νὰ εἰσέλθωσι. Τώρα λάβε τεμάχιον χάρτου ἵνα συλλέξωμεν φύλλα τῶν γνωστῶν ἀνθέων, τὰ ὁποῖα θὰ μελετήσωμεν εἰς τὸν θάλαμον παρουσίᾳ τοῦ Ἀβδουλᾶ.

Ἡ Ζοαχὴ κατευχαριστηθεῖσα διὰ τὸ νέον τοῦτο μάθημα, ἐῤῥίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Σεφιγὲ, κατεφίλησεν αὐτὴν ὡς μικρὸν παιδίον καὶ δακρύουσα ἐκ τοῦ πρὸς αὐτὴν αἰσθήματος·

— Σὲ ἀγαπῶ, εἶπεν, ὡς ἐρωμένην μου καὶ δὲν ἔχω λόγους νὰ ἐκφράσω τὰ αἰσθήματά μου.

— Ἀλλ' ἐγνώρισάς ποτε τί ἐστιν ἔρως, Ζοαχή μου; ὑπέλαβεν ἡ Σεφιγὲ, καταφιλοῦσα τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της.

— Ὢ! ναὶ βεβαίως! ἔρως εἶναι τὸ νὰ ἀγαπᾷ τίς τινα τοσοῦτον, ὥστε νὰ θέλῃ τὸ καλόν του μέχρι θυσίας τῆς ὑπάρξεώς του, καὶ νὰ ὑπερασπίζητε τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐημερίαν αὐτοῦ μέχρις αὐταπαρνήσεως.

— Τότε λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι ἐρωμένη σου; ἠρώτησεν ἡ Σεφιγέ.

— Ἀναμφιβόλως, ὑπέλαβεν ἡ Ζοαχὴ, σὲ ἀγαπῶ ὡς τὴν μητέρα, τὴν πατρίδα μου καὶ τὸν ὡραῖον ἱππότην μου....

— Ὅλους ἐξίσου;

Ἀναντιῤῥήτως, ἀλλ' ἂς κατέλθωμεν ἤδη, διότι ἀρχίζω νὰ μελαγχολῶ, ἐνθυμουμένη τόσα πράγματα.

Ο ΣΟΥΛΤΑΝΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΣ

Ὁ Ἠμβραήμ, ἀναπαυθεὶς τὴν ῥηθεῖσαν ἑσπέραν εἰς τὰ δώματα τῆς Φατμέ, ἠγέρθη τὴν πρωίαν ἵνα παρασταθῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ποινῆς τοῦ καταδικασθέντος ἐμίρη Γκιοὺν Ὀγλοῦ, ὅστις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἦτο φυλακισμένος εἰς τὸν φοῦρνον τοῦ Μποστανζῆ.

Ὁ κατάδικος, φέρων ἁπλοῦν καβάδιον ἄνευ περιλαιμίου καὶ δεδεμένας ὄπισθεν τὰς χεῖρας ἔχων, προήχθη ὑπὸ τεσσάρων Μποσταντζίδων τὴν ἐννάτην πρωινὴν ὥραν, ἔσωθεν τῆς πύλης τοῦ Ὀρτᾶ Καποῦ, εἰς τὴν μεταξὺ τῆς κατοικίας τοῦ Δημίου καὶ τοῦ φυλακείου τοῦ Ἀρχιθυρωροῦ σχηματιζομένην παραλληλόγραμμον μικρὰν πλατεῖαν, πρὸς δεξιὰ τῆς ὁποίας καὶ ἀκριβῶς κατέναντι τῆς θύρας τοῦ δημίου, ὑπῆρχεν ἡ περιγραφεῖσα κιγκλιδωτὴ σιδηρὰ θύρα, ἡ φέρουσα πρὸς τὰ γραφεῖα τοῦ Σουλτάνου· ἔνδοθεν τῆς θύρας ταύτης εἶχε τεθῇ δικτυωτόν τι σύμπλεγμα ἐν εἴδει παραπετάσματος, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου ἐτοποθετήθη θρόνος μικρὸς, ἀφ' ὅπου ἀφανεῖς οἱ αἱμοχαρεῖς βασιλεῖς, ἔβλεπον σφαζομένους τοὺς ὑπηκόους των καὶ ἐβεβαιοῦντο περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαταγῶν αὐτῶν. Τὴν ἐθιμοταξίαν ταύτην, καθιερωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ αἱμοχαρεστάτου Μουρὰτ Δ', τὸν ὁποῖον δικαίως ἀχρεῖον (Τεπσὶζ) ὠνόμασαν οἱ ὑπήκοοί του, διετήρησε καὶ ὁ Ἠμβραήμ.

Διὰ νὰ μὴ ἀδικήσωμεν δὲ μόνον τοὺς Τούρκους ἡγεμόνας, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τῇ ἀγρίᾳ ἐκείνῃ ἐποχῇ, οἱ χριστιανικώτατοι τῆς Εὐρώπης Βασιλεῖς, δὲν ἦσαν ἁγνότεροι τῶν αὐθαιρέτων Σουλτάνων, διότι κατὰ τὸ 1642 ἀκριβῶς, ὡς ἀναφέρει ὁ Βολταῖρος, ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ΙΓ', διατάξας τὴν καρατόμησιν τοῦ Σταυλαυλάρχου του Σὲν Μὰρκ, ὃν μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὠνόμαζε φίλτατον, καὶ ἐκβαλὼν τὸ ὡρολόγιον αὐτοῦ τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν τῆς

ἐκτελέσεως, ἔλεγεν ἀστεϊζόμενος πρὸς τοὺς αὐλικούς του·

— Νομίζω, ὅτι τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ ἀγαπητός μου φίλος θὰ κάμνῃ ἀρκετὰ κακοὺς μορφασμούς.

Ὀλίγον δὲ πρὸ τούτου Κάρολος ὁ Θ' ἔλεγεν, ὅτι τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν ἔχουσιν εὐάρεστον ὀσμὴν, ἐννοῶν τὰ τῶν ὑπηκόων του σφαγέντων τὴν νύκτα τοῦ Ἁγ. Βαρθολομαίου. Οὐδὲν ὅμως τούτων δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν σκληρότητα τοῦ Μουρὰδ πασσᾶ, ὅστις τὸ 1606 τῇ διαταγῇ τοῦ αἱμοχαροῦς Μουρὰτ Γ' ἔσφαξε κατὰ μυριάδας τὴν φυλὴν τῶν ἀσιανῶν Σεϊμένων, οὓς ἔθαπτε καὶ ζῶντας, ἀνοίγων μεγάλα φρέατα καὶ ῥίπτων αὐτοὺς, ὥστε ἡ Τουρκικὴ ἱστορία ἀναγνωρίζει αὐτὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα, Κουϊουτζῆ (φρεατορύκτην)· λέγονται δὲ οἱ οὕτω καταστραφέντες περὶ τὰς ἑκτακοσίας χιλιάδας. Πρὸς δὲ τὸν ἐν τῷ αἰῶνι ἡμῶν αἱμοχαρῆ Ἀλῆ πασσᾶ, ἐδόθη παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὁ τίτλος τοῦ Ἀσλὰν (λέοντος), ὅταν τὸ 1798 δολίως κατέσφαξε τοὺς Ἀλβανοὺς τῆς Ἠπείρου στασιώτας. Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν.

Ὁ Ῥεΐζης, πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἀνωτάτου δικαστηρίου, εὐλαβῶς προβλέπων τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν, ἔλαβε τὴν ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου παρουσιασθεῖσαν παρὰ τοῦ Μποσταντζήμπαση ἀπόφασιν καὶ θέσας αὐτὴν πρῶτον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ἀνέγνωσε πρὸς τὸν κατάδικον ταύτην ὡς ἑξῆς: «Τὸ ἀνώτατον δικαστήριον κατεδίκασεν εἰς θάνατον καὶ δήμευσιν περιουσίας τὸν ἔνοχον προδοσίας φωραθέντα πρώην διοικητὴν Ἐριβὰν, Ἐμὶρ Γκιοὺν Ὀγλοῦ, τὴν ποινὴν δὲ ἐπεκύρωσεν ὁ Παδισάχ,» τότε δὲ πάντες οἱ παριστάμενοι ἐπροσκύνησαν, καὶ ὁ Ῥεΐζης, φιλήσας ἐκ νέου καὶ θέσας εἰς τὸν κόλπον τὴν ἀπόφασιν·

— Κατάδικε, εἶπεν, ἔχεις ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ζωὴν, ζήτησον τὸ ἔλεος τοῦ Σουλτάνου ὁμολογῶν τὸ σφάλμα σου καὶ εὔχου ὑπὲρ τῆς εὐημερίας αὐτοῦ, ἵνα ἀπολαύσῃς ἐν τῇ μετανοίᾳ, ἄρτον διὰ τὰ τέκνα σου.

—'Αχρεῖε δοῦλε ἀχρειεστάτου αὐθέντου, ἀπήντησεν ὁ 'Εμίρης, τί κακὸν ἔπραξα; δὲν κατεπλούτισα καὶ σὲ καὶ τὸν φιλάργυρον βεζύρην διὰ δώρων; δὲν ηὔξησα κατὰ τὸ διπλάσιον τὰ εἰσοδήματα ἀγόνου ἐπαρχίας; δὲν ἀπέστειλα ὑμῖν διπλάσιον ἀφ' ὅσον στρατὸν ἐζητήσατε; τί ἔπταισα λοιπόν; στραφεὶς δὲ πρὸς τὴν κιγκλιδωτὴν θύραν·

Τὸ αἷμά μου, προσέθηκε, τὸ ἀθῶον αἷμά μου, εἴθε νὰ γίνῃ θηρίον εἰς τὴν καρδίαν σου, κάπηλε τοῦ ἱεροῦ θρόνου τοῦ Μωάμεθ.

'Ο 'Ρεΐζης, ἀκούων τὰς ἀρὰς τοῦ καταδίκου, ἔνευσεν ἀμέσως πρὸς τὸν δήμιον νὰ προσέλθῃ, ἀλλ' ὁ Μποσταντζήμπασης ἀνεχαίτισεν αὐτὸν, προσειπὼν ὅτι ἦτο ἀσέβεια νὰ συντομεύσωσι τὸν βίον τοῦ καταδίκου, ἔστω καὶ ἐπὶ στιγμὴν, διότι ὁ Σουλτάνος ἐχάρισεν αὐτῷ τὰ δεκαπέντε ταῦτα λεπτὰ τῆς ὥρας πρὸς μετάνοιαν· ὁ κατάδικος ὅμως γνωρίζων τὰς διατυπώσεις ταύτας·

— Ματαίως, εἶπε, φροντίζετε νὰ μὲ θανατώσητε ἔνοχον· εἶμαι ἀθῶος καὶ δίδων τὴν μαρτυρίαν μου πρὸς τὸν οὐρανὸν, περιμένω παρ' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν τῆς οἰκογενείας μου καὶ οὐχὶ παρὰ δούλων ἀχρείων οἷοι σεῖς· κύψας δὲ τὴν κεφαλὴν «ἐπικατάρατοι, προσέθηκεν, οἱ υἱοὶ καὶ συγγενεῖς μου, ἂν ταχέως δὲν ῥαντίσωσι τὸν τάφον μου διὰ τοῦ αἵματος τοῦ 'Ηβραήμ».

Τότε ὁ δήμιος, ὅστις ἵστατο μακρὰν μὲν ἀλλὰ πρὸ τῆς θύρας τοῦ οἰκήματός του μὲ γυμνὴν πλατεῖαν κυρτὴν σπάθην καὶ τοὺς βραχίονας ἐλευθέρους παντὸς φορέματος, ὁρμήσας, ἔδραξε τὴν κεφαλὴν τοῦ καταδίκου ἐκ τῆς κόμης καὶ φέρων αὐτὴν πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ἐσπάθισε διὰ τῆς δεξιᾶς ἐντέχνως καὶ πάραυτα ἡ κεφαλὴ τοῦ 'Εμίρου ἐχωρίσθη τοῦ σώματος· ἀνακράξας δὲ τὴν τυπικὴν ῥῆσιν· «ὑστερινὴ μεταμέλεια ἀνωφελής,» παρέδωκεν ἐπὶ δίσκου τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν Μποσταντζήμπασην, ὅστις δώσας αὐτῷ τὸ κανονισμένον νόμισμα, *κὲς παρασὶ* καλούμενον, διέταξε νὰ τεθῇ ὁ δίσκος

ἐπὶ μιᾶς τῶν κογχῶν τῆς Πύλης Ὀρτᾶ Καποῦ, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἐγράφη ἐπὶ πινακίδος ἡ λέξις «προδότης·» οἱ Μποσταντζίδες λαβόντες τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅπερ ἦν κτῆμά των, ἐπώλησαν ἀντὶ γροσίων τινῶν εἰς τοὺς συγγενεῖς, ἀργότερον δὲ δι' ἀδρᾶς ἀμοιβῆς, ἠγόρασε καὶ τὴν κεφαλὴν παρὰ τοῦ δημίου ὁ γαμβρός του, Ἰσμαὴλ Τζορμπατζῆς τῶν Γενιτσάρων, καὶ φίλος πιστὸς τυγχάνων τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασσᾶ.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ὁ Ἠμβραὴμ κεκοπιακὼς αὖθις, ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖον, ἔλαβε τὴν σημείωσιν τῆς καταγραφείσης περιουσίας τοῦ Γκιοὺν Ὀγλοῦ, ἥτις εἶχε διὰ βασάνων ληφθῇ ἐξ ὁμολογίας αὐτοῦ τοῦ καταδίκου ἐν τῇ φυλακῇ καὶ εὑρὼν αὐτὴν φέρουσαν στρογγύλον τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων, παρέδωκε πρὸς τὸν Χασνατάραγα διὰ τὴν εἴσπραξιν καὶ κατευθύνθη εἰς τὸ οἴκημα τῆς εὐνοουμένης Μεχρῆ, ἵνα ἀναπαυθῇ.

Ἡ Μεχρῆ, μία τῶν ὡραιοτέρων νεανίδων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θυγάτηρ τοῦ Σεχοὺλ Ἰσλάμη Ῥαχήμ, εἶχεν εἰσαχθῆ πρὸ μηνὸς μόλις εἰς τὸ χαρέμιον, τῇ εἰσηγήσει τοῦ Δεφθερδάρη Ἀχμέτ, ἂν καὶ ὁ πατὴρ αὐτῆς πολλάκις γονυκλιτῶς παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ, διότι ἡ μήτηρ της, μονογενῆ ἔχουσα αὐτήν, ἀπέθνησκεν ἐκ τῆς λύπης· ἀλλὰ τῇ μακαρίᾳ ἐκείνῃ ἐποχῇ, οὔτε ὁ Σεχοὺλ Ἰσλάμης ἠδύνατο νὰ δείξῃ πολλὰ σημεῖα ἐπιμονῆς ἢ δυσαρεσκείας κατὰ τοῦ Σουλτάνου, οὔτε ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ὅτι δὲν ηὐχαριστεῖτο, καθότι πολὺ πλησίον δι' ἀμφοτέρους ἔκειτο τὸ Χαβάνι (ὅλμος), διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ Βόσπορος διὰ τὴν θυγατέρα, καὶ διότι οἱ Σουλτάνοι, μιμούμενοι τὸν Μωάμεθ, ἐφοβοῦντο πολὺ τὰς δυσηρεστημένας γυναῖκας, μεθ' ὧν εὑρίσκονται εἰς διηνεκεῖς σχέσεις.

Τὴν εὐνοουμένην ταύτην, καθ' ὃ εὐγενῆ τὴν καταγωγήν, ἐτίμα πολὺ ὁ Ἠβραὴμ καὶ κατ' ἐξαίρεσιν εἶχε τοποθετήσει εἰς τὰ θερινὰ δώματα τῶν Χασεκῆ, κείμενα ἀκριβῶς κατέ-

ναντι τοῦ περιγραφέντος χαρεμίου τῆς Φατμὲ καὶ φέροντα ἄνωθεν ὡραῖον μικρὸν πολυτελὲς κόσκιον, ἀφ' ὅπου ἐθεᾶτο πᾶσα ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ αἱ περὶ αὐτὴν καλλοναί, ἃς ἡ φύσις δαψιλῶς εἰς τὴν Βασιλίδα ταύτην τῶν πόλεων ἐδώρησεν.

Ἡ εὐνοουμένη, ἰδοῦσα τὸν Ἠβραὴμ μελαγχολικόν, μετεχειρίσθη ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα ὅπως τὸν φαιδρύνῃ καὶ πρὸς τοῦτο, προσκαλέσασα τὰς ὡραιοτέρας τοῦ χαρεμίου, ἔδωκε τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ συναναστροφὴν μουσικῆς καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ χοροῦ Μελδῆ, ὅστις εἶναι εἶδός τι γυμναστικῆς τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν τοῦ Βούδα Ἰνδῶν ἱερέων Μεβλεδῆ καλουμένων, ὃν ὅμως αἱ τῶν ἀνακτόρων γυναῖκες κατέστησαν ὅμοιον σχεδὸν τοῦ σημερινοῦ Παρισσινοῦ Κόρδακος· ὁ δὲ Κόρδαξ τῶν Γάλλων, εἶναι γνωστὸν ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν πηγήν, διότι εἶναι κρᾶμα τετραχόρου Γαλλικοῦ καὶ Αἰγυπτιακῶν ἀναιδῶν σπασμωδικῶν τῶν μελῶν κινήσεων, μὲ εὐρωπαϊκόν τινα ῥυθμὸν καὶ βεβαιοῦται ὅτι εἰσήχθη εἰς τὴν Γαλλίαν, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Αἰγύπτου καὶ Ἀλγερίας.

Ὁ Ἠμβραὴμ εὐθυμήσας οὕτω μέχρι βαθείας νυκτός, ἀπῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ὕπνου, ὅπου πρὸ μιᾶς σχεδὸν ὥρας ἐκοιμᾶτο, ὅτε ἡ Μεχρῆ παρετήρησε τὴν θύραν τοῦ προθαλάμου ἀνοιχθεῖσαν βιαίως καὶ ἀφανῶς, διότι οὐδεὶς ἔμενεν ἐν αὐτῷ, ἐνεδύθη ὅθεν ταχέως καὶ πρὶν ἐξέλθῃ τοῦ κοιτῶνος εἶδεν ὅτι πρὸ τῆς θύρας ἵστατο γυνή τις πελωρίου ἀναστήματος, πορφυροῦν φέρουσα κάλυμμα εἰς τὴν κεφαλήν, πορφυρᾶν ποδήρη ἐσθῆτα, πορφυροῦ χρώματος σανδάλια, καὶ ἐψιμυθιωμένας ὑπερφυσικῶς ἔχουσα τὰς παρειὰς καὶ τοὺς γυμνοὺς αὐτῆς βραχίονας, ἐφαίνετο ὁτὲ μὲν ἀπειλοῦσα, ὁτὲ δὲ ἱκετεύουσα, καὶ ἐστρέφετο ὡς νευρόσπαστον πρὸς δυσμὰς καὶ ἀνατολάς· ἡ Μεχρῆ φοβηθεῖσα ἐξέβαλε κραυγήν, ἀλλ' ἡ θαλαμιπόλος αὐτῆς, ἥτις ἦτο ἡ ἀνοίξασα ἔξωθεν τὴν θύραν, πλησιάσασα, τῇ ἐξήγησεν ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη ἦτο τὸ σημεῖον διὰ

τοῦ ὁποίου εἰδοποιεῖται ὁ Σουλτάνος ὁσάκις συμβαίνει πυρκαϊὰ εἰς τὴν πόλιν· καὶ ἐνόσῳ μὲν ἡ γυνὴ ἠρεμοῦσα στρέφει πρὸς δυσμάς, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἐκεῖθεν εἶναι τὸ συμβὰν, νὰ μὴ ἐξυπνήσῃ τὸν Σουλτάνον, ἐπειδὴ ἐκείνη θὰ μένῃ μέχρι πρωίας, ὅτε θὰ τὴν ἴδῃ ἀφυπνήσας ὁ Βασιλεὺς καὶ μάθῃ τὸ ἀποτέλεσμα, ἐὰν ὅμως ἡ πορφυρᾶ γυνὴ ἀρχίσῃ νὰ στρέφηται βιαίως, ν' ἀπειλῇ διὰ τῶν γρόνθων καὶ νὰ τραβᾷ τὸν κόμην, τότε ὀφείλει νὰ τὸν ἀφυπνήσῃ παρευθὺς, διότι εἶναι σημεῖον ὅτι ἡ πυρκαϊὰ κατέστη ἐπίφοβος καὶ ἡ πόλις ζητεῖ τὸν Βασιλέα, ἵνα τὴν σώσῃ ἐκ τῆς φθορᾶς.

Ἔξωθεν τῆς θύρας, εἰς ἣν ἵστατο ἡ γυνή, ἐκρύπτετο ὁ ἀρχιευνοῦχος, ὅστις λαμβάνων τὰς εἰδήσεις διὰ σειρᾶς εὐνούχων καὶ Μπονταντζίδων σχηματιζόντων ἅλυσον μέχρι τοῦ Τὸπ Καποῦ, ὅπου δι' ἱππέων ἤρχοντο ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς αἱ ἀγγελίαι, ἔδιδεν εἰς τὴν γυναῖκα τὰς καταλλήλους στροφὰς καὶ διέτασσεν αὐτὴν τί ὤφειλε νὰ πράττῃ.

Μετὰ μιᾶς δὲ περίπου ὥρας ἤρεμον στάσιν, ἡ γυνὴ ἤρχισε τὰς ἀπειλὰς καὶ τότε ἡ Μεχρῆ γονατίζουσα ἐνώπιον τοῦ κοιμωμένου Ἠμβραὴμ ἀφύπνησεν αὐτὸν ἐλαφρῶς δείξασα τὴν γυναῖκα, ὁ Σουλτάνος ἔκαμε νεῦμα πρὸς τὴν ἀντιπρόσωπον τῆς πυρκαϊᾶς ν' ἀναχωρήσῃ, ἀλλ' αὕτη ἐπέμενεν ἀπειλοῦσα, μέχρις οὗ πεισθεὶς ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐγερθῇ προσεκάλεσε τὸν εὐνοῦχον, ἵνα εἰδοποιήσῃ ὅτι ἐξέρχεται καὶ τότε ἡ γυνὴ κύψασα μέχρις ἐδάφους, προσεκίνησεν αὐτὸν καὶ ἀνεχώρησεν.

Ὁποῖον φοβερὸν δυστύχημα εἶναι ἡ πυρκαϊὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀδυνατεῖ ψυχρὸς κάλαμος νὰ περιγράψῃ· ἡμεῖς θέλομεν μόνον χάριν περιεργείας ἀριθμήσει ταύτας πειθόμενοι εἰς τοὺς μεταφραστὰς τοῦ Χαρέμ, ὡς ἑξῆς.

Τὸ 1539 ἐπὶ Σουλτὰν Σελὴμ Δ'. κατεκάησαν ἐν τρισὶν ἡμέραις τοῦ Μαΐου τέσσαρες συνοικίαι περιέχουσαι οἰκίας 24,000

Τὸ 1559 ἐπὶ Σελὴμ τοῦ Β'· εἰς ἑπτὰ ἡμέρας ὀκτὼ συνοικίαι περιέχουσαι οἰκίας 42,000

Τὸ 1589 ἐπὶ Μουρὰτ Γ'. ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας 15,000

Τὸν Αὔγουστον 1628 ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν	7,000
Τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1638 ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἐπὶ Σουλτὰν Μουρὰτ	8,000
Τὸν Ἰούλιον 1645 ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἐπὶ Ἰμβραὴμ	6,000
Ἀπὸ τοῦ 1702—1730 ἀριθμοῦνται 140 πυρκαϊαὶ ὧν ἡ φθορὰ ὑπολογίζεται εἰς	685,000
Τὸ 1731 9 Ἰουλίου ἐπὶ Μαχμοὺδ Α'.	12,000
Τὸν Δεκέμβριον 1755	80,000
Τὸν Ἰούλιον 1782	12,000
ὁλικὴ	891,500

καὶ αὗται εἰσὶν αἱ γνωσταὶ μεγάλαι πυρκαϊαὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἂν δὲ προσθέσωμεν καὶ τὰς τοῦ 476 ἐπὶ Ζήνωνος ὅτε ἐκάη ἡ ἐξ 120 χιλιάδων τόμων βιβλιοθήκη ἐν οἷς καὶ ὁ Ὅμηρος χρυσοῖς γράμμασι, τὰς ἀπὸ 485 μέχρι τοῦ 1205 ἱστορικὰς τοῦ Λέοντος, τὰς παρὰ τῶν Λατίνων βληθείσας πυρκαϊὰς καὶ τὰς μικρὰς κατὰ καιροὺς συμβαινούσας, ἔχομεν βεβαίως ἀριθμὸν καέντων οἴκων πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου, ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, περιλαμβάνουσα διακοσίας περίπου χιλιάδας οἰκοδομῶν, βεβαίως ἀνεκτίσθη πεντάκις, ἂν μὴ δεκάκις, ὡς πολλοὶ διατείνονται.

Αἱ δὲ πυρκαϊκαὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, δὲν ἔχουσι τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀλλαχοῦ τυχαίων δυστυχημάτων· κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἣν ἱστοροῦμεν, ἐτίθεντο αὗται συχνάκις ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων, ἄλλοτε μὲν λόγῳ ὑλικῆς ὠφελείας, διότι οὗτοι διατελοῦντες ἐκ προνομίου ὡς πυροσβέσται τῆς πόλεως, ὠφελοῦντο ὅσα ἂν ἤθελον χρήματα, καὶ ἐνίοτε οἱ κάδδοι τοῦ ὕδατος μετεφέροντο εἰς τοὺς στρατῶνας πλήρεις χρυσῶν νομισμάτων καὶ κοσμημάτων, πολλάκις ὅμως εἶχον καὶ πολιτικὸν χαρακτῆρα, διότι ἦσαν ἀρχαὶ στάσεως μετὰ τὴν ὁποίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξεθρονίζοντο Βασιλεῖς ἢ τοὐλάχιστον Βεζύραι. Ὡς ἐκ τούτου εἰς τοιαύτας περιστάσεις τὸ ἀνάκτορον ἀνησύχει σπουδαίως καὶ τότε οἱ Σουλτάνοι ὤφειλον νὰ ἔχωσι τὰ μέτρα τῆς ἀσφαλείας πρόχειρα, καὶ οὐδέποτε ἐπανήρχοντο μετὰ τὴν πυρκαϊὰν εἰς τὸ Σαράϊ ἀπ' εὐθείας, οὐδὲ ἐξήρχοντο ἄνευ μεγάλης συνοδείας ἐκεῖθεν.

Ὁ Σουλτάνος λοιπὸν οὐ μόνον διὰ τοὺς λόγους τούτους, ἀλλὰ καὶ διότι ἐνθυμηθεὶς ὅτι πρὸ δώδεκα ἐτῶν ἡ θεία αὐτοῦ Ἐμινὲ κατεκάη μετὰ διακοσίων θεραπενίδων ἐν ὁμοίᾳ πυρκαϊᾷ τὸ 1633 εἰς τὴν συνοικίαν Σουλεϊμανιὲ ἀπεφάσισε νὰ ἐξέλθῃ· καὶ δὴ ἐνδυθεὶς τὴν πολεμικὴν αὐτοῦ στολὴν καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Μπονσταντζῆ καὶ τοῦ μεγάλου Ναυάρχου ἐπέβη ἀπὸ τῆς πύλης Ὀρτὰ Καποῦ εἰς τὴν λέμβον, ἧς ἐν ταῖς τελεταῖς τὸν μὲν οἴακα διευθύνει ὁ μέγας Ναύαρχος, τὸ σκέπασμα κρατεῖ ὄρθιος ἱστάμενος ὁ Αὐλάρχης, ἐπὶ τῆς πρώρας δὲ ἵσταται ὄρθιος ὁ Γενιτσάραγας. Ἀποβιβασθεὶς ἀκολούθως εἰς Γαλατᾶ ὅπου ἦτο ἡ πυρκαϊά, συνοδεύετο διὰ χιλιάδος Σπαχίδων, προπορευομένου τοῦ Γενιστάραγα κρατοῦντος μέγα χρυσοῦν ῥόπαλον τὸ ὁποῖον ὅπου ἂν ἐτίθετο τῇ διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου, ὤφειλε διὰ παντὸς μέσου νὰ σταματήσῃ τὸ πῦρ· τοῦ πυρὸς ὅμως μὴ καταβληθέντος ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ, ὁ Σουλτάνος ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσῃ πάραυτα, διότι τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι οἱ Γενίτσαροι δὲν ἐκινδύνευον πρὸς χάριν του, ἑπομένως ὑπενοεῖτο ὅτι ἐστασίαζον κατ' αὐτοῦ ἢ τοῦ Βεζύρου.

Κατευνασθείσης τότε εὐτυχῶς τῆς πυρκαϊᾶς, ὁ Ἠμβραὴμ ἀπῆλθε νὰ παραμείνῃ μέχρι πρωίας εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ Βαλιδὲ Κιοσὲμ, κατοικοῦσαν παρὰ τῷ Γενὶ Καποῦ.

Ἡ Βαλιδὲ αὕτη, ἥτις διὰ τὴν σπανίαν της ὡραιότητα εἶχεν ὀνομασθῇ ἄλλοτε Μὰχ-Πεϊκὰρ, σεληνοπρόσωπος, διεκρίνετο εἰσέτι διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τοὺς ἁβροὺς τρόπους της, καὶ εἶναι αὐτὴ ἐκείνη περὶ ἧς διηγοῦνται ὅτι ἀποφασίσαντος τοῦ Ἠμβραὴμ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας του νὰ ὁρίσῃ τὸ ποσὸν τῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως τῆς μητρός του, ἥτις ἔζη λίαν πολυτελῶς, ἔλαβε μὲν αὕτη ἀμέσως τὸ ἐτήσιον ποσὸν ἑνὸς ἑκατομμυρίου γροσίων, ἀλλὰ μετὰ τρεῖς μῆνας ἐρχομένων τῶν φόρων τῆς Ἀσίας ἐκ τοῦ Σκούταρη, ἀποστείλασα τὴν φρουράν της, ἔλαβεν ἓν εἰσέτι ἑκατομμύριον, παραγγεί-

λασα τῷ Βεζύρῃ, ὅτι τὰ λαμβάνει διὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ὅτε ἐσκόπει νὰ μείνῃ νῆστις ὅπως χορτάσῃ ὁ Χαζνές· ὁ δὲ Ἠμβραὴμ προσκαλέσας τὸν Σεχουλισλάμην, καὶ ἐρωτήσας ἂν ἠδύνατο νὰ τιμωρήσῃ τὴν μητέρα του ἀπειθοῦσαν, ἔλαβεν ἀπάντησιν ὅτι «ὀφείλει πᾶς τις νὰ πληρώσῃ τὸν δανειστήν του πρὶν τὸν τιμωρήσῃ,» ἐπειδὴ δὲ αὐτὸς ὤφειλεν αὐτῇ τὴν ζωήν του, δὲν εἶχεν οὐδὲν δικαίωμα τιμωρίας· ὁ Ἠμβραὴμ ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ τὴν κλείσῃ ἐπ' ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸν ἐν Ἑπταπυργίῳ Ἰσκεντὲρ Τζελεπῆ κῆπον. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο τοῦ Ἰταλοῦ περιηγητοῦ Φροντίνου, παραθέτω ὅπως καταδείξω ποία παρὰ τοῖς Τούρκοις τῶν βασιλομητόρων ἡ ἰσχύς. Ἡ Κιοσέμ, λέγει ὁ Βυζάντιος, ὅτι ἦτο θυγάτηρ Χριστιανοῦ ἱερέως ἐκ Σμύρνης.

Ἰδοῦσα τὸν υἱόν της ἡ Βαλιδὲ ἔδραμεν εἰς τὴν θύραν καὶ ἀσπασθεῖσα αὐτόν·

— Εἶσαι κατάκοπος Ἀρσλανὰμ (ὄνομα διδόμενον παρὰ τῆς μητρὸς μόνον) εἶπεν, ἀναπαύσου μέχρι τῆς πρωίας καὶ μὴ φοβεῖσαι ὅτι θὰ ζητήσω ἐνοίκιον, διότι αὐτὸς ὑποθέτω ὅτι εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν ἐπὶ δύο ἤδη μῆνας δὲν μ' ἐπεσκέφθης.

— Ὄχι, μῆτερ, ἀλλ' ἔχω ἐργασίας πάντοτε σπουδαίας, ἀπήντησεν ὁ Ἠμβραήμ, διότι αὐτὸς ὁ χαμένος Βεζύρης εἶναι τόσον ἀνίκανος, ὥστε διὰ ψύλλου πήδημα μ' ἔχει εἰς κίνησιν διαρκῆ καὶ τίποτε δὲν κάμνει μόνος, δι' αὐτὸ ἔγραψα νὰ ἔλθῃ ὁ Καρὰ Μουσταφᾶς, ὅτε θὰ ἔχω ἡσυχίαν καὶ ἀκόμη πλέον εὐκολίαν τινὰ εἰς τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἀπὸ τῆς τελευταίας ἀσθενείας μου δὲν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, θὰ ἔχω δηλαδὴ Καρᾶ τὸν Μποσταντζῆ, Καρᾶ τὸν Ἀρχιευνοῦχον, Καρᾶ καὶ τὸν Βεζύρην καὶ μὲ ἕνα ὄνομα θὰ τοὺς κράζω ὅλους διὰ μιᾶς.

Ἡ δὲ εὐφυὴς Βαλιδὲ ἐμβλέπουσα αὐτὸν περιφρονητικῶς, βεβαίως θὰ ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ὁποῖος βλὰξ νοήμονος καὶ ἀνδρείου πατρός, ἀλλ' ἤδη ὤφειλε καὶ αὕτη νὰ τὸν προσκυνήσῃ καὶ νὰ τὸν συμβουλεύσῃ νὰ κοιμηθῇ ἡσύχως.

Ὁ Σουλτάνος ἠγέρθη τὴν πρωΐαν καὶ περὶ τὴν ἐννάτην ὥραν διὰ συνοδείας τῶν σπαχίδων καὶ δημίων τινῶν προπορευομένων, ἀπήρχετο ἔφιππος εἰς τὸ ἀνάκτορον. Τίνι τρόπῳ ἐγένετο ἡ πομπὴ αὕτη τοῦ Βασιλέως εἶναι ἱστορία, ἣν δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ περιγράψωμεν ἐντελῶς, ἀλλὰ θὰ εἴπωμεν μόνον ὅτι οἱ Μπονσταντζίδες ἑκατοντάδας τινὰς βημάτων προπορευόμενοι τρέχοντες, ἔκραζον «Παδισὰχ γκελδῆ» ὁ Βασιλεὺς ἔρχεται, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ὤφειλον πάντες νὰ κλείσωσι τὰ καταστήματα καὶ νὰ κρυβῶσιν εἰς τὰ βάθη τῶν οἰκιῶν, ὡσεὶ διέβαινε λυσσαλέα τις Τίγρις· οὐαὶ δὲ εἰς τὸν Γκιαβοὺρ ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ ἀτενίσῃ μὲ τὸ ἀκάθαρτον βλέμμα του τὸν ἐπίγειον ἐκεῖνον θεόν, διότι ἡ κεφαλή του ἐῤῥίπτετο πάραυτα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ οὐδεὶς ἠρώτα, τίς ἦτο ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος· πόσοι δὲ ξένοι ἀδαεῖς τῶν ἐθίμων τούτων ἢ καὶ ἐγχώριοι ἀφηρημένοι τυγχάνοντες, ἐφονεύθησαν τῇ διαβάσει τοῦ Σουλτάνου, μόνον ὁ ἀναγνώσας τοὺς διαφόρους τῶν ἐθίμων συγγραφεῖς δύναται ν' ἀπαριθμήσῃ. Κατὰ πᾶσαν διάβασιν τοῦ Σουλτάνου ἐπίσημον καὶ συνήθως τὴν Παρασκευὴν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ Τζαμίου ἔξοδον δίδονται αἱ ἀναφοραί, Ἀρτζιχάλια, πρὸς αὐτόν, τὰς ὁποίας συλλέγουσιν ἵνα δώσωσι πρὸς τὸν Βεζύρην οἱ Σπαχῆδες, προπορευόμενοι τῆς συνοδείας· τὴν ἡμέραν δὲ ἐκείνην γυνὴ μελανηφόρος καὶ ἔχουσα δεδεμένον ψίαθον ἐπὶ τὴν κεφαλήν, ἥτις φλεγομένη παρίστανε εἶδός τι πυρᾶς ἀνθρωπίνου σώματος, ἵστατο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ἀδιαφοροῦσα τὰς ἀπειλὰς τῶν Μποσταντζίδων καὶ Σπαχήδων, ἀνέμενε τὴν διάβασιν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις πλησιάσας ἔλαβεν ἐκ τῆς ὑψουμένης χειρὸς τὴν ἀναφοράν. Ὁ τρόπος δ' οὗτος τοῦ ἀναφέρεθαι γίνεται μόνον εἰς σπουδαῖα δυστυχήματα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀναφερομένου πυρά, δεικνύει ὅτι ἐκ τῆς ἀδικίας κατεκάη ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ, ἣν παριστᾷ ἡ σύζυγος· τὸν τοιοῦτον δὲ τρόπον τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Βασιλέα μόνον διὰ λόγων ἐμποδίζουσιν οἱ φύλακες, ἀλλ' οὐδεὶς

τολμᾷ νὰ ἐγγίσῃ γυναῖκα, τῆς ὁποίας ἡ κεφαλὴ οὕτως εἰπεῖν καίεται· ἦτο δ' αὕτη Χριστιανή τις τροφὸς τοῦ ἀποκεφαλισθέντος Γκισοῦν Ὀγλοῦ, τῆς ὁποίας τὴν μόνην οἰκίαν ἀφήρεσεν ὁ Καδῆς, ὡς δῆθεν ἀνήκουσαν τῷ καταδικασθέντι καὶ ἔμενεν ἔκτοτε μετὰ τεσσάρων τέκνων εἰς τοὺς δρόμους ἐπαῖτις· ὁ Βεζύρης λαβὼν γνῶσιν τῆς ἀδικίας, διέταξε τάχιστα τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' ὁ Χατζατάραγας εὑρέθη εἰς ῥῆξιν μετ' αὐτοῦ, διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ συμπληρώσῃ τὴν εἴσπραξιν, ὅπερ ὅμως δὲν ἐνδιέφερεν ὁλοτελῶς τὸ ταμεῖον, διότι ἡ ἔλλειψις ἠδύνατο νὰ κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ταμίου, ὅστις θὰ ἐφρόντιζε βεβαίως δι' ἄλλης ὁδοῦ νὰ τὴν συμπληρώσῃ.

Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου, ἑορταζομένης τῆς περιτομῆς τοῦ Ἠμβραήμ, διεδόθη εἰς ἅπαντα τὸν ὅμιλον τῶν ἀνακτόρων, ὅτι ὁ Σουλτάνος διέταξε λεμβοδρομίαν κατὰ τὸν Βόσπορον, ὅπερ ἐγένετο καὶ κατὰ χάριν τῆς νεωστὶ εἰσαχθείσης εὐνοουμένης Ἀϊσέ, ἥτις πρὸ δύο ἑβδομάδων ἤδη κατέθελγεν ἐκ διαλειμμάτων τὴν εὐαίσθητον καρδίαν τοῦ φιληδόνου Ἠμβραήμ.

Μοναδικὸν ἀληθῶς θέαμα παριστᾷ λεμβοδρομία ἐν γαληνείῳ ἡμέρᾳ, ἠρεμοῦντος τοῦ βασιλέως τούτου τῆς θαλασσίας καλλονῆς· χιλιάδες λέμβων πολυτελεστάτων, φερουσῶν ἄνδρας καὶ γυναῖκας θεωμένους τὴν πάλην στιβαρῶν λεμβούχων, οἵτινες δι' ἀκατίων ἐλαφροτέρων ἀνέμου, πετῶσι μᾶλλον ὡς κύκνοι ἢ πλέουσιν ἐπὶ τῶν λευκῶν ῥείθρων τοῦ ῥεύματος. Ἑκατέρωθεν τῶν ἀκτίνων τοῦ πρὸς λεμβοδρομίαν ὁρισθέντος μέρους, ἵστανται παραλλήλως αἱ κατάχρυσοι λέμβοι τῶν ἐντέλει, ὧν τὰ χρώματα ποικίλλουσιν ἐπ' ἄπειρον. Τῆς ἡδονῆς ταύτης δὲν ὑστεροῦσιν αἱ τοῦ χαρεμίου γυναῖκες, ὧν αἱ πλεῖσται καὶ λέμβους πολυτελεστάτας διαρκῶς συντηροῦσιν· ἡ δὲ Σεφιγέ, δράξασα τῆς εὐκαιρίας, ἔφερε τὴν Ζοαχὴ ἐπὶ τῆς λέμβου τῆς Φατμέ, ἥτις τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀδιαθετοῦσα δὲν ἐξήρχετο καὶ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν της. Ἡ λεμβοδρομία, διαρκέσασα μέχρι τῆς 3ης μ. μ., ἔληξεν εἰς τὴν ἀμοιβὴν δι-

σχιλίων γροσίων εἰς τὸν πρωταγωνιστήσαντα Τοῦρκον λεμβοῦχον, ἀνήκοντα τῷ Ναυάρχῳ Μουσᾶ πασσᾶ. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ θεάματος ὁ Σουλτάνος ἐπανερχόμενος παρετήρησε φρεγάταν πολεμικὴν εἰσερχομένην εἰς τὸν Βόσπορον ἠρέμα καὶ πλησίστιον· ἠρώτησε τίς ἦτο αὕτη καὶ πόθεν ἤρχετο; ὁ δὲ Ναύαρχος γνωρίζων τὰ πλοῖα ἐξ ὄψεως ἀπήντησεν ὅτι ἦτο ἡ Σουλτανιὲ τοῦ πλοιάρχου Καζάν, ἥτις ἀπετέλει μέρος τοῦ ἐν Κρήτῃ στόλου, εἰδοποιήσας δὲ παραπλέουσαν πολύκωπον τοῦ ναυαρχείου λέμβον, ἔλαβε πρὸ τῆς νυκτὸς τὴν ἀπάντησιν, ὅτι ἐν τῇ φρεγάτᾳ ἐκείνῃ εὑρίσκετο ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς ἐρχόμενος ἐκ Κρήτης πληγωμένος· ἡ εἴδησις μετεβιβάσθη παρευθὺς πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅστις ἐχάρη διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μουσταφᾶ, ἀλλ' ἐλυπήθη διὰ τὴν πληγήν του· πολὺ περισσότερον ὅμως ἐλυπήθη ὁ πονηρὸς Ἀχμὲτ Διφθερδάρης, ὅστις ἐθεώρησε σπουδαίαν τὴν δικαιολόγησιν τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Μουσταφᾶ, ἣν δὲν ἐπεθύμει βεβαίως ὡς φρονῶν ὅτι ἠδύνατο νὰ διαδεχθῇ τὸν γέροντα Βεζύρην ἂν ἐβράδυνεν ὁ Μουσταφᾶς ἢ ἀπετύγχανεν ἡ ἐκστρατεία ἐκείνη, ὡς ἡ πρώτη τοῦ Σαδὴκ πασσᾶ, ὅστις διὰ τοῦτο ἐκαρατομήθη. Ἡ Ζοαχὴ μετὰ τῆς Σεφιγὲ, μένουσαι ἐπὶ τῆς λέμβου εἰσέτι εἶδον τὸ πλοῖον, ἀλλ' ἦτο μακρὰν ὀλίγον καὶ ἡ ἄκρα γαλήνη ἐβράδυνε τὴν εἴσοδον αὐτοῦ.

Τὸ αὐτὸ ἑσπέρας ἐδίδετο ἑσπερὶς εἰς τὸν γυναικωνίτην τῆς πολυθελγήτρου Ἀϊσέ, ἥτις ἐκ Τύνιδος πρό τινος ἀποσταλεῖσα, ἦτο ἐκ τῶν γυναικῶν αἱ ὁποῖαι ἐγνώριζον νὰ ὠφελῶσιν ἑαυτὰς καὶ τοὺς οἰκείους των· ἡ ἑσπερὶς προεμηνύετο πολυτελὴς καὶ ἡ Σεφιγὲ τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἀρχιευνούχου ἐνόμισε καλὸν νὰ συνοδεύσῃ ἐκεῖ τὴν Ζοαχὴ, ὅπως λάβῃ ἰδέαν τινὰ τῶν τοιούτων συναναστροφῶν, ἐκείνη δὲ καταλαβοῦσα θέσιν τινὰ ἄνωθεν τοῦ θαλάμου τῆς συναναστροφῆς, ἐκρύβη μετὰ τῶν γραιῶν ἀγνώριστος.

Ἡ ἑσπερὶς τῆς Ἀϊσὲ δὲν διέφερε τῶν λοιπῶν καθ' ἑκάστην διδομένων τοιούτων, εἰμὴ κατὰ τὴν πολυτέλειαν, διότι αὕτη

προεξεῖχε τῶν ἄλλων εὐνοουμένων κατὰ τὴν φαντασίαν τοῦ εὑρίσκειν νεωτερισμούς, οὓς ἠγάπα ὁ Σουλτάνος, ὅστις ἔλεγε διὰ τὰς πέντε πρώτας εὐνοουμένας του, ὅτι ἡ Φατμὲ ἔχει εὐφυΐαν διὰ νὰ θέλγῃ, ἡ Ἀϊνὲ σοβαρότητα ἐπιβάλλουσαν, ἡ Ἀϊσὲ φαντασίαν δαίμονος, ἡ Χουρσὴ ἀγαπᾶται διὰ τῆς μητρός του ἣν κατήντησε νευρόσπαστον καὶ ἡ Ἀϊξὰ εἶναι ὁ γελωτοποιός του.

Ἐν τῇ ἑσπερίδι ἐκείνῃ ἐγένετο λόγος παρὰ τῶν ἀκολούθων τῆς εὐνοουμένης, ὅτι ὁ Ἀρχιευνοῦχος κατεῖχεν ὡραιοτάτην τινὰ Ἀθηναίαν, ἣν γραῖα ὑπηρέτις ἐκήρυττεν ὡς πάνσοφον, διότι ἀπὸ πρωίας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατεγίνετο περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν μουσικήν, διεβεβαίου μάλιστα ὡς ἤκουσε παρὰ τοῦ μαγείρου, ὅτι γνωρίζει πλέον τῶν δέκα γλωσσῶν καὶ ὅτι εἶναι μάγισσα, ἐπειδὴ συνάζουσα καθ' ἑκάστην ἄνθη ὁμιλεῖ πρὸς αὐτά, ἀνακαλύπτουσα τὰ μέλλοντα. Ἡ Ἀϊσὲ ἂν καὶ ὀλίγον ἐπίστευε ταῦτα, δὲν ἠδυνήθη ὅμως ἢ νὰ θορυβηθῇ ὡς μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ προστεθῇ καὶ ἕκτη ἀντίζηλος· προσκαλέσασα ὅθεν τὸν ἐκεῖ εὑρισκόμενον Ἀρχιευνοῦχον·

— Μανθάνω εὐχαρίστως, εἶπεν, ὅτι προετοιμάζεσαι νὰ ἐκπλήξῃς τὸν Βασιλέα, δι' ἑνὸς τῶν θαυμάτων τοῦ κόσμου· διατί κρατῇς μυστικὸν τὸ τοιοῦτο πρὸς ἐμέ, ἥτις σὲ καταπλουτίζω καὶ σὲ ὑποστηρίζω συνάμα ἐναντίον τῆς κακῆς Φατμέ;

— Εἶναι ἀληθές, ἀπήντησεν ἐκεῖνος, ὅτι προετοιμάζω νέαν τινὰ δωρηθεῖσαν τῷ Βασιλεῖ παρὰ Γενιτσάρων, ἀλλὰ τόσον αὕτη ἀπέχει ἀφ' ὑμῶν, ὥστε οὔτε λόγος νομίζω ἀνάγκη εἶναι νὰ γίνῃ, διότι εἶναι κόρη διὰ τὸν Κουρμπὰν Μπαϊρὰμ καὶ τίποτε περισσότερον· μὴ ἀνησύχει ποσῶς Σελήνη μου, σὺ εἶσαι καὶ θὰ εἶσαι ὁ ἀστὴρ τῶν Ἀνακτόρων, ἐνόσῳ ζῇ ὁ Βασιλεὺς καὶ ἐγὼ δοῦλός σου· ἄλλως τε γνωρίζεις τὰς αὐστηρὰς διαταγὰς τοῦ Σουλτάνου, ἀπαγορεύσαντος ὁριστικῶς τὴν συγκοινωνίαν τῶν νεοφύτων, μετὰ τὴν δηλητηρίασιν τῆς Χασεκῆ Μινᾶς, καὶ τοῦτο μόνον μ' ἐμπόδισεν.

— Ἔχεις δίκαιον, ὑπέλαβεν ἐκείνη, καὶ σὲ πιστεύω, ἀφοῦ τὸ θέλεις, ἀλλὰ δὲν πρόκειται εἰμὴ νὰ τὴν ἴδω ἁπλῶς καὶ μόνον, ἂν δὲ φοβῆσαι, λαμβάνω παραχρῆμα τὴν ἄδειαν.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ εὐνοῦχος, συγκατατίθεμαι καὶ συνεννοούμεθα αὔριον.

— Εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ἡ εὐνοουμένη, αὔριον σοὶ δίδω τὸ δέκατον ἀφ' ὅσα θὰ λάβω ἀπὸ τὸν Σουλτάνον σήμερον, διὰ τὴν εἰλικρίνειάν σου ταύτην.

Ὁ εὐνοῦχος μετὰ τὴν συναναστροφὴν ἀπῆλθε νὰ κοιμηθῇ· ἀλλὰ ποῦ ὕπνος; μέχρι τῆς αὐγῆς ἐσκέπτετο ὁ πτωχὸς τί θὰ γίνῃ ἂν ἀνακαλύψῃ ἡ Ἀϊσὲ τὸν θησαυρόν του, δύο εὐνοούμεναι ἐναντίον του, ἐκτὸς τῆς βασιλομήτορος, ἥτις τὸν ἐμίσει ὡς παραλύσαντα τὸν υἱόν της, ἦτο ἀπελπιστικὸν βεβαίως καὶ θεραπείαν δὲν ἔβλεπε· τὸν εὗρε λοιπὸν ἡ πρωΐα σκεπτόμενον εἰσέτι ἀκάρπως καὶ τότε ἔκραξε τὸν Χαραμῆ, ὅστις ἦτο βεβαίως νήφων, ἀκόμη καὶ ὁ Χαραμῆς ἦλθεν.

— Χαραμῆ! Χαραμῆ! ἐφώνησεν ὁ εὐνοῦχος, σῶσόν με, σῶσόν με, καὶ διηγήθη αὐτῷ τὰ συμβάντα.

Ὁ Χαραμῆς περιπατῶν μεγάλοις βήμασι τὴν αἴθουσαν ἐσκέπτετο· μετ' ὀλίγον δὲ ἀναπηδήσας, εὗρον, εὗρον, εἶπε, κατὰ τὴν συνήθειάν του, ἔχομεν ἀνάγκην ν' ἀσθενήσῃ πάλιν ἡ Ζοαχή.

— Τί μουρμουρίζεις ἀνόητε, ὑπέλαβεν ὁ Καρᾶς;

— Ἰδού, ἀπήντησεν ὁ Χαραμῆς, σκεφθεὶς ὀλίγον ἵνα θέσῃ εἰς ἁρμονίαν τοὺς συλλογισμούς του.

Χθὲς ἔλεγον τῆς Σεφιγὲ ὅτι ἦλθε μία φρεγάτα ἀπὸ τὴν Κρήτην μ' ἕνα πασσᾶ.

— Ὁ ὁποῖος θὰ σοῦ φάγῃ τὸ κεφάλι, διέκοψεν ὁ Καραλῆς.

— Ἄφες αὐτὰ τὰ πολιτικά, μὲ διέκοψες πάλιν καὶ ἔχασα τώρα τὴν γεωργραφίαν ὅπου μοῦ ἔμαθεν ἡ Ζοαχή.

— Ἀπελπισία πλήρης, ὑπέλαβε στενάξας βαθέως ὁ Ἀρχιευνοῦχος, μήπως ἔχω βοηθόν;

— Αὐτὸ τὸ καράβδι ἀπέρασεν ἀπὸ τὸν Μωρέαν, ἐξηκολούθησεν ὁ Χαραμῆς, ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωρέας εἶναι πλησίον εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔφερον τοῦ πασσᾶ ἀπ' ἐκεῖ ὀλίγους ἀκλάδους ναυτικοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι εἶχον γράμματα λέγοντα, ὅτι ἔπεσε μεγάλο θανατικό, καὶ ἔβαλαν φωτιὰ οἱ Γενίτσαροι, ἐφονεύθησαν ἀπὸ τὸ θανατικὸ πολλοὶ καὶ ἐκάησαν πέντε χιλιάδες σπήτια καὶ ἄπειροι ἄνθρωποι· ἐρωτῶ ἔπειτα ποῦ εἶναι ὁ μαχαλὲς τῆς μητρὸς τῆς Ζοαχῆ καὶ τὴν πληροφορῶ ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔκαμε μεγάλην θραῦσιν τὸ θανατικό, καὶ ἀφοῦ ἀρχίσῃ νὰ τρέμῃ καὶ νὰ κλαίῃ, καθὼς καὶ ὅταν τῆς εἶπον ὅτι θὰ τὴν χαρίσωμεν εἰς κανένα ἀγᾶ, τότε φωνάζεις τὴν Ἀϊσὲ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ καὶ βεβαίως θὰ τὴν εὕρῃ καθὼς τὴν θέλει.

— Δὲν ἐκατάλαβα τίποτε ἀπὸ τὴν γεωγραφίαν σου, Χαραμῆ· κάμε ὅ,τι σὲ φωτίσῃ ὁ Θεός, ἀλλὰ μάθε μόνον ὅτι τὸ σχοινίον ὅπερ κρατεῖ τὸ κεφάλι μου κρατεῖ καὶ τὸ ἰδικόν σου καὶ λησμόνησον σήμερον τὴν ῥακὴν ἂν δὲν θέλῃς νὰ ἦναι ἡ τελευταία σου· διότι σοὶ ὑπόσχομαι ὅτι ἄν ποτε κρεμασθῶ ὡς μόνην χάριν θὰ ζητήσω νὰ προηγηθῇς σύ.

— Λοιπὸν διορθώνω καλλίτερα τὸ σχέδιόν μου, ἀπήντησεν ὁ Χαραμῆς, ἀναχωρῶν ἐσπευσμένως, ἀφοῦ πρόκειται νὰ σὲ κρεμάσουν.

Περὶ τὴν τετάρτην τῆς ἑσπέρας ὥραν, ὁ Χαραμῆς εἰδοποίησε τὴν Σεφιγὲ ὅτι φρεγάτα τις, προσεγγίσασα εἰς Ἀθήνας, ἔφθασε τὴν ἑσπέραν εἰς τὸν λιμένα καὶ ὅτι μαθὼν νέα τινὰ ἐκεῖθεν, ἐνόμισε καλὸν νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ πλοῖον καὶ ἐπειδὴ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ Ζοαχῆ ἠγάπα τὰς ἐκδρομὰς ταύτας, ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ ἀρχιευνούχου ὅπως καὶ αἱ δύο τὸν συνοδεύωσιν ἂν ἤθελον. Ἡ Σεφιγὲ ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς τὴν ἐκδρομὴν καὶ παραλαβοῦσα τὴν Ζοαχῆ ἐξῆλθε μετ' ὀλίγον τῆς πύλης Μπαλὺκ Καποῦ.

Ἡ Φρεγγάτα Σουλτανιέ, ταλαντευθεῖσα ἕνεκα τῆς κακοκαιρίας δι' ὅλης τῆς νυκτός, μόλις τὴν δεκάτην τῆς ἑπομένης προσωρμίσθη ἄντικρυ τοῦ Ναυστάθμου μεταξὺ διαφόρων πα-

λεμικῶν πλοίων· ὁ στρατηγὸς εἶχεν ἐξέλθει ὡς γνωστὸν εἰς τὴν πόλιν, ὁ δὲ Ὀσμὰν ὤφειλε νὰ μείνῃ μέχρι τῆς ἑσπέρας μετὰ τοῦ ἐπιτελείου του εἰς τὸ πλοῖον, διότι οἱ πεντήκοντα βαρέως πληγωμένοι Γενίτσαροι, τὰ σκεύη τοῦ στρατηγοῦ καὶ λάφυρά τινα κομιζόμενα ἐκεῖθεν, ἔπρεπε νὰ ἀποβιβασθῶσι καὶ ἀποσταλῶσι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις, ὅπερ ἀπῄτει ἀρκετὸν καιρόν· αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος μένων ἐδιδε διαταγάς. Ὁ Χαραμῆς, λαβὼν μίαν τῶν πολλῶν τοῦ χαρεμίου λέμβων, τῶν παρὰ τὴν πύλην Μπαλὺκ ἐν ὥρᾳ γαλήνης προσορμιζομένων, ἀπέβη μετὰ τῶν γυναικῶν, ἔχων ἐν τῷ κόλπῳ ἐπιστολὴν γεγραμμένην, ἵνα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τὴν παρουσιάσῃ ὡς δῆθεν ἐξ Ἀθηνῶν πρὸς τὸν Ἀρχιευνοῦχον σταλμένην. Φθὰς εἰς τὸ πλοῖον, ἀνέβη ἐν τάχει καὶ διατάξας τοὺς λεμβούχους νὰ μακρυνθῶσι πρὸς καιρὸν, ἐζήτησε τὸν πλοίαρχον, ὅστις τὴν ὥραν ἐκείνην ἔμενεν ἐπὶ τῆς πρύμνης, συνομιλῶν μετὰ τοῦ Ὀσμάν· καὶ ὅστις ἰδὼν τὸν εὐνοῦχον, ὃν διέκρινεν ἐκ τοῦ φορέματος καὶ τοῦ πορφυροῦ σαρικίου·

— Ὁρίσατε Ἀγᾶ, εἶπε, χαιρετίσας αὐτόν, εἶμαι ὁ πλοίαρχος Καζάν, ἡ εὐγενεία του δέ, ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ πασσᾶ, Ὀσμὰν ἐφένδης Τσορμπατζῆς.

— Μήπως διέβητε ἐξ Ἀθηνῶν; ἠρώτησεν ὁ εὐνοῦχος.

— Ὄχι, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμὰν καταθορυβηθείς, ἀλλὰ τί ἐρωτᾶτε διὰ τὰς Ἀθήνας; εἶναι πατρίς μου καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μοῦ εἰπῆτε ἂν γνωρίζητε τίποτε νεώτερον, διότι ἐγὼ ἔχω ἐπιστολὴν ἐκεῖθεν, μόνον πρὸ δύο μηνῶν.

— Τίποτε, ἀπήντησεν ὁ εὐνοῦχος, τοπικὰς μόνον πληροφορίας, ἔχω διαταγὴν τοῦ Κισλάραγα (ἀρχιευνούχου) νὰ λάβω.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν.

Τότε ὁ Χαραμῆς, λαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρος, τὸν ἐπενθύμησεν ὅτι ὡς ὑπάλληλος τοῦ ἐνδοξοτέρου πασσᾶ τοῦ βασιλείου, ἐγνώριζε βεβαίως ποίαν σημασίαν ἔχουσι τὰ πράγματα τοῦ Σεραγίου καὶ ὅτι θαῤῥῶν εἰς τὴν θέσιν του, τῷ ἐμπιστεύεται

ὅτι πρὸ καιροῦ ἐκομίσθη ἐξ Ἀθηνῶν νεᾶνίς τις εἰς τὸ χαρέμιον, ἥτις ἐνδιαφέρεται νὰ μάθῃ τὰ περὶ τῶν συγγενῶν της καὶ ὅτι ὁ Ἀρχιευνοῦχος ἐξ ἀνάγκης τὸν διέταξε νὰ πληροφορηθῇ εἰς ποίαν τῆς πόλεως συνοικίαν εὑρίσκεται ὁ πατρικὸς αὐτῆς οἶκος καὶ ποία τῆς μητρὸς αὐτῆς ἡ κατάστασις.

— Ἀλλὰ πῶς ὀνομάζεται ἡ νέα ἐκείνη, ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν;

— Τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζω οὐδ' ἐγώ, ἀλλ' ὠνομάζετο ἄλλοτε Βασιλικὴ καὶ εἶναι θυγάτηρ χήρας τινὸς Γιαννακοῦς, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι.

Τότε ὁ Ὀσμὰν ἔδωκε τὰς τοπογραφικὰς πληροφορίας πρὸς τὸν εὐνοῦχον καὶ ἐξαγαγὼν ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου Περιολῆ τῷ ἀνέγνωσε τὴν περικοπήν, εἰς ἣν διηγεῖτο τὸν θάνατον τῆς μητρός της.

— Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μοῦ δανείσητε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην διὰ μίαν μόνον ἡμέραν, ἠρώτησεν ὁ εὐνοῦχος; Βαλλαχὺ Μπιλαχύ, σᾶς τὴν φέρω αὔριον.

— Διὰ ποῖον θέλει χρησιμεύσει αὕτη;

— Διὰ τὴν ἰδίαν πατριώτιδά σας ὡς πειστήριον τῆς ἀληθείας.

— Ἔχει καλῶς, εἶπεν ὁ Ὀσμάν, ἀρκεῖ νὰ συγκατατεθῆτε νὰ διαγράψω ὀλίγας λέξεις ἀφορώσας τὸ ἄτομόν μου.

— Μὴ φοβεῖσθε περὶ τῶν οἰκογενειακῶν σας μυστικῶν, προσέθηκεν ἐκεῖνος, διότι ἡμεῖς οἱ τῶν ἀνακτόρων εἴμεθα γυμνασμένοι εἰς τὸ φυλάττειν ταῦτα θρησκευτικῶς· σᾶς ζητῶ τὴν ἐπιστολὴν ὁλόκληρον, καὶ παρακαλῶ, εἰ δυνατόν, νὰ τὴν βεβαιώσητε καὶ διὰ τῆς ὑπογραφῆς σας ὅτι ἔρχεται ἐξ Ἀθηνῶν.

Ὁ Ὀσμὰν συγκατετέθη τότε καὶ λαβὼν τὸν κάλαμον ἔγραψε κάτωθι τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Περιολῆ ἑλληνιστί·

«Διαβεβαιῶ τὴν ταὐτότητα ἐγὼ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κρήτην «καὶ ἐκ Κρήτης ὡς γραμματεὺς τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ ἐλθὼν «σήμερον.

ΟΣΜΑΝ ΧΟΥΣΕΙΝ, Τζορμπατζῆς.

Ὁ εὐνοῦχος, λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν, ηὐχαρίστησε τὸν Ὀσμὰν καὶ νεύσας πρὸς τὸν λεμβοῦχον νὰ προσέλθῃ, διηυθύνθη πρὸς τὴν κλίμακα, ὁ δὲ Ὀσμάν, συνοδεύων αὐτὸν, παρετήρησεν ὅτι μία τῶν ἐν τῇ λέμβῳ κεκαλυμμένων γυναικῶν προσέβλεπεν αὐτὸν διαρκῶς, στραφείσης δὲ τῆς λέμβου, ἐκείνη ἐξηκολούθει βλέπουσα αὐτὸν πλαγίως, καὶ τοσοῦτον μάλιστα ἐμφαντικῶς, ὥστε ἡ συνοδὸς αὐτῆς θορυβηθεῖσα ἠρώτησεν αὐτὴν κάτι τι, ἀλλ' ὅμως αὕτη ἦτο ἀκίνητος ἤδη καὶ ἀντὶ ἀπαντήσεως κατέπεσεν ἀναίσθητος εἰς τοὺς βραχίονας τῆς συνοδοῦ· ἡ λέμβος ἐδιπλασίασε πάραυτα τὴν ταχύτητα καὶ ἡ θαλασσία αὔρα ἐζωογόνησε μὲν ὀλίγον τὴν λειπόθυμον, ἣν ὅμως ὁ Χαραμῆς ἠναγκάσθη νὰ τὴν μεταφέρῃ ἐπὶ τῶν βραχιόνων του εἰς τὸν κοιτῶνά της.

Ὁ Ὀσμάν, μείνας ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως καὶ ἐννοήσας ὅτι ἡ θεωμένη αὐτὸν γυνὴ ἐλειποθύμει, ἐταράχθη, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδύνατο εἰσέτι νὰ μαντεύσῃ τὴν ἀλήθειαν, ἔμαθε δὲ μόνον ὅτι ἡ Βασιλικὴ ἔμενεν εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου καὶ ὑποπτεύσας ὅτι ἦτο ἐν τῇ λέμβῳ, ἐμελαγχόλησε καὶ ἐρρίφθη ἐπί τινος σκίμποδος· ἂν δὲ ἠρώτα τις αὐτὸν τί ἐσκέπτετο τότε, βεβαίως θ' ἀπεκρίνετο «εἶμαι Γενίτσαρος καὶ μόνον οἱ φέροντες τὸν τίτλον τοῦτον γνωρίζουν νὰ ἐκδικῶνται Βασιλεῖς....

Ὁ Χαραμῆς, τοποθετήσας τὴν Ζοαχή, ἐδίστασε νὰ ἐφαρμώσῃ τὸ σχέδιον διηγούμενος τὸν θάνατον τῆς μητρός της, διηυθύνθη ὅμως πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον, ἐφανέρωσε τὴν κατάστασιν αὐτῆς καὶ ἐστάλη παραχρῆμα νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν Ἀϊσὲ, ἥτις μετ' ὀλίγον ἐλθοῦσα, εἰσῆλθε μετὰ τοῦ ἀρχιευνούχου εἰς τὸ οἴκημα τῆς Σεφιγέ, ἐν ᾧ καιρῷ ἡ Ζοαχὴ κλινήρης καὶ μόλις συνελθοῦσα ἐκ τῶν συγκινήσεων, ἐλύθη εἰς δάκρυα· ἡ Σεφιγὲ προσεπάθει νὰ μάθῃ παρ' αὐτῆς τί ἔχει, ἀλλ' εἰσελθούσης τῆς Ἀϊσὲ, ἡ μὲν Σεφιγὲ ἐσιώπησεν, ἡ δὲ Ζοαχὴ ἐκρύβη ὑπὸ τὰς σινδόνας της.

— Τί ἔχει ἡ μαθήτριά σας; ἠρώτησεν ἡ Ἀϊσέ.

— Συνήθως πάσχει ἐκ λειποθυμιῶν καὶ νοσταλγίας· διὰ τὴν πατρίδα της, ὑπέλαβεν ἡ Σεφιγέ, καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ εὐπαθὴς κατὰ τὰ νεῦρα, καθόσον ἀναιτίως πολλάκις καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν παροξυσμῶν.

Ἡ Ἀϊσὲ ἐνεσήκωσε τὴν σινδόνην, ἡ δὲ Ζοαχή, νομίσασα ὅτι ἦτο ἡ Σεφιγέ·

— Ποῦ εἶναι αἱ εἰδήσεις τῆς πατρίδος μου; ἠρώτησε κλαίουσα εἰσέτι.

Ἡ Ἀϊσὲ ἐνέβλεψεν αὐτὴν ἐταστικῶς, παρετήρησεν ὡραίους χαρακτῆρας, ἀλλὰ πρόσωπον κάπως ἄγριον καὶ χρῶμα ὠχρόν· ὅσον διὰ τὴν ἀφανῆ χάριν, ποῦ νὰ τὴν εὕρῃ τότε μεταξὺ τῶν θρήνων; στραφεῖσα δὲ πρὸς τὸν Ἀρχιευνοῦχον·

— Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τίποτε, εἶπεν, ἡ κόρη αὕτη ἔχει χαρακτῆρας κατ' ἐμὴν γνώμην σπανίους· πρὸς τὸ παρὸν σὲ δικαιῶ, ἐν μέρει· ἐλθὲ νὰ λάβῃς τὸ μερίδιόν σου ἐκ τῶν δισχιλίων φλωρίων, τὰ ὁποῖα χθὲς μοὶ ἔδωκεν ὁ Σουλτάνος.

— Χαίρω, ἀπεκρίθη ὁ Καραλῆς, διότι ἐπείσθης ὅτι σὲ ὑπηρετῶ πιστῶς.

Ἡ Ζοαχὴ ἐν τούτοις ἐξηκολούθει ζητοῦσα ἐπιμόνως τὰς πληροφορίας τοῦ Χαραμῆ καὶ πρὸ πάντων, τί τοῦ εἶπεν ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος, ὃν ἐγνώριζεν ὡς πατριώτην της καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ἐνθυμηθεῖσα τὴν πατρίδα καὶ τὴν μητέρα της, ἐλειποθύμησεν· ὁ Χαραμῆς ὅμως εὐχαριστημένος ἐρρόφα τὸ ῥακάκι του καὶ ἦτο ἤδη ἀπὸ τὴν χαράν του διπλασίως μεθυσμένος· ἐζητήθη παρὰ τῆς Σεφιγέ, ἀλλ' ἔλεγεν ἀλλ' ἀντ' ἄλλων καὶ ἐν τῇ μέθῃ του· τὴν ἔχω ἐδῶ, τὴν ἔχω ἐδῶ ὑπογεγραμμένην, μεγάλος μεγάλος Ὀσμὰν ἐφένδης· ἡ ἀνυπομονησία τῆς κόρης ηὔξησε τότε διὰ τῶν πληροφοριῶν τῆς Σεφιγέ, ὥστε δὲν ἐκοιμήθη ὁλόκληρον σχεδὸν τὴν νύκτα, ἀναμένουσα νὰ καταλάβῃ τὴν πρωίαν νήφοντα τὸν Χαραμῆ. Τὴν ἐπομένην δὲ μόλις ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν, εὑρέθη εἰς τὸν θάλαμόν του, ἀλλ' ἐκεῖνος διὰ μυρίων προφάσεων ἐβράδυνε μέχρι τῆς 8ης ὥρας,

ὅτε ἀνελθὼν τὸν θάλαμον τῆς Ζοαχῆ, ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολὴν μόνος· ἡ νέα ἀναγνοῦσα τὰ περὶ τοῦ θανάτου τῆς μητρός της, κατελήφθη ὑπὸ νέας λύπης καὶ ὀδυρμῶν, καὶ ὅταν ἡ Ἀϊσὲ ἐπανῆλθε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ ἐκ νέου αἰφνηδίως, εὗρεν αὐτὴν ὑπὸ πλήθους γυναικῶν κυκλωμένην καὶ ἰδοῦσα ἔξωθεν·

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη οὐδὲ νὰ γίνηται λόγος περὶ τοῦ πτώματος τούτου, εἶπεν, ἀποταθεῖσα πρὸς τὸν Κισλάραγαν, ἀλλ' ἄπελθε σήμερον νὰ ἐρωτήσῃς πότε θὰ γίνῃ ἡ παρουσίασις τοῦ πρέσβεως τῆς Ἱσπανίας καὶ ἑτοίμασον τὸν θάλαμόν σου, διότι θέλω ἐκ τῶν παραθύρων σου νὰ ἴδω τὴν τελετήν.

— Γνωρίζω, ἀπήντησεν ὁ Καραλῆς, ὅτι ἡ παρουσίασις θὰ γίνῃ μεθαύριον, διότι χθὲς μόλις ὑπεγράφη τὸ φερμάνιον.

Ἡ Ἀϊσὲ ἑπομένως ἀνεχώρησεν ἐπαναπαυθεῖσα, ὅτι ἐξ Ἀθηνῶν, οὐδεὶς ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος ἀντιζήλου.

Ἡ Ζοαχή, θρηνήσασα ἐφ' ὅλης τῆς ἡμέρας, παρηγορήθη ἐπὶ τέλους καὶ συλλογιζομένη ὅτι οὐδὲν τὴν συνέδεε πλέον μετὰ τοῦ παρελθόντος, ἐρρίφθη αὖθις εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ μέλλοντος· τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπανέλαβε τὰ μαθήματα αὐτῆς καὶ ὅταν ὁ Χαραμῆς ἦλθε νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιστολήν, αὕτη τὴν εἶχεν ἤδη ἀντιγράψει εἰς νέον χάρτην, κάτωθεν τοῦ ὁποίου ἡ Ζοαχὴ εἶχε προσθέσει «τὸ πρωτότυπον ἔμεινεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς Ζοαχὴ καὶ ὄχι τῆς Βασιλικῆς·» ὁ Χαραμῆς καίτοι μεθύων ἠννόησεν ἢ μᾶλλον ὑποπτεύθη τὴν διαφοράν, ἀλλ' ἑλληνικὰ δὲν ἐγνώριζε καὶ ὁ Ὀσμὰν τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἦτο ἀκριβῶς ἡ αὐτή, τῷ ἔδωκε δὲ καὶ νόμισμα χρυσοῦν ἀρκετὰ μεγάλον, ὅπερ τὸν ἀπέσπασε τῆς φροντίδος τοῦ σκέπτεσθαι πλέον ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἡ Σεφιγὲ ὅμως παρετήρησεν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἀντεγράφη καὶ συνδυάζουσα τοῦτο μετὰ τῆς σκηνῆς τῆς λαβούσης χώραν κατὰ τὴν θέαν τοῦ ἀξιωματικοῦ, ἐξήγαγε πόρισμα ὅτι τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ διδασκάλου αἴτιον τῆς μελαγχολίας αὐτῆς, ἐσχετίζετο βεβαίως πρὸς τὰ συμβάντα· ἐξελθοῦσα δὲ μετ'

αὐτῆς εἰς τὸν ἀνθῶνα, διηγήθη τὴν βιογραφίαν της, τῇ ὁμολόγησεν ὅτι ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἠγάπα τὸν ἐξάδελφον τῆς Χασὰν Ὀγλοῦ, ὅστις καταδιωχθεὶς ἐκ τούτου διετέλει μόλις πρὸ ὀλίγου, τῇ μεσιτείᾳ τοῦ Κισλάραγα, εἴς τινα μικρὰν θέσιν ἐν Σμύρνῃ, ἀφ' ὅπου ἐλάμβανε γράμματά του, ὧν ἓν περιπαθέστατον τῇ ἔδωκε πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ τὴν διεβεβαίωσεν ὅτι ὅλαι αἱ τοῦ χαρεμίου γυναῖκες ὡραῖαι τυγχάνουσαι καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν αἰσθημάτων συλλεγόμεναι, ἔχουσιν ἄνευ ἐξαιρέσεως τετρωμένην τὴν καρδίαν, διότι ὁ ἔρως οὐ μόνον δὲν σβέννυται διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ καὶ αὐξάνει κατὰ λόγον τῶν ἐμποδίων· τέλος ὅτι ἐνόμισε καλὸν νὰ τῇ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν της, διότι ὑποπτευομένη ὅτι αὕτη ἔχουσα τοιαύτην τινὰ συμπάθειαν πρὸς τὸν νέον ἀξιωματικόν, ὃν εἶδον ἐπὶ τοῦ πλοίου, ἐφοβεῖτο μήπως καταστρέψῃ τὴν ὑγείαν της μεθ' ἧς συνεδέστο τὸ μέλλον ἀμφοτέρων, ἐνῷ ἀπεναντίας ἐκμυστηρευομένη τοῦτο οὐ μόνον ἤθελον ἀνακουφίζεσθαι ὡς εἶναι φυσικόν, ἀλλὰ καὶ εὐκολίαν τινα ἀλληλογραφίας ἴσως ἠδύναντο νὰ εὕρωσι, αἱ δύο ὁμοῦ σκεπτόμεναι καὶ καταλλήλως ἐνεργοῦσαι.

Ἡ Ζοαχὴ δὲν ἀπέκρυψε πρὸς τὴν Σεφιγὲ τὴν πρὸς τὸν νέον ἐκεῖνον συμπάθειάν της, ἀλλ' ὅμως ἔλεγεν ὅτι ὁ ἔρως αὐτῆς οὐδὲν εἶχε, τὸ κοινὸν μετὰ τῶν ἄλλων, τὴν διεβεβαίωσε δὲ ὅτι εἰ μὲν ἔμενεν ἐλευθέρα, οὐδέποτε θὰ τὸν ἐλάμβανε σύζυγον σεβομένη τὰς παραγγελίας τῶν γονέων της καὶ μὴ θέλουσα ν' ἀλλάξῃ θρήσκευμα, εἰ δὲ διετηρεῖτο ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἔτι περισσότερον δὲν θὰ προέδιδε τὸ καθῆκόν της· κατελήφθη ὅμως ἐκ μονομανίας νὰ τῷ φανῇ χρήσιμος καὶ τοσοῦτον ἐπεθύμει τὴν εὐκαιρίαν ταύτην, ὥστε τοῦ λοιποῦ τὸ μόνον αὐτῆς μέλημα ἦτο πῶς νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ Σουλτάνου· ἐπεθύμει δὲ νὰ πληροφορήσῃ τὸν Ὀσμᾶν περὶ τῶν σκοπῶν της, καὶ πρὸς τοῦτο ἤθελε ν' ἀνταλλάξῃ μετ' αὐτοῦ ἀθώας τινας ἐπιστολάς, ἀλλ' ἐδίσταζε· καὶ ἐπὶ τέλους τὴν διεβεβαίωσεν

ὅτι ἡ λειποθυμία ἣν ἔπαθεν εἰς τὴν λέμβον προῆλθεν ἔκ τινος παιδὸς ὁμοιάζοντος τὸν ἀδελφόν της, ὃν πρὸ πολλοῦ ἐνόμιζε θανόντα καὶ ὃν εἶδεν ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῆς Ζοαχῆ, προεκηρύχθη ἡ παρουσίασις τοῦ πρέσβεως τῆς Ἰσπανίας, ἣν θέλομεν διηγηθῆ ὡς σχετιζομένην πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν κατακτητῶν τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν ἑνδεκάτην πρωϊνὴν ὥραν τῆς Παρασκευῆς, ἐπιστρέφοντος τοῦ Σουλτάνου ἐκ τοῦ τζαμίου, μέρος τῆς τῶν ἀνακτόρων φρουρᾶς συνισταμένης ἐκ χιλίων Σπαχίδων, τετρακοσίων Μποσταντζίδων καὶ διακοσίων περίπου Ἰτζ-ἀγαλάρ, (δοκίμων εὐγενῶν ὑπηρετῶν) ἐνδεδυμένων τὰς ποικίλας πολυτελεῖς αὐτῶν στολὰς καὶ ὡπλισμένων μόνον διὰ τῶν πιστολίων καὶ τῆς σπάθης, παρετάχθη εἰς τὴν μεταξὺ τῆς πύλης Μπαμπὺ Χουμαγιοῦν καὶ τῆς αἰθούσης τοῦ θρόνου σχηματιζομένης τετραπλεύρου πλατείας, ἔξωθεν τῆς ὁποίας διακόσιοι ἱππεύοντες Σπαχῆ, ἔμενον ἵνα προσφέρωσι τὰς τιμὰς πρὸς τὸν πρέσβυν.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτάτων βαθμίδων τῆς κλίμακος τῆς αἰθούσης, ἵστατο δεξιόθεν μὲν ὁ μέγας Δραγομάνος Παναγιώτης Νικόσιος ὁ Χῖος, ἀριστερόθεν ὁ Αὐλάρχης, εἰς δὲ τὴν ἀμέσως κατωτέρω βαθμῖδα, ὁ Δεφθερδάρης Ἀχμὲτ καὶ κατέναντι ὁ Χαζνατάραγας· ἐπὶ τῆς θύρας ἵστατο ὁ Βεζύρης καὶ ἀναμέσον τῶν παρατεταγμένων, ὁ Τεσρίφατζης, ἤτοι τελετάρχης καὶ ξιφήρης ὁ Μποσταντζήμπαπης ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς.

Ὁ πρέσβυς τῆς Ἰσπανίας Φραγκῖσκος Λοϊγούλας δε λα Χάμπας μεταμορφωμένος ἐπὶ τὸ τουρκικώτερον· φέρων δηλαδὴ φέσιον καὶ ἄνευ χειρίδων, μετὰ τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βασιλικῆς λέμβου, ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἄντικρυ καὶ δεξιόθεν τῆς πύλης ἀποβάθραν καὶ ἔφθασε μέχρι ταύτης ὅπου ἐστάθη· ἐκεῖ δὲ προβὰς ὁ τελετάρχης καὶ χαιρετίσας αὐτὸν ἔκρουσε τρὶς τὴν θύραν διὰ χρυσοῦ ῥοπάλου ἀναφωνήσας.

— «Ὁ μέγας Βασιλεὺς συγκατένευσε νὰ θεωρήσῃ τὴν Ἰσπανίαν φίλην δύναμιν». Λαβὼν δὲ ἀπὸ τῆς χειρὸς εἰσήγαγε τὸν πρέσβυν ἔσω, εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ προητοιμασμένον θάλαμον τοῦ ἀρχιθυρωροῦ· ἐκεῖ ἀναπαυθέντος τοῦ πρέσβεως μετὰ τῆς ἀκολουθίας του, παρετέθησαν ἐπὶ ταψίων διάφορα φαγητὰ καὶ παροψίδες, ἀλλ' ἄνευ οὐδενὸς τῶν τῆς τραπέζης ἐργαλείων· καὶ ὁ μὲν πρέσβυς ἤγγισε τυπικῶς τὰ βρώματα μὴ δυνάμενος νὰ φάγῃ διὰ τῶν χειρῶν, ἀλλ' οἱ παριστάμενοι ἐν τέλει Τοῦρκοι, κατεβρόχθισαν ταῦτα μέχρι τοῦ ἑβδόμου ταψίου· ἀκολούθως σημαίνοντος τοῦ τζαμίου τὴν μεσημβρίαν καὶ ἐνῷ ὁ Κότζας τοῦ παρακειμένου Μποστάντζῆ Τζαμισὶ ἔκραζε τὸ Ἀλαΐχπὲρ ἀλλάχ,» τέσσαρες Ἰτζαγαλάρ, ἔφερον μηλωτὰς τόσας, ὅσοι ἦσαν οἱ ἀκόλουθοι τοῦ πρέσβεως, ἔθεσαν αὐτὰς ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ξένων, ὁμοίαν δὲ θέσας καὶ ὁ τελετάρχης ἐπὶ τῶν τοῦ πρέσβεως, τὸν μετέφερεν οὕτω μετημφιεσμένον μέχρι τῆς αἰθούσης ἵνα προσκυνήσῃ τὸ κατώφλιον Μπὰμ Σελάμ· εἶτα προπορευομένου τοῦ μεγάλου Δραγομάνου, ἑπομένου τοῦ πρέσβεως καὶ ἀκολουθοῦντος τοῦ Τελετάρχου ἔχοντος τεθειμένην τὴν χεῖρα ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ πρέσβεως, ἐπλησίασαν τὸν θρόνον καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς δι' ἄλλης θύρας εἰσήρχετο ὁ Βεζύρης, ἵνα μὴ χαιρετίσῃ πρῶτος τὸν πρέσβυν· ὁ τελετάρχης δὲ προβὰς ἀνεφώνησε·

«Μεγάλε Βασιλεῦ, τὸν Σκῦλον τοῦτον θρέψαντες καὶ ἐνδύσαντες, φέρομεν εἰς τοὺς πόδας σου ἵνα τὸν ἐλεήσῃς.» Τότε παύσας τοὺς χαιρετισμοὺς ὁ πρέσβυς, ἤρχισε τὴν ὁμιλίαν μετὰ τοῦ Δραγομάνου, ὅστις διεβίβαζε ταύτην πρὸς τὸν Βεζύρην καὶ ἐκεῖνος πρὸς τὸν Σουλτάνον, τοῦ ὁποίου ὀλίγον μόνον μέρος τῆς χειρός, τῆς φερούσης τὸν αὐτοκρατορικὸν δακτύλιον, ἐφαίνετο.

Ὁ ἐξευτελιστικὸς οὗτος τρόπος τῆς παρουσιάσεως τῶν πρέσβεων ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς Βασιλείας τοῦ Μαχμούτ, ὅστις κατὰ τὸ 1826 μόλις ἐτροποποίησέ τινας τῶν ἐθιμο-

ταξιῶν τούτων, αἵτινες ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέπεσον, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἀκόμη ἀρκεταὶ ὀχληρότητες, τὰς ὁποίας οἱ ξένοι δικαιολογοῦσι διὰ τοῦ «σέβεσθαι δεῖ τὰ ξένα ἔθιμα.»

Ἡ δὲ Αὐστρία τὸ 1700 μόλις διὰ συνθήκης κατώρθωσεν ἵνα οἱ πρέσβεις αὐτῆς φέρωσι τὰ ἰδικά των ἐνδύματα, ἀλλὰ τοῦτο καὶ μόνον.

Ἡ Ζοαχὴ ἰδοῦσα τὴν παράταξιν πλήρη ἐκ τῶν ὑπερώων τοῦ Ἀρχιευνούχου, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον αὐτῆς ὅπου συνέθεσε τὴν πρώτην ἐκ τῶν ἀνακτόρων πρὸς τὸν Ὀσμᾶν ἐπιστολήν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

«Ἐπεθύμουν νὰ σοὶ γράφω ἐνίοτε, ὁ φόβος ὅμως οὐχὶ δι' «ἑαυτὴν ἀλλὰ δι' ἐσὲ καὶ μόνον ἀποτρέπει τὴν τρέμουσαν «χεῖρά μου. Εἰς τὰ ἐμπόδια τῆς θρησκείας καὶ τῶν φυλετικῶν «παραδόσεων, προσετέθησαν ἤδη ἐχυρὰ καὶ ἀνυπέρβλητα «τείχη, ἄνωθεν μόνον τῶν ὁποίων πρὸς ἱερὸν σκοπὸν αἱ ψυ«χαὶ ἡμῶν ἂς ἑνοῦνται. Γράψον μοι ταχέως τὰ καθέκαστα «τοῦ βίου σου καὶ πῶς εὑρέθης ἐνταῦθα ἀξιωματικὸς τῶν Γε«νιτσάρων, διότι ἀνησυχῶ νὰ μάθω· ἡ ὑπογραφή σου ἔστω «Ἀθῆναι, ὄνομα προσφιλές μοι διὰ πολλοὺς λόγους, τὸ ὄ«νομά μου δι' ἐσὲ εἶναι Β. διότι ὑπὸ τοῦτο ἐγνωρίσθημεν καὶ «σὲ ἱκετεύω μὴ τὸ μεταβάλῃς. Φοβοῦμαι νὰ προσθέσω, ὅτι «νεανίσκος τις ὃν εἶδον ἐπὶ τοῦ πλοίου σου, μὲ συνεκίνησε μέ«χρι δακρύων, λύσον μου τὸ αἴνιγμα ἂν δύνασαι· διότι μοὶ «ἐφάνη ὁμοιάζων τὸν ἀδελφόν μου.»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Ὁ Ἠμβραήμ, κοπιάσας καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, διευθύνθη τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν εὐνοουμένην Χουρσῆ, ἥτις, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς μητρός του, ὡμίλει μετ' αὐτοῦ μᾶλλον τῶν ἄλλων περὶ τῶν διορισμῶν καὶ παύσεων τῶν ὑπαλλήλων, διότι μάλιστα ὁ Σουλτάνος παρ' αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπληροφορεῖτο τὰς θελήσεις τῆς μητρός του, ἥτις εἶχεν ἰσχυρὰν εἰς τὴν αὐλὴν ἐπιῤῥοήν.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ Σουλτάνος εὑρισκόμενος αὖθις εἰς τὴν εὐνοουμένην ταύτην, εἰδοποίησεν ὅτι ταχέως ἔμελλε νὰ προσκαλέσῃ Βεζύρην τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ, τὸν ὁποῖον ἡ μήτηρ του ηὐνόει, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδύνατο εἰσέτι, διότι περιέμενε πληροφορίας τινὰς τοῦ Ἀχμὲτ Διφθερδάρη, ὅπως εὐλογώτερον δώσῃ τὴν παραίτησιν τοῦ τέως Ἐμὴρ πασσᾶ. Ἡ Χουρσῆ τὸν παρεκάλεσεν ἐκ μέρους τῆς μητρός του νὰ διατηρήσῃ αὖθις ὡς Διφθερδάρην καὶ νὰ τὸν συστήσῃ τῷ Μουσταφᾷ, διότι οἱ δύο ὑπεβλέποντο μεταξύ των καὶ τοῦτο ἦτο ὠφέλιμον εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Ἠμβραὴμ ὑπεσχέθη τὰ πάντα παρακαλέσας τὴν μητέρα του νὰ μὴ ἐπιμείνῃ εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ Ἀρχιευνούχου, διὰ τὸν ἁπλοῦν λόγον ὅτι ἐβαρύνετο τὰς ἀλλαγὰς καὶ ἐκτὸς τούτου ὁ Καραλῆς ἦτο ἀγράμματος καὶ περιωρισμένου νοὸς καί δὲν ἤθελεν ἔξυπνον τοιοῦτον, ἵνα μὴ πάθῃ ὅσα ὁ ἀδελφός του ἀπὸ τὸν πονηρὸν Γιαλῆ εὐνοῦχον, ὅστις ἐκαυχᾶτο ὅτι καὶ βεζύρας διώριζεν, καὶ ἐπαναστάσεις ἐπὶ τέλους κατώρθωσε, παντοδύναμος γενόμενος, ὥστε ἠνηγκάσθη νὰ τὸν πνίξῃ αὐτὸς κατὰ τὴν ἐνθρόνισίν του.

Τὴν ἐπομένην, ἡ Χουρσῆ ἀπελθοῦσα εἰς τὴν Βασιλομήτορα, διεβίβασε τὰς ἐνεργείας της, ἀλλ' ἐκείνη δὲν ηὐχαριστεῖτο ἀκόμη· τὴν ἠρώτησε ποίαν ἐντύπωσιν ἔκαμεν εἰς τὸν υἱόν της ἡ αἴτησις διατηρήσεως τοῦ Ἀχμὲτ ὡς Διφθερδάρη καὶ μαθοῦσα ὅτι μετ' εὐχαριστήσεως ἐδέχθη.

— Εἴμεθα ὀλίγον καλὰ εἶπεν, ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς εἶναι ἡ τελευταία γέφυρα τοῦ Ἀχμέτ, διότι δὲν θ' ἀποθάνω πρὶν τὸν ἴδω Βεζύρην, σαρώνοντα ὅλα τὰ καθάρματα τῶν ἀνακτόρων.

— Ἀλλά, τί περιμένετε ἀπὸ τὸν Ἀχμέτ, ἠρώτησεν ἡ Χουρσῆ, ἀφοῦ καὶ ὁ Καρᾶς εἶναι ἀρχαῖος φίλος ὑμῶν, καὶ τοῦ μακαρίτου υἱοῦ σας Μουρὰτ καὶ τοῦ Βασιλέως,

— Ἀνόητος εἶσαι Χουρσῆ, ἀπήντησεν ἡ Βαλιδέ, μὴ γινώσκουσα τί διαφέρει φίλος ἀπὸ πλᾶσμα τῶν χειρῶν μου· τὸν Ἀχμὲτ λαβοῦσα σκλάβον, προστατεύω ἤδη ἀπὸ τριακονταε-

τίας, ὅτε ἀκόμη ὁ πατὴρ τοῦ πενθεροῦ μου ἐβασίλευεν καὶ ἤμην ἁπλῆ θυγάτηρ ἱερέως· ἔκτοτε τὸν προάγω διαρκῶς καὶ τὸν ἔφερον εἰς ἣν εὑρίσκεται θέσιν· τώρα θέλεις νὰ μὴ ἐνδιαφέρωμαι νὰ τὸν ἴδω καὶ Βεζύρην; ἄλλως τε δὲν σκέπτεσαι ὅτι ὁ υἱός μου προσεβλήθη δὶς ἐξ ἀποπληξίας καὶ ἄν, ὃ μὴ γένοιτο, πάθη αὖθις, τότε τί δεῖ γενέσθαι; γνωρίζεις ὅτι ὁ διάδοχος εἶναι ἀνήλικος καὶ θὰ ἀντιβασιλεύσῃ ὁ Βεζύρης; ἂν δὲ ὁ τοιοῦτος Βεζύρης εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὸν 'Αχμέτ, δὲν ἠξεύρεις ὅτι τὸ πνίξιμον σὲ ἀναμένει δύστηνε ἀνυπερθέτως;

— Ὁ Θεὸς νὰ γλυτώσῃ ὑπέλαβεν ἡ Χουρσῆ τρέμουσα ἐκ φόβου.

— Λοιπὸν διὰ νὰ γλυτώσῃ ὁ Θεός, φρόντιζε διὰ τὸ μέλλον σου ἀπὸ τοῦδε καὶ ὁσάκις εὕρῃς τὸν 'Ημβραὴμ εἰς διάθεσιν, λέγε αὐτῷ ὅτι ὁ πιστότερος ὑπουργὸς εἶναι ὁ 'Αχμὲτ καὶ ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ὡς σωτῆρα τὸν περιμένει Βεζύρην, ἀλλὰ πάντοτε ἐντέχνως καὶ μὲ τὸν τρόπον ὃν πολλάκις σοὶ ἐδίδαξα, καθ' ὅσον ὁ 'Αχμὲτ ἐν πάσῃ περιπτώσει θέλει δυνηθῆ τὰ πάντα ὑπὲρ ἡμῶν, διότι εἶναι ἄξιος· ἔχεις δὲ καὶ τὴν εὐκολίαν διότι παρὰ τοῦ υἱοῦ μου ἀγαπᾶται, διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν πίστιν του πρὸς τὸν θρόνον.

Ὁ Χουρσῆ ἔλαβε τὰς συμβουλὰς τῆς Βασιλομήτορος, ἔδωκεν αὐτῇ μέρος τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν προτεραίαν λάβει χρηματικοῦ ποσοῦ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χαρέμιον, ὅπου ἐκάλεσε πάραυτα τὸν γνωστόν μας λευκὸν εὐνοῦχον Χαραμῆ.

Ὁ εὐνοῦχος Χαραμῆς, ὃν εἴδομεν βοηθοῦντα τὸν 'Αρχιευνοῦχον Καραλῆ, ἦτο 'Αρμένιος τις λευκός, εἷς ἐκ τῶν μᾶλλον γραμματισμένων τοιούτων, οἵτινες συνεποσοῦντο περὶ τοὺς τεσσαράκοντας ἐντὸς τοῦ Σεραγίου. Ὡς δὲ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ αὐλικοὶ τῶν τουρκικῶν ἀνακτόρων κατεῤῥαδιουργοῦντο διὰ τὰς θέσεις, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ εὐνοῦχοι ἐνήργουν ἕκαστος κατ' ἰδίαν ὅ,τι ἦτο δυνατόν, ὅπως ὑποσκελίσῃ τὸν 'Αρχιευνοῦχον καὶ καταλάβῃ τὴν θέσιν του.

Ὁ Χαραμῆς μας ἄλλως τε, ἐκτὸς τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου, εἶχε συλλάβει ἀδυναμίαν τινὰ πρὸς τὴν εὐνοουμένην Χουρσῆ, πρὸς ἣν ἐκμυστηρευθεὶς τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ, τὴν ὑπηρέτει πιστῶς καὶ καθιστῶν αὐτὴν ἐνήμερον πάντων τῶν διατρεχόντων ἤλπιζε τὴν δι' αὐτῆς πρόοδόν του καὶ δὲν ἐφείδετο οὐδενὸς μέσου ἵνα τὴν εὐχαριστῇ.

— Τί νέα ἔχομεν Χαραμῆ; ἠρώτησεν αὐτὸν ἡ Χουρσῆ ἅμα τὸν εἶδεν ἐλθόντα.

— Πολλὰ καὶ διάφορα, Οὐρὴ τοῦ Παραδείσου, ἀπήντησεν ἐκεῖνος· καὶ πρῶτον ἔμαθον ὅτι ὁ Βεζύρης παύεται ἀνυπερθέθως, ἀντικαθιστάμενος ὑπὸ τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὅστις ἔχει ὡραῖόν τινα γραμματικόν, τὸν ὁποῖον νομίζω ὅτι θὰ νοστιμεύεται πολὺ ἡ νέα μας Ζοαχή, ἥτις ἂν τὸ προαίσθημα δὲν μὲ λανθάνῃ, θὰ ἐπεθύμει καὶ τὸν θάνατον τοῦ Σουλτάνου πρὸς χάριν του.

— Πολὺ χονδρὰ πράγματα λέγεις σήμερον Χαραμῆ, μήπως εἶσαι πάλιν εἰς τὰς ἐξάψεις σου;

— Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ σὲ ἴδω τὴν ἰσχυροτέραν τοῦ Παλατίου εὐνοουμένην, μὲ παρασύρει πολλάκις εἰς ὑπερβολάς, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν ἔχω πολὺ ἄδικον.

— Σ' εὐχαριστῶ, καλέ μου Χαραμῆ, ὑπέλαβεν ἡ Χουρσῆ καὶ σὲ συγχαίρω διότι σήμερον δὲν εὑρίσκεσαι εἰς τὰς ὑπερβολάς σου, διότι σὲ λυποῦμαι τῇ ἀληθείᾳ ἐνίοτε.

— Ἐγὼ φρονῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος λύπης, θέλων νὰ δοξασθῶ καὶ νὰ εὐνοῶμαι.

— Καὶ ὅμως Χαραμῆ μου, ἡ τύχη φθονήσασα τὴν εὐτυχίαν σου, δὲν ἐπιτρέπει τὴν φιλοδοξίαν ταύτην, ἰδοὺ δὲ διατί σὲ συγχαίρω ὁσάκις φαίνεσαι ἥσυχος.

— Ἂν ἡ φιλοδοξία ὁμοιάζει τὸν ἔρωτα, ὅστις κατοικεῖ εἰς τὴν καρδίαν καὶ οὐχὶ ἀλλαχοῦ, τότε διατί ἄρα θέλω εἶσθαι δυστυχής; προσέθηκεν ὁ Χαραμῆς.

— Ἔχεις δίκαιον κατὰ θεωρίαν ἴσως, ἀλλὰ νὰ σοῦ εἰπῶ

τὴν ἁμαρτίαν μου, ἐγὼ ἐγέλασα τὴν πρώτην ἡμέραν, ὅταν μοῦ διηγήθης τὰς ἀξιώσεις σου, καὶ πίστευσόν με ὅτι δὲν ἠξεύρω διατί· ἐθαύμασα μάλιστα ἔτι περισσότερον, ὅταν ἡ μικρὰ Χαϊδὼ μοῦ ἔλεγεν ὅτι συμπαθεῖ πρὸς τὸν εὐνοῦχον Σαχλῆ.

— Δὲν σὲ ἀδικῶ Χουρσῆ μου, διότι τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀποτρέπει πᾶσαν εὐνοίας ἰδέαν, ἀλλ' ὅμως τὰ πράγματα δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην θεωριῶν, ἐκτὸς δὲ τῶν μαύρων ἀγρίων εὐνούχων σὲ εἰδοποιῶ, ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει λευκός, ὁ μὴ ἔχων τοὺς πόθους του καὶ πολλοὶ μάλιστα πλέον ἀφ' ὅτι ἀξίζουσιν, ἐκτὸς ἐννοεῖται ἐμοῦ, ὅστις φιλοσοφῶ ἀποτυχών.

— Ὄχι δά, Χαραμῆ μου, ὑπέλαβεν ἐκείνη, διότι ἐγὼ σὲ λυποῦμαι, τῇ ἀληθείᾳ τοσοῦτον, ὥστε θὰ ἔδιδον πᾶν ὅτι ἔχω ὅπως σ' εὐχαριστήσω· ἀλλ' ἐλθὲ τώρα νὰ φιλήσῃς τὸ χέρι μου καὶ ἄφισε τὰ θλιβερά σου ταῦτα διπλᾶ βάσανα, ἐπειδὴ ἔχομεν ἀνάγκην ἐνεργείας ὅπως γείνῃς Ἀρχιευνοῦχος καὶ τότε τὰ ὁλόχρυσα φέρων ἐνδύματα, ἴσως ἐμπνεύσῃς καὶ πρὸς ἐμὲ κάτι τι, διότι αἱ γυναῖκες πολὺ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπηρεάζονται, ὡς δὲν σὲ λανθάνει.

Ὁ Χαραμῆς βαυκαλιζόμενος αὖθις ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ἐγονυπέτησε πρὸ τῆς εὐνοουμένης ἵνα ἀκούσῃ τὰς διαταγάς της. Ἡ Χουρσῆ τότε ἐξέθηκε πρὸς αὐτὸν ὅτι εἶχον ἀνάγκην συκοφαντίας τινὸς κατὰ τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὅπως ἐμποδισθῇ ὁ Σουλτάνος νὰ διορίσῃ αὐτὸν Βεζύρην ταχέως, ἵνα δοθῇ καιρὸς πρὸς τὴν Βασιλομήτορα νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ διορισμοῦ τοῦ κοινοῦ φίλου Ἀχμέτ, ὁ δὲ Χαραμῆς μετὰ σκέψιν ὥριμον εὗρεν ὅτι τὸ καλλίτερον μέσον ἦτο, νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν ὑπάρχοντα Βεζύρην περὶ τῶν προθέσεων τοῦ Σουλτάνου καὶ ἐκεῖνος ἴσως θὰ τῆς ἔδιδε συμβουλήν τινα, φρονῶν ὅτι περὶ αὐτοῦ ἐνδιεφέροντο· ἡ Χουρσῆ ὅμως δὲν συνεφώνησε, καθ' ὅσον ὁ Βεζύρης ἐγνώριζε διὰ τοῦ πατρὸς τῆς Φατμὲ τὰς μεταξὺ τῆς βασιλομήτορος καὶ τοῦ Ἀχμὲτ σχέσεις καὶ δὲν θὰ ἐπείθετο ὅτι τὸ χαρέμιον, περὶ αὐτοῦ ἐνδιαφέρεται, ἐκτὸς τῆς

Φατμέ, ἥτις ἄλλως εἶχε τὸν Σαδὴκ ἀγγελιοφόρον της διὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην καὶ δὲν θὰ ἐπίστευεν αὐτόν. Τότε ὁ Χαραμῆς ἐπρότεινε νὰ διαδώσῃ αὐτὸς ἐμμέσως πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅτι οἱ Γενίτσαροι ζητοῦσι διὰ τῆς βίας Βεζύρην τὸν Γενιτσάραγα Καρᾶ Μουσταφᾶ καὶ τοῦτο ἴσως τὸν ἀνεχαιτίσῃ ἐπί τινα καιρόν, διότι ὁ Ἠμβραὴμ ἐγνωρίζετο ὡς πείσμων καὶ δὲν ἤθελε βεβαίως ἐνδώσει εἰς τοιαύτην πίεσιν,

Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον ἐφάνη καλὸν πρὸς τὴν Χουρσῆ, ὅπερ διαβιβασθὲν πρὸς τὴν Βασιλομήτορα ἐνεκρίθη· τὴν ἐπομένην δέ, ὁ Χαραμῆς εἰδοποίησε τὸν Ἀρχιευνοῦχον Καραλῆ ὅτι τὸ διάταγμα τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὡς Βεζύρου ὑπεγράφη· ὁ Καραλῆς σημειώσας αὐτὸ μεταξὺ τῶν νέων τῆς ἡμέρας, τὸ διεβίβασε πρὸς τὴν Φατμὲ καὶ τὰς λοιπὰς εὐνοουμένας ἐν οἷς καὶ τὴν Χουρσῆ, ἥτις ἔπεμψεν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Βασιλομήτορα καὶ ἥτις ἐδράξατο τῆς εὐκαιρίας νὰ συγχαρῇ τὸν υἱόν της διὰ τὸν ἐπιτυχῆ διορισμόν, γινόμενον δῆθεν κατ' αἴτησιν τοῦ ἀνδρείου στρατοῦ τῶν Γενιτσάρων.

Ὁ Σουλτάνος λαβὼν τὴν εἰδοποίησιν τῆς μητρός του, μετέβη παρὰ τῇ Χουρσῇ καὶ εἰδοποίησεν αὐτὴν ὅτι πραγματικῶς ἐσκόπει νὰ διορίσῃ τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ Βεζύρην διὰ τὰς τόσας ἐκδουλεύσεις του ἐπὶ δύο βασιλέων, ἀλλὰ ποτὲ ὑπείκων εἰς τὴν πίεσιν τῶν Γενιτσάρων, διότι δὲν ἤθελε νὰ γίνῃ κακὴ ἀρχή.

Κατὰ συνέπειαν ἡ Βασιλομήτωρ ἐτέθη αὖθις εἰς ἐνέργειαν καὶ προσκαλέσασα τὸν Ἠμβραὴμ ἐκτάκτως παρ' αὐτῇ ὡς δῆθεν ἀσθενοῦσα, ἤρξατο τῶν παρακλήσεων αὐτῆς, περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ἀχμὲτ ὡς Βεζύρου.

— Τί λέγεις μῆτερ; εἶπε τέλος ὁ Ἠμβραὴμ θυμωθείς, μὲ τὰ σωστά σου φρονεῖς ὅτι θὰ διορίσω τὸν σκλάβον σου, Βεζύρην, παραλείπων τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ τὸν ὁποῖον ὡς ἀδάμαντα ἀνδρείας καὶ πίστεως καὶ οἱ ξένοι Βασιλεῖς αὐτοὶ θαυμά-

ζουσι; καὶ ἔπειτα τί γίνεται ὁ βασιλικός μου λόγος, ὃν πρὸς αὐτὸν ἔδωκα;

— Δὲν λέγω τοῦτο, εἶπεν ἡ Βαλιδέ, ἀλλὰ φρονῶ ὅτι δύνασαι νὰ διορίσῃς αὐτὸν προσωρινῶς καὶ ἔπειτα νὰ τὸν παύσῃς διορίζων τὸν Ἀχμέτ, τοῦ ὁποίου τὴν ἱκανότητα γνωρίζεις ἤδη· ἄλλως τε ἕως πότε θὰ διοικῶσιν οἱ αἱμοχαρεῖς Γενίτσαροι τὸν τόπον τοῦτον; δὲν θὰ εὑρεθῇ χεὶρ νὰ ἀποσείσῃ τοιοῦτον ἀπεχθῆ ζυγόν, ὦ! ἂν ἔζη ὁ ἀδελφός σου, βεβαίως τοιαῦτα δὲν θὰ συνέβαινον.

— Καὶ ὅμως μῆτερ, τὸν υἱόν σου ἐκεῖνον μόλην τὴν εὐφυΐαν σου, δὲν ἠδυνήθης νὰ σώσῃς, οὐδὲ ἐκ τοῦ θανάτου, οὐδὲ ἐκ τοῦ σκληροῦ ἐπιθέτου Τεπσίζ, ὅπερ ἠτίμασε τὴν οἰκογένειάν μας ὁλόκληρον, ἂν δ' ἐκεῖ θέλῃς νὰ ὠθήσῃς καὶ ἐμέ, δὲν ἔχω ἄλλην ἀπειλὴν εἰμὴ νὰ σ' εὐχηθῶ, «καλὴν ἐπιτυχίαν.»

Μετά τινας δὲ τοιαύτας τραχείας συζητήσεις, ὁ Ἠμβραὴμ ἔμεινε σύμφωνος ὅπως ἀναβληθῇ ἐπ' ὀλίγον ὁ διορισμὸς τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, ἵνα σκεφθῶσιν ὡριμώτερον.

Ὁ Χαραμῆς ἐπανελθὼν τὸ αὐτὸ ἑσπέρας παρὰ τῇ ἀγαπητῇ του, ἐβεβαίωσε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ στρατηγήματος καὶ ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην νέας τοῦ Σουλτάνου ἐπισκέψεως ἡ Χουρσῆ, αὐτὸς ἀπεφάσισε νὰ διαδώσῃ ὅτι ἦτο ἔγγυος, ὅπερ ἔμελλε κατ' ἔθιμον νὰ φέρῃ τὸν Σουλτάνον εἰς τοὺς κοιτῶνας της, ἵνα τὴν συγχαρῇ.

— Μὴ παίζεις μὲ τὰ σοβαρὰ ταῦτα Χαραμῆ, εἶπεν ἡ Χουρσῆ, ἐπειδὴ γνωρίζεις τοῦ χαρεμίου τὰς ῥᾳδιουργίας καὶ δὲν θέλω νὰ δώσω ἀφορμὰς εἰς τὰς κρισίμους ταύτας ἡμέρας.

— Ἀλλ' ἂν διαδώσω ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου, ἐν ἀγνοίᾳ σου μοὶ εἶπε τοῦτο;

— Τότε ἀλλάζει τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ θὰ πέσει κατὰ τῆς κεφαλῆς σου τὸ ψεῦδος, ὅπερ ἐγὼ δὲν θέλω, διότι σοὶ εἶπον ὅτι συμπαθῶ πρὸς σὲ διὰ τὴν ἀφοσίωσίν σου.

— Ἐγὼ ἀδιαφορῶ, Σελήνη μου, περὶ τῆς κεφαλῆς μου, διότι

τὴν ζωήν μου πρὸ πολλοῦ ἤδη μισῶ καὶ ἴσως θὰ μ' εὐηργέτουν ἂν μοὶ ἀφήρουν τοιαύτην ζωήν· θὰ εἶναι δὲ κτῆνος πᾶς ὅστις φροντίζει νὰ τὴν διασώσῃ.

Καὶ ταῦτα λέγων ἀνεχώρησεν αὖθις μελαγχολικὸς ὁ δύσμοιρος εὐνοῦχος.

Ἡ Χουρσῆ ἐν τούτοις μόλην τὴν λύπην αὐτῆς ἤρξατο νὰ σκέπτηται περὶ τῆς ἑτοιμασίας, διότι τὴν ἐπαύριον ὁ Σουλτάνος ἀφεύκτως ὤφειλε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ. Λίαν πρωὶ λοιπὸν ἐγερθεῖσα, προσεκάλεσε τὴν πρώτην αὐτῆς θαλαμηπόλον, ἣν διέταξε νὰ ἑτοιμάσῃ ἐγκαίρως τὰ τῆς ὑποδοχῆς διὰ τὸν Παδισάχ.

— Ἀλλά, Σουλτάνα μου, ἀπεκρίθη ἡ θαλαμηπόλος, μήπως ἔκαμες λάθος; ὁ Σουλτάνος μόλις προχθὲς ἦτο ἐδῶ, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔλθῃ καὶ σήμερον, ἀφοῦ ἔχει πέντε ἡμέρας νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Μεχρῆ, ἥτις εἶναι καὶ νεωστὶ ἐλθοῦσα· τὸ εὔχομαι ἀπὸ καρδίας, ἀλλὰ φοβοῦμαι καμμίαν παρανόησιν.

— Κάμε ὅ,τι σοὶ εἶπον Σοφῆ, ὑπέλαβεν ἡ Χουρσῆ, καὶ μὴ ἐρωτᾷς περισσότερα, ἄλλως τε δὲν ἔχομεν νὰ χάσωμεν τίποτε.

Ἡ θαλαμηπόλος ἐξῆλθε μετ' ὀλίγον νὰ προσκαλέσῃ τὰς λοιπὰς ὅπως ἀρχίσωσι τὴν ἐργασίαν τῆς ἀλλαγῆς τῶν ταπήτων καὶ σοφάδων, τῆς μεταφορᾶς ἀρωμάτων καὶ ἀπείρων σερμπετίων καὶ ἐκ τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν ἔμαθεν, ὅτι ἡ κυρία της ἦτο ἔγγυος καὶ περιέμενε τὴν τυπικὴν συγχαρητήριον ἐπίσκεψιν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἡ Βασιλομήτωρ Κιοσέμ, μαθοῦσα τὸ στρατήγημα τοῦ Χαραμῆ καὶ μὴ θέλουσα νὰ ἐμβάλῃ εἰς δυσάρεστον θέσιν τὴν Χουρσῆ, ἦλθε μόνη εἰς τὸν γυναικωνίτην αὐτῆς, καὶ ὅταν ὁ Ἡμβραὴμ ἔφθασεν ἐκεῖ, εὗρε τὴν μητέρα του, ἥτις μετὰ τῆς γνωστῆς εὐφυολογίας της δεχθεῖσα τὸν υἱόν της πρὸ τῆς θύρας·

— Βλέπεις ἀρσλανάμ, εἶπεν, ὅτι ἡ Χουρσῆ ἐγέννησε σήμερον τὴν μητέρα σου, ἣν ἀπὸ χθὲς ἐγγυμόνει, δὲν εἶναι ἀλη-

θῶς ἀξία τῆς ἀγάπης σου τοιαύτη εὐτράπελος καὶ χαρίεσσα κόρη;

Ὁ Σουλτάνος ἐγέλασε διὰ τὸ τέχνασμα καὶ διῆλθε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐργαζόμενος μετὰ τῆς Χουρσῆ, πρὸς πεῖσμα τῆς Φατμέ, ἥτις τὸν περιέμενεν.

Τὴν πρωίαν δὲ ἀναχωρῶν ἐκεῖθεν·

— Εἰπὲ τῆς μητρός μου, εἶπεν, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ σκλάβου τῆς δὲν ἦλθεν ἀκόμη, ἀλλ' ὁπωςδήποτε τὸν ἔχω ὑπ' ὄψιν μου πάντοτε, διὰ τὴν ἀφοσίωσίν του.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος περὶ σκλάβων ἢ δούλων, ὀφείλομεν νὰ ἐξηγήσωμεν ὅτι πλεῖστοι τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῶν δούλων, τὴν καλουμένην Γεζὶρ Παζάρ, πωληθέντων Χριςιανῶν, ἔφθασαν τὰς ὑψίςας τοῦ κράτους θέσεις, καὶ καθ' ὅλας ἐν γένει τὰς ἐποχάς. Τοσοῦτον δὲ ἦτο σύνηθες τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὥστε ἀναγινώσκοντες τὸν Βυζάντιον, εὑρίσκομεν τὴν ἀκόλουθον παρομοίωσιν τοῦ εὐφυοῦς Σαῤῥῆ Κιατήπ, γραμματέως τοῦ Σουλτάνου Μουράτ, ὁ ὁποῖος ἐρχόμενος ἐκ τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, ἤτοι τῶν ὑπουργῶν τοῦ κράτους καὶ ἐρωτηθεὶς παρά τινος τῶν φίλων του Γενιτσάρων, πόθεν ἤρχετο;

— Ἀπὸ τὸ Γεζὶρ Παζὰρ (σκλαβοπάζαρον), ἀπεκρίθη.

Ἐννοῶν τοὺς συμβούλους τοῦ κράτους, ὧν πραγματικῶς οἱ πλεῖστοι τοιοῦτοι ἦσαν καὶ ὁ λόγος εἶναι εὐχερής, διότι τῶν εὐφυῶν Τούρκων καταγινομένων νὰ δοξασθῶσιν ἐπὶ τὰ ὅπλα καὶ εἰς τὸν στρατόν, οἱ γραμματισμένοι σκλάβοι ἐλάμβανον τὰς δευτερευούσας θέσεις, ἀφ' ὅπου ἀφανῶς παρουσιάζοντο μεγάλοι, ὡς ὁ παρ' ἡμῖν γραφόμενος ἱστορικώτατος Ἀχμέτ, ὁ Ἠμβραὴμ πασσᾶς καὶ τόσοι ἄλλοι, δοξάσαντες τὴν Τουρκίαν.

Πόσαι δὲ καὶ ποῖαι σκλάβαι τοῦ Γεζὶρ Παζὰρ ἐγένοντο περιώνυμοι βασιλομήτορες, ἐπιλείψοι ἡμῖν ὁ χῶρος ἂν θελήσωμεν νὰ τὰς ὀνομάσωμεν· προσθέτομεν μόνον ὅτι τὰ ὀκτὼ δέκατα τούτων ἦσαν τοιαῦται. Βασιλευσάντων δὲ τεσσαράκοντα αὐτοκρατόρων ἐν τῷ ὀθωμανικῷ κράτει, ἀπὸ τοῦ Ὀθωμάνου

(1300) καὶ ἐντεῦθεν, ἔχομεν, ἐννοεῖται, τριάκοντα τοὐλάχιστον τοιαύτας, ὧν αἱ πλεῖσται εὐφυέστατοι.

Ἐπανερχόμεθα ἤδη πρὸς τὸν εὐνοῦχον Χαραμῆ, ὅστις κατευχαριστηθεὶς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ στρατηγήματός του, κατευθύνθη τὴν ἐπομένην πρὸς τὴν Χουρσῆ, ἵνα πληρωθῇ διά τινος μειδιάματος, εὗρεν αὐτὴν μελαγχολικήν, διότι ὁ Σουλτάνος δὲν συγκατετέθη κατ' οὐδένα λόγον νὰ διορίσῃ βεζύρην τὸν Ἀχμὲτ καὶ ἥτις ἰδοῦσα αὐτὸν ἐρχόμενον·

— Λάβε, εἶπε, τὸν κόπον τῆς χθεσινῆς ἐργασίας σου, ἥτις ἐμπορικὴ οὖσα, μόνον διὰ χρημάτων πληρώνεται καὶ ἔῤῥιψεν αὐτῷ μικρὸν δέμα χρυσῶν τινων νομισμάτων.

Ὁ Χαραμῆς, ἐμβλέψας περιφρονητικῶς τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα χρυσᾶ καὶ σαρκαστικῶς μειδιάσας, ἀπεχώρησε ψιθυρίζων·

— Εἴμεθα γυναῖκες μισούμεναι παρὰ τῶν ἀνδρῶν καὶ ἄνδρες περιφρονούμενοι παρὰ τῶν γυναικῶν.

Ὅταν δὲ τὴν ἐπομένην παραπονούμενος διὰ τὴν περιφρόνησιν ὑπὸ τοὺς πόδας της, ἐζήτει ἐξήγησιν·

— Φρόντισον ἐκ παντὸς μέσου, ἔλεγεν ἡ Χουρσῆ, νὰ γίνῃς Ἀρχιευνοῦχος, ἄλλως τε μόλας τὰς ὁποίας μοὶ διηγήθης ἱστορίας, οἶκτον μόνον διὰ τὴν θέσιν σου αἰσθάνομαι καὶ εἶμαι βεβαία ὅτι ὁμιλῶ εἰλικρινέστερον ἐκείνων, αἵτινες προσποιοῦνται ἄλλο παρὰ τὸ τοῦ οἴκτου αἴσθημα δι' εὐνούχους.

Ὁ Σουλτάνος, ἐργασθεὶς μετὰ τριάκοντα καὶ πλέον ἡμέρας ἀρκετὴν ὥραν μετὰ τοῦ Ἀχμέτ, πρωίαν τινὰ ἀπεσύρθη εἰς τὸ χαρέμιον τῆς Ἐμινέ, ἀφοῦ προηγουμένως ἐκ τοῦ γραφείου του ὑπέγραψε τὰς δύο ἀκολούθους ἐπιστολάς, ὑπαγορευθείσας παρὰ τοῦ πανούργου Ἀχμέτ, ἐλθόντος τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐσπευσμένως πρὸς τὸν Σουλτάνον.

Προσωρινὲ βεζύρη Ἐμὴρ πασσᾶ.

Ἐπειδὴ ἡ ἡλικία σου δὲν συγχωρεῖ νὰ ἐργάζησαι πλέον, σοὶ προσδιορίζω εἴκοσι χιλιάδας γροσίων μισθόν, τὴν νῆσον

Χάλκην ὡς κατοικίαν καὶ σὲ διατάσσω νὰ παραδώσῃς αὐθωρεὶ τὴν Βούλαν πρὸς τὸν Διφθερδάρην σου Ἀχμέτ, ἵνα τὴν ἐναποθέσῃ ὅπου δεῖ.

Ἀνάκτορον, 15 Φεβρουαρίου 1641

ΗΜΒΡΑΗΜ.

Τὴν ἡμερομηνίαν ταύτην τινὲς θέτουσι 15 Ἰουνίου 1641, ἐναντίον τῆς αὐθεντικωτέρας τοῦ Χόπφ, ἣν παρεδέχθην.

Περισπούδαστε καὶ γενναῖε μεταξὺ τῶν ὑπηκόων μου, Καρᾶ Μουσταφᾶ πασσᾶ.

Τὰ πρὸς δόξαν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ ἔθνους μέχρι τοῦδε κατορθώματά σου, μὲ φέρουν εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ σὲ διορίσω Βεζύρην τῆς Βούλας.

Ὁ Θεὸς γένοιτό σοι ἀρωγὸς εἰς τὸ ἔργον.

ΗΜΒΡΑΗΜ.

Ὁ βεζύρης Ἐμήρ, κατηγορούμενος ὡς μέθυσος καὶ ἀδρανὴς περὶ τὴν διοίκησιν, κατευχαριστήθη, διότι ὀλίγοι προκάτοχοί του ἐξῆλθον τῆς βεζυρίας ζῶντες· ὅταν δὲ ὁ Ἀχμὲτ τῷ ἐζήτησε τὴν Βούλαν, παραδίδων αὐτήν· «Βεζύρη νὰ σὲ ἴδω, εἶπεν αὐτῷ» καὶ πρὶν ἡ αὐγὴ ἔλθει, εὑρίσκετο εἰς τὴν Χάλκην διὰ τὸν φόβον μεταμελείας τοῦ Σουλτάνου, ὡς πρὸς τὴν ζωήν του.

Η ΕΛΛΗΝΙΣ

Ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶ πασσᾶς, δώσας τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας πρὸς τοὺς ἐν Κρήτῃ μείναντας, καὶ ἐννοήσας καλῶς ὅτι ἡ ἐκστρατεία αὕτη λάθρα καὶ ἐσπευμένως τολμηθεῖσα, ἔμελλε ν' ἀποτύχῃ ὡς ἡ πρώτη, ἐσκέφθη ὅτι μόνον βεζύρης γενόμενος, ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ τοῦ κινδύνου· ἄλλως τε ἢ εἰς Κρήτην ἔμενεν ἵνα καταισχυνθῇ νικώμενος ἢ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα φανῇ

δειλιάσας, ἡ κεφαλή του ἀφηρεῖτο ἀναμφιβόλως, διότι οἱ Τοῦρκοι, μηδὲν λογιζόμενοι τὰς προηγουμένας ἐπιτυχίας, κατεδίκαζον ὡς προδότην πάντα ἀποτυχόντα στρατηγόν, ἠναγκάσθη ὡς ἐκ τούτου νὰ ἐκτελέσῃ τὴν τελευταίαν ἐκείνην ἰσχυρὰν ἐπίθεσιν, ἵνα πτοήσας τοὺς πολιορκουμένους στενοχωρηθέντας ἔκτοτε εἰς μικρὰν ἀκτῖνα, τοὺς ἀποτρέψῃ τοῦ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τοῦ στρατοῦ καὶ οὕτω λάβῃ καιρόν, ἢ νὰ πέμψῃ ἰσχυρὸν κατὰ τοῦ φρουρίου πυροβολικόν, ἢ Βεζύρης, ὡς ἐῤῥέθη, γενόμενος νὰ συνομολογήσῃ ἔντιμόν τινα συνθήκην μετὰ τῆς Βενετίας· ἀλλὰ τὸ πλοῖον ταλανισθὲν εἰς τὴν θάλασσαν ἐπὶ διμηνίαν ὅλην, μόλις περὶ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου ἔφθασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ μακροῦ τούτου πλοῦ, αἱ πληγαὶ τῶν πλείστων Γενιτσάρων καὶ αὐτοῦ ἐπουλώθησαν, ἀλλ' ὅμως, ἐνῷ οἱ λοιποὶ ἐφαίνοντο φαιδροί, μόνος ὁ στρατηγὸς ἐτήκετο ἐξ ἀνυπομονησίας διὰ τὴν τύχην του· ἅμα δὲ φθὰς εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπέστειλε πάραυτα μακρὸν περὶ τῆς ἐκστρατείας ὑπόμνημα, ζητήσας συνάμα νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν Σουλτάνον, διότι ἡ θέσις του ὡς Γενιτσάραγας, τῷ ἔδιδε τὸ δικαίωμα τοῦτο· παρῆλθον ὅμως τριάκοντα ἡμέραι καὶ οὐδεμία ἐδίδετο αὐτῷ ἀπάντησις· ἀπῆλθεν ὅθεν εἰς τὸν στρατῶνα τῶν Γενιτσάρων, ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σώματος, ἐπαρουσίασε πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς τὸν Ὀσμάν, τοῦ ὁποίου ἡ περὶ τὰς δύο μάχας γενναιότης, ἡ ἀδελφικὴ ἐν τῷ πλοίῳ περιποίησις τῶν πληγωμένων, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶχον θεραπευθῇ, διαδοθεῖσα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, τὸν εἶχεν ἤδη καταστήσει ἀγαπητόν.

Οἱ Γενίτσαροι ἀνευφήμησαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν δύο, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ ὁμοφώνως παρεκάλεσαν τὸν ἀρχηγὸν νὰ διορίσῃ τὸν Ὀσμὰν Ὀρτάμπασην, διότι ἐχήρευον ἤδη τρεῖς τοιαῦται θέσεις, ἀλλ' ὁ πασσᾶς κατὰ τὴν τακτικήν του ἠρνήθη, λέγων ὅτι ὁ Ὀσμάν, σεβόμενος τοὺς γεροντοτέρους καὶ ἐρωτηθείς,

ἀπεποιήθη τὸν βαθμόν, ἐπιμένων νὰ προβιβασθῶσιν οἱ ἀρχαιότεροι. Ἔκτοτε ὁ Ὀσμάν, καίτοι μὴ προβιβασθείς, ὠνομάζετο παρὰ τῶν Γενιτσάρων Κιουτσοὺκ Ὀρτάμπασι, ταγματαρχίσκος, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο διετήρησαν αὐτῷ οἱ Γενίτσαροι καὶ μετὰ τὴν προαγωγήν του ἀνωτέρω.

Τὸ ἑσπέρας ὁ ςρατηγὸς ἔδωκε μέγα δεῖπνον πρὸς τοὺς ἑξήκοντα περίπου ἀνωτέρους ἀξιωματικοὺς τοῦ σώματος, ἀπαιτήσας νὰ παρευρεθῇ ἀνὰ εἷς Σακκᾶς ἐξ ἑκάστου Ὀρτᾶ ὡς ἀντιπρόσωπος· τὸ γεῦμα ἐγένετο θορυβῶδες, διότι ἡ ἐπιῤῥοὴ τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ ἀνεγεννήθη, διότι ἠγαπᾶτο καὶ διότι ὁ Ὀσμὰν περιφερόμενος ἀπὸ τραπέζης εἰς τράπεζαν ἔδιδεν ἀφορμὴν ἀνευφημιῶν διὰ τὸν στρατηγόν. Περὶ λύχνων ἀφὰς δὲ προεπέμφθη εἰς τὴν κατοικίαν του ὁ στρατηγὸς ἔφιππος καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν σωματαρχῶν, ὁ ἀλλ' Ὀσμὰν ἔμεινε νὰ κοιμηθῇ διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὸν λόχον του.

Αἱ ἐπιδείξεις αὗται δὲν διέφυγον τὴν προσοχὴν τοῦ πονηροῦ Ἀχμέτ, τὸν ὁποῖον εἴδομεν καταβάντα τῶν ἀνακτόρων διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ ἐχθροῦ του ὡς Βεζύρου· ὁ δὲ Μουσταφᾶς λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν τὴν φέρουσαν τὴν αὐτοκρατορικὴν σφραγῖδα, μετεκάλεσε τὸν Ὀσμάν, ὅστις ἀναγνοὺς τὸν συνεχάρη.

— Σὲ βλέπω χαίροντα, εἶπεν ὁ Μουσταφᾶς, καὶ ἔχεις ἴσως δίκαιον, διότι ἂν ἡ Τουρκία εἶναι τὸ ἰσχυρότερον τοῦ κόσμου ἔθνος, ὁ Βεζύρης αὐτῆς εἶναι βεβαίως ὁ ἰσχυρότερος καὶ ἐνδοξότερος τοῦ κόσμου ὑπήκοος, εἶναι δὲ καὶ τὸ ἐμὸν ὄνειρον· ἀλλ' ὅμως μάθε ὅτι ἀπὸ σήμερον στερεωτέραν φέρει τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῶν ὤμων ὁ τελευταῖος ἑβραῖος, ἢ ἐγώ· ὀφείλεις δὲ νὰ μάθῃς πρὸς τούτοις, ὅτι ὀλίγοι Βεζύραι ἀπεσύρθησαν τῆς θέσεως ζῶντες· ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ μάλιστα Σελήμ, ἕνδεκα ἐφονεύθησαν Βεζύραι, ὧν εἷς διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν, ὥστε κατήντησε δημώδης κατάρα λέγουσα, «νὰ σὲ ἰδῶ Βεζύρην,» δηλαδὴ κρεμάμενον· ὅταν δὲ ὁ νουνεχὴς Πυρῆ πασσᾶς ἠρώτη-

σεν αὐτὸν ἀστεϊζόμενος, πότε θὰ τὸν φονεύσῃ, ὁ Σελὴμ σπουδάζων ἀπεκρίθη, ὅτι ἀνέμενεν ἀντάξιον διάδοχόν του, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Σοὶ διηγοῦμαι ταῦτα, ἵνα σὲ καταστήσω προσεκτικὸν καὶ ἐπὶ σχεδίου βαδίζοντα, διότι μάθε ὅτι πᾶν ἔγγραφον, ἔστω καὶ ἁπλούστατον, ἐξερχόμενον τῶν χειρῶν σου, ὀφείλεις νὰ μελετήσῃς προσεκτικῶς· ἔχω ἄπειρον ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν παιδείαν καὶ νοημοσύνην σου καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν ἀφωσίωσίν σου· ἀλλ' ἡ νεότης μὲ τρομάζει καὶ διὰ τοῦτο διορίζων 'Ρεΐζη τὸν θεῖόν σου, 'Οσμάν, ἀπαιτῶ, ὅπως λαμβάνῃς παρ' αὐτοῦ πεῖραν τῶν διατυπώσεων, ὅσας δὲν γνωρίζεις· ὁ ὁ πατήρ σου θέλει διορισθῇ 'Ρούμελη Καδῆς (ἀρχιδικαστὴς) ὅστις ἐπίσης θέλει σὲ ὁδηγεῖ, σὺ ὅμως, δὲν θέλω, νὰ λάβῃς οὐδένα πολιτικὸν τίτλον, ἀλλὰ μένων παρ' ἐμοὶ ὡς ἰδιαίτερος γραμματεύς, ὀφείλεις νὰ ἔχῃς τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν σου εἰς τὸν στρατῶνα· καὶ ὅταν οἱ Γενίτσαροι ἔλθουν νὰ μὲ ὑβρίσουν, διότι δὲν σὲ προβιβάζω, τότε εἶναι σημεῖον ὅτι ἔγεινες Γενιτσάραγας καὶ ἐκεῖθεν Βεζύρης ἀνυπερθέτως. Βλέπεις ἤδη τὸν σκοπόν, δι' ὃν σὲ ἔκαμα Γενίτσαρον· θέλω νὰ συμμαχήσωμεν ἀποκλειστικῶς καὶ ἐγὼ μὲν θὰ γίνω Βεζύρης ὑποστηρίζων σὲ ὡς Γενιτσάραγα, σὺ δὲ ἀρχηγὸς δεικνύων τὴν ἐπιῤῥοήν σου, ὅπως μὲ διατηρήσῃς ἐν τῇ θέσει, ἣν σὺ μόνος θὰ ἔχῃς τὸ δικαίωμα νὰ κληρονομήσῃς βραδύτερον.

Τὸ σχέδιον λοιπὸν ἀμφοτέρων ἤκουσας, ἀνάγκη τώρα νὰ μάθῃς τὰ ἐμπόδια· καὶ πρῶτος ἐχθρὸς ἡμῶν ὑποβλέπων τὴν Βεζυρίαν εἶναι ὁ 'Αχμέτ, ἡ πονηρία τοῦ ὁποίου εἶναι ὀνομαστή, διότι ἀπὸ υἱοῦ σκλάβας Μυτιληναίας, πρεσβυτέρας, κατήντησε Δεφθερδάρης καὶ μάλιστα εἰς δύο Βεζύρας ἀλληλοδιαδόχως ἐπιβαλλόμενος παρὰ τοῦ Σουλτάνου, εἶναι εὐνοούμενος τῆς Βαλλιδὲ Κιοσέμ, ἵνα μὴ εἴπω ἐρωμένος ἀρχαῖος, ἥτις καὶ πάλιν θέλει τὸν κρατήσει εἰς τὴν θέσιν του βέβαια. Θὰ ἔχωμεν ὅθεν τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ εἰς τὰς πανουρ-

γίας του, μόνην τὴν εὐφυΐαν σου ἔχω ν' ἀντιτάξω· εἴμεθα λοιπὸν φρονῶ εἰς ἥττονα θέσιν, ἔχω ὅμως ἐλπίδας εἰς τοὺς Γενιτσάρους μου. Δεύτερος ἐχθρὸς ἡμῶν εἶναι αὐτὴ ἡ βασιλομήτωρ καὶ τρίτος ἡ ἀστασία τοῦ Ἠμβραήμ, ὅστις, δειλὸς τυγχάνων καὶ μικρόνους, ῥᾳδιουργεῖται εὐκολώτατα. Σὺ τώρα ἄφες τὰς θεωρίας σου περὶ ἠθικῆς καὶ δικαιοσύνης καὶ φρόντισον νὰ στερεώσωμεν πρῶτον τὴν θέσιν μας· τούτου δὲ γενομένου, τότε μεριμνῶμεν περὶ τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων καὶ περὶ τῆς ὁμοιομόρφου φορολογίας, κατὰ τὰς ἰδέας σου· ἤδη ἔχομεν ἀνάγκην πραγμάτων καὶ στερεότητος.

— Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ κίνδυνοί εἰσι τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι, διατί δὲν ἀρνῆσαι τὴν θέσιν ταύτην; ἠρώτησεν ὁ Ὀσμάν, εἶσαι στρατηγὸς φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου ὁλόκληρον δέσμην πολεμικῶν στεφάνων, περιουσίαν ἀρκετὴν ἀπέκτησας ἤδη, τέκνα ἄῤῥενα δὲν ἔχεις, ἵνα τὰ ἀναδείξῃς· τίς λοιπὸν ἡ ἀνάγκη, ἥτις σὲ ῥίπτει πρὸ τοῦ κινδύνου τούτου;

— Εἶσαι ἄπειρος Ὀσμάν, ὑπέλαβεν ὁ πασσᾶς· ἂν σήμερον δὲν δεχθῶ τὴν θέσιν ταύτην, ἣν ἄλλοτε ἐγὼ ἐζήτησα, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἔλεγον τῷ Σουλτάνῳ «δὲν σὲ ἀναγνωρίζω,» διότι τοιαῦτά εἰσι παρ' ἡμῖν τὰ ἔθιμα· ἔπρεπε ἀπ' ἀρχῆς νὰ μὴ θηρεύσω ὑψηλὰς θέσεις καὶ ὅταν μὲ ὠνόμασεν ἐπίτιμον Βεζύρην νὰ τῷ εἴπω, εἶμαι γέρων, καὶ δός μοι ἀντὶ δόξης ἀμοιβήν τινα ὅπως ἡσυχάσω· ἀλλὰ ποῖος στρατηγὸς εἰσελθὼν μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας νικητὴς εἰς ἐχθρικὴν μεγαλούπολιν, εἶπέ ποτε τοῦτο; Τώρα ἀφοῦ περιεπλέχθην, μόνον διὰ τῆς Βεζυρίας δύναμαι νὰ ἐξέλθω τοῦ κινδύνου, ἂν δυνηθῶ· ἔπειτα δὲν βλέπεις, ὅτι ἀφήκαμεν ὀπίσω μίαν ἐκστρατείαν ἀποτυχοῦσαν; ποῖος θέλει δικαιολογήσει ταύτην; οἱ ἐχθροί μας; δὲν πιστεύω νὰ τὸ κατορθώσουν. Ἰδοὺ διατί ἐπεθύμουν τὴν Βεζυρίαν· ὕπαγε λοιπὸν τώρα νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν θεῖόν σου, γράψε πρὸς τὸν πατέρα σου νὰ ἔλθῃ καὶ σὺ ἑτοίμασον δύο θαλάμους διὰ γραφεῖον, ἐπειδὴ τὸ σκυλολόγιον τῶν ὑπ-

αλλήλων ἤρχισε νὰ γαυγίζῃ ἀπὸ σήμερον εἰς τὴν θύραν μας. Μὴ λησμονήσῃς ὅτι αὔριον θὰ ἑτοιμάσῃς φερμάνιον, διὰ τοῦ ὁποίου προστίθεται εἰς τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων μία θέσις Ὀρτάμπαση, βοηθοῦ τοῦ Γενιτσάραγα, διὰ τὴν γραφικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σώματος, ἣν θὰ καταλάβῃς ἀμέσως.

Ὁ Ὀσμὰν ἐξετέλεσε τὰς διαταγὰς τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὴν ἑσπέραν ἐπιστρέφων ἔδιδε πρὸς τὴν μαύρην δούλην τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν διὰ τὴν Ζοαχῆ:

« Αὔριον τὴν δεκάτην ἀκολουθῶ τὸν Βεζύρην παρουσιαζό-
«μενον· ἂν ἡ φιλοδοξία σὲ κατέλαβεν, ἵνα μὲ ὑποσκελίσῃς,
«θὰ σοὶ ἀποδείξω, ὅτι ἐγὼ κατελήφθην ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας
«τοῦ νὰ σὲ κατακτήσω, εἴμεθα λοιπὸν ἀντίπαλοι καὶ ἄς
«ἄς ἴδωμεν ποῖος θὰ νικήσῃ, σὺ ἔχουσα προπύργιον τοὺς ὀγ-
«κώδεις λίθους τοῦ περιβόλου ἢ ἐγὼ παλαίων διὰ λεπτοῦ
«καλάμου; πρὸς τὸ παρὸν εἶμαι πρῶτος γραμματεὺς τοῦ Βε-
«ζύρου καὶ ὑποδιοικητὴς τεσσαράκοντα χιλιάδων ἐξ ἐκείνων,
«τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα δὲν λέγω, ἵνα μὴ σὲ τρομάξω. Τὸν
«ἀδελφόν σου Ἰωάννην ἔχω παρ' ἐμοὶ καὶ βραδύτερον θέλω
«σοῦ γράψει.»

ΑΘΗΝΑΙ

Τὴν ἐπομένην ἐγένετο ἡ παρουσίασις τοῦ Βεζύρου, ἥτις διαφέρει ἐκείνης τῶν πρέσβεων κατὰ τὸ ὅτι, οἱ φύλακες παρατάσσονται ὅλοι καὶ ἔνοπλοι, ὁ Βεζύρης εἰσέρχεται εἰς τὸ ἀνάκτορον ἄνευ διατυπώσεων, ἐκτὸς τοῦ χαιρετισμοῦ τῆς φρουρᾶς, τεσσάρων κανονοβολισμῶν ῥιπτομένων ἐκ τοῦ τὸπ Καποῦ καὶ δεκαπέντε ἐκ τοῦ Ναυστάθμου, οἵτινες εἰδοποιοῦσι τὸ γεγονός· ὅλοι οἱ πρώην γραμματεῖς δηλαδὴ ὑπουργοί, ἀκολουθοῦσιν αὐτόν, ἵνα ἴδωσι τὴν τύχην των. Ὁ τελετάρχης ἱστάμενος πρὸ τῆς πύλης Μπαμπὺ Χουμαγιοῦν, παραδίδει πρὸς τὸν Βεζύρην ἐπὶ δίσκου τὸν διορισμόν του, ὅστις φέρει κεχρυσωμένην τὴν σφραγῖδα κατὰ τὸ Βυζαντινὸν ἔθιμον· τοῦτον ἀσπαζόμενος καὶ θέτων εἰς τὸν κόλπον ὁ Βεζύρης, εἰσέρχεται

εἰς τὴν αἴθουσαν μετὰ τοῦ Σεχουλισλάμη, ὅπου εὑρίσκει τὸν Σουλτάνον ὄχι κεκαλυμμένον, ὡς συνήθως, ἀλλ' ἐπὶ θρόνου καθήμενον.

Ὁ Ἠμβραήμ, ἰδὼν τὸν Βεζύρην, ἐμειδίασεν ἀπὸ χαράν, ὁ δὲ Μουσταφᾶς ἠσπάσθη τὰ πέδιλα καὶ τὸ κράσπεδον τοῦ Μονάρχου, ὅστις, λαβὼν τότε αὐτὸν τῆς χειρός, «ὁ Θεὸς καὶ ὁ μέγας Προφήτης» ἔστωσαν βοηθοί σου,» εἶπεν. Ὁ Σεχουλισλάμης παρέδωκε τότε αὐτῷ τὴν Βοῦλαν, ἤτοι τὴν μεγάλην τοῦ κράτους σφραγῖδα, ἀναφωνῶν· «θανατωθήτω πᾶς ὁ ἀπειθῶν τοῖς νόμοις τοῦ Προφήτου καὶ ταῖς διαταγαῖς τοῦ Βασιλέως, τῶν Βασιλέων.»

Ἀκολούθως ὁ βεζύρης λαβὼν τὴν σφραγῖδα, ἐξῆλθε κρατῶν αὐτὴν διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ ἀνεφώνησεν ἀπὸ τῆς θύρας τῆς αἰθούσης πρὸς τοὺς παρισταμένους· «ἡ θέλησις τοῦ Παδισὰχ μὲ κατέστησε μέγαν βεζύρην·» πάντες τότε κύψαντες προσεκύνησαν καὶ ὁ στρατὸς χαιρετίσας ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια, ὁ δὲ βεζύρης εἰσελθὼν νὰ λάβη τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Σουλτάνου περὶ τῶν ἐκλεχθέντων βοηθῶν του, διετάχθη νὰ συμπεριλάβη τὸν Ἀχμὲτ καὶ πάλιν ὡς δεφθερδάρην, ὅπερ ὁ βεζύρης ἐδέχθη ἄνευ ἀντιλογίας ἐννοεῖται, εὐχαριστήσας μάλιστα τὸν Σουλτάνον διὰ τὴν σοφὴν ταύτην συμβουλήν· παρουσίασεν ἔπειτα τὰ ὀνόματα τῶν νέων ὑπουργῶν, τὸν διορισμὸν τοῦ Χουσεῒν Χατζῆ Μουστᾶ πατρὸς τοῦ Ὀσμὰν ὡς ἀρχιδικαστοῦ, τὸν διορισμὸν τοῦ Σαλὴχ ὡς γενιτσάραγα καὶ τῇ δικαιολογήσει ὅτι οὗτος ἦτο ὑπέργηρος, τὴν προσθήκην βοηθοῦ γραμματέως μὲ βαθμὸν Ὀρτᾶ μπαση (ταγματάρχου), ὁ Σουλτάνος παρεδέχθη πάσας τὰς προτάσεις τοῦ βεζύρου καὶ οὗτος ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης, ὅπου μείνας μετὰ τοῦ Ὀσμὰν ὀλίγον ἵνα δεχθῇ τὰ συγχαρητήρια τῶν αὐλικῶν, ἀνεχώρησεν ἵν' ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας τῆς Βούλας.

Ἐπειδὴ δὲ λόγος περὶ αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ προςεθῇ ὅτι Βούλα παρὰ τοῖς Τούρκοις, εἶναι ταυτόσημον τοῦ βεζύρης, τοσαύτην

δὲ ἔχει καὶ τὴν πραγματικὴν σημασίαν ἡ βούλα, ὥστε οὐδὲ δύναται νὰ κληθῇ τις μέγας βεζύρης, ἂν δὲν κατέχῃ ταύτην, καί τοι διορισθείς. Ὅταν δὲ κατὰ τὸ 1592 ὁ βεζύρης Ἐλμάς, πνιγεὶς εἰς τὸν ποταμὸν Θεῖσ, ὅπου τὸν ἐνίκησεν ὁ Ῥῶσσος πρίγκηψ Εὐγένειος, ἔχασε τὴν βούλαν, ἐτέθη ζήτημα ἂν οἱ ὑπάλληλοι ὤφειλον ν' ἀκούσωσι τὸν διορισθέντα νέον βεζύρην Χουσεΐν, ἐστερημένον τοιαύτης· ἐδέησε δὲ νὰ ἐκδώσῃ Φεφτᾶν ἐξηγητικὸν ὁ Σεχουλισλάμης, ὅπως κατασκευασθῇ νέα βούλα, καὶ τότε ἐθεωρήθησαν ἄκυροι πᾶσαι αἱ ἐπὶ τρεῖς μῆνας δοθεῖσαι διαταγαὶ τοῦ βεζύρου καὶ ἀντικατεστάθησαν παρὰ νέων ἐσφραγισμένων διὰ τῆς κατασκευασθείσης βούλας, ἥτις ἔμεινεν πρὸ τούτου ὅπως ἐξαγιασθῇ, μίαν ὁλόκληρον Σελήνην ὑπὸ τὴν θήκην τῆς ἱερᾶς σημαίας καὶ τῆς σπάθης τοῦ Μωάμεθ καὶ ἐξήχθη ἐκεῖθεν ἐν μεγάλῃ ἐκκλησιαστικῇ πομπῇ, διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου· καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ φανατικὸς θρησκευτικὸς ὅμιλος, ὠνόμαζεν εἰσέτι τὸν Χουσεΐν καί τινας μετ' αὐτὸν βεζύρας, Γενὶ Βεζύρ, νέον πρωθυπουργόν· διότι δῆθεν κατεῖχε νέαν βούλαν.

Καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα, ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀσμάν, ὅστις εἶχε καὶ τὸν πατέρα καὶ τὴν θεῖον συμβούλους, εἰργάσθη θαυμασίως· τὰ ἔγγραφα αὐτοῦ καὶ μάλιστα τὰ πρὸς τοὺς ξένους πρέσβεις, φέροντα πρωτοφανῆ ἁβρότητα, κατέπληξαν τοὺς πάντας, οἵτινες εὕρισκον εὐρωπαϊκοὺς τρόπους καὶ πολιτικὴν εὐστροφίαν. Καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἀχμέτ, ἀκούων ταῦτα, ἤρχισε νὰ φοβῆται, ὅτι ὑπεσκελίσθη. Τὸ κράτος ἔπαυσε διὰ μιᾶς τινων φιλοδόξων μέν, ἀκάρπων δὲ κατακτήσεων καὶ συγκεντρῶνον τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς ὀλίγα σημεῖα, κατέστη φοβερώτερον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ.

Ἀρχαί τινες εὐρωπαϊκῆς πειθαρχίας μεταξὺ τοῦ στρατοῦ καὶ ἐπιτήρησις περὶ τὰς εἰσπράξεις, δυσηρέστησάν τινας, ἀλλ' οἱ φρονιμώτεροι ἐπῄνουν ὡς ἱκανώτατον τὸν βεζύρην· ἡ πρώτη δὲ διαταγή, δι' ἧς ἀπηγορεύετο ἡ δικαιοδοσία τῆς θανατικῆς

παινῆς, περιορισθεῖσα εἰς μόνους τοὺς ἐν πολέμῳ ἀρχηγοὺς τοῦ ϛρατοῦ καὶ τοὺς ἔχοντας βαθμὸν βεζύρου τοπάρχας, ἡμερολογεῖται τὸ 1641, καθὼς ἀναφέρει ὁ Chevalier. Ἐκτὸς τούτων ὁ Ὀσμὰν ἐκαθάρισε τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων, δώσας σιτηρέσια εἰς τοὺς γέροντας, καταργήσας τὸ αὐθαίρετον παιδομάζωμα, ὅπερ ἀνεπλήρωσε δι' ἐθελοντῶν καὶ ὀρφανῶν, διώρισε πολλοὺς γέροντας ἀξιωματικοὺς εἰς διαφόρους διοικητικὰς καὶ οἰκονομικὰς θέσεις καὶ προβιβάσας ἑκατοντάδα νεωτέρων ἀξιωματικῶν, προσείλκυσε τὴν συμπάθειαν τοῦ σώματος ὁλοκλήρου· ἔδωκε πρὸς τοὺς στρατιώτας τὸ δικαίωμα τοῦ ἐργάζεσθαι κατὰ τὸ ἥμισυ ἐναλλὰξ εἰς διαφόρους συντεχνίας, οἱ ὁποῖοι, εὐποροῦντες ἤδη, ἀπέφευγον τὰς καταπιέσεις καὶ πυρκαϊᾶς γενόμενοι μάλιστα δημοτικώτεροι, ὡς ζητοῦντες ἐργασίαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐργαζόμενοι δὲν ἐλάμβανον τροφήν, ηὔξησε κατὰ τὸ διπλάσιον τὸ σιτηρέσιον τῶν μὴ ἐργαζομένων ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες ἤδη ὤμνυον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ὀσμάν, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν μόνον διὰ τὸν τύπον ἐφαίνετο καὶ διὰ τοῦ βοηθοῦ Ὀσμὰν ἤντλει τὴν ἐν τῷ σώματι ἐπιῤῥοήν του. Ὅταν δὲ ἀσθενήσας οὗτος ἐξ ἡμιπληγίας καὶ ὁ βεζύρης διέταξε ν' ἀναλάβῃ τὴν προσωρινὴν ἀρχηγίαν ὁ γεροντώτερος τῶν Ὀρτᾶ μπαση, οἱ Γενίτσαροι συναθροισθέντες ἠπείλουν στάσιν, ἂν μὴ διωρίζετο ἀρχηγὸς ὁ Ὀσμάν· ἀλλ' ὁ βεζύρης αὐτοπροσώπως ἐκεῖ ἀπελθών, αὐτὸν μὲν διέταξε νὰ παραιτηθῇ ἀμέσως τοῦ βαθμοῦ του, ἂν μὴ ἡ διαταγή του ἐξετελῆτο κατὰ γράμμα, τοὺς δὲ ἀπειθοῦντας νὰ ὑπακούσωσι τὸν νέον ἀρχηγὸν διότι θὰ ἐκρέμα τὸν Ὀσμὰν πρῶτον· ἡ τάξις τότε ἐπῆλθε τῇ παρακλήσει τοῦ Ὀσμᾶν, ἀλλ' ὁ βεζύρης ἔλαβε πλέον τῶν διακοσίων ἀνωνύμων γραμμάτων ἀπειλούντων τὴν ζωήν του, ἂν χηρευσάσης τῆς θέσεως ὁριστικῶς, δὲν καθίστα ἀρχηγὸν τὸν Κιουτσοὺκ Ὀρτάμπασην τοῦ σώματος.

Ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς ἔβλεπε μετὰ χαρᾶς τὴν δημοτικότητα τοῦ Ὀσμάν, ἀλλὰ πάντοτε ἔλεγε πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς

ὅτι ἦτο πολὺ νέος διὰ τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ὑπομονήν, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἔδιδεν ἄφθονα τὰ μέσα καὶ τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν, ἵνα ἐνισχύῃ τὴν ἰδέαν τῆς μελλούσης ἀρχηγίας του.

Ἡ Ζοαχὴ μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ βεζύρου, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδε τὸν Ὀσμὰν καὶ παρ' αὐτῷ τὸν ἀδελφόν της ἐπὶ ὥραν ὁλόκληρον ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ Ἀρχιευνούχου, ἐβλήθη νὰ φθάσῃ ἐπιμόνως εἰς τὸν σκοπόν της· κατὰ συνέπειαν ἠκολούθει τακτικῶς τὰ μαθήματα αὐτῆς καὶ φαιδρυνομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Ὀσμάν, ἤρχισε μετ' αὐτοῦ τὴν ἀλληλογραφίαν, ἥτις τὸν ἔκαμε νὰ θαυμάσῃ τὰς προόδους της. Περὶ τὰ τέλη δὲ Φεβρουαρίου ἔγραφε πρὸς αὐτὸν εἰς καθαρεύουσαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν:

«Πλησιάζει, φρονῶ, ὁ καιρός, καθ' ὃν θὰ σὲ προβιβάσω Γενιτσάραγαν, φθονῶ δὲ τοσοῦτον τὸ ἔργον τοῦτο, ὥστε χαιρεκακοῦσα θὰ ἐλυπούμην ἂν ἐπροβιβάζεσο ταχύτερον. Μοῦ λέγουν ὅτι εἶμαι ὡραία καὶ ἕτοιμος διὰ τὴν θέσιν μου, δὲν θέλω νὰ τὸ πιστεύσω, ἀλλὰ εἶμαι εἰς τὴν ἀνάγκην, φοβουμένη μὴ διαψεύσω τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιστολάς σου· σὺ μὲ φθονῇς βεβαίως διότι ἀξιῶ νὰ σὲ δοξάσω, ἀλλὰ καὶ ἐγὼ σὲ ἐφθόνησα, διότι γινώσκουσά σε ἁπλοῦν μαθητὴν ζητοῦντα χόρτα ἀπὸ τὴν διαβαίνουσαν ὑφάντριαν, σὲ εἶδον διὰ τελευταίαν φορὰν χρυσοκέντητον ταγματάρχην τοῦ ὡραιοτέρου καὶ ἀγριωτέρου συνάμα στρατιωτικοῦ σώματος· ἂν μὲ ἠρώτας δὲ «θέλω νὰ εὑρισκόμην εἰσέτι εἰς τὴν πύλην τοῦ φρουρίου ῥίπτουσα τὰ λάχανα πρὸ τῶν ποδῶν σου» θ' ἀπήντων ἀδιστάκτως ὄχι, διότι δὲν συγκατατίθεμαι ἤδη νὰ ὑποβιβάσω οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον τὸ εὐτυχὲς μέλλον σου καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πατρίδος σκοπούς μου. Ὑγίαινε λοιπὸν καὶ μάθε ὅτι ὡς ἡμέραν τοῦ θανάτου μου προσδιορίζω τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν πεισθῶ ὅτι εἶμαι ἄχρηστος. Φρόντισον τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου· ὢ! ἂν ἠδυνάμην νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ.

«Ὁ ἀδελφός μου ἐπιθυμῶ νὰ δοθῇ πρὸς τὸν πατριάρχην «Παρθένιον, παρ' ᾧ θέλω νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ τὸ ἐκκλη«σιαστικὸν στάδιον.»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Τοιούτου εἴδους ἐπιστολαὶ πολλάκις κατεμελαγχόλησαν τὸν Ὀσμάν, ὅστις ὅμως εἶχεν ἀκράδαντον προαίσθησιν, ὅτι ταχέως καταπατῶν τὸ πτῶμα τοῦ Ἠμβαήμ, ἔμελλε ν' ἁρπάσῃ τὴν ἐρωμένην του, ἀλλὰ ἦτο νέος καὶ ἡ νεανικὴ φαντασία πλειστάκις ἴσως τρέχει πλέον τοῦ δέοντος.

Ἐπῆλθε τέλος ὁ Ἀπρίλιος, ὅστις εἶναι ἐποχὴ τῶν ἀνθέων καὶ αἱ ὡραῖαι τοῦ χαρεμίου διεσπαρμέναι ὡς αἱ πεταλοῦδαι περιέτρεχον τοὺς κήπους· ἡ συγκοινωνία τῶν ἐπαρχιῶν ἀποκατέστη καὶ αἱ νεοσύλλεκτοι κόραι ἤρχοντο αὖθις κατὰ δεκάδας ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα τεινάξωσι τὰ πτερά των, ὡς ἔλεγεν ἡ Φατμέ, εἰς τὸν θάλαμον τοῦ ἀρχιευνούχου, ἐκεῖνος δὲ ὁσάκις παρουσιάζετο καμμία πολὺ τῶν ἄλλων ὡραιοτέρα, ἔκραζε·

— Χαραμῆ! Χαραμῆ! ὁμοιάζει τῆς λειποθυμούσης;

— Μακρυὰ ἄραξε καὶ αὐτὴ ἀπεκρίνετο ὁ Χαραμῆς γελῶν.

Καὶ ὁ ἀρχιευνοῦχος τότε ἤξευρε τὸ ἔργον του.

Περὶ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου τοῦ 1641 ὁ Ἠμβραὴμ διαμένων εἰς τὸν μεταξὺ τοῦ Μπὰμ Σελὰμ καὶ τοῦ χειμερινοῦ γυναικωνίτου σχηματιζόμενον ἐπιμήκη ἀνθῶνα μετὰ τριῶν ἐκ τῶν πρώτων εὐνοουμένων του, ἐγέλα μετὰ μεγίστης εὐθυμίας, διότι ἐκεῖναι, διώκουσαι ἔλαφόν τινα εἰσπηδήσασαν ἐκ τοῦ παρακειμένου ζωοτροφείου, ἐξηπλοῦντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὁσάκις διὰ ταχέων στροφῶν ἡ ἔλαφος διέφευγε τὰς χεῖράς των. Ὁ ἀρχιευνοῦχος ἱστάμενος πρὸ τῆς θύρας, εἶχεν ὄπισθεν αὐτοῦ τὴν Ζοαχὴ καὶ Σεφιγὲ ἐλθούσας χάριν περιεργείας, αἵτινες κρυπτόμεναι πλησίον δέσμης ἀποτελουμένης ἐξ ὑπερμεγέθους τινὸς τριανταφυλλέας, ἐθεώρουν χωρὶς νὰ φαίνωνται ἐκεῖθεν· ἀλλ' αἴφνης ἡ ἔλαφος πηδήσασα περὶ τὴν

τὴν κεφαλὴν τοῦ εὐνούχου, ἀνέτρεψεν αὐτὸν καὶ ἡ Ζόαχὴ ἀνεκαλύφθη· ὁ Σουλτάνος, γελῶν διὰ τὸν φόβον τοῦ εὐνούχου, παρετήρησε τὴν Ζοαχή, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νὰ κρυβῇ καὶ ἐν τῷ ἅμα ἔνευσε πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον νὰ τὴν φέρῃ πλησιέστερον.

Ὁ εὐνοῦχος ἐκάλεσε τὴν Ζοαχὴ καὶ προβὰς ἐγονάτισε πρὸ τοῦ Σουλτάνου λέγων·

— Σοὶ παρουσιάζω τὴν ὡραιοτέραν κόρην, ἀφ' ὅσας οἱ αἰῶνες ὁλόκληροι εἶδον εἰς τὸ Σουλτανικὸν χαρέμιον.

Ἡ Φατμέ, ἡ Ἀϊξὰ καὶ ἡ Χουρσὴ προσῆλθον δρομαίως, ὁ δὲ Ἠμβραὴμ δείξας τὴν Ζοαχή, τὰς προσεκάλεσε ν' ἀποφανθῶσι περὶ τῆς ὡραιότητός της· ἀλλ' ἡ μὲν Φατμὲ ἀνεχώρησε πάραυτα τρίζουσα τοὺς ὀδόντας κατὰ τοῦ εὐνούχου, ἡ Χουρσῆ ὡμολόγησε δι' ἀστεϊσμῶν ὅτι ἀληθῶς ἦτο ὡραία, ἡ δὲ Ἀϊξά, ὅτι δὲν ὑποχωρεῖ ποσῶς πρὸς αὐτήν, ἀλλ' οὐχ ἧττον εἶναι ὁμολογουμένως εὐγενὴς φυσιογνωμία. Ὁ Σουλτάνος ὅμως ἦτο κριτικώτερος πασῶν καὶ ὡς ἄνθρωπος δὶς γενόμενος ἀπόπληκτος ἐκ τῆς περὶ τὴν γυναικείαν καλλονὴν πολυπειρίας του, ἀποταθεὶς πρὸς τὴν Ζοαχή·

— Εἶσαι πραγματικῶς ἡ ὡραιοτέρα πασῶν, εἶπε, καὶ λαβὼν ταύτην ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ὡδήγησεν εἰς τὸ ἰδιαίτερον γραφεῖον αὐτοῦ, ὅπου συνωμίλησεν ἀρκετὴν ὥραν καὶ καταθελχθεὶς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ πνεύματός της, τὴν ἠρώτησε τί ἐπεθύμει, ὅπως μένῃ εὐχαριστημένη· ἡ Ζοαχὴ ἀπήντησεν ὅτι οὐδεμίαν ἀπολύτως ἀξίωσιν ἔχει, ἐπιμένουσα μόνον τὴν καρδίαν του νὰ λάβῃ, ὡς τὸ μέγιστον δῶρον. Ὁ Ἠμβραήμ, καίτοι μὴ ἔχων καρδίαν, μολαταῦτα τῇ ὑπεσχέθη, δηλώσας ὅτι παραιτεῖται τοῦ λοιποῦ πάσης εὐνοουμένης πρὸς χάριν της, καὶ προσκαλέσας τάχιστα τὸν ἀρχιευνοῦχον·

— Λάβε τὴν κόρην ταύτην, εἶπε, καὶ τοποθέτησον αὐτὴν εἰς τὸ ὡραιότερον τοῦ χαρεμίου μέρος· σοὶ δίδω πρὸς χάριν της λογαριασμὸν ἐπὶ τοῦ ταμείου ἄνευ ὅρων.

Ὁ Καραλῆς ἀντὶ νὰ σπεύσῃ εἰς τὸν ταμίαν, ἔτρεξε πρῶτον εἰς τὴν Φατμέ, τὴν εἰδοποίησεν ὅτι κατὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου ὤφειλε νὰ λάβῃ τὰ πρὸς ἀριστερὰ τοῦ χαρεμίου δωμάτια, διότι ταῦτα θέλει καταλάβει μετὰ τῶν ἄνωθεν ἡ Ζοαχή, ἀναγνωρισθεῖσα πρώτη εὐνοουμένη τοῦ Σουλτάνου· ἡ Φατμὲ εἰδοποίησεν αὐτὸν ὅτι θὰ τὸν κρεμάσῃ πρώτης δοθείσης εὐκαιρίας, ἀλλ' ὅμως ἐξεκένωσε τὰ δωμάτια, ἅπερ τὴν ἐπομένην κατέλαβεν ἡ Ζοαχή.

Ὁ Ἠμβραήμ, μαθὼν τὴν τοποθέτησιν αὐτῆς, ἀπῆλθεν ἀπὸ πρωίας τῆς ἐπομένης εἰς τὸ οἴκημά της καὶ κατευχαριστεῖτο δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐκ τῶν τερπνῶν διηγήσεών της, ὁμολογήσας ὅτι διὰ πρώτην φορὰν ἀπέκτα τόσον πολυμαθῆ εὐνοουμένην. Τὸ ἑσπέρας ὁ Σουλτάνος ἐκοιμήθη κατὰ τὸ σύνηθες ἐνωρίς, ἡ δὲ Ζοαχὴ ἔμενε παρ' αὐτῷ ἀναγινώσκουσα σύγγραμμά τι τουρκικῆς ἱστορίας, ὅπερ εὗρε πρό τινων ἡμερῶν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀσθενοῦς διδασκάλου· ὁ Σουλτάνος ἀφυπνήσας τυχέως, ἠρώτησεν αὐτὴν τί ἀνεγίνωσκε καὶ ἐκείνη ἐξηκολούθησε τὴν σειρὰν τοῦ διηγήματος.

— Γνωρίζεις τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν γραμματικῶς, εἶπε, σὲ ἀκούω μάλιστα ἔχουσαν καλὴν προφοράν.

— Ὅσῳ εἶναι συγκεχωρημένον εἰς γυναῖκα, ὑπέλαβεν ἐκείνη.

— Νομίζω, εἶπεν, ὁ Ἠμβραήμ, ὅτι ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βιβλίου ἀνέγνωσα καὶ ἐγώ ποτε, ἀλλὰ τὰ ἐλησμόνησα, βλέπω ὅμως ὅτι καλῶς ἀνετράφης καὶ ἀρχίζω νὰ πιστεύω τὸν Καραλῆ, ὅστις μοῦ εἶπεν ὅτι γνωρίζεις τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν.

— Ἴσως εἶναι ὑπερβολικὸς ὁ Καραλῆς, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἀλλ' ὅμως κἄτι τι γνωρίζω.

— Ἀφοῦ οὕτως ἔχει, ἡσύχασε τώρα, σοφολογιωτάτη μου, καὶ ἄλλοτε δοκιμάζομεν τὰς γνώσεις σου, καθ' ὅτι εἶμαι κεκοπιακώς.

Τὴν ἐπομένην ὁ Ἠμβραήμ, μόλις τὴν πρώτην μετὰ μεσημβρίαν ὥραν ἐξῆλθε τοῦ οἰκήματος τῆς Ζοαχῆ, πρὸς πεῖσμα

τοῦ ἀπὸ πρωΐας ἀναμένοντος βεζύρου, ἀντὶ δὲ νὰ κατευθυνθῇ εἰς τὸ γραφεῖον, ἔδιδεν ἤδη ἀπὸ τοῦ θαλάμου του διαταγὰς πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον, διορίζων ἀρχιθαλαμηπόλον τῶν χαρεμίων τῆς Ζοαχή, τὴν Σεριγὲ καὶ ἰδιαίτερον εὐνοῦχον, τὸν Χαραμῆ.

Ὅλον σχεδὸν τὸν Ἀπρίλιον διῆλθεν ὁ Σουλτάνος εἰς τὰ οἰκήματα τῆς Ζοαχή, ἥτις ἐκηρύσσετο ἤδη παντοδύναμος, ἀλλ' ὅμως οὐδεμίαν χάριν εἶχεν εἰσέτι ζητήσει παρ' αὐτοῦ· ὅταν δὲ ὁ Ἡμβραήμ, ἐρωτήσας τὸν ἀρχιευνοῦχον πόσα χρήματα ἔλαβε καὶ πόσων εἶχεν εἰσέτι ἀνάγκην ἡ Ζοαχή, ἔλαβεν ἀπάντησιν ὅτι κατ' ἐπίμονον ἐκείνης διαταγήν, οὐδὲ λεπτὸν ἐζητήθη, ἠπόρησε τοσοῦτον ὥστε ἀπελθὼν πρὸς αὐτήν·

— Ἦλθες λοιπόν, ἠρώτησεν, ἵνα καὶ τὸ χαρέμιόν μου αὐθαιρέτως καταλάβῃς, ὡς ἀληθὴς ἀντιπρόσωπος τῶν Γενιτσάρων;

— Ὄχι, ἀπήντησεν, ἡ Ζοαχή, σοὶ χαρίζω τὸ χαρέμιον καὶ τοὺς θησαυρούς, ἀλλὰ θὰ καταλάβω τὴν καρδίαν σου καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι ἀπόρθητος· ὅταν δὲ ἀπελπισθῶ ἐντελῶς, ῥίπτομαι ἀπὸ τοῦ παραθύρου τούτου εἰς τὰ κύματα τῆς θαλάσσης, ὡς ἄχρηστον σκεῦος.

Ὁ Ἡμβραὴμ ἥρπασε τότε αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας τὴν ἐτοποθέτησε πλησίον του καὶ γελῶν ἀπὸ καρδίας·

— Εἶσαι τῶν ἄκρων, εἶπεν, ἐλθὲ τώρα νὰ συμμαχήσωμεν, διότι δὲν θέλω οὐδὲ σὺ νὰ πνιγῇς, οὐδ' ἐγὼ νὰ γίνω δορυάλωτος, σοὶ δίδω ὅ,τι δύναμαι· μὴ ζητεῖς περισσότερον, σοὶ ὑπόσχομαι νὰ καταστήσω ὑπηρετρίας σου πάσας τὰς γυναῖκας τοῦ χαρεμίου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ῥητῷ ὅρῳ τοῦ νὰ παύσῃς θέλουσα νὰ μὲ ὑποσκελίζῃς καὶ ὑλικῶς ἀκόμη· θέλω νὰ ζητῇς χρήματα καὶ πᾶν ὅ,τι σοὶ ἀναγκαιοῖ, διότι ἡ μεγαλοδωρία βασιλέως δὲν ἐπιτρέπει τὴν γλισχρότητα, μεθ' ἧς θέλεις νὰ διάγῃς.

— Συγκατατίθεμαι, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή, ἀλλὰ θὰ μοὶ δώσῃς τὴν ἄδειαν νὰ ζητήσω ὅ,τι θέλω ἐν πλήρει γενικῇ συναθροίσει τῶν εὐνοουμένων γυναικῶν, ἃς θέλω προκαλέσει μετὰ τρεῖς ἡμέρας κατὰ διαταγήν σας ἐνταῦθα καὶ ἀφοῦ πρῶτον

μοὶ δώσετε τὸν λόγον Σας, ὅτι δὲν θέλετε τιμωρήσει οὐδένα ἐξ ὅσων τὴν ἡμέραν ἐκείνην μάθετε ὅτι εἰσὶν ἔνοχοι ἀπιστίας.

Ὁ Ἠμβραὴμ συγκατετέθη καὶ τῆς ὥρας παρελθούσης κατηυθύνθη εἰς τὸ γραφεῖόν του.

Ἡ Χουρσῆ ἐν τούτοις, συναθροίσασα τὰς λοιπὰς δυσαρεστηθείσας διὰ τὸ συμβὰν εὐνοουμένας, συνεσκέπτετο διηνεκῶς περὶ τοῦ πρακτέου, ἀπελθοῦσα δὲ πρὸς τὴν βασιλομήτορα ἐζήτει παρ' αὐτῆς συνδρομήν, ἀλλ' ἐκείνη ἐσυλλογίζετο μετὰ τοῦ Ἀχμέτ, μᾶλλον πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ προσελκύσῃ τὴν παντοδύναμον Ζοαχή, παρὰ νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτῶν. Ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς, ὅστις διετήρη μετ' αὐτῆς τυπικῶς φιλικὰς ἀρχαίας σχέσεις, καί τοι γνωρίζων τὰς πρὸς τὸν Ἀχμὲτ συμπαθείας της, ἔμαθε ταχέως ὅτι Ζοαχή τις Ἀθηναία εἶχεν ἀποῤῥοφήσει τὸν Ἠμβραὴμ ἐξ ὁλοκλήρου καὶ ὡς ἐκ τούτου οὔτε αὐτὸν ἀπό τινος ηὐκαίρει νὰ δεχθῇ, μετεβίβασε τὴν εἴδησιν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ Ὀσμάν, ὅστις τότε παρὰ τοῦ υἱοῦ του ἔμαθεν, ὅτι ἦτο ἡ Ἀθηναία ἐκείνη κόρη, περὶ ἧς τόσος ἐγένετο ἄλλοτε λόγος καὶ ἥτις κατὰ τὴν γνώμην του θὰ ἐγίνετο πρόξενος σπουδαίων συμβάντων εἰς τὸ ἀνάκτορον. Τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν ἔγραφε πρὸς αὐτήν·

«Ἔμαθον τὰ κατορθώματά σου καὶ συγχαίρω ἀμφοτέρους, «σὲ μὲν διότι ἔφθασες ἐκεῖ ὅπου ἡ γυναικεία φιλοδοξία σὲ «ὤθει, ἑαυτὸν δὲ διότι ἀνήκεις ἤδη εἰς ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὁ«ποῖον καὶ μόνον ἔχουσι λογαριασμοὺς οἱ Γενίτσαροι· γνωρίζω «ὅτι ἀπὸ τοῦδε σκέπτεσαι περὶ τῆς εὐτυχίας μου, ἀλλ' ὅμως «ἐγὼ κακεντρεχὴς τυγχάνων, σοὶ ὁρκίζομαι ὅτι ἤρχισα νὰ «σκέπτωμαι τίνι τρόπῳ νὰ καταστρέψω καὶ τὴν εὐτυχίαν μου «καὶ τὴν φιλοδοξίαν σου· βαδίζομεν τὴν αὐτὴν βλέπεις ὁδόν, «ἀλλὰ πρὸς ἀντίθετον σκοπόν· διάκειμαι ἐν μελαγχολίᾳ καὶ «δὲν εὑρίσκω ἄλλας λέξεις νὰ ἐκφράσω τὰς ἰδέας μου. Αἱ περὶ «τοῦ ἀδελφοῦ σου διαταγαὶ ἐδόθησαν καὶ ἀπὸ χθὲς διατελεῖ «οἰκότροφος εἰς τὸ πατριαρχεῖον.» ΑΘΗΝΑΙ.

Τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Σουλτάνου περὶ τῆς γενικῆς συναναστροφῆς, τὸ συμβούλιον τῶν ἀντιζήλων εὐνοουμένων, σκεφθὲν τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ ἐπισκιάσῃ τὴν Ζοαχή, ἐκανόνισε τὴν τάξιν δι' ἧς ἑκάστη αὐτῶν ὤφειλε νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν ἑσπερίδα καὶ οἱ ἀδάμαντες ὅλων τῶν γνωστῶν ἀδαμαντοπωλῶν εἰσήρχοντο καὶ ἐξήρχοντο εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα ἐκλέξωσιν αὗται τοὺς ὡραιοτέρους· ἐξ ἄλλου μέρους ὁ ἀρχιευνοῦχος, περιελθὼν ὁλόκληρον τὴν πόλιν, εὗρεν Ἀρμένιόν τινα θαλαμηπόλον τοῦ πρέσβεως τῆς Ἐνετίας, ὅστις ἀνέλαβε τὴν διευθέτησιν τῆς αἰθούσης καὶ τὴν ἐπὶ τὸ εὐρωπαϊκώτερον φωτοχυσίαν αὐτῆς· τὰ ἔπιπλα ἀνενεώθησαν σχεδὸν πάντα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς τοίχους ἐτέθησαν νέαι εἰκονογραφίαι ἄγνωστοι εἰς τὰ ἀνάκτορα, ζητηθεῖσαι ἐκ τῶν πρεσβειῶν εἰς ὅσας εἶχεν ὁ Βεζύρης σχέσεις· τὰ δὲ χρέη τοῦ ἀρχιευνούχου εἶχον φθάσει τὸ ἑκατομμύριον τῶν γροσίων, ὡς ἔλεγε πρὸς τὸν Χαραμῆ, ὅστις δὲν τὰ ἐπίστευσεν ὅλα.

Ὁ Ἠμβραήμ, ἐργασθεὶς ἀπὸ πρωίας μετὰ τοῦ Βεζύρου, ἀνῆλθεν εἰς τὴν Ζοαχῆ, ἥτις μένουσα εἰς τὰ ἄνωθεν τοῦ ἑτοιμαζομένου πατώματος δωμάτια, ἐπερίμενεν αὐτόν.

— Οὖφ! εἶπεν ἐκεῖνος, εἰσελθὼν καὶ ῥίψας φάκελλον ἐγγράφων ἐπὶ τοῦ σοφᾶ· μοῦ ἔφερε πάλιν ὁ δαιμονισμένος Βεζύρης σωρείαν ἐγγράφων, ἅτινα βαρύνομαι νὰ ἀναγνώσω, ἀνάγνωσον σὺ ταῦτα, σοφτᾶ μου, καὶ ἐγὼ ἀκούω, διότι μοῦ φαίνεται, ὅτι ἡ ἁρμονικὴ φωνή σου, ἀναπαύει τὸ οὖς μου, τὸ ὁποῖον κατακουράζεται ὁσάκις ἀκούω λαλοῦντας γέροντας καὶ βραχνοὺς Βεζύρας· εἶναι σκλαβιά, τῇ ἀληθείᾳ, νὰ ἦναι ὁ Σουλτάνος ἠναγκασμένος νὰ κάθηται ὥρας ὁλοκλήρους μετὰ φθισικῶν γερόντων.

Ἡ Ζοαχὴ ἔλαβε μέγα τι ἔγγραφον εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε πρόλογος δικαιολογῶν νεωτερισμούς τινας, οἰκονομικούς, δικαστικοὺς καὶ διοικητικούς· ἀκολούθως διάταγμα πεντήκοντα περίπου ἄρθρων, καταργοῦν τὸν κεφαλικὸν φόρον διὰ κα-

ταμερισμοῦ πληρωνομένου ἀπὸ τὰς κοινότητας, διατάξεις τινὰς ὁριζούσας ἐκτενέστερον τρόπον πολιτικῆς καὶ ποινικῆς διαδικασίας, δεχομένας τὰς μαρτυρίας τῶν Χριστιανῶν ὡς ἐνδείξεις καὶ ἀποδείξεις, φορολογίαν τῶν βακουφίων, ἤτοι ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων, ἀναδεχομένης τῆς κυβερνήσεως τὰ ἔξοδα συντηρήσεως σχολείων καὶ διδασκάλων, τὸν διορισμὸν εἰσπρακτόρων Χριστιανῶν διὰ τὰς χριστιανικὰς κοινότητας καί τινας διατάξεις περὶ συντάξεως πινάκων τῶν ἐξόδων τοῦ κράτους καὶ τακτοποίησιν τῶν τελωνείων, ἔληγε δὲ ἡ ἔκθεσις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἥμισυ τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δαπανωμένων, ἤρκει πρὸς συντήρησιν τοῦ κράτους καὶ ἠδύνατο νὰ σχηματισθῇ ἀξιόμαχος στόλος, οὗ μεγίστην τὸ κράτος εἶχε τότε ἀνάγκην.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἐγράφου, τοῦ ὁποίου τὴν γραφὴν ἡ Ζοαχὴ εὕρισκεν ὁμοιάζουσαν πρὸς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ Ὀσμάν, ἐστράφη πρὸς τὸν σιωπῶντα Σουλτάνον, ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκοιμᾶτο ἤδη πρὸ πολλοῦ· ἐγερθεὶς δὲ μετ' ὀλίγον·

— Ἔχεις τόσην γλυκεῖαν φωνήν, εἶπεν, ὅταν ἀναγινώσκῃς, ὥστε μὲ ἀπεκοίμησας χωρὶς νὰ θέλω· πῶς σοῦ ἐφάνη λοιπόν, γραμματικέ μου, τὸ χαρτί;

— Λέγει, μεγαλειότατε, σοφώτατα πράγματα, ἀλλὰ θὰ τὰ ἀναγνώσω αὖθις καὶ αὔριον θὰ σᾶς δώσω γεγραμμένην τὴν ἰδέαν μου, ἵνα μὴ κοπιάσητε ὑμεῖς πρὸς τοῦτο.

— Νὰ μὴ εἶναι μεγάλη, σὲ παρακαλῶ, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος, διότι τότε θὰ πάθω δύο κακά, θὰ ἀναγνώσω τὸ ἔγγραφον τοῦ βεζύρου καὶ περιπλέον τὸ ἰδικόν σου ἔργον.

Ἀναχωρήσαντος τοῦ Σουλτάνου, ἡ Ζοαχὴ διευθύνθη εἰς τὸν θάλαμον τοῦ διδασκάλου Ἀβδουλᾶ, ὅστις πρό τινος κατεῖχε τυπικῶς μὲν ὡραιότατον δωμάτιον εἰς τὸ νεόκτιστον τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων νοσοκομεῖον, ἀλλ' ἔμενε συνεχῶς εἰς ἕνα τῶν θαλάμων τῆς Σεφιγέ, ἀνέγνωσε πρὸς αὐτὸν τοὺς προτεινομένους νεωτερισμοὺς καὶ ἐζήτησε τὴν γνώμην του.

Ὁ διδάσκαλος τοὺς ἐνέκρινεν ὅλους, ἀλλ' εὕρισκεν αὐτοὺς λίαν δυσκόλους ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν καὶ δυναμένους νὰ παράσχωσι πράγματα εἰς τὸ κράτος, παρά τε τῶν φανατικῶν Τούρκων καὶ τῶν ἀδηφάγων διοικητῶν· ἡ δὲ γνώμη αὐτοῦ ἦτο, νὰ διαιρεθῇ τὸ ὅλον τῶν μεταῤῥυθμίσεων εἰς τμήματα καὶ δοκιμαστικῶς ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ ἀπὸ τῶν ἠπιωτέρων τοιούτων.

Ἡ Ζοαχὴ ἔγραψε τότε εἰς τὸ περιθώριον τοῦ ἐγγράφου τὴν γνώμην ταύτην καὶ τὸ ἑσπέρας τὴν παρέδωκε πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅστις τὴν πρωίαν τὴν ἐνεχείρισε πρὸς τὸν Χασνατάρηγα ἵνα δώσῃ καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην του. Ὁ Χασνατάραγας ἀναγνώσας τὴν ἐπὶ τοῦ περιθωρίου εἰς ὡραίαν τουρκικὴν γλῶσσαν ἀπόφασιν καὶ παρουσιασθεὶς πρὸς τὸν Σουλτάνον·

— Εἶναι ἄθροισμα σοφίας, εἶπεν, οἱ νόμοι οὗτοι, ἀλλ' ὄζουσι νεότητος καὶ βίας πολλῆς· ἡ δὲ γνώμη ὑμῶν, ἡ εἰς τὸ περιθώριον γεγραμμένη, εἶνε γνώμη ἀνδρὸς σοφωτέρου καὶ πολυπειροτέρου, τοῦ συντάξαντος τὸ ἔγγραφον βεζύρου. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἔχω νὰ προσθέσω.

— Ἀλλ' ἂν σοὶ ἔλεγον, εἶπεν ὁ Σουλτάνος, ὅτι οὔτε τὴν γνώμην ταύτην ἀσπάζομαι διόλου;

— Τότε, ἀπεκρίθη ὁ ταμίας, θὰ σᾶς ἔδιδα τὴν ταπεινήν μου γνώμην, ὅτι σοφωτέραν δὲν θὰ εὕρητε καὶ ἂν θελήσητε.

Τὴν ἀκόλουθον ὁ Σουλτάνος, ἰδὼν τὴν Ζοαχὴ καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῶν πλοκάμων κατὰ τὸ σύνηθες.

— Σὲ διορίζω ἰδιαίτερον γραμματέα μου, εἶπε, καὶ διατάσσω τὸν βεζύρην ἀπὸ σήμερον ν' ἀφίνῃ τὰ ἔγγραφα εἰς τὸ γραφεῖον, σὺ δὲ γράφε ὅ,τι θέλεις, ἐπειδὴ εἶσαι ὁ Σοφτᾶς μου, λέγε μου μόνον τί γράφεις, διότι θέλω ν' ἀκούω ἀπὸ τοῦ στόματός σου τὰς ὑποθέσεις, ἀντὶ τοῦ τραυλοῦ καὶ βραχνοῦ ἐκείνου Γενιτσάραγα.

Ἡ Ζοαχὴ ὅμως εἶχεν ἤδη γράψει πρὸς τὸν Ὀσμάν·

« Καντρεχή μου Γενίτσαρε, φοβοῦμαι τῇ ἀληθείᾳ ὄχι τὴν

«σπάθην, ἀλλὰ τὸν κάλαμόν σου, ὅστις μ' ἔκαμε νὰ χύσω «πικρὰ δάκρυα· εἶμαι φιλόδοξος, ναί, καὶ ἡ φιλοδοξία μου «ἔχει σκοπὸν πολὺ μεγαλείτερον τοῦ ἐγωϊστικοῦ ἰδικοῦ σου, «φθάνουσα μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ σὲ ἀποδείξῃ ὅτι ἤμην «ἀνταξία ἐρωμένη φιλοσόφου καὶ ὄχι Γενιτσάρου· ὅταν δὲ «σοὶ ἀποδείξω τοῦτο, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι θὰ ἐπεθύμουν «ν' ἀποθάνω, καθόσον ἐγὼ μὲν παρέδωκα τὴν ὕλην ἀντὶ τῆς «ἰδέας, σὺ δὲ θέλεις νὰ παραδώσῃς εἰς τὴν καταστροφὴν τὴν «ἰδέαν, ἵνα σώσῃς τὴν ὕλην καὶ βεβαίως οὕτω τὴν ἐναντίαν «βαίνομεν ὁδόν, ἂν καὶ ἔχωμεν τὰ αὐτὰ αἰσθήματα· φρονεῖς «βεβαίως ὅτι δύνασαι νὰ μὲ κατακτήσῃς διὰ τῆς σπάθης· «ἀλλ' ἂν ἦτο τοῦτο δυνατόν, διατί δὲν τὸ ἔπραξες ὅταν «ἄοπλος καὶ μεμονωμένη εὑρέθην εἰς τὴν διάθεσίν σου καὶ εἰς «ξένην οἰκίαν ; Μ' ἐσεβάσθης τότε, διότι μὲ ἠγάπας, ὡς φιλό-«σοφος, λοιπὸν τώρα μὲ μισεῖς; ἂν δύνασαι νὰ μὲ μισήσῃς θὰ «τὸ ἐπεθύμουν πρὸς εὐτυχίαν σου, ἀλλ' ὅμως ἀμφιβάλλω καὶ «ἡ ἀμφιβολία αὕτη πολλὰ μοὶ παρέχει τὰ δάκρυα, διότι, τὸ «ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐγὼ μόνον ἐν ὅσῳ σὲ θεωρῶ φιλόσοφον, «δέχομαι τὸν τίτλον τῆς ἐρωμένης σου.....

»'Ανέγνων χθὲς τὴν περὶ τῶν νεωτερισμῶν ἰδιόχειρον ἔκθε-«σίν σου· εἴθε νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπραγματοποιῶντο ἰδέαι «εὐγενεῖς καὶ ἀγγελικαὶ ὅπως ὁ συλλαβὼν αὐτάς, ἀλλ' ἡ καρ-«δία σου ἀτυχὴς καὶ πάλιν ὀφείλει νὰ σιωπήσῃ εἰς τὰ ἀδύ-«νατα. Ἡ ἔκθεσις σοὶ ἐπιστρέφεται σήμερον ὡς ἀνεφάρμοστος «τὰ πολλὰ καὶ πρόωρος, ἐγὼ δὲ εἶμαι ἂν ὄχι ἡ αἰτία, τὸ ὄρ-«γανον ὅμως τῆς ἐπιστροφῆς καὶ φρόντισον νὰ τὰς ἐφαρμό-«σῃς ὀλίγον κατ' ὀλίγον».

ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Μετ' ὀλίγον ὁ Ὀσμάν, εἰσελθὼν εἰς τὸ γραφεῖον εὗρεν αὐτό-γραφον ἐπιστολὴν τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὸν βεζύρην, δι' ἧς συ-νεχαίρετο αὐτὸν διὰ τὴν σοφίαν του καὶ τὸν συνεβούλευε νὰ

λάβῃ πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς ἐπὶ τοῦ περιθωρίου σημειώσεις, ἃς ἀνεγνώρισε βεβαίως ὁ Ὀσμάν, πόθεν ἐγράφησαν.

Ἀλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἀνάκτορον.

Πέντε ὅλας ἡμέρας ἡτοιμάζετο ὁ θάλαμος τῆς γενικῆς συναναστροφῆς· πρὸς τοῦτο δὲ αἱ μουσικαὶ τοῦ χαρεμίου ἠσκήθησαν εἰς τὰ νεώτερα μουσικὰ τεμάχια, αἱ δὲ χορεύτριαι πολλάκις ἔκαμον δοκιμάς· ὁ ἀρχιευνοῦχος τρέχων δεξιὰ καὶ ἀριστερά, εἰσήγαγεν ὅσας ἔμαθεν ἔξωθεν καλὰς μουσικούς, καὶ ἐξώδευεν ἀφθόνως, καταχρεωθεὶς τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐκ νέου, διότι οὐδὲ λεπτὸν εἶχε εἰσέτι λάβει, ἀλλ' ὅμως ἦτο εὐχαριστημένος, διότι ἐξεδικήθη τὴν κακήν, ὡς τὴν ὠνόμαζε Φατμέ.

Ὁ Χαραμῆς, μεθύων τὸ ἑσπέρας ἀνήρχετο τὸ πρωὶ πρὸς τὸν ἀρχιευνοῦχον ἵνα τὸν ἐνθυμίσῃ τὰς ἐπιτυχεῖς ὑπηρεσίας του, ἀλλ' ὁ Καρᾶς τὸν ἐπρολάμβανε λέγων·

— Ἔ! Χαραμῆ, δὲν ἔχω πνεῦμα σπάνιον, τί λέγεις;

— Μάλιστα, ἀγᾶ μου, ἀλλ' ἐγώ;

— Μὴν λέγεις ἀνοησίας μέθυσε, ἀπήντα ὁ Καρᾶς, διότι ἂν δὲν σοῦ ἔλεγα ἐγὼ τί πρέπει νὰ γίνῃ, ἤξευρες σὺ τί σου ἐμαγείρευον;

— Μοῦ ἔλεγες νὰ μὴ πίνω τὴν ἡμέραν.

— Καὶ ἂν ἔπινες, Χαραμῆ, θὰ ἔκαμνες τίποτε;

— Ὄχι.

— Λοιπὸν βλέπεις, κουτέ μου, ὅτι ἐγὼ ἔχω νοῦν διὰ μεγάλα πράγματα καὶ σὺ εἶσαι διὰ τὴν ῥακὴν καὶ μόνην.

— Τώρα τὸ ἐννόησα, ἀπήντα ὁ Χαραμῆς, καὶ ἀνεχώρει χωρὶς οὔτε τὸ ῥακὶ νὰ λάβῃ, διότι ὁ Καραλῆς ἦτο ἀπό τινος χωρὶς ὀβολὸν καὶ ἀπήρχετο πρὸς τὴν Χουρσῆ, ἵνα διαβιβάσῃ ὅσα περὶ τῆς Ζοαχῆ ἐμάνθανε.

Πρὶν περιγράψωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελετωμένης ἑορτῆς, ἐπανερχόμεθα ἐπ' ὀλίγον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Παρελθόντος χρόνου τινὸς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ παιδομαζώματος, ὁ Βοεβόδας, κατὰ τὴν τουρκικὴν πολιτικήν, ἤρχισε

νὰ συλλαμβάνῃ ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς ταραξίας τῆς μικρᾶς ἐκείνης στάσεως, οὓς ἔστελλεν εἰς Χαλκίδα, ὅπου ἐφυλακίζοντο εἰς τὸ κτιζόμενον τότε ἐκεῖ θαλάσσιον μικρὸν φρούριον· ὁ Καδῆς, ὑπερασπιζόμενος ὅλαις δυνάμεσι τοὺς ἀδικουμένους, ἐπαύθη ἐπὶ τέλους καὶ ἔμενεν εἰς Ἀθήνας ἰδιοτεύων, ὁ δὲ διορισθεὶς ἀντ' αὐτοῦ πρώην Μωλᾶς τῶν Ἀθηνῶν, ὀλίγου δεῖν, οὐ μόνον τὰ κτήματα ὅλα, ἀλλὰ καὶ τὰς οἰκίας τῶν Ἀθηνῶν τὰς περὶ τὰ τρία μεγάλα τζαμία, ἐκήρυττεν ἐθνικάς· οἱ δὲ κάτοικοι, βαρέως φέροντες τὰ γινόμενα, ἀπέστειλαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν δημογέροντα Ζαρλῆν, μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Περιολῆ Γεωργίου, οἵτινες ἔφθασαν ἀκριβῶς μετὰ τὸν διορισμὸν τοῦ βεζύρου Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὅστις ὅμως εἶχεν ἤδη καὶ τὸν Βοεβόδαν μετακαλέσει εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν Καδῆ διορίσει ἀρχιδικαστήν. Ὁ Περιολῆς ὅμως, μὴ γνωρίζων τὰ γενόμενα, ἐζήτει τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου του Ὀσμὰν καὶ μαθὼν ὅτι ἦτο Γενίτσαρος καὶ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ βεζύρου ἀρχηγοῦ τῶν Γενιτσάρων, δὲν ἠθέλησεν οὐδὲ κἂν νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, ἀλλ' ἀκολουθήσας τὸν δημογέροντα Ζαρλῆν, παρουσιάσθη εἰς τὸν τότε πατριάρχην Παρθένιον Α', ὅστις, γνωρίζων τὰ συμβαίνοντα, τοὺς συνεβούλευσε νὰ ἀποταθῶσι πρὸς τὸν Ὀσμάν, ὁ ὁποῖος, καθ' ἃ διεδίδετο, υἱὸς Χριστιανῆς ὤν, ἐφαίνετο λίαν φιλάνθρωπος πρὸς πάντας· καὶ ὁ μὲν Ζαρλῆς, ἐπισκεφθεὶς αὐτόν, ἔμαθε τὰς μεταβολὰς καὶ ἔλαβε διαταγὴν τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ Καδῆ καὶ τοῦ φρουράρχου, ὁ δὲ Περιολῆς ἔπεμψεν αὐτῷ ἐπιστολὴν ἔχουσαν ὡς ἑξῆς·

Φίλε μου Ὀσμάν.

«Δὲν γνωρίζω ποῦ σὲ ἀνεβίβασεν ἡ τύχη, ἔμαθον μόνον «ὅτι εἶσαι Γενίτσαρος καὶ δὲν σκοπεύω νὰ κινδυνεύσω τὴν «κεφαλήν μου ζητῶν σε, ἀναχωρῶ δι' Ἰταλίαν καὶ ὑγίαινε.»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ.

Μετὰ μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας δύω Γενίτσαροι ὁπλι-

σμένοι, συνελάμβανον τὸν μικρὸν Περιολῆ ἐντὸς τοῦ Γενὶ Χάνι καὶ τὸν συνώδευον ἔντρομον ἐνώπιον τοῦ 'Οσμάν, ὁ ὁποῖος τὸν ὑπεχρέωσε νὰ μένῃ παρ' αὐτῷ, εἰδοποιήσας τὸν Ζαρλῆ ὅτι καθισταμένης πρεσβείας ἐν 'Ιταλίᾳ ἔμελλε νὰ τὸν πέμψῃ ἐκεῖ ἵνα σπουδάσῃ τὰς ξένας γλώσσας· εἰς τὸν Γεώργιον δὲ τοῦτον ὀφείλονται πλεῖστα τουρκικὰ ἐπεισόδια εἰς διαφόρους ἐποχὰς ἐν 'Ιταλίᾳ γραφέντα· αὐτὸς οὗτος ἀντέγραψε τὴν περὶ τῶν μεταῤῥυθμίσεων ἔκθεσιν τοῦ 'Οσμὰν εἰς τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τοῦτον ὀφείλεται ἡ ἀποκάλυψις τοῦ μυστηρίου τῆς Ζοαχῆ, τὸ ὁποῖον ὁ Γκιουλετιέρος ἔγραψεν ἐν περιλήψει εἰς τὴν περὶ 'Αθηνῶν πραγματείαν του, ἣν ἐξέδοτο τῷ 1669 ἐν Παρισίοις, ἤτοι εἴκοσι πέντε περίπου μετὰ τὸ συμβὰν ἔτη.

'Επανερχόμενοι εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Σουλτάνου τὴν 9ην μ.μ. ὥραν τῆς εἰκοστῆς ἐννάτης 'Απριλίου καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ζοαχῆ, βλέπομεν τὸν ἀρχιευνοῦχον Καραλῆ χρυσοκέντητον, ῥόπαλον χρυσοῦν φέροντα ἐπὶ χεῖρας καὶ δίδοντα διαταγὰς τοῖς εὐνούχοις καὶ θεραπενίσιν. Εἰς τὴν θύραν τοῦ θαλάμου ἱσταμένην τὴν Ζοαχή, ἥτις τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐλθοῦσα ἀπὸ τοῦ διδασκάλου 'Αβδουλᾶ καὶ νεωτερίζουσα, ἐδέχετο τὰς εἰσερχομένας, πρὸς ἃς ἀπέτεινε κολακευτικοὺς λόγους· ἰδίως δὲ ἰδοῦσα τὴν 'Αϊσὲ ἐρχομένην εἶπεν·

— Σοὶ εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, ἣν ἔκαμες τὸ θέρος εἰς τὸ μικρὸν κελλίον μου· εἶπας τότε ὅτι ἤμην πτῶμα καὶ ἤδη σὲ προσεκάλεσα ἵνα σὲ χαροποιήσω ὅτι ἀνέστην.

Πρὸς δὲ τὴν Φατμέ·

— Σὲ εὐχαριστῶ καλή μου φίλη διὰ τὴν τιμήν· σοὶ ὀφείλω ἓν ὡραῖον σάλιον, ὅπερ μοὶ ἐχάρισας τότε, καὶ θέλω σοὶ τὸ πληρώσει δεκαπλασίως σήμερον, ζητοῦσα διὰ σὲ ἀμνηστείαν τοῦ φόνου τῆς δυστυχοῦς 'Εϊνέ, τὸν ὁποῖον ὁ Σουλτάνος ἔμαθεν ἤδη ἀλλαχόθεν· ὅσον διὰ τὴν φίλην σου Σεφιγέ, πιστεύω ὅτι εἶσαι εὐχαριστημένη, διότι, ὑπήκουσα εἰς τὰς θελήσεις σας, μὲ εἰσήγαγε τρεῖς μῆνας ταχύτερον τοῦ συνήθους· αὕτη καὶ μόνη

τῆς εὐπειθείας της ἡ ἀπόδειξις εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς ἀρχιθαλαμηπόλου τῶν ἀνακτόρων.

Αἱ εὐνοούμεναι ἐξηκολούθουν εἰσερχόμεναι μέχρι τῆς δεκάτης, ἑκάστη δὲ τούτων ἠκολουθεῖτο ὑπὸ δεκάδας ὡραίων θεραπενίδων, αἵτινες, ὄπισθεν αὐτῆς ἱστάμεναι, ἀπετέλουν εἶδος ἐπιτελείου στρατιωτικοῦ· πᾶσαι αὗται ἦσαν κεκοσμημέναι διὰ πλήθους πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἀνέστραπτον οἱ ἀδάμαντες, τῶν πέντε πρώτων εὐνοουμένων.

Ἡ αἴθουσα τῆς ὑποδοχῆς ἐξόχως καὶ ἐκτάκτως φωταγωγηθεῖσα, διότι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς πολυτελείας κατὰ πρῶτον εἰσήγετο εἰς τὰ ἀνάκτορα, παρίστα θέαμα μαγευτικόν. Ἡ οἰκοδέσποινα Ζοαχή, ἀφελῶς ἐνδεδυμένη καὶ μηδὲν κόσμημα φέρουσα, ἵστατο εἰσέτι πρὸ τῆς θύρας, κρατοῦσα μικρὰν εὐώδη ἀνθοδέσμην, ὅτε εἰσελθόντος τοῦ Σουλτάνου, ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν του· αὐτὸς δὲ λαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν ἔσυρε μετ' αὐτοῦ καὶ παρακαθείσας.

— Ἔκτακτος εἶναι ἡ ἑσπερίς σου, εἶπεν, ὡς καὶ σὺ εἶσαι ἔκτακτος.

Δοθέντος εἶτα τοῦ σημείου, ἤρχισαν οἱ χοροὶ καὶ ἡ μουσική· αἱ εὐνοούμεναι ἐτραγώδησαν πᾶσαι, ἡ δὲ Ζοαχὴ τελευταία ἀραβικὸν βασιλικὸν ὕμνον, συντεθέντα παρὰ τοῦ διδασκάλου της, ὃν μόνος ὁ Σουλτάνος ἐννοήσας, ἀνεφώνησε βροντωδῶς, μασαλᾶ! μασαλᾶ! καὶ προσεκάλεσεν αὐτὴν νὰ καθήσῃ πλησίον του. Ἀκολούθως διενεμήθησαν τὰ ἀναψυκτικὰ σερμπέτια, καὶ αἱ γυναῖκες ἐκάθησαν ἀναπαυτικῶς ἐπὶ τῶν σοφάδων, διότι τότε ἀρχίζει τὸ λακριδέ, δηλαδὴ ἡ συνομιλία, ἥτις παρὰ τοῖς Τούρκοις ἔχει τί τὸ ἰδιάζον.

Εἰς τὴν συνομιλίαν τῶν Τούρκων εἷς μόνον λαλεῖ, οἱ δὲ λοιποὶ προσεκτικῶς ἀκροῶνται· πρέπει δὲ νὰ παύσῃ πρὸς στιγμὴν ὁ λαλῶν, ἵνα ἐκφέρωσι τὸ θαυμαστικὸν βαΐ, βαΐ, οἱ ἀκούοντες, ἀλλὰ τοῦτο, ὅπερ ὁ μακαρίτης Βυζάντιος παρουσιάζει ὡς πρῶτον σημεῖον τουρκικῆς ἀρετῆς, προέρχεται ἐκ τῆς πα-

χυλῆς ἀμαθείας αὐτῶν, οἵτινες θαυμάζουσι πῶς εὑρίσκεται ἄνθρωπος δυνάμενος νὰ μάθῃ τόσα πράγματα, ὥστε νὰ ὁμιλῇ πολλὴν ὥραν· διὸ καὶ τὸ πρῶτον καφφενεῖον τὸ συστηθὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τοῦ Πέρσου Σεμὶς τῷ 1554, ὠνομάσθη καφφενεῖον τῶν σοφῶν, διότι ἐκεῖ Ἀρμένιός τις, διηγούμενος καθ' ἑκάστην μύθους, κατήντησε μετ' οὐ πολὺ Σεχοὺλ Ἰσλάμης διὰ τὰς γνώσεις του καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐμὴρ Βάν, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τουρκίας ἀναφερόμενος. (Χάμερ).

Ἡ Ζοαχὴ λοιπὸν ὡμίλει εἰς τὴν συναναςροφὴν καὶ πάντες ἤκουον, μηδενὸς ἀναπνέοντος· ςραφεῖσα δὲ πρὸς τὸν Ἠμβραήμ·

— Δὲν φαίνονται εὐτυχεῖς πρὸς τὸν μέγα τοῦ κόσμου βασιλέα, εἶπεν, ὅλαι αὗται αἱ ὡραῖαι γυναῖκες φωτιζόμεναι παρ' ὑμῶν ὡς οἱ ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀστέρες; ὁποία δὲ μεγάλη εὐτυχία ἤθελεν εἶσθαι ἂν τὴν λάμψιν ὑμῶν ταύτην ἄφινον νὰ διαδίδεται καὶ μέχρι τοῦ λαοῦ σου; ἀντὶ δὲ νὰ δαπανῶνται ἀφειδῶς τοσαῦτα πλούτη εἰς στολισμούς, μηδὲν προσθέττοντας εἰς τὴν ὡραιότητα, δὲν ἦτο ἄρα πλέον ἡδονικὸν εἰς τὸν βασιλέα, νὰ εἴπῃ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν λαόν του, «σοὶ χαρίζω τὸ ἥμισυ τῶν φόρων καὶ ἔσω εὐτυχέστερος;

— Ὤ! ναὶ μὰ τὸν προφήτην, ἂν ἠδυνάμην ἤθελον εἶσθαι ὁ μοναδικὸς τοῦ κόσμου Βασιλεύς, ἀπήντησεν ὁ Ἠμβραήμ.

— Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἡ ἐλπίς μου, βασιλεῦ, ἕνεκα τῆς ὁποίας θέλω παρασταθῆ σήμερον εἰς τὰ ὄμματα ὑμῶν κακεντρεχὴς μέχρι μονομανίας, διότι εἶναι δίκαιον νὰ παύσῃ ἡ παρὰ τῶν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου κλοπή, καὶ φρονῶ ὅτι δύναμαι διὰ τῆς θυσίας μου νὰ πλουτίσω τὸ ταμεῖον, ὥστε νὰ εἴπῃ μίαν ἡμέραν ὁ βασιλεύς μας· «Λάβε καὶ σύ, λαέ, μέρος τοῦ θησαυροῦ μου.

Ἂς ἴδωμεν λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἠμβραὴμ χεχηνώς.

— Βλέπεις, Μεγαλειότατε, τὴν ὡραίαν ἐκείνην, ἐξηκολούθησε, δεικνύουσα τὴν Φατμέ, φέρει ἐπ' αὐτῆς ἀδάμαντας πλέον τοῦ ἑκατομμυρίου; ταῦτα καὶ διπλάσια ἀκόμη ἀφῃρέθησαν ἀπὸ τὸν χαζνέ σας καὶ ἐστάλησαν εἰς τὸ πασσᾶν τοῦ Ἐρζε-

ρούμ, ὅστις, παρ' αὐτῆς ὑποστηριζόμενος, κατήντησεν ὑπέρπλουτος· πλησίον αὐτῆς κάθηται ἡ Χουρσῆ, ἥτις ἀφαιρέσασα διὰ τῆς μητρός σας, δεκαπλάσια τῶν ὅσων τῇ ἐδώκατε ἐν τῇ μεγαλοδωρίᾳ σας, κτίζει ἤδη φρούριον εἰς τὸ ἀκρωτήριον Ἀνατὸλ Καβάκ; εἶναι διατεταγμένη παρ' ὑμῶν πρὸς τοῦτο; ἐρωτήσατε δὲ ποῦ εὑρίσκει τὰ χρήματα; δείξασα δὲ ἀκολούθως τὴν Ἐϊνέ, αὕτη, εἶπεν, ἡ τόσους μαργαρίτας φέρουσα ποῦ εὗρε δύο ἑκατομμύρια γροσίων, ἵνα πληρώσῃ τὰ χρέη τοῦ διοικητοῦ τῆς Αἰγύπτου, ὥςε νὰ ἀπαλλαχθῇ τόσον ταχέως τῆς ἐπὶ κλοπῇ κατηγορίας του;

Τοιουτοτρόπως, ἐξακολουθήσασα δι' ὅλας τὰς εὐνοουμένας, ἀπεκάλυψε πάσας τὰς ἀσχημίας καὶ τὰς κλοπὰς τοῦ χαρεμίου, ἃς ἡ Σεφιγὲ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ εἰς τὰ ἀνάκτορα βίου της συνέλεξεν· ἐπέρανε δὲ τὴν κατηγορίαν, ἀποδείξασα ὅτι ὀκτὼ ἀθῶαι κόραι εἶχον μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης πνιγῆ, ὑπὸ τῆς ζηλοτύπου Φατμὲ καὶ τῆς Χουρσῆ, ἥτις, καθὼς καὶ αἱ λοιπαί, ἤκουον τὰς κατηγορίας κατὰ πρόσωπον· τέλος δὲ πεσοῦσα εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἠμβραὴμ καὶ λύουσα τὴν μακρὰν κόμην της·

— Βασιλεῦ! ἀνεφώνησεν, ὁ Θεὸς σὲ κατέστησεν ἀντιπρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ὁμοιάζῃς αὐτὸν ὅσον τὸ δυνατόν· δός μοι τὴν συγχώρησιν τῶν ἐνόχων τούτων, εἰ δὲ μὴ διάταξον νὰ φονεύσουν καὶ ἐμέ, διότι θὰ γείνω αἰτία τοσαύτης τιμωρίας, ἀνθρώπων οἵτινες οὐδὲν κακὸν μοὶ ἔκαμον· τὴν καταγγελίαν ταύτην ἐξέφερα δημοσίως, ὅπως προλάβω τὰ μέλλοντα καὶ οὐχὶ λόγῳ ἀντιζηλίας διὰ τὰ παρόντα, καθ' ὅσον ἀπροκαλύπτως ὁμολογῶ, ὅτι ἐγὼ βιαίως ἐκομίσθην ἐνταῦθα, οὐδέποτε φαντασθεῖσα νὰ γίνω σουλτάνα.

Ὁ βασιλεὺς τότε, συνεχώρησε πάσας καὶ διατάξας νὰ δοθῶσιν ἑκατὸν χιλιάδες γροσίων εἰς ἑκάστην λόγῳ ἀμοιβῆς, προσδιώρισεν αὐταῖς τρεῖς ἡμέρας, ὅπως ἀποκατασταθῶσιν, ὑπανδρευόμεναι κατὰ τὴν ἐκλογήν των, ἐκτὸς τῆς Φατμέ,

ήτις έδήλωσεν ότι ήτο έγκυος καί τής Μεχρή θυγατρός τού Σεχούλ Ίσλάμη, ήτις βαρέως φέρουσα τήν διαμονήν της είς τό χαρέμιον, είχε πρό ολίγων ήμερών στενώς συνδεθή μετά τής Ζοαχή, είς ήν είχεν έξηγηθή ότι ήτο ήρραβωνισμένη μετά τινος νέου Έμίρη Δαούτ, παραφρονήσαντος κατά τήν άρπαγήν της καί έπεθύμει νά φύγη ταχέως, άλλά διά τήν όποίαν, ούδέν είχε νά είπη ή Ζοαχή.

Μετά τό τέλος τής δίκης ταύτης, ήν αύτολεξεί άναφέρει ό Guilletière, αί εύνοούμεναι έκτός τής Μεχρή άπεσύρθησαν πάσαι, ό δέ βασιλεύς, άποταθείς πρός τήν εύνοουμένην του·

—Έλησμόνησας τήν συμφωνίαν, είπεν· ύπέφερα όλον αύτόν τόν θόρυβον, διότι μοί ύπεσχέθης σήμερον νά ζητήσης τό δώρόν σου· ζήτησον λοιπόν ταχέως, εί δέ μή άναχωρώ.

Ή Ζοαχή τότε γονατίζουσα αύθις πρό τών ποδών του, παρουσίασε χάρτην γεγραμμένον περιέχοντα τά έξής·

«Ήμείς ό αύτοκράτωρ τών άπανταχού πιστών, βασιλεύς «δύο θαλασσών καί ήπείρων, προστάτης τών ίερών πόλεων «Μέκκας καί Μεδίνης, κύριος τής Δαμασκού, Άδριανουπό«λεως, Κωνσταντινουπόλεως, Ίερουσαλήμ καί Βαγδατίου, «κατ' εύθεϊαν γραμμήν έκ τής γενεάς τού προφήτου, βασιλεύς «έκ βασιλέων. Έν τή άπείρω ήμών άγαθότητι διατάσσομεν «ίνα τά παρά τού ένδόξου προκατόχου ήμών Μωάμεθ τού Β' «δοθέντα προνόμια είς τήν πόλιν τών Άθηνών, μένωσιν άπα«ραμείωτα είς αίώνα τόν άπαντα καί έφαρμόζωνται άκριβώς. «Άσεβής δέ τών πατέρων καί άνάξιος κληθείτω πάς διάδοχος «ήμών μειώσας, ταύτα κατά τό έλάχιστον.

«Έγένετο έν τώ Σεραΐω Μπουρούν τή 14 Νισάν 1045 έγεί«ρας καί τρίτου έτους τής ένδόξου βασιλείας μου.»

ΗΜΒΡΑΗΜ.

Ύπογράψας ό Σουλτάνος τό διάταγμα, έξεπλάγη αύθις διά

τὴν αὐταπάρνησιν τῆς Ζοαχῆ καὶ λαβὼν αὐτὴν ὡς συνήθως ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο Σοφᾶ·

— Εἶσαι πραγματικῶς μία τῶν μυθολογουμένων ἑλληνίδων εἶπε, τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν τιμὴν τοῦ στέμματός μου, καταπατηθεῖσαν ὑπὸ ἀναξίων δούλων· καὶ ἐνῷ ἐγὼ σοὶ ὀφείλω διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν ταύτην, σὺ θέλεις τοῦτο ὡς ἀμοιβήν σου· ἡ συμφωνία μας ὅμως δὲν ἦτο τοιαύτη. Ζήτησον λοιπόν, ἢ ἄλλως σχίζω τὸν χάρτην πάραυτα πρὸς ἐκδίκησιν.

Τότε ἡ Ζοαχὴ προσεκάλεσε τὸν ἀρχιευνοῦχον, ὅστις ὡμολόγησεν ὅτι εἶχε δαπανήσει ὀκτακοσίας χιλιάδας γροσίων, ἀνθ' ὧν ἡ Ζοαχὴ ἔλαβεν ἀποζημίωσιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου καθὼς καὶ δεκακισχίλια καθ' ἕκαστον μῆνα ὡς ἐπιχορήγησιν.

Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης, ὁ Ὀσμὰν ἀνεγίνωσκε τὴν ἀκόλουθον ἐκτεταμένην ἐπιστολήν·

Κακέ μου Γενίτσαρε

»Τὸ νομοσχέδιον, δι' οὗ παραπονῆσαι μεταφυτευόμενον εἰς «ἐποχὴν ἀκατάλληλον θὰ πάθῃ, ὅτι τὰ ἄνθη τῶν τροπικῶν, «ἅτινα μαραίνονται κατὰ τὸ πλεῖσον. Ἀνάγκη ὅθεν νὰ προφυ«λαχθῇ ὡς ἐκεῖνα ἐκ τοῦ ψυχροῦ πνέοντος ἤδη ἀνέμου, ἵνα μὴ «μαρανθῇ. Δὸς αὐτῷ χρονολογίαν ἑκατὸν ἐτῶν μεταγενεστέραν «καὶ τότε ἴσως..... βλαστήσῃ. Ἡ περὶ καταργήσεως μάλιστα «τοῦ κεφαλικοῦ φόρου εὐγενὴς διάταξις, εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος «καὶ δὲν δύναται νὰ μεταβληθῇ ὡς ἐμφαίνουσα τὴν μεταξὺ «καταχτηθέντων καὶ καταχτητῶν διάκρισιν. Τοῦτο λέγει ὁ γέ«ρων διδάσκαλος, ὁ ἐπὶ ἥμισυ αἰῶνα τὴν κοινωνίαν σπουδάζων».

«Σήμερον λαμβάνεις τὸ διάταγμα τῶν προνομίων τῆς κοι«νῆς πατρίδος μας, ἀναδίφησον νὰ εὕρῃς πάντα τὰ προνόμια «ταῦτα καὶ διώρισον Διφθερδάρην τοῦ χαρεμίου εἰς Ἀθήνας «νέον τινα ἐν Σμύρνῃ διαμένοντα Χασὰν Ὄγλου, μνηστὸν τῆς ἀρχιθαλαμηπόλου.

«Τὸ διάταγμα τοῦτο ἔστω σοὶ μάθημα. Σκέψου δὲ ἂν κρά-

«τος διοικούμενον παρὰ μιᾶς γυναικὸς τῆς τελευταίας τάξεως «καὶ ἑνὸς νέου μαθητοῦ, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ τοσοῦ- «τον γενναίας καινοτομίας, οἵας ἐφαντάσθης.»

«Σοὶ πέμπω ὀλίγας χιλιάδας γροσίων, ὄχι δωρεάν, διότι φο- «βοῦμαι ὅτι δὲν θὰ τὰς δεχθῇς· ἀλλ' ἵνα τὰς τοποθετήσῃς, «ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ τὸν ἀδελφόν μου.»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ.

Μετὰ τὰ γεγονότα ταῦτα, ὀφείλομεν αὖθις ἓν βλέμμα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ὁ λαὸς μετ' ὀλίγας ἡμέρας, μαθὼν παρὰ τοῦ Περιαλῆ τὰ περὶ τῆς πόλεως διαταχθέντα, ἐπανηγύρισε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἥτις ἔτυχεν ἡ τρίτη τοῦ Πάσχα, συναθροισθεὶς πρὸς τοῦτο περὶ τὸ Θησεῖον, ὅπου ὁ Θεόφιλος ἐξεφώνησε λόγον περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ. Ὁ Ἀββᾶς Γκιουλιτιέρος δὲν μᾶς λέγει, ἂν ἡ ἐκεῖ κατ' ἔτος γενομένη πανήγυρις ἔχει τὴν ἀρχήν της εἰς τὸν λόγον τοῦτον, ὅστις δὲν εἶναι πολὺ ἀπίθανος, διότι, γνωστοῦ ὄντος ὅτι οἱ χριστιανοὶ ἕλληνες οὐδέποτε ἑώρταζον ἄνευ τῆς πανηγύρεως ἁγίου τινὸς καὶ μηδεμιᾶς ὑπαρχούσης ἐκεῖ ἐκκλησίας ἑορταζούσης τὴν τρίτην τοῦ Πάσχα, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ δώσωμεν τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐνόσῳ δὲν ἔχομεν ἄλλην.

Δὲν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ παρίδωμεν, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην συνεστήθη καὶ τὸ παρὰ τὸ Θησεῖον σχολεῖον γραμμάτων, τοῦ ὁποίου τὴν μέθοδον περιηγητής τις διηγεῖται ὡς ἑξῆς.

Ἱσταμένων, λέγει, τῶν μαθητῶν κλάσεως τινὸς ὀρθίων, ἡ ἀνάγνωσις ἤρχιζεν ἀπὸ τοῦ πρώτου, ὅστις ἀνεγίνωσκε μίαν μόνην λέξιν, ὁ δεύτερος τὴν δευτέραν, ὁ τρίτος τὴν τρίτην καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρις οὗ ἐπανήρχετο ἡ σειρὰ τοῦ πρώτου ἐξακολουθοῦντος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μέχρι τέλους τοῦ μαθήματος. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐφάνη λίαν εὐφυὴς πρὸς τὸν περιηγητήν, διότι οἱ μαθηταὶ φροντίζοντες νὰ γνωρίζωσι ποίαν λέξιν ὤφειλον ἕκαστος ν' ἀναγνώσῃ, προσεῖχον εἰς τὴν ἀνά-

γνωσιν τοῦ ὅλου, ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο σχολεῖον, διότι ἐκτὸς τῶν λέξεων ὤφειλον νὰ ὀνομάζωσι τὰς στιγμὰς καὶ πάντα τὰ ἐν τῷ βιβλίῳ σημεῖα καὶ συνάμα ἕκαστος ἐπερχόμενος ὤφειλεν ἐπὶ ποινῇ νὰ διορθώνῃ τὸν σφάλλοντα προηγούμενόν του· ὅσον διὰ τὴν γραφήν, αὕτη εἶχε κακίστην τὴν μέθοδον ὡς περιορισμένη εἰς μόνον τὰ τοῦ ἀλφαβήτου στοιχεῖα κατ' ἀνώτατον ὅρον· δὲν φαίνεται δ' ἡμῖν ἀπίθανον, διότι μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εὑρέθησαν ἱερεῖς καὶ δημοδιδάσκαλοι ἀναγινώσκοντες ἄριστα καὶ μηδόλως τὸ γράφειν ἐπιστάμενοι. Ἡ κακογραφία δὲ καὶ αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, ὑπερβαίνει πάντα ὅρον, καταντοῦσα γρῖφος, καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· μεταφερθεῖσα δὲ καὶ εἰς τὸν τύπον καθίσταται καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς βιβλίοις δυσανάγνωστος. Τί νὰ εἴπωμεν δὲ κατά τινων καλογήρων, φρονούντων ὅτι ἡ κατὰ τὴν σήμερον γραφὴν μεταρρύθμισις τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, θεωρεῖται ἀσέβεια πρὸς τὰς συνόδους καὶ ἀκολουθοῦσι κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν ἀνατυποῦντες τὰ θρησκευτικὰ βιβλία, ἵνα μὴ κολασθῶσιν, ὡσεὶ ὁ Θεὸς ἐγένετο ὁ καλλιγράφος τοῦ Μεσαιῶνος.

Η ΒΑΣΙΛΟΜΗΤΩΡ ΑΘΗΝΑΙΑ

Ἡ πρώτη τοῦ μηνὸς Μαΐου, εἶναι ἐποχὴ εὐφρόσυνος δι' ὅλους σχεδὸν τοὺς λαοὺς καὶ πάσας τὰς κοινωνικὰς τάξεις, ἐξαιρέσει βεβαίως τῶν λαβόντων τὴν ἀτυχίαν νὰ κατοικῶσι τοὺς τροπικοὺς τοῦ Ἰσημερινοῦ. Οἱ πλούσιοι ἑτοιμάζονται νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ἐαρινὰς αὐτῶν ἐπαύλεις, παραιτοῦσι μέρος τῆς ἐργασίας των, σχεδιάζουσι τίνι τρόπῳ θέλουσι διέλθει τοὺς καύσονας ἀνετώτερον καὶ συζητοῦσιν ἡμερολόγια θαλασσίας τινὸς ἢ πρὸς τὰ ὀρεινὰ μέρη ἐκδρομῆς, ἂν ὦσι μεσόγαιοι. Οἱ πτωχοὶ λυτρωθέντες ἐκ τοῦ καταμαστίσαντος αὐτοὺς χειμῶνος, ὅστις καταλαβὼν πολλοὺς γυμνούς, ἀνυποδύτους, ἄνευ οἰκιακῆς θερμάνσεως καὶ καταλλήλου τροφῆς, πα-

ρέπεμψε χιλιάδας τινὰς εἰς τὸν ᾅδην ἢ τὸν παράδεισον μᾶλλον· διότι ὁ ὡραῖος ἐκεῖνος τόπος, λέγουσιν, ὅτι διὰ μόνους τοὺς πτωχοὺς ἐφυτεύθη, ὥστε εὐλογοῦσι τὸν Θεὸν διὰ τὸ θέρος, ὅπερ δίδει ἐργασίαν καὶ δὲν ἀπαιτεῖ δαπάνας, οἵας ὁ χειμών.

Ἐκ τῶν λαῶν γενικῶς, οἱ μὲν μεσημβρινοὶ περιμένουσιν ἀνυπομόνως τὴν ἔλευσιν τοῦ θέρους, διότι μετ' αὐτοῦ ἔρχονται οἱ γλυκεῖς τῆς φύσεως καρποὶ καὶ τ' ἀγαθὰ τῆς γεωργίας, τῆς κτηνοτροφίας καὶ παντὸς τοῦ παρὰ τῆς προνοίας εἰς τὸν ἄνθρωπον διδομένου, οἱ δὲ βόρειοι τὸ θέρος δύνανται νὰ καυχῶνται μόνον ὅτι εἰσὶν ἄνθρωποι, διότι καλυφθέντες δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ὑπὸ παχείας χιόνος, οὐδὲ τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἠδυνήθησαν νὰ συνδοξάσωσι, πολὺ δ' ὀλιγώτερον νὰ ἐκτελέσωσι κἀνὲν ἐκ τῶν γενικῶν ἐκείνων ἔργων, ἐξ ὧν διακρίνεται ὁ ἄνθρωπος τῶν ἐν τοῖς σταύλοις διαρκῶς τρωγόντων ζώων. Καὶ τέλος εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι ὁ κόσμος ἐπλάσθη τὸ ἔαρ καὶ τείνει πρὸς τὴν καταστροφὴν τὸν χειμῶνα ἀφεύκτως, ἐκτὸς ἂν συμβῇ πλανητική τις σύγκρουσις ὁμοία ἐκείνης, ἣν διὰ σειρᾶς λογαρίθμων προεῖδε κατὰ τὸ 1850 σοφός τις γερμανὸς ἀστρολόγος.

Διὰ τὸ Σεράϊ τοῦ Σουλτάνου, ἡ πρώτη τοῦ Μαΐου εἶναι ὡρισμένη διὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου, εἰς τὸ θερινὸν Παλάτιον, ὅπερ γίνεται διὰ φερμανίου, κανονικῶς κοινοποιουμένου πρὸς ἁπάσας τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς ξένους πρέσβεις καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἔννοια ἔχει ὡς ἑξῆς, κατὰ τοὺς μεταφραστάς·

«Ἐπειδὴ αἱ ἡμέραι εἰσὶ καυστικαί, ὁ βασιλεὺς τῶν βασι«λέων, ὁ κύριος τῆς Μέκκας, Μεδίνης κτλ. κτλ. ηὐδόκησε νὰ «μεταβῇ εἰς τὸ ἀνάκτορον Μπεσὴκ-Τάση σήμερον, ἀφοῦ διε«τηρήθησαν ἀκριβῶς τὰ σοφὰ τῆς διαιτητικῆς παραγγέλματα, «ὡς πρὸς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος καὶ ἐρωτη«θεὶς ἐξέδωκε τὸν κατάλληλον φερμάν ὁ Σεχοὺλ-ἰσλάμης. «Ἐκεῖ μεταβήσεται καὶ ὁ μέγας ἡμῶν βεζύρης καὶ ἡ τοῦ οἴ«κου ἡμῶν ἐπίσημος θεραπεία».

Ὑπογραφέντος τοῦ διατάγματος, ὁ Σουλτάνος ἐχάρισε πρὸς τὸν βεζύρην τὸ παλάτιον Γκιοῦν Ὄγλου, τὸ ἀνῆκον εἰς τὸν καρατομηθέντα ὁμώνυμον Ἐμήρην, εἰς δὲ τὴν Ζοαχῆ τὸ μέγαρον Τζεριγὰν Γιαλύ, τὸ εἰς τὴν συνοικίαν Φαζλῆ πασσᾶ κείμενον. Τὸ δὲ ἱστορικὸν τοῦτο μέγαρον εἶναι αὐτὸ ἐκεῖνο, εἰς ὃ τὴν 12 Μαΐου 1524 ἐγένοντο οἱ πολυτελεῖς γάμοι τοῦ βεζύρου Ἠβραήμ, ὅστις ἀπὸ σκλάβου κατήντησε γαμβρὸς τοῦ Σουλτάνου Σουλεϊμάν, τοῦ κολακευομένου εἰς τὸν τίτλον, «ὁ Κύριος τῶν γάμων'» διότι ἡ ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ πολυτέλεια, δὲν ἔχει ἴσως τὴν ὁμοίαν της εἰς τὴν ἱστορίαν. Ὁ δὲ Χάμερ διηγεῖται ὅτι, μόνον τὰ γαμήλια τῆς νύμφης δῶρα, συνέκειντο ἐκ δεκακισχιλίων κοσμημάτων σχηματισάντων δένδρα ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς τελετῆς. Τὸ δὲ πρὸς τὸν εὐνοούμενον τοῦτον, μετὰ τὴν ἐκ Καΐρου ἐπιστροφήν του δοθὲν ἐφίππιον, ἐτιμᾶτο ἀντὶ διακοσίων χιλιάδων δουκάτων, ὅπερ ὅμως ἦτο τὸ τελευταῖον, διότι τὴν 15 Μαρτίου 1535, προσκαλέσας αὐτὸν ὁ Σουλτάνος εἰς τὸ ἀνάκτορον, τὸν ἔπνιξεν ἡσύχως, ὡς ἐπίφοβον καταστάντα, τῇ προτροπῇ τῆς περιφήμου σουλτάνας Ῥωξελάνης. Λέγεται μάλιστα, ὅτι ἐπνίγη ἐντὸς τοῦ χαρεμίου, ὅπου τὸν προσεκάλεσεν αὕτη μετὰ τῆς συζύγου του, ἵνα τὴν ἐπισκεφθῇ, καθ' ὃ μητρυιάν του.

Ἡ Ζοαχή, τοποθετηθεῖσα εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦτο, ἐξηκολούθει ἀπολαμβάνουσα τῆς εὐνοίας τοῦ Ἠμβραήμ, ὅστις, ὡς ἐν τῇ ἱστορίᾳ εἶναι γνωστόν, ὀκνηρός, φιλύποπτος, καταβεβλημένος ἐκ τῶν καταχρήσεων καὶ φύσει περιωρισμένου πνεύματος τυγχάνων, ἐζήτει τὴν γνώμην αὐτῆς ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους, εἰς τρόπον ὥστε, οὐ μόνον γνώμας ἀσφαλεῖς ἔδιδεν ἐξ αἰτίας αὐτῆς καὶ τοῦ σοφοῦ γέροντος Ἀβδουλᾶ, ἀλλὰ καὶ παραδόξως ἀνθίστατο ἐνίοτε ἀποτόμως, εἰς τὰς αἰτήσεις τῶν περὶ αὐτόν. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Κιοσέμ, ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἐπαναλαμβάνῃ, ὅτι ὁ υἱός της βεβαίως, εἶδε κατ' ὄναρ τὸν προφήτην, ὅστις τὸν ηὐλόγησε, διότι καὶ

ἡ ὑγεία του εἶχεν ἐπαισθητῶς βελτιωθῆ ἀπό τινος· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ αὐλικοί του, οἱ ἄλλοτε τοσοῦτον εὐκόλως διὰ τοῦ χαρεμίου λαμβάνοντες δῶρα καὶ θέσεις ἀφθόνους, ἠπόρουν διὰ τὴν ἐπιφυλακτικότητα τοῦ βασιλέως, λέγοντος στερεοτύπως, «νὰ σκεφθῶ εἰς τὸ γραφεῖόν μου».

Τέλος ὅμως, ἡ Ζοαχὴ προέβη εἰς τὴν ἐγκυμοσύνην, ἥτις διαστρέφουσα τοὺς χαρακτῆρας τῶν γυναικῶν, ἀφαιρεῖ σπουδαῖον τῆς καλλονῆς αὐτῶν μέρος· ἡ ἐγκυμοσύνη, ἡ σκληρὰ αὕτη τῶν γυναικῶν μάστιξ, τὴν ὁποίαν καὶ μόνην οἱ κακεντρεχεῖς καὶ φίλαρχοι ἄνδρες προβάλλουσιν ὡς τὸ μέγιστον ἐμπόδιον τοῦ νὰ καθέξωσι καὶ αἱ εὐφυεῖς γυναῖκες δημοσίας θέσεις, ἐχαλάρωσε καὶ τῆς Ζοαχῆ τὴν ἐνεργητικότητα, διότι, νευρικῆς τυγχάνουσα ἰδιοσυγκρασίας, ὑπέφερε συνεχεῖς λειποθυμίας, ὥστε πολλάκις ὁ Σουλτάνος ἐλθών, εὗρεν αὐτὴν ἀνίκανον διὰ τὰ ἔργα τοῦ συμβούλου, επομένως ὤφειλε νὰ σκέπτηται μόνος καὶ ἀπομαθὼν πρὸ πολλοῦ τοῦτο, ἐζήτει νέον πιστὸν σύμβουλον.

Ὁ Ἀχμὲτ λοιπόν, λαβὼν αὖθις τὸ νῆμα τῶν ῥαδιουργιῶν του, εἰσήγαγεν εἰς τὸ χαρέμιον τὴν πρὸ πολλοῦ παρὰ τῆς μητρὸς Κιοσὲμ παρασκευαζομένην ὡραίαν γεωργιανὴν Τερκχάν, ἥτις ἐπενήργει ἤδη σπουδαίως παρ' αὐτῷ, ὡς ἔχουσα σύμβουλον τὸν πονηρὸν Ἀχμέτ. Ἀλλ' ὅμως καὶ μετὰ τοῦτο ὁ Ἡβραὴμ οὐδέποτε ἐλησμόνει τὴν Ζοαχή, καθότι μάλιστα ἤλπιζε παρ' αὐτῆς διάδοχον τοῦ θρόνου· (λέγομεν δὲ διάδοχον, διότι ὁ πρὸ ἑνὸς ἔτους γεννηθεὶς Ἀχμὲτ Δ'. ἦτο καχεκτικὸς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐδεὶς τῶν ἰατρῶν ὑπέσχετο τὴν ζωήν του·) καὶ πολλάκις εἰδοποίησεν αὐτὴν ὅτι ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὸν προσκαλῇ ἄνευ διατυπώσεων, ὁσάκις ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ, ἢ ἀνακαλύψῃ τι δυνάμενον νὰ τὸν ἀφορᾷ ὁπωσδήποτε. Ἡ Ζοαχὴ ὅμως σπανίως ἔκαμνε χρῆσιν τοῦ προνομίου της τούτου. Ἐπὶ τέλους κατῆλθεν ἐναντίον της καὶ ἡ Φατμέ, ἥτις ἀπαλλαγεῖσα ἤδη τῆς ἐγκυμοσύνης καὶ τιτλοφορηθεῖσα Χασεκῆ,

κατερραδιούργει πλησίον τοῦ Σουλτάνου, ἀπαιτοῦσα τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Σεφιγὲ καὶ τοῦ ἀρχιευνούχου Καραλῆ· ὥστε ἡ Ζοαχὴ ἔλαβε παρά ποτε ἀνάγκην νὰ ἴδῃ τὸν Ἠβραήμ, καὶ πρὸς τοῦτο ἐζήτει εὐλογοφανῆ τινα αἰτίαν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου ὁ Γενιτσάραγας Γιαλήχ, πάσχων ἀπό τινος ἡμιπληγίαν, ἐζήτησε τὴν ἀπαλλαγήν του ἐκ τοῦ ἀξιώματος, συσταίνων ὡς ἱκανὸν διάδοχόν του τὸν Ὀσμάν. Ὁ Ἀχμὲτ μαθὼν τοῦτο κατηγόρησεν αὐτόν, ὡς ἔχοντα πολλὰς σχέσεις μὲ τοὺς φράγκους καὶ ἐπικινδύνου νεωτεριζούσης πολιτικῆς, ὥστε ὁ Σουλτάνος μ' ὅλας τὰς ἐγγράφους ἀντιρρήσεις τοῦ βεζύρου ἀσθενοῦντος τότε, διώρισε Γενιτσάραγα αὐλικόν τινα χιλίαρχον τῶν Μποσταντζίδων, Μαλὺκ καλούμενον. Οἱ Γενίτσαροι ὅμως μαθόντες τοῦτο, ἀνέτρεψαν πάραυτα τοὺς λέβητας καὶ συλλαβόντες ἐφυλάκισαν τὸν Μαλὺκ, ἑτοιμαζόμενοι νὰ στασιάσωσι κατὰ τοῦ θρόνου· ὁ δὲ Ἠμβραὴμ πληροφορηθεὶς τὰ συμβαίνοντα καὶ περίφοβος γενόμενος ἀπῆλθε πάραυτα εἰς τὸ Σεράϊ Μπουρούν, ὅπου ὀχυρωθεὶς ἐκάλει τοὺς φίλους τοῦ θρόνου εἰς βοήθειαν, ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι ὡς ἐρρέθη, δὲν ἦσαν ἐκ τῶν φοβουμένων τοὺς αὐλικούς, καὶ ἤθελον ἔκτοτε καταστρέψει τὸν Ἠμβραήμ, ἂν μὴ ὁ Ὀσμὰν ἐκράτει αὐτοὺς ἐντὸς τῶν στρατώνων, διὰ συμβουλῶν καὶ παρακλήσεων.

Ἡ Ζοαχή, μαθοῦσα τὰ διατρέχοντα, ἔκαμε χρῆσιν τότε πρῶτον τοῦ δικαιώματος αὐτῆς καὶ γράψασα, προσεκάλει τὸν Σουλτάνον νὰ τὴν τιμήσῃ διὰ μιᾶς ἐπισκέψεως, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἠρνήθη ἐκ φόβου, ἂν καὶ ὁ ἀσθενῶν βεζύρης Καρὰ Μουσταφᾶς τὸν ἐβεβαίωσεν, ὅτι οὐδένα αὐτὸς ἔτρεχε κίνδυνον. Τότε ἡ Ζοαχὴ ἀπελπισθεῖσα, ἐνεδύθη καὶ δεινῶς πάσχουσα, ἀπῆλθεν εἰς τὸ σεράγιον, ὅπου παρουσιασθεῖσα πρὸς τὸν Σουλτάνον καθ' ἣν στιγμὴν ἀκριβῶς ὁ Ἀχμὲτ ἐξήρχετο ὅπως διατάξῃ τὴν συγκέντρωσιν στρατοῦ περὶ τὰ ἀνάκτορα·

— Μὴ ἐνεργήσετε, βασιλεῦ, τίποτε, εἶπε, μένω ἐδῶ ὑπὸ

τοὺς πόδας σας, ἑτοίμη νὰ ὑποστῶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου, ἂν ἡ ὁποία σᾶς δώσω συμβουλή, δὲν καταπαύσῃ διὰ μιᾶς τὴν στάσιν.

— Λέγε ταχέως, ὑπέλαβεν ὁ περίφοβος Ἠμβραὴμ καὶ τρέμων εἰσέτι ὅλος, ἐτοποθέτησεν αὐτὴν ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκάθητο σοφᾶ.

— Διατάξατε τὸν νέον Ὀσμὰν ν' ἀναλάβῃ πάραυτα τὴν διοίκησιν τῶν Γενιτσάρων, ἀποπέμπων τὸν διορισθέντα ἀρχηγὸν καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἡ τάξις ἐπανέρχεται.

— Ἀλλὰ τοῦ νέου τούτου ὑπέγραψα τὴν παῦσιν πρὸ μικροῦ, εἶπεν ὁ Ἠβραήμ, διότι εἶναι στασιώτης.

— Ἀνακαλέσατε τὴν διαταγὴν πρὶν κοινοποιηθῇ, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχὴ καὶ προσκαλέσατε αὐτὸν νὰ καταπαύσῃ τὴν στάσιν, ἐπὶ ἀπειλῇ ὅτι θέλετε τὸν θεωρήσει ἐπίορκον.

Ὁ Σουλτάνος τότε, προσεκάλεσε τὸν Ὀσμὰν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ δώσας αὐτῷ τὰς ἀπαιτουμένας διαταγάς, περιέμενε τὸ ἀποτέλεσμα. Πραγματικῶς δὲ μετ' οὐ πολὺ ὁ Ὀσμὰν εἰδοποιήσας ὅτι ἐπαύθη ὁ Μαλὺκ καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸς τὴν διοίκησιν, ἡσύχασε τοὺς Γενιτσάρους τῶν ὁποίων οἱ ἀξιωματικοὶ τοποθετηθέντες περὶ τοὺς λέβητας, ἐμοίρασαν τὸ φαγητόν, ἀνευφημοῦντες ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ὅπερ μεταβιβασθὲν ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου κατηυχαρίστησε τὸν Ἠβραήμ, ὅστις τότε, ἀποταθεὶς πρὸς τὴν Ζοαχή·

— Ἐγένεσο καὶ αὖθις αἰτία τῆς εὐημερίας μου καὶ ἀξία τοῦ θαυμασμοῦ μου, εἶπε, καὶ δίδω τοὺς θησαυρούς μου ὅλους διὰ τὴν ὑγείαν σου. Οὐδέποτε δὲ θέλω λησμονήσει τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὸ πνεῦμα σου. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ παραλαβὼν αὐτὴν εἰς τὴν ἐπίσημον λέμβον, ὅπερ σπανίως ἐγένετο πρὸς γυναῖκα, τὴν μετέφερεν εἰς τὸ μέγαρον αὐτοῦ καὶ ἐκεῖθεν ὑπογράψας τὸ διάταγμα, δι' οὗ ἀνεγνωρίζετο ὡς νόμιμος σύζυγός του ὑπὸ τὸν τίτλον Χασεκῆ Σουλτάνα, τὴν ἔπεμψεν εἰς τὸν οἶκόν της, ἐπαναλαβὼν τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ γράφῃ αὐτῷ συνεχῶς πά-

σας τὰς σκέψεις της. Ἀκολούθως δὲ διατάξας τὴν μητέρα αὐτοῦ νὰ μεταφέρῃ, κατὰ τὰ ἔθιμα, τὰ δῶρά της πρὸς τὴν Ζοαχὴ, τῇ προσδιώρισε πεντακοσίας χιλιάδας γροσίων ὡς καπίνιον. Καπίνιον δὲ εἶναι παρὰ τοῖς Τούρκοις ἡ τιμὴ ἣν ἕκαστος σύζυγος δίδει πρὸς τὴν σύζυγόν του τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου, τὸ ὁποῖον εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πληρώσῃ εἰς περίπτωσιν χωρισμοῦ. Εἰς δὲ τὰς θυγατέρας τῶν Σουλτάνων, τὰς ὁποίας λαμβάνουσι μεγιστᾶνες, τοῦτο πάντοτε ἀνέρχεται εἰς ποσότητα μεγαλειτέραν τῆς περιουσίας αὐτῶν, ἵνα ὁ χωρισμὸς καθίσταται ἀδύνατος ἢ καὶ καλῶς πληρωνόμενος, καθόσον καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου, τὸ προσδιορισθὲν τοῦτο ποσόν, εἶναι καθαρὰ κληρονομία τῆς συζύγου.

Ἡ Ζοαχὴ ἐν τούτοις, ὑποβληθεῖσα εἰς κόπους ἀνωτέρους τῶν δυνάμεων αὐτῆς, κατέπεσεν ἅμα ἐλθοῦσα εἰς τὸν οἶκόν της καὶ αἱ λειποθυμίαι της ηὔξανον εἰς βαθμὸν ἐπικίνδυνον, ἡ δὲ Σεφιγὲ δὲν ἠμέλει νὰ εἰδοποιῇ τὸν Ὀσμὰν περὶ τούτου, πέμπουσα αὐτῷ δελτία καθ' ἑκάστην.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Αὐγούστου οἱ φόβοι τῆς Σεφιγὲ ηὔξησαν καὶ ὁ Ὀσμὰν ἐξέφρασε τὴν ἐπικίνδυνον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, ἂν ὁ κίνδυνος ὑπῆρχε πολύς· ἡ Ζοαχὴ ὅμως μαθοῦσα τοῦτο παρὰ τῆς Σεφιγέ·

— Γράψον αὐτῷ, εἶπεν, ὅτι εἶμαι Σουλτάνα, ἑλληνὶς καὶ ἴσως βασιλομήτωρ. Τοὺς τρεῖς δὲ τούτους τίτλους αὐτὸς γνωρίζει καλῶς, ὅτι οὐδέποτε θέλω καταισχύνει. Θέλω τὸν δεχθῇ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πεισθῶ ὅτι ἀποθνήσκω, διότι ἐπιθυμῶ νὰ τὸν εὐχαριστήσω διὰ τὸν ἱπποτισμόν του πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀγαπῶ ὅσον οὐδεὶς τὸν ἠγάπησέ ποτε, ἀλλ' εἰπέ του νὰ εὔχηται ὅπως ἡ ὥρα ἐκείνη μὴ ἐπέλθῃ ταχέως, διότι θὰ λυπηθῇ.

Ὁ Ὀσμὰν ἐν τούτοις πληροφορούμενος παρὰ τῶν ἰατρῶν ὅτι ἡ Ζοαχὴ ἔτρεχε τὸν ἔσχατον κίνδυνον, κατελυπήθη καὶ ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἡμέρας, μηδένα θέλων νὰ δεχθῇ, ἔμενεν εἰς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ἀπρόσιτος. Ἡ σύζυγος τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ

ἥτις πρὸ πολλοῦ ἐθεώρει αὐτὸν ὡς υἱόν της καὶ ἥτις συνεχῶς ἐπεσκέπτετο τὴν Ζοαχή, διεβίβασε τὴν εἴδησιν πρὸς τὴν Σεφιγὲ, ἐκφράζουσα φόβους διαταράξεως τοῦ νοὸς τοῦ Ὀσμὰν, ὅστις, ὡς ἔλεγεν, οὐδὲ τὸν πατέρα του ἠθέλησε νὰ δεχθῇ, πρὸ δύο ἡμερῶν μονάζων.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ἡ Ζοαχὴ ἔγραψε διὰ τῆς Σεφιγὲ, παρακαλοῦσα τὸν Ὀσμὰν νὰ κοινοποιήσῃ πρὸς τὸν μικρὸν ἀδελφόν της τὸ μυστήριον τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς καὶ τὸν πέμψῃ παρ' αὐτῇ ὅσον τάχος. Ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τὸν Σουλτάνον ὅτι, προσεγγιζούσης τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς τὸ Σεράϊ, τὸν παρεκάλει νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ διὰ τελευταίαν φοράν. Τὴν πρωίαν τῆς ἐπομένης ὁ Ἡβραὴμ ἐλθὼν, εὗρε τὴν μὲν Ζοαχὴ μόλις ἐκ τῆς λειποθυμίας συνελθοῦσαν, τὸν δὲ μικρὸν Ἰωάννην, γονατισμένον πρὸ τῆς κλίνης αὐτῆς καὶ προσευχόμενον.

— Τίς εἶναι οὗτος; ἠρώτησεν ἀποτόμως ὁ Ἡμβραήμ.

— Δὲν βλέπεις τὴν φυσιογνωμίαν του; ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή.

— Ὁ Σουλτάνος ἔμεινε σιωπηλός.

— Λοιπὸν ματαίως ἐζήτησα διὰ θυσίας καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς μου νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν καρδίαν σου, προσέθηκεν ἡ Ζοαχή, ἀφοῦ οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου γνωρίζεις πλέον.

— Ἔχεις δίκαιον, Ζοαχή μου, εἶπεν ὁ Ἡμβραήμ, ἀλλὰ μετεβλήθης δύστηνος τοσοῦτον, ὥστε πραγματικῶς κατέστης ἀγνώριστος σὺ αὐτή.

— Λοιπόν, αὐθέντα καὶ Κύριέ μου, ὁ νέος οὗτος εἶναι ἀδελφός μου καὶ ἐπειδὴ μόλις διατρέχει τὸ δωδέκατον ἔτος, δικαιοῦμαι κατὰ τὸν νόμον νὰ τὸν ἔχω πλησίον μου· ζητῶ δὲ καὶ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ παρ' ὑμῶν.

— Ἔχεις πλήρη τὴν ἀναγνώρισιν, ὑπέλαβεν ὁ Σουλτάνος, θωπεύων αὐτήν, ἀλλ' ἀπομάκρυνον τὸ παιδίον, ἂν πρέπῃ νὰ μοῦ εἴπῃς τίποτε σοβαρόν, ἐπειδὴ γνωρίζω ὅτι οὐδέποτε ἄνευ σπουδαίου λόγου μ' ἐζήτησας.

Ἡ Ζοαχὴ τότε, νεύσασα πρὸς τὸν μικρὸν νὰ ἐξέλθῃ, εἶπε.

πρὸς τὸν Σουλτάνον, ὅτι φοβουμένη μή τοι κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς τὰ ἀνάκτορα ὑποπέσῃ αὖθις εἰς τὰς πλεκτάνας τοῦ χαρεμίου, τὸν συνεβούλευσε ν' ἀπέχῃ τῶν ῥᾳδιουργιῶν τοῦ Ἀχμέτ, ὡς δυναμένου νὰ καταστρέψῃ τὸν θρόνον του, προεῖπεν αὐτῷ, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἀναδείξῃ βεζύρην τὸν Ἀχμέτ, θέλει θέσει τὴν ζωήν του εἰς κίνδυνον, διότι ἐκεῖνος ἐπεθύμει ν' ἀντιβασιλεύσῃ, μὴ ὑπαρχόντων ἐνηλίκων διαδόχων, ὅτι ὤφειλε νὰ διατηρήσῃ τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὅστις ὑπέργηρος τυγχάνων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τοιαύτας ἀξιώσεις· καὶ τέλος, ἄν ποτε λησμονήσας τῶν εἰλικρινῶν αὐτῆς συμβουλῶν, ἤθελε ῥίψει ἐκ τοῦ ἀξιώματος τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ, νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς του, διότι οὗτος εἶναι τὸ εἴδωλον τῶν Γενιτσάρων, οἵτινες ἀφεύκτως θέλουσι τὸν ἐκδικηθῆ, ὡς τόσους προκατόχους του· καὶ πρὸς τούτοις ὅτι ὤφειλε ν' ἀνταμείψῃ τὸν Ὀσμὰν διὰ τὴν τελευταίαν ἀφοσίωσίν του διορίζων αὐτὸν πραγματικὸν Γενιτσάραγαν, ὅπερ ἀδίκως φερόμενος, δὲν διέταξε τὴν ἡμέραν τῆς στάσεως.

— Ἔχεις δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ Ἠμβραήμ, καὶ ἐπανερχόμενος δίδω τὸν διορισμόν του πρὸς τὸν βεζύρην, ὃν θέλω νὰ ἴδῃς καὶ σύ, ὅπως πεισθῇς, ὅτι πάντοτε ἤκουσα τὰς ὀρθὰς συμβουλάς σου· ἀλλ' ὅμως διατί ὅλαι αὗται αἱ συμβουλαὶ διὰ μιᾶς καὶ τόσον κατεπειγόντως μοὶ δίδονται; μήπως ἔχεις σκοπὸν νὰ μοὶ ἀρνηθῇς τὴν εἰς τὸ μέλλον ἀφοσίωσίν σου, ἐνῷ ἐγὼ σὲ ἀναμένω μετὰ τεχθησομένου υἱοῦ σου εἰς τὸ Σεράϊ; δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶσαι ἡ μόνη νόμιμος σύζυγός μου, ἀξιωθεῖσα τιμῆς ἣν οὐδεμία ἄλλη πρὸ σοῦ;

— Σ' εὐγνωμονῶ, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή, ἀλλὰ περιμένω τοκετὸν ὡς γνωρίζεις, ὅστις εἶναι ὁ πόλεμος τῶν γυναικῶν μετὰ τοῦ Χάρονος καὶ εἰς ὃν ἔχω ἀμφιβολίαν ἂν θὰ ἐξέλθω νικῶσα, ἑπομένως σοὶ ὀφείλω τὰς ὑστάτας μου παραγγελίας.

— Ἐλπίζω ὅτι οἱ φόβοι σοῦ εἰσι μάταιοι, ὑπέλαβεν ὁ Ἠμβραήμ, καὶ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἀθυμῶν.

Ἐν τούτοις ἡ μελαγχολία τοῦ Ὀσμὰν προέβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω καὶ ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς λαβὼν τὸν διοριομόν του ὡς γενιτσάραγα τὸν ἔπεμψε κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου πρὸς τὴν Ζοαχή, εἰδοποιήσας διὰ τοῦ εὐνούχου Καραλῆ ὅτι ὁ Ὀσμὰν διετέλει ἐπικινδύνως ἀσθενῶν· ἡ δὲ Ζοαχὴ ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ αὐτόν, εἰδοποίησε τὸν Καρᾶ Μουσταφᾶ, ὅτι ἔμελλε νὰ τὸν πέμψῃ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Τὴν ἐπομένην δὲ ἡμέραν ἡ Ζοαχή, κατέχουσα τὸν διορισμὸν τοῦ Ὀσμάν, ἐφαίνετο τοσοῦτον εὔχαρις, ὥστε καταβᾶσα εἰς τὸν κῆπον, διέταξε τὴν ἐπισκευὴν σκιάδος τινὸς συνισταμένης ἐκ κλόνων ἰάσμου καὶ αἰγοκλημάτων, τοποθετήσασα ἐκεῖ καθίσματά τινα ὅπως ἀναπαύηται ὁσάκις κατήρχετο εἰς αὐτόν· ἡ δὲ Σεφιγὲ πεισθεῖσα ὅτι καλλιτέρευσίς τις ἐπῆλθεν, εἰδοποίησε τὸν Ὀσμάν, ὅστις τότε μόνον ἀνέκυψεν ἐκ τῆς μελαγχολίας του καὶ ὅταν ὁ πατὴρ τὸν παρεκάλει νὰ ἐξέλθῃ, φανεὶς ὅτι ἐπείσθη, εἰδοποίησεν ὅτι τὴν ἐπαύριον ἀρχίζει τὴν ἐργασίαν του. Τὸ αὐτὸ δὲ ἑσπέρας ἔλαβεν ἐπιστολὴν τῆς Σεφιγέ, παρακαλούσης αὐτὸν νὰ εὑρεθῇ τὴν νύκτα εἰς τὴν θύραν τοῦ κήπου, ὅπου ἤθελε νὰ τῷ ἀνακοινώσῃ μυστήριόν τι σπουδαῖον.

Ὁ Ὀσμὰν ὑποπτευθεὶς αὖθις διὰ τὴν ὑγείαν τῆς Ζοαχῆ, εὑρέθη τὴν ὁρισθεῖσαν ὥραν εἰς τὴν θύραν καὶ ἐνῷ περιέμενε ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς Σεφιγέ, αἴφνης ἀνοίγεται ἡ θύρα, χείρ τις ἁβρὰ τὸν λαμβάνει καὶ ἐν τῷ σκότει ὁδηγεῖ αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κήπου, ἄφωνον καὶ ἔκπληκτον διὰ τὸ συμβάν.

Μετά τινων λεπτῶν σιωπήν, ἡ συνοδεύουσα αὐτὸν ἀνέσυρε τὸν πέπλον καὶ ἀναστᾶσα ἔμπροσθέν του·

— Τί ζητεῖς λοιπὸν παρ' ἐμοῦ τύραννε; εἶπε, δὲν σοὶ παρέδωκα ὁλόκληρον τὴν καρδίαν μου ὁρκισθεῖσα νὰ σὲ θεωρῶ ἴσον πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τὴν πατρίδα μου; διατί αἱ ἔνοχοι αὗται ἀξιώσεις σου; σὺ πρῶτος δὲν μ' ἐδίδαξες ὅτι οὐδὲν αἴσθημα εὐγενὲς δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἀρετῆς· ὅταν ἐφοβούμην εἰς Ἀ-

θήνας τὰς νεανικάς σου ὁρμάς, σὺ δὲν μ' ἔμαθες ὅτι ὅστις δὲν σέβηται τὴν τιμήν του, εἶναι ἀνάξιος ἁγνῶν αἰσθημάτων· τώρα διατί ἡ μελαγχολία σου αὕτη; ἰδοὺ μὲ παρέσυρες δι' αὐτῆς εἰς τὴν ἀτοπωτέραν τοῦ κόσμου πρᾶξιν, διότι ἀπεφάσισα νὰ χαθῶ, παρὰ νὰ γίνω αἰτία τῆς ἀπωλείας ἀνθρώπου δυναμένου νὰ εὐεργετήσῃ τὴν φυλήν μου· ἂν ἡ αὐταπάρνησίς μου αὕτη δὲν σὲ διδάξῃ καὶ πάλιν, ὅτι ἡ πρὸς σὲ ἀγάπη μου δὲν ἔχει τι τὸ κοινὸν πρὸς τὸν μυθολογούμενον υἱὸν τοῦ Διός, τότε θὰ ἐπεθύμουν ν' ἀποθάνω, διότι ἔπραξα τὴν μεγαλειτέραν τοῦ κόσμου ἀνοησίαν, μὴ γνωρίσασα πρὸς ποῖον ἔδωκα τὴν καρδίαν μου.

Ὁ Ὀσμὰν ἔκθαμβος διὰ τὰ συμβαίνοντα ᾐσθάνθη ῥῖγος διαχυθὲν ἐφ' ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ μὴ δυνάμενος οὐδὲ λέξιν ν' ἀρθρώσῃ, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τῆς Ζοαχῆ, ζητῶν συγχώρησιν διὰ τὸ λάθος καὶ δικαιολογούμενος ὅτι ἐνόμιζεν αὐτὴν ψυχοῤῥαγοῦσαν, ὅτε ἐζήτησε τὴν συνέντευξιν, ὅπως τῇ ἐνθυμίσῃ ὅτι μετ' ὀλίγον θέλουσιν ἑνωθῆ.

— Σὲ συγχωρῶ καὶ πάλιν, εἶπεν ἡ Ζοαχὴ καὶ σ' εὐχαριστῶ, διότι μοὶ δεικνύεις ὅτι εἶσαι ὁ αὐτὸς φιλόσοφος Ὀσμάν μου. Λάβε τώρα τὸν διορισμόν σου ὡς Γενιτσάραγα, τὸν ὁποῖον προεκάλεσα, ἵνα σὲ τιμωρήσω διὰ τὰς ἀξιώσεις σου.

— Ὡς βαθμόν, τὸν περιφρονῶ, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν, ἀλλ' ὡς δῶρον παρὰ σοῦ δοθέν, τὸν λαμβάνω καὶ θέλω τὸν τιμήσει ἀνυπερθέτως. Λέγω δ' ὅτι τὸν περιφρονῶ, διότι ἂν σὺ δὲν ἦσο τὸ ἐλατήριον τῆς ζωῆς μου, ὡς καὶ αἱ περὶ τῆς βελτιώσεως τῆς πατρίδος μου ἰδέαι, γνωρίζων τί σημαίνουσιν οἱ βαθμοὶ οὗτοι, οἵτινές εἰσιν ἡ κλίμαξ πρὸς τὴν ἀγχόνην, βεβαίως πρὸ πολλοῦ ἤθελον εἶσθαι εἰς Ἀθήνας, καλλιεργῶν τὸν κῆπόν μου. Ἀλλὰ τέλος πάντων, Ζοαχή, πολιτικὴν θέλεις θὰ καταστήσῃς καὶ τὴν συνέντευξίν μας ταύτην; δὲν μοὶ δίδεις κἂν τὸ δικαίωμα νὰ εἴπω ὅτι μετὰ τοσαῦτα ἔτη ἠξιώθην νὰ σὲ ἴδω καὶ ὅτι μόνον πρὸς τοῦτο ἦλθον ἐδῶ;

— Ναί, απήντησεν ή Ζοαχή, σ' έφερον έδῶ διότι φρονῶ ὅτι ἐν τῷ τοκετῷ ἀποθνήσκω ἀνυπερθέτως καὶ ὀφείλω πρὸς σὲ λόγον τῶν πράξεών μου, καὶ οὐχὶ λόγον τῶν αἰσθημάτων μου, ἅτινα οὐδέποτε μετεβλήθησαν. Μάθε λοιπόν, ὅτι μόνον σὺ δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ μὲ κατακρίνῃς ὡς ἐπίορκον, διότι τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντά μου πιστῶς ἐξεπλήρωσα, ἐνεργήσας περὶ αὐτῆς ὅ,τι ἠδυνάμην· καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοὺς τῆς μητρός μου ἀκριβῶς ἐσεβάσθην, διότι ἀφοῦ διὰ χειμάῤῥου δακρύων δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν καλύβην μου, τότε καὶ μόνον ὑπέκυψα εἰς τὸ πεπρωμένον καὶ εἰς τὴν βίαν ἣν αὐτὸς ὁ Θεὸς ὡς παντοδύναμος μοὶ ἐπέβαλε· μένω δὲ πρὸς σὲ μόνον χρεώστις, ἀλλὰ τί ἠδυνάμην περισσότερον νὰ πράξω διὰ σέ, Ὀσμάν; δὲν συνώμωσα μετὰ σοῦ ὅπως εὐεργετήσω τὸν λαόν; δὲν ἐργάζομαι διαρκῶς ὑπὲρ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν σου; τί ζητεῖς περισσότερον; νὰ ἐγενόμην ἴσως Τούρκα τότε καὶ σύζυγός σου; ἀλλὰ θὰ ἠδύνασο σὺ ν' ἀγαπήσῃς ἄνθρωπον, ὅστις ἑκουσίως παραιτεῖ τὴν πάτριον θρησκείαν, χάριν τῶν ἐκ τοῦ βίου ἡδονῶν; φρονῶ ὄχι, διότι, τὸ κατ' ἐμέ, αἰσθάνομαι ὅτι ἤθελον σὲ περιφρονήσῃ, ἂν ἐγένεσο Χριστιανὸς πρὸς χάριν μου. Ὁ μεταβάλλων θρησκείαν εἶναι ἄτιμος ἢ ποταπὸς καὶ τοιοῦτον ἄνθρωπον, φρονῶ ὅτι οὐδεὶς δύναται ν' ἀγαπήσῃ, διότι ἡ ἀγάπη ἄνευ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, εἶναι βεβαίως αἴσθημα κτηνῶδες μᾶλλον παρὰ ἀνθρώπινον.

— Ἔχεις δίκαιον πρὸς ὅλα ταῦτα, Ζοαχή, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν, ἀλλὰ ποῖός ποτε σοὶ εἶπεν ὅτι ἔχεις ἀνάγκην νὰ μεταβάλλῃς θρησκείαν, ἐγὼ ἀπειράκις δὲν σοὶ εἶπον εἰς Ἀθήνας ὅτι θὰ σ' ἐδεχόμην καὶ Χριστιανὴν οὖσαν, διότι οὐδεμίαν διαφορὰν εὑρίσκω πρὸς ὅλας τὰς θρησκείας, αἵτινες λατρεύουσιν ἕνα καὶ μόνον Θεόν· ἀλλὰ σὺ πάντοτε μετὰ τοῦ μεγαλειτέρου ἐνδοιασμοῦ ἀπεκρίνασο, ὅτι ἡ μήτηρ σὲ καταρᾶται ἂν νυμφευθῇς Τοῦρκον· εἶναι λοιπὸν βέβαιον ὅτι αἱ ἀραὶ τῆς

μητρός σου καὶ οὐχὶ ἡ διαφορὰ τῆς θρησκείας σὲ ἀπομάκρυνον ἀπ' ἐμοῦ.

— Ἴσως καὶ τοῦτο, ὑπέλαβεν ἡ Ζοαχή, ἀλλ' ὅμως πείσθητι Ὀσμὰν ὅτι θὰ ἤμην δυστυχὴς μετὰ σοῦ, διότι μοὶ ἦτο ἀδύνατον ν' ἀποβάλλω τὰς ἕξεις τοῦ βίου μου· ἀλλ' ἀφήσωμεν ταῦτα, διότι παρῆλθον ἀνεπιστρεπτεί· τώρα σ' ἐρωτῶ, τί σημαίνουν αἱ αἰώνιοι κατὰ τοῦ Ἠμβραὴμ ἀπειλαί σου; κατὰ τί ἔπταισεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος; μήπως ἐν γνώσει του ὅτι σὺ μὲ ἠγάπας μ' ἐδέχθη εἰς τὸ ἀνάκτορον; μήπως δὲν εἶναι ἄνθρωπος δυνάμενος καὶ θέλων νὰ πράξῃ τὸ καλὸν ὁσάκις χειραγωγεῖται; πείσθητι, Ὀσμάν, ὅτι ὁ Ἠμβραὴμ μ' ὅλα τὰ ἐλαττώματα αὐτοῦ, ἔχει ἀγαθωτέραν τὴν ψυχήν, πολλῶν προκατόχων του φονευσάντων ἐν τοῖς γυναικωνίταις τοὺς μεγάλους τοῦ κράτους ἄνδρας· πείσθητι δὲ προσέτι ὅτι ὁ Κουσ-Χανὲς δὲν περιέχει γύπας καλλιτέρας αὐτοῦ.

— Συμφωνῶ, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν, ὅτι εἶναι ἀγαθός, ἀλλὰ τότε μόνον, ὅταν τῷ ἐπιβάλληται διὰ τῆς βίας ἡ ἀγαθότης.

— Ἐν τούτοις, Ὀσμάν, ἐξηκολούθησεν ἡ Ζοαχή, ὁ Ἠμβραὴμ σὲ κατέστησε στρατηγόν, εὐηργέτησε τὴν πατρίδα μας, ἔκαμεν ἔναρξιν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἰδεῶν σου καὶ τέλος εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ τέκνου ἐκείνης, πρὸς ἣν ὡρκίσθης αἰώνιον ἀγάπην· ὅλα δὲ ταῦτα σοὶ ἐπιβάλλουσι τὸ καθῆκον νὰ φροντίζῃς περὶ αὐτοῦ.

— Οὐδέποτε τὸν ἐμίσησα, ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμάν, ἀλλ' ἴσως τὸν ἐφθόνησα.

— Ἐγὼ ἐπεθύμουν νὰ τὸν σεβασθῇς καὶ θέλω σήμερον καὶ εἰς τὴν συνέντευξιν ταύτην, ἥτις ἴσως ἔσεται ἡ τελευταία μας, νὰ ὁρκισθῇς ὅτι θέλεις προασπίσῃ τὸν πατέρα τοῦ τέκνου μου καὶ διὰ τοῦ αἵματός σου, ἂν παραστῇ ἀνάγκη.

Ὁ Ὀσμὰν ἔστη σκεπτόμενος καὶ ἄφωνος, διότι δὲν ἐγνώριζε τί ὤφειλε ν' ἀποφασίσῃ.

— Δυστάζεις, Ὀσμάν, ν' ἀναλάβῃς τὸν ἱπποτικὸν χαρακτῆ-

ρά σου; προσέθηκεν ἡ Ζοαχή· ἐγένεσο λοιπὸν τῷ ὄντι καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν Γενίτσαρος;

— Ὄχι, εἶπεν ὁ Ὀσμάν, οὐδέποτε θέλω συνομώσει κατὰ τοῦ Ἠμβραήμ.

— Δὲν θέλω τοῦτο μόνον, Ὀσμάν, θέλω τὴν διὰ παντὸς μέσου προάσπισιν τοῦ Ἠμβραήμ, μέχρις οὗ ἡλικιωθῇ τὸ τέκνον μου καὶ βασιλεύσῃ, ἂν ἦναι ἄρρεν· θέλω τὸ τέκνον μου νὰ βασιλεύσῃ καὶ σὺ νὰ ἦσαι ὁ διαρκὴς καὶ πιστὸς βεζύρης του, ὡς ἐγὼ ὑπῆρξα ἡ πιστὴ φίλη σου· μοὶ τὸ ὁρκίζεσαι;

— Σοὶ τὸ ὁρκίζομαι, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν, ἀφοῦ τὸ θέλεις.

— Λοιπὸν δὲν μετεβλήθης, ἀγαπητέ μου, καὶ ἐγὼ ὀφείλω νὰ διπλασιάσω τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην μου. Φίλησον τώρα τὴν χεῖρά μου ὡς πιστὸς σύζυγος τῶν αἰσθημάτων μου, καὶ ὑγίαινε, διότι αἰσθάνομαι ῥῖγος, αἰσθάνομαι ὅτι θ' ἀποθάνω, καὶ θέλω ν' ἀποθάνω, διότι ἡ ζωὴ αὕτη μοὶ εἶναι βάσανος, θέλω ν' ἀποθάνω ἂν ὁ προορισμός μου ἔσεται, τοῦ νὰ μένω φυλακισμένη αἰωνίως εἰς μίαν φυλακήν, ἥτις καλεῖται ἀνάκτορον, ἀφ' ὅπου οὐδὲν θὰ δύναμαι νὰ πράξω ὑπὲρ τῶν ἀγαπητῶν μου ὄντων — ὑγίαινε αὖθις, Ὀσμάν, καὶ μὴ λησμονήσῃς τοὺς ὅρκους σου.

Ὁ Ὀσμὰν ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν καὶ μόλις τὴν πρωίαν ἀναστάς, ἐνόμιζεν ὅτι ἔβλεπεν ὄνειρον, ὅλα τὰ ἐν νυκτὶ συμβάντα, ἀλλ' ὅμως εὗρεν εἰς τοὺς κόλπους του τὸν διορισμόν του ὡς Γενιτσάραγα μικρὸν δακτυλίδιον φέρον ἔσωθεν γράμματα καὶ «Βασιλικὴ ἐνθυμοῦ τοὺς ὅρκους σου·» ἠθέλησε νὰ μάθῃ ἀπὸ πότε ἡ Βασιλικὴ ἐσχεδίαζε τὴν συνέντευξιν ταύτην καὶ γνωρίζων, ὅτι εἷς μόνος Ἰταλὸς ὑπῆρχε χαράκτης εἰς τὴν πόλιν, ἀπηυθύνθη πρὸς αὐτὸν καὶ ἔμαθεν, ὅτι γραῖά τις πρὸ δύο ἡμερῶν τῷ ἔδωκε τὴν παραγγελίαν, ἀπαιτήσασα νὰ κατασκευασθῇ αὐθημερὸν τοῦτο, καθὼς καὶ ἕτερον φέρον ἐπιγραφὴν «υἱέ μου, ὁ Ὀσμὰν ἔστω προστάτης σου,» ὥστε ἐπείσθη ὅτι ἡ Ζοαχὴ ἔπραξεν ἐσχάτως ταῦτα, φοβουμένη τὸν θα-

νατον ἐκ τοῦ τοκετοῦ· ἀμείψας δὲ τὸν τεχνίτην διὰ τὰς πληροφορίας του, ἀπῆλθε παρὰ τῷ Καρᾷ Μουσταφᾷ καὶ ἀνέλαβεν αὖθις τὰς ἐργασίας του, ἀλλ' ὅμως ἦτο εἰσέτι συγκεκινημένος διὰ τὸν παράδοξον τῆς Ζοαχῆ χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον εὕρισκεν ὑπεράνθρωπον.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας συνελθὼν μόλις ὁ 'Οσμάν, ἔγραφε πρὸς τὴν Ζοαχῆ·

«Μόλις συνῆλθον ἐκ τοῦ θάμβους, ὅπερ ὑπέστη ὁ νοῦς μου, «ἀπέναντι τῆς ἀγαθότητος τῆς καρδίας σου· ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου, διότι πολλὰ κατ' ἐπανάληψιν συμβεβηκότα μ' ἐβεβαίωσαν· παραπονοῦμαι διότι ζητεῖς ἐπιμόνως «τὸν θάνατον, θέλεις ν' ἀποθάνῃς, εἶπες, ἵνα μὴ κλεισθῇς «εἰς τὴν φυλακήν, ἐπικατάρατος λοιπὸν ἐκεῖνος, ὅστις εἶναι «τῆς συμφορᾶς ταύτης αἴτιος, ἀλλὰ τέλος τί πταίει τὸ δυστυχὲς τέκνον σου, τὸ ὁποῖον θέλεις ν' ἀφήσῃς ἅμα γεννηθὲν ὀρφανόν; ἀπομάκρυνον σὲ ἱκετεύω τοὺς διαλογισμοὺς «τούτους, διότι ν' ἀποθάνῃς σύ, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ λαὸς τῶν «'Αθηνῶν εὐλογεῖ τὸ ὄνομά σου, εἶναι θρίαμβος τοῦ κακοῦ δαίμονος, ν' ἀποθάνῃς καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ τύχη σὲ θέλει μοχλὸν «τῆς ἀναμορφώσεως τοῦ ἔθνους μου, εἶναι γενικὴ συμφορὰ καὶ «ἂν ὁ Θεὸς ἤθελε τοῦτο, δὲν θ' ἀπεδείκνυε τὰ ὅπλα ἡμῶν «τροπαιοῦχα πανταχόθεν· ἂν τέλος ἄλλο τι δὲν σὲ κρατεῖ εἰς «τὸν κόσμον, δὲν κολακεύεσαι ὅτι γεννῶσα διάδοχον πιθανὸν νὰ γείνῃς σὺ ὡς βασιλομήτωρ, ἡ δυναμένη νὰ καταπαύσῃς τὰς φυλετικὰς διαιρέσεις τοῦ τόπου καὶ καταστήσῃς τὸ »ἔθνος ἐφάμιλλον τοῦ ρωμαϊκοῦ; τί δὲν θὰ ἠδύνατο καρδία «ὡς ἡ ἰδική σου καὶ ὑπηρέτης πιστὸς ὡς ἐγώ; Πρόσεξον τὴν «ζωήν σου, Βασιλική, σὲ ἱκετεύω, διότι ἂν ἑκουσίως ζητῇς τὸν «θάνατον πράττεις ἔγκλημα ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος σὲ «ἔπλασε δυναμένην τὸ ἀγαθοεργεῖν.»

ΑΘΗΝΑΙ.

'Εν τούτοις αἱ ἡμέραι παρήρχοντο καὶ ἡ Ζοαχὴ ἐξησθένει

ἀδιακόπως· περὶ τὰ μέσα δὲ Σεπτεμβρίου ἀπεφάσισε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων της καὶ πληροφορηθεῖσα ὅτι εἰς Ἀζὰπ Καποῦ ἔκειτο ἐρημωθεῖσά τις ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, περιέχουσα, ὡς ἔλεγον, ἰαματικὸν ὕδωρ, ἔγραψε πρὸς τὸν πατριάρχην Παρθένιον Α', παρακαλοῦσα αὐτὸν νὰ ἐγκρίνῃ τὴν ἱερουργίαν τῆς ἐκκλησίας ταύτης καὶ κακῶς ἔχουσα ἀπῆλθεν ἐκεῖ, εὗρε τὴν θύραν ἐσφραγισμένην καὶ θραύσασα τὰς σφραγῖδας εἰσῆλθε, καὶ ἱερουργήσασα τὸν ναόν, προσηυχήθη καὶ ἔπιεν ἐκ τοῦ ἰαματικοῦ ὕδατος· ἔκτοτε δὲ ἐφάνη αὐτῇ ὅτι αἱ λειποθυμίαι ἐκόπασαν καὶ βελτίωσίς τις ἐπαισθητὴ ἐπῆλθεν.

Ἡ Φατμέ, μαθοῦσα παρὰ τῆς βασιλομήτορος ταῦτα, κατεμήνυσε τὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν σεχουλισλάμην, ὅστις ταχέως κατεδαφίσας τὸ ναΐδιον, ἔκτισεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ Καρὰ Τζαμὶ (κατὰ Βυζάντιον), ὁ δὲ πατριάρχης Παρθένιος Α', διαβληθεὶς πρὸς τὸν σουλτάνον ὅτι ἐπεδίωκε προσηλυτισμὸν γυναικῶν τοῦ χαρεμίου διὰ θαυμάτων, μετ' ὀλίγας ἡμέρας παυθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος. (Χόπφ).

Ἡ μετὰ τοῦ Ὀσμὰν ἀλληλογραφία τῆς Ζοαχῆ ἤρχισεν αὖθις, διότι αὕτη εἶχεν ἤδη ἀναλάβει τὰς δυνάμεις της, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἐσώθη· εἰς μίαν μάλιστα τελευταίαν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν ἔγραφεν·

«Ἐλπίζω τέλος πάντων ὅτι θὰ σωθῶ καὶ τὸ ἐλπίζω ἐπει-
«δὴ τὸ θεωρεῖς σὺ ἀναγκαῖον διὰ τὴν πατρίδα μας.
«Ὑγίαινε συνεργάτα μου.»

ΒΑΣΙΛΙΚΗ.

Περὶ τὰ μέσα Δεκεμβρίου ὁ Σουλτάνος εἰδοποιήθη ὅτι ἡ Ζοαχὴ εὑρίσκετο ἐν τῷ τίκτειν, ἑπομένως ἡ νόμιμος ἐπιτροπὴ συνισταμένη ἀπὸ τὸν Σεχουλισλάμην, τὸν Βεζύρην, τὸν Γενιτσάραγαν καὶ Καποῦ κεχαγιᾶ, ὡς γραμματέα, ὤφειλε νὰ παρευρεθῇ εἰς τὸν τοκετὸν καὶ συντάξῃ τὸ ἀπαιτούμενον πι-

στοποιητικόν· πρὸ τούτου ὅμως ὁ σεχουλισλάμης ὀφείλει τυπικῶς νὰ εἰσέλθῃ καὶ ἐρευνήσῃ τὸν θάλαμον πρὸ τοῦ τοκετοῦ, εἶτα μένων ἔξωθεν, προσκαλεῖ εἰς τὴν πρώτην φωνὴν τοῦ βρέφους τοὺς λοιπούς, νὰ ἴδωσιν ὀφθαλμοφανῶς τὸ γεννηθέν. Ἡ Ζοαχὴ ἰδοῦσα τὸν σεχουλισλάμην εἰσελθόντα, κατὰ τὸν τύπον, παρεκάλεσε νὰ διαβιβάσῃ τῷ Σουλτάνῳ τὴν παράκλησιν αὐτῆς, τοῦ ὅτι ἐπεθύμει νὰ ὀνομασθῇ τὸ τέκνον της Ὀσμάν, ἂν ἦτον ἄῤῥεν· ἡ εἴδησις μετεπέμφθη καὶ μετὰ δύο ὥρας ὁ Γενιτσάραγας Ὀσμὰν ἰδὼν τὸ γεννηθέν·

— Ὀσμὰν ὁ τρίτος, ἀνεφώνησεν, ἔξαλλος ἀπὸ χαρᾶς.

Συνταχθέντος εἶτα τοῦ πρακτικοῦ, ἡ ἐπιτροπὴ ἀνεχώρησεν.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ τοκετοῦ ἡ Ζοαχὴ κατετρύχετο εἰσέτι ὑπὸ πυρετοῦ ἐκτάκτου, ὁ ἰατρὸς δὲ φοβηθεὶς τὰ παραληρήματα τῆς ἀσθενοῦς, προσεκάλεσε καὶ ἄλλους, οἵτινες συνεφώνησαν ὅτι ἡ θέσις της ἦτο κρίσιμος. Ὁ Σουλτάνος εἰδοποιηθεὶς ἐζήτησε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ, ἀλλ' οἱ νόμοι ἀπαγορεύουσι τοῦτο, διότι ἡ γυνὴ κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Μωϋσέως ἐκηρύχθη ἀκάθαρτος εἰς τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν διαιωνίζουσι τὸ ἀνθρώπινον γένος, εἶναι ἴσως εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἁγιότητός της, ἂν τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἐπιτρέπεται εἰς θνητόν· εἰς τὴν στιγμήν, λέγω, καθ' ἣν ἡ γυνὴ ἐκπληροῦσα ἓν τῶν ὑψίστων τῆς δημιουργίας καθηκόντων, μὲ προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς της ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος, εὑρέθησαν ἄνθρωποι κηρύξαντες αὐτὴν ἀκάθαρτον μέχρι περιφρονήσεως καὶ μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ὑπαγορεύσωσιν αὐτῇ τὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ εἴσοδον, ἐνῷ μάλιστα ἂν ὁ Θεὸς ἔπλασεν ἰδιοχείρως τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἀναντίῤῥητον ὅτι αἱ γυναῖκες διεδέχθησαν τὴν ἐργασίαν τοῦ ὑψίστου ταύτην καὶ οἱ νομοθέται ὤφειλον μετὰ σεβασμοῦ ν' ἀτενίζωσι πρὸς αὐτήν, οὐχὶ δὲ νὰ νομοθετήσωσιν ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ ῥυπαίνεται, ὡσεὶ εἶναι δυνατὸν ἄνθρωπος νὰ ῥυπάνῃ ποτὲ τὸν οἶκον τοῦ ὑψίστου διὰ τῆς παρουσίας του, ἢ δι' οἱουδήποτε ἄλλου τρόπου.

Τὴν πέμπτην ἡμέραν ἡ Ζοαχὴ ἔβαινεν ἐπὶ τὰ κρείττω καὶ ὁ Σουλτάνος, ἀδημονῶν νὰ ἴδῃ τὸ τέκνον του καὶ αὐτήν, ἐστενοχώρει τὸν Σεχουλισλάμην διὰ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ νὰ ἐκδώσῃ τὴν ἔγγραφον συγκατάθεσίν του· ἐκεῖνος δὲ συλλέξας τοὺς Οὐλεμᾶ ὑπέβαλε τὴν ἑξῆς πρότασιν·

«Κινδυνεύοντος υἱοῦ, τοῦ βασιλέως, συγχωρεῖται πρὸς τὸν «πατέρα νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτόν, εὑρισκόμενον παρὰ τῇ λεχῷ «μητρί του; Οἱ Οὐλεμᾶ ἀπεφάνθησαν, ναί.

Τοῦτο καλεῖται θρησκευτικῶς Φεφτᾶς, ὃν ἀναγνώσας καὶ θέσας ὑπὸ τὸ σαρίκιον ὁ Ἠμβραήμ, ἀπῆλθεν ἄφοβος παντὸς ζαιμονίου πρὸς τὴν Ζοαχή, τὴν ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας της, ἠσπάσθη τὸν μικρὸν Ὀσμάν, ὅστις ἦτο εὐτραφέστατος καὶ ὡμοίαζε τῆς μητρός του καὶ ὅλως περιχαρής, διέταξε ν' ἀποσυρθῶσι πᾶσαι αἱ ἐν τῷ θαλάμῳ γυναῖκες καὶ παρακαθήσας εἰς τὴν κλίνην τῆς ἀσθενοῦς, τῇ ἀνέπτυξεν ὅτι ὁ βεζύρης καθ' ἃς εἶχε πληροφορίας, δὲν ἐφαίνετο πιστὸς καὶ ἐξακολουθῶν νὰ καινοτομῇ ἐπὶ τῶν καθεστώτων, θέλει φέρει ἀναστάτωσιν τοῦ παντός, ὅτι ἄπειροι ἀναφοραὶ τῶν ἐν τέλει ἐδόθησαν αὐτῷ καὶ εὑρίσκετο εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ τὸν δικάσῃ. Ἡ Ζοαχὴ τὸν παρεκάλεσεν αὖθις νὰ μακροθυμήσῃ πρὸς χάριν της μέχρι τῆς ἀναρρώσεώς της καὶ ὅτι ἂν τέλος τῷ εἶναι ἀδύνατον, νὰ φεισθῇ κἂν τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ τὸν ἀντικαταστήσῃ διὰ τοῦ Ὀσμάν, οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ Ἀχμέτ, ὅστις ἅρπαξ καὶ δόλιος τυγχάνων, ἔμελλε νὰ φέρῃ τὴν καταστροφήν του. Ὁ Σουλτάνος ὑπεσχέθη, ὁρκισθεὶς εἰς τὸ τέκνον του καὶ ἀνεχώρησε συγκεκινημένος, δώσας τὴν ἐλευθερίαν καὶ πεντήκοντα χιλιάδας γροσίων εἰς τὴν Σεφιγέ, ὡς δῶρον διὰ τὰς φροντίδας της.

Τὴν ἐπομένην ἡ Ζοαχὴ εἰδοποίησε δι' ἐπιστολῆς τὸν Ὀσμὰν περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ βεζύρου, ὁ ὁποῖος ἐθορυβήθη καὶ ἀπελθὼν εἰς τὸν Σουλτάνον, κατέδειξε τὰς καινοτομίας, συντεινούσας πρὸς οἰκονομίαν χρημάτων καὶ κατασκευὴν ὀκτὼ πλοίων

πολεμικῶν, ἅτινα εἶχον σχεδὸν ἑτοιμασθῆ πρὸς κατάδυσιν καὶ ὅτι τὸ συμβὰν τοῦτο φοβούμενοι οἱ ἐχθροί του μήπως ἐνισχύσῃ αὐτόν, ἔσπευδον τὴν καταδίκην του, ὁ Σουλτάνος ἐπείσθη τότε καὶ ὁ Ὀσμὰν ἔγραψε πρὸς τὴν Ζοαχὴ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ βεζύρου διὰ τὴν πρόνοιαν, τοῦ νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τοῦ κινδύνου.

Η ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ

Εἶναι βέβαιον ὅτι αἱ μεγάλαι θλίψεις ὠθοῦσι συνήθως τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀποστροφὴν κατὰ τῆς κοινωνίας. Ἐκτὸς δὲ τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀπείρων παραδειγμάτων, ὅτι πολλοὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ ἐρημιτικοῦ βίου διὰ τὴν θλίψιν, παρατηροῦμεν καὶ καθ' ἑκάστην ἐν μέσῳ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ὅτι ἡ πρώτη ἰδέα ἡ ἐπερχομένη πρὸς πάντα πενθοῦντα, εἶναι τὸ νὰ μονωθῇ κατ' οἶκον· οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ πολλάκις ὁ πενθῶν δυσανασχετεῖ καὶ πρὸς αὐτοὺς τῶν φίλων τοὺς παρηγόρους λόγους, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ εἰς αὐτὴν τῶν οἰκείων τὴν παρουσίαν.

Εἶναι ἄρα γε τοῦτο, ζηλοτυπία κατὰ τῶν εὐτυχούντων; Πιθανόν· διότι παρατηρεῖται ὅτι πολλοὶ παθόντες δυστύχημά τι τοιοῦτον, εὑρίσκουσιν ἀνακούφισιν εὐεργετοῦντες τοὺς δυστυχεῖς καὶ φαίνονται ἐνδιαφερόμενοι δι' αὐτοὺς καὶ μόνον, ὥστε δὲν ἤθελον νὰ συλλογίζωνται περὶ τῶν εὐτυχῶν. Ἀλλ' ἂν μὴ τοῦτο, μήπως ὁ ἄνθρωπος παθαίνει ἐκ τῆς θλίψεως κόρον τοῦ βίου του; Πιθανὸν ἐπίσης· διότι ἔχομεν ἄπειρα ὡσαύτως παραδείγματα αὐτοχειρίας διὰ τὴν θλίψιν, ἐφ' ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἂν δέ, μὴ τὰ δύο ταῦτα, μήπως ὁ θνητὸς διαμαρτυρούμενος κατὰ τὸν ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον, ἀποδεικνύει ἐναργῶς, ὅτι δὲν ἐπλάσθη διὰ τὰς ψυχολογικὰς ταύτας συμφοράς, ὑφ' ὧν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῆς κοινωνίας ἐδεσμεύθη; Τὸ κατ' ἐμέ, ἂν καὶ δὲν ἀνήκω εἰς τὴν σχολὴν τῶν ὑλιστῶν,

παραδέχομαι τὸ τελευταῖον, σκεπτόμενος ὅτι ὁ ἄνθρωπος, λησμονῶν ὅτι ὁ θάνατος ἢ καὶ αἱ παραπλήσιαι ἀποτυχίαι εἰσὶ φυσική τις συνέπεια, ἐξ ἧς ἀντλεῖ καὶ αὐτὸς τὴν ὕπαρξίν του καὶ ζητῶν ν' ἀντισταθῇ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν νόμων τῆς φύσεως, ἀποδεικνύει ὅτι ἐξέφυγε τῆς θέσεώς του, ἀναβιβάσας τὰς ψυχικὰς ἀνάγκας ἀνωτέρω τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως· κατὰ συνέπειαν ὁ μὲν αὐτοχειριάζεται, ὁ δὲ γίνεται μισάνθρωπος, ὁ δὲ καὶ παράφρων ἕνεκα ψυχολογικῶν θλίψεων, ἐνῷ εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ σωματικοὶ πόνοι δὲν ἔχουσι τοιοῦτον ἀποτέλεσμα, διότι οὔτε ὁ ἀκρωτηριαζόμενος, οὔτε ἡ τίκτουσα γυνή, πάσχοντες μεγαλειτέρας τὰς ὀδύνας, ἔπραξάν τι τοιοῦτον καὶ τοῦτο, διότι, ἀποδεχθέντες φυσικὴν τὴν ὕπαρξιν τῶν πόνων των, εὑρίσκουσι παράλογον πᾶσαν διαμαρτύρησιν, κατὰ τῶν συνεπειῶν τούτων τῆς ὑπάρξεώς των.

Ἡ Ζοαχὴ μετὰ τὸν τοκετὸν περιέπεσεν εἰς τὴν ἀδυναμίαν ἐκείνην, ἐξ ἧς συνήθως πάσχουσι πᾶσαι αἱ λεπτοφυεῖς ἰδιοσυγκρασίαι, ἀφορμῆς τινος σωματικῆς δοθείσης. Οἱ ἰατροί, ὑποπτευθέντες ὅτι ἔπαθε σπουδαιότερόν τι νόσημα, εἰδοποίησαν τὸν Σουλτάνον, ὅστις διέταξε ν' ἀφαιρεθῇ παρ' αὐτῆς τὸ τέκνον καὶ δοθῇ ἐν τάχει πρὸς τὴν βασιλομήτορα Κιοσέμ, διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἐπὶ τοῦ παιδὸς τούτου ἐστήριζε τὰς περὶ διαδοχῆς ἐλπίδας του καὶ ἐφοβήθη τὸ κολλητικὸν τῆς νόσου, ἥτις ὑποτίθετο στηθική. Τὸ πραξικόπημα ὅμως τοῦτο, κατέπληξε θανασίμως τὴν μητέρα καὶ αὐθημερὸν ἐζήτησε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον Πρήγκιπον μόνον μετὰ τῆς Σεφιγὲ καὶ μιᾶς ὑπηρετρίας. Ὁ Σουλτάνος ἐνέδωκεν, ὡς εἰκὼς καὶ αὐθημερὸν μεταβᾶσα ἐκεῖ, ἐκλείσθη εἰς τὸν οἶκόν της, μηδένα θέλουσα νὰ βλέπῃ, καὶ περὶ οὐδενὸς ἐρωτῶσα. Ἐν ἀγνοίᾳ δ' αὐτῆς ἡ Σεφιγὲ ἔπεμπεν ἐνίοτε εἰδήσεις πρὸς τὸν Ὀσμὰν καὶ ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ τὰς πληροφορίας περὶ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τοῦ τέκνου της.

Ὁ Ὀσμὰν ἀφ' ἑτέρου, μανθάνων τὴν ἀπελπιστικὴν κατά-

ζασιν αὐτῆς, εὑρίσκετο εἰς διαρκεῖ μελαγχολίαν καὶ διατρίβων πάντα τὸν καιρὸν τῆς ἀργίας του ἐν τῷ στρατῶνι, εἰργάζετο μηχανικῶς μόνον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ βεζύρου, ἀδιαφορῶν διὰ τὰ περὶ αὐτὸν γινόμενα. Ἀφύπνησε δ' ἐκ τοῦ ληθάργου αὐτοῦ τότε, ὅταν ἡ Ζοαχὴ μετά τινας ἡμέρας τῷ παρήγγειλε διὰ τοῦ Καραλῆ, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἀνατίθησι τὴν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ τέκνου της, διότι οἱ περὶ τὸν φυσικὸν διάδοχον, βλέποντες τὴν πρὸς τὸν υἱόν της ἀδυναμίαν τοῦ Ἠμβραήμ, ἠδύναντο νὰ τὸν φονεύσωσιν, ὡς πλειστάκις συνέβη. Τότε ἐδιπλασίασε τὴν ἐνέργειάν του καὶ οἱ παρὰ τῇ βασιλομήτορι κατάσκοποι τοῦ ἀρχιευνούχου Καραλῆ, ἐδιπλασιάσθησαν, προστεθέντων καὶ τῶν τοῦ Ὀσμάν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ Σουλτάνος, λησμονήσας ἐντελῶς τὴν Ζοαχή, περιεπλέχθη αὖθις εἰς τὰς πλεκτάνας τοῦ Ἀχμὲτ καὶ τῆς βασιλομήτορος· τὸ δὲ ἀνάκτορον ἐπλήσθη νέων γυναικῶν, αἵτινες ἀναφανδὸν σύνωμοτον κατὰ τοῦ βεζύρου. Ὁ Καραλῆς, ὅστις διετήρει ἐνήμερον τὸν Ὀσμὰν περὶ πάντων, ἐπαύθη, γενόμενος ἁπλοῦς εὐνοῦχος, ὁ δὲ μέθυσος Χαραμῆς, ἔλαβε τὴν θέσιν του, ὀνομάζων τὸν Καραλῆ, Τζελὰτ (δήμιον), διότι ἐγένετο ἐπὶ τῆς Ζοαχῆ αἴτιος τῆς καταστροφῆς τῆς ἀγαπητῆς του Χουρσῆ, ἀπαιτήσας ἵνα καὶ πάντες οἱ εὐνοῦχοι ὀνομάζωσιν αὐτὸν Καρὰ Τζελὰτ καὶ οὐχὶ Καραλῆ. Οὗτος ὅμως, μηδενὸς ἔχων χρείαν, ὡς καταπλουτίσας καὶ μὴ ἀσχολούμενος πλέον ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐξηκολούθει καταπλύνων διὰ χρημάτων καὶ δώρων τὰς τροφοὺς καὶ τὰς ὑπηρετίδας τῆς Κιοσὲμ, ὥστε ἐγένετο ἐνήμερος καὶ τῶν ἐλαχίστων ἐκεῖ συμβάντων. Ὅταν δὲ ὁ Ἀχμέτ, εἶπε πρὸς τὴν βασιλομήτορα, ὅτι καιρὸς ἦτο πλέον νὰ ἐπιτεθῶσιν ἀναφανδὸν κατὰ τοῦ βεζύρου καὶ νὰ δολοφονήσωσι τὸν Ὀσμάν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπὶ τῶν Γενιτσάρων ἰσχὺν ἐγίνωσκον, ὁ Ὀσμάν, εἰδοποίησε τὸν Ἀχμέτ, πρὶν εἰσέτι ἐξέλθῃ τοῦ οἴκου τῆς βασιλομήτορος, ὅτι θὰ τὸν κρεμάσῃ εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἂν μὴ παύσηται ῥαδιουργῶν. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη κα-

τεφόβιθε φυσικῶς τὴν βασιλομήτορα, ἥτις ἐπέμεινε τότε ν' ἀναβάλλωσι τὴν ὑπόθεσιν, ἵνα μὴ θέσωσι καὶ τὸν θρόνον εἰς κίνδυνον.

Ἀποσυρθέντος λοιπὸν τοῦ Ἀχμέτ, τὰ πράγματα ἔλαβον αὖθις ἤρεμον χαρακτῆρα, ὥστε ὁ Ὀσμάν, ἡσυχάσας κατεγίνετο νὰ πέμπῃ ἰατροὺς ἐπὶ ἰατρῶν πρὸς τὴν Ζοαχή, ἥτις ἀπό τινος εἶχεν ἀναῤῥώσει, ἀλλ' ὅμως ὁ τοῦ Σουλτάνου ἰατρός, δὲν ἐνέκρινε τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς εἰς τὸ Σεράγιον, οὐδὲ τὴν διαμονὴν τοῦ παιδὸς παρ' αὐτῇ, ἅπερ ηὔξανον τὴν μελαγχολίαν τῆς δυστυχοῦς μητρός, παρηγορουμένης διὰ τῶν συνεχῶν ἐπισκέψεων τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῶν δελτίων τοῦ Καραλῆ, περὶ τῆς ὑγείας τοῦ υἱοῦ της.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1642 ὁ στρατὸς τῆς Κρήτης ἐπανῆλθε δυνάμει συνθήκης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' οἱ Ἐνετοὶ θρασυνθέντες διὰ τὴν ἀποτυχίαν ἐκείνην, κατέλαβον ἐξ ἀπροόπτου τὴν Ῥόδον, κατασφάξαντες τὴν μικρὰν αὐτῆς φρουράν, ὅπερ ἐπεφόρτισε τὸν βεζύρην διὰ νέας κατηγορίας. Ὁ δὲ Σουλτάνος, προσκαλέσας αὐτὸν εἰς τὸ ἀνάκτορον, τὸν ἠπείλησε διὰ θανάτου, ἂν ἐντὸς μηνὸς δὲν ἐξεβάλλοντο οἱ Ἐνετοὶ ἐκ τῆς Ῥόδου καὶ ἐπανελαμβάνοντο αἱ κατὰ τῆς Κρήτης ἐπιθέσεις. Ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς τότε, φοβούμενος νὰ πέμψῃ ἄλλον στρατηγόν, διότι ἠδύνατο νὰ ῥαδιουργηθῇ παρὰ τοῦ Ἀχμέτ, παρεκέλεσε τὸν Ὀσμὰν ν' ἀναλάβῃ μετὰ τῶν Γενιτσάρων τὰς ἐργασίας ταύτας καὶ φροντίσῃ νὰ ἐπανέλθῃ ταχέως εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ Ὀσμὰν ἐδέχθη τὴν ἀποστολὴν καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν νεωστὶ κατασκευασθέντων πλοίων μετὰ δεκασχιλίων Γενιτσάρων ἀπῆλθεν εἰς Ῥόδον, ἐξέβαλε μετὰ μηνιαίαν πάλην τοὺς Βενετοὺς ἐκεῖθεν καὶ μεταβὰς εἰς Κρήτην, ἐπολιόρκησε στενῶς τὸ Ἡράκλειον καὶ τὸ Ῥέθυμνον, γράψας πρὸς τὸν βεζύρην νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ, ἂν ἐφοβεῖτο εἰσέτι τὸν Ἀχμέτ.

Καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐγένοντο ταῦτα, ὁ Ἀχμέτ, πτοηθεὶς διὰ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Ὀσμὰν καὶ ὑποπτεύσας μήπως οὗτος πορ-

θήσας τὴν Κρήτην, ἐπανέλθῃ παντοδύναμος, ἐπετέθη δριμύτερον κατὰ τοῦ βεζύρου Καρᾶ Μουσταφᾶ καὶ κατηγορῶν αὐτὸν ἐπισήμως ὅτι ἐνήργει νεωτερισμοὺς πρὸς καταστροφὴν τοῦ θρόνου, παρουσιάσας δὲ καὶ μάρτυρα τὸν διερμηνέα τῆς γαλλικῆς πρεσβείας ἀρμένιον Δανὴλ, ὅστις κατέθεσεν ὅτι πρό τινος εἶχε μεταφράσει κατὰ διαταγὴν τοῦ βεζύρου τὸν τελωνιακὸν νόμον, καθὼς καὶ τὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ἔξοδα, ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀσεβοῦντα κατὰ τοῦ ἱεροῦ προσώπου τοῦ βασιλέως του καὶ ὁ Σουλτάνος πεισθείς, προσεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλικὴν αἴθουσαν ὅπου, εἰσαχθεὶς διὰ τῆς θύρας τῆς τιμωρίας, ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ δήμευσιν τῆς περιουσίας του. Φυλακισθεὶς δὲ ἀμέσως ἐκαρατομήθη τὴν 15 Μαρτίου 1643 ὡς ἀσεβής. Εἶναι βέβαιον ὅτι πρὸ τῆς ἐκτελέσεως, ὁ σουλτάνος λαβὼν ἐπιστολὴν τῆς Ζοαχῆ, διαβιβασθεῖσαν παρὰ τοῦ σεχουλισλάμη, διέταξε τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐκτελέσεως, ἀποφασίσας τὴν ἐξορίαν του μόνον, ἀλλ' ὁ Ἀχμὲτ ἐβράδυνε νὰ κοινοποιήσῃ ταύτην καὶ ὁ Καρᾶ Μουσταφᾶς δὲν ἐσώθη, ὡς ἐκ τῆς χάριτος.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτην, ὁ Ἀχμὲτ μετέβη εἰς τὴν βασιλομήτορα καὶ παραλαβὼν αὐτὴν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον, λόγῳ μὲν ἵνα δικαιολογηθῇ, ἔργῳ δὲ ἵνα ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου λάβῃ τὸν διορισμόν του ὡς βεζύρου, ἀλλ' ὁ Ἡμβραήμ, εἴτε ἐνθυμηθεὶς τὰς συμβουλὰς τῆς Ζοαχῆ, εἴ τε διότι ἔλαβεν ὑπονοίας ὅτι ἡ βραδύτης τῶν διαταγῶν του πρὸς τὴν μὴ καρατομίαν τοῦ Μουσταφᾶ, ἦτο ῥᾳδιουργία αὐτοῦ, διώρισε βεζύρην τὸν Σουλτὰν Ζαδὲ Μεχμέτ, δικαιολογηθεὶς πρὸς τὴν μητέρα του, ὅτι ὁ Ἀχμὲτ δὲν ἐφάνη πιστὸς πρὸς τὰς διαταγάς του περὶ τοῦ πρώην βεζύρου» καὶ ὅτι πρὸς χάριν της μόνον συγκατατίθεται νὰ τὸν διατηρήσῃ αὖθις Διφθερδάρην.

Ὁ Ὀσμάν, ἐπανελθὼν περὶ τὸν Ἰούλιον ἐκ Κρήτης, εὗρεν ἄλλον βεζύρην, ἀντὶ τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, τὸν δὲ πατέρα αὐτοῦ καὶ τὸν θεῖον καταφυγόντας εἰς τὴν νῆσον Χάλκην, ἀφ' ὅ-

πουεῖχον πέμψει πλοῖον νὰ τὸν εἰδοποιήσωσιν. Ἀποταθεὶς δὲ πρὸς τὸν νέον βεζύρην, εὗρεν οὐ μόνον τὴν διαταγὴν τῆς πλήρους ἐλευθερίας τῶν συγγενῶν του, ἀλλὰ καὶ τὸν προβιβασμὸν ὡς ἀντιστρατήγου, διὰ τὸ κατόρθωμα τῆς Ῥόδου, ἀλλ' ὅμως δὲν παρηγορεῖτο διὰ τὸν θάνατον τοῦ Μουσταφᾶ.

Κατὰ τὸ μεταξὺ τῆς πτώσεως τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ καὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ὀσμὰν, χρονικὸν διάστημα, ἡ Ζοαχὴ στενοχωρημένη ἐν Πριγκήπῳ, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Σουλτάνου τὴν ἄδειαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν· διότι ἔπασχε νοσταλγίαν διὰ τὸ τέκνον της, ὁ Σουλτάνος ὅμως ἠρνήθη καὶ πάλιν τοῦτο, φρονῶν ὅτι αὕτη ἔπασχεν εἰσέτι καὶ διέταξε τὸν Χαραμῆ νὰ μεταβιβάσῃ ὁ ἴδιος τὴν διαταγὴν καί τινα χρήματα, ἅτινα ἔπεμπε τῇ Ζοαχῇ πρὸς παρηγορίαν διὰ τὴν ἄρνησιν. Ὁ Χαραμῆς δ' ἀνήκων εἰς τὴν μερίδα τὴν ζητοῦσαν τὸν θάνατον αὐτῆς ἐκ παντὸς μέσου, ἀπελθὼν εἰς Πρίγκηπον, εἶπεν αὐτῇ ἀποτόμως, ὅτι εἶναι φθισιῶσα, ὅτι ὁ Σουλτάνος φοβεῖται διὰ τὸ τέκνον του καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ παύσῃ συλλογιζομένη τὸν υἱὸν τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἀνῆκεν εἰς τὸ κράτος καὶ οὐχὶ εἰς μίαν σκλάβαν. Ἡ δὲ Ζοαχὴ φρονοῦσα ταῦτα ἐκ τοῦ Ἠμβραὴμ ἐρχόμενα, ἔκλαυσε μέχρις ἀναισθησίας. Ὅταν δὲ ὁ Χαραμῆς ἐπανῆλθε πρὸς τὸν Σουλτάνον, αὐτὸς εἶχεν ἤδη μάθει παρὰ τοῦ Σεχουλισλάμη τὴν συμπεριφοράν του, ἣν διεβίβασεν ὁ πανταχοῦ διώκων αὐτὸν Καραλῆς καὶ διέταξε νὰ καρατομηθῇ παραυτα ὡς ἀσεβής. Ἐνῷ δὲ ἀπήγετο εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Μποστάντζη, ὁ Καραλῆς πλησιάσας αὐτόν·

— Δὲν σοὶ εἶπον, πρὸ πολλοῦ, ἐψυθίρισεν, ὅτι πρὶν κρεμασθῶ θὰ ζητήσω νὰ προηγηθῇς; ἰδοὺ ἐκπληρῶ τὴν ὑπόσχεσίν μου καὶ εὔχου νὰ σὲ ἀκολουθήσω ταχέως.

Ἐν τούτοις ἡ ἀπελπισία τῆς Ζοαχῆ καὶ οἱ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην θρῆνοι, ἔφερον αὐτῇ νέαν ἐπίτασιν τοῦ νοσήματος καὶ ὅταν ὁ Ὀσμὰν ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔμαθεν ὅτι ἔπασχε δεινῶς· αἱ ἀσχολίαι ὅμως τοῦ σώματος, τὰ

ὁποῖον εὗρεν ἀνάστατον, ἀφ' ἑνὸς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐνεργήσει ὁ Ἀχμὲτ διὰ τοῦ βεζύρου νεωτερισμούς, δὲν τὸν ἀφῆκαν νὰ σκεφθῇ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, διότι ἠναγκάσθη μέχρις ἀπειλῶν νὰ ζητῇ τὴν κατ' ὀλίγον ἐπανόρθωσιν αὐτῶν παρὰ τοῦ Βασιλέως· ὅταν δὲ ὁ Καραλῆς εἰδοποίησεν αὐτόν, ὅτι ἡ Ζοαχὴ φρονοῦσα ὅτι ἀποθνήσκει μετ' ὀλίγον, ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Σουλτάνου νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ εἷς τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγιστάνων, ὅπως ἀφίσῃ παραγγελίας διὰ τὸν υἱόν της, αὐτὸς ἐγκατέλειψε πᾶσαν ἐργασίαν καὶ μεταβὰς παρὰ τῇ βασιλομήτορι, ἥτις ἐπεδίωκε τὴν φιλίαν του, ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὴν ἄδειαν μετέβη ἀφ' ἑσπέρας εἰς τὴν Πρίγκηπον καὶ τὴν πρωίαν ἀνηγγέλθη πρὸς τὴν Ζοαχή. Ἡ Ζοαχὴ δὲ μαθοῦσα ὅτι ὁ Ὀσμὰν ἔμελλε νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ ἐπισήμως καὶ ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, ἐνεδύθη τὰ πολυτελέστερα τῆς Σουλτάνας ἐνδύματα καὶ δοῦσα αὐτῷ τὴν ἄδειαν τῆς εἰσόδου·

— Ἐφρόνουν, Ὀσμάν, εἶπεν, ὅτι θὰ ἦτο σήμερον ἡ τελευταία τῶν ἡμερῶν μου, ἀλλ' ἡ παρουσία σου μοὶ δίδει ἡμερῶν τινων ζωὴν εἰσέτι· χαίρω διότι εἶσαι ὁ πρῶτος ἀνήρ, μεθ' οὗ ὡμίλησά ποτε περὶ τῆς καρδίας μου καὶ ἤδη θέλεις εἶσθαι καὶ ὁ τελευταῖος· ἔχω πολλὰς νὰ σοὶ δώσω παραγγελίας, ἀλλ' ἡ ἄφιξίς σου μοὶ ἐτάχυνε τοὺς παλμοὺς καὶ δὲν δύναμαι νὰ συνάψω τὰς ἰδέας μου· μεῖνε μετ' ἐμοῦ μέχρι τῆς μεσημβρίας, ὅτε φρονῶ ὅτι ἠρεμοῦσα, θὰ σοὶ δώσω τὰς ὑστάτας μου εὐχάς.

Ὁ Ὀσμὰν ἔμεινεν ἔκθαμβος διὰ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς Ζοαχῆς, ἥτις εἶχε κατασταθῆ σκιὰ μόνη καὶ μελαγχολήσας περισσότερον·

— Ἄφες με νὰ σὲ βλέπω μόνον, Ζοαχῆ, εἶπε, καὶ ἐκ τῶν βλεμμάτων σου, τὰ ὁποῖα ἔμεινον εἰσέτι ἀπαστράπτοντα, θὰ ἐννοήσω τί ζητεῖς, διότι ἐγὼ οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὅτι δὲν δύναμαι νὰ εἰσέλθω ἐντὸς τῆς καρδίας σου.

— Ἔχεις δίκαιον, Ὀσμάν, ὑπέλαβεν ἐκείνη, πεσοῦσα λειπόθυμος σχεδὸν ἐκ τοῦ κόπου, ἀλλά....

Ἐνῷ δὲ ἡ Σεφιγὲ κατεγίνετο εἰς τὴν περιποίησιν αὐτῆς ὑπηρέτις εἰσελθοῦσα, εἰδοποίησεν ὅτι Γενίτσαρός τις, ἐλθὼν διὰ πολεμικῆς λέμβου, ἐζήτει ταχέως τὸν Ὀσμάν· ἡ Ζοαχή, ἀκούουσα τὰ λεγόμενα, γαλβανισθεῖσα ἀνέστη καὶ ἀπήτησε παρ' ἀπεσύρθη αὐτοῦ νὰ ἔλθῃ ἐκεῖ ὁ Γενίτσαρος, ὅπως μάθῃ τὴν αἰτίαν, καὶ εἰς τὸν παρακείμενον κοιτῶνα, ἵνα ἀκούσῃ· ὁ δὲ Ὀσμὰν μὴ γνωρίζων περί τινος ἐπρόκειτο καὶ μὴ θέλων νὰ ἀρνηθῇ τι, εἰς τὴν ἰδιοτροπίαν θνησκούσης ἀγαπητῆς, ἐνέδωκεν.

Ὁ Γενίτσαρος εἰσαχθεὶς εἰς τὴν αἴθουσαν ἤρχισε νὰ διηγεῖται μεγαλοφώνως, ὅτι ἅμα τῇ ἀναχωρήσει τοῦ Ὀσμάν, ὁ γέρων Μουρτᾶς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ, παρωτρυνόμενος ὑπὸ τοῦ Τζορμπατζῆ, Ἰσμαήλ, γαμβροῦ τοῦ καρατομηθέντος Ἐμήρη Γκιοῦν Ὀγλοῦ, ἔθεσε πυρκαϊὰν εἰς τὸν Παλατᾶν καὶ ἐλθόντος ἐκεῖ τοῦ Σουλτάνου, οἱ Γενίτσαροι στασιάσαντες ἐφυλάκισαν αὐτὸν εἰς τὸν στρατῶνα, φονεύσαντες περὶ τοὺς πεντήκοντα Σπαχῆ, ὅτι εἰς τὸν στρατῶνα ὁ Τζορμπατζῆς Ἰσμαὴλ ἐζήτησε τὸν θάνατον τοῦ Ἠμβραήμ, ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι ἀντέστησαν ζητοῦντες τὸν ἀρχηγόν, ἵν' ἀποφασίσωσι· κατὰ συνέπειαν ὅλων τούτων, ὤφειλε νὰ ταχύνῃ τὴν ἐπάνοδόν του, διότι καὶ ἡ πόλις πᾶσα, ἐγένετο ἀνάστατος· ὁ δὲ Ὀσμὰν ἀκούσας ταῦτα ἀνέστη καὶ διατάξας τὸν Γενίτσαρον νὰ προπορευθῇ·

— Ὑγίαινε, Ζοαχή, εἶπεν, ἀπέρχομαι νὰ ἐκπληρώσω τὸν ὅρκον μου καὶ ἐλπίζω νὰ σ' ἐπανίδω.

— Ὄχι μόνος, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή, δέξου καὶ ἐμὲ σήμερον, ἵνα δείξω πρὸς τὸν Ἠμβραήμ, τί ἐστι ἑλληνὶς καὶ νὰ ζητήσω παρ' αὐτοῦ ὡς ἀντάλλαγμα τὰ πρωτοτόκια διὰ τὸν υἱόν μου.

Ὁ Ὀσμὰν ἠρνήθη τοῦτο ὡς ἀνοίκειον, ἀλλ' ἡ Ζοαχὴ ἤρχισε νὰ κλαίῃ καὶ οὗτος φοβηθεὶς μὴ γίνῃ αἰτία τοῦ θανάτου αὐτῆς ἐνδώσας, τὴν συμπαρέλαβεν εἰς τὴν λέμβον του καὶ ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καθ' ἣν ὥραν οἱ μὲν Σπαχεῖς

συναχθέντες περὶ τοὺς δεκακισχιλίους ἠπείλουν ἔφοδον κατὰ τῶν Γενιτσάρων, οἱ δὲ Γενίτσαροι ἡτοιμάζοντο νὰ ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῶν, ἀπειλοῦντες ὅτι ἤθελον φονεύσει τὸν 'Ημβραήμ, ὅστις ἀναίσθητος σχεδὸν ἐκ τοῦ φόβου, ἐζήτει βοήθειαν καὶ παρ' αὐτῶν τῶν στρατιωτῶν. Μόλις δὲ παρρουσιασθέντος τοῦ 'Οσμὰν, πάντες ἐσίγησαν, ἀναμένοντες τὰς διαταγάς του· τότε αὐτὸς διατάξας τοὺς Σπαχῆ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ ἀνάκτορον, προσεκάλεσε τοὺς 'Ορτά μπαση καὶ ἠρώτησε πόθεν τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ μαθὼν ὅτι ὁ στρατὸς ἠπατήθει, ὅτι δῆθεν τῇ συγκαταθέσει του ἐγένοντο ταῦτα, ἀπεφάσισε τὴν φυλάκισιν τοῦ Μουρτᾶ καὶ τοῦ 'Ισμαὴλ καὶ διατάξας νὰ παραταχθῇ τὸ σῶμα τῶν Γενιτσάρων τιμητικῶς ἀπὸ τοῦ στρατῶνος μέχρι τῆς πύλης Τοπ-καποῦ, εἰσῆλθε μετὰ τῆς Ζοαχῆ πρὸς τὸν τρέμοντα Σουλτάνον, ὅστις ἰδὼν τὴν σύζυγόν του καὶ νομίσας αὐτὴν στασιάζουσαν ἕνεκα τῆς ἐξορίας της·

— Δὲν πταίω ἐγώ, Ζοαχῆ, ἀνεφώνησεν, ἀλλ' ὁ ἀχρεῖος ἐκεῖνος Χαραμῆς, τὸν ὁποῖον ἐκρέμασα καὶ οἱ ἰατροὶ τοὺς ὁποίους θὰ τιμωρήσω, ἀλλὰ σῶσόν με ταχέως.

— Ἡσύχασον, Βασιλεῦ, ἀπήντησεν ἡ Ζοαχή, διότι αἱ ἑλληνίδες δὲν προδίδουσι ποτὲ τοὺς συζύγους των, δὲν ἦλθον ἐδῶ ὡς συνωμότις, ἀλλ' ἵνα σὲ σώσω, ἢ ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ ὡς πιστὴ σύζυγος καὶ πεσοῦσα προσεκύνησεν αὐτόν.

'Ακολούθως προσῆλθε καὶ ὁ 'Οσμάν, ὅστις ἐξηγήσας αὐτῷ διὰ μακρῶν τὴν συμβᾶσαν παρανόησιν, ἐζήτησε τὸν λόγον του ὅτι θέλει ἀρκεσθῇ εἰς τὴν ἐξορίαν τῶν ἐνόχων καὶ ἀμνηστεύσει τοὺς ἀπατηθέντας στρατιώτας, ἐξήγαγεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων τιμῶν καὶ κρατῶν αὐτὸς ὁ ἴδιος τοὺς χαλινοὺς τοῦ ἵππου του, τὸν διεπέρασε μεταξὺ τῶν παρατεταγμένων Γενιτσάρων εὐφημούντων αὐτὸν καὶ τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ θρόνου, ἀφ' ὅπου ἔδωκεν ἐγγράφως τὴν ἀμνηστείαν καὶ ἐχάρισε τῷ 'Οσμὰν ἀδαμαντοκόλλητον ξίφος, φέρον τὸ ὄνομά του.

Ὁ Ἠμβραὴμ ἐζήτησε μετὰ τοῦτο τὴν Ζοαχή, ἀλλ' ὁ Ὀσμὰν τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι εὐπειθὴς πρὸς τὰς διαταγάς του μένουσα, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐξορίαν της, ἀλλ' ὅτι καλὸν ἦτο νὰ ἐγκρίνῃ τὴν διαμονὴν αὐτῆς εἰς μίαν τῶν μεμακρυσμένων συνοικιῶν τῆς πόλεως, διότι ὀλίγαι ζωῆς ἡμέραι ἔμενον αὐτῇ εἰσέτι, ὁ Σουλτάνος ἐνέδωκεν εἰδοποιήσας συγχρόνως τὸν Ὀσμάν, ὅτι τῇ γνωμοδοτήσει τοῦ σεχουλισλάμη ἔμελλε τὴν ἐπαύριον νὰ κηρύξῃ διάδοχον τὸν υἱόν της καὶ κατ' ἀνάγκην καὶ διότι ἤθελε νὰ χαροποιήσῃ τὴν Ζοαχὴ πρὸ τοῦ θανάτου της.

Δέκα ἡμέρας μετὰ τὰ ὁποῖα διηγήθημεν συμβάντα, ἡ Ζοαχὴ κατοικοῦσα εἰς τὸ παρὰ τῷ Τζεριγὰν προσφιλὲς αὐτῇ οἴκημα, προσεκάλεσε τὸν ἱερέα τῆς συνοικίας καὶ ἐξομολογηθεῖσα ὅτι ἀπέθνησκε Χριστιανή, ἐκοινώνησε τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ προσεκάλεσε τὸν Ὀσμὰν νὰ τὴν ἐπισκεφθῇ διὰ τελευταίαν φοράν. Τούτου δὲ ἐλθόντος·

— Σ' ἐκάλεσα, εἶπεν, ἵνα σ' ἀποχαιρετήσω ἀγαπητέ μου Ὀσμάν· εἰπὲ πρὸς τὸν Ἠμβραὴμ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ ταφῶ εἰς τὸ Καρὰ Τζαμὶ κάτωθεν ἀκριβῶς τῆς ἁγίας τραπέζης, τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ἥτις κεῖται πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ περιβόλου· ἡ ἐπὶ τοῦ τάφου μου ἐπιγραφὴ ἔστω· «Βασιλικὴ ἡ Ἀθηναία.» Εἶμαι βέβαιος Ὀσμάν, ὅτι τηρῶν τοὺς ὅρκους σου θέλεις ὑπερασπισθῇ μέχρι κινδύνου τὸν Ἠμβραήμ, τοῦ ὁποίου διάδοχος ἔσεται ὁ υἱός μου. Εἶναι ἀληθές, Ὀσμάν, ὅτι εἶσαι ἴσως ὁ μόνος ἀδικηθεὶς παρ' ἐμοῦ, ἀλλ' εἰπέ μοι, σὲ παρακαλῶ, δὲν ἤξιζεν ἄρα τὸ ἔργον τῶν Ἀθηνῶν, ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου πρὸς υἱὸν ἑλληνίδος, καὶ εἷς βεζύρης Ὀσμάν, διὰ τὸ κράτος, τὴν θυσίαν ἣν ὑπέστης ἀπολέσας τὸ ὑλικὸν μέρος τῆς ἐρωμένης σου;

— Ὤ! ἄφες ταῦτα, σὲ παρακαλῶ, Ζοαχὴ ὑπέλαβεν ὁ Ὀσμὰν καὶ φρόντισον εἰσέτι περὶ τῆς ὑγείας σου, διότι ὅλα τὰ καλὰ τὰ ἀντισταθμίζοντα τὴν ἀπώλειάν μου, ἔχουσι χρείαν ἀνθρώπου ἵνα διαρκέσωσι καὶ τοιοῦτος εἶσαι σύ· τὸ κατ' ἐμέ,

δὲν βλέπω τοσοῦτον πλησίον τὸν κίνδυνον περὶ οὗ λαλεῖς, ὥστε νὰ φροντίζῃς περὶ μόνου τοῦ τάφου σου, ἐνῷ ὀφείλεις τὰς φροντίδας περὶ τῶν ἔργων καὶ τοῦ υἱοῦ σου.

— Σ' εὐχαριστῶ, Ὀσμὰν, προσέθηκεν ἡ Ζοαχὴ διὰ τὰς παρηγορίας σου, ἀλλ' ὅμως αἰσθάνομαι τὰς δυνάμεις μου ἐντελῶς ἐκλιπούσας καὶ ἡ δειλία τοῦ θανάτου μὲ κατέλαβεν ἤδη πλήρης, ὥστε θέλω ἐξακολουθήσει· σοὶ ἀφίνω ὀλίγα τινὰ χρήματα τοποθετημένα παρὰ τῆς Σεφιγέ, μὲ τὰ ὁποῖα θέλεις φροντίσει περὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ τῶν πτωχῶν τῆς πατρίδος μας· ἂν ποτε δυνηθῇς νὰ ἐφαρμώσῃς τὰς περὶ ἰσότητος ἰδέας σου, ἐλθὲ νὰ τὰς ἀνακοινώσῃς εἰς τὸν τάφον μου καὶ ἴσως ἡ ψυχή μου ἱπταμένη ἐκεῖ που, σοὶ δώσῃ τὰς εὐχαριστήσεις.

Καὶ ταῦτα λέγουσα, κατελήφθη ὑπὸ ψυχροῦ ἱδρῶτος καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ σοφᾶ κεκμηκυῖα, προσκαλέσασα δὲ διὰ νεύματος τὸν Ὀσμὰν πλησίον της δακρύοντα ἤδη·

— Μὴ λυπεῖσαι, εἶπεν, διότι ἐγὼ εἶχον ἀποθάνει δι' ἐσὲ ἀφ' ὅτου οἱ Γενίτσαροι μὲ ἥρπασαν, ἀλλ' ὁρκίσου μοι καὶ αὖθις, ὅτι θέλεις προστατεύσει τὸ τέκνον, τὴν πατρίδα τῶν ὀνείρων μας καὶ τὸν Ἡμβραήμ, ἐφ' ὅσον σοὶ εἶναι δυνατόν.

— Σοὶ τὸ ὀμνύω, ἀπήντησεν ὁ Ὀσμάν.

— Ὑγείαινε λοιπόν, προσφιλῆ μου Ὀσμάν, καὶ ἐνθυμοῦ νὰ διακοινώσῃς ὅτι ἀποθνήσκω Ἑλληνίς, ἀφίνουσα τὴν αἰώνιον κατὰ τῶν Τούρκων ἔχθραν τῆς φυλῆς μου, ἂν οὕτοι ἐξακολουθοῦσι, ὡς μέχρι τοῦδε τυραννοῦντες αὐτήν· ἀφίνω σὲ ἐκτελεστὴν τῶν πόθων μου, καὶ τὸν ἀδελφόν μου νὰ εὔχηται περὶ τῆς ψυχῆς μου καὶ τῆς εὐημερίας τῶν Ἑλλήνων.

Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐστράφη αὖθις, παρετήρησε τὸν Ὀσμὰν δακρύοντα καὶ σφίγγουσα τὰς χεῖράς του· τὸ τέκνον μου! τὸ τέκνον μου! εἶπε καὶ ἀπεκοιμήθη τὸν αἰώνιον ὕπνον....

Ὁ Σουλτάνος Ἡμβραήμ, παρελθούσης τῆς τελευταίας τῶν Γενιτσάρων στάσεως, διώρισε βεζύρην τὸν συνταξιοῦχον Γενιτσαραγαν Σαλὴχ πασσᾶν καὶ ἐπανελθὼν εἰς τὰς πρώτας ἐ-

ξεις του ὡς ὅλοι οἱ ἀμβλυωποῦντες βασιλεῖς, ἐῤῥίφθη εἰς τὰς παρασκευαζομένας ἡδονάς· μετ' οὐ πολὺ δὲ παθὼν σπουδαίαν νεφρίτιδα, εἰς μάτην ἔῤῥαπτε τοὺς κουσκάδες εἰς τὸ σαρίκιόν του, διότι ἡ νόσος ἐτυράννει αὐτὸν σπουδαίως ἤδη καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ μὴ βλέπουσα τὸν Ἀχμὲτ βεζύρην εἰσέτι, ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἵνα περιποιῆται αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐκεῖ εὗρε τὴν τελευταίαν τῆς Ζοαχὴ σύντομον ἐπιστολὴν λέγουσαν·

«Ἠμβραὴμ, ἀποθνήσκω· μνήσθητι δ' ὅτι καὶ σὺ θέλεις «ἀποθάνει, καθ' ἣν ἡμέραν καταστήσῃς βεζύρην τὸν Ἀχμέτ· «ὑγείαινε καὶ φρόντιζον περὶ τῆς ζωῆς τοῦ τέκνου τῆς ἑλλη«νίδος, ἥτις σοὶ ἔσωσε δὶς τὸν θρόνον.»

ΖΟΑΧΗ.

Τὸν γέροντα βεζύρην Σαλὴχ, ὁ Ἀχμὲτ καὶ ἡ Κιοσὲμ κατηγόρησαν πολλάκις ὡς ἀσεβῆ, ἀλλ' αἱ ἀποδείξεις δὲν ὑπῆρχον καὶ ὁ Σαλὴχ ἔμενεν, ὄχι διότι εὐηρέστει τὸν Σουλτάνον, ἀλλὰ διότι αὐτος ἐφοβεῖτο τοὺς Γενιτσάρους καὶ ἐπερίμενε δικαιολόγησιν πασιφανεστέραν καὶ τέλος διότι ἐπηρέαζεν αὐτὸν εἰσέτι ἡ προφητεία τῆς Ζοαχὴ, ἣν δὲν ἐλησμόνει.

Τὸν Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀνεφάνη εἰς Κωνσταντινούπολιν γέρων τις ἀσκητὴς Ἰμάμης, τοῦ τάγματος τῶν Μεβλεδῆ, ὅστις ἔλεγον ὅτι ἔκαμνε θαύματα διάφορα καὶ ἐξώρκιζεν ἐπιτυχῶς πάσας τὰς νόσους τοῦ σώματος· τὸν Ἰμάμην τοῦτον, κατοικοῦντα ἐντὸς τοῦ Βυζαντίου (ὡς ἀναφέρει ὁ ἡμέτερος Βυζάντιος), ἀποφασίσας νὰ ἐπισκεφθῇ ὁ Ἠμβραὴμ ἵνα ἀποπειραθῇ τὴν ἴασιν τοῦ νοσήματος αὐτοῦ, τὸν εἰδοποίησε, διατάξας συνάμα ἵνα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐδεὶς διαβῇ ἐκεῖθεν ἐφ' ἁμάξης· πορευθεὶς δὲ ἄγνωστος αὐθημερόν, ἔλαβε τὸν ἐξορκισμὸν καὶ τῷ ἐφάνη ὅτι ἡ καλλιτέρευσις αὐθωρεὶ ἤρξατο· ἔμαθε δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ ὡς μάγου ὅτι ὁ βεζύρης του ἦτο ἰσχυρὸς μέν, ἀλλ' ἀσεβὴς καὶ κλέπτων τὰ δημόσια. Ἐξερχόμενος δὲ ἐκεῖθεν βλέπει κατὰ τύχην ἄμαξαν διερχομένην ἐναντίον τῶν διαταγῶν του,

μανθάνει ὅτι ἐντὸς αὐτῆς ἦτο ὁ γέρων βεζύρης Σιαλὴχ, ὅστις ἤρχετο ἵνα χάριν φιλοφρονήσεως τὸν παραλάβῃ ἐκεῖθεν, ἀλλ' ἡ δικαιολόγησις φαίνεται ἀνίσχυρος καὶ ὁ γέρων στρατηγὸς Σαλὴχ πνίγεται κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου καὶ κρεμᾶται ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ θαυματουργοῦ Ἰμάμη, ὡς ἀσεβής. (Χάμερ).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βεζύρου τούτου, νομίζων ὅτι ἦτο ἐνωρὶς εἰσέτι διὰ τὸν Ἀχμέτ, καὶ ἔχων τοὺς αὐτοὺς φόβους, διώρισε βεζύρην τὸν ναύαρχον Μουσᾶ, φίλον τυγχάνοντα ἀτομικὸν τοῦ Ὀσμάν. Ὁ Μουσᾶς μαθὼν τὸν διορισμόν του καὶ παραλαβὼν τὸν σεχουλισλάμην Ῥαχήμ, ἀπῆλθε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Ὀσμὰν περὶ τοῦ προσωπικοῦ, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ, ἀπελπισθεῖσα ἡ Βασιλομήτωρ, ἔδραμε πρὸς τὸν υἱόν της καὶ δωροδοκήσασά τινας τῶν αὐλικῶν ὑπεστήριξεν ὅτι καὶ ὁ Μουσᾶς ἦτο ἄπιστος, ἐπειδὴ ἔχων ὡραίαν θυγατέρα ζητηθεῖσαν ἄλλοτε παρ' αὐτῆς διὰ τὸ χαρέμιον, ἠρνήθη νὰ τὴν δώσῃ καὶ ὁ Σουλτάνος πεισθεὶς ἔπεμψε τὴν παῦσιν τοῦ Μουσᾶ, διορίσας βεζύρην τὸν εὐνοούμενόν της Ἀχμέτ, τέως Διφθερδάρην ὥστε πρὶν οἱ τρεῖς φίλοι συμφωνήσωσι περὶ τοῦ προσωπικοῦ, ἔμαθον ὅτι ματαίως ἐσκέπτοντο καὶ ὑποσχεθέντες ἀμοιβαίαν κατὰ τοῦ Ἀχμὲτ σύμπραξιν, ἂν παρεξετρέπετο τῆς δικαιοσύνης, ἐχωρίσθησαν.

Ὁ Ἀχμέτ, ἀναλαβὼν τὴν ἀρχήν, ἐπανέφερε τὰ πράγματα, καθ' ὅλους τοὺς κλάδους, εἰς τὴν πρὸ τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ αὐθαίρετον κατάστασιν, ἔπαυσε πάντας τοὺς Γενιτσάρους ὑπαλλήλους, οὓς καὶ οἱ μετὰ ταῦτα βεζύραι διετήρουν χάριν οἰκονομίας καὶ διώρισεν ἀποκλειστικοὺς φίλους του· κατήργησε τὰς περὶ λογοδοσίας τῶν τελωνῶν καὶ τῶν εἰσπράξεων ἐκδοθείσας διατάξεις καὶ ἐφρόντισε πῶς νὰ καταπλουτήσῃ τὸ ταχύτερον· ἀφήρεσε διὰ τῆς βίας τὴν θυγατέρα τοῦ ναυάρχου Μουσᾶ, ἣν παρέδωκεν εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Σουλτάνου, διέταξε τὴν ἐλάττωσιν δέκα ὀρτάδων ἐκ τοῦ σώματος τῶν Γενιτσάρων, ἠπείλησε διὰ παύσεως τοὺς κατὰ τόπους διοικη-

τάς, οἵτινες ἔπεμπον τὰ δῶρα ἀφθόνως, ὅπως διατηρηθῶσι καὶ πολὺς δὲν παρῆλθε καιρός, ὅτε ὁ Ἀχμὲτ παρουσιάσθη ὑπέρπλουτος· δίδων δὲ μεγαλοπρεπῆ συμπόσια ταῖς ξένοις, αὐτοσχεδιάζων διασκεδάσεις διὰ τὸν σουλτάνον καὶ κτίζων μεγαλοπρεπῆ κόσκια, κατήντησε περιώνυμος ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἰσχύει. Εὐτυχήσας δὲ τὴν πτῶσιν τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τὰς ἡμέρας του καὶ τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τῆς Ἀρμενίας, ὠνομάσθη στρατηγὸς καὶ γαμβρὸς τοῦ σουλτάνου, ὅστις ὑπεσχέθη αὐτῷ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα του Μπιμπῆν.

Ἐν τούτοις οἱ Γενίτσαροι καθ' ἑκατοντάδας παυόμενοι καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν μικροτάτων θέσεων τῶν φυλάκων, ἐπανήρχοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὅπου μόνον τὸν Ὀσμὰν εὕρισκον παρήγορον αὐτῶν ἐξοδεύοντα πρὸς συντήρησίν των καὶ ὑποσχόμενον αὐτοῖς θεραπείαν· πλῆθος περιττῶν ἀξιωματικῶν ἕνεκα τῆς διαλύσεως τινῶν ὀρτάδων ἔμενον ἐκεῖ τρεφόμενοι ἐκ τῆς συνεισφορᾶς τῶν λοιπῶν, καὶ τῆς περιουσίας τοῦ Καρᾶ Μουσταφᾶ, ἥτις κατὰ τὸ ἥμισυ περιῆλθεν εἰς τὸ ἰδιαίτερον ταμεῖον τοῦ σώματος κατὰ προνόμιον, διότι δὲν εἶχε δημευθῆ μετὰ τὴν δοθεῖσαν ἀμνηστείαν.

Πολλάκις οἱ ἀξιωματικοὶ συνεσκέφθησαν νὰ ἐπιβάλωσι διὰ τῆς βίας βεζύρην τὸν Ὀσμάν, ἀλλ' ἡ διαγωγὴ τὴν ὁποίαν ἔδειξε κατὰ τὴν προηγουμένην στάσιν καὶ ἡ διαρκὴς αὐτοῦ ἐπιμονὴ τοῦ πείθεσθαι πρὸς τοὺς νόμους, ἀπηγόρευεν αὐτοῖς πᾶσαν τοιαύτην ἐνέργειαν, καθότι πάντες ἐγνώριζον ὅτι οἱ στρατιῶται δὲν ἠδύναντο νὰ τοὺς ὑπακούσουν, ἀνθισταμένου τοῦ Ὀσμάν· ὅταν ὅμως οἱ ἀξιωματικοὶ πορευθέντες μετ' αὐτοῦ νὰ χαιρετίσωσι τὸν βεζύρην ἐπὶ τῇ εἰς Ἀρμενίαν νίκῃ, ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὅτι ὁ Ὀσμὰν ἐκ δειλίας ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κρήτην, καταισχύνας τὸ σῶμα καὶ ὅτι αὐτὸς ἐσκόπει νὰ διορίσῃ ἀρχηγὸν γενναιότερον, ἀπωλέσαντες τὴν ὑπομονήν, ἐμήνυσαν τῷ Ὀσμὰν ὅτι ἐσκόπουν νὰ στασιάσωσι καὶ ἂν αὐτὸς δὲν συγκατετίθετο, ὤφειλε νὰ παραι-

τηθῇ, ἵνα μὴ παραλύσῃ ἡ ἰσχὺς τῶν Γενιτσάρων, ἕνεκα τῆς ἀνεκτικότητός του, καθ' ὅσον πρώτην φορὰν βεζύρης ἐτόλμησε νὰ ὑβρίσῃ Γενίτσαρον καὶ ἐγένετο κακὴ ἀρχή, ἣν δὲν ἠνείχοντο.

Ὁ Ὀσμὰν τότε, καταβὰς εἰς τὸν στρατῶνα, ἐκρέμασε τὰ παράσημα αὐτοῦ ἐξ ἑνὸς παραθύρου καὶ ἐνδυθεὶς στολὴν στρατιώτου εἰσῆλθεν εἰς ἕνα τῶν θαλάμων λέγων, «ὁ ἱκανώτερος λαβέτω τὴν διοίκησιν»· οἱ στρατιῶται ὅμως ἀφηνίασαν καὶ συναθροισθέντες εἰς τὸν μέγαν περίβολον εἰδοποίησαν ὅτι θέλουν φονεύσει τὸν πρῶτον, ὅστις θέλει τολμήσει νὰ ἐγγίσῃ ταῦτα· κατὰ συνέπειαν οἱ ἀξιωματικοὶ παρῄτησαν τὰ σχέδια αὐτῶν, πεισθέντες ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο ἄνευ τοῦ Ὀσμὰν καὶ συναθροισθέντες αὖθις ἐζήτουν διὰ παρακλήσεων νὰ τὸν καταπείσουν νὰ στασιάσῃ, ἀλλ' αὐτὸς ἔμενεν ἀκατάπειστος, λέγων ὅτι ἐν ὑστάτῃ μόνον ἀνάγκῃ ἠδύνατο νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο καὶ διὰ γενικὰ τοῦ κράτους συμφέροντα, οὐδέποτε δὲ χάριν ἀτομικῶν.

Ὁ Ἀχμὲτ ἐν τούτοις, θρασυνθεὶς ἐπὶ τῷ τίτλῳ αὐτοῦ ὡς γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου καὶ τῆς ἀπραξίας τῶν Γενιτσάρων, ἤρχισε τὰς κατὰ τῶν φίλων τοῦ Καρὰ Μουσταφᾶ αὐθαιρεσίας, συνέλαβε καὶ ἐφυλάκισε τὸν θεῖον τοῦ Ὀσμὰν ὡς ἐλλειμματίαν δῆθεν κατὰ τὴν διαχείρισίν του, ἐδήμευσε δύο οἰκίας τοῦ πρώην βεζύρου ἀνηκούσας εἰς τοὺς Γενιτσάρους, πρὸς ἀσφάλειαν τῆς ποσότητος, ἀφήρεσε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου ἀπὸ τὸν Μουσᾶ καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἁπλοῦν πλοίαρχον τῆς ναυαρχίδος του. Νομίζων δὲ αὐτὸν ἀσφαλῆ πλέον, κατεγίνετο πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ παρὰ τῷ ἱπποδρόμῳ μεγάρου, καλουμένου Φασλῆ Σεράϊ, δωρηθέντος αὐτῷ παρὰ τοῦ Σουλτάνου καὶ ὅπου ἐμελέτα νὰ ἑορτάσῃ τοὺς γάμους του λαμπρῶς, ἀφοῦ πρῶτον ἐκόμισε τῷ Σουλτάνῳ τὴν πολυθρήλυτον ὡραίαν Χασεκῆ Τιλλήν, πρὸς ἣν ἐχάρισε τὸ παλάτιον τοῦ Γκιουνόγλου ἀφαιρεθὲν ἐκ τοῦ φονευθέντος Καρᾶ Μουσταφᾶ, καὶ ὅπου ἐγένοντο οἱ γάμοι αὐτῆς.

Τὸ μέγαρον Φαδλῆ Σεράϊ, κείμενον κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν ἄκραν τοῦ Ἀτ-Μεϊδὰν ἱπποδρόμου, ἐγένετο ἱστορικὸν διὰ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ καὶ ἂν προσέξωμεν εἰς τὰ παρὰ τοῦ Χάμερ καὶ τοῦ Χὸπφ γραφέντα, ἡ πρὸς καλλωπισμὸν τούτου δαπάνη, ὑπερέβη τὰ τρία ἑκατομμύρια γροσίων, (ἰσοδυναμοῦντα σήμερον πρὸς 20 ἑκατομμύρια φράγκων).

Ἱστορεῖται δὲ μετὰ πάσης σπουδαιότητος, ὅτι ἐπὶ τοῦ πατώματος ἐστρώθησαν εἰς ὅλους τοὺς θαλάμους Σαμουρόγουναι, ὡς τάπητες. Τετρακισχιλίων δὲ πήχεων μεταξωτοῦ πρασίνου ὑφάσματος τῆς Προύσης, διετέθη πρὸς κατάστρωσιν τῆς ὁδοῦ, ἀφ' ὅπου ἔμελλε νὰ διαβῇ ὁ Σουλτάνος καὶ ἡ νύμφη. Οἱ χρυσοχόοι καὶ ἀδαμαντοπῶλαι ἔφερον, ἐπὶ πιστώσει, διὰ σακκιδίων τοὺς μαργαρίτας, τοὺς πολυτίμους λίθους καὶ τὰς χρυσᾶς πόρπας, δι' ὧν ἐκαλύφθη ὁλοσχερῶς ὁ θρόνος τοῦ Σουλτάνου, ἐκτὸς τῶν ἀπείρων δώρων, ἅτινα ἐστάλησαν πρὸς τὴν βασιλομήτορα καὶ τὴν νύμφην, τῆς ὁποίας μόνοι οἱ τοῦ νυμφικοῦ φορέματος πολύτιμοι λίθοι, ἐξετιμήθησαν πεντακοσίων χιλιάδων γροσίων. Διὰ νὰ συναχθῶσι δὲ τοσοῦτοι διὰ μιᾶς θησαυροί, θρῆνος πολὺς ἐγένετο εἰς τὰς συντεχνίας τῶν Γουναρέων καὶ χρυσοχόων, ἐκ τῶν ὁποίων δισχιλίους πτωχεύσαντας ἐκ τῆς αὐθαιρέτου αὐτῆς ἁρπαγῆς, εἶχε σημειώσει εἰς τὸν κατάλογον αὐτοῦ ὀνομαστὶ ὁ Ὀσμάν, ὅστις ἦτο ἐνήμερος πρὸς ὅλα, ἐκτὸς τῶν διὰ τῆς βίας παρὰ τῶν διοικητῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων αἰτηθέντων δώρων κατὰ τὸ ἔθιμον.

Τὴν 6ην λοιπὸν Αὐγούστου 1648 ὁ πολὺς βεζύρης Ἀχμὲτ ἐτέλη τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σουλτάνου Ἠμβραήμ, Μπιμπῆς, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς προηγουμένης διεζεύχθη τὴν πρώτην αὐτοῦ σύζυγον Μινῆν, θυγατέρα τοῦ πολλάκις εὐεργετήσαντος αὐτὸν Χανεδὲν Ζαδέ, Κεχαγιάμπεη τῶν ἀνακτόρων καὶ ἀνεψιοῦ τῆς βασιλομήτορος Κιοσέμ.

Ἀπὸ πρωίας ὅθεν, προσκληθέντες πάντες οἱ ἐν τέλει τοῦ βασιλείου καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δυνάμεων ἵνα πα-

ρασταθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν, διεσκορπίσθησαν εἰς τοὺς πολυπληθεῖς θαλάμους τοῦ Μεγάρου, εἰς ἕνα τῶν ὁποίων ὅλως παράμερον, εὑρέθησαν συνηθροισμένοι καὶ σιγαλῇ τῇ φωνῇ ὁμιλοῦντες, οἱ Γενιτσάραγας Ὀσμάν, ὅστις ἐκράτει ἐν ταῖς χερσὶ κατάλογον εἰκοσακισχιλίων ἀδικηθέντων πολιτῶν, ἀπὸ τῆς βεζυρίας τοῦ Ἀχμέτ· ὁ Χανεδὰν Ζαδέ, πρώην πενθερὸς τοῦ βεζύρου· ὁ Ναύαρχος Μουσᾶς· ὁ Σεχοὺλ-ἰσλάμης Ἀβδοὺλ Ῥαχὴμ, τοῦ ὁποίου, ὡς εἶναι ἡμῖν γνωστόν, ἡ μονογενὴς θυγάτηρ διετέλει ἀκουσίως εἰς τὸ χαρέμιον τοῦ Ἡμβραὴμ· ὁ στρατηγὸς τῶν ἀτάκτων ἀλβανὸς Καρᾶ Μεχμέδ, φίλος καὶ συνυπουργὸς τοῦ Μουσταφᾶ, καὶ ὁ γνωστός μας εὐνοῦχος τῆς Ζοαχῆ, Καραλῆς φυλάσσων τὴν θύραν τοῦ θαλάμου.

Τί διεσκέπτοντο οὗτοι, δὲν ἐγένετο παρ' οὐδενὸς γνωστόν, τὸ βέβαιον μόνον εἶναι, ὅτι ἡ τελετὴ ἀρξαμένη τὴν 9ην πρωϊνὴν ὥραν, ἔληξε περὶ τὴν μεσημβρίαν, οἱ προσκεκλημένοι ἤρχισαν ν' ἀπέρχωνται καὶ οὗτοι συνεζήτουν εἰσέτι, λησμονήσαντες ἐντελῶς ὅτι εὑρίσκοντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ βεζύρου· ὁ δὲ Ἀχμέτ, μηδένα τούτων ἰδὼν εἰς τὴν τοῦ Σουλτάνου αἴθουσαν, ἔμαθεν ὅτι ἔμενον ἔν τινι θαλάμῳ καὶ ἐννοήσας ὅτι τοσοῦτοι δυσηρεστημένοι δὲν συνήρχοντο βεβαίως ἀσκόπως, ἔδραμεν ἐκεῖ καὶ ἰδὼν αὐτοὺς μόλις ἐξερχομένους, ἐκράτησε τὸν Ὀσμὰν καὶ τὸν Μουσᾶ καὶ ἀποταθεὶς πρὸς αὐτοὺς ἀπειλητικῶς·

— Ἀσεβεῖς, εἶπεν, ἀπὸ χθὲς εἰσὶ γεγραμμένα τὰ διατάγματα τῆς ἀντικαταστάσεώς ὑμῶν καὶ διατάσσω νὰ φυλακισθῆτε ὡς ἄπιστοι ὑπήκοοι.

Καλέσας δὲ τὸν Μποσταντζῆ Μπασῆν·

— Φυλάκισον τούτους εἰς τὸν φοῦρνόν σου, εἶπεν.

Ὁ Μποσταντζῆς παρέλαβεν αὐτούς, ἀλλ' ἅμα ἐξελθὼν τοῦ οἴκου περιεκυκλώθη ὑπ' ἀριθμοῦ τινος ἀξιωματικῶν Γενιτσάρων φίλων του καὶ εἴτε φοβηθεὶς τὸ σῶμα, εἴτε μισῶν καὶ οὗτος τὸν Ἀχμέτ, συνώμοσε μετὰ τῶν φίλων του καὶ ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ δραπετεύσωσι δῆθεν, ἐν μέσῳ τῆς πόλεως.

Μετ' ὀλίγον ὁ στρατὸς ὅλος τῶν Γενιτσάρων, ἀριθμῶν τριάκοντα χιλιάδας ἄνδρας, συνηθροίσθη εἰς τοὺς στρατῶνας ἀναμένων μετὰ χαρᾶς τὴν ποθουμένην ὥραν τῆς ἐκδικήσεως τοῦ σώματος. Ὁ Σεχοὺλ-ἰσλάμης καὶ ὁ εὐνοῦχος Καραλῆς εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἵνα διατηρήσωσι τὸν Μποσταντζῆ Μπαση εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, ὁ υἱὸς τοῦ Γκιοὺν Ὄγλου, Σερίφης, διετάχθη νὰ κατοπτεύῃ μέχρι νυκτὸς τὸ θερινὸν παλάτιον Βεσὴκ Τασῃ, ὅπου διέμεινεν ὁ Σουλτάνος, ὁ δὲ Μουσᾶς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν διὰ λέμβων συγκοινωνίαν τοῦ θερινοῦ ἀνακτόρου μετὰ τοῦ Σεραγίου Μπουροῦν.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον δὲ συνελθόντες οἱ συνωμόται διέγραψαν τὸ σχέδιον τῆς ἐκτελέσεως καὶ συνεζήτουν περὶ τοῦ ἀποτελέσματος· ὅλων δὲ ἐπιμενόντων νὰ φονευθῇ ὁ Ἀχμὲτ καὶ νὰ ἐκθρονισθῇ ὁ Ἡμβραήμ, ὁ Ὀσμὰν μόνος ἐπέμενεν ἀπαιτῶν, ἵνα ὁ μὲν Σουλτάνος μείνῃ ἐν τῷ θρόνῳ, ὁ δὲ Ἀχμὲτ δικασθῇ, καὶ ἂν εὑρίσκετο παρὰ τῶν δικαστῶν ἔνοχος νὰ καρατομηθῇ νομίμως ἐν τῇ κεντρικωτέρᾳ πλατείᾳ τῆς πόλεως. Οἱ λοιποὶ ἐθεώρουν ἀνεπαρκῆ, τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ ἀσυνήθη, ἀλλ' ὁ Ὀσμάν, μὴ θέλων νὰ συγκαταριθμήσῃ τὴν στάσιν ἐκείνην μετὰ τῶν προηγουμένων αὐθαιρέτων, ἐπέμενεν, ἕως οὗ ἡ γνώμη του ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν δεκτή.

Ἡ βασιλομήτωρ ὅμως Κιοσέμ, ἡ πανταχοῦ ἔχουσα τὸν ὀφθαλμόν, μαθοῦσα τὴν διαφυγὴν τοῦ Ὀσμάν, ἔλαβεν ὑπόνοίας, καὶ ἀπελθοῦσα νύκτωρ ἔπνιξε τὸν υἱὸν τῆς Ζοαχῆ Ὀσμάν, χάριν τοῦ ὁποίου ἐνόμιζεν ὅτι ἐγένετο ἡ στάσις, μετέφερε τὸν Ἡμβραὴμ εἰς τὸ Σεράϊ Μπουρνοῦ, ὅπου ὁ Μποσταντζῆς διετάχθη νὰ θέσῃ πάραυτα τὴν φρουρὰν ἐπὶ τῶν ὅπλων· ἐκεῖνος ὅμως ἐκώλυσε τὴν εἴσοδον παντὸς δυναμένου νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τῶν ἔξω συμβαινόντων τὸν Σουλτάνον.

Περὶ τὸ λυκαυγὲς δὲ τῆς ἐπομένης, ὁ στρατὸς τῶν Γενιτσάρων, διαιρεθεὶς εἰς τρία τμήματα, ἀνέστρεψε τοὺς λέβητας καὶ παρετάχθη εἰς τὸ μέγα τοῦ στρατῶνος προαύλιον, καὶ ὁ

μὲν Ὀσμὰν διηυθύνθη μεθ' ἑνὸς τμήματος ἵνα συλλάβῃ τὸν Ἀχμέτ· ὁ Μουσᾶς μετὰ τοῦ Σεγοὺλ-ἰσλάμη ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ δευτέρου, ὅπως πολιορκήσῃ τὰ ἀνάκτορα, τὸ δὲ τρίτον σῶμα παρέμεινεν εἰς τὸν στρατῶνα καὶ ἔπεμψε περιπολίαν εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ Σουλτάνος Ἠμβραὴμ ἀγρυπνῶν δι' ὅλης τῆς νυκτός, ἅμα ἤκουσε τοὺς τρεῖς συνθηματικοὺς πυροβολισμοὺς τῶν φυλάκων του, διέταξεν ἀμέσως νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις οἱ Σπαχῆ, ἀλλ' ὁ Μποσταντζῆ μπασης, προσελθών, εἰδοποίησεν αὐτὸν ὅτι οἱ Γενίτσαροι κατέλαβον ἤδη τὰς πύλας τῶν ἀνακτόρων καὶ πᾶσα ἀντίστασις ἦτο ματαία· τότε ὁ Ἠμβραήμ, δραμὼν πρὸς τὴν ὑπόγαιον δίοδον ἵνα ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Μπαλὺκ Καποῦ, ὅπου πολύκωπος λέμβος τὸν ἀνέμενε, προδίδεται ὑπὸ τοῦ εὐνούχου Καραλῆ, γινώσκοντος ταύτην καὶ τότε ὁ Ναύαρχος Μουσᾶς προσελθών, συλλαμβάνει καὶ φυλακίζει αὐτὸν εἰς τὸ πτηνοτροφεῖον.

Ὁ Ὀσμάν, κατευθυνθεὶς πρὸς τὸν βεζύρην Ἀχμὲτ ἐπολιόρκησε τὴν οἰκίαν καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν νὰ καταβῇ ὅπως τὸν φυλακίσῃ, ὡς κλέπτην τῶν δημοσίων καὶ ἅρπαγα τῆς ἰδιωτικῆς τῶν πολιτῶν περιουσίας, ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀγνοῶν τὰ γενόμενα καὶ νομίσας μικρὰν τὴν στάσιν, ὡς ἐκ τῆς ἡσυχίας μεθ' ἧς ἐγένετο, ἐξέρχεται τοῦ παραθύρου καὶ ἰδὼν τὸν Ὀσμὰν ἔφιππον·

— Ἄπιστε υἱὲ τοῦ Καδῆ, εἶπεν, ἀπὸ χθὲς καθῃρέθης καὶ τολμᾷς ἀκόμη νὰ παρουσιάζησαι ἐνώπιον τοῦ γαμβροῦ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων, ἀπειθῶν;

— Καὶ ταῦτα λέγων, διέταξε τοὺς φύλακάς του νὰ πυροβολήσωσι κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' οἱ Γενίτσαροι ἀκούσαντες τοὺς πυροβολισμούς, θραύουσι τὰς θύρας καὶ εἰσελθόντες, σύρουσιν αὐτὸν ἔξω τοῦ προαυλίου ἡμιθανῆ· πρὶν δὲ ὁ Ὀσμὰν φθάσῃ οἱ Γενίτσαροι, φονεύσαντες αὐτόν, τὸν ἔσυραν εἰς τὸ κέντρον τοῦ ἱπποδρόμου, ὅπου πρὸ ὀλίγων μόλις στιγμῶν εἶχε ῥιφθῆ παρὰ τῶν περιπόλων τὸ πτῶμα τοῦ φίλου του Ἀσλὰν ἀρχι-

δικαστοῦ, ὅστις ἐφονεύθη παρὰ τῶν πολιτῶν ἅμα ἀρξαμένης τῆς στάσεως, ὡς ὄργανον τῶν ἁρπαγῶν τοῦ Ἀχμέτ.

Ὁ Ὀσμὰν ἐλυπήθη διὰ τὰς ἐκδικήσεις ταύτας, καθ' ὅσον δὲν ἦσαν συμπεφωνημέναι καὶ ἀφήσας τοὺς Γενιτσάρους ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, ἔδραμεν εἰς τὸ ἀνάκτορον φοβηθεὶς μήπως καὶ ἐκεῖ συμβῶσι τὰ αὐτά. Πραγματικῶς δὲ εὗρεν ἐκεῖ τοὺς συνωμότας συζητοῦντας, ἂν ἔπρεπε νὰ θανατώσωσι τὸν Ἠμβραήμ, δικαιολογούμενοι ὅτι οἱ περὶ τὸν Ὀσμὰν φονεύσαντες τὸν Ἀχμέτ, παρέβησαν τὰς συμφωνίας. Ἀλλ' οὗτος δραμὼν διεμαρτυρήθη ὅτι παρὰ τὴν θέλησίν του ἐγένοντο τὰ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ καὶ ἀπῄτησε τὴν ἀποφυλάκισιν τοῦ Ἠμβραήμ· οἱ συνωμόται ἐζήτησαν καὶ αὖθις νὰ πείσωσιν αὐτὸν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐπιζῶν, ἤθελεν ἐκδικηθῆ, ἀλλ' ὁ Ὀσμὰν ἐπέμενε καὶ οὕτως ὑπερίσχυσε πάλιν.

Εἰσελθὼν ἀκολούθως εἰς τὸ πτηνοτροφεῖον, εὗρε τὸν Ἠμβραὴμ τρέμοντα ἐκ τοῦ φόβου καὶ ζητοῦντα τὴν προστασίαν του, εἰδοποιήσας τότε αὐτὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῆται ἐνόσῳ αὐτὸς ὑπῆρχε, τὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ τὸν ὡδήγησεν ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἀφ' ὅπου δώσας πλήρη τὴν ἀμνηστείαν τῶν γεγονότων, ὠνόμασε βεζύρην τὸν Ὀσμὰν καὶ τούτου ἀρνηθέντος, τὸν ἄλλοτε τοιοῦτον Καρᾶ Ἀχμὲτ καὶ παρεκάλεσε τὸν Ὀσμὰν νὰ μείνῃ παρ' αὐτῷ, μέχρις οὗ ἡσυχάσωσι τὰ πάντα· ἀλλ' ὁ Ὀσμάν, διηγηθεὶς τὰς καταχρήσεις καὶ καταπιέσεις τοῦ βεζύρου Ἀχμὲτ καὶ συμβουλεύσας αὐτὸν νὰ ἀπέχῃ τοιούτων αὐθαιρεσιῶν τοῦ λοιποῦ καὶ νὰ ἐνθυμηθῇ τῶν λόγων τῆς ἁγίας ἐκείνης γυναικός, ἥτις καὶ ζῶσα καὶ ἀποθανοῦσα τὸν διέσωσεν, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἵνα μάθῃ τί συνέβαινεν ἐκεῖ.

Ὁ δυσηρεστημένος κατὰ τῶν ἁρπαγῶν τοῦ φονευθέντος Ἀχμὲτ λαὸς τῆς πρωτευούσης, μαθὼν τὰ γινόμενα καὶ συναθροισθεὶς εἰς τὸν ἱππόδρομον, ἐζήτει εἰσέτι ἐκδίκησιν, τότε δὲ εἷς τῶν ὑπαξιωματικῶν τοῦ σώματος ἤρχισε νὰ κόπτῃ τὸ

πτῶμα τοῦ Ἀχμὲτ εἰς μικρὰ τεμάχια, ἅτινα ἐπώλει ἀντὶ δέκα παράδων πρὸς τοὺς πολίτας, μέχρις οὗ ἐξηντλήθη ὅλον ἀκριβῶς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἀπαιτήσεων. Διὰ τὸ συμβὰν τοῦτο ὁ ῥηθεὶς βεζύρης Ἀχμὲτ διακρίνεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Τουρκίας ὑπὸ τὸ ὄνομα, ἐζὰρ παρά, χίλια κομμάτια· καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον εὑρίσκομεν αὐτὸν ἔν τε τῷ Χάμερ καὶ τοῖς λοιποῖς συγγραφεῦσιν.

Ἀπελθὼν περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰς τοὺς στρατῶνας ὁ Ὀσμάν, διέταξε τὴν παῦσιν τῆς ἐνόπλου καταστάσεως, ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὴν κρεουργίαν τοῦ Ἀχμὲτ καὶ σχηματίσας ἐκ νέου τὸν κατάλογον τῶν εἰς δημοσίας θέσεις διορισθησομένων ὑπαλλήλων Γενιτσάρων, παρουσίασεν εἰς τὸν βεζύρην καὶ λαβὼν τοὺς διορισμούς, διένειμε πρὸς ὅλους τοὺς παρήλικας.

Μαθὼν ἀκολούθως παρὰ τοῦ εὐνούχου Καραλῆ ὅτι ὁ βασιλόπαις Ὀσμὰν ἐφονεύθη καὶ μὴ δυνάμενος νὰ βλέπῃ τοσαῦτα ἐγκλήματα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ἀνάκτορον, ὅπου ἐζήτησε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, μὴ θέλων νὰ ὑπηρετῇ εἰς σῶμα, τὸ ὁποῖον παρεξετρέπετο τῶν θελήσεών του· ὁ Ἠμπραὴμ ὑπέγραψε μετὰ χαρᾶς τὴν παραίτησιν ταύτην δώσας αὐτῷ τὸν τίτλον βεζύρου καὶ κατ' εἰσήγησιν αὐτοῦ διώρισε Γενιτσάραγαν τὸν γέροντα Καρᾶ Μουχτῆ, θεωρούμενον παρ' αὐτοῦ σεβάσμιον, ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας. Ὁ Ὀσμὰν δέ, εἰδοποιήσας τὸ σῶμα ὅτι ἀπήρχετο πρὸς περίθαλψιν τῆς μητρός του διαμενούσης εἰσέτι ἐν Ἀθήναις καὶ λαβὼν τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀνεχώρησε, δικαιολογούμενος ὅτι ἀπελπίσθη ἐντελῶς τοῦ νὰ γίνῃ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα του, ὑπὸ τοιούτους θεσμούς.

Ἀποκατασταθείσης μετ' ὀλίγον τῆς τάξεως καὶ ἀναχωρήσαντος τοῦ Ὀσμάν, ὁ Ἡμβραὴμ θεωρῶν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ πλέον, διέταξε τὸ αὐτὸ ἑσπέρας νὰ πνίξωσι τὸν μπονσταντζήμπασση Χανεδάν, ὅπερ καὶ ἐγένετο· τὴν αὐτὴν δὲ πρωίαν τῆς 7ης Αὐγούστου, καλέσας τὸν βεζύρην διέταξεν αὐτὸν νὰ παύσῃ τὸν

Γενιτσάραγάν Μουχτῆ ἀντικαθιστῶν αὐτὸν διὰ τοῦ Χασὰν Χαλιφιέ, τοῦ δὲ βεζύρου διατεινομένου, ὅτι οὗτος οὐδέποτε διετέλεσε Γενίτσαρος, ὁ σουλτάνος θυμωθεὶς, ἐῤῥάπισεν τὸν βεζύρην, διατάξας νὰ φυλακισθῇ πάραυτα (ὡς βεβαιοῖ ὁ Βέκερ), ἀφαιρέσας δὲ παρ' αὐτοῦ τὴν σφραγῖδα, διώρισε βεζύρην καὶ Γενιτσάραγα ἐνταυτῷ τὸν ῥηθέντα Χαλιφιέ.

Οἱ Γενίτσαροι μαθόντες ταῦτα, στασιάζουσιν αὖθις ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Καρᾶ Μουχτῆ καὶ πολιορκήσαντες τὸ ἀνάκτορον φυλακίζουσι τὸν Ἠμβραὴμ καὶ καθαιρέσαντες αὐτὸν τὴν 8 Αὐγούστου 1648, ἀνέδειξαν βασιλέα ὑπὸ τὴν νόμιμον ἀντιβασιλείαν, τὸν ἑξαετῆ Ἀχμὲτ τὸν Δ'.

Ἐνῷ δὲ οἱ συστασιῶται μετέβησαν εἰς τὸ πτηνοτροφεῖον ἵνα μεταφέρωσι τὸν Ἠμβραὴμ εἰς τὸ κλωβίον, ὅπου, ὡς ἔλεγεν ὁ σεχοὺλ-ἰσλάμης, ἠδύνατο νὰ μένῃ ζῶν μέχρι τῆς στέψεως τοῦ υἱοῦ του, ὁ Εὐνοῦχος Καραλῆς εἰδοποίησεν ὅτι, ἥ τε θυγάτηρ τοῦ Μουσᾶ καὶ ἡ τοῦ σεχοὺλ-ἰσλάμη δηλητηριασθεῖσαι ἀφ' ἑσπέρας, ἐξέπνευσαν πρὸ μικροῦ· τότε ἡ ὄψις τῶν συνωμοτῶν μετεβλήθη καὶ πάντες ἀνέκραξαν «θανατωθήτω ὁ κακοῦργος·» ἐνῷ δὲ ὁ Ἠμβραὴμ ἐξομολογούμενος τὴν πρᾶξίν του, ἐζήτει ἔλεος, ὁ δήμιος Καραλῆς προσκληθεὶς, ἐδίστασε νὰ θέσῃ τὴν νευρὰν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπειληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ῥαχὴμ, τὸν ἔπνιξεν, ἀναβοῶν τὸ σύνηθες ῥητὸν «ὑστερινὴ μεταμέλεια ἀνωφελής.»

Ῥίπτοντες ἤδη ἓν βλέμμα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, εὑρίσκομεν αὐτὰς εἰς καλλιτέραν ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς θέσιν, τὸν Χαλκοκονδύλην συσταίνοντα δύο εἰσέτι γραμμάτων σχολεῖα, τὸν οἶκον τῆς Ζοαχὴ μετασκευασθέντα εἰς μικρὸν κατάστημα γηροκομείου, τοὺς Τούρκους ἐλαττωθέντας κατὰ τὸ ἥμισυ, τὸν κάδην Ἀθηνῶν σπανίως μιγνυόμενον εἰς τὰς μεταξὺ Ἑλλήνων διαφορὰς καὶ Διφθερδάρην τὸν σύζυγον τῆς Καδοὺμ Σεφιγὲ, ἥτις, ἐγκατασταθεῖσα εἰς Ἀθήνας, κατέστησε δημοτι-

κὴν τὴν ἱστορίαν τῆς Ζοαχῆ, ἀφ' ὅπου καὶ προφορικῶς τὴν ἤκουσεν ὁ ἀββᾶς Γκιουλετιέρος τῷ 1660.

Μετὰ τριάκοντα καὶ ἐννέα ἔτη, καθ' ἣν ἐποχὴν ἀκριβῶς μετεφέρθη ὡς λάφυρον ἐν Βενετίᾳ, ὁ πρὸ τοῦ λιμένος Πειραιῶς ἱστάμενος λέων, ἀνεγινώσκετο ἐκεῖ τὸ ἑξῆς πολεμικὸν ἐπεισόδιον, τῆς κατὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐπιθέσεως τοῦ Βενετικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου.

Ἀρξαμένης τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν τὴν 27 7βρίου 1687 καὶ βομβολούντων τῶν ἡμετέρων τὴν πόλιν καὶ τὴν Ἀκρόπολιν αὐτῆς ἰσχυρῶς, ἔκ τε τοῦ παρακειμένου λόφου καὶ τῆς Πνυκός, ἀναφλέγεται περὶ μεσημβρίαν ἡ ἐν τῇ Ἀκροπόλει πυριτιδαποθήκη καὶ πολλῶν πολεμίων φονευθέντων ἐκ τῆς πυρσοκροτήσεως καὶ τοῦ καταπεσόντος στεγάσματος τοῦ ναοῦ τοῦ Παρθενῶνος, οἱ Τοῦρκοι ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ὑποταγῆς. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἀναφαίνεται αἴφνης ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν φανατικός τις Τοῦρκος γέρων καὶ συναθροίσας τὸν λαὸν ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, δημηγορεῖ ἐπί τινα ὥραν, εἶτ' ἀνασπάσας τὸ ξίφος, ὁρμᾷ μεθ' ἑκατοντάδων τινῶν Χριστιανῶν καὶ Τούρκων ὡς λυσσαλαῖος, κυριεύει δύο κανονάδας καὶ τρέπει εἰς φυγὴν ἄτακτον τοὺς ἐν τῷ λόφῳ τοῦ Φιλοπάππου φρουροὺς Βενετούς, κατελθὼν δὲ τὴν πεδιάδα, ἐξακολουθεῖ φονεύων ἀπαύστως τοὺς ἡμετέρους δραμόντας ἐπὶ τὰ πλοῖα καὶ ἤθελε ματαιώσει τὸ ἔργον ἐντελῶς, ἂν μὴ ὁ Ναύαρχος Φραγκῖσκος Μεσκόλας, ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐνδόξου Μοροζίνη, ὅστις ἔμενεν ἐν Φαλήρῳ, δὲν ἐπετίθετο κατ' αὐτῶν ἀπὸ τῶν νώτων καὶ ἂν μὴ ἐφονεύετο ὁ φανατικὸς ἐκεῖνος γέρων, ὅστις ἀνθίστατο εἰσέτι, ὀκτὼ φέρων πληγάς.

Ἐκ τῆς πολλῆς προσπαθείας ἣν κατέβαλλον οἱ Τοῦρκοι ὅπως λάβωσι τὸ σῶμα τοῦ γέροντος τούτου καὶ τῶν μετὰ ταῦτα προσφερομένων δώρων πρὸς ἐξαγορὰν αὐτοῦ, ἐρευνήσαντες

ἐμάθομεν ὅτι ὁ φανατικὸς ἐκεῖνος Τοῦρκος διατελέσας ἄλλοτε Γενιτσάραγας καὶ τρὶς πολεμήσας καθ' ἡμῶν ἐν Κρήτῃ καὶ Ῥόδῳ, ἐκαλεῖτο Ὀσμὰν Χατζῆ Μουστᾶς· ὅτι κατοικῶν πρὸ τριακονταετίας εἴς τινα ἐξοχὴν τῶν Ἀθηνῶν, κατεγίνετο εἰς τὴν γεωργίαν καὶ φέρων κατὰ Σάββατον τοὺς καρποὺς αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ, τοὺς διεμοίραζε τοῖς πτωχοῖς καὶ ἀναχωρῶν συνεβούλευε σύμπνοιαν τῶν χριστιανῶν καὶ Τούρκων.

Τὸν γέροντα τοῦτον οἱ μὲν Τοῦρκοι ὠνόμαζον ἅγιον, οἱ δὲ Χριστιανοὶ Μπαμπᾶ, διότι ὑπερασπιζόμενος πάντα ἀδικούμενον, ἔγραφεν ἀναφορὰς μέχρις ἀπειλῶν πρὸς τοὺς κατὰ καιροὺς βεζύρας, καλῶν ἑαυτὸν προστάτην τῆς πόλεως. Ἐτάφη δὲ οὗτος διὰ μεγάλης πομπῆς μετὰ τὴν ἅλωσιν, ἐπὶ τῆς κορυφῆς λοφίσκου τινὸς μεταξὺ Φιλοπάπου καὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Φαλήρου κειμένου.

ΤΕΛΟΣ.

Μὴ λαβόντες εἰσέτι τὰς ἀγγελίας τῶν συνδρομητῶν ἡμῶν, ἀναγράφομεν μόνον τοὺς κατὰ ποσότητας τὸ ἔργον ἡμῶν συνδραμόντας:

	Σώμ.
Ὁ κ. Δήμαρχος Ἀθηνῶν	200
Οἱ ἁπανταχοῦ συστρατιῶταί μου	250
Ὁ κ. Ζυγομαλᾶς	50
Ὁ κ. Βενιζέλος	20
Ὁ κ. Ἀρκουδάρης	20
Ὁ κ. Γ. Δουρούτης	20
Ὁ κ. Ἀντώνιος Μακρῆς ἀντισυνταγματάρχης	50
Ὁ κ. Β. Μπὸν ἀντισυνταγματάρχης	50
Ὁ κ. Φρούραρχος Θ. Κυδωνάκης	15
Ὁ κ. Σπυρίδων Κυδωνάκης	15
Ὁ κ. Δήμαρχος Ναυπλίου Κρ. Κοτζονόπουλος	10
Ὁ κ. βουλευτὴς Ἄργους Γ. Παπαλεξόπουλος	10
Ὁ κ. Πέτρος Λυκούδης	10
Ὁ κ. Σταλ. Λυκούδης συνταγματάρχης	10

